don Ante Klarić: POVIJEST HRVATSKE KATOLIČKE MISIJE U AUCKLANDU (NOVI ZELAND) (1904.-1999.)

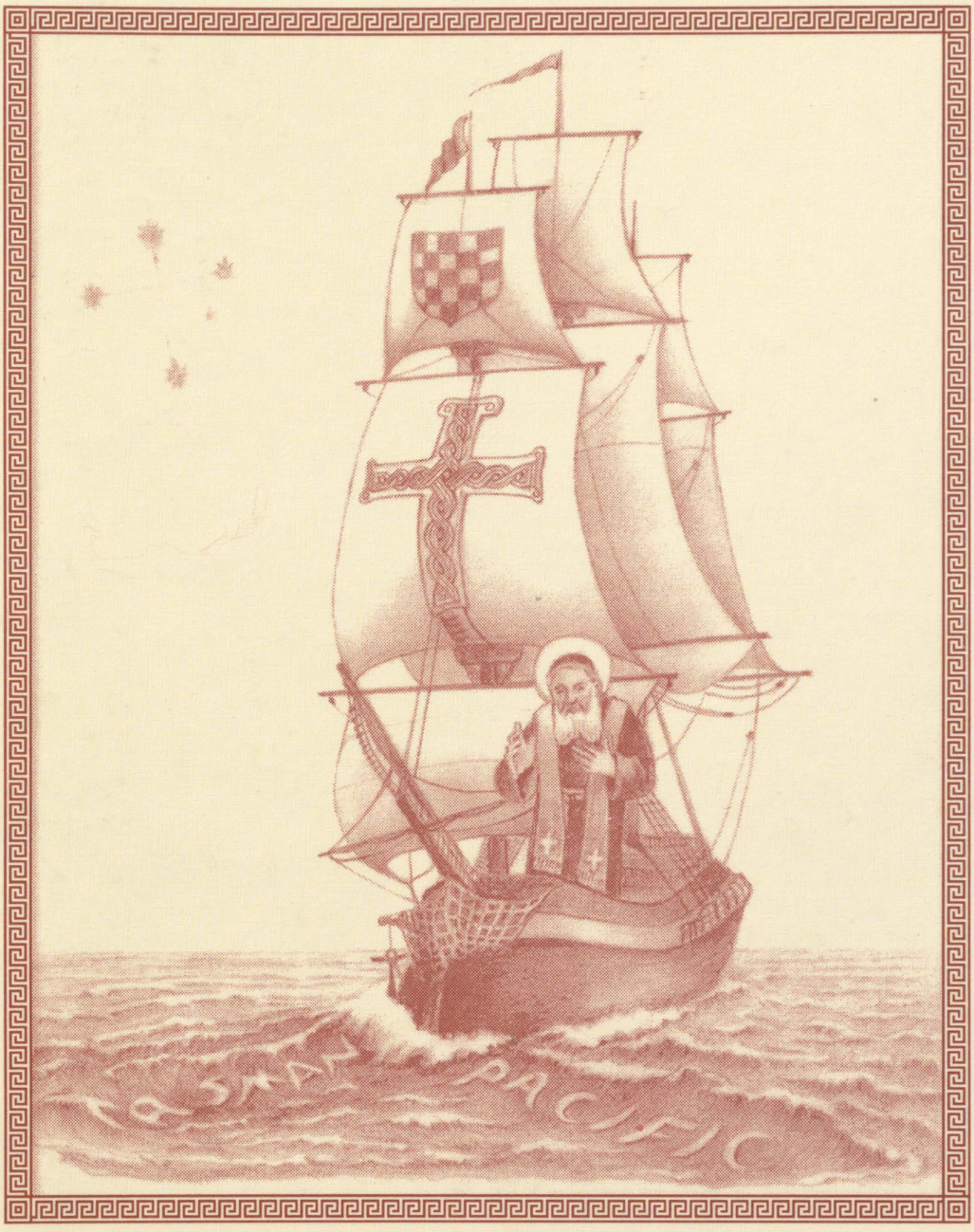

don Ante Klarić

POVIJEST HRVATSKE KATOLIČKE MISIJE U AUCKLANDU (NOVI ZELAND) (1904.-1999.)

Bilješka o piscu

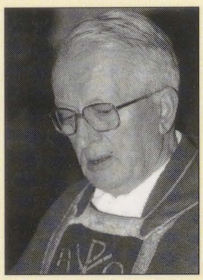

Don Ante Klarić rođen je 8. listopada 1926. u Splitu, kao sedmo dijete u roditelja Frane i Mare r. Naranča rodom iz Jesenica kod Splita. U djetinjstvu je često pobolijevao i slabo se razvijao. Osnovnu školu završio je u Jesenicama, sjemenište u Splitu 1938.-1942., nadbiskupijsko sjemenište u Travniku 1942.-1944., dok je osmi razred gimnazije i ispit zrelosti završio 25. listopada 1945. u Prvoj klasičnoj gimnaziji u Splitu. U studenome 1945. upisao je bogosloviju u Splitu. Vojni rok je služio u Velikoj Gorici i Mostaru. Za svećenika Splitske biskupije zaredio ga je 3. lipnja 1951. splitski biskup dr. Kvirin Klement Bonefačić.

Svoju mladu sv. misu slavio je u Jesenicama 10. lipnja 1951. Od rujna 1951. župni je upravitelj u župi Muć Donji. Proganjala ga je Udba i 1952. osuđen je na tri mjeseca zatvora. U Muću je obolio od teške upale živca lica. Služio je kao župni upravitelj u župama Muću Donjem 1951.-1953., Mravince-Kučinama 1953.-1963., Opuzenu 1963.-1973., Podgori 1973.-1979. i Kaštel Lukšiću 1979.-1988. Nakon dolaska u Opuzen, tijekom 10 godina bio je izložen teškoj radijaciji podzemnih voda, što je dodatno ugrozilo njegovo ionako osjetljivo zdravlje. U svim je župama, uz redovite župničke dužnosti, obavljao teške radove na obnovi crkvenih objekata. Istrošen radom, bolešću i našim južnim suncem, početkom 1988. odlazi svome bratu u Jesenice.

don Ante Klarić

POVIJEST HRVATSKE KATOLIČKE MISIJE
Sv. Leopolda B. Mandića
U AUCKLANDU (NOVI ZELAND)
(1904.-1999.)

BIBLIOTEKA "CRKVE U SVIJETU"
KORIJENI 9

Izdaje:
Crkva u svijetu
Zrinsko-Frankopanska 19, Split

Za izdavača:
Nediljko A. Ančić

Recenzent:
msgr. Vladimir Stanković

Lektor i korektor:
fra Gracijan Biršić

Strojna provjera teksta:
Haschek

Kompjutorska obrada i priprema:
Jasmina Bačić
Slaven Bačić

Ilustracija na koricama:
Suzanne Brooks-Pinčević

Izdaje se s dopuštenjem Nadbiskupskog ordinarijata
u Splitu, broj 702/00.

CIP- katalogizacija u publikaciji
Sveučilišna knjižnica u Splitu

UDK 266.2(931=163.42) "1904/1999"
930.85(931=163.42) "19"

KLARIĆ, Ante
Povijest hrvatske katoličke misije Sv. Leopolda B. Mandića u Aucklandu (Novi Zeland) : (1904.-1999.) / Ante Klarić.- Auckland : Split : Crkva u svijetu, 2000.- 413 str. : ilustr.; 24 cm.- (Izdanja Crkve u svijetu. Biblioteka Korijeni ; knj. 9)

Str. 9-10: Proslov / Vladimir Stanković.- Str. 11-12: Portret jedne knjige / Veljko Čurin.- Str. 13-15: Dragom čitatelju / Ante Klarić.- Str. 389-395: Bilješke.- Bibliografija: str. 403-404.- Summary.- Kazalo.

ISBN 953-6151-50-2

ISBN 953-6151-50-2

Tisak:
Dalmacija papir, Split

Naklada:
700 primjeraka

don Ante Klarić

POVIJEST HRVATSKE KATOLIČKE MISIJE
Sv. Leopolda B. Mandića
U AUCKLANDU (NOVI ZELAND)
(1904.-1999.)

CUS

Auckland - Split, 2000.

NACIONALNA I SVEUČILIŠNA KNJIŽNICA
ZAGREB

KAZALO

PROSLOV 9
PORTRET JEDNE KNJIGE 11
DRAGOM ČITATELJU 13
I. O NOVOM ZELANDU UOPĆE 19
1. Otkriće 19
2. Oznake 20
3. Zanimljivosti u Novom Zelandu 21
4. Malo zemljopisa 24
5. Stočarstvo 25
6. Katolička Crkva 25
7. Školstvo i kultura 29
8. Stanovništvo 30
9. Standard 31
10. Ćudoređe mladih 33
11. Zdravstvo — higijena 34
II. MAORI 36
1. Podrijetlo 36
2. Društveno uređenje 37
3. Vlastita umjetnost 38
4. Ratnici 38
5. Zemlja 39
6. Kultura 40
7. Odgoj i naobrazba 41
8. Stanovi 41
9. Zdravstvo 42
10. Obitelj 42
11. Religija 43
III. ŠUME KAURI 45
1. Površine 45
2. Nazivi šuma 46
3. Opis 47

4. Zaljubljenici šumâ 47
5. Imena "div-stabala" 49
6. Nestali "divovi" 50
7. Kakvoća stabla kauri i drva 50
8. Priznanje Nikoli Jakas za umijeće penjanja na stabla kauri 51
IV. SMOLE 52
1. Vrste smole 52
2. Upotreba 53
3. Smola u Europi 54
V. DOSELJENICI 56
1. Uvod 56
2. Prva skupina (1857.-1914.) 59
3. Druga skupina (1918.-1940.) 70
4. Treća skupina (1945.-1970.) 76
5. Četvrta skupina (1970.-1995.) 80
VI. JUGOSLAVENSTVO 89
1. Hrvati – samo to 89
2. Još se drže 90
3. Napad na hrvatstvo i Zoru 91
4. Umjetni Jugoslaveni 91
5. Naivni u klopci 94
6. Mišljenja o Jugoslavenstvu 96
7. Vrijeme dozrijevanja 97
8. Posjeti iz Hrvatske 99
9. Zatvorena Jugoslavensko veleposlanstvo u Wellingtonu 102
10. Tuđman u Novom Zelandu 102
11. Posjet gostiju iz Splita 103
VII. HRVATI U NOVOM ZELANDU 106
1. Uopće 106
2. Hrvati u Novom Zelandu do 1920. godine 107
3. Hrvati u Novom Zelandu 1920.-1944. 107
4. Hrvati u Novom Zelandu nakon 1944. godine 110
VIII. KULTURA HRVATA U NOVOM ZELANDU 130
1. Općenito 130
2. Hrvatska Crkva u javnosti 133
3. Škole 134
4. Kulturna nastojanja 143
5. Rodoljubni rad 146
6. Socijalna skrb 154
7. Caritas i Akcija za život 157
8. Suzanne Brooks-Pinčević 161
9. Spomenici 164
10. Kulturni nastupi Hrvata u Novom Zelandu 165
IX. POVIJEST HRVATSKE KATOLIČKE MISIJE U AUCKLANDU 168
1. 1904.-1928. 168
2. 1928.-1937. 176
3. 1937.-1953. 187
4. 1953.-1971. 190

5. 1971.-1990. ... 209
6. 1990.-1999. ... 255
7. Don Mate dr. Kolić ... 300
X. DOMAĆI HRVATSKI KLER ... 305
1. Svećenici ... 305
2. Časne sestre ... 362
XI. DJELATNICI HRVATSKOGA RODA POZNATIJI U JAVNOM ŽIVOTU NOVOGA ZELANDA ... 366
1. Arhitekti i inženjeri ... 368
2. Ekonomisti i računovođe ... 369
3. Književnici i pjesnici ... 369
4. Liječnici ... 370
5. Ljekarnici ... 372
6. Pravnici ... 373
7. Profesori ... 374
8. Proizvođači ... 375
9. Ribari ... 379
10. Športaši ... 380
11. Ugostitelji ... 381
12. Umjetnici ... 382
13. Viši državni dužnosnici ... 383
14. Vjerski djelatnici ... 384
ZAGLAVAK ... 389
A RÉSUMÉ ... 396
BIBLIOGRAFIJA ... 399
KAZALO OSOBNIH IMENA ... 403
BILJEŠKE ... 405

PROSLOV

Netko reče kako se u povijesti dogodilo samo ono što je zapisano. Zato je vrlo važno zabilježiti i ono što nam se danas možda čini manje važnim. Pogotovo treba opisati događaje i pothvate koji se protežu kroz čitavo jedno stoljeće.

To posebno vrijedi za povijest hrvatskih katoličkih misija među Hrvatima u iseljeništvu, kojih koncem ovoga stoljeća na svim kontinentima imamo 192. Hrvati katolici imaju u nekim zemljama više desetaka svojih hrvatskih pastoralnih središta, u drugima nešto manje, a u nekima samo jedno. Među posljednjima je i Novi Zeland sa svojom Hrvatskom katoličkom misijom u Aucklandu na čelu sa splitskim svećenikom don Antom Klarićem. I dok brojne hrvatske misije u zemljama zapadne Europe posljednjih godina slave svoje srebrne jubileje, posebna briga za hrvatske katolike "u kutu svijeta", na tim velikim zelenim otocima, traje već 95 godina, od kojih u posljednjih desetak, pod vodstvom jednoga od najstarijih dušobrižnika hrvatske dijaspore, koji je 6. lipnja 1988. iz Jesenica došao u Auckland. I on se poslije desetak plodnih pastoralnih godina među potomcima kopača kauri smole i pomoraca ne samo da nije

umorio nego se dao na odvažan pothvat objavljivanja značajne knjige o povijesti Hrvatske katoličke misije u Aucklandu. To je djelo koje daleko prelazi granice sjevernog novozelandskog otoka i postaje povijesnim prikazom hrvatskog iseljeništva "pod Južnim križem" i komemoracija hrvatskih svećenika pionira s njihovim kratkim životopisima kao i prikazom sadašnjeg stanja Misije. Ne zaboravlja ni živuće svećenike i časne sestre hrvatskog podrijetla, koji imaju svoje mjesto među pola milijuna katolika u toj zemlji.

Ova knjiga nije hladno nabrajanje činjenica bez srca i zauzimanja stava prema događajima i ljudima koje opisuje. Iako se autor trudio da bude objektivan i pravedan u prosuđivanju ljudi i njihovih postupaka u određenim okolnostima i povijesnim razdobljima, ipak se iz svake stranice vidi njegova beskompromisna ljubav prema Katoličkoj Crkvi, hrvatskom narodu i njegovoj domovini.

Ova će knjiga imati istaknuto mjesto među brojnim monografijama o povijesti pojedinih hrvatskih župa u inozemstvu, nju će citirati sociolozi, povjesničari hrvatskog iseljeništva, bit će od koristi političarima, na nju će biti ponosna Aucklandska i Splitska Crkva, bit će vademecum hrvatskim biskupima u posjetu našim iseljenicima, može biti učiteljica hrvatskim dušobrižnicima, ne samo u Australaziji, nego i na drugim kontinentima, poslužit će kao udžbenik budućim hrvatskim misionarima na Novom Zelandu, a vjerujem da će je posebno rado imati u svojim knjižnicama naše župe u Južnoj Hrvatskoj, a ne manje obiteljski domovi Hrvata od Aucklanda do Wellingtona.

I dok se s radošću sjećam svojih pohoda Novom Zelandu - sa splitskim nadbiskupom Franom Franićem 1971. i sa zagrebačkim nadbiskupom Franjom Kuharićem 1980. godine - želim na kraju 30. godine i prestanka službe ravnatelja hrvatske inozemne pastve - ovom djelu uspješan "take off" u svijet hrvatske kulturne povijesti na čast autoru i za dobrobit hrvatskog iseljeništva i njegove glavne zaštitnice Katoličke Crkve.

U Zagrebu, na Malu Gospu 1999.

Msgr. Vladimir Stanković
ravnatelj Dušobrižništva za Hrvate u inozemstvu,
generalni vikar Zagrebačke nadbiskupije

PORTRET JEDNE KNJIGE

Don Ante Klarić nam je došao krajem 1980-tih godina. Poslao ga je splitski nadbiskup na molbu grupice hrvatskih vjernika. Osjećala se je potreba Hrvatske Misije u Aucklandu. Don Sebastijan Palić, koji je uz župne poslove nastojao vršiti i misijske, već je pokazivao teret godina, mučnog života i narušena zdravlja. Trebala nam je svećenička mladost, koja će zanosom utrti nove i dublje vjerske i etničke brazde, među sedamdeset godina zastranjivanim hrvatskim iseljeništvom Novog Zelanda.

I, eto, pred nama stoji slabašan, stari svećenik, krhak, bolest gleda iz njegovih, začuđujuće, još živih očiju; uspravan je, ali nekako nesiguran na nogama. Rame mu je pognuto i lice mu je pognuto i iskrivljeno i mrtvački - žućkasto. Rekao bih, jugoslavenski komunizam je iskaljivao sva bezbožna zla na tom svećeniku: u skršenu, suhu i gotovo isposničku tijelu, nisu ostavili ni uspomenu snage i volje...

Onda, slušaš njegove propovijedi i vidiš u gorućim očima kršćansku revnost, i nazireš snažnu dušu i nepokolebljivu vjersku predanost u glasu i iznašanju vječnih Istina.

Don Ante Klarić je donio još nešto: nevjerojatnu mjeru naše narodne upornosti i "more" strpljivosti i rodoljublja. Crkva i njegov "jadan narod" mjerilo su i razlog života. Ova klima mu pogoduje, oživljava ga, zdrav je, čil i uspravan, a djelotvornost počinje izvirati iz njega kao nabujale vode: moli, traži, kopa kao crv po dobrotvornim dušama i, u zgradi uz hrvatsku crkvu, daje dom Hrvatskoj Misiji.

Mnogi hrvatski svećenik, uz službu Bogu i vjernicima, uzeo je pero u ruke. Dali su nam pjesnike i književnike i obogatili narodnu kulturnu baštinu. Drugi su u zapisima o svojim župama, ostavili sličice svojega vremena.

U odmakloj dobi, i s jednakim žarom, don Ante uzima tešku i smionu dužnost osvjetljivanja prošlosti Hrvatske Misije i iseljeništva u Novom Zelandu. Njegova namjera, usmjerena je prvenstveno u radu, svećenicima i povijesti Crkve. Naravno, to mora označiti vrijeme, iseljenike i društvo u kojem Crkva živi i djeluje.

Za ovakav rad potrebna je divovska volja, marljivost i Jobovo strpljenje: sustavna istraživanja izvornih podataka, pabirčenja po požutjelim rukopisnim arcima... sastavljanje u cjelinu, bezbrojni sati pred pisaćim strojem...

Iseljenički svijet, na novozelandskim otocima pod dalekim Južnim križem, djelić je hrvatske narodne povijesti. Zbog više razloga, prethodno pisani radovi, postavljani su na neodržive i protunarodne temelje, gradili su pogrešne svjetonazore i otvarali vidike krvavih obzorja, koja smo nedavno živjeli.

Velika je zasluga velečasnog Ante Klarića, da je vrijednim i požrtvovnim radom i ovaj povijesni kamenčić postavio u široki povijesni mozaik hrvatskoga naroda.

Veljko Ćurin
hrvatski književnik u izgnanstvu
Auckland, Novi Zeland

DRAGOM ČITATELJU

Moj profesor u sjemeništu u Splitu pok. Kučić, na privatnom ispitu za VIII. razred 1945. godine dao mi je za pismenu zadaću iz hrvatskog jezika temu "Zaboravljanje je mana, sreća i vrlina". Ta odgojna tema, još i danas, nakon 54 godine, ugodno me se doima.

Zaboraviti zaslužne ljude, znamenite događaje, plemenita djela i uspjehe - doista je mana - grijeh. Zaborav ne smije prekriti svijetle primjere ničijeg života, a osobito dragih mi Hrvata, raznovrsnih patnika i dobrotvora ovdje - u Novom Zelandu, točnije u Hrvatskoj katoličkoj misiji u Aucklandu.

"Neka ljudi vide vaša dobra djela i proslave Oca nebeskog", kaže Isus. "Pravednik će živjeti vječno - jer ga njegova djela slijede", kaže sv. Pismo.

Hrvatska 1350.-ljetna vjerska i kulturna baština preko svoje djece - požrtvovnih kopača smole kauri - i njihovih potomaka, kroz njihovu stoljetnu povijest u Novom Zelandu dala je raznovrsne vrijedne doprinose ovoj nedavno rođenoj zemlji.

Zato je Novi Zeland skoro stalno u ovom stoljeću hrvatskoj mladeži davao "zeleno svijetlo" za useljenje. U njima je gledao plemenite građane te sposobne i radišne ljude, koji su im potrebni.

Želim u ovoj knjizi dati što iscrpniji prikaz života i rada tih ljudi koji su i kao vjernici i kao vrsni djelatnici sačinjavali ovdašnju vjersku i rodoljubnu hrvatsku zajednicu. Želim, bar donekle, prikazati koliko su raznovrsnog dobra ovoj svojoj novoj domovini, Novom Zelandu, dali kroz 100 godina naši doseljenici, Hrvati, i njihova djeca, bilo kao

vjernici ili kao raznovrsni djelatnici. Oni su svi iz Hrvatske, svi su po krvi i kulturi djeca hrvatskog naroda, svi govore hrvatskim jezikom, i to 80 % njih u sebi osjeća. Razne političke sile htjele su ih učiniti svojom djecom, nazivale ih raznim svojim imenima - ali život i duša hrvatskih doseljenika u Novom Zelandu stalno su dokazivali da krv nije voda, kako kaže naš narod.

Istina, najviše je izvana uspjela i odnarodila mnoge generacije Hrvata u Novom Zelandu, baš jugo-politika kroz svoje 73 godine (1918.-1991.) nepodnosivog srpskog i komunističkog terora. Ti danas (1991.-1999.) uviđaju svoju zabludu. Zato su 1992. godine odbacili ime Jugoslavija, ali trebaju ići dalje.

U nekoliko su knjiga opisani naši kopači smole kauri.

Prvi je na engleskom opisao naše kopače smole (gumdiggers) A. H. Reed u knjizi "The Gumdiggers The Story of Kauri Gum", 1972. godine.

Andrija Trlin (rodom iz Ruža kod Vrgorca) u svojoj knjizi "Sada poštovani jednom prezreni", 1979. je godine prvi od naših ljudi opisao naše doseljenike u Novom Zelandu.

Dr. Ivan Čizmić u knjizi "Iz Dalmacije u Novi Zeland" opširno je opisao ranije doseljenike i njihovo vrijeme.

Svi oni nisu uopće dotaknuli vjerski život Hrvata u Novom Zelandu, iako je Hrvatska Katolička Misija u aucklandskoj biskupiji stara 95 vrlo teških ali i uspješnih godina (1904.-1999.) za hrvatske vjernike u Novom Zelandu.

Napretkom kemijske industrije, već od 1933. godine opada upotreba i kopanje smole kauri, a time i dolazak doseljenika u Novi Zeland.

Nakon 1945. godine, hrvatski rodoljubi nisu mogli doći u Novi Zeland jer Hrvatska nije bila politički privilegirana zemlja.

Kasnija doseljenja Hrvata (1970.-1995.) većinom su ekonomske naravi, a političke ako su doseljenici dolazili iz drugih država.

Doseljenici koji dolaze iz ekonomskih razloga redovno se rjeđe uključuju u Hrvatsku Katoličku Misiju, jer su uvijek zaposleni (kažu oni). Također su politički upozoravani da se udalje od hrvatskog svećenika, ako žele biti mirni oni i njihove obitelji u domovini. Hrvatski svećenik i hrvatski vjernici s njime ovdje su uvijek bili politički ozloglašavani. Zato su bili malobrojni. Drugi hrvatski vjernici u crkvama engleskog jezika obavljali su povremeno vjerske dužnosti i djecu odgajali kroz župne katoličke škole.

Ipak, dolaskom hrvatskih intelektualaca 1990.-1995., Hrvatska katolička misija u Aucklandu je oživjela i mjesni biskup Denis Browne siječnja 1991. piše kako je "Hrvatska Katolička Misija značajni dio moje biskupije".

Ali, zakratko i to. Mnogi novi doseljenici imaju slab, nesiguran ili nikakav posao i

sele u Australiju, a stariji doseljenici većinom ne sudjeluju u našoj misiji da bi joj dali život. Tako misija polako opada.

Hrvatski dušobrižnici pok. don Milan Pavlinović i pok. msgr. Jure Marinović ostavili su nam dnevnik i bilješke koje sam želio spasiti iz zaboravi. Zato sam se potrudio sačuvati "papire" i oživiti uspomene i sjećanja. To je djelomični sadržaj ove knjige.

Da se čitatelj može lakše snaći, stavio sam ukratko i o slijedećim temama:

I. Novi Zeland uopće - kamo su došli naši doseljenici,

II. Maori - starosjedioci koje su doseljenici našli,

III. Šume - u kojima su doseljenici radili i patili,

IV. Smola kauri - koju su doseljenici kopali i prodavali,

V. Doseljenici - kroz ovih 100 godina,

i njihovo:

VI. Jugoslavenstvo,

VII. Hrvatstvo,

VIII. Kultura.

Zatim:

IX. Povijest Hrvatske katoličke misije,

X. Duhovna zvanja tj. svećenici i časne sestre hrvatskoga roda, rođeni u Novom Zelandu,

XI. Imena istaknutih Hrvata u javnom životu Novoga Zelanda.

Treba, međutim, istaknuti da ovo nije isključivo znanstveno djelo. Osim povijesnih događaja, u knjizi se iznose iskustva, osjećaji i razmišljanja doživljena kroz 11 godina dušobrižničkog života i rada u Novom Zelandu.. To je vrijeme zadnjeg desetljeća XX. stoljeća, koje burnim "stilom" stvara nove ideje i rađa nove države. Sve ovo potkrepljuje u knjizi opisane činjenice. Osim toga, kao svako ljudsko djelo, ni ovo nije savršeno, već je podložno pogreškama i ispravcima.

Na kraju, zahvaljujem onima koji su pomogli izdanje ove knjige, kao msgr. V. Stankoviću, V. Ćurinu, fra Gracijanu Biršiću, msgr. Davidu dr. Priceu, J. Bačić, S. Bačiću, S. Brooks-Pinčević, dr. L. Matković, Fr. B. Bollandu, Fr. P. Wardu, Fr. G. Hoggu, dr. A. Jelaviću, dr. A. Ančiću, A. Ćulavu, M. Stankoviću, D. Biondiću, N. Jakasu, Ž. Škrinjariću, I. Jurlini i mnogim drugima. Srdačna hvala svima!

U Aucklandu, ljeta Gospodnjeg 2000.

don Ante Klarić
hrvatski misionar

Petrova lađica
S križem Višeslava
Plovi već skoro
Sto godin dana
Burnim vodama
Tihog Oceana.

Davno se - rodi!
I - prvenstvo vodi
Kao najstarija
Etnik-kapelanija
Med sestrama svim
Katolik-etničkim
U gradu Aucklandu
U Novom Zelandu.

Sada sretno plovi
Hrvatskim vodama
Da se predstavi
Braći i sestrama
Da je upoznaju
I Bogu hvalu daju!

Ko Zvonimirova
I ova Petrova
Burnu povijest ima.
Svak će razlog znati:
Na njoj su mornari
Vjerni Hrvati!

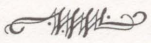

Na pragu trećeg tisućljeća,
slaveći Sv. Jubilej 2.000. rođendana Spasitelja Gospodina Isusa Krista i 95. obljetnicu Hrvatske Katoličke Misije u Aucklandu

posvećujem ovu knjigu

msgr. Vladimiru Stankoviću za 30 godina mudrog i uspješnog vođenja hrvatske inozemne pastve,
svim aucklandskim biskupima za očinsku brigu, posebno D. Browneu i P. Dunnu
svim hrvatskim patnicima i njihovim duhovnicima u Novom Zelandu i mojim roditeljima Mari i Frani Klarić, za dar života i svećeničkog zvanja.

Zahvalni, don Ante

NACIONALNA I SVEUČILIŠNA KNJIŽNICA / ZAGREB

I. O NOVOM ZELANDU UOPĆE

1. OTKRIĆE

Novi Zeland je otkriven vrlo kasno. Otkrili su ga sasvim slučajno nizozemski (holandski) moreplovci Maria van Diemen i Abel Tasman, godine 1642. Na svom istraživačkom putovanju ugledali su ovu zemlju i kažu da joj je Tasman dao ime prema imenu svoje zavičajne zemlje (pokrajine), koja je tamo jedna, a ovdje je slična kao ona, ali nova. Na spomen tog otkrića, zapadni dio najsjevernijeg rta Cape Reinga (na Gornjem Otoku) zove se imenom Maria van Diemen. Na sjeveru južnog otoka nalazi se veći zaljev koji nosi ime: Tasmanov zaljev. Izgleda vrlo čudno zašto Tasman nije razgledao novu zemlju i o njoj nešto zabilježio, kad joj je dao ime. Ne može se iz toga izvući zaključak da ovom otkriću nije davao važnosti.

Naime, povijesna je istina da je on pristao uz kopno u doba kad su Maori



James Cook

međusobno ratovali, pleme protiv plemena. U toj borbi Tasmanu su ubijena tri mornara, a mnogi su ranjeni. Zato nije mogao razgledati zemlju, niti išta ubilježiti te se zbog toga više i nije vraćao na te otoke.

Taj rt je nazvao Murderer´s Bay. Kasnije se na njemu našlo zlato i onda je isti rt prozvan Golden Bay.[1]

Sto godina kasnije, zemlju će razgledati engleski moreplovac i istraživač, kapetan James Cook. On se prvi put iskrcao 7. listopada 1769. godine u dva sata popodne nasred Gornjeg Otoka, u današnjem mjestu Poverty Bay kod Gisbornea. On se tri puta vraćao na otoke, zemlju dobro razgledao i zabilježio njezine glavne znamenitosti.

2. OZNAKE

Novi Zeland se nalazi "u kutu svijeta", udaljen od Južnog Pola 4.610 km pod zviježđem Južnog križa, na pučini gdje se sastaju dva velika oceana, Indijski i Tihi. Zemlja je puna vulkana (od kojih još se poneki javlja). Klima puna oborina stvara velika močvarna područja koja pogoduju bujnoj vegetaciji raznovrsnog biljnog carstva. To čini da neka stabla (kao npr. hrast, kojeg ovdje malo ima) brzo rastu i drvo im je poroznog tkiva, a ne tvrdo, zbijeno. Zbog toga novozelandska hrastovina nije pogodna za kućanstvo, zato vinogradari naručuju te potrepštine iz Europe (npr. Francuska).

Novi Zeland je zaista zemlja iz bajke. Sve što je Bog dao - predivno je. Zelenim "sagom" prekriveni brežuljci i polja, gradovi i sela puni raznovrsnog cvijeća, a ljudi su uredili lijepe i prostrane auto-ceste. Zemlja je puna raznog neiskorištenog bogatstva. Lagani povjetarac sa dvaju oceana daje zdravi ugođaj svježe i čiste atmosfere, a česti, kratki i nenadni pljuskovi - osobito ljeti - čine zrak još svježijim i ugodnijim.

Nema oštrih zima ni vrućina. Sunce - istina je - peče "sa strane" kroz ozonske "rupe-otvore" i preporuča se pokriti glavu.

3. ZANIMLJIVOSTI U NOVOM ZELANDU

Oceani baš nisu toliko nakloni, jer se voda stalno giblje - povlači i dolazi, tako da se svakih šest sati obala na plićacima i po nekoliko stotina metara širine pokaže "suha" u blatnim plićacima, a na njima nasukane lađice, školjke i slično. Na poglavito strmoj istočnoj obali koju zapljuskuje Tihi ocean, pokaže se razlika visine vode i do četiri metra, na zapadu - u Tasmanskom moru manje - do 2,5 ili 3 metra, a na jugu oko 1,5 ili najviše do 2 metra.

Dogodilo se - izgleda šaljivo, ali istinito. Naš revni ribič kad je došao u Novi Zeland, na more bogato ribom, išao je lađicom ribariti. Nije znao za velike plime i oseke na moru oceana. Voda se polagano povlačila, on sa lađicom ostao na suhu, nema ribe, nema vode, a on u blatu daleko od obale. Čekao je šest sati, dok je mogao krenuti dalje i poslom i prostorom.

Većinom na svim stranama more je bogato ribom. Lako i brzo se ribiči na razne načine opskrbljuju za domaćinstvo svježom i lijepom ribom. Ali, u prodavaonicama riba se najviše prodaje u filetima, izrezana bez kosti i prilično skupa. Ostatak ribe - kosti, glava, rep i ono "pri tome" - baca se u more kao hrana ribi, ili ide u tvornicu za preradu mačje hrane i sl. Jeftina riba također ide u preradu za životinjsku hranu, koja se - kao i mačke i psi - stalno reklamira na TV.

U Novom Zelandu vlada zakon koji strogo kažnjava svakog ribara i ribiča koji ulovi malu ribu i zadrži je. Zakon određuje razne veličine raznih vrsta ribe dozvoljene za lov i korištenje. Sitna riba se mora vratiti u more. Zato u prodaji nema jeftine i sitne ribe. Srdele uopće nema na oceanu.

Novozelanđani nisu ranije jeli, niti su znali spremati ribu glavonošce, tj. sa krakovima - hobotnice, sipe, lignje i sl. Tek dolaskom Hrvata, koji su dobri ribari i ujedno potrošači, počelo se pripremati, častiti, što je narod i prihvatio.

Osim ovih ima i raznih drugih osobitosti u životu i zakonodavstvu ove zemlje.

U pogledu useljeničke politike, sve do četrdesetih godina ovoga stoljeća, Kinezi nisu mogli biti državljani Novog Zelanda. Dalmatinci kao "gumdiggeri" u XIX. stoljeću su bili gledani kao drugorazredna bića, a i kasnije - osobito u pravima i slobodama, npr. zdravstvene naknade. To i drugi pišu. Nizozemci su do pedesetih godina ovog stoljeća po dolasku morali prolaziti karantenu. (Waitakere Week, 11.VI.1999.)

Kuće i stanovi su 90 % građene od drva. Cigla polako prodire u izgradnju kuća, a kamen još teže, jer ga je vrlo malo - i to samo vulkanskog, crnog. Beton i njegova gradnja također dolazi. U domaćinstvu se jedna slavina za vruću i hladu vodu smatra novim standardom tek unatrag dvije-tri godine, inače su dvije slavine odijeljene (engleski utjecaj) redovna pojava.

Makar stanovništvo mnogo trpi od prehlada i sličnih bolesti, ipak se osobito đaci i mladi vide čudno odjeveni i zimi, npr. u toplim džemperima i vindjakama, a istodobno u kratkim hlačama, bez čarapa... Kako su im ceste lijepe, neki Novozelanđani hodaju u čarapama ili bosonogi - a cipele u ruci.

Suhomesnati su proizvodi do 1990. godine bili vrlo rijetki. Tek otvaranjem Novog Zelanda novom valu europskih doseljenika (za vrijeme vlade Jima Bolgera) došli su i novi proizvodi prema europskim standardima - hrvatskim, talijanskim ukusima (šunka, pršut, panceta i sl.). Razlika je od britanskog prethodnog stila, koji je imao sirovu šunku koja se morala kuhati.

Osobne karte (legitimacije) ne postoje, što je američki utjecaj. Identitet se dokazuje vozačkom dozvolom, koja je sve do sada čak bez slike, poput bankovne kartice.

Tehnički pregled vozila najčešće se vrši u ovlaštenim auto-mehaničarskim radionicama, koje po standardu često ne bi zadovoljile europske norme, a uopće su i norme tehničke ispravnosti vozila niže. Zato se po cestama često vidi neispravnih kola. Sreća je da kola mogu duže trajati - i do 20 godina i više, jer na cestama nema leda, soli i sličnih nevolja za auto.

Vegetacija vrlo brzo raste, uslijed čega drvo nekih stabala nije za upotrebu u domaćinstvu. "Japanski vrt" u Japanu raste do pune mjere 40 godina, a ovdje za 4-5 godina.

Blaga i vlažna novozelandska klima i podneblje utječu na bogatu (masnu) hranu. Ptice, kao kivi, moa i kakapo, zbog bogate hrane izgubile su krila.

Karakteristika zemalja Novoga svijeta, kao što su Novi Zeland i Australija, jest da imaju široke ceste, velike travnjake, parkove, prikladna šetališta, izletničke prostore i sl. Stanovi i privatni posjedi imaju prostrana dvorišta, niske kuće, bez gužve i prena-

pučenosti. U Aucklandu ima vrlo malo nebodera i jedva milijun stanovnika na prostoru od oko 5.400 km^2. Novi Zeland je površinom sličan Velikoj Britaniji, ali je tamo oko 60 milijuna stanovnika, a u Novom Zelandu oko 3,5 milijuna. Sve je različito od prenapučene i zbijene Europe.

Mirovinsko i zdravstveno osiguranje je neobavezno. Svaki građanin, bilo radio ranije ili nezaposlen, donedavna je iza navršenih 60 godina života primao državnu pomoć kao mirovinu. Ona mu je dovoljna za skromno, umjereno živjeti. Za zdravstvene potrebe ima olakšicu - popust. Od 1995. godine mirovinska je granica od 60 pomaknuta na 65 godina.

Novim Zelandom upravlja ministar predsjednik (Prime Minister). Vlada je stranačka. Istina, postoji - u ime britanske kraljice - generalni upravitelj, koji je više počasna osoba i malo je istaknut u javnome životu.

Narod malo puši, osim Maora i nekih polinezijskih naroda. Na javnom se mjestu ne puši, niti na ulici, a osobito ne u društvenim prostorijama. Ako treba - posebni su odjeli za to.

Narod nema nekih kompleksa, obzira i javnih obaveza, osobito ne u odijevanju, držanju, susretima i sl. Vrlo su slobodni i mirni u tome. Bilo kakvi svečani govori mogu biti s rukama u džepu ili odstraga, u stavu na jednoj nozi i sl. U susretima na službenom mjestu, službeno osoblje je uvijek - svih 8 ili 9 sati rada - nasmijano, mirno, bez žurbe ili opterećenosti. To je izrazito za Novi Zeland. Čak - kaže se - u Australiji nema toga toliko.

Inače se vrlo često događa kako susjed susjeda ne pozna, ne smeta ali ni ne susreće. Autom se uđe u dvor i izlazi na ulicu, ograde dijele dvorišta i živi se kao samotničkim životom. Na ulici nema šetača. Najviše je onih koji trče zbog tjelovježbe, pa i stariji također, rano ujutru ili navečer. (Sve je zanimljivosti prikupio D. Biondić.)

Novi Zeland je na više načina zemlja pravog odmora - opuštenosti - bez kompleksa neke službene učtivosti. U granicama pristojnosti, ali vrlo slobodno. On ili ona ne osvrće se na drugoga, a tako ni drugi na njih. Sloboda!

4. MALO ZEMLJOPISA

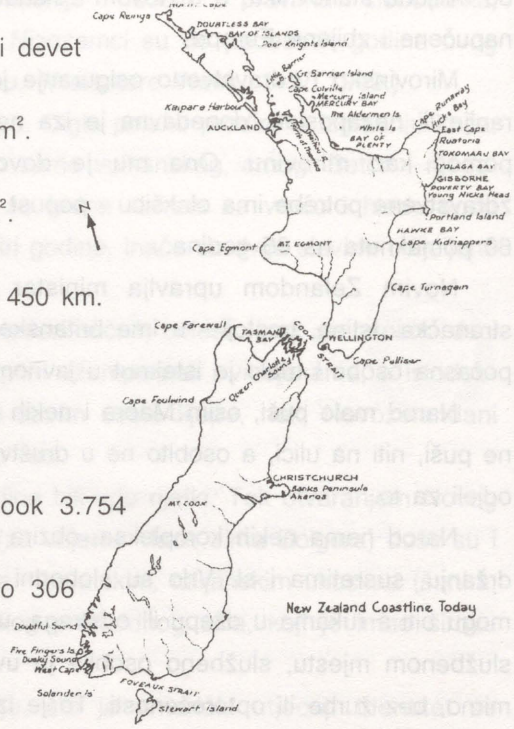

Novi Zeland se sastoji od dva velika i devet manjih otoka.

Sjeverni Otok ima površinu 113.729 km^2.

Južni Otok ima površinu 150.437 km^2.

Ostali otočići imaju površinu 3.855 km^2.

Ukupna površina iznosi 268.021 km^2.

Novi Zeland je dug 1.600 km, a širok 450 km.

Obala je duga 5.600 km.

Zemljopisne izuzetosti:

Najviši vrh Novog Zelanda je Mt Cook 3.754 metara, na Južnom Otoku.

Najniža točka je dno jezera Hauroko 306 metara ispod površine mora

Najšire jezero je Taupo 606 km^2, a najdublje jezero je Hauroko - 462 m.

Najširi ledenjak je Tasman ledenjak, koji je širok 29 km.

Najdublja spilja je Nettlebed na Mt Arthuru - 889 m.

Najbrža rijeka je Clutha sa 650 m^3 vode na sekundu.

Novi Zeland nema oštre zime ni vruća ljeta ni jake vjetrove.

Najniži stupanj hladnoće na južnoj točki Novog Zelanda u Invercargillu zimi iznosi oko 1,1 °C, a na sjeveru u Kaitaia je 8,5 °C.

Sjeverni i Južni otok razdijeljeni su tjesnacem Cook, koji je širok samo 20 km.

Zemljište Novog Zelanda je vrlo malo obrađeno, oko 6 % cjelokupne površine.

Pašnjaci iznose 47 %, a šume 12,3 % od cijele površine.

Voćarstvo je razvijeno osobito u sjevero-zapadnom dijelu Južnog Otoka.[2]

5. STOČARSTVO

Klima je oceanska - puna oborina koje daju bujno raslinje pogodno za stočarstvo. Novi Zeland je agrikulturna zemlja koja ima veliko stočarstvo ali - ne zna za štale. U Novom Zelandu sva stoka živi vani danju i noću, ljeti i zimi, po svakom vremenu i nevremenu. Zato je meso vrlo tvrdo, žilavo. A kako nema velikih vrućina ni paša, trava nije toliko kvalitetna da daje slatko meso, makar su svagdje uokolo oceani. To se osjeća i u povrću i u voću.

Prema statistici iz 1996. godine u Novom Zelandu ima:

Krava za mlijeko — 4,165.098
Goveda za meso — 4,852.179
Ovaca — 47,393.907
Svinja — 424.073
Konja — 1,192.150

Po broju ovaca Novi Zeland je na četvrtom mjestu na svijetu, a po proizvodnji vune na drugom.

Na Novom Zelandu nema uopće zmija i budno se pazi da se ne donesu u zemlju.[3] Kaže se, jer nema vrućine - ne podnose klimu.

6. KATOLIČKA CRKVA

Kristova zapovijed "idite, učite i krstite sve narode" vrijedi za sva vremena i za sve prostore na kugli Zemlje. Tako je na brizi Crkve Kristove i prostor pod Južnim križem, u kutu svijeta - u Novom Zelandu.

Duhovnu brigu za Oceaniju već je papa Pio IX. na poseban način povjerio

svećenicima - misionarima zajednice Družba Marijina, koju je u XIX. stoljeću osnovao francuski svećenik Colin. I ta je Družba u prvoj polovici XIX. stoljeća spremila četu revnih misionara i poslala ih u Oceaniju - na Daleki Istok, u neistražene i divlje krajeve gdje su još živjeli ljudožderi.

U prosincu 1836. krenula je četa Božjih i Marijinih revnitelja iz luke Le Havre i preko Južne Amerike u Oceaniju. Nakon jedanaest mjeseci putovanja stigli su u istočnu Mikroneziju, na otok Futuna u Tonga otočju.

Vođa puta bio je mladi svećenik Petar Chanel iz biskupije Belley u Francuskoj. On je dvije godine mlađi od biskupa Ivana Krstitelja Franje Pompalliera, koji, kao Apostolski vikar Dalekog Istoka ima svu crkvenu i pastoralnu jurisdikciju povjerenu mu od Svete Stolice. Svu brigu za redovničke osobe Družbe Marijine, povjerene ovoj misiji, ima starješina - general Marijine Družbe. Dolaskom na otok Futuna, vlč. Chanel i s njim brat Mario Nizier Delorme iskrcali su se 12. studenoga 1837. na svoju prvu misijsku postaju i tlo svoje nove "župe". Biskup Pompallier je 12. studenoga 1837. imenovao vlč. Petra provikarom apostolskim za ovo područje. Primivši blagoslov jedni od drugih rastali su se i brod je produljio za Australiju.

Na Futuni će vlč. Petar i brat Mario "orati tvrdu njivu" Gospodnju među poganima. Kroz tri i pol godine njihova teškog rada, žrtve i molitve, Bog je blagoslovio njihov rad i ljudožderi su se polako počeli obraćati. Početkom XIX. stoljeća otok Futuna imao je oko 4.000 stanovnika. U doba dolaska vlč. Petra na otok, bilo je samo 800 duša. Stanovnici ljudožderi su uništavali svoje mještane. Zato je kralj Niuliki strogo zabranio ljudožderstvo. U to doba dolazi katolički misionar. Poganske plemenske poglavice vide kako gube svoje žrtve. Bijesni, svu krivnju bacaju na misionara. Dne 28. travnja 1841. poglavica Musumusu s grupom navali na skromnu misijsku postaju, uhvati vlč. Petra i sjekirom mu rascjepa glavu. Mučenička krv je zalila sjeme vjere i - uzrast će. Smrtno ranjen, Petar je govorio: "Ovo je dobro za mene."

Bog je blagoslovio ovu nevinu žrtvu. Nekoliko godina nakon toga cijeli se otok Futuna obratio i danas sjaji mučenički okrunjen aureolom svoga zaštitnika Petra, kao najkršćanskiji otok Dalekog Istoka.

Papa Lav XIII. mučenika je Petra Chanela 17. studenoga 1889. proglasio blaženim, a papa Pio XII. je bl. Petra proglasio svetim 1955. godine. Blagdan sv. Petra Chanela, prvog mučenika Oceanije, slavi se 28. travnja svake godine.

Skupinu Božjih i Marijinih revnitelja - misionara, koja je u prosincu 1836. krenula iz luke Le Havrea, preko Oceanije, Tonga otočja i otoka Futuna i odatle nastavila put za Sydney, sačinjavali su jedan biskup, četiri svećenika i tri redovnička brata. Na

Futuni su ostali vlč. Petar Chanel i redovnički brat Mario Nizier Delorme. Nakon nekoliko dana odmora na Futuni, ostali su u studenom 1837. nastavili put za Australiju. To su bili: biskup Ivan Krstitelj Franjo Pompallier, vlč. Pierre Bataillon i vlč. L. C. Servant - svećenici Lyonske nadbiskupije, a vlč. C. Bret i dva redovnička brata, Michael Colomban i Joseph Xavier Luzy iz drugih biskupija.



Biskup Pompallier

Dne 28. prosinca 1837. iz Sydneya je krenula za Novi Zeland prva skupina katoličkih misionara, koju je predvodio biskup Ivan Krstitelj Franjo Pompallier. Približavajući se kopnu Novoga Zelanda, trebali su ući u rijeku Hokianga na sjeverozapadnom dijelu Sjevernoga Otoka. Nakon 12 dana putovanja Tasmanskim morem stigli su brodom Raiatea u srijedu 10. siječnja 1838. godine na obalu Novoga Zelanda. Na ušću u rijeku, brod je dočekao John Martin. Između riječnih plićaka, on je proveo brod sigurnim putem najbliže kući Tome Poytona. Ova dva čovjeka vjerojatno su Irci i katolici. Bave se trgovinom s Australijom. Dragi Bog ih je našao za pomoći ovaj apostolski pothvat. Biskup i pratnja ostali su kod Tome Poytona tri mjeseca.

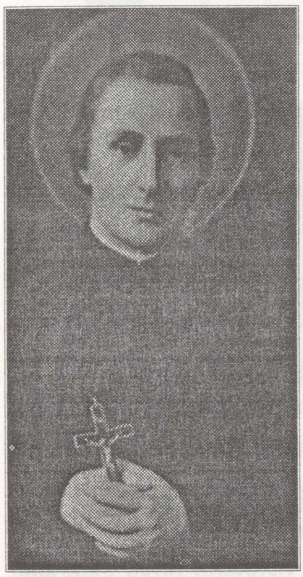

Sv. Petar Chanel

Maori često znadu napadati brodove. Bog uvijek nađe svoje sluge. Takva je bila i kći maorskoga poglavice, koja bi javila Johnu Martinu kad bi doznala za te zle planove - i on bi već uredio da sve bude dobro. John je kasnije oženio tu dobru djevojku.



Biskup u Aucklandu M.R. Patrick Dunn

Biskup Ivan Krstitelj Franjo Pompallier rođen je u Lyonskoj nadbiskupiji 1802. godine, zaređen je za svećenika Lyonske nadbiskupije 1829. godine, a za biskupa je posvećen u kapucinskoj crkvi Bezgrješnog Začeća Blažene Djevice Marije u Rimu od kardinala Franzonija 30. lipnja 1836. godine. Prvu sv. misu u Novom Zelandu on je služio 13. siječnja 1838. na mjestu Totara Point kod Kaitaia. Taj dan se smatra početkom Katoličke Crkve u Novom Zelandu, a Totara Point je u zadnje vrijeme

hodočasničko mjesto.

Danas Katoličku Crkvu u Novom Zelandu čini jedna nadbiskupija i pet biskupija koje se pružaju širinom preko cijela oba otoka i dosežu obale dvaju oceana.

U crkvenoj upravi poglavar je kardinal - nadbiskup prijestolnice - Wellingtona. Uz njega je apostolski nuncij. U Novom Zelandu danas ima devet živih biskupa, od kojih su neki pomoćni ili umirovljeni.

Župa ima oko 270. Svećenika i redovnika ima oko 750. Redovničkih je zajednica muških 18, a ženskih 23. Najbrojniji su redovnici Maristi. Oko 70 % svećenika stariji su od 50 godina. Novoređenici su većinom "kasnija zvanja". Jedino biskupijsko sjemenište za cijeli Novi Zeland je 1999. iz Mosgiela, na Južnom Otoku, premješteno u Auckland.

Katoličkih osnovnih škola ima 191. Katoličkih srednjih škola (college - zavod) ima pedesetak.

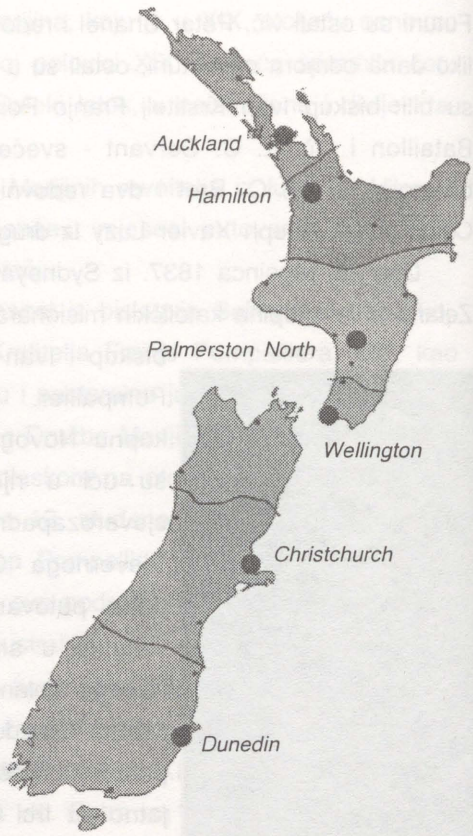

Biskupije Novoga Zelanda

Katoličkih vjernika ima oko 500.000, što je oko 15 % od ukupnog broja stanovnika. Crkvu nedjeljom posjećuje oko 105.000 vjernika, što je oko 22%.[4]

Prema statistici iz studenoga 1996., posjet nedjeljne sv. mise po biskupijama izgleda ovako:

BISKUPIJA	BROJ VJERNIKA	POSJET SV. MISI	POSTOTAK
Auckland	140.000	35.000	25 %
Hamilton	66.000	12.200	19 %
Palmerston North	62.200	13.000	21 %
Wellington	69.800	19.500	28 %
Christchurch	63.200	14.700	23 %
Dunedin	38.200	10.500	28 %

7. ŠKOLSTVO I KULTURA

Sustav i program školstva različit je od onog u Europi. Općenito se može reći da je program mnogo kraći i jednostavniji obzirom na opću kulturu mladog čovjeka. Naši mladi koji su došli iz Hrvatske u zadnjih 6-7 godina - ako dobro znaju engleski - brzo napreduju, pa u školi i kroz jednu godinu 2-3 razreda svladavaju. Ta lakša okolnost nekim našim đacima bila je zla prigoda lijenosti.

Tko želi višu specijalnost, taj se mora truditi u svom zvanju. Zato mnogi ne idu na više škole. Ujedno se studij na sveučilištu vrlo skupo plaća pa nema mnogo sveučilištaraca.

Naobrazba stanovništva Novog Zelanda 1997. godine je ovako izgledala:

Spremu osnovne škole ima oko 19 % stanovnika.

Spremu srednje škole (prema našim zanatskim školama) svršava oko 18 % mladih. Prema nedavnim statistikama, 20 % pučanstva Novog Zelanda je polupismeno. Stupanj srednjoškolske spreme (ravne našem ispitu zrelosti) svršava oko 24 % i u nekim strukama zanatâ 11 % učenika.

Stupanj sveučilišne naobrazbe je oko 28 %

Niže i srednje škole plaćaju se simbolično. Knjige i školska pomagala briga su učenika.

Sveučilišta ima četiri, a srednjih i viših škola ima mnogo.[5]

Službeni jezik je engleski.

Katoličke srednje škole (koledži) su otvorene svoj mladeži bez obzira na vjeru i naciju. Svi učenici skupa sudjeluju u kulturnim i vjerskim slavljima. Sva je mladež lijepo izjednačena - prijateljski i kulturno. Kad na slavljima slave sv. misu i idu na sv. pričest, sva mladež ide u redu. Nitko nije u neprilici, nitko ne ostaje u klupi. Ona osoba koja se ne želi ili ne može pričestiti (jer je druge vjere), kad dođe pred svećenika prekriži ruke na prsima i tiho kaže: "Please, blessing" (molim blagoslov). To djeluje vrlo lijepo i pobožno na svakoga.

8. STANOVNIŠTVO

Stanovništvo u zemlji Bijelog dugog oblaka (Aotearoa - po Maorima ime Novog Zelanda) je malobrojno. Zato je zemlja neobrađena i nerazvijena.

Prosječna gustoća naseljenosti bila je 1976. godine 8,8 ljudi na 1 km^2. Godine 1998. nešto je bolja. Na Sjevernom Otoku živi 70 % stanovništva, a gustoća naseljenosti je 11,4 % na 1 km^2. Na Južnom Otoku gustoća naseljenosti je 4 % na 1 km^2.

Stanovništvo se Novog Zelanda povećavalo ovako:

1885. g. — 619.323
1908. g. — 1,008.373
1952. g. — 2,024.600
1975. g. — 3,143.700
1997. g. — 3,781.500

Od toga, prema posljednjem popisu stanje etničke pripadnosti je ovakvo:

Europljani — 2,594.688
Novozelandski Maori — 523.371
Ostali azijski i polinezijski doseljenici — 500.244

Zanimljiv je porast stanovništva domorodaca Maora i doseljenika:

GODINA	1858	1976	1996
Ukupan broj stanovništva	115.462	3,129.383	3,618.302
Broj Maora	56.049	270.035	523.374

Prema usporedbi starosne dobi Europljana i Maora, u godini 1996. stanje je izgledalo ovako:

STAROST	EUROPLJANI	MAORI
do 35 godina	37,6 %	62,4 %
od 35 do 85 godina	52,4 %	33,2 %

Starosna struktura azijskih, polinezijskih i drugih etničkih skupina pokazuje slijedeću sliku:[6]

do 35. godina — 72,6 %
preko 35. godina — 27,4 %

Vjerska statistika iz 1996. g. je slijedeća:[7]

Vjeroispovijed	Ukupan broj	Postotak
Anglikanaca	631.764	18,4 %
Katolika	473.112	13,8 %
Presbiterijanaca	458.289	13,4 %
Bez vjere	893.910	26,1 %
Ostalih 15 sekta	1,161.228	

Novi Zeland neki smatraju poganskom zemljom, makar u državnoj himni svaka kitica završava riječima: "Bog brani Novi Zeland!" Tu je pjesmu sastavio jedan svećenik.

Oni koji izjavljuju da su "bez vjere" zadnjih su godina u porastu za 6 %, a prve tri religijske zajednice opadaju. Ove tri prve vjerske zajednice se poštuju i ekumenski djeluju.

Sekte su strašno nasrtljive. Ima više slučajeva da su od 1994. godine "zaposlene" mlade gospođe i srpske narodnosti, došle iz Hrvatske, osobito kao Jehovini svjedoci. One su specijalizirane za to i pokušavaju više među Yugo-slavenima.

9. STANDARD

Teško je bilo otoke istražiti, prašume i močvare presušiti i učiniti plodna polja. Teško je bilo kad su Maori počeli dobivati vatreno oružje i međusobno se tući.

Za Juliusa Vogela (1835.-1899.), ministra predsjednika (Prime Minister) u razdoblju 1873.-1876. i 1884.-1887, započeta je gradnja cesta i željeznice, otvoren je promet izvoz-uvoz sa hladnjačama. Tada je godišnje izvezeno oko 400.000 tona mesa i 200.000 tona masla.[8]

Tada je početo iskapanje i izvoz smole kauri. U razdoblju 1858.-1962., prodano je 456.818 tona smole kauri. To je donijelo dobit od 24,962.321 engleskih funti. Prosjek dnevnog izvoza je oko 12 tona smole kauri.[9]

Zemlja cvate, Sve je to silni kapital za malobrojno stanovništvo i malu zemlju.

Richard John Seddon (1845.-1906.), ministar predsjednik u razdoblju 1893.-1906., uveo je mirovinu za sirote, udovice i stariji svijet.

Wellington je postao glavnim gradom Novog Zelanda 1865. godine.

Računajući tvorničke plaće, danas je standard u Novome Zelandu najniži u usporedbi s 19 zemalja Zapada.[10]

Satnica jednog fizičkog radnika 1993. godine iznosila je 8,01 USD ili 13,31 NZD. To je 1/3 od plaće 25,29 USD u najproduktivnijoj zemlji - Njemačkoj. "Ekonomist" donosi u svojoj rubrici da je tu uključeno sve: benefit za praznike i za socijalno osiguranje. Uza sve to, opet je plaća najmanja.

Iza Novoga Zelanda niži standard je u Španjolskoj, Irskoj i Australiji (periferija Britanskog Commonwelta). Sjedinjene Američke Države drže sredinu, tj. 17 $ iza Njemačke, koja ima 25 $ i više. Japan je na osmom mjestu s 20 $.[11]

Tjedna zarada radnika 1970. godine iznosila je oko 28 NZD. Uz stan i hranu tjedno moglo se uštedjeti 1/4. Godine 1998. tjedna plaća može biti i 400 NZD, ali to opet nije dosta. Stanovi su uvijek skupi, a i hrana ponešto.

Mala privatna proizvodnja opada, jer ne može opstati kada su na tržištu tvornički i državni proizvodi 15 puta skuplji, a privatni proizvodi su 6 puta jeftiniji.

Grad Auckland je dug oko 90 km i širok 60 km. Pruža se na dvadesetak ugaslih vulkana, od kojih se još poneki malo javlja. Malo je nebodera. Kuće su većinom prizemne ili jednokatnice sa prostranim dvorištem, punim cvijeća i zelenila, što daje svježinu i mir.

Kuće-stanovi su najveći problem jer su skupe i najveći su kapital. Kupuju se na bankovni kredit i otplaćuju skupe kamate. Često cijeli život tako. U zreloj dobi, čovjek oboli, posao padne, a kredit ostane. Banka stavi kuću na javnu dražbu i - za mali dug - čovjek se nađe u staračkom domu.

Osim toga, makar lijepo i djelomično moderne kuće - građene su sve od drva, gipsa i sličnog materijala koji lako prima vlagu. Nutarnji namještaj, osobito sagovi pod

nogama, koji pokrivaju betonske ili drvene podove malo uzdignute od zemlje, puni su vlage, plijesni, nečistoće i sličnog, što pogoduje razmnožavanju raznih insekata te mikroskopskih organizama, kao bacila i bakterija.

10. ĆUDOREĐE MLADIH

Moralno je stanje mladih još gore. Djeca od 15 godine mogu uz dozvolu roditeljâ slobodno otići od kuće, živjeti gdje i kako hoće, a država im daje socijalnu pomoć za stan i hranu. Oni to koriste.

Djeca od 15 godina mogu voziti auto (uvjetno samo jednu godinu).

Djeca od 15 godina mogu (traže se) raditi i do kasno uvečer (ali za male novce - bijelo roblje), jer daljnje školovanje nije obavezno.

Samohrana majka je najčešći rezultat te i takve etike. Djevojka dobije dijete koje joj pred državnom vlašću osigurava socijalnu pomoć za stan i hranu, njoj i djetetu. Ona je samohrana majka, tj. žrtva, koju je partner ostavio - i treba zaštitu.

Takve se snalaze dobro. Nezaposlene su i kao prijateljice udruže se po tri-četiri i stanuju i istoj kući. Stan je jeftiniji i čine društvo jedna drugoj za lakše uživati mladost na svoj način. Djeca su na ulici. Uspjeh svega toga pokazat će se brzo - kad djeca dođu u školu i pojave se kao ozbiljni društveni problem. Nezrela majka treba razvijen roditeljski osjećaj i smisao odgovornosti.

I još nešto: na 3,5 milijuna stanovnika, Novi Zeland ima godišnje oko 15.000 registriranih pobačaja, što je u daljnjem porastu.

Zato Novi Zeland uvozi intelektualce, jer njegova mladež malo pohađa sveučilište. Tako se u ovom desetljeću "uvezlo" mnogo hrvatskih intelektualaca, učinilo ih studentima opet u zreloj dobi, da oni - nakon svih tih muka - opet, po tko zna koji put - traže spas drugdje (SAD, Australija, Hrvatska, Europa), jer u Novom Zelandu nema života.

11. ZDRAVSTVO - HIGIJENA

Zdravstvena zaštita i zdravstvena kultura u Novom Zelandu mnogo se razlikuju od onih u Europi. Opći nivo zdravstvene kulture je vrlo nizak. U školama se ne uči zdravstveni odgoj ili higijena. Narod nije poučen o temeljnim problemima zdravstva, osobito o zdravim stanovima, o virusima, bakterijama, jednostavnim prehladama i sl.

Još gore je stanje u tome što je sprječavanje početka bolesti, tj. prevencija, čak i duševnih oboljenja zanemarena pa i onemogućena na razne načine. To pogoduje privatiziranom zdravstvu. Bolesnici godinama čekaju na operacije, čak i na one koje su u Europi i SAD hitne.

Po zakonima Novog Zelanda, liječnik ne može biti tužen za učinjene pogreške na bolesniku. Liste čekanja i velike cijene pogoduju privatnim specijalistima, a sirotinja ne dočeka njihovu pomoć i često umre.

Kao posljedice svega toga pokazuju se glavne bolesti u Novom Zelandu:

a) Astma kod djece - jedna od najčešćih na svijetu.

b) Ortopedska degenerativna oboljenja, uključivši iščašenje kukova, deformacija razvoja stopala i sl.

c) Meningitis kod djece - upala moždanih ovojnica, stalno je ovdje prisutna, a u Europi odavno iskorijenjena. Ovdje te teške epidemije mogu ostavit trajne posljedice.

d) Zloćudni tumori raznih vrsta u poodmaklom stadiju, osobito kod žena, česti su zbog slabe prevencije. Od raka dojke mnogo više se umire nego u Europi ili SAD.

e) Tuberkuloza pluća osobito je učestala kod djece, jer je svojedobno ukinuta obavezna vakcinacija protiv tuberkuloze. No, sve veći broj ljudi živi ispod granice siromaštva u vlažnim nastambama, što pogoduje razvitku tuberkuloze.

f) Shizofrenija, depresija i slične psihijatrijske bolesti česte su i od njih boluje 20 % pučanstva Novog Zelanda.

g) Samoubojstva među mladeži - apsolutno su najčešća - prva u svijetu.

h) Melanoma - najteži oblik raka kože, koji najčešće završava smrtno. Uzrok tome je ozonska rupa nad Novim Zelandom, jednako opasna kao i ona u Australiji. Ali, tamo se tome posvetilo puno pažnje, a ovdje ne. Zato je i postotak oboljenja od

te bolesti ovdje čak i veći. Mnogi, u zadnje vrijeme došli doseljenici ne osjećaju opasnost sunčanja i svakog drugog izlaganja suncu na Novom Zelandu, te je upravo kod njih melanoma jako česta pojava.[12]

i) Srčane su bolesti, prema izvještaju Remuera Lions Club Incl., ovdje ubojica br. 1, jer svake godine iznose oko 44 % svih smrtnih slučajeva.[13]

j) U Novom Zelandu godišnje ima oko 12.000 slučajeva trovanja hranom, što je najveća stopa u cijelom zapadnom svijetu. Uzrok su tomu nehigijenske navike u čuvanju i pripremanju hrane te načinu kuhanja.[14]

Svjetska zdravstvena organizacija pred nekoliko godina dala je izvješće po kojem Novi Zeland ima najlošiju zdravstvenu zaštitu u odnosu na zemlje Europske unije, većinu zemalja centralne i istočne Europe, te SAD, Kanade i Australije.

Zanimljivo je da je prevencija određenih oboljenja kod djece na Novom Zelandu na istom stupnju kao u Malaviju ili Pakistanu...

Hrvati koji se odluče trajno boraviti u Novom Zelandu trebaju znati činjenice, a to znači da je opća razina zdravstvene zaštite kao i zdravstvene kulture u svakom pogledu bila na puno višem stupnju u Hrvatskoj prije Domovinskog rata, nego u ovoj zemlji na kraju svijeta.

Nadamo se da će obnovom Hrvatske još bolje biti ubuduće.

Geografska i kulturna (europska) klima također je mnogo zdravija.

Doista, treba priznati da su u Novom Zelandu moderne bolnice - državne, a osobito privatne - opremljene svim mogućim tehničkim dostignućima kao i vrlo stručnim i sposobnim kadrom. Privatne bolnice su vrlo skupe, a tako i staračke domovi. Hvalevrijedno je reći da se u svim bolnicama, državnim i privatnim, bolesnicima posvećuje izuzetno velika briga.

II. MAORI

1. PODRIJETLO

Pradomovinom Maora smatra se Azija, iz koje su u davno doba došli na otočje blizu Tahitija u Polineziji. Odatle su doplovili na otočja Cook, pa s njih na Novi Zeland.

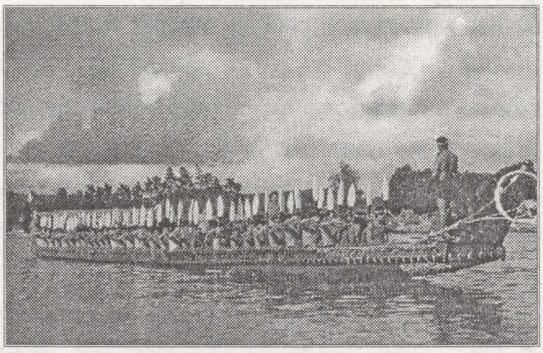

Kanu

Stare priče kažu kako je prije nekoliko tisuća godina osamljeni čamac zvan "kanu" plovio sa Tahitija prema jugu. Najednom, Kupe - žena kormilareva - poviče: "He ao, he ao", što znači: "Oblak, oblak." Ona je ugledala kopno Novog

Zelanda, koje joj se učinilo slično dugom svijetlom oblaku. Prema njezinim riječima otoci Novog Zelanda nazvani su po maorskom jeziku Aotearoa - a to znači: dugi svijetli oblak.

Oni su se iskrcali na otok i našli lijepog zelenog kamenja, koje su uzeli kao ukras, i komade kosti ubijenih ptica zvanih Moa. Ptice su jeli, a kao potvrdu i dokaz istinitosti to kamenje i kosti ponijeli su svojim zemljacima u Tahitiju. Te ptice su bile dvaput veće od čovjeka.

Kanu je obična lađa polinezijskih otoka. Većinom je uska, rađena - za staro doba - prirodnim vezovima od trave i drvenim klinovima, bez ikakvih čavala - prije željeznog doba koje je k njima vrlo kasno došlo. Te lađe mogu biti tako duge (oko 30 m x 2 m pa i više) da prime i do 50 veslača i oko 50 ratnika. Stare legende pričaju da je na Novi Zeland došlo oko 7-8 kanua, i to već u XIV. stoljeću. Tada su otoci Polinezije bili prenapučeni, a ljudi su bili vrsni moreplovci, te su tražili nove zemlje i hranu. Uzeli su sa sobom nešto hrane, pse (za jelo) i sjemenje za sijanje. Imena kanua su: Arawa, Tainui, Takitimu i Mata-atua. Od njih su nastala razna plemena.

2. DRUŠTVENO UREĐENJE

Maori, kao i Samoanci, Tongoanci, otočani Cook i sl., pripadaju polinezijskoj grupi naroda.

Prema nekim autorima, već preko 1.000 godina žive na Novom Zelandu, a 95 % ih je na Sjevernom Otoku.

Pred 30 godina, tj. 1968. godine, bilo je u Novom Zelandu oko 218.000 Maora. To je prosječno 1 : 12 stanovnika Novog Zelanda. U 1998. g. ima ih oko 510.000.

Većina je mlađe dobi. Oko 75 % je ispod 30 godina, a od njih je 50 % ispod 15 godina.

Drugih stanovnika Novog Zelanda, kao Europljana većina je (75 %) ispod 45 godina. Starijih od 60 godina ima oko 4 %.

Kad su u prošlom stoljeću Europljani došli na Novi Zeland, našli su vrlo uređena

plemenska društva Maora. Ta društva - zapravo plemena - bila su samostalna. Najmanja grupa je proširena obitelj, a nekoliko takvih obitelji žive u podgrupi plemena, koja se zove hapu. Zajednicu je vodio poglavica i svećenik. Maori kao pojedinci, nisu se smatrali pripadnicima Novozelanđana ni drugih Maora. Čak i članovi drugog plemena bili su im kao stranci. Tako i robovi koje bi zarobili u ratovima.

3. VLASTITA UMJETNOST

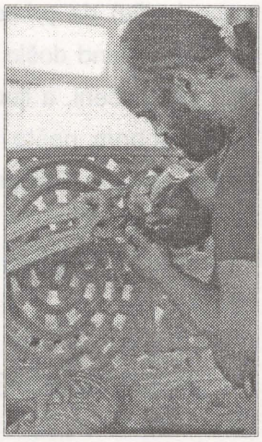

Rezbarenje

Maori, kao ljudi kamenog doba, nisu znali za željezo ni bakar, ali su bili vrlo vješti u obradi drva, kamena i u gradnji kuća. Kuće su im prizemne, ukrašene drvnom rezbarijom.

U rezbarenju i tetoviranju pokazuju razne vrste linija, kojima se razlikuju od drugih Polinežana.

Kao vrsni muzičari i plesači cijenili su glazbu i javne govore. Svoju povijest i tradiciju držali su važnom i živom upravo po usmenoj predaji.



Tetovirani Maor

4. RATNICI

Glavno im je oružje luk i strijela. Maori kao vješti morima i lovu kretali su se mnogo i ratovali sa svima. Već i stariji Maori bili su vrsni ratnici, jer su često međusobno ratovali. Istakli su se kao dobri ratnici u Prvom i u Drugom svjetskom ratu.

Teško je bilo stanje među njima kad su dobili vatreno oružje. Hongi Hika (1777.-1828.), ugledan Maor, posjetio je engleskog kralja Jurja IV. Ovaj mu je dao razne darove, a on ih je u Sydneyu zamijenio za oružje i naoružao svoje pleme. To je narušilo mir među njima.

5. ZEMLJA

Ugovor Waitangi (Treaty of Waitangi) potpisali su 1840. godine predstavnici britanske vlasti i brojne poglavice maorskih plemena. Anglikanski misionari, koji su došli iz Engleske oko 1817.-1818. godine, utjecali su kao prijatelji na uglednog Maora Tamati Waka Nene u Novom Zelandu, i on je nagovorio poglavice plemena da potpišu ugovor Waitangi. Time je Novi Zeland potpao pod britansku upravu. Po tome, dio zemlje može pripadati jednome vlasniku (britanski oblik) i dio zemlje mogu posjedovati mnogi članovi (maorski sistem plemenskog ili obiteljskog posjedovanja).

Po tom ugovoru jedino je britanska vlada mogla kupovati zemlju od Maora po umjerenim cijenama i tako je prodavati Europljanima (da se onemogući drugim naseljenicima). Taj sistem nije djelovao kako treba i izazvao je mnoge sukobe između Maora i Europljana (koje oni zovu Pakeha), osobito u XIX. stoljeću.

Početkom XX stoljeća, Maori su imali 11,000.000 akri zemlje, a danas samo 4,000.000 akri.

Od 1929. godine vlada novčano pomaže razvoj farmerstva. Ipak, kroz 65 godina ovoga stoljeća jedva je 5-6 % obrađenog zemljišta.

Kapetan Hobson došao je u ime engleske vlade 28.I.1840. proglasiti Novi Zeland britanskom kolonijom. Neki Maori su se tome opirali i Novi Zeland je postao dominion Commonwelta tek 1907. godine. Neovisnim dominionom, odijeljenim od Britanije, Novi Zeland postao je tek 1931. godine.

Maorski poglavice sa ugovorom Waitangi priznaju kraljici suverenitet, a ona će jamčiti njihovim plemenima pravo na sve njihovo blago i zaštitu njihove kulture i običaja, pravo na zemlju, pravo na šume, pravo na ribolov ako oni to žele. Ako se

radi o prodaji zemlje, maorska će plemena ponuditi kupnju zemlje najprije državi - kraljici. Ugovor Waitangi potvrđuje pravo Maora na kompletiranje autoriteta, a shvaćeno je od Pakeha (Europljana) i engleske Krune kao prepuštanje suvereniteta.

Maorska manjina ima pravo na svoj opstanak, na razvoj i čuvanje svoje kulture.

Sve etničke zajednice u Novom Zelandu su ravnopravne i jednako obavezne u odnosu Krune i Maora.

Dužnost svakog čovjeka u Novom Zelandu je paziti na dužni doprinos u poštivanju Ugovora Waitangi, kao temeljnog dokumenta Aotearoe, tj. Novog Zelanda.

Pravo glasa na izborima dobili su muškarci Maori tek 1867. a žene 1893. godine. Maori su glasali dizanjem ruke sve do 1910. godine. Tajno glasati dobili su pravo tek 1937., dok Europljani (Pakeha) to smiju od 1870. godine.

Svaka grupa od 32.000 stanovnika ima pravo na svog jednog člana parlamenta (MP) - a skupina Maori od 72.500 ljudi imaju pravo samo na jednog člana parlamenta - iz 1984. godine.

U parlamentu Maori imaju samo četiri člana (tri za Sjeverni Otok, a jedan za Južni Otok), a Englezi 72 člana parlamenta. Tako je zaključeno 1867. godine.

Engleska vlada je htjela imati ugledne i dalekovidne Maore uza se. Tako je ugledni Maor Timi Kara (1857–1926) prozvan od kraljice lord Sir James Carroll i bio član novozelandskoga parlamenta.

6. KULTURA

Kultura im je ranije bila primitivna i agresivna. Ipak, nose značajke prirodnog morala. Poštuju obitelj, starije, život svog plemena, svoju tradiciju i slično. To im je i Papa pohvalio 1986. godine.

Vlada promiče kulturu, standard, zdravstvo i sve što treba za rast i uspon Maora, da se osjećaju sa Pakeha (Europljanima) prijateljski.

Ranije (tridesetih godina XX stoljeća) većina je Maora radilo kao farmeri, ili u privredi i industriji. Već pedesetih i šezdesetih godina mnogi kreću u gradove i centre gdje svršavaju visoke škole, kao pravnici, liječnici, učitelji, profesori i sl. Razlog je

većinom ekonomski, ali to daje i novi put cijelom maorskom narodu, koji se želi rehabilitirati.

7. ODGOJ I NAOBRAZBA

Bogatu maorsku kulturu pohvalio je papa Ivan Pavao II., pri pohodu Novom Zelandu 1986. godine, i naglasio da je moderno društvo ne smije zanemariti. Stoga valja o njoj bolje progovoriti kada je riječ o odgoju i naobrazbi.

Mnogo se radi na tome. Maorski odgojni centri i plemenski odbori daju kredite, stipendije osobito u tu svrhu. Vlada je također otvorila zanatske škole za stjecanje stručnih kvalifikacija. U novije vrijeme mladi polaze te škole i uče za stolare, mehaničare, ličioce, daktilografe, graditelje mostova i željezničkih pruga, strigače ovaca i sl.

8. STANOVI

Prvotni njihovi stanovi bili su prizemni, nešto ukopani u zemlju, građeni od drva i granja. U Novom Zelandu, osim u brdima, malo ima kamena za gradnju, pa ni vulkanskog nema. Ali drva svakovrsnog i kvalitetnog ima u izobilju. Ipak su im stanovi vlažni i nezdravi.

Vrlo je važan uvjet dobra zdravlja, uredna života, zadovoljstva i napretka - imati dobre stanove. Zato im vlada pomaže gradnju stanova da se više obiteljski osamostaljuju. Do 1970. godine bilo je u Aucklandu oko 15.000 samostalnih maorskih obitelji, a u novije vrijeme mnogo više. Stanovi su standardno moderni, odraz vremena. Upravo samostalne obitelji dokaz su njihova standarda i kulture.

9. ZDRAVSTVO

Europljani su u Novi Zeland donijeli neke bolesti, kao ospice i prehlade, koje su više tisuća Maora usmrtile. Uz te bolesti još i društveni nemiri, ratovi i oružje bili su teška opasnost za Maore. Početkom XX stoljeća - u doba dr. Truby Kinga, liječnika, Novi Zeland je držao svojevrsni svjetski rekord: najmanji broj slučajeva bolesti i smrtnosti djece.

Zato populacija Maora raste. Iako su još u manjini prema Europljanima i drugima u Novom Zelandu, njihov napredak je vidljiv, jer imaju brojne obitelji.

10. OBITELJ

Maorke - žene i majke - vole obitelj, vole djecu i radišne su - a to su divni uvjeti za rast obitelji. To se kod engleskih, zapravo novozelandskih i europskih (Pakeha) žena-majki ne ističe lako.

Maori cijene obitelj, ponosni su na svoje mrtve i žive. Oni živo prate svoje obiteljsko stablo sve do početaka.

Ranije su se hrvatski doseljenici (koncem XIX. i početkom XX. stoljeća) više ženili Maorkama i obitelji su bile sretnije i zdravije. I socijalni položaj je bio prisutan. Naši doseljenici i Maori osjećali su se drugorazredni građani. Danas, međutim, toga nema. Mješoviti brakovi česta su pojava.

Maori se odlikuju tradicionalnim gostoprimstvom, poštivanjem starijeg svijeta i brigom uopće za ljude više nego za stvari, zatim ljubav prema glazbi, tradiciji, vlastitoj kulturi (makar primitivnoj) - uzor je svima.

11. RELIGIJA

Po vjeri su - kao pogani - mnogobošci. Glavni bog je Papa, što znači bog Zemlje i Rangi - božica neba. Razna božanstva su vladala pojedinim prostorima, vremenima i prilikama života. Tako su Maori vjerovali.

"Tapu" - kao mjesto rođenja, ili privilegiran položaj u društvu, kao poglavica ili rezbar i sl. - uživali su mitološki imunitet. Drugima je opasno ako bi se dirnulo tu osobu. To traži nužno poštovanje toj osobi.

"Mana" je također bio mitološki znak časti. Čovjek izgrađujući sebe mogao je doprinijeti toj časti i ulozi. Naprotiv, mogao je zločom i slabošću to izgubiti.

Teško je bilo pristupiti njima kao poganima. Prvi misionar bio je anglikanski pastor Samuel Marsden. On je živio u Sydneyu (Australija) i tamo susretao Maore iz Novog Zelanda. S njima se sprijateljio, pomagao im u potrebi. Oni su ga na Božić 1814. godine u Novom Zelandu primili kao prijatelja i omogućili mu prijateljski pristup drugim Maorima. On im je navijestio Evanđelje Isusovo i dozvao im iz Engleske svoje misionare. Ti i drugi misionari postali su prvi istražitelji Novog Zelanda. Maorima su bili obnovitelji, kulturno i vjerski. To se obavljalo uz velike žrtve, jer zemlja nije bila istražena ni razvijena. Katolički misionar Pompallier stigao je u Novi Zeland 10.I.1838. godine.

"Novi Zeland je poput broda, koji treba ostati u vlasništvu Novozelanđana (Maora) s kormilom u rukama kolonijalnih autoriteta." (Dnevnik biskupa Pompalliera, I/1845)

Papa je rekao Maorima 1986. godine:

"Imenom Maori zove Vas Bog. Tim imenom vi Maori pripadate Crkvi, kao jedno Božansko Tijelo.

Katolička vjera je ovdje mlada (manje od 200 godina) i brzo je procvala obogaćena raznim kulturama iz mnogih dijelova svijeta. Svaka kultura je dala svoj doprinos.

Prije dolaska Katoličke Crkve ovdje je bila bogata maorska kultura, koja je kasnije jačana snagom Evanđelja.

Snaga te kulture je: priznavanje duhovne dimenzije u svakom aspektu života, duboko poštivanje prirode i okoline, smisao zajedništva, koje osigurava svakom pojedincu osjećaj pripadnosti, poštivanje obitelji i briga za nju, prihvaćanje smrti kao dijela života, sposobnost žaljenja na ljudski način. Moderna društva to ne smiju izgubiti", zaključio je Sveti Otac pri pohodu Novom Zelandu u Aucklandu 1986. godine. Na tom

skupu bilo je oko 40.000 ljudi.

Većina Maora u Aucklandu je anglikanske vjere. Maori Katolici dobri su vjernici, revni u crkvi za katolički apostolat, osobito u Legiji Marijinoj.

Prvi katolički svećenik maorskog roda jest Te Awhitu vlč. Wiremu Hakopa Toa SM. (Družbe Marijine - Marist), rođen 1914. u Taumarunui od oca Tamakaitoa i majke Katarine, kći škotske obitelji. Zaređen je za svećenika 18. prosinca 1944. u Pakipaki, Hawke´s Bay. Umro je 29. srpnja 1994., u 80. godini.

Prvi biskup maorskog roda jest u biskupiji Hamilton Mairu msgr. Max Takuira Matthew SM. Zaređen je za svećenika u svibnju 1977. g. u svome mjestu Waihi, na južnoj obali jezera Taupo. Biskupsko posvećenje primio je 19. ožujka 1988. godine u Tokoroa, u svojoj 36. godini.[15]

III. ŠUME KAURI

1. POVRŠINE

Ime kauri je maorski naziv za stablo koje se zove Agathus Australis. U Novom Zelandu su prije, u pretpovijesna vremena, postojale velike glasovite šume kauri. One potječu još iz Tercijara i Mezozoika i broje milijune i milijune godina starosti. Svojim propadanjem kao u svom zemljanom grobu zasute su neke i nekoliko kilometara u utrobi zemlje. Njihovi okamenjeni ostaci, njihove smole, počivale su kao skriveno blago u utrobi zemlje, dok ga nije "u punini vremena" polovicom XIX. stoljeća svijetu pokazao znoj i trud "gumdiggera", među kojima su bili mnogi i mnogi Hrvati.

Površina tih šuma iznosila je oko 1,500.000 do 1,800.000 akri, što znači naših 728.424 ha, ili oko 7.284,24 km^2.

One su većinom (oko 50 %) propale i njihovo zlatno blago - SMOLA - leži u

zemlji. Prema profesoru T. W. Kirku (1856.-1936.) Komisija smole kauri izjavljuje da je 1898. godine bilo oko 814.000 akri (naših oko 329.412 ha) šumâ kauri. Te su se šume protezale od Lower Waikato i poluotoka Coromandell do vrha Sjevernog Otoka.

Što je prouzročilo propast tih prijašnjih šuma u južnom dijelu Novog Zelanda? Upravitelj Muzeja Canterbury, Dr. W. R. B. Oliver kaže: "Ove velike šume kauri cvale su i rasle u Tercijaru, prije Ledenog Doba. Tada je uz mnogo vulkana u Novom Zelandu klima bila mnogo toplija. Kasnije, kada su se vulkani ugasili, stabla nisu mogla izdržati hladniju klimu."

Šuma kauri nema južnije od Coromandella (to je južni dio Sjevernog Otoka), ali stablo kauri ondje može rasti. Pred stotinjak godina, biskup Nevill posadio je stablo kauri u Glen Leith kod Dunedina (Južni Otok) i ono raste. Kasnije je posađeno i u botaničkom vrtu u Dunedinu i kroz 30 godina izraslo je 7,62 m. visine, a 0,46 m. opsega. Zbog blizine Južnog pola ne raste tako brzo kao na sjeveru.[16]

2. NAZIVI ŠUMA

U gornjem dijelu Sjevernog Otoka - od granice Coromandell do vrha na sjever - nalaze se prostrane, velike šume stabala kauri. Tu su poznate velike šume:

Waipoua kod Dargavillea,
Kaitaia,
Waiharara,
Awanui,
Kaipara,
Omahuta,
Waipapakauri,
Houhora,
Ahipara,
Kaikohe i
Coromandell na jugu.

3. OPIS

Krošnje stabala u tim šumama - guste, bujne i visoke - stvaraju ugođaj prirodno zatvorenog prostora unutar šuma. Izvana, bujne krošnje pružaju neobični prirodni pokrivač, kojem se ne vidi djelomični spoj. Krošnje se sjedinjuju. To sve otežava bilo kakav pregled stabala iz zraka (helikopterom), sa zemlje i sl.

Divovska stabla najviše su stradavala od gromova, a kasnije i od ljudskih ruku - pri melioraciji polja ili za gradnju. Ta oštećena stabla, u jezerima i močvarama, ako su došla u dubinu zemlje, mogla su se očuvati vrlo dugo (1.000 godina) i opet su vrlo kvalitetna za upotrebu, dok ona na površini brzo propadaju.

Po laboratorijskoj ocjeni Znanstvenog Instituta Industrijskog Odjela u Novom Zelandu, 1956. godine nađeni primjerci stabla u predjelu Ruakaka, kod Whangareia, procijenjeni su na 34.600 godina starosti, a drugi u blizini Otara oko 60.000 godina.

Iz pukotina oštećenih stabala curi smolasti drvni sok, zvan smola kauri. Ta smola u grumenima pada dublje u zemlju i čuva se zatrpana slojevima zemlje, čak do 15 stopa ili oko 5 metara dubine.

4. ZALJUBLJENICI ŠUMÂ

Svojom tajanstvenošću, bogatstvom i ljepotama šume su uvijek privlačile pažnju ljudi. Ljudi zaneseni ljepotama šuma posvetili su im pažnju, kao pravi zaljubljenici.

Istraživali su bogatstvo šuma i pronašli velika stabla, prave divove, koje je trebalo istražiti. Otkrivanje div-stabala počelo je sustavnije oko 1967. godine.

Tijekom deset godina, od 1967. go 1977., mala skupina predanih ljudi pretraživala je šume Waipoue blizu Dargavillea (na sjeveru Sjevernog Otoka). Trebalo

je naći divove stabala i dati im ime. Nikola Jakas, čovjek koji je živio u "bushu" (blizu šume) kao skupljač smole - penjao se visoko i vješto po stablima kauri i dobro poznaje šume Waipoua.

Sjećajući se penjanja na stabla prije pola stoljeća, Nikola je bio uvjeren kako moraju postojati "divovi" koji nadmašuju poznate iz onog doba. Potraga je počela 26. ožujka 1967. godine u Waipoui, domovini divova, kakvi su bili Toronui i Tane Mahuta. Jakasu se pridružio fotograf i čovjek koji je također radio u "bushu", Tudor Collins, zatim sir Alfred Reed i Elen Wech iz Warkwortha. Grupa je otišla u područje Cathedral Grove. Oni su na južnom rubu luga ponovno pronašli kauri znano kao Jakasovo kauri. Jakas je mislio da se sjeća možda najvećeg među njima znanog kao kauri Cockayne. Dne 6. kolovoza iste godine on je sa Collinsom preletio preko šume u namjeri da ga uoči iz zraka, ali bez uspjeha. Jakas je, još dok su mu to godine dozvoljavale, nekoliko puta pokušavao naći stablo Cockayne. Peter Matthews, zaljubljenik u kauri drveće, 1968. godine se zainteresirao za pokušaj i nakon konzultacija s Jakasom do 1971. više je puta pokušao pronaći to stablo. Iskusne lutalice Ian Honey i Ian Joblin, te fotograf Olaf Peterson pridružili su se Matthewsu na nekim od njegovih izleta. Traženje je dovelo do otkrića jednog drugog velikog stabla u razvođu Toronui.

Vidio ga je drugi zaljubljenik u šume W. R. McGregor u ranim 1920.-im godinama. Kauri Cockayne su ponovno pronašli 27. prosinca 1974. godine. Matthews, Malcom, Fenton i Graeme Caw, pronašli su 7. siječnja 1975. kauri McGregor koje se i danas tako naziva.

To stablo, zbog velike udaljenosti od prometnice, nije dostupno. Jedina dva kaurija kojima je lako prići u Waipoui šumi su Tane Mahuta (na maorskom: bog šume) i Te Maua Ngahere (kralj šume). Šumarska služba nije napravila staze do drugih stabala kauri da bi ih zaštitila.

Volumen velikih stabala kauri izračunava se uzimajući: opseg na sredini trupca - 1,37 metara iznad panja - koristeći tablice za redukciju opsega.

Ako drvo ima nenormalan trup, postoje načini kako to računski nadomjestiti. Mjerenje opsega se izvodi čeličnom trakom. Rezultat je volumen cilindra zasnovan na trgovačkoj osnovi. On je djelomično teoretski, ali je najtočniji.[17]

5. IMENA "DIV-STABALA"

Leon Tolley, glavni šumar šumskog rezervata Waipoua, upotrebljavajući metodu trgovačkog volumena, u svojoj tablici navodi imena stabala kauri u šumama Northland prvi put po stvarnom redu. Iznad svih caruje Toronui, "visok kao nebo". To stablo je srce Waipoua šume i jedino je stablo kauri koje prelazi 280 m^3 piljenog drveta. U toj tablici najveći su po redu:

a) Toronui (najveći) u Waipoua šumi, 286,5 m^3,
b) Tane Mahuta (bog šume) u Waipoua, 244,5 m^3,
c) Te Mahua Ngahere (kralj šume) u Waipoua, 208,07 m^3,
d) McGregor (ime ljubitelja šume) u Waipoua, 170,67 m^3,
e) Kauri Yakas (ime Hrvata Jakas) u Waipoua, 134,19 m^3,
f) Hokianga (onaj koji dolazi) u Omahute, 131,10 m^3,
g) Taniwha (mitološko biće) u Omahuta, 112,96 m^3,
h) Cockayne (englesko ime) u Waipoua, 99,14 m^3,
i) Rakaunui (veliko stablo) u Omahuta, 95,4 m^3,
j) Tokoiwa (stup) u Omahuta, 94,07 m^3,
k) Ngapuhi (ime plemena) u Omahuta sa 87,47 m^3.

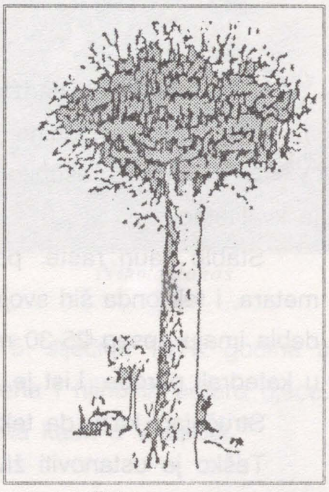

Jakasovo drvo

Zanimljivo je spomenuti da je stablo kauri koje je otkrio naš sunarodnjak Jakas na toj tablici peto po redu.

Jakasovo drvo, otkriveno od Nikole Jakasa, bivšeg skupljača smole kauri, koji živi u Dargavilleu, ponovno je pronađeno 1968. godine, nakon što je bilo izgubljeno iz vida skoro pola stoljeća.[18]

Čuveni Tane Mahuta, bog šume, poznat kao turistička atrakcija zbog svoje blizine glavnoj cesti kroz Waipoua šumu, vrijedan je takmac Toronuiu, dok Te Matu Ngahere, kralj šume, s najvećim opsegom zauzima treće mjesto.

6. NESTALI "DIVOVI"

Velika je tragedija da su stabla kauri mnogo većih dimenzija nego što je šampion Toronui, uništena požarom ili sasječena u ranim danima kolonizacije Novog Zelanda. Kauri Mills Creeka u Whitiangi, div sa Tararu Creeka, veliki Kairaru iz Tutamoe šume, svi bi zasjenili Toronui u visini, opsegu i piljivom dijelu drveta. U nedavna vremena veliko je drveće uništeno ciklonima ili udarom gromova. Među njima se isticalo Kopi iz Omahuta šume, koje je ciklon srušio 1975. godine. Drugo oštećeno stablo nedaleko Kopija spada među veće. Nedavno je razneseno udarom groma.

Premda najveća stabla kauri dosežu starost između 3.000 i 4.000 godina, oni nisu besmrtni, Stoga, nemojmo ubrzavati nestanak bilo kojeg šumskog vladara. Tri tisuće godina je doista dugo da se dočeka.

7. KAKVOĆA STABLA I DRVA KAURI

Stablo kauri nadživljuje mnoge i mnoge ljudske naraštaje. Dok je ljudski vijek stotinjak godina, njegov je vijek, stručnjaci kažu, oko 3.000 godina, a drvo njegovo, osobito ako je pod zemljom, čuva se desetke tisuća godina i opet je kvalitetno.

Stablo kauri raste "ponosno" - simetrično, glatko, uspravno, u visinu i do 30 metara, i tek onda širi svoju krošnju. Ona je opet gusta kao prirodni pokrivač. Poneka debla imaju opseg 25-30 metara. Djeluju na pogled kao veličanstveni masivni stupovi u katedrali prirode. List je malen, slično kao u masline.

Stručnjaci kažu da tek nakon 500 godina starosti pušta smolu.

Teško je ustanoviti životni put toga stabla uopće. Novi Zeland je otkriven pred 230 godina. Maori su došli sa Polinezijskih otoka pred oko 550 godina, a bijeli čovjek tek prije 200 godina. Nitko nije mogao pratiti višetisućljetnu povijest stabla. Drvo kauri

je visoko kvalitetno: dugotrajno, lagano, vrlo prikladno za obradu. Upotrebljava se za svaku vrst gradnje, osobito u brodogradnji, i prikladno je za namještaj, jer je bogato ukrasnim venama za politiranje.

8. PRIZNANJE NIKOLI JAKAS ZA UMIJEĆE PENJANJA NA STABLA KAURI

Nikola Jakas rođen je 1887. u Žrnovu na Korčuli, u Hrvatskoj. Došao je u Novi Zeland 1901. godine, u svojoj 14. godini, s rodbinom kopati smolu. Proveo je mnogo godina penjući se na stabla Waipoua šuma skupljajući smolu. Oko 1915. godine, pronašao je "svoje" stablo, za ondašnja shvaćanja najveće i najbogatije smolom. Tek poslije njegove smrti (1977) to je stablo dobilo njegovo ime.



Nikola Jakas

Svoje umijeće penjanja na stabla demonstrirao je pred Generalnim guvernerom i ostalim visokim gostima uključujući i vojvodu od Gloucestera, koji su tada bili u posjetu Novom Zelandu. Nikoli Jakasu i njegovu sinu Billu, koji sada živi u Oponoi, trebale su tri godine da pokupe smolu iz cijele šume. Nikola Jakas bi se u svojoj 50. godini penjao na stabla sa preko 60 metara dugim konopom, skupio prosječno dvije vreće smole dnevno i sve bi to zajedno sa konopom odnio na svojim leđima. On je također skupljao smolu na ugovor s doseljenicima s njihove zemlje koju su oni preuređivali u farme. U svojim poznim godinama on je bio predvodnik družine na programu pošumljavanja u šumama Waipoua. Bio je umirovljen u svojoj 74. godini. Umro je 5. siječnja 1977. godine u Dargavilleu. Iza Nikole Jakasa su ostali njegova druga žena i njihovih petero djece. Njegova smrt označila je kraj istraživanja zaljubljenika šuma kauri u Waipoui.[19]

IV. SMOLE

Smola kauri ("kauri gum") je prirodni, drvni smolasti sok kauri drveta. Taj sok se iz pukotine oštećenog debla cijedi u zemlju, i u grumenima smole ostaje u zemlji, u dubini do 5 metara i više. Smola kauri hrvatski se zove jantar.

U studenome 1769. godine, kapetan James Cook s botaničarom Josephom Banksom zapisuje da su našli male grumene slične smoli, na plaži u Mercury Bayu.[20]

1. VRSTE SMOLE

Prema Reedu, uglavnom su poznate četiri vrste smole koje se po kakvoći mnogo ne razlikuju (prema nekim mišljenjima ima sedam vrsta):

a) Steel ("čelik") je najbolja smola po boji, kvaliteti i prozirnosti (čistoći). Boje je

kao čisti, prirodni med, žuta, čista i sjajna. Ona je najskuplja.

b) Steel ili B2 je crna smola, vrlo kvalitetna i skupa.

c) Black solid je manje čista, manje sjajna - slabija i jeftinija.

d) Chock je smola bijele boje, najslabija i najjeftinija. Njom se može pisati kao i kredom.

Cheeps je vrlo fini prah smole i vrlo jeftin.

2. UPOTREBA

Upotreba smole je bila mnogovrsna kod prvih Maora: tekuća iz stabla, kruta u komadima, sirova itd.

a) Tekuću smolu iz stabla žvakali su kao žvakaću gumu, piše misionar William Yate 1835. godine U krugu jedan drugome davali su iz usta u usta za žvakanje, a ostatak bi spremili u čisti zeleni list i čuvali za kasnije.

b) Staru smolu kuhali bi u vodi da postane elastična, miješali je s mlijekom trave puwha da bude mekša i ugodnija za žvakanje. Tako piše kapetan Gilbert Mair.

c) Prema W. R. Wade, koji je došao u Novi Zeland 1834. godine, Maori su upotrebljavali smolu za grijanje, a osobito za čišćenje šuma i dvorova od crva i gusjenica. Skupili bi staru smolu u košare i zapalili protiv gusjenica, crva i sl.

d) Smola se upotrebljavala kao obojani pigment kod tetoviranja. Tetoviranje nije bilo kao slikanje na koži, kako su običavali bijelci činiti, nego posebna tehnika vrlo bolnog urezivanja u kožu. Oštrim dlijetom od kosti neke životinje simetrično bi urezivali u kožu umjetničke nacrte i na otvorene ureze stavljali pripremljeni pigment sa smolom. Pigment se pripremao ovako: smolu bi palili pod zelenom korom drveta, u nju stavljali ulje ili mast od domaćeg psa, dobivali tamno plavu ili zelenu boju, koja je značila "ponosnog ratnog vođu". Tako opisuje kapetan Mair.

e) Dolaskom Europljana smola kauri se iskopava u velikim količinama i najviše upotrebljava za politiranje kućnog namještaja, za linoleum i od kvalitetnije (prva vrsta) prave se razni ukrasni i reklamni predmeti, kao što su natpisi, crteži, nakiti, križići,

suveniri i sl. Upotreba smole rasla je sve do tridesetih godina prošlog stoljeća, dok je kemijska industrija nije potisnula.[21]

f) Već 1840. godine proizvođači boja i smola za brodogradnju i slične radove, kupuju smolu kauri i kasnije izjavljuju da ona ima jedinstvenu sposobnost lakšeg i bržeg otapanja u ulju na manjoj temperaturi nego ijedna druga guma ili smola. Još jedino smola iz Zanzibara može biti u prednosti kao i smola kauri, pred svim smolama iz Južne Amerike, Madagaskara, Filipina i drugih dijelova svijeta[22]

Proizvođači boja u Engleskoj nisu znali vrijednost i prednost smole kauri ranije od tih godina, zapravo dok se ta smola nije u Americi dokazala korisnom. Tako se priča da je 1839. godine u Londonu bačeno 20 tona smole kauri u rijeku Temzu, jer se činila bezvrijednom, neupotrebljivom. Cijena joj je na tržištu bila samo pet funti po toni. (Prema John Stalworthyu, u Early Northern Wairoa, 1916. g.)

3. SMOLA U EUROPI

Prvi Europljanin koji je vidio i držao u rukama smolu kauri drveta bio je kapetan Cook koji je u svoj dnevnik 16. studenoga 1769. godine to upisao. Vrijednost smole još nije bila poznata i zato se vrlo malo kopala.

Godine 1814. poslan je neki teret iz Novog Zelanda u Australiju i Englesku i prvi su put priključena dva sanduka smole kauri iz Bay of Islands na Gornjem otoku. Trideset godina kasnije Brown i Cambel izvoze veće količine smole u London.

Korisne površine smole kauri oko 1905. godine iznose 222.832 jutara šume, a broj kopača iz Austro-Ugarske je 1.874, od kojih su 1.563 u okolici Aucklanda.

Već oko 1890. godine kopači koriste željezni pribor u poslu. Prvi koji je upotrijebio "spear" - šiljak za traženje smole pod zemljom, bio je Ivan Botica sa Korčule.

Prvi koji je već 1907. godine u Dargavillu imao svoju zemlju (koju je kupio), bio je Ivan Orsulić.

Proces destilacije ulja iz kore kauri, u Awanui kod Dargavillea radi u dva postrojenja već 1910. godine.

Pad cijena smole počeo je već pred I. svjetski rat odlaskom mladih ljudi u vojsku

ili osumnjičenih (Austrijanaca - tu su i Hrvati) stavljenih pod nadzor. Tržišta smole u Engleskoj i Njemačkoj zatvaraju se, a američko tržište je pretrpano.

Kemijska industrija oko 1930. godine obara cijenu i upotrebu smole, pružajući sintetičke zamjene.

Godine 1950. broj kopača smole pao je na par stotina.

Godine 1980. izvoz smole pao je na manje od jedne tone i upotrebljava se samo za politiranje violina i industriju namještaja.

Kopači smole su bili najbolje plaćeni oko 1910. godine. U predjelu Kaitaia tjedno se zarađivalo 5-15 funti. Ali, 1926. godine bilo je slabije. Za 50 kg najbolje vrste plaćalo se 5 funti, a za 50 kg najgore smole (bijele) samo 1 funtu. Godine 1931. jedva se zaradilo 100 funti u cijeloj godini - niti za hranu![23]

Izvoz i cijenu smole uvjetovale su i svjetske prilike koje diktiraju svjetskim tržištem. Tako je od 1858. do 1962. godine uključno (prema Reedu) prodano 456.818 tona smole kauri i dobilo se ukupno 24.962.321 funti (engl. lira). Najbolja trgovačka cijena smoli bila je 1903. godine kad se za 9.400 tona dobilo 631.000 funti. Najviše se smole izvezlo 1899. godine - 11.100 tona, ali je za tu količinu plaćeno samo 608.000 funti. Najmanji izvoz i iskop je 1962. godine kad se prodalo samo 43 tone za 9.558 funti, dok je u 1853. (prvoj godini svjetskog izvoza), izvezeno 800 tona smole i plaćeno samo 16.000 funti.[24]

V. DOSELJENICI

1. UVOD

Hrvatski Jadran je more otvoreno svim oceanima svijeta, a hrvatski mornar - sa skoro 1000 hrvatskih otoka i otočića i oko 1.500 km duge hrvatske obale od Ulcinja do Pirana - plovio je brodovima moćnih država Europe, pa i Turske.

Kroz svoju burnu tisućljetnu povijest, mali je hrvatski narod bio proganjan i od velesila i zlosila. Za spas golog života morao je sve ostavljati i bježati u svijet. Hrvatska mu je domovina zaista lijepa, bogata i draga, a hrvatsko srce i hrvatsko umijeće još veće, ali je u nevolji terora morao svagdje bježati. S pravom se može reći: a gdje nas nema?

S. Rigo piše: "Žarko rodoljublje većine hrvatskih iseljenika nije nova pojava. Moglo bi se reći da je bilo pravilo svih valova hrvatskih iseljenika da su nosili u srcu domovinu

i tek pod utjecajem stranih sredina, te neprijateljske propagande iz zemlje, neki od njih gubili osjećaj za domovinu koji su donijeli u svijet." Čini se da je hrvatski pjesnik Dragutin Domjanić u svojoj pjesmi 'U rudniku' najljepše opisao dubinu toga osjećaja:

Tamo daleko za nevjernim morem
mrke su staze u mrtve dubine,
ugljen tu niče i - milijarde,
tisuću ljudi bez spomena gine.

Možda je drvo sred rovova trulo,
ili su otrovni plinovi krivi,
opet su zasuti robovi bijeli,
negdje duboko i mrtvi i živi.

Ništa. Na burzi su pali papiri,
zapušten rudnik i lomna građa,
propali ljudi, al' sami tuđinci,
tovar sa iseljeničkih lađa.

Ipak su išli spasavati - rudnik,
lešine tražit, da ne truju zraka,
našli su mrtvih u najdonjem rovu,
jednog bez putnice, bez svakog znaka.

Nitko mu ne zna ni ime ni zemlju,
tko onaj nakažen obraz da pozna?
Usne su stisnute, nemaju riječi:
smrt ih onijemila, hladna i grozna.

Ruke su zgrčene, jedna o mašklin,
druga grčevito srca se hvata,
vrećicu drži, i u njoj možda
pristednje teške i krvava zlata.

Našli su samo sirotinjske zemlje,

bila je njeg've domovine gruda.
Došo je konzul Yankee i reko:
'Bit će to Hrvat, taki su svuda!'

Sudbina hrvatskih iseljenika puna je potresnih primjera sličnih onome koji je opjevao Domjanić, a nije samo pripovijetka o materijalnim uspjesima marljivih radnika u svijetu. Tragedija ljudi istjeranih silom ili nevoljom s rodnog ognjišta odražava se u tom grčevitom rodoljublju koje i u smrti drži vrećicu zemlje. Narodi slobodni i nezavisni to teško mogu razumjeti.

"Hrvatska je stvarnost velikim dijelom povijest hrvatskog iseljivanja. Svaki pritisak tuđinca nad Hrvatskom doveo je do novog vala iseljivanja. U tim stoljećima kušnje hrvatski narod čuvao je u njedrima misao na cjelovitost svoje zemlje koja je oblikovala naciju i koja ju je održavala u svim nedaćama i nevoljama. Tijekom svoje mukotrpne povijesti Hrvati su se borili da se održe kao narod i među njima je sazrijevala misao kako je potrebno da hrvatski narod uzme svoju sudbinu u vlastite ruke", s pravom zaključuje S. Rigo.[25]

U ranom Srednjem Vijeku, Mlečani su nam opustošili obalu - sasjekli šume i uništili obitelji, koje su morale plaćati porez u krvi tj. svoje mlade sinove davati u mletačko ropstvo, prikovane na galije, za veslače. Računa se da su nam kroz 400 godina Mlečani odveli na galije oko milijun hrvatskih mladića (galioti).

Ti i drugi Hrvati plovili su raznim morima i pod raznim zastavama, kao Turci, Francuzi, Mlečani, Austrijanci, Mađari, Jugoslaveni, Dalmatinci (Dallies). Različiti su bili motivi tih putovanja: vojni-osvajački za tuđe zastave, istraživački (Marko Polo i dr.), pustolovni, ekonomski, politički i ljudski (spas golog života).

Možemo razlikovati četiri skupine doseljenika u Novi Zeland:

1. grupa: 1857.-1914. Cilj: koncem XIX. i početkom XX. stoljeća nešto zaraditi i vratiti se kući, da se spasi svoje malo imanje.

2. grupa: 1918.-1940. Cilj: ekonomski, uslijed novih političkih (ne)prilika i velike svjetske depresije.

3. grupa: 1944.-1970. Cilj: spas života. Pretežno politička emigracija i ratne izbjeglice.

4. grupa: 1970.-1995. Cilj: mir i spas. Politička emigracija - mali dio - 1971. godine. Većinom pritisnuti teškim ekonomskim krizama u domovini, ratnim strahotama i razočarani političkim promjenama.

2. PRVA SKUPINA (1857.-1914.)

Općenito

Kad su Hrvati stigli u Novi Zeland, ne zna se točno. Najranija sačuvana povijesna isprava koja govori u Hrvatima u Novom Zelandu potječe iz godine 1858., a čuva se u dubrovačkom arhivu. To je izvještaj ekspedicije austrijskog znanstvenika i istraživača Ferdinanda von Hochstellera, koji je s fregatom Novara bio u Novom Zelandu 1858.-1859. godine. Priča se da je po dolasku fregate u Auckland, posada broda darovala Aucklandskoj biskupiji misno ruho i komplet knjiga sv. Tome Akvinskog "Contra Gentes" i "Summa Theologica".[26] U posadi od 352 člana, bilo je 168 hrvatskih novaka u austrijskoj mornarici. Po Stjepanu Jeličiću,[27] ne zna se da li je tko ostao ili se kasnije vratio u Novi Zeland. To se nigdje ne spominje. Spominje se da su članovi fregate bježali u Šangaj, Singapur i sl.[28]

Posada s fregate prenijela je vijest o smoli kauri u Europu i Hrvatsku i to je označilo sudbonosni veliki izlazak hrvatske mladeži, koja sa sunčanih žala plavoga Jadrana slijepo upada u blatne, hladne i klizave rovove novozelandskih šuma i prašuma. U njima će mnogi od njih - nakon teških patnji - rano naći grob.

Dolazak

Kao prvi doseljenici spominju se već 1857. godine Nikola Visković iz Boke Kotorske, s Visa Andrija Kuiz i Josip Martin 1861. godine. S engleskog broda u Novom Zelandu pobjegao je 1861. godine Nikola Senčić, rodom iz Rijeke, koji dvadeset godina nije govorio hrvatski, jer nije imao s kime. Od 1879. godine on radi na održanju telegrafskih veza i postaje prvi upravitelj - utemeljitelj brzojavne linije u Novom Zelandu. Među bjeguncima s engleskog broda koji su se

iskrcali u luci Kaipara u to vrijeme, dvojica Hrvata su sudjelovala u ratu protiv domorodaca i bili su počašćeni od engleske vlade.[29]

Oni koji su tada kopali smolu kauri imali su tjednu zaradu od dvije engleske funte, što se smatralo vrlo dobrom zaradom.

Jedan od glavnih organizatora kopanja smole kauri jest Mate Franić iz Vine kod Vrgorca. Za uspjeh bio je odlikovan od engleske kraljice.[30]

Tih godina također se spominje Toma Pavletić, rođen u Bakru oko 1821. godine, sin Andrije. Došao je u Australiju oko 1850. godine, a 1856. je oženio Irkinju Annu O´Connell u crkvi sv. Frane u Melbourneu. Godine 1862. dolazi u Dunedin, tada glavni grad Novog Zelanda. Toma je bio kulturan čovjek. Govorio je nekoliko jezika i često služio kao tumač-prevoditelj. Držao je u Dunedinu poznati Commercial Hotel i uspješno radio. Tu mu je umrlo petero sitne djece od ospica, koje su donijeli bijelci. Mnogo je Maora stradalo od te bolesti. Tomi su ostala u životu još dva sina - Leonard i Leander-Thomas-Patrik Pavletić, kao i kći Margarita. Ona se udala za Petherick. Imala je sina koji je umro 21.III.1919., u svojoj 20. godini, od posljedica I. svjetskog rata. Margaritina kći Ana udala se za Ivana Shirresa. Njihov sin Paul postao je dominikanac Michael Shirres, svećenik.

Broj Hrvata kopača smole kauri rastao je ovako: godine 1886. ima 536 Hrvata, 1897. godine 353 Hrvata, a 1898. čak 859, da slijedeće, 1899. godine, padne na 113 i 1900. godine na 103 pridošlica. Godine 1906. bilo je ukupno 2.212 Hrvata kopača smole.[31]

Kako piše Mate Ferri u svojim novinama Napredak: "Važniju ulogu u iseljenju naših ljudi imali su trgovci smole kauri koji su se u Austriji povezali s raznim agentima za iseljavanje. Oni su opremali naše ljude za Novi Zeland u sve većem broju. Spomenuti agenti dobivali su za to postotak prema broju otpremljenih putnika, a i postotak od putnih troškova po svakom iseljeniku."[32]

Uzroci

Propašću vinogradarstva u južnoj Hrvatskoj 1890.-ih godina i kasnije (phyloksera - peronospora), veći broj hrvatskih mladića odlazi u SAD, u rudnike nikla i kobalta u Novoj Kaledoniji, u prašume Australije, a neki i u Novi Zeland. Ovi posljednji odlaze na sjever, u Kaitaiu i Manganui, gdje ih prema statistici iz 1896. ima 54, a već 1906. - 241 Hrvat.

To stanje u domovini i raspoloženje Hrvata u Novom Zelandu lijepo oslikava ovaj dopis iz 1906. godine. Kao razlog iseljavanja u svijet navodi se skrajna bijeda. Godine 1906. skupina naših ljudi poslala je pomoć od 130 funti Družbi sv. Ćirila i Metoda u Istri, a u dopisu piše: "Prisiljeni smo ostaviti dom i rod, žene, djecu, roditelje, braću i sestre i sve što imadosmo mila i sveta na ovome svijetu. Možda za vazda. Možda više nećemo vidjeti naše sinje more... i domovinu punu svakoga blaga Božjega. Sve je to propalo otkada je tuđin zavladao s nama... Hrvatu ne preostaje nego objesiti torbu o rame, pa u daleki svijet... Ako ostane na svom pragu, umrijet će od gladi on i obitelj."[33] Također je N. Erceg to lijepo opisao u pjesmi:

Majku zemlju sad ću ostaviti
tešku bol ću za to osjetiti.
Od težaka malog ću početi
njemu svaka nevolja tu prijeti.
Tukla ga je i mučila svaka
vidi mu se kroz robu i dlaka.
Kada njemu dođe koji svetac
čini mu se ko da je i petak,
jer u kući ništa ne imade
pa razlike za blagdan ne znade.
Kada težak dođe do trgovca
da uduži žita ili novca,
na stotine i tisuće muka
da bi štogod od njega izvuka.
Odmah meće na tri-četiri libra
na to meće tri-četiri timbra.
I na libar zapiše mu tako
dokle živi da mu nije lako.
A godine došle priopake
ništa njemu korist od intrade.
Jadan težak nikad naprid neće
dok se dobit velika nameće.
Zato smo se u svit odlučili
da bi koju dobit učinili.
Ali jao, strašna je tuđina
ona ne zna za tuđega sina.[34]

Lančani sistem, po kojem rođak rođaka a prijatelj prijatelja dovlači na Novi Zeland, radio je stalno. Ti naši mladi ljudi, ne poznavajući jezika, bez novca, bez rodbine i prijatelja u većem krugu, u tuđini koja ih ne pozna, odlazili su na sjever Novog Zelanda, u još veću pustoš i tuđinu. Dolazili su u šumovite, močvarne i nenapučene predjele, daleko od grada i života, daleko od prometa, društva, škole i crkve, daleko od svega što bi im olakšalo i pomoglo živjeti ljudski. Tu bi se okupili u grupice i na rizik - uspjeti ili ne - kopali te teške terene i tražili tu rijetku, zlatnu - znojem i patnjom izmiješanu smolu kauri.

Na radilištu zvanom "gumfield" imali su i "stanove", ako se tako mogu nazvati šatori od vreća.

Željeli su nešto zaraditi i tim spasiti svoje obitelji od dugova i patnja u koje su upale zbog slabih godina ili zbog slabe i zle državne uprave. Makar je udaljenost Novog Zelanda od Hrvatske 12.000 engleskih milja, neki su više puta - željni svojih milih i dragih - odlazili kući i vraćali se natrag na posao.

Solidarnost

Poneki, koji bi uspjeli steći mali posjed ili obrt, trgovinu, ili sigurniji ljepši posao, ostali bi tu raditi. Oženili bi se maorskom (češće) ili engleskom djevojkom, ili pak - najčešće i za njega najbolje - djevojkom iz domovine i osnovali bi obitelj. Zajednički bi se mučili nešto steći i osigurati opstanak u tuđini i pomoći svoje u domovini. Tako je broj doseljenika do Prvog svjetskog rata porastao i do 3.000 u Aucklandu i na Sjevernom Otoku uopće.

Oni su bili siromašni, radišni i pošteni. Znajući da su u tuđem svijetu, bez ičega svoga, čuvali su svoj dobar glas, poštenje i nadasve gajili međusobnu ljubav. Osjećali su se kao braća - Hrvati i vjernici - braća po krvi i po vjeri. Pomagali su jedan drugoga, posuđivali novac jedan drugome za put kući ili za vraćanje duga, da ne rastu kamate - i tako se psihički odmore od brige dužnika.

Domoroci (novozelandski narod) to su prijazno gledali i posebno su cijenili njihovo siromaštvo, poštenje, međusobno pomaganje i suradnju. Potaknuti tim međusobnim povjerenjem, oni su im također posuđivali novac, hranu, robu i slično - sve na pov-

jerenje. Naši pošteni ljudi nisu to stečeno povjerenje proigrali, nego su ga još više utvrdili. Svojom zaradom i štednjom dugove su vraćali, a na iskazanu pažnju jednako uzvraćali. Tako je bilo do Prvog svjetskog rata.

Godine 1929. don Milan Pavlinović piše u svojem Zgodopisju: "Nema više one ljubavi, onog jedinstva, onog povjerenja, koje je bilo među Hrvatima - pa i među Englezima - do I svjetskog rata. Razlog? Ne znam. Možda politička konfuzija - sve je zbunila".[35]

Život i rad naših kopača smole kauri

To će nam najbolje prikazati časni starac - makar u 90. godini, ali još bistar, pokretan i uspravan kao mladić, Ivan Jurlina iz Živogošća kod Makarske. On je došao u Novi Zeland siječnja 1926. godine, kao momčić od 17 godina. Prema njegovom pričanju, iznosimo kao istinito:

Stan

Na malom brdašcu, da se izbjegne močvarno tlo, ukopali bi drvene stupove na prostor od 4,5 metra dužine, 3 metra visine i 3 metra širine. Zidovi su bili od jutene vreće pričvršćene na tim stupovima, a krov od 6 komada pocinčanih limenih ploča, ili, kako bi oni rekli: šest "lastara" zinga. To je bila soba za 3 kreveta. Kreveti su bili svojevrsni: na šest drvenih stupova, visokih 50 cm, rastegnute vreće zamjenjivale su madrace i jogije - sve. Zidovi su bili od vreća da zaštite od pogleda, a ne od vjetra i hladnoće ili kiše.



Stan

To je bilo "naselje" koje bi se duhovito označavalo pjesmom:

"Nema zmije - eto sriće,
kuća mi je od četiri vriće."

I zaista, na Novom Zelandu uopće nema nijedne zmije (pa čak ni u ZOO vrtu). Kaže se kako ne podnose klimu, jer nema vrućine.

Namještaj je u tom stanu jadan. Stol od dvije daske, sjedalo od drvenog sanduka, iz dućana gdje kupuju hranu. Kuhinja je par metara udaljena od "stana", da se vreće ne zapale. U kuhinji nije bilo ni elektrike ni štednjaka, ni ormara, ni sudopera s tekućom vodom nego samo ognjište od dvije limene ploče na koje se vatra palila, a pločom bi štitili od vjetra - da ne nosi daleko plamen. Zidovi kuhinje također su bili od vreća, malo zaštićeni limom, u podnožju. Krov je bio limen. Tu bi se svi mladi sastajali, kuhali, grijali, sušili od kiše ili pranja, igrali ako treba tu i odmarali. Život je bio zaista težak, ali svi su bili mladi, pa su se stidjeli i bojali reći neku tužbu. U šali se živjelo, a na "leđa" se skupljalo bolest i patnju. Tek nakon deset godina rada, kad se uspio dug vratiti, sebe nešto nužno opskrbiti robom, alatom i sličnim potrepštinama, tada su se zidovi kuće obložilli limom.

Rad

Rad je bio težak i u teškim uvjetima. Područje je bilo močvarno, blatno i šumovito. Ta polja smole kauri, većinom su u području šuma u gornjem dijelu Sjevernoga Otoka u Kaikohe, Waiharara, Waipapakauri, Kaitaia, Dargaville, Babilon, Omahuta i slično. Tu su i divovi-stabla u gustim šumama. Samo polje rada udaljeno je od sela, škole, naselja oko 5-8 milja, tj. 8-13 km.

Skupina kopača se većinom okuplja prema predviđenoj količini smole - što se u početku i ne može znati. Obično je od 10 do 50 ljudi, na većem poslu.

Radi se od zore do pred mrak, sumrak.

Rad počima u svanuće. Žurno ustani, zapali vatru za vrući čaj i doručak, tada pojedi nešto lagana, kao kruh, sir, margarin, maslo, marmelada i sl. - i ide se na posao. Sa sobom se nosi čaj za piće i hrana za ručak koji se spremi obično navečer za sutra. Glavni obrok se kuha uvečer i jede kao glavna okrepa. Ako se skuha meso,

ono se većinom pojede navečer, a sutra za ručak juha uz kruh, sir, maslo i sl. Teška hrana kao meso ne jede se po danu, jer se gubi radna sposobnost.

Rad traje do sumraka, a tada se ide na vodu i ispire smola od zemlje i svake prljavštine. To traje vrlo često i po sat vremena, ovisno o količini i kakvoći.

Tako se radi svaki dan osim nedjelje i sve do Božića. O Božiću je par dana odmora, a iza toga sve isto do drugog Božića...

Uvijek se sa sobom nosila prazna vreća za smolu, a često, ako je kiša, vrećom se pokrije, a smolu ostavi za sutra.

Oprema

Za uspješan rad treba se pripremiti. Treba posebno odijelo većinom od kože ili gume, i to:

DANGARE, zvale su se kožnate hlače i kaputi, skupa kao radnički kombinezon,

ŠTIVALE - čizme u jednom komadu kao hlače do pojasa, ako se kopa u vodi.

Pribor je: SPEAR - tvrda žica duga oko 3-4 metra na donjem kraju sa navojem, kao svrdlo. Njom se bušila zemlja i istraživala smola. Ako se naiđe na nju, ona se ostatkom na navoju (svrdlu) već može prepoznati. Takvu je žicu prvi napravio 1890. godine Ivan Botica iz Korčule.



Kopač sa svom opremom. Umoran - ovakav je ujutro kad ide na posao i navečer kad se vraća - sa svom "ratnom opremom".

Gdje se tako nađe smola, kopa se teškim krampom (pijuk) tzv. MATTOCK, ili tvrdom lopatom - SPADE, a izbacuje običnom lopatom - ŠEVALE. Blato i voda vuče se sićem (kanta - bucket) i konopom (rope).

Mattock-kramp-pijuk na jednom je kraju kao motika, a na drugom kraju kao sjekira za sječu žila, grmova i sl.

Odmor

Nedjeljom se nije kopalo, a opet je patnik bio zaposlen drugim brigama. Očistiti sebe, odjeću, obuću, stan, pribor. Urediti alat, popraviti što treba, spremiti drva za kuhanje cijeloga tjedna, oprati, razabrati smolu po kvaliteti za prodaju (razne vrsti - razne cijene), i dan i nedjelja prođu brzo.

Jedino svijetlo noću bila je voštana svijeća.

Sve se hodalo pješice, jer nije bilo ni cesta, ni prevoznih sredstava. Po svjedočanstvu Ivana Jurline, on je tek nakon šest godina rada uspio kupiti bicikl. Dug je uspio isplatiti nakon sedam godina rada i štednje. Nekad je zaradom jedva uspio isplatiti troškove za hranu.

Hrana

Hrana je, kao i kuhinja, skromna i siromašna. Dnevno se trošilo: čaj, sir, maslo, kruh. Mesar je dva puta tjedno donosio meso i kruh. Nije bilo hladnjaka. Jelo se goveđe meso, jer je najjeftinije. Ali, ono je tvrdo, teško i žilavo, jer u Novom Zelandu sva stoka živi vani ljeti, zimi, na suncu i kiši. Oni uopće nemaju štala za životinje. Zato sve otvrdne i nema slasti, kao u Europi i drugdje u svijetu, gdje se stoci posvećuje nužna pažnja.

Navečer se sve sprema - kuha za sutra. Juha se na radu uzima za objed u podne, a meso za večeru. Kokošje meso nisu "vidjeli" 14 godina - jer je skupo.

Klima

Poznata je ovdje klima: nikamo se ne može bez kišobrana ili kišne kabanice. Mali, ali česti i jaki pljuskovi dovoljni su da ih smokre za cijeli dan. To bi se na njima osušilo. Dakle, bili su u vodi, na vodi i pod vodom (mokro odijelo). K tome, onako "prozračni stanovi", šumovit i močvaran kraj, uzrok su svakoj bolesti. Maori su tome otporni, ali Hrvat - ne!

Bolesti

Zato su se mnogi naši mladi ljudi razboljeli i rano umrli, makar su znali reći za šalu i opomenu jedan drugome: "Razbolit se ne smiješ, pazi se!"



Vađenje zuba

Bili su bez svega što treba bolesniku: bez liječnika i lijekova, bez bolnice i bolničara, bez ljekarne i socijalnog osiguranja - bez svega!

Starija generacija naših ljudi (iz XIX. stoljeća) pušila je, a od mlađih - malo tko!

Nekad cijeli ljetni dan cijela skupina jedva bi našla 5 kg smole, a to je ništa. Rijetko je bilo 30 kg. To je bila posebna sreća.

Ovako oštećeni u zdravlju, osamljeni, bez društva i ikakve razonode (dobre knjige, TV, radija i sl.) - prema onoj staroj poslovici: kud će suza neg´ na oko - tako i njihovo srce i pamet leti k svojim milim i dragim - u svoj rodni kraj, u domovinu. U toj dvostrukoj boli (fizičkoj i psihičkoj) sjećali bi se oni svojih mlađih lijepih dana, svoje obitelji, prijatelja i sl.

Tako Mate Štula, koji je došao u Novi Zeland iz Hrvaca 1903. godine, izražava svome prijatelju Dani svoje osjećaje kad je kao mladić šetao Rijekom i sretao lijepe djevojke. Dane se opet sjeća ostavljene žene i sitne djece - i trpi, jer je bez njih:

Mate:
Iz Hrvaca sam Štula Mate,
ja sam Dane čuo za te.
Baš mi drago da te vidim
i da s tobom sad besidim.
O mojoj sreći i nesreći,
slušaj što ću sad ti reći:
Jedno jutro šetajuć po gradu
vidio sam lipu krasnu mladu.
Prsa su joj sva od suha zlata
i meće ga pa i oko vrata.
Oko vrata, pa i oko ruku,
da još veću zadaje mi muku.
Krasna kosa savita na glavi
da prkosi i najvećoj slavi.
Šeta ti se ko gizdava vila,
ne možeš se nagledat do mila.

Dane:
E moj Mate lako tebi
a što ću ja reć o sebi,
kad me stalno briga muči,

ona će me u grob uvući.
Dva mi čeda vrlo prenejaka
kud će zgoda i nevolja taka.
Jedno majci osta pri prsima,
drugo tek se koljenima prima.

Mate:
A tko Dane tuge nima,
lako sve se k srcu prima.
Ono je bilo davno u daljini,
u Rijeci dragoj domovini.
Jadi moji - sada u gorčini
pišem jade svoje u tuđini.
Oko moje, a što gledaš sada,
blato, gumu, potule, oh jada...
Spir i čikot, pale i ševale,
pik u ruke, dangare, stivale.
Na što mi se sad namiri oko
kopaj plitko i kopaj duboko,
pa kad doli u dubinu stignem
tad se bijednik ko mučenik prignem
tražeć smolu al je ne imade
i propale su moje nade.

Dane:
Ajme Mate nemoj mi brojiti
jer kad mislim ja ću poluditi.
Uvik su mi dica na pameti
da mi ih je na ruke uzeti,
pa se malo poveselit s njima
polovicu tuge ne bih ima.

Mate:
Istina je i ja bih najrađe
doma iša jer to je najslađe.
Vamo nije ka u rodnom kraju,
da se za njim torbetine šalju,
neg sladora i tvrda kruha malo
cili danak to mi dostajalo.
Jadna mladost gdje se sada gubi?
Trpit moraš jer se svoje ljubi.
O nepravdo što si nam to dala
kakav si nam život paričala.

Dane:
Mate čuj me
noćas mi se u polnoća snilo,
Bože dragi drago li mi bilo,
da ja vidim brata jedinoga
di mi drži sina nejakoga,
obuva mu na noge postole.

Mate:
Slušaj Dane dragi sada,
evo moga novog jada.
Majka piše sve sa žurbom nekom,
zaklinjem te svojim bijelim mlijekom.
Šalji novac jer nam vazda treba,
misli jadna da će pasti s neba.
I još ne zna moja mila mati,
da nam novca nitko neće dati.
Da ga vamo ima izobila,
nikom ne bi bila čekat sila.
Svak bi iša u svoju domaju
gdje se svoji sa svojim poznaju,
a ne bi se motao ovuda
nalazeći sve većega truda.
A naše se majke razdragaju
te đerdane kćerim nabavljaju.
Naše seke lijepo se oblače,

za jadnikom već nitko ne plače.
Ni ljubovca što poslala druga,
ni nju više baš ne mori tuga.

Dane:
To je ništa.
Moji jadi svaki dan su veći,
ne mogu ti od tuge ni reći.
One noći kada mi se snilo,
slušaj brate što je dalje bilo.
U snu gledam svoga brata Tina
kako drži moga malog sina.
I daje mu ditinjega dara
i ovako njemu progovara:
O Ivica, čedo brata moga,
evo tebi milog strica tvoga,
koj ti sada ostaje za tatu.
Vi ste djeco sad na mome vratu.

Mate:
Nemoj Dane, duše ti i srca
sad i meni svaka suza vrca.
Jadan sam se u svit otisnio
da bi nešto kući pribavio.
Da bi i dug stirao na manje
i da moje ne propadne stanje.
Morao sam ostaviti dicu
i premladu ljubu vjerenicu.
Dica meni teške brige daju
kad onako nejaki ostaju.
Ja sam ne znam kako će im biti,
kako će se bez oca gojiti.
Majka mi je mila preminila,
što bi dici dobra baka bila.
I otac mi davno preminio,
on bi moju dicu odgojio.
Sve će propast - nema prave ruke
i to meni daje teške muke.
Zbogom moji rodni vinogradi,
koje sada tuđa ruka radi.
Zbogom moja zelena livado,
hranila si moje malo stado.
Ostaj zbogom moje selo milo,
sve u tebi opet sretno bilo.

Dane:
Mate brate, tješimo se sada
bit će sreće i nade i rada.
Bog će pomoć. Djeca će narasti,
Mi ćemo se sa njima sastati.
Veselit se i svi skupa biti,
na svom domu svi sretno živiti![36]

I uza sve te patnje ove ili one vrsti, naša mladež još stalno dolazi, teško radi i bori se da preživi.

Tako izmučeni tražili su malo utjehe i upadali u druge nevolje.

Žele se zabaviti ili lako dobiti novce. Zato se upuštaju u igre kartanja i "resa" - kladionica za konjske utrke. To je upropastilo "dosta našeg naroda i dan danas upropašćuje", piše don Milan 1929. godine.

Osvrt

Ivan Jurlina kaže "Mnogi moji patrioti radili su tako teško cijeli život, jer im nije bilo moguće ići kući. Cijena smole je stalno padala ili malo rasla. Kod dobre zarade nisu znali štedjeti novac ili naći lakši posao, pa su zato morali trpjeti teško.

U mojoj skupini bilo je oko 900 naših ljudi, najviše iz Makarske, Korčule, Imotskoga, Metkovića, malo iz Ljubuškog, a vrlo malo iz Boke Kotorske ili Slavonije.

Za životne potrebe tjedno je trebalo oko 3-4 funte. Zarada je bila sve slabija.

Sa mnom su radili ovi naši ljudi: Ivan Jelčić, Jakov Juričević, Petar Lavus otac, i sin Petar, Marin Curac, Jakov Brčić, Nikola Jeličić, tri Kumarića, svi iz Sućurja na Hvaru. Zatim Frane, Mate, Ivan i Milenko Unković, svi iz Račišća na Korčuli."

Ne može se reći da je posao "ne naporan", kako piše netočno u Memorandumu Jugoslavenskog odbora u Londonu iz 1916. godine.[37]

Najbolji odgovor i dokaz je tome česta prerana smrt naših mladih ljudi. Taj život naš pjesnik Ante Kosović naziva "pakao na zemlji fizički i psihički".[38]

Amelia Batistić pokušava to ublažiti humorističkim pričanjem svoga oca, ali ipak priznaje i piše: "Možda je Antin opis i točan prikaz."

3. DRUGA SKUPINA (1918.-1940.)

Općenito

Padom Austro-Ugarske 1918. godine neuspjeli pokus velesila stvara Kraljevinu Srba, Hrvata i Slovenaca, koja je maskirani uvod u srpsku diktaturu zvanu Jugoslavija.

Ivan Jurlina nastavlja:

"Dva su teška zla odmah pala na jadan, goloruk narod, a to su: teško poratno stanje i teška srpska tiranija, koja odnosi sve, a ništa ne daje. Jadan je narod to lijepo i kratko sročio u pjesmi:

Nesta Frane[39]
nesta hrane.
Došao ´bre´
odnio vrag sve!

Poznato je svakome opće siromaštvo u južnoj Hrvatskoj, tj. u Dalmaciji (Dalmatinska Zagora) i na otocima. Zemlja kamenita, bez vode, bez električne energije, bez ceste i industrije, bez prometa, trgovine, bez viših škola. Bio je to težak život bez pomoći. Sela raštrkana, sa nižom - osnovnom - ili nikakvom školom. Još k tomu, ovu bijedu pritislo je teško poratno stanje i teški porezi, te je mali narod natjeralo da bježi iz vlastite obitelji i domovine i traži pomoć u bijelom svijetu.

Uzroci

U siromašnoj obitelji gdje jedva živi 4-5 članova, nema mjesta novim obiteljima i zato mlađa djeca moraju tražiti svoj kruh vani. A poći u svijet, bez više ili ikakve škole, uzdajući se samo u Božju pomoć i svoju prirođenu sposobnost i upornost, značilo je zaista spremiti se na veće žrtve. Nije se mislilo na patnje iseljenika. Htjelo se preživjeti u svijetu, jer to kod kuće, u onim neljudskim uvjetima, nije bilo moguće.

I tako su počeli vući jedan drugoga. Dolazili su golobradi momci od oko 15-18 godina sa malom vrećicom oko vrata. Nije to vrećica pričuvanog novca koji je brižna majka spremila dragom sinu za crne dane u dalekom svijetu, nego je to vrećica duga koji je otac učinio da plati sinu kartu u daleki svijet i da on - otkidajući od grla - što prije taj dug vrati. To je značilo u tuđini uzeti bilo kakav posao, raditi dobro, štedjeti što više i vratiti što prije. I bilo je tako. Bilo je tu i ´dužne obaveze´ (kratki rok povratka duga), brige i ljubavi za roditelje u domovini, mladenačkog ponosa -da se u tuđini ne osramoti (takvi su Hrvati!), i da se pred tuđinom pokaže radišan, uredan i pošten. Rezultat svega toga bio je težak život koji vodi u ranu smrt. Takvi su naši ljudi. Ne žale sebe. Radije siromašan u džepu, a bogat u poštenju, pa makar i štetan na leđima, radije nego na obrazu. I takav glas ih prati stalno!

Ali to je dobro došlo novim gospodarima. Oni su za male novce imali velike materijalne dobitke. U novodošlim ljudima dobili su moralne dobitnike: čestite,

štedišne i marljive ljude. To je značilo zeleno svijetlo za daljnje useljavanje, a u domovini znak za novo iseljavanje. I to se sve divno uklapalo u srpski plan Balkana.

Tako je poslije I. svjetskog rata u razdoblju 1920.-1928. dolazilo najviše Hrvata iz južne Hrvatske, iz siromašne Dalmacije. Većinom su dolazili s nakanom da ostanu dulje, a neki i stalno, nastaniti se ovdje - a vi pričate da tako piše i don Jure Marinović u svojim zapisima.[40]

Makar je rad sa smolom kauri počeo opadati i do 50 % (prema zaradi pred 15-20 godina unatrag), ipak to našu mladež nije obeshrabrilo.

Početkom stoljeća, od 1900. do 1914. godine prosjek iskopa smole kauri iznosio je godišnje 8-9.000 tona, a poslije rata, od 1920. do 1930. godine pada prosjek na 4-5.000 tona godišnje, da - napokon - od 1931 do 1951. godine padne skoro na ništa, tj. vrlo nisko, a to je kroz 20 godina jedva 1.500-2.000 tona godišnje.

Stanje u domovini sili ih da idu u svijet, makar i u tako teško stanje, jer je i to nešto bolje nego kod kuće.

Tako se nastavlja žalosni hrvatski exodus", završava Ivan Jurlina

Ugled hrvatskih doseljenika

Otim mladim ljudima, u uvodnom članku knjizi Reeda "The Gumdiggers" na str. 14, ministar predsjednik Novog Zelanda I. R. Marshall piše: "U vrijeme poslije 1920.-ih godina na ´gumfieldima´ žive kopači smole u prilično jednostavnim (siromašnim) ´whares´ (maorski naziv za skromne kućice od granja). Oni su većinom iz Dalmacije, ali su snažni, izdržljivi i slobodni ljudi. Kućice su im od vreća." U istoj knjizi pisac navodi poznatog bankara iz Dargavillea, koji se ovako izražava o našim ljudima: "U našem se okrugu nalazi velika kolonija Dalmatinaca, koje se smatra najugodnijim i najuspješnijim doseljenicima u ovom kraju, i moralo bi ih se ohrabriti da još više iznesu na vidjelo osobine svojih rođaka. Ti su ljudi došli u tuđu zemlju, ne poznavajući engleski jezik, bez novca ili prijatelja: nisu uživali povjerenje vladinih organa, banaka, ostalih financijskih institucija ili burzovnih zastupnika koji bi ih financijski podupirali ili pomagali u trgovini, industriji, ili bilo kojem njihovom pothvatu, kao što se to činilo našim prvim doseljenicima. Međutim, ti Jugoslaveni su svojim prirođenim štedljivim gospodarenjem svojstvenim njihovoj rasi, teškim radom i ekonomičnošću premostili sve

te barijere (prepreke) i ostale brojne teškoće. Dokazali su se kao najuspješniji u bilo kojem pothvatu u koji bi se upustili. Oni su čestiti građani, poštuju zakon, vole svoje domove i dobri su skrbnici svojih obitelji. Mnogi od tih doseljenika klijenti su moje banke i ja govorim o njihovim sposobnostima i poslovima iz praktičnog iskustva."[41]

Dr. Crkvenac, istaknuti Hrvat, liječnik iz Zagreba, a ipak je u to doba bio jugoslavenski poslanik za Hrvate u Novom Zelandu, dobro je uočio sve dobro i zlo koje je pratilo mlade Hrvate. On o tome piše ovako: "Naši su ljudi činili najveću stranu naseobinu, koja se u mnogočemu isticala pred drugima. Ali naši su se teško asimilirali, a to tamošnje vlasti nisu rado gledale. Osim toga, Novozelanđani nisu voljeli Slavene i u štampi nikada nisu spominjali da bi im trebalo dozvoliti da nasele zemlju. To je trebalo dozvoliti narodima teutonske i nordijske rase." Crkvenac dalje kaže: "U više navrata čuo sam da nam Novozelanđani predbacuju simpatije prema Rusiji i tamošnjem sistemu. Ogorčeno kažem da izgleda da smo mi dobri bili samo onda kada je valjalo krčiti šume i sušiti močvare. Naši iseljenici to sve dobro znaju i veliki postotak neće se nikada odreći svoje narodnosti, što, dakako, i javno izjavljuju. Nedostatak društava nepovoljno se odrazio na život naših ljudi u Novom Zelandu."

Nevolje i boli

Isti nastavlja: "Hrvati u Novom Zelandu nemaju ništa. Neki su od njih izgubili nogu, ruku, oko, a ne znajući zakon i jezik, dobivali su neadekvatne odštete. Šarić navodi slučaj kada je Englez za istu nezgodu koju je imao i Hrvat dobio dvaput veću odštetu. Šarić je završio svoj apel riječima: ´Ruke na posao i osnujmo jedno dobrotvorno društvo, kojeg bi bio cilj potpomagati bolesnu braću: braniti naša prava, potpomagati domovinu, ovako oštećeni kao što i naša braća u Americi čine.´"[42]

Dalje nastavlja I. Jurlina: "I uza sve to naši mladi ljudi dolaze, teško rade, trpe i šute. Od dva zla biraju manje. Ovdje će trpjeti stranca za nevolju, da mogu spasiti svoju obitelj u domovini. Trpjet će malo dulje i teški rad, i tuđinu, i siromašne uvjete života, i nevoljkog domaćina, koji nas voli samo za svoj interes. Trpjet će da dođe do nekog uspjeha.

I za bolji uspjeh poneki su odlučili oženiti se ovdje i zajedno raditi, trpjeti i uživati koliko se može.

Zato su dozivali u Novi Zeland svoje rodice, sestre, prijateljice, koje će se ovdje udati za njih i njihove prijatelje."

Mlade Hrvatice i udaja

O tome potresno piše don Jure Marinović:

"I one su dolazile. Dolazile su, ali ne tako mnogo. Dolazile su sve sa neizvjesnom zebnjom - što je i razumljivo. Trebalo je raditi i trpjeti, silom ili milom, iz više razloga, jer trećeg izbora nije bilo.

Povratak kući, u domovinu, je nemoguć.

Bez znanja jezika, bez novca i bez nečije zaštite prihvatiti se nekog lakšeg, samostalnog posla - njoj nježnoj i poštenoj - također je nemoguće. Suočile su se s teškim životom svojih rođaka i prijatelja. O tome kod kuće nisu ni sanjale, jer im se sve ljepše prikazivalo. Sada ući u taj i takav život sa svojim budućim sudrugom - patnikom - nije lako. Ali izlaza nema. Zato se treba udati i prihvatiti zajednički teret života. Istina je, ljubav i mladenačka snaga ipak će to malo zasladiti i olakšati, ali...

Nema tu ništa od one - u domovini - mladenačke ljubavne idile, ni sijela, ni prela - ni tako poznatih i u domovini rado doživljavanih i dugo sanjanih zaruka i svatova na hrvatski način. Sve je tako naglo, kao grom iz vedra neba. Bez stana i namještaja, bez pomoći roditelja i prijatelja - sama! Misli se brzo i odluči još brže, jer novaca nema i posebni stan za sebe ne može se plaćati. To je vrlo skupo.

Pa i državni propisi su drukčiji nego kod kuće, u Hrvatskoj. Oni sile kroz mjesec dana udati se. Društvene okolnosti su također drukčije, jer nema onog društva, rodbinskog i mladenačkog, koje je ostavila u domovini. Stvarne su mogućnosti (siromaštvo) također drukčije - vrlo malene, nikakve. Poneka djevojka bi se udala neočekivano - za drugoga! I to stvara brige.

Momci u izboru

Mladići su jadni - na sto muka. Problem je kako se siromašan udvoriti svojoj izabranici, kojoj je pričao i pisao o ´zlatnim kulama u širokom svijetu´. One ne smiju odmah vidjeti svu istinu. Njihov život i rad na radilištu, njihove stanove od ´četiri vriće´, njihov standard i ´užitak´ na njih bi teško djelovao.

One stanuju u naselju ili gradu kod bogatijih prijatelja ili rođaka i rade im sve što znaju i mogu. Rade i više nego treba ili mogu, jer su potrebne pomoći, a k tome -

djevojke su i treba čuvati svoj dobar glas osobito u tuđem svijetu i u ovakvim okolnostima.

Za posjet djevojkama u naselja ili grad, naši su mladići puni potreba, ali i puni snalažljivih ideja. ´Posudi mi, molim Te Jure, danas tvoje hlače, a ja ću tebi moju jaketu. U slijedeću nedjelju posudit ćeš mi svoje odijelo, a ja ću tebi moju košulju, kravatu i slično. I pričat ćemo o našem bogatstvu, jer - neka vide - mijenjamo odijela i - imamo´, govorili su oni jedan drugome - priča don Jure.[43]

Udaja

One su jadne povjerovale, odlučile se - i započele zajednički križni put života. Takav će život karakterizirati nju općenito - junačku hrvatsku djevojku, ženu i majku, u prošlosti, sadašnjosti i budućnosti, ovdje, u domovini i svugdje po svijetu.



Hrvatske djevojke

One su osiromašile sebe i svoju domovinu, a obogatile nezdravu tuđinu, koja im to neće ni priznati ni uzvratiti.

Oni, mladi roditelji i njihova buduća djeca, zajednički će na razne načine raditi, trpjeti i umrijeti, opet za tuđinu i u tuđini. Takva je hrvatska krv i duša! To je bila teška sudbina Hrvata! I, nažalost, bit će još dugo i dugo! Daleko je ideal sretne, mirne i slobodne domovine i bogatog života u njoj!.

Problem patnje udajom nije riješen, nego tek zapravo otvoren.

Narav je našeg čovjeka da je radišan, štedljiv i ponosan. Zato se ona mlada djevojka iza udaje nije ništa promijenila. Radila je i trpjela prije, kao djevojka - za druge - a sada će nastaviti s još većom ljubavlju - za sebe i svoju mladu obitelj.

Dogodilo se - ne jednom - da je mlada žena, teškim radom kod krutih gospodara, teško oštetila svoje zdravlje i - još gore - izgubila svoju nerođenu djecu", bolno se Neda Jeličić tužila don Anti.

4. TREĆA SKUPINA (1945.-1970.)

Općenito

Prema Čizmiću,[44] bile su tri različite skupine doseljenika u Novi Zeland iza II. svjetskog rata:

a) Prvu grupu bi mogli označiti kao "dio grupe bivših ratnih zarobljenika u Njemačkoj i Italiji, koji su odbili povratak u Jugoslaviju". To su doseljenici iz političkih razloga.

b) Druga grupa su oni koje su rođaci iz Novog Zelanda pozvali i osigurali im sav trošak i smještaj kao i posao. To su doseljenici iz ekonomskih razloga.

c) Treća grupa doseljenika su skupina od 238 kvalificiranih radnika za firmu Fletcher Industries Ltd., koji su došli 1966-67.

Druga i treća skupina doseljenika nama ovdje nije toliko značajna, jer su oni imali "sređenu situaciju" za rad, život i povratak svojima u domovinu.

Više nas zanima prva skupina doseljenika, koji se nisu htjeli vratiti u Jugoslaviju, a došli su iz raznih logora. To su oni Hrvati koji su progonjeni od srpsko-komunističkog režima. Oni su se u ratu borili kao Hrvati za slobodu svoje Hrvatske i svršetkom rata dospjeli u logore, iz kojih su bili otpremani u svijet. Sretni su da ih zloglasni sud nije sudio na povratak u Jugoslaviju, što bi značilo - u smrt. Došli su ovamo raditi i trpjeti, a i to je bolje od smrti. Novozelandska imigracijska politika nije ni tada dopuštala ulaz Hrvatima u Novi Zeland, jer oni nisu bili favorizirana nacija, kao Nizozemci, Švicarci i Danci. No, ipak su neki uspjeli doći iz raznih europskih država. Dat ćemo riječ Mati Stankoviću, bivšem hrvatskom vojniku i uvjerenom vjerniku. On će nam kazati istinu iz svog teškog ratnog i poratnog iskustva. On piše: "Ovdje možemo ubrojiti one hrvatske doseljenike koji dođoše u Novi Zeland iz raznih logora Njemačke i Italije. To su bili:

a) ili zarobljeni hrvatski vojnici koji nisu bili vraćeni u Jugoslaviju,

b) ili su bili civilne osobe, odnosno cijele obitelji, koje su se povlačile iz Hrvatske pred najezdom komunista, srpskih i hrvatskih partizana,

c) ili oni Hrvati koji su iza svršetka rata 1945. godine počeli bježati preko Slovenije u Italiju ili Njemačku, pa i u Grčku, da bi se konačno stalno naselili u Novom Zelandu.

Bivši hrvatski vojnici

To su bili oni sretniji u strašnoj nesreći koja je Hrvatsku zadesila 1945. godine. Hrvatska se vojska preko Slovenije povlačila u Austriju. Željeli su se uključiti u ratni stroj koji je navodno trebao nastaviti borbu protiv komunizma u Europi pa i u Rusiji. Apsolutna većina hrvatskih vojnika, koji su položili oružje i predali se Englezima, bila je prevarom izručena partizanima i djelomično vraćena u Jugoslaviju. Većina izručenih ubijena je u Bleiburgu. Oni vraćeni tvorili su 'Križni Put' ili 'marš smrti'. Relativno mali broj Hrvata koji su bijegom kroz šume srećom ne izručeni partizanima, uspjeli su se spasiti i smješteni su po raznim logorima u Njemačkoj i Italiji. Konačno su uspjeli dobiti putovnice od IRO (International Refugee Organization) i napustiti logore te emigrirati u razne zemlje, koje su bile pripravne dati im dozvole za useljenje. I tako je došao jedan mali broj Hrvata u Novi Zeland.

Jedni su imali zvanja i zanimanja koje je ova njihova nova domovina trebala, ali s obzirom na nepoznavanje engleskog jezika, morali su se prihvatiti bilo kakvog posla, da bi mogli kako tako preživjeti.

Najteže je bilo onima koji su bili oženjeni i imali obitelji s djecom. Takav je bio i Petar Božić iz Konjica, zanimanjem drvodjelac. Tražio je stan. To je tada, 1949. godine, bilo teško. Našao je kod jednog Jugoslavena, ali uz uvjet da ponekad viče: 'Živio Tito!' - 'Spavat ću na ulici ili u garaži, ali to nećeš čuti od mene', bio je odgovor. I spavao je u garaži - vjeran svome hrvatstvu.

Civilne osobe

To su bile hrvatske obitelji, u najviše slučajeva muž i žena s dvoje, troje pa i više djece. Oni su u vremenu povlačenja hrvatske vojske, ili još i prije sloma NDH, napustili Hrvatsku i bili na radu u Njemačkoj. Većina tih ljudi je imala svoje zanate, pa su se i bez znanja engleskog jezika mogli odmah snaći jer je poznavanje engleskog jezika bilo drugorazredno.

Poslijeratna emigracija

Taj dio hrvatske emigracije je mješavina svih mogućih zvanja. To su bili oni koji su prošli komunističke zatvore, marševe smrti ili oni koji se nisu nikako mogli složiti sa sistemom koji im je bio nametnut. Ovi su bježali iz Jugoslavije, bilo u Italiju ili Austriju, da bi kasnije uz mnoge poteškoće stigli i u ovu zemlju. Oni su sa sobom donijeli sve one vrijednosti i osobine pravih Hrvata, kako nas je odgojila naša domovina u vjerskom, moralnom i političkom duhu.

Tadašnji novozelandski državni sistem nije bio nimalo naklonjen Hrvatima i primljen je samo mali broj hrvatskih izbjeglica iz gore navedenih skupina. Jugoslavija je bila u prijateljskim odnosima sa Novim Zelandom, a ti su emigranti bili prikazani narodu ove zemlje kao nacisti i fašisti. To je sve bilo učinjeno preko jugoslavenskoga konzulata i kasnije jugoslavenskog veleposlanstva.

Emigracija s jugo-putovnicama

Ne smijemo smetnuti s uma jednu skupinu iseljenika koja je dolazila u ovu zemlju s dozvolom jugoslavenskih vlasti, s jugoslavenskim putovnicama. Najprije su to bili uglavnom Hrvati, koje je ovamo dovela njihova rodbina. Druga veća skupina ljudi iz Jugoslavije (cca 240), većinom Hrvati, došli su u dogovoru sa poduzećem Fletcher Ind. To poduzeće im je osiguralo posao i stan. Ta skupina je došla u Novi Zeland 1966. i 1967. godine. Oni su mogli odlaziti u Jugoslaviju, a ovdje su bili registrirani kod Konzulata kao Jugoslaveni. Nekoji su se vratili u domovinu, ali većina je ostala ovdje nakon isteka ugovora s Fletcherom (primjerice, obitelj Merčep u Invercargillu).

Nove emigracije iz prve tri skupine, a i mali broj onih iz četvrte skupine, bili su Hrvati koji se nisu prekrstili u Jugoslavene, nego su ostali vjerni svojoj domovini, svojoj vjeri i svome jeziku hrvatskom.

U većini slučajeva nisu se uključivali u jugoslavenske klubove i društva, koja su se odricala hrvatskoga imena i poprimila 'Yugoslav' kao narodnost, a također i jezik svoj su tako zvali. Dakle, ostalo je samo jedno rješenje, a to je da se osnuje hrvatsko društvo, hrvatski klub.

Emigranti iz ovih skupina zaslužuju da im se posveti par riječi.

Oni su izraziti Hrvati i vjernici koji dušom i srcem ljube svoju domovinu Hrvatsku i svoju Katoličku Crkvu. Oni su se pošteno borili i radili za slobodu domovine i Crkve.

To srpskom komunizmu i nezasitnom ekspanzionizmu njihovih političkih prijatelja (Engleza, Francuza i sl.) nije odgovaralo. Zato takve izbjegle patnike nisu ni primali u zaštitu. Ti Hrvati su najprije progonjeni kao neprijatelji od domaće zločinačke politike i to na ´lijep način´: porezima, otkupom, nezaposleni, smatrani kao neprijatelji sistema... One opasnije tj. kulturnije i u društvu utjecajnije najednom ´pojede noć´, jer je na ulici ubijen ili na poslu doživio udar srca, krvi na mozak, pao nesrećom, optužen kao kriv za sve što se događa. Takvi Hrvati su imali jedini izlaz iz te strašne situacije - bijeg, uz vrlo teške i po život opasne uvjete. Strašno je bilo ostavljati svoje drage i mile i svojim bijegom još više njih izložiti bijesu krvoloka, ali i to se moralo činiti. Svi su oni - u domovini i u tuđini - prošli teški rat živaca da ih UDBA ne otkrije i ubije. Jedine zemlje koje su ih rado primale i kušale zaštititi bile su Argentina i Španjolska, a tek mnogo kasnije i Novi Zeland, ali kao građane drugih državâ", zaključuje svoj izvještaj Mate Stanković.[45]

Za ove i slične, I. Čizmić u svojoj knjizi "Iz Dalmacije u Novi Zeland" na str. 168. piše: "Oni nisu se družili sa starim iseljenicima... i nacionalno su se gotovo izgubili." Ja bih odgovorio: sreća, ipak se nisu izgubili, nego uspješno, kao vatra pod pepelom, razbuktali se i svojim žarom svijetle i griju sve u Novom Zelandu. Njihovim imenom Hrvati naziva se danas velika većina, a nadamo se da će se i ostali nazivati i disati njihovim duhom hrvatskog rodoljublja.

5. ČETVRTA SKUPINA (1970.-1995.)

Općenito

Možda pod utjecajem svjetske politike ili pak hrvatskih intelektualaca-rodoljuba, Tito je amandmanima na savezni ustav 1968.-1971. obećavao republikama dati malo više slobode. Nosioci tadašnjih gibanja u Hrvatskoj bili su Savka Dabčević-Kučar i Miko Tripalo. To je bilo Hrvatsko proljeće. Saznavši za to, Srbi odnosno njihov savezni ministar unutarnjih poslova Aleksandar Ranković sazvao je 1. prosinca 1971. sastanak na vrhu i stavio Titu ultimatum: "Ili Ti sredi Hrvate, ili ćemo mi Tebe!" Bilo je i pucnjave, pa je Ivan Gošnjak, koji je tada spasio Tita, ranjen. Tito je žrtvovao Hrvate. Hrvatsko proljeće je propalo, a počeo je progon Hrvata. Izlaz je bio bijeg u svijet, koji je trajao od 1971. do 1989. godine. Srbi su tada pobijedili, kao i uvijek pod Titom. Oni su vladali njime i Jugoslavijom.

Ipak, godine 1989. i 1990., sluteći pad komunizma i propast umjetne države Jugoslavije, Srbi mirnom slovenskom i hrvatskom narodu 1991. nameću hajdučki rat rušenjem svega, tj. (č)etničkim čišćenjem. Taj se rat nastavio 1992. godine u Bosni i Hercegovini. Kroz te ratne godine od 1991. do 1995., kao i 1971.-1989., veliki broj Hrvata i manje drugih, poštenih ljudi dobre volje, iz raznih razloga napustili su domovinu. Željeli su naći bolje životne uvjete, spasiti svoju djecu i mladež od divljačke tiranije, naći dobar posao u svojim zvanjima i mirnije živjeti.

Taj val hrvatskih iseljenika - prognanika, većinom su mladi ljudi i visoki intelektualci, kao liječnici, inženjeri, profesori, ekonomisti i slična intelektualna zvanja.

To je sve domovinu Hrvatsku vrlo teško oštetilo, jer je donekle:

a) izgubila mlade visoke stručnjake i intelektualce,

b) izgubila mlade obitelji i njihovu djecu,

c) izgubila veliki devizni kapital, koji su oni morali platiti ili ponijeti sobom.

A sve je to u ono strašno doba divljačkoga rata najviše trebalo domovini.

Došli su većinom intelektualci i mješoviti brakovi, koji su demokratskim promjenama bili na razne načine u obitelji opterećeni. Željeli su ovdje miran i slobodan život, koji će im spasiti obitelj.

Drugi su dolazili (u manjem broju) da izbjegnu ratne opasnosti i spase sebe ili svoje mlade. Lijepi broj od njih - po njihovu pričanju, a može se vjerovati - bio je u Domovinskom ratu. Razočarani situacijom nametnutog i nenormalnog rata, u kojem je mnogo toga neočekivano, za spasiti glavu - došli su u svijet.

Treći, malobrojni, izgubili su u domovini visoke šanse, a imali su mogućnosti da nove potraže u svijetu - i došli su.

Ali, od svih mali je broj onih koji su - prema tuđim praznim obećanjima i svojim očekivanjima - dobili što su tražili. Tu se mogu ubrojiti oni zaista rijetki, koje je politička veza spasila. Srbi su imali mnogo više otvorena vrata i bolje šanse. Pomagali su im Srbi (kojih je razmjerno prije tog rata ovdje bilo malo) i brojni prijatelji Srba, tj. Jugoslaveni, koji ovdje još uvijek vedre i oblače. Pa još je ovdje živa politička svijest iz zadnjih 75 godina. Novozelandski Srbi kao i mnogobrojniji njihovi vjerni drugovi, znaju svoje utjecajne stare prijatelje Novozelanđane. Oni su još u svojoj zemlji moćni, ostat će takvi i svojima pomagati.

Hrvati vjerni Crkvi i domovini ovdje su malobrojni, postariji i ekonomski nemoćni da pruže posao ili pomoć većini doseljenikâ. Ipak, oni su činili svojima sve što su mogli.

Spletke

Prognani Hrvati u većini su slučajeva dobili vrlo malo od očekivanoga. Oni će se, nažalost, vrlo brzo uvjeriti preko svojih nevinih leđa da su prevareni u obećanjima i zato vrlo oštećeni u životu.

Oni će, tko zna po koji put, morati početi sve iznova i u Novom Zelandu, i u Australiji i drugdje po svijetu, jer "svaka majka ljubi svoga", osobito u ovo doba opće svjetske krize svega, a najviše ostvarivanja ljudskih prava.

Mnogi od ovih useljenika doći će u Novi Zeland posredstvom useljeničke agencije Global, koja je imala sjedište u Ljubljani i tzv. reklamne centre u Zagrebu, Splitu i drugim hrvatskim gradovima.

Tu će jadni Hrvati, hajdučki protjerani iz svojih domova, moći dobiti 2-3 boda potrebna za useljeničku vizu za Novi Zeland. Za te administrativne usluge oni će platiti između 3.600 DM i 4.000 DM. To je samo za to, a svi ostali putni troškovi, karte, takse i sl. - sve dolazi poslije.

Oni su trebali u tom uredu potpisati da ne traže od nikoga u Novom Zelandu pomoć, jer "imaju kapital" (tj. zemlja i kuća u Hrvatskoj, možda i porušena). Vjeruju neistini da ih u Novom Zelandu čeka lijepo zaposlenje, dobra zarada i miran, lijep život. A od svega toga 90% - ništa.

Tisak i TV

Za blagdan sv. Ante 1994. godine, don Ante je pisao svom nadbiskupu Juriću u Split da se obavijesti hrvatska javnost da u selidbi Hrvata u Novi Zeland ne nasjedaju obećanjima, jer će se razočarati i požaliti. Uredništvo Glasa Koncila je 26.VI.1994. donijelo tu obavijest u svom tjedniku. To su prenijele i druge hrvatske novinske agencije. Tako se HTV iz Zagreba javila don Anti 30.VI.1994. godine. Ona je 3. srpnja tražila odgovor uživo na tri upita:

a) Tko stoji iza programa dovođenja hrvatskih intelektualaca u Novi Zeland?

b) Kakva su iskustva onih koji su temeljem oglasa stigli u tako daleku zemlju?

c) Koja je Vaša poruka onima koji bi se na ovaj put odlučili i mogu li se po dolasku na Novi Zeland obratiti Vama - hrvatskom svećeniku?

Don Ante je 3. srpnja 1994. godine na Hrvatskoj Televiziji dao ovaj odgovor:

a) Na prvo pitanje je odgovorio da je to staro Jugoslavensko društvo. Oni su otvorili u Ljubljani ured Global, a po Hrvatskoj puno informativnih centara u kojima šire praznu propagandu i dijele reklamne knjižice o raju u Novom Zelandu. Taj raj je san. Da je istina, ne bi ga oni nama kazali nego svojim štićenicima, Srbima i drugima.

b) Na drugo pitanje odgovorio je kako je većina pridošlih bila razočarana i mučila se za opstanak. Samo malobrojni, koje su politički istomišljenici prihvatili i dali im posao - prošli su mnogo bolje, jer imaju posao. Ostali su prošli i još proživljavaju neprolazne muke ispita, učenja u zrelijoj dobi, teškog posla izvan svojega zvanja i slične muke i kušnje koje ponizuju svakoga čovjeka, a osobito onoga koji pazi na svoj ponos. Mnogi su don Anti rekli: "Čuli smo na Hrvatskom radiju vaša upozorenja, ali smo mislili: vjerska promidžba, da se ne seli vani".

Don Ante je naglasio ove važne točke:

- Novi Zeland ima 10 % nezaposlenih,
- Novozelandska vlast nikome tko nije iz zemalja Commonwelta ne priznaje

odmah visoke sveučilišne diplome, a osobito ne medicinskom osoblju. Tako svi liječnici trebaju polagati tri teška ispita.. Drugim zvanjima je nešto lakše bilo.

- Ova sredina - vjerska, društvena, moralna i socijalna - najgora je za djecu. Njima draga, ali za njihov odgoj nikakva. Zato se oni gube i Crkvi, i obitelji i domovini - društvu, pa i kulturi. To je oceanski vir iz kojeg se teško izlazi zdrav i živ.

- Neshvatljivo je za nas i sav svijet da Hrvati bježe iz slobodne domovine a oslobodili su se Srba i komunizma. Doista je - iz mirnog kuta - teško shvatiti, da se čovjek za malo više prividnog mira i malo mekšu koru kruha - sprema sve ostaviti u domovini i poći u tuđinu. Ipak, treba misliti da će sve ono što je ostavio - najvjerojatnije i izgubiti, jer će ili propasti ili drugi uzeti. I uza sve to, kad oni dolaze, znači da im je zaista nepodnošljivo.

c) Glede trećeg pitanja rekao je kako se svi koji dođu u Novi Zeland, zapravo u Auckland, mogu odmah - pa čak i prije nego krenu - javiti na njegov telefon (09) 834-3029 i da će ga veseliti da im se preko Caritasa može pomoći besplatno - kad uđu u praznu kuću - sa namještajem i kućnim potrepštinama, zaključio je na TV poruku don Ante.

Ali, oni se nadaju, jer nada je put u život pa makar kroz nove patnje. Zato ići "naprijed", letjeti iz pakla oružja, smrti i terorizma, iz pakla svjetske nepravde, a posebno europske koja sa srpskim zločincima nemilo ruši sva ljudska prava u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini, kao i zajedništvo naroda, miješajući pojam žrtve i ubojice ruše se na nevini hrvatski narod kao vukovi na janje.

Zrakoplovom pobjeći - znači disati čisti zrak života.

Dolazak u Auckland

Zrakoplov je prognanike doveo na cilj u Auckland, Novi Zeland. To je velegrad sa velikom modernom zračnom lukom, koja odmah putnika ispunja divnim doživljajima.

Ali prošavši taj čarobni ulaz, dolazite u skup od tridesetak raštrkanih (na prostoru 90 km x 50 km) i lijepo uređenih sela, podignutih na brdašcima ugaslih vulkana. To se zove grad Auckland.

U zračnoj luci nepoznati predstavnik Globala - po već ugovorenom znaku susreće se s vama i vodi vas u grad - k svome "prijatelju" - u motel ili hotel. Tu će

se putnik s obitelji malo odmoriti, "odahnuti" on i njegov novčanik, koji će biti lakši plaćajući dnevno smještaj 80-100 NZD. Osjetit će istinitost praznih obećanja i željeti se maknuti odatle.

Ali, kamo?

U motelu će naći novine i ponuđene kuće za najam. Možda će mu to pokazati i prijatelj - poznanik iz zračne luke, koji ga je ovamo doveo. Cijena tjednog najma za praznu kuću kreće se od 180 do 380 dolara, prema veličini kuće i dijelu grada u kojem je.

A kamo sada?

Kad dotični sazna svoju sudbinu, on se - makar bez prijevoza - mora snaći, kuću pogledati, unajmiti, ako mu odgovara, tj. ako može snositi novčane obaveze.

Birati skuplji dio grada, gdje je mirniji i sigurniji život, tražiti ljepšu kuću, kupiti bar nešto novog namještaja (bar krevet) i nabaviti bolji auto - to može samo onaj tko ima novaca. - A koliko? - On je napravio tek prvi korak u nepoznati život. Ne zna ništa, a treba sve i nada se svemu. I dobru i zlu.

Bilo je ponekih koji su, nadajući se sigurnom poslu - jer su tako lažno uvjereni na polasku, preuzetno pravili račun bez krčmara, tj. potrošili novce u kupnju skupih pomagala, našli se bez posla, i bez potrebnog novca. Takvi, razočarani, padaju još dublje. Psihički nisu za ponovnu školu, tečajeve i sl., jezik ne mogu svladati tako brzo i savršeno kako se traži za neka zvanja. Oni misle na povratak u svoj dragi kraj, koji su s tugom u srcu i bolju u duši ostavili i koji ih uvijek rado prima, pa čak ponekad i posao čeka. Potrošeni novac ne vraća se tako lako, ni rasprodajom stvari koje su skoro nove i tek malo korištene.

"Novi" Novi Zeland

Novi Zeland je teško podnio ekonomski raspad tržišta Commonwelta krajem sedamdesetih godina i prelazak Velike Britanije na europsko tržište. Zato nitko ne može reći ovdje: "Ja ću se snaći". Ovo nije Europa! Ovdje se

nitko ne snalazi, nego čeka kako će od velikog i šutljivog domaćina biti prihvaćen. Bilo za posao, bilo za nostrifikaciju diplome ili dokumenta, bilo za ispite, bilo interview ili potrebnu pomoć bilo koje vrsti, nitko ne zna kriterije vrednovanja po kojima si suđen. Ima časnih izuzetaka, ali malo. Domaći su vrlo oprezni, jer ne poznaju dobro Hrvate.

Svaki ispit se skupo plaća (neki i po 6-7.000 dolara). Iza ispita uspješno položenog ne jamči se zaposlenje. Sjajne diplome - "summa cum laude", ispiti, potražnje na sve moguće ustanove i firme, u puno slučajeva ostanu beskorisne. Ta i takva frustracija dovodi do psihičkog "udara". To se mora neprimjetno preboljeti i upisati se na neki novi, drukčiji tečaj, najčešće na sveučilištu Unitec ili drugdje. Tako - uza svu muku - sâm sebe zavaravaš da si mlad kao vječni student, ako to možeš izdržati i ići dalje.

"Ulaz u život" pri ulazu u Novi Zeland

Hrvatski intelektualci, ljudi zrelih godina (40), teško to osjećaju. Poniženi, bez diplome za zaposlenje i život, a ta ista diploma davala je za vizu bodove inženjera, liječnika, profesora. Svi su "dobro došli u Novi Zeland" - da ostanu na brizi - socijalnoj pomoći (Income Support).

Vrlo rijetki su se zaposlili u svome pravom zvanju. Mnogi rade bilo koji - teški, manje plaćeni- posao, jer moraju živjeti. Ali svi u strahu od otkaza, jer male firme brzo propadaju. Od 1998. godine osobito je očit problem zaposlenja. Mnogi naši noviji doseljenici, kao po vrpci, čekaju navršiti tri godine, dobiti novozelandsko državljanstvo i spremaju se preseliti u Australiju ili, ako imaju posao u domovini, natrag u Hrvatsku.

Ovdje se kod nekih - ,s punim pravom - vidi briga i velika opasnost za mladež koja upada u svoja društva i time postaju izgubljeni za svoju obitelj, Crkvu i domovinu. Ti upravo razlozi sile ih micati se odavle i tražiti zdraviju sredinu. Naše mlade obitelji to proživljavaju.

Jer, nije ovo onaj Novi Zeland u kojem je čovjek pred dvadesetak godina mogao:

a) naći posao na svakom koraku,

b) naći izgubljeni novčanik i vrijednosne papire bez straha od krađe ili pljačke,

c) kao pješak biti vrlo često ponuđen prijateljskim prijevozom nepoznatog vozača.

Nije više Commonwelt na Pacifiku, ni Novi Zeland u Europi (tržištem!).

Dakle, materijalni, moralni, psihički i fizički problemi tište naše ljude, često osamljene u tuđini. Kome će otkriti svoju dušu i gdje potražiti pomoć? "Bože mili kud sam zašo? - Tuđa majka gleda svoje."

I opet pokušati

Oni se odlučuju na povratak kući. Računaju na Božju pomoć uz ljudsku, kršćansku i hrvatsku solidarnost, koja mnogo želi, ali, nažalost, često malo može u ovom stanju. S čime doći kući, početi - tko zna po koji put - opet iznova u siromašnom, opljačkanom i ratom uništenom kraju? To je strašni šok. Naći se pred zidom u tako krutom životu oceanske pustinje i domovinske ratne sirotinje - teško je. Nakon svih teških nepreboljenih patnji, rodbinskih rastanaka - teško je. Hrvatski intelektualac to sada mora podnijeti.

Onaj koji se odlučio ostati u Novom Zelandu, odlučio se potražiti kutić i ući u ponuđenu - za skupi najam - kuću. Ona je većinom prazna, ali i čista i uredna. On najprije treba osigurati gazdi - vlasniku kuće - i platiti tzv. bond. To je iznos od dvotjednog najma, kojim se osigurava popravak kuće, ako se što malo ošteti do izlaska iz nje. Zatim će platiti najam za prvi tjedan (najam se plaća tjedno). Sad se susreće također s onim što ga je u ratu pratilo u domovini - nategnuti i spojiti kraj s krajem.

Smještaj u kuću

Treba kupiti najnužnije: hranu, krevet, nekakvo auto, lijekove za dijete, obitelj i sl. Kućne potrepštine koje mogu biti i rabljene, treba potražiti drugdje. Ako nema drugog izlaza, a u komisionaru je za njega sve skupo - on će potražiti Hrvatsku katoličku misiju i njezin Caritas.

Hrvatska katolička misija je, nažalost, malena i malo može. Ipak pokušava sve moguće. Katoličke župe u Aucklandu i uopće u Novom Zelandu imaju svoje župne Caritase tzv. St. Vincent de Paul. U njima se mogu naći sve kućne potrepštine od žlice i vilice, do hladnjaka i stroja za pranje rublja, i to besplatno u njihovim skladištima, a vrlo jeftino u njihovim dućanima.

Hrvatski se svećenik upoznaje sa potrebama novodošle obitelji i pruža se mreža pomoći. On se najprije obraća poznatima i najbližima. Hrvatska katolička misija i njezin svećenik se nalaze na prostoru župe Holy Family (Sveta Obitelj) u Te Atatu, u zapadnom dijelu Aucklanda, blizu Hendersona. Tu, u Hendersonu, živjelo je najviše hrvatskih obitelji, sve do sedamdesetih godina našeg stoljeća. Oni su se zvali Jugoslaveni ili Dalmatinci i većinom se tako osjećali.

Irci za Hrvate

U toj župi (Te Atatu) radila je kao pastoralni radnik časna sestra Johanna Walsh, Irkinja. Ona je došla iz domovine Irske u svojoj 18. godini i ovdje svestrano radila i pomagala u raznim župama kao misionarka kroz 46 godina. Bog nam je nju providio i bila je našim obiteljima kao prava majka - a mladim majkama sa sitnom djecom - na posebni način.

Dobrovoljni vozač i nosač svima jest također Irac Danny Kenny, sa svojom gospođom neumornom Lidijom, iz Samoa plemena.

Kroz ovih 4-5 ratnih godina (1990.-1995.) doselilo je u Novi Zeland nekoliko stotina hrvatskih obitelji (možda 1.500-2.000 osoba), premda je točan broj teško ustanoviti.

Misiji se prijavilo 80-90 obitelji i većinom tražilo pomoć pri smještaju. Ta pomoć se davala od Katoličke udruge St. Vincent de Paul ili naš Caritas. Tražio se kućni namještaj, jer se većinom ulazilo u praznu kuću. Vjerujem da su mnogi prošli težak put do uspješnog početka normalnog života, jer je sve bilo teško: psihički, fizički i ekonomski.

Borba za diplomu

Mnogim doseljenicima, koji traže svoja normalna prava na posao i sl., još nisu poznati kriteriji po kojima se to sve vrši. Mnogi se teško odlučuju na ispite upravo radi toga. I osobni su tu još problemi: malo pozrelija dob za duboki studij, obiteljske brige, zaposlenost oko djece u školi (osobito ako se pojavi kod djece bolest) i sl. Socijalna pomoć nije dostatna, ako se treba spremati za ispite jer ispite treba platiti, skupe knjige kupiti, tečajeve posjećivati (benzin, auto...) i plati-

ti. Socijalna pomoć je samo za osnovno: platiti stan, kupiti hranu i platiti kućne tekuće troškove (telefon, struju, TV i sl.).

Najteže je bilo liječnicima. Svaki ispit je uključivao tri različita stupnja, a to su:

a) engleski jezik, sa naglaskom: stručni prema zvanju.

b) pismeni iz cijeloga gradiva. (Npr. za liječnike: 800 pitanja za 8 sati pisanja, sve kroz 2 dana. Ujutro dva sata za 200 pitanja, popodne isto tako. I sutradan isto tako ujutro i popodne

c) praktični ispit iz cijelog gradiva. Za taj ispit treba šest mjeseci besplatno raditi tj. polaziti praksu u bolnici i još taj praktični tečaj platiti 6-7.000 tisuća dolara (tako je u Australiji).

Pravniku je skoro nemoguće to pripremiti, jer je anglo-saksonsko pravo bitno drukčije od europsko-kontinentalnog.

Tehnička zvanja, kao što su inženjeri, viši tehničari i slično imaju lakše uvjete za ispite.

Općeniti problem koji muči novozelandske vlasti jest nezaposlenost. Zemlja nije industrijalizirana. Ne otvaraju se novi poslovi. Cijela privreda i industrija stagnira, jer nema tržišta. Geografski položaj je nesklon trgovini.

Mnogi mladi intelektualci domaći - bježe u Australiju. Osobito se to opaža 1998. godine. Vlasti su zabrinute kako zaposliti svoje mlade. Oni su im dali mogućnost da od 15 godina mogu voziti auto, zaposliti se, živjeti odijeljeno od roditelja, prekinuti visoke škole i sl. Mladi tako i rade. Malo svršavaju visoke škole. Zato su u životu već rano puni kompleksa i, nažalost, samoubojstava - prvi na svijetu procentualno.

Naši ljudi nisu takvi. Moglo ih se upoznati po starim Hrvatima, koje su ovdje krivo nazivali Jugoslavenima i Dalmatincima. Naši su ljudi uporni, radišni i uspješni. Nadaju se, svršavaju ispite s udivljenjem, ali posla nema. Čekaju strpljivo. Zato oni kad im dosadi čekati - idu u Australiju ili natrag u Hrvatsku. To znači: opet iznova! I po koji put! A ljubljanski Global je za velike novce davao prazna obećanja, poput sigurnog posla, dobre plaće i mirnog života! Zaista ne smiješno, nego bol i tragika. Može se zato reći da je milosrdni lakomac u Ljubljani oglobio sebe sirotinjskim novcem prevarenih žrtava, jer opteretiti državni proračun Novog Zelanda socijalnom pomoći za doseljenike, u državi povećati broj nezaposlenih, nevinim i ispaćenim ljudima, obiteljima s djecom nanijeti teške psihičke šokove, a nevinom i smrtno ugroženom hrvatskom narodu nanijeti teške kulturne, demografske i ekonomske gubitke - nije sitnica nego profinjeno podzemlje atomskog vremena.

VI. JUGOSLAVENSTVO

1. HRVATI - SAMO TO

Hrvati koji su polovicom prošlog stoljeća pojedinačno, a kasnije u manjim grupama, dolazili u Novi Zeland uvijek su se izjašnjavali samo kao Hrvati. Nisu mogli biti ništa nego to, makar su plovili pod tuđim zastavama. Austrijsko ime bilo im je tuđe i odvratno, jer su znali da to nije njihova ni domovina, ni vlast, ni narod, ni jezik.

Makar ih je novozelandska vlast nazivala i smatrala Austrijancima, oni su u novinama Zora već 1913. godine tako uporno i zorno isticali svoj narodni identitet - da su zaista željeli utjecati na nove svoje gospodare. Tražili su da ih se u svim službenim ustanovama naziva i označuje kao Hrvate.

U novinama Hrvatska riječ što su izlazile u Šibeniku, u broju 226. od 4. travnja 1908., P. Paskievič-Čikara piše o Hrvatima u Novom Zelandu ovo:

"Malo se o Hrvatima u Novom Zelandu čuje, a oni spadaju u najsolidnije hrvatske iseljenike... Svoj krvavi kruh zarađuju kopanjem smole i svu svoju privredu - oko 5 milijuna kruna - šalju u domovinu. Skoro svi su iz Dalmacije i nakon nekog vremena vraćaju se natrag... Ima ih oko 3.000. Sve su sami inteligentniji radnici, a malo trgovci i obrtnici... Raštrkani su po otoku, a najviše oko Aucklanda pa je nemoguće imati društvene organizacije..."[46]

Pisac tog članka ne zna za kulturnu i društvenu aktivnost među njima, koju su započeli već 1899. godine novinama Bratska sloga i drugi poslije...

Kulturno gibanje među Hrvatima u Novom Zelandu, osobito oko Aucklanda, nastavlja Juraj Scansie, rodom iz Sumartina (na Braču). On 20. prosinca 1913. izdaje list Zora - Dawn. List je vrlo lijepo uređivan. U njemu poziva Hrvate da zapamte da nisu Austrijanci, niti bilo što drugo nego Hrvati. Članci su u listu dvojezični. U članku "Hrvati ili Austrijanci?" on piše:

"Pitanje nacionaliteta vitalno je i veoma delikatno za svakoga... Ako se to obožava, znak je da država obstoji i cvate za budućnost. Obratno, traži li narod 'kruha i igara' - država pada, jer nema one snage koja hrani narodni patriotizam i jača narod u neprijateljskim navalama... Godina 1868. za nas Hrvate je vrlo teška jer je počeo nečovječni režim koji slobodni građani ne mogu shvatiti... Posljednjih godina preko 1.000.000 Hrvata ostavilo je domovinu za prekomorske zemlje britanskog carstva i Američkih Sjedinjenih Država, ne radi bijede, do li da izbjegne tiranizam i tlačenje... Hrvati su ostavili domovinu da se oslobode tiranije germanske. Došli smo ovdje, ali na našu veliku žalost i ovdje smo okršteni imenom Austrijanac, koje ime nam se jako gadi. Hrvat je sačuvao svoj jezik od početka V. stoljeća do danas. Ime Hrvat još obstoji i granice hrvatskoga kraljevstva ostale su nepromijenjene... Zora, koja je svanula baš u zgodno doba, postala je most ujedinjenja, veza prijateljstva, zublja domoljublja, putokaz i vodič hrvatskih radnika. Broj od 450 redovitih predplatnika, obilje oglasa - pohvala je Zori koja napreduje..."

2. JOŠ SE DRŽE

U svome pismu od 10. studenoga 1914. godine, Scansie čitateljima Zore piše ovo:

"Danas pišem čitaocima Zore i kršnim Hrvatima, da proširimo našu narodnost i budemo bolje gledani ovdje... Sad je naš čas. Dično je vidjeti našu tiskaru, koju narod hvali. Oni iz Wellingtona gledaju na našu zastavu, kao na zastavu jedne nezavisne narodnosti. Kupimo dionice Hrvatskog Tiskovnog Društva, da pomognemo dovršiti osnovanu zadrugu. Da me patriotična ljubav ne uzdrži, ne bih mogao trpiti ovo što trpim... Svi pod jedan barjak! Svi u jedno kolo, svi u jednu Zadrugu... Uz hrvatski pozdrav, Vaš urednik."[47]

3. NAPAD NA HRVATSTVO I ZORU

Ali, nažalost Zora nije imala "dugi lijepi dan", jer joj se brzo "smrklo". Naime, kroz vrijeme rata počela je primati udarce po svom rodoljubnom licu. Već na početku rata vlast je zabranila stranim listovima pisati bilo što na svom jeziku, jer bi to moglo škoditi državi. Godine 1916. već se javlja jaki pritisak i Zora mora promijeniti svoj podnaslov i zvati se "Bilten Južnih Slavena" a ne kao do sada "Jedina hrvatska novina u Australaziji". To je značilo uskoro i prestanak izlaženja novina. Hrvati su tražili svoje, ali im novozelandska politika to nije priznavala. Narodnost se rađa s čovjekovim rodom i plemenom, a ne političkim manipulacijama. Naši već osjećaju kako se na to gleda sa strane. Oni se osjećaju i priznaju Hrvati i to žele sačuvati. Pjevaju "Lijepu našu" i slave spomen Zrinskih i Frankopana sve do dolaska komunizma, oko 1950.-ih godina.

4. UMJETNI JUGOSLAVENI

Daleko od svojih, prepušteni zloj politici, ugroženi i smatrani Austrijancima i zato - taoci - neki su prihvatili jugoslavenstvo. Tako su mislili biti jači kao Slaveni protiv Mađara, Germana i Talijana. Pojavom kralja postaju sličniji engleskom kraljevstvu.

Dolaskom don Milana Pavlinovića, bivšeg župnika Podgore, hrvatski vjernici dobivaju svog svećenika i vođu. On je oduševljen Strossmayerovim panslavizmom, ali diše kao Hrvat - piše čistim korijenskim pravopisom, s narodom pjeva "Lijepu našu", slavi Zrinskog i Frankopana.

Čuvši za nevine žrtve hrvatskih političara u beogradskoj skupštini 20. lipnja 1928. godine, Hrvati u Aucklandu nisu htjeli te godine slaviti "ujedinjenje" 1. prosinca. "Naredne godine jugoslavenski konzul Totić za tu prigodu dovodi u Auckland 70 svojih prijatelja iz Dargavillea."[48]

Iduće godine, 15.VII.1930., mala skupina otvara prvu čitaonicu u Aucklandu, u Manchester Unity - Hobson Street, gdje stavljaju prvi javni jugo-natpis: Yugoslav library.

Mjesec dana kasnije, 12.VIII.1930., osnivaju Yugoslav club s 15 članova.

Dne 1.X.1930. osniva se Jugoslavenska matica - za "pomoć Jugoslavenima pod Italijom".

Dne 26.XII.1930. iz Jugoslavenskog kluba izdvaja se Jugoslavenski radničko-prosvjetni klub, koji ubrzo mijenja ime u Jugoslavensko dobrotvorno prosvjetno društvo, koje već 21.III.1936. godine ima svoje prostorije i oko 200 posjetilaca.

Dne 20. travnja 1932. utemeljeno je Jugoslavensko pripomoćno društvo za bolesne u Jugoslaviji.

Jugoslavensko dobrotvorno prosvjetno društvo oko 1938. godine naziva se Hrvatsko dobrotvorno prosvjetno društvo. U njemu se već tada osjeća komunistički duh. To društvo u II. svjetskom ratu - 1942. godine - podupire Dražu Mihajlovića, a zatim 1943. odbacuje Dražu, a pomaže Tita - kako savezničke sile odlučuju.

Jugoslavenski klub nije se isticao puno titovski. Imao je samo godišnji "ball" i piknik. Vjerojatno su u njemu stariji Hrvati-vjernici.

Hrvatsko dobrotvorno prosvjetno društvo postaje 1944. godine Klub Maršala Tita i njihovi godišnji plesovi zovu se Marshall Tito Ball. Poslije razdora između Tita i Staljina stvara se 1948. godine Jugoslavensko dobrotvorno društvo - Yugoslav Benevolent Society Inc.

Ta dva društva (Jugoslavenski klub i Jugoslavensko dobrotvorno društvo) silom komunističko-srpske politike dovedena su u kut - vide da su na istome i zato je nepotrebno držati dva imena.

Slaveći stotu obljetnicu dolaska u Novi Zeland prvih Hrvata kopača smole kauri (1879.-1979.), jugoslavenski veleposlanik u Wellingtonu Karapandža ujedinjuje ta dva društva u jedno sa novim imenom: Jugoslavensko društvo Incl. Glavna proslava je bila na sjeveru u mjestu Waiharara, dijelu župe i grada Kaitaia. To je najbliže mjesto

prvim oazama naših kopača smole kauri. Pred crkvom sv. Ćirila i Metoda koju su 1975. sagradili naši vjernici iz Waihararea, na povećem kamenu stavljena je mjedena ploča (veličine 40 cm x 35 cm) sa likom našeg kopača smole i natpisom na engleskom u duhu organizatora.

To Jugoslavensko društvo od tada (1979. godine) do 1992. g. drži kao pravilo svoga nutarnjeg zajedničkog duha ovo: djelovati ne vjerski (a to je liberalno-ateistički) i ne politički (a to je jugoslavenski)!

Tu je baštinu naslijedilo i drži Dalmatinsko kulturno društvo Incl. iz 1992. godine.

Kako je politika sijala društva i imena, vidi se i po imenima društava:

15.VII.1930. - Jugoslavenska knjižnica,

12.VIII.1930. - Jugoslavenski klub,

1.X.1930. - Jugoslavenska matica,

26.XII.1930. - Jugoslavenski radničko-prosvjetni klub,

1932. - Jugoslavensko dobrotvorno prosvjetno društvo,

20.IV.1932. - Jugoslavensko pripomoćno društvo za bolesne u Jugoslaviji (kojem je Don Milan imenovan kao korespondent društva za Ministarstvo socijalne politike),

1938. - Hrvatsko dobrotvorno prosvjetno društvo,

1942. - pomaže se Draža Mihajlović,

1944. - Klub Maršala Tita,

1948. - Jugoslavensko dobrotvorno društvo,

1979. - Jugoslavensko društvo Incl.,

1992. - Dalmatinsko kulturno društvo Incl.

Jugoslavensko društvo tek nakon 26 godina od svog osnutka - 1956. godine - kupuje zgradu za potrebe društva.[49]

Politika radi lukavo i uporno. Dne 16. travnja 1936. u ime Jugoslavenskoga Kralja Petra Karađorđevića II. (koji još nije bio punoljetan) iz Beograda je dodijeljeno Odlikovanje svetoga Save II. reda dr. Listonu, biskupu u Aucklandu za "brigu i dušobrižnički rad" našem narodu kroz zadnjih 50-60 godina, učinjen od biskupa, svećenika i učitelja u Novom Zelandu. Odlikovanje je uručio jugoslavenski konzul I. Totić 16.IV.1936. u prisutnosti gradonačelnika Aucklanda i više konzula. Ovim je jačala snaga aktualne politike i u crkvenim krugovima.[50]

"Božićno drvce" za djecu naših iseljenika održava se uz pratnju tamburaškog zbora već od 1934. godine. Vrlo zanimljivo i korisno za djecu, jer su ona "iskazala lijepe božićne i nacionalne pjesmice i bila nagrađena" - kako piše don Jure.

Cijeli hrvatski vjerni narod slavio je 10.XII.1939. svećeničko ređenje i 11.XII.1939.

prvu sv. misu don Jure Marinovića. On je kao mladomisnik-slavljenik na dan svoje prve sv. mise posjetio predvečer njihove klubove. U Jugoslavenskom klubu uz čestitke i pozdravne govore darovali su mu pozlaćeni kalež, koji i sada koristi ova Hrvatska katolička misija kao dar msgr. Jure ovoj misiji 1989. godine.

U tada postojećem drugom klubu, koji se zvao Hrvatsko prosvjetno društvo, don Jure je bio lijepo primljen i pozdravljen, ali bez dara. To je društvo tada smatrano komunističkim.

5. NAIVNI U KLOPCI

I. Čizmić u svom djelu "Iz Dalmacije u Novoi Zeland" na strani 160. piše: "Naši su iseljenici došli u Novi Zeland sa željom da se poslije nekoliko godina provedenih na poljima kauri smole vrate u rodni kraj. Ali objektivne okolnosti u domovini, prije svega teror i siromaštvo, pretvorile su njihov privremeni boravak u trajni.

Međutim, stvaranje Nove Jugoslavije 1945. godine pobudilo je u njih želju da se vrate svojim kućama. ´Napredak´ je pisao kako nakon više od šezdeset godina otkako su naši ljudi počeli dolaziti u Novi Zeland nije nikad vladao veći interes i pobuda za povratak u domovinu nego što se to opazilo u godinama poslije rata. Svima je jasno da se oni koji odlaze u domovinu ne namjeravaju vratiti, jer idu uvjereni da će u slobodnoj domovini - Titovoj Jugoslaviji, bolje živjeti. Prva grupa od devet iseljenika vratila se u domovinu u listopadu 1945. U svibnju 1946. vratilo ih se 30, a u kolovozu 58.

Želja za povratkom pretvorila se u snažan pokret među našim ljudima, napose onima iz industrijskih centara."

Željni slobode i domovine, svojih milih i dragih, nasjeli su jugo-komunističkim lažima i upali u zamku. Oni očekuju naći domovinu slobodnu, mirnu, bez siromaštva, bijede i besposlice. U domovinu su se redovito vraćali najaktivniji. U tom zanosu seljenja slabio je aktivni i društveni život u naseobinama na sjeveru Sjevernog otoka u Novom Zelandu.

I. Čizmić nastavlja: "Listovi u Jugoslaviji upoznali su našu javnost kako su naši iseljenici širom svijeta, i dakako u Novom Zelandu, zahvaćeni snažnim pokretom za

povratak u domovinu. List ´Slobodna Dalmacija´ pisao je kako su organizirani u stručne radne ekipe, opskrbljene suvremenim strojevima i alatom, i kako nestrpljivo čekaju da dođu u Titovu Jugoslaviju i svojim prilogom pomognu izgradnju svjetlije budućnosti. List je pisao i o problemu prijevoza iseljenika i o tome kako će u Novi Zeland biti upućen brod ´Radnik´, koji će vratiti naše ljude u domovinu".[51]

I doista! "Brod ´Radnik´ stigao je u Novi Zeland 10. veljače 1948. O tome kako su ga naši iseljenici dočekali informira nas ´Slobodna Dalmacija´ u kojoj je pisalo da su naši iseljenici s velikim interesom pratili izvještaje o plovidbi ´Radnika´, živo se interesirajući za dan njegova dolaska. Što se brod više primicao Novom Zelandu, to je uzbuđenje naših iseljenika raslo. S velikom radošću iseljenici su dočekali 10. veljače 1948. kada je u luku Auckland uplovio parobrod ´Radnik´. Toga dana luka je neobično živnula. U Auckland su došle brojne grupe naših iseljenika udaljenih od grada i više stotina milja. Parobrod ´Radnik´ uplovio je u luku Auckland točno u 10 sati navečer i tek što je u luci bacio sidro, odmah su ga okružile brojne brodice naših iseljenika-ribara...

Brodom ´Radnik´ vratilo se oko 500 naših iseljenika. To je najveća grupa iz Novog Zelanda. Kasnije su se vraćali u malim grupicama ili pojedinačno. Isti su 1948. kupili oko 100 poznatih merino ovaca za rasplod."[52] Nije se kroz narednih 40 godina čulo za tu pasminu u domovini. Naprotiv, čulo se da su sve završile na gozbama.

Mnogi su se brzo razočarali i željeli se vratiti natrag, ali za njih je već iznos povratne karte bio problem. Jedino oni koji su ostavili dolje u Novom Zelandu rođaka ili prijatelja, mogli su se njegovom pomoću vratiti.

Svi su morali pisati sve najbolje o novoj Jugoslaviji, jer "u komunističkom raju je zaista lijepo". Teško je bilo ljudima u tuđini kazati istinu o domovini, jer je stroga cenzura sva pisma budno pratila. Ipak je jedno lijepo i duhovito pismo otvoreno - kroz cenzuru - prošlo i kazalo svima istinu. Zato je i poznato. Jedan naš duhoviti čovjek - povratnik iz Novog Zelanda - piše svome rođaku slično ovako: "Sve je ovdje divno, uspješno i lijepo. Sretni smo da smo došli. Dođite i Vi, ako želite... Ali, najlakši i najbolji vam je put za doći ovdje upravo preko Waikumete", pričao je don Jure Marinović.

Svi su oni u Aucklandu znali da je Waikumete glavno groblje u zapadnom dijelu Aucklanda. Savjet u pismu je duhovit i jasan: bolje Vam je umrijeti i ležati u groblju Waikumete, nego doći u ovaj "raj" gdje se strašno trpi.

6. MIŠLJENJA O JUGOSLAVENSTVU

Vjerojatno je Ivan Kosović, urednik Napretka u Sydneyu, još 1939. godine dao najbolju ocjenu jugoslavenstva. Donosi je I. Čizmić u svojoj knjizi na str. 133 i dalje, ovako:

"Kada je riječ o našima u Novom Zelandu, stvari treba, kako kaže Kosović, raščlaniti. Oni koji su uz 'jugoslavenstvo' u Novom Zelandu mogu se podijeliti na dvije skupine: jednu skupinu čine malo bolji trgovci, koji sebe smatraju nešto višim i koji se ne žele miješati s ne tako dobro stojećim našim iseljenicima, bilo da su oni obični najamni radnici, farmeri ili siromašni trgovci. Da bi očuvali svoj staleški položaj, oni ne mogu naći bolju političku formu nego 'jugoslavenstvo'. Ovi, kao i druga skupina, koja stoji uz njih, a koja nije njihova staleškog položaja, tj. nije tako bogata, žive u prijeratnim i ratnim godinama idealnog jugoslavenstva, u njima živi mržnja protiv austro-ugarskog ugnjetavanja koje se je imalo riješiti slobodnom, ujedinjenom Jugoslavijom. Ali oni ne slijede vrijeme, oni ne znaju da se nekad 'idealno jugoslavenstvo' pretvorilo u strašnog ugnjetača, izrabljivača i krajnju političku represiju nad čitavim hrvatskim, slovenskim i makedonskim narodom, nad radnicima i seljacima Srbije. Takvo 'Jugoslavenstvo' ne samo što ne dovodi do sporazuma između tih naroda, već onemogućuje njihovu demokraciju, napredak i blagostanje, postavlja sve narode Jugoslavije u kobnu opasnost. 'Jugoslavenstvo', kako kaže Kosović, jest dobra krava muzara za šačicu najvećih srpskih reakcionarnih bogataša...

I kad se hrvatski narod bori za svoju slobodu, kad se bori pod hrvatskim imenom, on to ne čini iz sporta, ni iz inata, već da razbije reakcionarne, ugnjetačke i izrabljivačke okove šačice vlastodržaca u Beogradu i omogući svoj slobodni razvoj, demokraciju, da zajedno sa srpskim, slovenskim i drugim narodima očuva svoju nezavisnost. Zbog toga je, kaže Kosović, hrvatsko narodno pitanje u biti demokratsko pitanje, a 'jugoslavenstvo' maska za vladavinu nekolicine. Zato se hrvatski iseljenici ne smiju stidjeti svoga imena, već ga moraju isticati i na taj način pomagati političku borbu koja se vodi pod hrvatskim imenom."[53]

Nakon pedeset i tri godine, tj. 18.XII.1992., održan je na Sveučilištu u Aucklandu kratki seminar o tome što je Jugoslavija. Mnogi političari ne znaju što je Jugoslavija i što su i tko su Hrvati i druge narodnosti u Jugoslaviji. Oni su mehanički držali tu poli-

tiku, daleko od istine i od Novog Zelanda. Sada, kad ta umjetna lutka velikih sila umire, oni žele ispravan pogled u to i prema tome ispravan stav.

Govorio je ministar vanjskih poslova Novoga Zelanda McKinnon, zatim Louis Dean, predsjednik Jugoslavenskog društva koje se pred tri mjeseca odreklo toga imena i uzelo ime Dalmatinsko kulturno društvo, potom H. Stoffel, sveučilišni profesor slavistike, a govorili su i Coling Keating i John Bryant.

Srećom, u zadnji čas su Hrvati doznali i posjetili taj seminar u lijepom broju. Nekoliko Hrvata je govorilo i razjasnilo pojam imena i narodnosti Hrvat i umjetnog i nenaravnog imena Jugoslaven. Osobito je zapažen kao koristan govor od samo osam minuta Veljka Ćurina, hrvatskog književnika u Aucklandu.

Prisutni su shvatili logičnost prikazane istine, koju je Novi Zeland potvrdio 16. siječnja 1992. u 15 sati kad je priznao hrvatskoj državi samostalnost i slobodu.

7. *VRIJEME DOZRIJEVANJA*

Vrijeme liječi rane, kaže naš narod, a događaji svom težinom pritišću, često puta nemilo. Jugoslavensko društvo pripremalo je 28. rujna 1991. svečanu zabavu u centru Aucklanda - a domovina u ratu. Hrvati su se ujedinili u tihi i mirni protestni miting protiv sazivanja svečane zabave. Miting je plakatima, uz sudjelovanje medija (TV, radio, novinari, policija), sa svijećama i razglasom održan 28. rujna 1991. u 18 sati ispred Aotea Centra sa šest govornika od kojih tri Hrvata, dva Novozelanđana i jedan Albanac. To je bio "skup hrvatske solidarnosti i suosjećanja sa hrvatskom domovinom." Kao odjek najavljivanog protesta, deset mladih članova folklorne grupe Jugoslavenskog društva odstupilo je iz iste grupe. Protest je uspio. Vidjelo se da se sa prodanih samo 50 ulaznica ne može održati najavljenu zabavu. I ona nije održana.

Netko je u novinama Sunday´s News od 22. rujna 1991. napisao klevete protiv Hrvata da se je skupilo za rat u Hrvatskoj 100.000 novozelandskih dolara, a pred četiri dana TV je pokazala kako se skupilo 50.000 dolara i poslalo u domovinu 18. rujna 1991. godine.

U Jugoslavenskom društvu ima mnogo Hrvata po uvjerenju, ali nisu nadmoćni.

Oni vide i osjećaju ozbiljno stanje i važnost svojih životnih poteza u životu svoga društva. Oni žele velike korake naprijed. Zapravo svi opažaju da su u ratnom metežu oni najviše izgubljeni. Jugoslavije više nema na Balkanu, osim još neko vrijeme u Srbiji i Crnoj Gori. Dalekovidniji članovi ovoga društva (Hrvati po krvi) već oko Božića 1991. i Nove godine 1992., na svojim sastancima traže da društvo uzme hrvatsko ime i hrvatsku zastavu, ali na tajnom glasanju gube.

Zato skupina Hrvata, koja računa na politički prestiž, izlazi u lipnju 1991. iz Jugoslavenskog društva, dolazi u Hrvatsku katoličku misiju i nešto kasnije osniva svoje novo hrvatsko društvo pod imenom Hrvatsko kulturno društvo. To novo društvo vrlo brzo je bilo pod utjecajem ogranka Hrvatske Demokratske Zajednice, što je i normalno.

Mnogi članovi novog Hrvatskog kulturnog društva i HDZ-a zadržali su članstvo u Jugoslavenskom društvu. Razlike njihovih javnih i tajnih glasovanja upućuju na to da se gubio hrvatski osjećaj u tom društvu.

Ipak, u tom Jugoslavenskom društvu ozbiljno se kušalo naprijed. Po želji predsjednika Louisa Deana sazvan je sastanak svih članova Jugoslavenskog društva za 22.X.1991. u 20 sati da se raspravi o prijedlozima:

a) skinuti jugoslavensku zastavu iz prostorija društva, da se više nikako ne postavlja,

b) kroz dvije godine ne uzeti nijednu zastavu od onih republika koje su bile uključene u Jugoslaviju;

c) ime Jugoslavensko društvo da se promijeni u Dalmatinsko društvo.

Sastanku je prisustvovalo oko 800 članova. Rasprava je bila vrlo živa i oštra. Zato je predsjednik odgodio rasprave i zaključke za slijedeći sastanak, do mjesec dana.[54]

U toj tako teškoj i neugodnoj situaciji, odgoda sastanka je najbolji potez. Vrijeme će malo razbistriti.

Slijedeći sastanak je bio 22. siječnja 1992. godine. Predsjednik je rekao prisutnima: "Sa priznanjem Hrvatske i Slovenije kao neovisnih država 16.I.1992. godine od Vlade Novog Zelanda, naše članstvo se treba pitati: gdje i kakvo pravilo vodit će u budućnosti naše društvo?

Mi trebamo sačuvati jedinstvo, jer je naše društvo sastavljeno od više etničkih grupa.

Slijedeći naš sastanak - redovni - za redovne članove uprave - bit će u ponedjeljak 3. veljače 1992. sa pitanjem: što o jugoslavenskoj zastavi? To se pitanje u našem krugu mnogo širi i traži rješenje.

Također treba mijenjati ime društva. Predlažu se tri imena, koje će članovi slobodno izabrati glasanjem i rezultat kazati tajniku da upiše, ali ne poslije 16. veljače

1992. Tada će se na sastanku 16. veljače prihvatiti rezultat.

Predložena imena jesu:

a) Jugoslavensko društvo

b) Dalmatinsko kulturno društvo

c) Hrvatsko društvo Dalmatinac

d) Hrvatsko Slavensko društvo."[55]

Trebalo je jačati veze i koristiti svaku prigodu zajedništva i jedinstva ovdašnjih društava međusobno i sviju sa gostima iz domovine. To je uprava Jugoslavenskog društva i činila.

8. POSJETI IZ HRVATSKE

Dne 22. travnja 1991. stigao je u pohod Hrvatima u Novom Zelandu doministar Ministarstva socijalne skrbi u Hrvatskoj fra Tomislav Duka. Uz njegove poslovne dužnosti, priredio je zajedničku večeru u Dalma Courtu 24. travnja 1991. godine. On je želio da budu prisutni predstavnici svih društava u kojima ima Hrvata, makar društva nosila razna imena. Domaćin, tj. HDZ, mislio je imati zajedničku večer samo sa članovima HDZ-a i onih oko nje, ali je gost telefonirao iz Australije da se pozove don Ante i predstavnici svih društava. Kad je ovamo došao, tako je želio i ostvario. Na večeri tada u Dalma Courtu bilo je oko 40 osoba. Bili su nazočni predstavnici Jugoslavenskog društva: Louis Dean, predsjednik, Frank Vujnović, tajnik, i Miro Erceg, blagajnik. Oni su od cijenjenog gosta svi bili - kao i ostali - srdačno pozdravljeni, ugodno se osjećali i uključili u živ i zanimljiv razgovor o svemu što je u domovini.

Uprava HDZ-a kao glavni politički predstavnik domovine, u brizi za gosta našla se u nebranom grožđu. Oni su htjeli gosta zaštititi u užoj svojoj sredini. Međutim, on je tražio sve Hrvate, makar i pod drugim imenima i najavio je da on poziva na večeru i on odgovara za to. Ipak, mladić Ž. Škrinjarić iz Pokuplja, inače tajnik ogranka HDZ-a u Aucklandu, nije to dopustio i platio je osobno sav trošak večere.

S druge strane, u Jugoslavenskom društvu učinio se jedan veliki korak naprijed. U nedjelju 20. rujna 1992. u 14 sati skinut je sa zgrade njihove u centru Aucklanda

natpis Jugoslavensko društvo i postavljena nova ploča s natpisom Dalmatinsko kulturno društvo. Drugo ime - Hrvatsko društvo Dalmatinac na tajnom glasanju za 8 glasova nije pobijedilo. Šteta velika!

Uprava novog Dalmatinskog kulturnog društva odlučila je za dvije godine ne uzimati nikakvu zastavu. Drže staru dalmatinsku.

Pri tome se valja podsjetiti da je travnja 1992. srpsko-crnogorska država uzela ime Jugoslavija.

Nastojanja oko pravog puta društva pokazivala su se na razne strane. Uprava je zaista željela, ali je bila nemoćna.

a) Oni su velikodušno željeli primiti u goste i počastiti splitskog nadbiskupa i metropolita msgr. Antu Jurića, kojeg smo očekivali oko 10. prosinca 1992. iz Australije u posjet Hrvatima u Novom Zelandu. Do toga nije došlo zbog saobraćajne nesreće kod Ploča u Hrvatskoj, u kojoj je 6. prosinca 1992 smrtno stradao msgr. Petar Šolić, splitski pomoćni biskup, i nadbiskup Jurić morao se vratiti kući za sprovod.

b) Dolaskom Hrvatskog kulturnog društva "Ivan Goran Kovačić" iz Zagreba u veljači 1993. oni su željeli i pozvali taj ansambl da dođe u Dalmatinsko kulturno društvo, ali njihov domaćin im to nije omogućio.



S večeri u Dalma Courtu

c) Dolaskom prvog hrvatskog veleposlanika Nevena Jurice iz Australije u Novi Zeland 25.III.1993. uprava Dalmatinskog kulturnog društva je željela da veleposlanik posjeti i njihovo društvo. U tu svrhu 31.III.1993. postavili su hrvatsku zastavu unutra u dvoranu, gdje će primiti veleposlanika ako dođe. To se ranije na sastanku tako izglasalo javnim glasanjem. Prije samoga glasanja oko 100 članova izišlo je vani ne želeći glasati ni za ni protiv. Od prisutnih samo se pet uzdržalo od glasanja, a drugi su svi prihvatili. Kod tajnog glasanja za zastavu, 30 glasova je bilo više protiv postavljanja zastave. Pričalo se: "Sve se tajne lako saznaju". Ipak, kad nije došlo do očekivanog veleposlanikovog posjeta Dalmatinskom kulturnom društvu, oni će čekati zgodu i posjetiti njega. Zgoda je bila uskoro. Dne 2.IV.1993. veleposlanik je u motelu Dalma Court priredio koktel za uzvanike - predsjednike hrvatskih društava i Hrvatske katoličke misije. Došao je i predsjednik Dalmatinskog kulturnog društva Louis Dean i s veleposlanikom Nevenom Jurica pri-

vatno razgovarao oko 20 minuta. Uspjeh je bio taj da je veleposlanik Neven Jurica posjetio Dalmatinsko kulturno društvo u nedjelju večer 4.IV.1993. - poslije svečane proslave u Corban Winnery, kada je bilo otvorenje Hrvatskog konzulata u Novom Zelandu.

d) Sva ova nutarnja gibanja kasnije su imala lošeg odjeka u Dalmatinskom kulturnom društvu. Ono je u listopadu 1993. dobilo novu upravu. Ta je uprava bila sklona pomagati iseljene iz BiH - Srbe i njihovo novo društvo u Aucklandu. To je uvrijedilo ostale članove, koji su - zbog svih ratnih strahota nametnutih nevinom hrvatskom narodu - to smatrali neumjesnim. Zato je Z. Mrkušić u svom pismu toj novoj upravi ocijenio postupak neumjesnim i protestirao. To je izazvalo jači nemir među njima, te je B. M. bila napadnuta.

Luka Meštrović, otpravnik poslova Jugoslavenskog veleposlanstva u Wellingtonu, posjetio je 21. svibnja 1991. hrvatskoga svećenika u Aucklandu Antu Klarića. Luka Meštrović je rodom iz Velikog Drvenika (Trogirskog), Hrvat, katolik, po predstavljanju. S njime je došla i njegova cijenjena gospođa, a vozio ih je i pratio Dean Louis, predsjednik Jugoslavenskog društva u Aucklandu. Došli su u 18,15 sati i ostali do 19 sati. Susret je bio prvi, ali vrlo ugodan i koristan. Hrvatsko Ministarstvo vanjskih poslova iz Zagreba, računajući na put gospođe Meštrović iz Beograda u Novi Zeland, dalo je njoj veliku i lijepu svilenu hrvatsku trobojnicu, dugačku tri metra, sa novim hrvatskim grbom. Luka Meštrović je pitao don Antu Klarića: "Da li ima ovdje hrvatski klub ili društvo ili kakva vjerska grupa. Iz Zagreba je Ministarstvo poslalo ovu zastavu, da je predam vama ovdje. Moja gospođa je to donijela. Ja ne znam kome ću dati, pa je evo Vama".

Don Ante je pomislio: "Odlično"! Uzeo je i lijepo zahvalio. Darovatelj nije volio nikakav komentar. Posve je jasno da je njemu u toj političkoj eskalaciji i zbrci sve teško i nejasno. Zato je kratko, ali vrlo lijepo i pristojno poslužio. Smatram da je zastava iz Ministarstva poslana ili u veleposlanstvo u Wellington ili Jugoslavenskom društvu u Wellington ili Auckland. Vjerojatnije ovom u Auckland. Oni su se našli u nezgodnoj i preuranjenoj situaciji pa su izabrali sretno rješenje da zastavu predadu Hrvatskoj katoličkoj misiji. Mi smo počašćeni i obogaćeni.

9. ZATVORENO JUGOSLAVENSKO VELEPOSLANSTVO U WELLINGTONU

Iz ureda Mike Moorea, vođe laburista u Novom Zelandu, primili smo obavijest da je Don McKinnon, ministar vanjskih poslova u Wellingtonu 2. studenoga 1992. zatvorio Jugoslavensko veleposlanstvo u Wellingtonu.[56]

Najbolje vrijeme je na Dan Mrtvih. Jugoslavija je umrla 1991. godine i neka nikad ne oživi.

10. TUĐMAN U NOVOM ZELANDU

S velikim zanimanjem očekivao se posjet predsjednika Tuđmana Dalmatinskom kulturnom društvu. Do njega - na vrhu - nije došlo. Čulo se da je Dalmatinsko kulturno društvo poslalo Hrvatskom kulturnom društvu pismeni zahtjev da im se omogući susret s predsjednikom Tuđmanom za njegova posjeta Novom Zelandu. Ipak, 27.VI.1995. navečer oko 19 sati, hrvatsko izaslanstvo posjetilo je Dalmatinsko kulturno društvo u Aucklandu. Prema izvješću Hine - odjel za informiranje - u izaslanstvu su bili Ivica Mudrinić, ministar prometa, Neven Jurica, hrvatski veleposlanik za Australiju i Novi Zeland, dr. Jozo Meter, veleposlanik u Ministarstvu vanjskih poslova, i Jasna Barbić, pomoćnica ministra financija. Goste je u društvu dočekalo oko 50 osoba, hrvatskih iseljenika. Predsjednik društva pozdravio je cijenjene goste na engleskom jeziku.

Ministar Mudrinić je prikazao političke promjene u bivšoj Jugoslaviji kroz najnovije vrijeme, a to su: slom komunizma, propast Jugoslavije, rađanje novih nacionalnih država pa i samostalne, demokratske, suverene i međunarodno priznate Hrvatske države. Ona je stvorena odlučnošću hrvatskog naroda iskazanom na referendumu i demokratskim izborima. Prikazao je i pokušaj velikosrpskih hegemonista da silom zadrže hrvatska područja i uključe ih u Veliku Srbiju. Još je ministar Mudrinić rekao

brigu domovine Hrvatske za sve svoje iseljenike, koja Ustavom jamči svima sva njihova građanska i nacionalna prava.

Veleposlanik Neven Jurica je rekao da je bit hrvatske politike sačuvati jedinstvo domovinske i iseljene Hrvatske, a to se postiže razbijanjem predrasuda i prevladavanjem nesuglasica.

Predsjednik Dalmatinskog kulturnog društva George Mihaljević rekao je kako je "udruga kojoj je on na čelu, jedna od najstarijih i najvećih hrvatskih udruga na Novom Zelandu."

Članovi Dalmatinskog kulturnog društva pitali su zašto im se nije odgovorilo na zahtjev da im se omogući susret s predsjednikom Tuđmanom za vrijeme njegova državničkog posjeta Novom Zelandu.

Prema pisanju Slobodne Dalmacije od 20.VII.1995. godine,[57] "rukovodstvo Dalmatinskog kulturnog društva kasno u noći posjetilo je predsjednika Tuđmana.

Predsjednik je bio kratak i izričit: 'Poštovat ćete demokratski izraženu volju hrvatskog naroda i legalno demokratski izabrano vodstvo Hrvatske i prestati sa svojom antidržavnom rabotom ili ćete ostati bez hrvatskog državljanstva i putovnica.'"

Na prigovore nekih osobi generalnog konzula Čovića, predsjednik Tuđman je uzvratio pitanjem: "Dok je ugledni poslovni čovjek, što i vi morate priznati gospodinu Čoviću, stavio Hrvatskoj na raspolaganje sve svoje veze i utjecaje, pa i prostor, gdje ste vi bili?"

Ipak, stvar je zapletenija nego što na prvi pogled izgleda. U Dalmatinskom kulturnom društvu radi se o potraživanju od jugoslavenskih banaka, kao i o privatnom kapitalu koji treba spasiti. Velika zgrada u središtu Aucklanda, izgrađena novcem starih doseljenika iz Makarske, Pelješca, Korčule, Vrgorca... također danas nosi pristojnu zaradu. I njezina je vrijednost značajna. To stari Hrvati žele spasiti.

Neki ipak priznaju još otvorenije iz srca: "Većina nas poštuje Hrvatsku, ali triba narodu dat vrimena da shvati."

11. POSJET GOSTIJU IZ SPLITA

Koncem siječnja 1998., iza završene posjete hrvatskim društvima i drugim našim iseljenicima u Australiji, došli su u Auckland Ivo Škarić, splitski gradonačelnik, i dr. Ivo Šimunović, predsjednik gradskog vijeća Split. Oni

žele pohoditi sve naše iseljenike i njihova društva kao prava misija prijateljstva. "Oni", izjavio je dr. Ivo Šimunović, "ne žele nikome soliti pamet, nego sa svima vama održavati kontakte, jer ste svi vi pripadnici iste hrvatske obitelji."

Gosti su u nedjelju 25. siječnja posjetili veliki broj Hrvata iz Hrvatskog kulturnog društva na divnoj plaži Shakespeare, na pikniku (izletu), a zatim, tokom istog dana i članove Dalmatinskog kulturnog društva na plaži Long Bay. To je najljepša prigoda za posjete i kratka upoznavanja.

Uprava Hrvatskog kulturnog društva domaćin je cijenjenim gostima. Ona je već znala program posjetâ za goste. Za goste je važno bilo imati dogovor sa upravom Dalmatinskog kulturnog društva. I zaista, uprava Dalmatinskog kulturnog društva pozvala je goste za sutradan u službeni posjet sjedištu društva u gradu.

Tako je i bilo. Sutradan je predsjednik Dalmatinskog kulturnog društva, sa drugim članovima uprave, dočekao goste i poveo ih u obilazak njihove velike klupske zgrade. Prva važna poznanstva počela su u velikoj sobi koju oni zovu Povijesni muzej. Tu je predsjednik Goran Šunde (iz Podgore kod Makarske) tumačio sve: razne slike kopača smole kauri, originalne dalmatinske narodne nošnje, grb Kraljevine SHS, slike Tita u odijelu i u partizanskoj uniformi, slike Nikole Tesle i bana J. J. Jelačića, zastavu Republike Hrvatske i zastavu Dalmatinske akcije, koju oni smatraju kao dalmatinsku a ne stranačku zastavu.

Predsjednik Šunde i drugi kažu da "žale što je rat srušio Hrvatsku i Bosnu i Hercegovinu", ali, to javno ne izražavaju jer su "kulturno, a ne političko društvo".

Nadati se je ipak da će i oni dušom i srcem biti iskreni Hrvati, pravi rodoljubi.

Predsjednik Goran Šunde, u obilasku drugih prostorija u zgradi Dalmatinskog kulturnog društva, rekao je gostima iz Splita: "Želim naglasiti da mi ovdje nemamo ništa protiv Hrvatske i da se mi osjećamo Hrvatima, ali nam smeta činjenica da nas hrvatska vlast odbacuje."

Dr. Ivo Šimunović rekao je na to: "Naša je misija - misija mira i prijateljstva i mi nikome ne želimo soliti pamet. No, nitko nam ne može osporiti želju da sa svima vama održavamo kontakte, jer ste svi vi pripadnici iste hrvatske obitelji."

Članovi društva su se zanimali za otkup stanova, sigurnost stare i nove devizne štednje, mogućnost zaposlenja i investiranja u domovini.

Čelnici iz Splita upoznali su da je jaz između ovoga Dalmatinskog kulturnog društva i ostalih hrvatskih društava u Aucklandu daleko veći nego u Australiji, u slučaju Dalmatinaca u Cockburnu. Posjetioci su obećali u oba društva poslati iz domovine zastavu i grb Hrvatske Republike, a uprave društva su obećale to izvjesiti

u prostorijama svojih društava.

Taj je posjet urodio divnim plodom, jer je predsjednik G. Šunde izjavio: "Mi smo Hrvati", i obećao izložiti hrvatska obilježja u prostorije društva.[58]

Među članovima Dalmatinskog kulturnog društva, osobito onim koji osjećaju hrvatski, čuje se i opaža rodoljubna zbunjenost. Vrijeme liječi rane.

Imena jugoslavenskih društava vjerojatno su skoro potpuno nestala sa svijeta, osobito u krugu Hrvata. U Novom Zelandu još je jedino u Dargavilleu, na sjeveru Novog Zelanda. Oni strpljivo čekaju odlazak nekih starijih članova na "put bez povratka" - da ih ne uvrijede - i onda će se lako ispraviti. Dalmatinska također nestaju. Još ih ima ponegdje u Čileu, Perthu (Australija), Kaliforniji i Novom Zelandu (Auckland i Kaitaia). Svi oni uzimaju hrvatsko ime i pokazuju da su Hrvati i ništa drugo.

VII. HRVATI U NOVOM ZELANDU

1. UOPĆE

U povijesti Hrvata u Novom Zelandu ne može se govoriti o povijesti jugoslavenstva, jer Hrvati su narod uopće star oko 3.000 godina, a jugoslavenstvo nije ni narod, ni jezik, ni kultura, a ni prirodna država - nego nespretna politička kovanica stara jedva 60 godina.

Hrvati su stizali u Novi Zeland u drugoj polovici XIX. stoljeća u manjim grupama, a možda i ranije kao bjegunci sa raznih brodova. Bili su neorganizirani i međusobno nepovezani, jer nisu imali mogućnosti upoznavanja (dolazili su pod raznim imenima tuđih putovnica) ali uvijek su se isticali i osjećali kao Hrvati. Posebno je to došlo do izražaja u razdoblju 1900.-1914. kad su već imali razne udruge. U novinama Zora, koje su u to doba bile "jedina hrvatska novina u cijeloj Australaziji", u prosincu 1913. oni uporno dokazuju svoje hrvatstvo i traže od svih društvenih ustanova da ih kao takve zovu, pišu i gledaju. Izričito naglašavaju da ih se nikada i nigdje ne naziva njima omraženim imenom Austrijanac. Još jače bi naglasili za ime Jugoslaven...

2. HRVATI U NOVOM ZELANDU DO 1920. GODINE

Hrvatski mladići pridošli u Novi Zeland imaju profinjenu dušu i dobar osjećaj za pravdu i slobodu. Rodoljublje je njihova naravna odlika koja se čuva kao i život. Ako ne može "kod kuće", on bježi u slobodni svijet i čuva svoje "ja" u svim oznakama osobnosti, vjere i kulture. To su potomci hrabrih Hrvata koji se ni "na kolcu" ne odriču sebe i svoga.

Pred I. svjetski rat oni se osjećaju jaki i organizirani. Urednik Zore Juraj Scansie piše 10. studenoga 1914. čitateljima ovo: "Pišem kršnim Hrvatima... svi u jedno kolo... uz hrvatski pozdrav..."[60]

Oni već imaju i Hrvatsko Tiskovno Društvo, osnivaju zadrugu itd... Složno i živo rade za sebe i uspijevaju. Ali, na žalost kratko. U istom pismu Scansie piše i ovo: "...da me patriotična ljubav ne drži, ne bih mogao trpjeti što trpim".

U I. svjetskom ratu stanje Hrvata u Novom Zelandu bilo je posebno otežano, jer se smatralo da su Austrijanci, a to znači taoci, ili kao Novozelanđani koji trebaju ići u vojsku. Ako nisu ni jedno ni drugo, uzeti su pod nadzorom za razne državne radove. Tu je bila vrlo niska plaća i nisu bili slobodni. Podnijet će strpljivo i te nevolje. Ako bi na farmama radili, farmeri bi ih teško i u crkvu pustili - ako bi im povjerovali da su katolici.

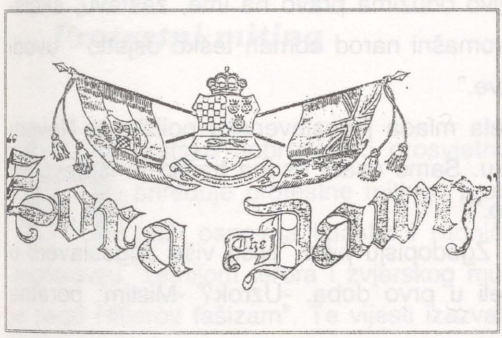

Zora puca – bit će dana[59]

3. HRVATI U NOVOM ZELANDU 1920.-1944.

Hrvati su već u prosincu 1925. osnovali Hrvatsko napredno društvo u cilju protestiranja protiv političkih zbivanja u staroj domovini. Zato osuđuju srpsku dominaciju, ugnjetavanje Hrvatske, Vidovdanski ustav i apsolutističku vlast Kralja Aleksandra.[61] To je društvo prestalo opstojati 1926. godine.

Pojava jugoslavenstva zbunjuje ih potpuno, osobito iza teških događaja u beogradskoj skupštini 20. lipnja 1928. kad su vidjeli kakva budućnost čeka Hrvate pod srpskom tiranijom. Zato ne prihvaćaju vanjsku proslavu jugoslavenstva 1. prosinca 1928. kao ni ubuduće.

Hrvatske proslave



ni će pokazati svoju prisutnost i srcu dati oduška na proslavi Zrinskog i Frankopana 5. svibnja 1929. godine, kada ih je bilo i do 250. Jaki su duhovno i moralno, pa i rodoljubno.

Svaku prigodu koriste dobro, ako njom mogu pokazati istinu događaja u domovini. Svi oni trpe strašno lice nove srpske "slobode i pravde", tj. diktature i zločinstva.

Ovako je Ivan Radić, na povratku iz Hrvatske, u novinama Sun od 24. veljače 1930. opisao događaje u narodu iza proglašenja diktature u Karađorđevu 6. siječnja 1929. godine: "Hrvatima se polako, ali vidljivo oduzima pravo na ime, zastavu, školski program hrvatskog sadržaja, i - što je siromašni narod odmah teško osjetio - uvodi se porez na sve i svašta, bez pravde ikakve."

Taj dopis u novinama teško je podnijela mlada jugoslavenska politika u Novom Zelandu. Sreća da je bila malena, u začetku. Samo osam osoba tražilo je ispravak u uredništvu novina i dalo svoj odgovor na to.[62]

Još 1929. godine don Milan u svojem Zgodopisju piše: "Nisu više Jugoslaveni u onoj ljubavi i prijateljstvu u kojem su živjeli u prvo doba. -Uzrok? -Mislim: poratna konfuzija svega."[63] Tako don Milan.

Hrvati se ne daju. Već o Božiću 1930. godine pokušavaju iz Jugoslavenskog kluba (utemeljenog 12. kolovoza iste godine) odvojiti skupinu nezadovoljnih i osnovati svoje društvo. Konzul Totić preporuča jedinstvo, a oni kažu: "Naš program je drukčiji i ne može se zajedno." Tada su osnovali Jugoslavensko radničko-prosvjetni klub, koji već 1938. godine uzima ime Hrvatsko dobrotvorno prosvjetno društvo.

Hrvatsko dobrotvorno prosvjetno društvo

To društvo ima i najviše članova. Mladi su vrlo aktivni, jer imaju tamburaški zbor Sloga, a postoji i ženska sekcija hrvatskog društva.

Kao i uvijek, Hrvati su napadani. Jugoslavenski konzul I. Totić optužuje novozelandskim vlastima da su hrvatska društva pod kontrolom komunista. Zbog toga je nekima prijetio izgon iz Novog Zelanda. Tako je i u Taumarunui optužena Hrvatska seljačka stranka.[64]

Hrvatsko dobrotvorno prosvjetno društvo 26. siječnja 1937. na izletu ima oko 1.000 članova, a Jugoslavenski klub jedva 100 s engleskim prijateljima.

Hrvatsko dobrotvorno prosvjetno društvo pomagalo je hrvatski narod u domovini, a Jugoslavenski klub - kaže Alać - slavio je fašističku diktaturu u domovini.

Protestni miting

Hrvatsko dobrotvorno prosvjetno društvo sa drugim hrvatskim udrugama priređuje protestne mitinge protiv diktatorskog režima u staroj Jugoslaviji i traži osnovna ljudska i radnička prava. Londonski Daily Herald naziva Jugoslaviju "zemljom terora i zvjerskog mučenja" jer "vlada Stojadinović-Korošec gora je nego Hitlerov fašizam". Te vijesti izazvale su zgražanje među iseljenicima i neki su spremali protestni miting. Pozvali su za dan 25.VII.1939. godine sva jugoslavenska i hrvatska društva, ali jugoslavenska društva se nisu odazvala niti javila. Zato je Napredak pisao: "Vidi se koliko vam je do izmrcvarene braće i potlačene domovine."

Na mitingu je govorio Marin Ivičević, tajnik Hrvatskog dobrotvornog prosvjetnog društva, koji je u svojoj uvodnoj riječi kazao kako je "počašćen da govori u ime svoga društva, u kojem je sav svjesni hrvatski narod u Novom Zelandu, a to znači njih više stotina."[65] Marin i drugi su širili marksizam i polazili tajne komunističke tečajeve.

Naivni Hrvati su bili potpuno neshvaćeni i u crkvi i u društvu, a osobito u politici.

Javnost je mislila da je nova situacija u domovini odlična. Hrvati su se otresli Austrije i Mađarske i sad imaju "svoju državu". Tako je moralo biti, ali ne na ovaj način nego drukčije. I upravo to drugi nisu shvatili. Zato su Hrvate čudno gledali.

Hrvati su stoga pokazivali nezadovoljstvo, a to se tumačilo kao bezboštvo - komunizam i slično.

Neshvaćeni Hrvati uvijek su "krivi" kod onih koji ih ne žele shvatiti. Izvana ih ruše Jugoslaveni, a iznutra komunisti.

Mladomisnik Don Jure

To se je pokazalo već iste godine 1939. prema novom mladom svećeniku, domorocu, koji je bio tako obljubljen i poštovan i aktivan. Kod mladomisničkog slavlja don Jure Marinovića 11.XII.1939. moglo se to jasno vidjeti. Podgorani su u Jugoslavenskom klubu spremili navečer svečanu akademiju sa pozdravima, govorima i lijepim darom - pozlaćenim kaležom - i večeru. Tu se je on osjećao u pravoj vjerničkoj sredini. U Hrvatskom dobrotvornom prosvjetnom društvu on je bio dočekan - ali - onako formalno, kraće i manje srdačno. Oni su ga također pozdravili govorom, čestitali mu, bez čašćenja i bez dara. On je na sve čestitke i pozdrave odgovorio: "Hvala na pozdravima, dočeku i čestitkama... Vi ćete me pitati: koji je moj program?"

Tada je izvadio iz džepa krunicu, digao je visoko i rekao: "Evo mog programa: molit Boga i širit Evanđelje na slavu Boga i spas duša našega naroda. To je moj program i stojte mi svi zdravo. Živili!"[66] Svi prisutni su bili iznenađeni i ispratili su ga oduševljenim pljeskom.

4. HRVATI U NOVOM ZELANDU NAKON 1944. GODINE

Uvod

Hrvatsko dobrotvorno prosvjetno društvo razbilo se na ratnim obalama komunista, jer su ga nazvali Titov klub i slično. U političkoj džungli jugoslavenstva, dalmatinstva, komunista i anacionalista u Aucklandu - nije moglo ništa vidljivo uspijevati.

Hrvatski vjernici, makar malobrojni, počeli su se tiho i oprezno okupljati tek 1944. godine. Tada su mladi sveučilištarci Dragomir i Ante Ćulav (braća iz Vrgorca, Hrvatska) osnovali Hrvatsku grupu, koju će kasnije nazvati Hrvatski odbor. Uz njih su Mate Nola i Mate Dragićević. Možda je bilo i drugih pokušaja ali nam nisu poznati.

Prvi pokušaj

Ante Ćulav priča: "To je bila vrlo mala šačica čeličnih Hrvata koji su bili požrtvovni, neumorni i poduzetni raditi za opće hrvatsko dobro. Oni su kao 'mali ljudi', bez većih dobara, spremni žrtvovati sebe, svoje vrijeme i džep za hrvatsku stvar, makar su oko 1946. i kasnije bili nazivani svakojakim imenima uz neugodnosti i prijetnje.

Njihov rad je bio:

a) širenje novina i novinskih članaka iz publikacija kao što su Danica, Hrvatski glas, Hrvatska, Slobodna riječ, londonska Nova Hrvatska, Hrvatski katolički glasnik ili kalendari iz SAD ili Kanade, kasnije Hrvatska revija, Glas Koncila i drugi zdravi hrvatski tisak;

b) rasprodaja knjiga o hrvatstvu, npr. knjiga 'Operation Slaughterhouse' (rasprodana oko 20 komada, a neki primjerci darovani su i gradskoj knjižnici), te druge slične knjige tiskane u svijetu;

c) sudjelovanje u raznim etničkim izložbama, da se čuje o hrvatskoj domovini, kulturi, vjeri i sl.;

d) dopisivanje u raznim listovima, novinama, člancima i slično;

e) aktivni rad sa hrvatskim svećenicima i sudjelovanje u raznim vjerskim proslavama kao što su Trinaest stoljeća Kršćanstva u Hrvata, Solinske proslave, Nin, Marija Bistrica i sl.

Često su se kasnije sastajali u svojim kućama i čitali ili na kasetama slušali razne aktivnosti slobodnih Hrvata u svijetu.

Za sve to, makar je to osobni i dozvoljen rad, oni su smatrani nelojalnim građanima Novog Zelanda, a jer su protiv Jugoslavije, od jugo-komunista nazivani su teroristi, ustaše i slično.[67]

U želji da osnuju jedno hrvatsko katoličko društvo, mala grupa njih - četvorica,

pišu pismo ´Poziv katoličkim Hrvatima i Katolicima hrvatskog podrijetla´, kojim pozivaju sve takve na sastanak u dvorani sv. Patrika u nedjelju 2. prosinca 1951. u dva sata popodne. To je u zgradi Zealandia kod katedrale.

Skupio se mali broj, lijepo su se razumjeli i dogovorili, ali nemoćni su bili za osnivanje društva. I među tim prijateljima neka shvaćanja o rodoljublju razlikovala su se (osobito pogledom na NDH ili na HSS).[68]

Studentska grupa Hrvata koja je pokušala oko 1952. godine pokrenuti nešto za hrvatsko društvo-klub, održala je nekoliko sastanaka u zgradi Zelandia, na drugom katu. To je sve briga i poticaj don Jure Marinovića, koji je tada bio kapelan na službi u katedrali. On je poticao Antu Ćulava da traži dopuštenje od dr. Buxtona, župnika u katedrali, koji je to dozvoljavao.

Ta mala grupa bit će zdravo sjeme koje će donijeti uspjeh.

U pismima kojima su sazivali sastanke i rad svojih malih društava hrabrili bi jedni druge i pisali: ´Mi se trebamo pokazati ljudi značaja, vjerni hrvatstvu i katoličkoj vjeri i... tad ćemo moći mirno podnijeti sve klevete, laži i napade od neprijatelja i od otpalih i odnarođenih Hrvata u protuhrvatskoj službi´.

Ti Hrvati koristili su svaku prigodu i širili hrvatski vjerski duh.

Ljudi vole i trebaju odmor, osobito u prirodi. U tu svrhu pripremani su izleti - ili kako u Novom Zelandu kažu: piknik. Ondje se skupi veći broj ljudi koji se zabave u međusobnom razgovoru, odmoru i mogućnosti da nešto vide, doznaju, pročitaju i sl.

Izlet je, dakle, vršio i ulogu sajma novina, knjiga - pa i vjerskih oglasa i sl. Tako im se pružala prigoda čuti i doznati o vjeri i domovini Hrvatskoj.

Hrvatski franjevci u Chicagu izdavali su lijepi almanah Danica, zatim smo primali Hrvatski glas iz Winnipega u Kanadi, Glasilo Hrvatske seljačke stranke u Kanadi i Americi, Hrvatska riječ iz Belgije, Hrvatska iz Argentine, Nova Hrvatska iz Londona, Hrvatska Država iz Njemačke, Hrvatski katolički glasnik, vrijedan franjevački mjesečnik iz Chicaga, Glas Koncila i drugo.

´Šarić: Sveto Pismo´ dobivali smo iz Španjolske i Švicarske. Knjige su dolazile iz raznih država, a naročito iz Argentine, Španjolske i Italije.

Kada su hrvatski franjevci počeli u Chicagu izdavati knjige na engleskom jeziku, to je bio ´blagoslov´ za Hrvate i Hrvatsku. Te smo knjige u razdoblju 1954.-1956. darivali uglednim ljudima, policajcima, npr. sveučilišnim i gradskim knjižnicama u Aucklandu, Wellingtonu, Christchurchu i Dunedinu. Većinom su te knjige ´nestale´.

Kako se glavna skupina hrvatskih intelektualaca iza II. svjetskog rata sklonila u Argentini (jer je ona među rijetkima primala hrvatske izbjeglice), tako je tu postala

'središnjica' izdavanja knjiga. Tu se tiskala širom svijeta poznata i vrlo vrijedna 'Hrvatska revija', koju je uređivao prof. Vinko Nikolić. Knjige o Hrvatskoj tiskane na španjolskom jeziku mnogo su nam značile. Prva knjiga o Bleiburgu tiskana 1963. na španjolskom posebno je vrijedna zbog svojih sažetih eseja na pet svjetskih jezika (na engleskom, španjolskom, francuskom, njemačkom i hrvatskom). Engleskim i hrvatskim tekstom smo se mnogo služili ovdje.

Na izletu u Knock Na Gree braća Ćulav bi svake godine pripremali izložbu u kućici kod mosta, rasprodavali novine i knjige.

Iz više je razloga to bio vrlo težak i neugodan rad. Ljudi ne vole čitati i zato ne žele kupiti. Treba platiti, a i to je neugodno. K tome - najteže - to su sve ocjenjivali kao ustašku propagandu - a to znači 'zločin'. Politika je poistovjećivala ustaštvo i hrvatstvo s vjerom i svećenstvom, a nažalost - kod zaostalih - to je još i danas.

Ovo kulturno pokretanje bio je tihi, ali ustrajni rad skupine mladih Hrvata započet u Aucklandu pred pedesetak godina.

Šteta što se nije ostvarila ideja hrvatske knjižnice u Zealandia Hallu na katu, pred katedralom, iz četrdesetih godina ovog stoljeća.

Jedna od najkorisnijih pravih knjiga bila je 'The Tragedy of a Nation'. Izdali su je hrvatski franjevci u Chicagu. Pisac je Theodore - Božidar - Benković, rođen u SAD. Otišao je na teologiju u Hrvatsku 1938. godine gdje je zaređen za svećenika, vratio se u SAD 1945. godine i napisao tu knjigu. Više primjeraka smo razdali i poklonili raznim knjižnicama.

Nek čuju i drugi

U krugu tog rada Hrvatski odbor je izdao okružnicu na hrvatskom i engleskom jeziku, koja je toliko odjeknula u kolovozu 1958. godine da je u Christchurchu pok. Julko Arlov bio u ozbiljnoj opasnosti izgubiti novozelandsko državljanstvo. Ante Ćulav je bio optužen kao 'opasni elemenat sklon komunizmu', tim više što je u srednjoj školi predavao ruski jezik i primio od moskovskog sveučilišta nagradu Grant za post-aspirantske studije.

Evo kratkog sadržaja tog pisma - okružnice:

JUGOSLAVENIMA (HRVATIMA) U NOVOM ZELANDU I NJIHOVOJ DJECI OTVORENO PISMO OD KOLOVOZA 1958. GODINE

Pismo sadrži dvadeset kratkih podnaslova:

1. Zašto smo otišli vani?
2. Tragika 1918. godine;
3. Hrvatska - prošlost, narod i domovina;
4. Drina - istočna granica Hrvatske;
5. Što pišu rođaci;
6. Konzulat nas 'uči';
7. Titovo 'bratstvo i jedinstvo';
8. Otete hrvatske provincije (Bosna i Hercegovina, Boka Kotorska, Vojvodina);
9. Vjerski i kulturni progon;
10. Zamjena hrvatskog jezika;
11. Srpski program na Radio Zagrebu;
12. I TV u Zagrebu;
13. Vjerski progon u Hrvatskoj;
14. Pad standarda u Hrvatskoj;
15. Selenje Srba u Hrvatsku;
16. Progon hrvatske inteligencije;
17. Opasni rad jugoslavenskih konzula u Novom Zelandu;
18. Hrvati u Novom Zelandu i novac koji oni šalju u Jugoslaviju;
19. Komunistička propaganda ovdje - u klubovima;
20. Nama (Hrvatima) što je činiti?[69]

Kad se čulo za smrt kardinala Stepinca, slavljena je sv. misa zadušnica u katedrali 12. veljače 1960. godine. To je pjevanjem, govorima, nakitom i doživljajem duboko se dojmilo svih. To je zasluga don Jure Marinovića, opet uz pomoć hrvatskih vjernika.

Stanje je bilo još opasnije sedamdesetih godina ovoga stoljeća, kad su Hrvati u Australiji bili aktivniji, a UDBA protiv njih još aktivnija. Tajna policija (Security Intelligence Service) češće je A. Ćulava zvala kao osumnjičenog zato što je kao profesor ruskog jezika znao i održavao predavanja o Titovoj svađi sa Staljinom 1948. godine.

Pokušali su ga izbaciti iz srednje škole kao ´opasnog čovjeka´ za mladež. Sreća je ipak da je on bio profesor više matematike i kemije, a te se znanstvene discipline ne mogu prikazati kao subverzivni rad."[70]

Uza sve poteškoće, koje su postojale, najveći problem je bio raštrkanost našeg naroda diljem cijelog Novog Zelanda. Kako ih je ionako bio malen broj, teško je bilo naći 15 osoba što je po zakonu ove zemlje potrebno da se registrira jedno društvo.

Uspjeh u Christchurchu

Izgleda da je u Christchurchu ipak bio najbrojniji skup novih doseljenika Hrvata. Njima 13.VIII.1951. dolazi brodom Goya kao izbjeglica Miroslav Hajek, tekstilni stručnjak iz Zagreba. Tu susreće grupicu Hrvata i već 12. studenoga 1951. godine (samo tri mjeseca kasnije) osnivaju Hrvatski klub, prvi u Novom Zelandu! Predsjednik je Julko Arlov, bivši časnik hrvatske mornarice, a tajnik je Miroslav Hajek.

Već za Božić, Hajek priprema hrvatski orkestar, koji će marljivo i stručno voditi i za Dan hrvatske državnosti 10. travnja, kao i na obljetnicu smrti Stjepana Radića, kada će 1952. godine svirati uz ostalo i hrvatsku himnu. To je bilo prvi put u Novom Zelandu nakon 1945. godine.

Ta skupina Hrvata u Christchurchu morala se boriti za život i tražiti posao ili u svojoj struci (vrlo teško, jer se ne priznaju diplome) ili bar nešto bolji život. Zato su se razišli po drugim krajevima i gradovima, te je taj Hrvatski klub kratko živio.

Ipak i u Aucklandu

No, u Aucklandu je bila velika opozicija osnivanju hrvatskoga kluba, jer su tisuće Hrvata, koje su doselile iz Južne Hrvatske - Dalmacije i otoka, kako je već prije rečeno poprimili jugoslavenstvo. O tome nam govori Mate Stanković:

"U Aucklandu je bilo samo nekoliko osoba, koje se nisu sramile svoga hrvatskog imena. One su pokušavale na sve moguće načine osnovati hrvatski klub, ali bez uspjeha. Sjećam se da smo još 1955/56 imali nekoliko sastanaka gdje smo se dogovar-

ali kako i na koji način osnovati naš Hrvatski klub. Ali nikako naći tih 15 osoba. Prošlo je 17 godina otkako sam bio na prvom sastanku, pa do dana kada je osnovan Hrvatski klub u Aucklandu. Klub je osnovan 26. svibnja 1972. godine u kući Mate Stankovića. Na toj osnivačkoj skupštini bila su usvojena Pravila kluba, koji je samo narodnosni - hrvatski i nije privjesak niti jedne političke hrvatske organizacije ili stranke. Na toj osnivačkoj skupštini su bile 54 osobe, a 41 osoba je istu večer uplatila članarinu. Prvi predsjednik je bio Leo Gilić.

Par dana nakon osnivanja Hrvatskog kluba pojavio se je u aucklandskim dnevnim novinama člančić potpisan po Bartuloviću, u kome se kaže kako je u Aucklandu osnovan ustaški klub. Naš tadanji predsjednik je odmah poduzeo potrebne mjere da dokaže da mi nismo osnovali nikakav ustaški klub, nego samo naš hrvatski i nepolitički klub.

Na te klevete Hrvatski klub je preko odvjetnika Thomasa (iz New Lynna) poslao uredništvu New Zealand Heralda i Bartuloviću protestno pismo sa zahtjevom da klevete povuče. Mjesec dana kasnije pojavio se je u istim novinama članak u kojem Bartulović povlači svoje klevete i žali što je pisao, a Jugoslavenski klub se od toga ograđuje, jer ´osoba koja je to dala tiskati nema nikakvo pravo da govori u ime jugokluba´.

Naš Hrvatski klub iako malen i siromašan, dobro je radio. Priređivao je zabave i razne proslave. Uz naše razne goste Novozelanđane, imali smo od stare hrvatske emigracije samo tri-četiri obitelji koje su nas posjećivale na našim zabavama.

Donosim isječak iz članka poslanog uredništvu tjednika Spremnost od 6.X.1992. godine, u kojem se traži ispravak netočne obavijesti o prvom hrvatskom balu (svečani ples). Eugenija Ćurin, predsjednica Hrvatskog kluba, među ostalim kaže:

´Unatoč teškom jugoslavenskom mraku u kojem se je odvijao iseljenički život u Aucklandu, ovdje je živjela i radila mala grupa Hrvata okupljena u Hrvatskom klubu. Oni su održavali više uspješnih godišnjih plesova. Prvi hrvatski bal (svečani ples) održan je u Aucklandu 1. srpnja 1972. godine. Možda će se netko danas posramiti kad kažemo da smo za uspjeh tih naših plesova bili zahvalni dvijetrećinskoj, pa i većoj, nazočnosti naših novozelandskih prijatelja i pripadnika drugih naroda. Tako je tada bilo, kad je teško bilo...´.[71]

Sreća je bila da je priličan broj Hrvata iz Christchurcha došao u Auckland oko 1967. godine. Među njima je bio Miroslav Hajek i obitelj. Ti dragi Hrvati bili su zlatna pomoć grupi Hrvata u Aucklandu. Miroslav je ne samo tekstilni inženjer i praktični katolik, nego je u svom emigrantskom životu bio gorući hrvatski rodoljub, čovjek velike

samodiscipline i kulture, pošten čovjek, blage naravi, koji bi svaku molbu završio riječima 'pokušat ćemo'. Na te riječi obećanja sve bi učinio da dođe do uspjeha, kao pravi organizator.

Osnivanjem Hrvatskog kluba 1972. godine, Miroslav postaje njegov revni član i tajnik kroz dugi niz godina. Sudjeluje koliko god može redovno u svim nacionalnim vjerskim i kulturnim događanjima hrvatske zajednice u Aucklandu, a osobito u slavljima Trinaest stoljeća kršćanstva u Hrvata.

Hrvatski klub procvao - Hrvatski dječji pjevački zbor

Ljubav prema glazbi i sposobnost na tom području pokazao je Miroslav i ovdje, u sredini hrvatske vjerničke zajednice u Aucklandu. On postaje jedan od glavnih začetnika Hrvatskog dječjeg pjevačkog zbora tijekom 1973. i 1974. godine. Pod vodstvom ravnatelja Dan Forda taj dječji pjevački zbor kroz deset godina pronosi slavu hrvatskog imena, nastupajući čak i na televiziji u hrvatskim narodnim nošnjama, sa hrvatskim grbom i zastavom.

Miroslav Hajek ne zadovoljava se time, nego 1978. godine pri Hrvatskom klubu osniva tamburaški sastav, koji će uz Hrvatski pjevački dječji zbor utvrditi pravu sliku Hrvata, kao kulturnih, sposobnih i miroljubivih ljudi - vjernika.

Zanimljiva i njima najdraža putovanja bila su ona koja su osamdesetih godina, koncem listopada, svake godine činili u turističko mjesto Taupo. Prigodom Praznika rada (Labour Day) tamo bi bio dogovoreni susret sa članovima Hrvatskog kluba iz Wellingtona, koje bi pokretali Stjepan Ivančić i Pavao Kulaš s upravom kluba. Bili su to dragi dani bratskih sastanaka, zabava, banketa i novih planova za bolju budućnost. Nedjeljom iza sv. mise na zajedničkom ručku, uz veselje, pjevanje i ples - osobito mladih - planirao se slijedeći susret, a onda bi se puni ugodnih doživljaja vraćali svojim redovnim dužnostima" - priča M. Stanković.

Obitelj Hajek bila je uvijek aktivna i u crkvi i u upravi Pastoralnog vijeća Hrvatske katoličke misije u Aucklandu. Miroslav je živio tiho 90 godina. Radio je 'duboko', ostavljajući tragove prema onoj narodnoj poslovici: Tiha voda brijeg dere. Njegovom smrću 19.VIII.1997. svi smo ostali siromašniji, jer je teško naći drugog Miroslava u maloj zajednici.[72]

Poruka javnosti

Za čistoću hrvatskog jezika i hrvatske narodnosti, Hrvati su u Aucklandu uvijek za javnost, kad je to bila prigoda i potreba, rekli pravu riječ. Osobito je, među prvima, najviše takvih intervencija činio Veljko Ćurin, kako svjedoče napisi u dnevnom tisku Aucklanda, primjerice u New Zealand Heraldu od 10.VI.1977., 5.X.1979. i 28.II.1980. godine. Tako on piše: "U Jugoslaviji državi različite su narodnosti, političke snage i ciljevi vrlo živi u svakom narodu tih republika. Država nije pravedna ni jednako pravna za sve narode i u toj nutarnjoj nesigurnosti leži mogućnost strašnih vanjskih posljedica." Na drugom mjestu kaže: "U Jugoslaviji kao državi nalaze se narodi Slovenci, Hrvati, Srbi i druge manjine sa svojim sličnim i različitim jezicima. Da li postoji britanski jezik? Zbog istih razloga nema ni jugoslavenskog ni dalmatinskog jezika... Tako nema ni jugoslavenske nacije."[73]

Hrvati u Aucklandu koristili su svaku prigodu da pokažu javnosti istinu o Hrvatima i Hrvatskoj.

Lijepa prigoda je bila 2.VI.1977. kad je troje Hrvata iz Argentine (dr. Vrančić i Ivo Rojnica s gospođom) putovalo preko Novog Zelanda u Australiju. Tada je Jugoslavensko veleposlanstvo iz Wellingtona preko Canberre tražilo da australske vlasti zatraže od novozelandskih vlasti da im se poništе vize za Australiju. I to je učinjeno. Turisti su smješteni u motel, a malo kasnije iste večeri u ljepši hotel.

Dr. Vrančić je dao sjajan interview gdje je kazao svijetu istinu o Hrvatima. Sa slikom i opisom u devet stupaca prve stranice New Zealand Heralda taj slučaj sa hrvatskim putnicima postao je senzacija broj jedan u cijelom Novom Zelandu. Hrvati, kad su čuli o čemu se radi, odmah su njih tridesetak organizirali pomoć, pronašli hotel, dokazivali policiji i javnosti istinu. Radio i TV su više puta donosile potanje vijesti o mjerama koje su poduzela argentinska diplomatska predstavništva u Australiji i Novom Zelandu u obranu svojih državljana dr. Vrančića i obitelji Rojnica. Mjesne vlasti su divno postupale s njima. Na tome je javno zahvalio Veljko Ćurin u New Zealand Heraldu. Sutradan je Jugoslavensko veleposlanstvo moralo dati izjavu za TV. Australska vlada žali slučaj. Morala je dati obrazloženje postupka, jer je to tražilo argentinsko poklisarstvo u Canberri. Australska vlada će dobiti najmanje 22 izvješća o negativnom odjeku o postupku protiv Hrvata. Ta su izvješća poslala 22 diplomatska i konzularna predstavništva u Australiji.

Taj je slučaj za Hrvate u Novom Zelandu bio pravo buđenje nacionalne svijesti i ponosa, jer je kroz nekoliko dana cijela javnost Novog Zelanda upozorena o položaju Hrvata u Jugoslaviji i po svijetu pod jugoslavenskim utjecajem. Australija je vidjela da je nasjela jugo-laži. Čak 22 latinoameričke novine donosile su kroz više dana cijeli prikaz općehrvatskog slučaja iz pera uglednog novinara Gullierma M. Marqueza. Hrvati se nisu povukli ni poplašili makar su malobrojni. Zato su kao slobodni i dobili pobjedu pred svjetskom diplomatskom i općom javnošću.[74]

Posjet kardinala Kuharića

Ipak, Hrvatski klub i Hrvatski pjevački dječji zbor doživjeli su svoje priznanje 12. prosinca 1980. godine, kada je Hrvate u Novom Zelandu posjetio zagrebački nadbiskup, hrvatski metropolit i predsjednik Hrvatske biskupske konferencije dr. Franjo Kuharić. Veličanstveno slavlje u katedrali razigralo je hrvatska srca i duše koje su u punom zanosu pokazale slavu Bogu i ljubav prema gostima.

Slično tome, bilo je opet dvije godine kasnije. Tada je don Jure Marinović, koji je cijeli svoj svećenički život posvetio Hrvatima - svim našim ljudima, za svoj svestrani rad bio odlikovan čašću Monsignora.

Hrvatski pozdrav Papi

S velikim i radosnim pripremama mala Katolička Crkva u Novom Zelandu, osobito ona u Aucklandu, nestrpljivo je čekala dolazak Svetog Oca Pape Ivana Pavla II. predviđen za subotu 22.XI.1986. godine. To je bio najveći događaj u kratkoj povijesti Katoličke Crkve u Novom Zelandu (148 godina), a i u 220.-godišnjoj povijesti Novog Zelanda - ravan dolasku engleske kraljice.

Tim pripremama pridružile su se razne etničke skupine, pa tako i Hrvatska misija sa svojim vjernicima. Ona se osjećala još više počašćena i obavezna jer to dolazi njezin papa - iz Bijele Hrvatske.

Sve pripreme i doček zbivat će se u Domain parku u Aucklandu, koji je trebalo ukrasiti i dati mu svečani izgled. Službeni novozelandski Odbor zadužen za organizaciju Papina pohoda Novome Zelandu i gradu Aucklandu, zatražio je od svih etničkih skupina i novozelandskih građana raznih narodnosti, pa tako i od Hrvata, da donesu

svoja etnička obilježja, tj. zastavu i grb.

Novozelandski Hrvati su se rado odazvali ovome pozivu i donijeli tradicionalnu hrvatsku trobojnicu s tradicionalnim hrvatskim grbom. Hrvatska trobojnica tako je skupa sa svim drugim zastavama etničkih skupina bila postavljena u Domain Parku već u četvrtak 20. studenoga 1986. Sve etničke zastave ukrašavale su taj park gdje je Papa služio sv. misu u subotu 22. studenoga 1986. Među zastavama nalazila se je i zastava novozelandskih urođenika - smeđih Maora, koja je inače različita od službene novozelandske zastave.

U petak 21. studenoga na intervenciju diplomatskog predstavnika Jugoslavije u Aucklandu, Rade Vuletića, kod službenog Odbora za Papin doček, hrvatska trobojnica je skinuta, a na njezino mjesto je postavljena zastava Jugoslavije. Čim je to primijećeno, odmah nakon generalne probe za Papinu misu, u petak 21. studenoga prije podne novozelandski Hrvati su došli protestirati kod Odbora. Rečeno im je da je njihova zastava nacistička zastava. To je teško uvrijedilo i ogorčilo novozelandske Hrvate. Poslije podne su još jednom protestirali kod Odbora i ujedno pismeno predložili tri rješenja:

a) da se ponovo izvjesi hrvatska trobojnica,

b) da se skine jugoslavenska zastava,

c) da se izvjese obje zastave.

Sutra, u subotu 22. studenoga, kada su novozelandski Hrvati došli na Papinu misu u Domain Parku, uočili su da je skinuta ona druga zastava, tako da nije bilo niti tradicionalne hrvatske trobojnice s grbom niti jugoslavenske zastave. Odbor je bio, dakle, prihvatio njihov drugi prijedlog.

Međutim, predviđajući što bi se moglo ipak dogoditi, novozelandski Hrvati donijeli su na Papinu misu ipak svoje narodne oznake. Osim što su bili obučeni u narodne nošnje, donijeli su veliki transparent - zastavu dugu dva i pol metra a visoku metar i pol, sa bojama hrvatske trobojnice i tradicionalnim hrvatskim grbom. Na transparentu - zastavi, koja je bila visoko podignuta, pisalo je na hrvatskom i engleskom jeziku: "Sveti Oče Hrvati Vas vole". Nakon sv. mise, Papa se bio dugo zagledao u ovaj transparent.

Za vrijeme sv. mise, Papa je oslovio nazočno veliko mnoštvo vjernika na više jezika, među kojima i na hrvatskom jeziku, što je sâm u uvodu naglasio ("croatian language"). Izrekao je na hrvatskom jeziku i misni pozdrav: "Mir vama." Na prinosu sv. misi u Domain Parku u Aucklandu, dvoje hrvatske djece u narodnim nošnjama, šestogodišnja djevojčica Veronika Brđanović i jedanaestogodišnji dječak Petar Ćulav, predali su Papi posebne simbolične poklone u ime novozelandskih Hrvata. Bila je to ukrašena kutija od hrvatske orahovine i komad fine smole od drveta kaurija, simbola

hrvatskog truda i znoja kroz duga desetljeća rada u Novom Zelandu. Komad smole koji je predan papi iskopao je iz zemlje djed ovog jedanaestogodišnjeg dječaka Petra Ćulava.



Zastava i natpis

Na koncu sv. mise u aucklandskome Domain Parku, novozelandski Hrvati, kako su bili blizu ograde, visoko su razastrli zastavu s hrvatskim oznakama. Papa je to opazio. Njegov pratilac msgr. John Maggee, Irac, također se zagledao u hrvatski transparent, okrenuo se sa sjedala prema Hrvatima, nasmijao se i mahnuo rukom u znak pozdrava. Prepoznao je, naime, hrvatske simbole koje je vidio i na drugim papinim putovanjima po svijetu.

U Wellingtonu, na drugoj postaji Papina pohoda Novom Zelandu, na zajedničkoj sv. misi Papa je također pozdravio nazočne Hrvate na hrvatskom jeziku misnim pozdravom: "Mir vama". I Hrvati u Wellingtonu imali su svoju zastavu na toj misi.

Posljednji detalj s Papina boravka u Novom Zelandu bio je ovaj: hrvatski svećenik iz Wellingtona don Mate dr. Kolić bio je u zračnoj luci kad je Papa odlazio. Sveti Otac je pozdravljao nazočne. Kad je došao do hrvatskog svećenika, svećenik je uzviknuo: "Živio Papa!" Papa mu je prišao i pitao da li je on Slovak. Svećenik mu je odgovorio da nije nego je Hrvat. Papa je na to odvratio: "Živjeli Hrvati!"

Događaj sa zastavom na proslavi teško je uznemirio hrvatsku katoličku javnost, ali i onu komunističku u domovini. Radio Vatikan u emisiji na hrvatskom jeziku od 17. veljače 1986. oštro je donio ovo:

"Vijest koju je donijela Papina pratnja o onome što se dogodilo u Novom Zelandu za vrijeme Papinog pohoda teško se odrazila. Naime, novozelandskim državljanima hrvatskog podrijetla bilo je onemogućeno da prigodom Papina pohoda zajedno s drugim etničkim skupinama istaknu svoja etnička obilježja, konkretno tradicionalnu hrvatsku trobojnicu i tradicionalni hrvatski grb. Papina pratnja po povratku s puta izrazila je svoje čuđenje nad ovom diskriminacijom, pogotovo kad se ima u vidu da su tolike etničke skupine, kao i sami novozelandski urođenici, mogli istaknuti svoja etnička obilježja pred Papom. Jer, prigodom Papinih pohoda, strani državljani hrvatskog podrijetla koji žive u raznim slobodnim zemljama svijeta redovito istaknu hrvatsku trobojnicu s grbom - a to im je jedna od rijetkih oznaka preostalih od stare domovine i kojom tako žele javnosti očitovati svoje podrijetlo.

Tako su učinili Hrvati u Novom Zelandu 22. studenoga 1986. u Domain Parku Aucklandu, ali to nisu voljeli jugo-politički intriganti u Aucklandu, a osobito oni u Jugoslaviji.

Tko pročita članak u ´Nedjeljnoj Dalmaciji´ naslovljen ´Obrana ustaške zastave´ dobiva jasan dojam da bi se i ´Nedjeljna Dalmacija´ mogla svrstati u te krugove, kojima je teško bilo prihvatiti činjenicu da Katolička Crkva u domovini ne ugrožava postojeći poredak, da nije društvena opasnost i da ne može biti dežurni krivac. ´Nedjeljna Dalmacija´ čini zlo tako što je taj svoj stav proširila čak na odnose između Jugoslavije i Vatikana. Čini se da joj nije bilo pravo što su ti odnosi dobri, što se nastoje što više usavršiti, što se traže putovi dijaloga i mirnog suživota. Također je veoma očito da ´Nedjeljnoj Dalmaciji´ nije stalo da možda jednog dana Papa pohodi Jugoslaviju, pa ovakvim podvalama i neistinama na račun Radio Vatikana pokušava pridonijeti svoj dio da do Papina pohoda ne dođe. ´Nedjeljna Dalmacija´ daje nevjerojatne i apsurdne komentare i interpretacije, nedostojne jednog profesionalnog novinara. Na to bismo samo odgovorili: Radio Vatikan ne slijedi načela informativnog rasizma, ne provodi rasističku politiku kakvog totalitarnog režima prema informacijama, nego slijedi načela Helsinškog dokumenta o slobodnoj izmjeni informacija, a taj su dokument potpisale sve europske zemlje, osim Albanije. Novinar ´Nedjeljne Dalmacije´ čini namjerno dvostruku zabludu: prvo, identificira tradicionalnu hrvatsku trobojnicu i tradicionalni hrvatski grb sa ustaškom zastavom, i, drugo, podmeće da je Radio Vatikan branio ustašku zastavu. U članku dotični novinar na grubi način vrijeđa Radio Vatikan i njegovo osoblje, zlonamjerno interpretira jednu informaciju i podmeće apsurdnu tvrdnju da novozelandski Hrvati ´brane ustašku zastavu´. Ovim najodlučnije odbacujemo ovu neistinu, koja je u stvari teška kleveta."

Radio Vatikan dalje kaže: "Ovim izjavljujemo da u slučaju kako shvatiti i tumačiti ova etnička obilježja, najbolje je istaknuti pozicije službenog glasila Socijalističkog saveza radnog naroda Hrvatske, tj. zagrebačkog ´Vjesnika´, koji je 13.XI.1986. na str. 5 objavio članak sa naslovom ´Kome treba provokacija´ (misli se na članak u ´Borbi´). ´Vjesnik´ doslovce, među ostalim, piše i ovo: ´...ili je možda bila po srijedi samo neka od historijskih varijanti hrvatske trobojke, pod kojom se okupljaju iseljenici još od doba kad se o petokraki nije ni sanjalo, a koju je netko prerevnosan odmah okrstio ustaškom zastavom´. ´Nedjeljna Dalmacija´ međutim i sama tvrdi u članku na koji se osvrćemo, da se takva zastava sa slovom U više ne upotrebljava u svijetu, pa onda s kojim se pravom tolike hrvatske trobojnice s hrvatskim grbom identificira s ustaškom zastavom?!

Stječe se dojam kako se ovom izrazitom identifikacijom tradicionalne hrvatske trobojnice i tradicionalnog hrvatskog grba s ustaštvom, koju čini novinar 'Slobodne Dalmacije', željelo u svemu što je hrvatsko - vidjeti ustaško. Po toj bi se logici moglo onda i u svemu što je njemačko gledati nacističko ili u svemu talijanskom gledati samo fašističko, što nitko zdrave pameti i osjećaja za stvarno ne čini, niti može činiti. No iznimku čine samo s onim što je hrvatsko: Hrvati u Novom Zelandu su progonjeni, vrijeđani, zastrašivani, ponižavani i to samo zbog svoga hrvatskog podrijetla. U javnosti se često protiv Hrvata ubacuju teške klevete, laži, neistine. Ucjenjuje ih se na nepošten i nezakonit način, pogotovo kad žele putovati u Europu. Prijeti im se da se ne usuđuju doći niti na hrvatsku misu. Kada se poduzimaju npr. službeni koraci da se zaštite prava slovenskih i hrvatskih manjina u Austriji i Italiji, postavlja se pitanje zašto se to ne bi učinilo i za hrvatske manjine drugdje po svijetu, npr. u dalekom Novom Zelandu, kojima velika udaljenost od matične domovine još više pojačava trpljenje, izoliranost i nostalgiju. U Novom Zelandu računa se da živi između četiri i pet tisuća Hrvata, a potomaka od onih Hrvata koji su već pomrli računa se da ima i preko 50 tisuća."

Lagano opadanje

Vrijeme liječi rane, kaže naš narod, ali i otvara. Djeca Hrvatskog pjevačkog zbora kroz 10 godina su narasla i našla se na novim životnim putovima i dužnostima. To su škole, posao, možda obiteljski premještaji... I to je uzrok da je Hrvatski pjevački dječji zbor oko 1984. godine prestao postojati.

Također je i Hrvatski klub doživio malu krizu premještajem ili smrću svojih članova. Kroz 17 godina, tj. od 1980. do 1997. umrlo je 15 njegovih članova. Ipak, Hrvatski klub je postojao i radio.

Novi svećenik

Vjerni Hrvati s tugom su gledali boli i klonulost njihova dragog don Sebastijana Palića, bojeći se da ih može naglo ostaviti. Zato su preko msgr. Jure Marinovića, koji je 1987. godine posjetio Hrvatsku, članovi Hrvatskog kluba pismeno molili kardinala dr. Franju Kuharića i dr. Franu Franića za

novog svećenika. Na njihovu molbu poslan je drugi svećenik, don Ante Klarić, koji je došao iz Splita 6. lipnja 1988. godine.

Iduće godine, 25. listopada 1989., svečano je proslavljen zlatni svećenički jubilej msgr. Jure Marinovića - u crkvi i župnoj dvorani Te Atatu North. To je zbližilo naša razna društva, bar za kratko. Vidjelo se da se hrvatskom svećeniku može s radošću približiti.

Bog je dao milost te smo 3. prosinca 1989. godine u kapeli sv. Ane svečano slavili sv. krizmu za 13 hrvatskih djevojaka i mladića. Tu se pokazala potreba za društvenom prostorijom - hallom.

Zgrada Hrvatskog katoličkog centra

Cijelu 1990. godinu hrvatski vjernici o tome vode brigu. U rujnu 1990. mole biskupa Denisa Browne za dozvolu da smiju staviti zgradu na župno zemljište uz crkvu sv. Ane. I biskup i župnik Fr. Leo Doyle su to dozvolili. Zauzeti Hrvat, Grgo Žutelija je pronašao lijepu montažnu zgradu koja je 27. svibnja 1991. tu postavljena. Zgrada je veličine 15 m x 19 m. Ranije je služila u Westdorfu kao masonska loža.

Ta lijepa i velika zgrada za nas je veliki događaj, koji je pokrenuo i druge Hrvate iz Jugoslavenskog društva. Oni su imali političkog nosa - Jugoslavija umire a demokracija se rađa. Ocijenili su stanje i videći da su tamo izgubili šanse, dolaze u Hrvatsku katoličku misiju kao Hrvati i izražavaju solidarnost.

Malobrojni Hrvati u Hrvatskoj katoličkoj misiji u lipnju 1991. dočekali su ih raširenih ruku i primili kao braću. Zato su novodošloj braći Hrvatima dali svu inicijativu za zajednički rad.

Sretna će biti i Majka Hrvatska uz brojnu svoju djecu. Prijatelji i susjedi Novozelanđani i drugi vidjet će tko su i što su Hrvati. - Veselili smo se svi mi Hrvati i pokušali živjeti i raditi zajedno.

Bliže u nevolji

Strahote rata sjedinile su nas još bliže. Uhvatili smo se posla. Trebalo je zgradu iznutra ljepše preurediti, postaviti novi lagani strop, dvije prostorije sjediniti u jednu, urediti dvorište i parkiralište. Radilo se zdušno, uredno i brzo.

Svatko, što i kako može. Svaka čast svima! Nek je lijepo! To je prvo vlasništvo Hrvata vjernika u povijesti 87 godina stare hrvatske misije u Aucklandu (1904.-1991.). Prva hrvatska zgrada koju su malobrojni hrvatski vjernici sa svojim svećenicima uspjeli nabaviti. Pomogle su nam i tri hrvatske župe iz Sydneya. To je dar s neba! Tijekom nametnutog Domovinskog rata, da nije bilo te zgrade, Hrvati se u većem broju ne bi imali gdje sastajati niti učiniti nešto za Domovinu. Bog je providio. Hvala mu!

Prva večera, 9. studenoga 1991. godine, bila je pripremljena za Vukovar, grad-mučenik - hrvatski Siget. Akciju je vodio hrvatski književnik iz Aucklanda, Veljko Ćurin. Prisutno je bilo oko 230 Hrvata, skupilo se oko 27.000 dolara. On je to poslao i nakon 15 dana dobio zahvalu i potvrdu primitka.

Novodošli Hrvati iz Jugoslavenskog društva 1991. bili su brojčano jači i mlađi pa su im Hrvatska katolička misija i Hrvatski klub prepustili vodstvo u planiranju i radu takvih večeri.

Hrvatsko kulturno društvo

Oni su, ipak, mislili na sebe. Vidjeli su da im treba drugi centar, jer se misija ne želi izbrisati. Oni žele samostalnost i vlast. Zato su 15. rujna 1991. u Hrvatskom katoličkom centru osnovali Hrvatsko kulturno društvo i odmah izabrali prvu upravu: Davor Ozić, predsjednik, Branimir Lončar i Leo Pandžić, dopredsjednici, Linda Glavaš, tajnica, Luka Mihaljević, blagajnik, i još osam članova, te je tako uprava brojila ukupno 13 osoba. Malo zatim su izabrana još četiri člana, tako da je bilo svega 17 članova.

Za složan rad u zgradi Hrvatskog katoličkog centra složena je uprava - iz svakog društva po dvoje, tj. iz Hrvatske katoličke misije dvoje plus hrvatski svećenik, zatim iz Hrvatskog kluba dvoje, iz Hrvatskog kulturnog društva dvoje i iz mjesnog ogranka HDZ-a dvoje. Tako je ta uprava radila do 15. prosinca 1992. godine.

Vrhunac svih slavlja i doživljaja bio je 16. siječnja 1992. uvečer kada se slavio dan međunarodnog priznanja hrvatske države. Zgrada je bila tijesna. Radio i TV novinari su to ovjekovječili.

Hrvatsko kulturno društvo se je već donekle spremilo. Na kredit je kupilo veliku i lijepu zemlju obraslu korovom i na njoj staru poljsku drvenjaru, vrlo trošnu. Ona se je 21. rujna 1992. zapalila u noći, a Hrvatski radio i televizija u Zagrebu su to jutro jav-

ili vijest kako su "Jugoslaveni zapalili 'Hrvatski dom' u Aucklandu".

Na očišćeni, makar blatni, teren usred zemljišta smjestili su dvije bolničke barake (koje su se tada jeftino prodavale jer se čistio prostor za novogradnju gradske bolnice). Zgrade su stavljene uzdužno jedna prema drugoj, sredinu su nadsvodili i dobili veliki prostor 18 m x 36 m.

Sutradan je u dnevniku New Zealand Herald pisalo: "Ganut nesrećom zapaljene zgrade, nepoznati darovatelj (Novozelanđanin) darovao nam dvije zgrade." Ime njegovo se nikada nije znalo. Nije ni važno. Zgrade su tu, a uz dobar ručak ugodna je i ta šala.

Hrvati, razni majstori oduševljeno su radili i veću zgradu, uspješno složili i dogradili brzo i lijepo. Polako zatim i dvorište, parkiralište, ograde i športske objekte.

Vrlo lijepi trobrodni slavoluk na ulazu u dvorište, od tamnog vulkanskog kamena (drugi je teško dobiti) napravio je besplatno Toni Milat uz pomoć Marka Stanišića i još nekih. Radilo se 300 radnih dana 1993. i 1994. godine.

Hrvatski klub slavi

Među raznim večerima za domovinu, 27. lipnja 1992. Hrvatski klub je slavio 20 godina opstanka i rada. Na proslavi u Hrvatskom katoličkom centru bilo je oko 230 osoba. Tada je skupljeno 7.800 $. Tim novcem vraćen je kredit biskupiji, uzet za hall u iznosu od 4.800 $, dok je preostalih 3.000 $ poslano u Hrvatsku. "Starijim Hrvatima" odano je priznanje za sav njihov dugogodišnji rad i patnje. Ali, neočekivano! Taj zagrljaj izgledao je kao pokus davljenja. Čuo se neobičan prijedlog da se Hrvatski klub (a to znači ona mala skupina ustrajnih i vjernih, pa zato i klevetanih Hrvata) uključi u Hrvatsko kulturno društvo i time Hrvatski klub časno završi svoju misiju. To znači: ugasi svjetlo!

Hrvatski klub nije se tada ugasio.

Time što se nije postiglo kroz 20 godina u Jugoslaviji, sada bi se postiglo u dva dana u Hrvatskoj - smrt Hrvatskog kluba. Ali, pravda to ne da. Zato će se kasnije, 1993. i 1994. godine, pokušati više puta kod hrvatskog svećenika da ih on "izbriše" (kako to oni misle, kao dvije riječi na školskoj ploči), a ne znaju da su to ljudi, i to kroz patnju izrasli.

Kušat će se u Hrvatski katolički centar ubaciti privatni posao, da se zauzmu prostorije. Kušat će se u Hrvatski klub ubacivati nevaljanu upravu i svađu.

Kušat će se kod članova Hrvatskog kluba stvarati nepovjerenje i davati im povlastice u svom društvu...

Ali, uzalud, jer Bog svoje čuva. Padom Hrvatskog kluba oslabila bi i Hrvatska katolička misija jer su većina članova Hrvatskog kluba uključeni u misiju kao vjernici.

Nas veseli da svi koji dođu k nama, osjete ljubav i solidarnost svih sa svima - kao braća i sestre po Bogu.

A drugi odlaze

Vrlo brzo se pokazalo da su "stari Hrvati" opet nepoželjni. Po principu "vlast se ni s kim ne dijeli", novodošli Hrvati govore:

"Mi ne želimo pomagati crkvu, a ovo je sve na crkvenoj zemlji - zato želimo svoje društvo." To je slabo.

"Mi želimo raditi politički, a ovdje se to ne može, jer je vjerski centar - zato želimo svoje društvo." To je istina.

"Mi svaki dan rastemo - povećavamo se - a ovdje je ovo maleno - zato želimo svoje društvo..." To je lijepo.

I tako su radili već od početka. I u novodograđenu kuću uselili su 13.XII.1992. i već u subotu 19.XII.1992. slavili Božićnu zabavu i ples.

Ranije smo svi očekivali posjet splitskog nadbiskupa msgr. Ante Jurića, koji je ovdje, u posjet misiji, imao doći 10. prosinca iz Australije i, ujedno, blagosloviti novi Hrvatski dom, kako su oni naglašavali.

Ali, nažalost, msgr. Jurić nije mogao doći zato što je u teškoj prometnoj nesreći u Hrvatskoj smrtno stradao njegov pomoćni biskup dr. Petar Šolić.

Voda ide starim koritom

Odlazak Hrvatskog kulturnog društva 13. prosinca 1992. godine iz Hrvatskog katoličkog centra u novu zgradu u McLeod Road, Te Atatu South (dva kilometra daleko od Hrvatskog katoličkog centra) bio je iznenađujuće i nepotrebno težak!

Ne shvaća se da bar duhovno u čovjeku i u društvu mora biti slobodno!

Zajednički život i rad pokazali su 1991. i 1992. godine da su to dva svijeta. Težnja za vlašću strašna je bolest. Želi se biti jedini. Zato se zaboravlja da svaka vjerska zajednica ne može biti nečija nego svačija, tj. samostalna i slobodna za svakoga! Tako je u kulturnom svijetu. Vjerski i kulturni centri otvoreni su svakom čovjeku dobre volje. A neki htjeli bi sve pod jedan krov.

Takvi su postupci zbunjivali dobre vjernike, koji nisu odmah prozreli zlo! To je bio udar na Hrvatsku katoličku misiju.

Hrvatska katolička misija bila je radosna što je novom Hrvatskom kulturnom društvu omogućila rad tijekom 1991. i 1992. godine. To je davalo nadu u zajednički rad, slobodu i poštovanje. Vjernici iz Hrvatske katoličke misije i članovi Hrvatskog kluba posjećivali su sve važnije događaje, zabave, večeri u Hrvatskom kulturnom društvu, a osobito prigodom posjeta uglednikâ iz Domovine. Ali, Hrvatsko kulturno društvo s 500 članova jedva posjećuje misiju sa 3 % makar je samo 3 km udaljeno od kapele gdje se drži sv. misa na hrvatskom jeziku. Hrvatski svećenik odazivao se svakom njihovu pozivu.

Zbog jedinstva i veće prostorije, osim posjeta uglednih hrvatskih državnika, Hrvatsko kulturno društvo priredilo je svečani doček i večeru kardinalu Vinku Puljiću 2. listopada 1995. i zagrebačkom nadbiskupu msgr. Josipu Bozaniću 19.XI.1998. godine.

Tada je tajnik Hrvatskog kulturnog društva u svom pozdravnom govoru nadbiskupu Bozaniću izrazio molbu da nadbiskup blagoslovi zgradu društva da se ondje može slaviti sv. misa i da im pošalje drugog svećenika. Nadbiskup nije mogao udovoljiti molbama. Dvoranu je blagoslovio kao svaku kuću.

Misija oživljuje

Nametnuti zločinački rat Hrvatskoj doveo je ovamo veliki broj Hrvata i drugih narodnosti iz Hrvatske. Lijepa skupina hrvatskih intelektualaca i njihovih obitelji (oko 90 obitelji) pridružila se Hrvatskoj katoličkoj misiji, i u Hrvatskom katoličkom centru našli su kutić onoga što su ostavili u domovini. I tako je počeo mirni i uredni vjerski, kulturni (škola) i društveno-socijalni život Hrvatske katoličke misije. Uvijek se nastojalo da se ništa ne čini u isto vrijeme kad je nešto u Hrvatskom kulturnom društvu, tako da se može tamo ići i držati prijateljske odnose.

Novodoseljeni Hrvati (1991.-1995.) muče se za bolji opstanak. Rad u svom zvanju, škola, djeca i drugo teško ide. Neki su primorani subotom i nedjeljom raditi druge poslove, a neki tražiti posao u Australiji. Tijekom 1998. i 1999. godine 12 novodoseljenih obitelji odselilo je u Melbourne i Perth.

Zaključimo ovo poglavlje o Hrvatima izjavom Veljka Ćurina, hrvatskog književnika u Aucklandu:

"Hrvati su kao Austrijanci kopali smolu kauri, kao Jugoslaveni i Dalmatinci sadili su vinograde, voćnjake, držali farme i ribarili, a sada kao Hrvati po svome mladom naraštaju djeluju u svim granama javnog života u Novom Zelandu. Oni, kao jedan od najstarijih naroda Europe, ovdje ponosno pokazuju svima oko sebe svoje pravo ime i sve uče istini."

VIII. KULTURA HRVATA U NOVOM ZELANDU

1. OPĆENITO

Kultura je hrana duha. Ona u sebi uključuje sve vrijednosti po kojima se čovjekov duh očituje i živi. Bez njih, duh bi bio potpuno zatomljen. Te su vrijednosti spoznaja svega općeljudskog, domoljubnog, vjerskog i moralnog identiteta. Zato te vrijednosti treba čuvati i usavršavati odgojem, vjerom i kulturom, tj. i pisanom riječju. U tu svrhu plemeniti ljudi izdaju knjige, novine, glasnike i sl. Koristeći se time, naš raštrkani i osamljeni svijet u tuđini dobiva dobrog prijatelja. S njime oživljuje svoj hrvatski jezik, doznaje razne upute, novosti i savjete, olakšava svoju samoću i duhovno se uzdiže kao potpun čovjek, a to je najvažnije. Zato u ranijoj povijesti naših doseljavanja vidimo razne izdavačke pokušaje.

Novine

Prvi naš list u Novom Zelandu bio je Bratska sloga, koji je 15. svibnja 1899. godine pokrenuo Antun Bulat. Cilj mu je bio omogućiti zajednički rad naroda u novoj sredini. Izišlo je samo nekoliko brojeva. Prestao je izlaziti iz financijskih razloga.

U to doba I. Šegedin pokreće Danicu. Imao je dosta pretplatnika, ali urednik zanemario i list propao brzo.

Treći list je Hrvatsko glasilo koji je počeo izlaziti 1903. godine. Urednik je bio Petar Lukšić. Imao je pretplatnika, cijena lista je bila niska, ali je urednik umro i list je brzo prestao izlaziti.

U prosincu 1906. godine M. Ferri izdaje Napredak koji izlazi do 1909. godine. Imao je 500 pretplatnika i svoju tiskaru.

T. Suvaljko izdaje 1908. u Dargavilleu Glas istine, a M. Šulenta u Aucklandu Hrvatsku trublju.

Koncem 1913. Juraj Skansi izdaje Zoru, koju ocjenjuju kao "jedan od najbolje uređivanih naših iseljeničkih listova uopće". Bori se za priznanje prava hrvatskom narodu u Novom Zelandu i domovini, a kasnije za južnoslavensko ujedinjenje. Jedan student iz domovine hvali Zoru da je "prava hrvatska radikalna novina". Zora prestaje izlaziti 1916. godine zbog financijskih razloga.

M. Ferri i Juraj Skansi pokušali su 1918. tiskati Novi svijet, ali nakon nekoliko brojeva - prestaju. U svom stanu M. A. Ferri otvorio je Čitaonicu opskrbljenu hrvatskim novinama i raznim časopisima. Uz nju je i ured za pomoć pri zaposlenju hrvatskih radnika kao i drugi ured za kupnju i prodaju.[75]

Odjek u domovini

U novinama Hrvatska rieč koje su izlazile u Šibeniku prije Prvog svjetskog rata, P. Paskievič-Čikara 1908. godine piše lijepo o Hrvatima u Novom Zelandu i zauzima se za pomoć svima.

Njegovom brigom Ferria će posjetiti službeni zastupnik austro-ugarskih izvozača iz Melbournea, da ih poveže za kupnju smole kod najboljih njihovih tvornica. U aus-

trijskom konzulatu u Aucklandu jedan službenik Austrijanac prijatelj je Hrvata, govori hrvatski i cijeni sva kulturna gibanja Hrvata. List Napredak donosi opširne upute i savjete, koji mnogo koriste našim kopačima.

P. Paskiević-Čikara nastavlja: "Sa svojim radom Hrvati u Aucklandu osnovali su Hrvatsko radničko društvo i uredit će uskoro svoju tiskaru, za koju su dobili od neimenovanog dobrotvora 2.400 kruna.

Hrvati u Novom Zelandu živo prate sve događaje u domovini, hvale odvažnost hrvatskih zastupnika u mađarsko-hrvatskom Saboru, skupljaju pomoć za siromašne Hrvate u Međimurju i Zadru." Svoj članak završava riječima: "Svaka im čast i slava!"[76] Tako se Paskiević-Čikara 1908. godine pohvalno izražava o Hrvatima u Novom Zelandu u Hrvatskoj rieči.

"Društveno-zabavni i prosvjetni život 1905. u rijetko slobodnim satima organiziraju ovako: nedjeljom popodne i druge dane uvečer pjevaju hrvatske pjesme i one iz Kačića, a dođe i guslar, ako je tu. Na Božić, Uskrs i druge velike blagdane veselije je kad se pjeva uz liru, a mladež pleše hrvatske narodne plesove. Ali sve je mrtvo ako nema naše mile hrvatske trobojnice. Nema u Novom Zelandu nijednog hrvatskog tabora (camp), a da u njemu ne lepršа novozelandskim zrakom hrvatska trobojnica", piše T. Tikvanović u Tršćanskom Lloydu 21. siječnja 1905.

Društvo sjedinjene hrvatske mladeži osnovano je u Aucklandu 1907. godine da "usplamćuje krvcu u žilama hrvatskih sinova, te srcem i dušom svaki hrli svome bratu Hrvatu. Mladi djeluju tako što socijalno pomažu bolesne i besposlene. Imaju knjižnicu. Društvo sv. Jeronima iz Zagreba poslalo im je nekoliko kompleta knjiga", piše Napredak od 6. listopada 1907. godine.

Ivan Kosović je otvorio večernju školu engleskog jezika, ali bez odaziva.

Don Milan je pokušao osnovati radničku zadrugu po uzoru na Hrvatsku zajednicu u Americi, ali ni na tri skupštine 1928. godine nije uspio. "U narodu nema shvaćanja za socijalne dužnosti", piše don Milan.[77]

Pad kulturnog rada

Don Milan u svome Zgodopisju piše: "Kroz pedesetak godina dolaska naših ljudi u Novi Zeland pokušalo se izdavanje osam raznih novina. To su: Bratska sloga, Danica, Napredak, Hrvatska trublja, Istina, Glas istine, Zora

i Novi svijet, ali dana 30.IV.1929. ne obstoji nijedna."

Kao uzrok tome nabraja četiri razloga

a) vjerojatno nesposobni urednici,

b) mali broj pretplatnika,

c) raštrkanost naših ljudi - promjena posla i stana,

d) pojedini prkosi i svađe.

Može se dodati kao glavni razlog: ne voli se čitati - osobito nepovoljno štivo - kao političko i zato nepoželjno.[78]

Poslijeratnim stanjem između 1920. i 1940. godine, Hrvati u Novom Zelandu ne pokazuju neki sustavni kulturni rad. To im onemogućuje nova jugo-situacija. Hrvatski svećenik ne spominje u svom Zgodopisju ništa nego piknike i plesove. Vjerske su svečanosti - kako on piše - ometane pro-komunističkim izazovima. Jedino vjerska proslava blagoslova nove crkve (kapele) sv. Ćirila i Metoda u Oratiji, koju su Hrvati sagradili (jer drugih još nije bilo) i koju je blagoslovio biskup 4. svibnja 1930. godine, pokazuje lijepu hrvatsku aktivnost.

2. HRVATSKA CRKVA U JAVNOSTI

Javno predstavljanje trinaeststoljetne vjerske i kulturne baštine u Hrvata novozelandskoj katoličkoj javnosti prvi put je učinjeno u nedjelju 18. travnja 1948. godine, prigodom posvete msgr. Lehmana za biskupa Otočja Cook u Polineziji. Za to je predstavljanje zaslužan don Jure Marinović, koji je priredio akademiju.



Predstavljanje hrvatske vjersko-kulturne baštine u Aucklandu

Slikovno je prikazao hrvatske simbole: crkvene knjige, grb i zastave. Mladež u hrvatskoj narodnoj nošnji donijela je uglednicima razne darove koji predstavljaju značajke hrvatske povijesti. Razni govornici istaknuli su vrlo korisno djelovanje

Katoličke Crkve u Hrvatskoj.

Govorili su:

a) don Jure, koji je iskazao srdačnu dobrodošlicu,

b) Ivan Totić, jugoslavenski konzul - "Crkva i jugoslavenski kopači smole kauri",

c) Marin Šimić, u ime naših ljudi - "Crkva prijatelj nove zajednice",

d) Mate Nola, u ime roditelja djece - "Naši roditelji cijene Vaše katoličke škole",

e) Karlo Oršulić - "Naša prva generacija u Novom Zelandu", i

f) Dr. Miroslav Crkvenac - "Naša narodna katolička baština".

Zahvalili su dr. McKeefry, pomoćni biskup Aucklanda, Dr. Lyons, biskup Christchurcha, Dr. J. O´Nell, pomoćni biskup Dunedina i biskup Lehman.

Don Jure piše:

"Cilj ove akademije jest:

a) zahvaliti Katoličkoj Crkvi u Novom Zelandu za svu pomoć obostranu pruženu našem narodu ovdje kroz zadnjih 60 godina (1890.-1948.),

b) hrvatskoj mladeži neka ovo bude nadahnuće i zvijezda vodilja za veća i plemenitija dostignuća."[79]

Don Jure je u uvodnom govoru spominjao pojmove i izreke kao što su: "naši oci iz slavne Hrvatske, hrvatski jezik, hrvatska kultura, hrvatski narod, Predziđe Kršćanstva, hrvatski pozdrav" i sl. Spominjalo se puno i "jugoslavenski" kod govornika. Najljepši govor izrekao je dr. Crkvenac o hrvatskoj povijesti. Riječ "jugoslavenski" kod ovih govornika znači zajednicu Južnih Slavena od kojih je i narod hrvatski. Prikazana je bogata baština Hrvata svim posjetiteljima, pa i jugoslavenima.

Na akademiji je bio prisutan i Fr. Josip Zanna, prvi austrijski kapelan (1904.-1911.) za Hrvate kopače smole na sjeveru Sjevernog Otoka.

3. ŠKOLE

Sva djeca naših doseljenika pohađaju engleske državne ili pak engleske privatne katoličke škole. Hrvatske dopunske škole nije bilo moguće održavati ni otvarati.

Sva djeca naših obitelji vrlo dobro uspijevaju u svim nižim, srednjim ili višim školama, a mnogi i na sveučilištu. Don Milan navodi (do 1930. godine) Šoljaka, profesora, i Nolu, inženjera.

Kroz onih deset godina prije II. svjetskog rata (1930.-1940.), mladež hrvatskih obitelji redovito je pohađala škole. To su djeca kopača smole koja su se žrtvom i štednjom roditelja približila gradu. Možda roditelji imaju farme ili dućane ili druga zaposlenja u gradu, i tako su djeci otvoreni putovi u škole i život.

Don Jure Marinović, koji je službovao u katedrali, susretao ih je i poznavao. Veselio se njihovu usponu i od 1947. do 1952. godine pripremao je za studente kulturne susrete.

Hrvatski intelektualci

Po sudu don Jure Marinovića, u Novom Zelandu je do 1970.-ih godina bilo oko 150 hrvatskih intelektualaca sa sveučilišnom naobrazbom. Većina se njih, nažalost, nazivala Jugoslavenima. Danas, 1999. godine ima sigurno više od 500 hrvatskih intelektualaca koji su se školovali ovdje, u Novom Zelandu (gdje je i većina od njih rođena), ili su neki došli u razdoblju 1990.-1995. godine.[80] Velik je to doprinos ovoj maloj zemlji, tim više što djeca "Kiwi" i raznih drugih narodnosti ne pohađaju tako mnogo visoke škole.

Mladi se ističu još i u glazbi i u športu, ali, nažalost, svoj hrvatski jezik i rodoljubni duh zaboravljaju. Glavni je tome razlog obiteljski nemar i poteškoće. Roditelji su uvijek zaposleni, malo su sa svojom djecom, a djeca su već od malih nogu do sveučilišta u svom "Kiwi" društvu. Sljubljivanje mladih sa svojim društvom 30 % je brže u ovoj generaciji, nego u onim ranije - pred 50 godina.

Hrvatski jezik

Ipak su mnogi hrvatski doseljenici, koji su većinom iz južne Hrvatske - Dalmacije - u svojim obiteljima brižno čuvali svoj hrvatski jezik. Istina, iza I. svjetskog rata neki su svoj hrvatski jezik nazivali jugoslavenski, dalmatinski, materinski, naški i sl. Ranije generacije, one između dva svjetska rata, uspjele su kod djece više održati hrvatski jezik, nego one kasnije. Zato se nastojalo

održavati tečajeve za mlade.

Po izjavi (iz 1997. godine) dr. Joze Metera, hrvatskog veleposlanika za Australiju i Novi Zeland, hrvatska mladež u Novom Zelandu u prvoj generaciji može se usporediti sa istom hrvatskom mladeži Australije druge generacije po stupnju asimilacije, tj. zaboravljanja jezika i rodoljublja hrvatskoga. Razlog je tome što je u Novom Zelandu politika i nemar roditelja udaljila sebe i djecu od hrvatskog svećenika i hrvatske crkve, a time i škole.

Objektivna teškoća je velika raštrkanost naselja, a ranije - prije pedesetak godina - razlog su bile i slabe prometne veze. Novi Zeland nema dobru gradsku autobusnu mrežu, a osobito danima praznika i vikenda, čak ni danas u 2000. g.

Tečajevi

Trebalo je, dakle, otvoriti tečajeve hrvatskog jezika. I doista! Prvi tečaj hrvatskog jezika za hrvatske studente otvorio je don Jure Marinović 1947. godine u učilištu Centar katoličke mladeži (Catholic Youth Centre) u Aucklandu, i to pod imenom hrvatski jezik. Taj tečaj je vodio prof. Ivan Ferega, kojem je don Jure Marinović pripremio karte i omogućio (platio) da iz Austrije dođe u Novi Zeland u tu svrhu. Tečaj je trajao samo godinu dana.

Jugoslavenski klub u Aucklandu održavao je povremeno tečajeve "jugoslavenskog" jezika za djecu.

Jugoslavensko veleposlanstvo u Wellingtonu i njezin ured u Aucklandu, usprkos pokušaja tečajeva hrvatskog jezika, otvaralo je - u suradnji s Ministarstvom prosvjete Novog Zelanda - tečajeve "jugoslavenskih jezika" u Gimnaziji Kelston (Kelston High School), kroz doba 1974.-1980. godine. Te je tečajeve vodio Tomislav Pandžić nekoliko godina, a onda Vida Palinić.

Tečaj hrvatskog jezika i glazbe od 1971. do 1974. godine vodio je prof. Ante Ćulav u Gimnaziji Henderson (Henderson High School).

U župnoj dvorani u Pt. Chevalieru pod upravom don Jure Marinovića vodio je tečaj hrvatskog jezika prof. Ante Ćulav tijekom 1976. i 1977. godine, a od 1983. pa do 1985. prof. Stjepan Mataković.

Prof. Ante Ćulav je vodio u Gimnaziji Rutherford (Rutherford High School) u veljači, ožujku i travnju 1988. godine tečaj pod imenom "Hrvatski kopači smole i nji-

hovi potomci" (The Croatian Gumdiggers and Their Descendants). Tečaj je otvorio Tim Shadbolt, gradonačelnik Waitemate (dijela zapadnog Aucklanda), a za poticaj je govorio i Fred Grbić, Hrvat, katolik, rodom iz Živogošća, član novozelandskog Parlamenta, a kasnije i ministar u vladi. Tečaj je bio vrlo dobro posjećen od odraslih posjetitelja, tako da je nekad bilo i 40-50 osoba. Svake večeri bila je nazočna i grupica hrvatskih intelektualaca. Zadnje večeri pisci hrvatskog porijekla sami su čitali svoja djela. Novine Western Leader donosile su izvješća sa svih večeri. Neki su zadnju večer došli iz Kaitaia i Whangarei. Tečaj je doista bio dobro pripremljen i vrlo dobro uspio. Pod upravom Gimnazije Rutherford (Rutherford High School), koja se nalazi u dijelu grada Te Atatu, prof. Stjepan Mataković je u prostorijama Jugoslavenskog kluba od 1986. do 1990. održavao tečaj hrvatskog jezika (pod tim imenom).[81]

Kada je bila otvorena Hrvatska katolička dopunska škola u zgradi Hrvatskog katoličkog centra u Cole Place (Te Atatu South) 1. listopada 1994. godine, Stjepan Mataković nije mogao voditi tečaj hrvatskog jezika (iako je to vrlo rado htio) jer je bio ozbiljno iscrpljen od tri teške operacije na srcu. Ipak, vodio je tamburaški sastav i crkveno pjevanje te je bio i prvi upravitelj škole.

Tečaj hrvatskog jezika za odrasle u prostorijama Hrvatskog kulturnog društva u McLeod road (Te Atatu South) 1993. i 1994. godine vodila je prof. Tanja Jerković, koja se 1995. vratila u domovinu. Taj je tečaj kasnije vodila prof. Anđelka Dugonjić-Hercog kroz 2-3 godine, ali samo povremeno.

Napokon, u svibnju 1998. tečaj je preuzeo Antun Pavlin, poslan u tu svrhu iz Zagreba od hrvatskog Ministarstva prosvjete i športa. Tečaj je imao dvadesetak odraslih polaznika. Učitelj Pavlin vratio se u Hrvatsku lipnja 1999. godine. Tečaj je nastavio držati g. Ivo Perić.

Hrvatska katolička škola

Početak rada

Hrvatska katolička misija je 27. svibnja 1991. godine kupila zgradu u Cole Place i preuredila je za Hrvatski katolički centar. Već u kolovozu bila je osposobljena za školski rad. Tada se održavao maloj skupini hrvatske djece i mladeži vjeronauk - kao priprava za prvu sv. pričest ili krizmu. Tako je nastavljeno kroz sve školske godine do danas.

Školska godina 1994.

Hrvatska katolička dopunska škola otvorena je 1. listopada 1994. Školu je pohađalo 36 djece mlađe dobi (do 15 godina starosti). To su većinom bila djeca mladih hrvatskih obitelji, koje su za vrijeme nametnutog Domovinskog rata doselile u Novi Zeland. Iz prije doseljenih obitelji bilo je šestoro djece.

Škola je imala u programu vjeronauk, hrvatski jezik, povijest i zemljopis - opće pojmove, zavičajnu aktivnost i pjevanje, tj. tamburaški zbor. Prvi učitelji u školi bili su dobrovoljno zauzeti roditelji ili njihovi prijatelji Hrvati, katolici, viši intelektualci.

Prvi upravitelj škole bio je Stjepan Mataković. Dr. Vanda Pokos, liječnica iz Varaždina, bila je tajnik škole i predavala je hrvatsku gramatiku zrelijoj djeci.

Eržika Horvat, učiteljica, predavala je hrvatski, čitanje i pisanje.

Josip Matković, nastavnik, predavao je povijest i zemljopis.

Stjepan Mataković, profesor, predavao je glazbeni odgoj i tamburaški zbor.

Vlč. Ante Klarić, hrvatski dušobrižnik, predavao je vjeronauk.

Nastava se održavala subotom od 17 do 19,30 sati, istodobno u tri učionice.

Djeca su bila podijeljena u tri skupine: manji, srednji i odrasliji. Školski sat je trajao 35 minuta, zbog malog broja djece u pojedinim grupama.

Knjige su bile većinom iz domovine, a prvih godina (1991.-1994.) imali smo knjige i pomagala iz hrvatske škole pri Hrvatskoj katoličkoj misiji u Melbourneu, koje je većinom pripremila stručna učiteljica H. Češek i vlč. Josip Kasić, prema knjigama iz Hrvatske. Sav rad u školi je dobrovoljan. Stvarne troškove snosi Hrvatska katolička misija.

Hrvatska katolička dopunska škola završila je radom 15. prosinca 1994., kao i sve škole u Aucklandu, dijeljenjem svjedodžbi učenicima i sv. misom zahvalnicom u crkvi.

Školska godina 1995.

Rad u novoj školskoj godini počeo je kao i u državnim i privatnim školama u Novom Zelandu - početkom veljače.

Broj djece uglavnom je ostao jednak, oko 35. Poteškoća se javlja u nastavničkom sastavu, jer ovi mladi ljudi trebaju živjeti. To znači traže posao i moraju se spremati

za nj. Skoro nitko od njih ne radi u svom zvanju jer im Novi Zeland ne priznaje diplome, a moraju još i usavršiti engleski jezik da bi mogli uspješno raditi u struci. Zato moraju ići na razne tečajeve po državnim školama. To traži vrijeme, učenje, novčane izdatke (platiti tečaj putem bankovnog kredita), a prijevoz osobnim kolima uz obiteljske potrebe zahtijeva - životni trošak.

U takvoj životnoj ne-situaciji, oni su prisiljeni prihvatiti bilo koji posao u ne-vrijeme, tj. subotom i nedjeljom da se može živjeti i opstati. Troškovi života su nemilosrdni: stanarina, struja, telefon, auto, hrana i sve što još skromna obitelj nužno treba, osobito gdje su djeca sa svojim posebnim potrebama.

Težak je položaj tih naših ljudi, tim više što je tu obitelj, a oni nisu više mladi za studentske dane. Ali, oni trpe i ne tuže se nikome. Svoj životni teret nose strpljivo i uspješno. Budući su neki subotom tako zauzeti, ne mogu redovno dovoziti djecu u školu, niti se aktivirati kako žele.

Te su godine nastavu držali:

a) dr. Ivan Sorić, liječnik iz Zadra, predaje hrvatsku gramatiku starijoj djeci,

b) Stela Pentek, srednjoškolka - hrvatski, i to pisanje i čitanje,

c) dr. Ružica Brhanović - hrvatska povijest,

d) prof. Josip Matković - zemljopis,

e) Stjepan Mataković - glazbeni odgoj i tamburaški sastav,

f) Ružica Stojanović - socijalno-društveni rad, igre,

g) don Ante Klarić - vjeronauk.

Sve se odvija u tri grupe, radno vrijeme je kao i prošle godine - subotom.

Sav je rad dobrovoljan. Stvarne troškove snosi Hrvatska katolička misija, kao domaćin škole. Dr. Darko Kranjčec, liječnik iz Zagreba, i Zvonko Glavačević su povremeno pomagali u nastavi.

Upravitelj škole Stjepan Mataković sastavio je upravno vijeće škole: don Ante Klarić, Stjepan Mataković, upravitelj, dr. Ružica Brhanović, tajnica, te tri izabrana predstavnika roditelja - Ružica Stojanović, socijalna radnica, Slavica Ožura i Slavica Zrinski.

Tečaj za odrasle

Budući da mnogi (skoro svi) roditelji, a i drugi, trebaju usavršavati engleski jezik, otvorili smo u školi tečaj engleskog jezika za odrasle. Njega vodi časna sestra Johanna Walsh, Irkinja, koja već 46 godina radi u raznim

župama u Aucklandu kao pastoralni radnik. Tečaj je trajao od ožujka do studenog 1995. g. Tečaj pohađa šest osoba. Od VI/1996. –X/1999. tečaj stručno vodi Ivan Poljaković, profesor engleskog jezika. Tečaj je pohađalo oko 14 polaznika.

Školska godina 1996.

Rad škole počeo je 10. veljače. Ranije je bio održan roditeljski sastanak, s malim odazivom. Roditelji očekuju bolji rad s djecom, ali je problem - nema nastavnog osoblja. Hrvatskog konzula u Aucklandu, Branimira Lončara zamolili smo da:

a) utvrdi opstanak škole kod mjesnih vlasti,

b) pita za prava i obveze kod nadležnih,

c) nabavi knjige iz domovine tekuće u toj godini.

On nam je dostavio dopis Škole Rutherford u Te Atatu o etničkim školama, da odgovorimo na nj i prema njemu postupimo. Ali, mi moramo najprije zadovoljiti sve uvjete potrebne za dozvolu i pomoć školi. Mi ne zadovoljavamo ni brojem đaka u svakom razredu, ni prikladnim prostorom koji se traži. Nemamo sredstava za preuređenje učionica i ne možemo dobiti traženi broj djece, jer ni roditelji ne mogu sve to obećati, kad su rastrgani osnovnim dnevnim brigama.

Predvidjeli smo na popisu djece da bi mogli imati oko 45 učenika. Ove godine imamo lijepu grupu mladih od 13 do 16 godina za sv. krizmu. Oni također rade prema programu naše škole. Ukupno sigurnih polaznika u školi ima 36, dok je devetorici otežan dolazak zbog nesigurnog prijevoza.

Ove godine dobili smo stručnu učiteljicu Mariju Trbuhović, koja nam povremeno pomaže.

Već imamo novije knjige za hrvatski jezik - Stjepan Težak: Hrvatski jezik za 5., 6., 7. i 8. razred osmoljetke i čitanke za te razrede, kao i za povijest i zemljopis.

Posjet hrvatskog veleposlanika dr. Joze Metera iz Canberre našoj misiji i školi 23.VI.1996. godine posebno nas je obradovao i počastio. Ostavio nam je u knjizi hrvatske škole pismeni pozdrav u kojem:

a) izražava žalost zbog naše raspršenosti u svijetu,

b) moli snagu od Boga za još jedan napor - vratiti se kući,

c) onima koji bi ostali stavlja na srce svetu dužnost širiti ime Lijepe naše i svje-

dočiti da pripadamo vrhu kulturnih ljudi svijeta,

d) zahvaljuje na dočeku i želi nove radosne susrete.

Naša je škola 24. lipnja oplakala smrt svoga upravitelja Stjepana Matakovića, koji je u svibnju otišao na odmor u svoj Karlovac i tamo naglo umro 24. lipnja, gdje je i pokopan dva dana kasnije. Novi upravitelj škole je Ivan Poljaković, profesor njemačkog i engleskog jezika.

Ova je godina sretno završena svečanostima: prva sv. pričest - vrlo svečano - 24.XI.1996. - osmorici prvopričesnika. Dne 15. prosinca slavili smo sv. krizmu. Domaći biskup Patrick Dunn krizmao je 15 hrvatskih vjernika. Škola je završila 14.XII.1996. godine.

Školska godina 1997.

U školskoj godini 1997. već na početku Bog nam je darovao iz Splita učiteljicu Eufemiju Lampalov, koja je upravo ušla u mirovinu i došla u Novi Zeland kćeri Vesni i zetu Aleksandru. Imamo 37 upisane djece, od kojih samo dvoje dolazi rjeđe, a ostali su revni. Nova učiteljica Lampalov sve nas je oduševila i privukla. S djecom je kao nježna majka, prava odgojiteljica i stručna učiteljica, i u školi i u crkvi.

To se odmah pokazalo. Starija djeca (mladi krizmanici) izišli su iz naše škole kad su se krizmali i već upisali u višu školu.

Izgledalo je da ćemo novu godinu početi s malim brojem učenika. Ali, na vijest nove i dobre učiteljice - pojavili su se mališani i dali život školi. Hvala Bogu!

I u ovoj školskoj godini imali smo goste. Tuga Tarle, savjetnica za kulturu pri Hrvatskom veleposlanstvu u Canberri, posjetila nas je 5. travnja 1997. i izrazila svoju radost u knjizi škole ovim riječima: "Sretna sam što sam Vas upoznala dragi roditelji. Raduje me vaš osmijeh i veselost, djeco! Hvala vam sa željom da sačuvate duhovne vrijednosti i ljubav za svoju domovinu."

Na našu tugu ostavila nas je učiteljica Lampalov i vratila se 1. lipnja svojoj obitelji u Jesenice-Krilo, kod Splita. Svi smo to teško primili. Ali, ipak nas Bog nije zapustio. Na njezino mjesto došla je Marina Milinović koja je odgojiteljica i kao takva dobro nam pomaže.

Polovicom godine doživjeli smo rasipanje koje će se, nažalost, povećavati.

Naime, nove obitelji nemaju pravog ili nemaju nikakvog radnog mjesta u Novom Zelandu. Socijalna pomoć je tek tolika da ne gladuju, ali ona ne omogućuje napredak. Zato nam već jedna obitelj s troje djece odlazi 27.VI.1997. u Australiju. To je obitelj dr. Dragice i Zvonka Glavačević. Tamo su veće mogućnosti posla, škole na višem nivou i odgoj (prihvaćanje) mladih mnogo ozbiljniji. Za roditelje i mladež to je spasonosno, jer se daje prednost ozbiljnoj školi, a toga u Novom Zelandu vrlo malo ima. Zanimljivo je da većina djece redovno više vole biti u Novom Zelandu nego u Australiji.

Dne 28. lipnja 1997. posjetili su našu školu hrvatski konzuli Branimir Lončar, koji odlazi u domovinu, i Ružica Ivanković, novi konzul u Aucklandu. Don Ante, roditelji i djeca iskreno su ih pozdravili, a oni su zahvalili. Ružica Ivanković je zapisala u knjigu škole: "Zahvaljujem na vrlo toplom dočeku i iznimno prijateljskoj atmosferi. Svojim radom u Aucklandu pomoći ću u radu dopunske škole, jer to želim kao zadatak. Hvala."

Školska godina 1998.

Godina je započela s 32 učenika, a uključit će se još četiri-pet. Nastava je počela 21. veljače. Govori se o dolasku učitelja iz Hrvatske, kojega šalje Ministarstvo prosvjete preko Generalnog konzulata u Aucklandu. Svi smo nestrpljivo čekali, ali sve u dobroj nadi da će škola potpuno oživjeti. I, hvala Bogu, došao je i posjetio našu Hrvatsku katoličku dopunsku školu 9. svibnja 1998. u 17 sati Antun Pavlin, iz Samobora. On ima višu stručnu spremu kao profesor, ali ovdje je za našu školu učitelj. Došao je u društvu Ružice Ivanković, hrvatske konzulice, koja nam ga je predstavila.

Antun Pavlin odmah je napravio program za rad u Hrvatskoj katoličkoj dopunskoj školi pri ovoj misiji i za rad u zgradi Hrvatskog kulturnog društva u McLeod Road. Svaku večer u tjednu posvetio je radu s djecom i odraslima.

Dne 24. svibnja djeca Hrvatske katoličke škole spremili su pozdrav novom učitelju. Don Ante je predstavio Ivana Poljakovića, prof. filologije, kao upravitelja naše škole. On je izrazio dobrodošlicu učitelju, a djeca su ga pozdravila pjesmicom napisanom u tu svrhu:

Evo sreće i veselja,
mi imamo učitelja.

Poslala ga Domovina
koja ljubi svakog sina
i želi ga odgojiti
i za život pripremiti.

Evo sreće i veselja,
mi imamo učitelja.

Srdačno Vas pozdravljamo
i želimo Vama samo
sretni s nama da budete
i u dobru uspijete.

Evo sreće i veselja,
mi imamo učitelja.

Vjeran Bogu i narodu
sretan nama i svom rodu
pravi put nam Ti pokaži
da budemo svima draži.

Evo sreće i veselja,
mi imamo učitelja.

Mi ćemo Vam dobri biti
dobro učit i raditi
naša škola da uspije
i svakoga obraduje.

Evo sreće i veselja,
mi imamo učitelja.

Učitelju naša nado
svatko Tebe želi rado
i mi djeca u tuđini
i u dragoj Domovini.

Evo sreće i veselja,
mi imamo učitelja.

Osjećaj se u ovom zboru
ko u svomu Samoboru!
Uspijevaj i živi, cvati
to Ti žele svi Hrvati!

Evo sreće i veselja,
mi imamo učitelja.

4. KULTURNA NASTOJANJA

Kulturna tribina

Kulturna tribina djeluje već pet godina pri Hrvatskoj katoličkoj misiji u zgradi Hrvatskog katoličkog centra u Cole Place, u dijelu grada Te Atatu South.

Prvi je nastupio don Ante Klarić, hrvatski dušobrižnik ove Hrvatske katoličke misije. 23.II.1994. Tema je bila: "Don Frane Bulić i grob hrvatske kraljice Jelene".

Drugi predavač bio je Veljko Ćurin, hrvatski književnik. On je 23.III.1994. održao zanimljivo predavanje na temu "Gusjenice i leptiri ili nacionalna i politička metamorfoza naših ljudi danas".

Treći je predavač bio Leo Gilic, hrvatski intelektualac. Dne 27.IV.1994. on je nastupio sa temom "Hrvatska u II. svjetskom ratu".

Četvrti predavač sa temom "Dolazak hrvatskih intelektualaca u Novi Zeland 1993.-1994. i njihovo snalaženje ovdje" nije nastupio zbog malog broja nazočnih.

Potom je nastao prekid od tri godine zbog nedostatka stručnog osoblja i prezaposlenosti za životne potrebe.

Peti predavač bio je vlč. Ante Klarić, koji je o temi "Crkva i kultura" govorio 28.VI.1997., prigodom završetka uspjelog tečaja engleskog jezika za odrasle.

Šesti predavač prof. Ivan Poljaković održao je 26.VII.1997. predavanje na temu "Hrvati u Bačkoj - Bunjevci".

Sedmi predavač bio je Željko Škrinjarić 30.VIII.1997. Tema je bila: "Crkva šutnje u Hrvatskoj i prvi njezin biskup".

Osmi predavač bila je Hedi Jurišić, koja je 27.IX.1997. govorila na temu: "Utjecaj zvijezda na život čovjeka".

Dipl. homeopat Brigita Biondić održala je 28.XI.1997. predavanje na temu "Što je homeopathia?".

Deseto je predavanje 4.III.1998. održao dr. Davor Perinović, ortoped i naučni savjetnik, na temu: "Stanovnici mora u liječenju tumora i uporaba nekih životinja iz novozelandskog i hrvatskog mora u liječenju tumora".

Jedanaesto predavanje na temu "Homeopatska kućna ljekarna za svako kućanstvo u svakodnevnim problemima" održala je Brigita Biondić 1.IV.1998. godine.

Damir Biondić, ing. strojarstva, održao je 3.V.1998. dvanaesto predavanje na temu "Urota Zrinjsko-Frankopanska".

Trinaesto predavanje održao je 4.VI.1998. Ivan Pandžić, ing. elektronike, na temu: "Evolucija nije znanstvena".

Dr. Davor Perinović održao je 16.VIII.1999. četrnaesto predavanje na temu: "Teško političko stanje u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini 1991.-1992."

Slaven Bačić, pravnik i povjesničar iz Subotice, održao je 16.IX.1999. predavanje na temu: "Hrvatske manjine - Hrvati u Bačkoj".

Slavlja i svečanosti

Zlatni svećenički jubilej slavio je svečano msgr. Jure Marinović 29.X.1989. u župnoj crkvi i u dvorani župe Te Atatu. Bilo je zaista svečano, mnogo svijeta - Hrvata i don Jurinih župljana iz Pt. Chevaliera. Bili su kao gosti i tri hrvatska svećenika iz Sydneya - fra Toni Mutnik, fra Vinko Švogor i vlč. Stipe Gnječ. Propovijedao je don Ante Klarić.

Drugi zlatni svećenički jubilej slavio je don Mate dr. Kolić, hrvatski dušobrižnik iz Wellingtona, 21.IV.1996. u zgradi Hrvatskog katoličkog centra u Cole Place, u Aucklandu. Propovijedao je don Ante Klarić. Svečani objed bio je u Hrvatskom kulturnom društvu u McLeod Rd. Bila su prisutna i dva hrvatska svećenika iz Melbournea - vlč. Josip Vranješ i vlč. Mato Križanac.

Svečanosti prve sv. pričesti i sv. krizme održavane su redovno svake druge godine, a nekad i svake.

Prigodne svečanosti otvorenja ili zaključenja školske nastave, kao i Božićna veselja s djecom pred jaslicama, ili za Majčin dan i slične zgode, održavane su na zadovoljstvo prisutnih. Roditelji su dolazili i to željeli, jer - djeca su tu!!

Zabavni programi i igrokazi

Zabavni programi šaljivog karaktera održavani su svake godine prigodom maškara. Tada bi nastupala djeca u maskama, tamburaški sastav ili harmonike i VIS davali su ugodno raspoloženje.

Održavani su i manji šaljivi igrokazi kao "U brijačnici", "Audicija na glumačkoj akademiji u Sarajevu" dva puta i sl.

Ozbiljne predstave bile su ove:

1992. g. - Rabadan-Marinov: "Gospin bunarić"

1995. g. - "Zagrljaj" - o Katarini Kotromanić, bosanskoj kraljici. Igrokaz je održan prigodom posjeta kardinala Puljića.

1996. g. - Marinov: "Suza spasa". Igrokaz je bio u povodu jubileja dr. Kolića.

1997. g. - Šenoa: "Postolar i vrag".

1998. g. - Rabadan-Marinov: "Gospin bunarić". Održan je prigodom posjete

Novom Zelandu nadbiskupa Bozanića.

1999. g. - H. Hofmanstahl: "Čovjek". Održan prigodom proslave 95. obljetnice Hrvatske katoličke misije u Aucklandu 14.XI.1999.

Tisak

"Crkvenu pjesmaricu" 1987. godine složili su i umnožili dr. Sebastijan Palić i Stjepan Mataković, zborovođa misije.

"Obred Mise" - pučki molitvenik 1971. i 1989. godine za jubilej msgr. Marinovića, kao i "Crkvenu pjesmaricu" obnovili su Ante Ćulav i Ivica Dernaj.

Radio program

Radio-sat na hrvatskom jeziku, pri Auckland Community Acces Radio, otvorila je 28.XI.1992. Hrvatska katolička misija na svoje ime, najviše zaslugom i zalaganjem Stjepana Matakovića, koji je bio i prvi neumorni urednik programa. Od studenog 1993. emisije Hrvatskog radia vodi Hrvatsko Kulturno Društvo i pristupačne su Hrvatskoj Katoličkoj Misiji, osobito zadnjih godina. Hvala Nikši Sardeliću!

5. RODOLJUBNI RAD

Hrvatski paviljon

U 1978. godini - Međunarodnoj godini djeteta, kulturna ustanova Multicultural Society iz Aucklanda, pokazala je više otvorenosti i mogućnosti rada za sve etničke grupe u Aucklandu.

Naime, u gradskom Ratnom Spomen-Muzeju (Auckland War Memorial Museum)

otvorila se mogućnost prikazivanja etničkih kultura i značajnih osobitosti. Svaka etnička grupa na određenom prostoru uredi svoj etnički paviljon, gdje predstavi javnosti svoje ime, kulturu, vjeru i sl. Izložba se održava svake druge godine.

Hrvati u Novom Zelandu, makar ometani kroz pedeset godina od srpsko-komunističke tiranije i premda malobrojni, uvijek su pokazivali svoju rodoljubnu i kulturnu živost. U razdoblju 1979.-1994. redovno su uređivali svoj paviljon, vrlo bogato, uspješno i ukusno. To je sve svraćalo pažnju posjetitelja i govorilo o nepoznatim Hrvatima i Hrvatskoj. Ljudi su se u mnogo slučajeva divili i čudili kako se o tome malo zna.

Izložba je bila otvorena 14 dana. U hrvatskom paviljonu bile su stalno prisutne jedna ili dvije osobe, koje su čuvale i posjetiteljima tumačile bogatu kulturno-vjersku trinaeststoljetnu baštinu hrvatskog naroda i Lijepe naše.



Hrvatski paviljon

Hrvatski klub, makar malen (šest obitelji), ustrajno je održavao te izložbe kroz 15 godina (1979.-1994.) i pokazivao ljepotu hrvatske domovine svima koje to zanima. Čitajmo utiske posjetitelja izložbe u Multicultural Society of Auckland, u srpnju 1994:

"Tek sada doznajem da je lijepi kip Kalvarije, koji već dugo gledam u katedrali, dar Hrvata - kopača gume iz 1908. godine." Isti, gledajući fotografije Jure Dorotića iz 1985. godine o Bleiburgu sa širim opisom reče: "Čuo sam o knjizi N. Tolstoja, ali nisam znao za toliko stradanje Hrvata. Šteta da svjetska javnost ne zna više o tome." (P.O. policajac)

"Svaka izložba o Hrvatskoj vrlo je značajna za posjetioce i nama ide u prilog, pa bila i skromnija." (Ivan Tvrdeić)

"Svaka slika na hrvatskoj izložbi - naš je ambasador." (Petar Božić)

Novozelandska TV je 24.VII.1994. u 8,30 ujutro prikazala sve etničke paviljone izložene u Multicultural Society, pa i hrvatski, koji je djelovao doista otmjeno.

Iza uspostave demokracije i priznanja Hrvatske državnosti 1992. godine, Hrvatsko kulturno Društvo stalo je na svoje noge da na svim područjima predstavlja domovinu Hrvatsku i Hrvate u Aucklandu i Novom Zelandu. Očekivalo se da će i na kulturnom i informativnom području predstavljati Lijepu našu i preuzeti brigu za izložbene etničke

paviljone, tim više što su one malobrojne obitelji iz ranijeg vremena sada već bile nemoćne. Međutim, nažalost hrvatskog paviljona više tu nije bilo.

Osnivanje ogranka Hrvatske Demokratske Zajednice u Aucklandu

Ogranak HDZ-a u Aucklandu je osnovan od grupice hrvatskih vjernika i članova malog Hrvatskog kluba, zaslugom Vlade Pucaka, poslovnog čovjeka iz Sydneya u Australiji, inače rodom iz Bjelovara.

Dne 13. svibnja 1990. skupina hrvatskih vjernika i članovi Hrvatskog kluba, poslije sv. mise u Cole Place, okupili su se u Vladinu malom restoranu u zgradi K-mart u Hendersonu (zapadni Auckland) sa željom i namjerom - osnovati HDZ.



S osnivanja ogranka HDZ-a u Aucklandu

Prvi je govorio poznati hrvatski aktivist Jure Dorotić, zatim Mate Stanković, pa Grgo Žutelija, bivši hrvatski mornar, koji je čudom Božjim izbjegao tri jame na Korčuli i ostao živ te došao u Novi Zeland.

Jedinstvena želja svih prisutnih bila je da na Majčin dan - koji se slavio upravo toga dana - i u čast majci domovini osnuju Hrvatsku Demokratsku Zajednicu. Od prisutnih tridesetak osoba, većina se upisala. Kasnije je pristupilo još nekoliko osoba.

Dne 10. lipnja 1990. u 14 sati u restoranu Dalma Court birala se uprava. Izabrani su: Jure Dorotić za predsjednika, Filip Kozina i Stipe Mataković za dopredsjednike, Željko Škrinjarić za tajnika, Nenad Vežić za blagajnika te Marko Nuić i Leo Gilic u nadzorni odbor.

Proslava Dana hrvatske državnosti

Prva proslava Dana hrvatske državnosti održana je 2. lipnja 1990. godine u 20 sati u motelu M. Batistića, Dalma Court u Hendersonu. Prisutno je bilo oko 150 osoba. U 20,15 vrlo lijepim desetminutnim govorom pozdravio je prisutne Željko Škrinjarić na hrvatskom, a Davor Ozić kroz četiri minute na engleskom. Svečanost je bila srdačna i sve je oduševila pjesmama i raspoloženjem.

Još svečanija proslava Dana hrvatske državnosti bila je 1. lipnja 1991., koja je nazvana "čudo u Novom Zelandu", prema pisanju Hrvatskog vjesnika iz Australije od 12. srpnja 1991.

Ta proslava doživljena je od pravih Hrvata (koji su to čekali i za to se krvavo trudili) kao kulminacija svih žrtava, rada i napora te male skupine, koja je kroz desetljeća držala živim hrvatstvo u Novom Zelandu, usprkos svim nedaćama.

Proslava je održana u Kelston Community Hallu u zapadnom Aucklandu, blizu Hendersona, gdje živi najveći broj ljudi hrvatske krvi. Ta mala skupina Hrvata u svojoj povijesti od više desetljeća još nema svoga kuta gdje bi se mogla sastajati. Ni Hrvatska Katolička Misija također mala, nema svog prostora. Ali već mjesecima oni ozbiljno misle na to i trude se. I već je neumorni Grgo našao zgradu u Kumeu na tržištu. Ona je već naša. Od rujna 1990. na tome se radi. I zgrada je 27.V.1991. dovezena (prenesena velikim kolima), postavljena na crkveno zemljište dano od mjesnog biskupa Hrvatskoj Katoličkoj Misiji pod uvjetom: dok nas ovdje ima. I uređuje se. Ta zgrada nazvana Hrvatski katolički centar, vrijedit će zlata svim Hrvatima i njihovim prijateljima ubuduće, a osobito prvih ratnih godina (1991.-1993.). Tu će se oni svi sastajati i sve činiti za pomoć domovini u budućem zločinačkom ratu nametnutom Hrvatskoj.

Velika Dvorana Kelston Community bila je puna Hrvata i njihovih prijatelja.

Posebno dragi i cijenjeni gost bio je Assid Corban, gradonačelnik općine Waitakere, na zapadu Aucklanda. U svom pozdravu, naglasio je sličnost između Hrvata i Libanonaca u Novom Zelandu. Njegova djeda, koji je u Novi Zeland stigao 1892., stalno su zvali Asirijcem, sve dok Libanon nije postao neovisna država. Gradonačelnik Corban čestita Hrvatima da su se napokon poslije slobodnih izbora prošle godine oslobodili komunizma. Odsad će se Hrvati zvati svojim pravim imenom, a ne netočnim imenom, kao Jugoslaveni, što je to bio slučaj u Novom Zelandu dugi niz godina.

Još je bio zapažen Marijin poziv hrvatskoj mladeži. Naime, na proslavi te večeri, mlada osamnaestogodišnja sveučilištarka Marija Batistić pozvala je svu hrvatsku

mladež u Novom Zelandu da otvoreno rekne što jest - da oni govore hrvatskim jezikom! "Vrijeme je", naglasila je Marija "da mladi shvate i priznaju da nema jugoslavenske narodnosti, niti ´naškog´ ili ´jugoslavenskog´ jezika!"

Veoma je važno što je ovo rekla mlada osoba koja je tako skrenula pozornost i odgovornost ne samo mladeži, nego i starijih - i njihovih roditelja. Čestitamo našoj dičnoj studentici Mariji, budućoj odvjetnici, koja će javno isticati da je Hrvatica i hrvatska odvjetnica.

Na toj proslavi svirala je hrvatska grupa More, u kojoj pjeva Zvonko Delija, inače član mjesnog HDZ-a.

Na proslavi su, naravno, bili prisutni i hrvatski svećenici: msgr. Jure Marinović (u miru) i vlč. Ante Klarić, hrvatski dušobrižnik u Aucklandu. Oni su i blagoslovili proslavu, prisutne i sve Božje darove u hrani i piću.

Sve prisutne na proslavi, iz Hrvatske je pozdravio i čestitao istu Gojko Šušak, ministar za iseljeništvo. Tu je čestitku pročitao na hrvatskom Stjepan Mataković, a na engleskom dr. Leo Pandžić. Sve je ovo ovjekovječio i spasio za budućnost - na video kazeti - Jure Dorotić, jedan od osnivača i prvi predsjednik HDZ-a u Aucklandu, svestrani javni radnik i uspješni širitelj hrvatstva među ljudima hrvatske krvi i drugima.

Hrvatska rodoljubna klima na ovoj oceanskoj, osobito pod vrućinom teških događaja u Hrvatskoj i Sloveniji tih dana, dozrijeva i uvjerava novozelandsko javno mišljenje i naše Hrvate o staroj istini. Ti su - do jučer - bili vođeni iz Beograda Tanjugovom velikosrpskom propagandom koja u Novom Zelandu nikad nije lijepo govorila o Hrvatskoj i Hrvatima. Tada, u srpnju 1991., novine, radio i TV tako rječito govore o strahotama komunizma i četništva da dobronamjernom svijetu ništa više nije sakriveno. Hvala Bogu, mnogi i mnogi otvaraju oči i vide.[82]

Priznanje suverene Hrvatske

Hrvati već 800 godina traže pravdu - traže svoju samostalnost. Tako i 1991. zovu narode, javno mišljenje, ono pošteno i pravedno, kojeg nema na političkom stolu ni u ratničkom krugu! Traže da svijet rekne ono pravo i dade im slobodu i samostalnost!

Hrvatska katolička misija u rujnu 1991. moli domaćeg biskupa msgr. Denisa Brownea da nam dopusti vani - pred crkvama moliti od prisutnih ljudi potpis za našu

samostalnost i slobodu, pa i mir. To je naše naravno pravo kojim tražimo da nas svijet prizna kao samostalne i slobodne. Preuzvišeni biskup je velikodušno dopustio![83] Hvala mu lijepa u ime svih Hrvata i cijele Hrvatske. U prikupljanju potpisa neumorni su bili članovi Hrvatske katoličke misije i Hrvatskog kluba. Tako su revni Hrvati pred aucklandskim župnim katoličkim crkvama u nedjelju 6. listopada 1991. molili od novozelandskih vjernika i dobivali potpise za naše naravno pravo: svjetsko priznanje na slobodu. Gospa je pomogla. Pred crkvama je skupljeno oko 1.500 potpisa za našu slobodu.[84] Teško je bilo vidjeti neke naše zbunjene. Dok njihovi susjedi Novozelanđani to mirno potpisuju, oni - jadni - zbunjeno izbjegavaju.

Sve te potpise s popratnim dopisima, Tea i Leo Gilic odnijeli su u Wellington i predali McKinnonu, ministru vanjskih poslova Novoga Zelanda.

Hrvatski klub je neumoran. Radi se o biti ili ne biti cijelom našem napaćenom narodu. Oni - 30. listopada 1991. opremaju svu ovu potrebnu dokumentaciju na razne strane svijeta u oko 50 država i mole te naslove da priznaju Hrvatskoj samostalnost.[85]

Dne 4. prosinca 1991. godine, Vladu Novog Zelanda u Wellingtonu posjetili su don Mate dr. Kolić, Veljko Ćurin i Louis Dean, kao prijateljska delegacija. Cilj ovog posjeta jest potaknuti Vladu Novog Zelanda da prizna Republiku Hrvatsku kao samostalnu i suverenu državu.

Dva predstavnika Ministarstva vanjskih poslova rekli su kako se "u toj stvari gleda međunarodni rasplet u Europi i Ujedinjenim narodima, makar Vlada prijateljski osjeća s hrvatskim narodom".[86]

I Bog je pomogao. Prvi nas je 15. siječnja 1992. priznao Sveti Otac Papa Ivan Pavao II, zatim Njemačka, Litva, Letonija, Estonija, Austrija, Mađarska i druge države širom svijeta.

Novi Zeland je priznao Hrvatsku 16. siječnja 1992. godine u 15 sati po lokalnom vremenu, a to je u Hrvatskoj bilo u 3 sati ujutro istog 16. siječnja. Australija je priznala Hrvatsku i Sloveniju 16. siječnja 1992. u 9 sati ujutro, što je u Hrvatskoj bilo 15. siječnja u 21 sat.

Proslava hrvatske samostalnosti

Hrvatska Katolička Misija, Hrvatski klub i Hrvatsko kulturno društvo svečano su 16. siječnja 1992. u Hrvatskom katoličkom centru u Cole Place proslavili priznanje samostalnosti Hrvatske od strane Europske zajednice.

Prisutno je bilo oko 230 ljudi. Večera je bila odlična, a ulaz je bio slobodan. U pozdravu, hrvatski književnik Veljko Ćurin govorio je o Hrvatskoj vili - simbolu Hrvatske države. Tada je Hrvatsko kulturno društvo aplaudiralo i slikalo stare istaknute Hrvate sa Križnog puta, kao npr. Grgu Žuteliju, Matu Stankovića, Veljka Ćurina, Žarka Milića i dr. To je bilo prvi put da Hrvatsko kulturno društvo javno odaje počast pojedinim Hrvatima, osobito progonjenima. Cijelu večer je slavlje zaista bilo na vrhuncu. Bio je prisutan i novinar New Zealand Heralda i sutradan je u tim novinama donešena lijepa slika i članak o tome kako Hrvati slave.



Proslava državnosti

Svečana je bila i proslava hrvatske samostalnosti u katedrali sv. Patrika 2. veljače 1992. Prisutno je bilo oko 350 ljudi. Pjevalo se i zahvaljivalo Bogu za taj dar, čekan stoljećima. Bili su prisutni i oni dugo čekani. Don Ante je u propovijedi naglasio značenje vjere u Boga, koji uvijek pobjeđuje, pa tako i danas - u našoj povijesnoj stvari.

Prvi diplomatski predstavnici Hrvatske u Aucklandu

Hrvate u Novom Zelandu iznenadila je činjenica da se za hrvatsku diplomatsku službu u Novom Zelandu prije odabiru ljudi ranijeg političkog iskustva nego li zaslužni Hrvati, nosioci rodoljublja, kakvog su oni predlagali za hrvatskog konzula u Novom Zelandu. O tome je lijepo rekao u Aucklandu 29. veljače 1996. predsjednik Hrvatskog svjetskog kongresa dr. Š. Š. Ćorić: "Nije lako imati državu... Mi je nismo imali 800 godina... A naša mala država danas treba više od 800 diplomata poslati u svijet.. Mi smo u par desetljeća iselili u Njemačku oko 80.000 djece i mladeži, a vani Hrvata ima oko 4,5 milijuna. Zaboraviti ne smijemo da asimilacija mladih danas je u svijetu brža za 30 % nego ranije."[87]

Tako se koncem studenoga 1992. godine doznalo da je Toni Čović (rodom iz Tučepa kod Makarske) od predsjednika Republike Hrvatske dr. Franje Tuđmana imenovan generalnim počasnim konzulom Republike Hrvatske u Novom Zelandu.

U siječnju je 1993. Branimir Lončar (također iz Makarske) imenovan prvim hrvatskim konzulom u Novom Zelandu. Tu je službu vršio do 25. lipnja 1997. godine. Dne 29. lipnja 1997. godine s obitelji vratio se u Zagreb na novu dužnost.

Novi hrvatski konzul za Novi Zeland je Ružica Ivanković, diplomirani politolog.

Hrvatski veleposlanik za Australiju i Novi Zeland, Neven Jurica, sa svojim je suradnicima prvi put službeno posjetio Novi Zeland 25. ožujka 1993. godine. Predaja vjerodajnica guverneru Novog Zelanda bila je u Wellingtonu 2. travnja 1993. Veleposlanik Neven Jurica s pratnjom bio je 4. travnja gost Hrvatske katoličke misije u crkvi. Pozdravljen je i počašćen čajem i kavom u Hrvatskom katoličkom centru.

Otvorenje Hrvatskog konzulata

Generalni konzulat Republike Hrvatske u Aucklandu svečano je uspostavljen 4. travnja 1993. godine. Dne 19. rujna 1993. svečano je otvorio prostorije Hrvatskog konzulata u Aucklandu Stipe Mesić, predsjednik Hrvatskog sabora, u prisutnosti ugledne pratnje. Vlč. Ante Klarić blagoslovio je osoblje konzulata i prostorije u Lincoln Rd uz prigodni govor.

Hrvatski predsjednik dr. Franjo Tuđman u posjetu Novom Zelandu

Kruna svih rodoljubnih i diplomatskih hrvatskih zbivanja u Novom Zelandu bio je dugo željeni i očekivani posjet hrvatskog predsjednika dr. Franje Tuđmana. U posjet Hrvatima u Novom Zelandu on je stigao 25. lipnja 1995. S njime je, uz pratnju ministara i drugih uglednika, bila i supruga Ankica.

Uz službene dužnosti i prinadležnosti, pozdrav Hrvatima i njihov pozdrav predsjedniku bio je 25. lipnja uvečer u Domu Hrvatskog kulturnog društva. Dom je bio malen i tijesan da primi sve Hrvate koji su željeli vidjeti i pozdraviti svog predsjednika... Svi iskreni i pravi Hrvati htjeli su pokazati radost i srdačnost prema svome pred-

sjedniku, a da to vide i osjete i svi stranci.

Sutradan 26. lipnja bio je svečani prijem i doček u hotelu Sheraton, u centru Aucklanda. Na prijemu su bili predstavnici hrvatskih društava i zajednica, kao i ugledni gosti diplomatskog kora.

U počast gostima, Maori su u svojim nošnjama izvezenim od trave izveli svoju divnu igru.



S prijema u Sheratonu

6. SOCIJALNA SKRB

Za vrijeme Prvog svjetskog rata, mnogi Hrvati koji nisu bili na popisu za vojsku morali su raditi pod kontrolom vlade na javnim radovima, kao što su isušivanje močvara, gradnja nasipa, mostova, putova, željezničkih pruga i sl. To im je bilo teže, manja plaća i manje slobode. Njih oko 600 bilo je nezadovoljno, htjeli su raditi na pogodbu. Godine 1916. njih 40 na jednom radilištu stupilo je u štrajk. Petar Šulenta iznio je želje radnika, a predradnik ga je potjerao s posla. Svi ostali su složno odbili raditi, dok se Petar ne vrati. I uspjeli su.

Hrvatska sloga, briga jednog za drugog, pomoć u novcu za put kući ili povratak duga i sl., međusobna solidarnost u bilo kojoj potrebi - poznata je bila svima i Englezi su to zaista cijenili, pa i pomagali naše ljude. Ali to sve do pojave jugoslavenstva, do I. svjetskog rata. U ratu i kasnije nestalo je toga, jer više nisu znali tko je tko. Tako piše don Milan u Zgodopisju: "Ratna pometnja".

Godine 1988. za Nacionalnu sveučilišnu knjižnicu u Zagrebu skupina hrvatskih vjernika prikuplja 850 USD, a vrijedni Grgo Žutelija sâm dariva 1.000 USD, te je ukupno poslano 1.850 USD.[88]

Skupljana je također pomoć za Hrvatski hodočasnički dom u Rimu. Skupljeno je 2.700 NZD, tj. 1.600 USD, a sâm je Grgo Žutelija opet darovao 1.000 USD - pa je

ukupno sabrano 2.600 USD.

Za porušene crkve u Hrvatskoj, hrvatski su vjernici iz Aucklanda na početku rata poslali kardinalu Kuhariću 1.076 DM.

Biskupu Pavlišiću u Rijeku poslana je pomoć za popravak crkve u Ličkim Oštarijama.

Za Hrvatsku katoličku radio postaju u Sarajevu, gradu-mučeniku, poslali su vjernici aucklandske Hrvatske katoličke misije 2.600 DM kardinalu Vinku Puljiću, što je skupljeno na proslavi otvorenja Hrvatske katoličke dopunske škole 22. listopada 1994. godine. Mali Hrvatski klub poslao je 2.500 DM u tu svrhu.[89]

Banjolučkoj i Mostarskoj biskupiji, Franjevačkom provincijalatu i Fondu Kraljice Jelene u Mostaru, vukovarskom župnom uredu i drugima slala se također novčana pomoć.

Početkom rata u Bosni i Hercegovini stigla je skupina mladih muslimanskih obitelji i bila je smještena u Mangere Camp u Aucklandu. Mi smo ih posjećivali, pomagali i 9. siječnja 1993. u zgradi Hrvatskog katoličkog centra u suradnji misije i Hrvatskog kluba pripremljena je za njih vesela večer, da ih se utješi, te je skupljeno novca - po njihovoj želji (280 $) da se telefonom jave svojima... Zinka i Sefer Sivac zahvalili su pismom na svemu: na gostoprimstvu, darovanom novcu i na molitvama za mir i slobodu u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini.[90]

Lijepa novčana pomoć pružena je 1993. i dvojici teških invalida, naših poznanika stradalih u ratu, J.B. iz Splita i M.B. iz Trogira, a 1994. bolesnici D.M., prognanom djetetu iz Mostara u Split.

Dne 28.XI.1992. otpremljena su u Hrvatsku dva velika kontejnera tekstilne i tehničke robe, koja se skupljala u velikom podrumu Ivana Selaka u Kumeu. Složno su radili svi oni koji su se osjećali Hrvati: iz Hrvatske katoličke misije, Hrvatskog kluba, Hrvatskog kulturnog društva i Dalmatinskog kulturnog društva - svatko na svoj način. Kao da se podigao val općeg oduševljenja. Među prvima su pomoć skupili Kathleen i Jure Merčep iz Invercargilla, najjužnijeg novozelandskog grada, te nama poslali za opremiti.



Dva kontejnera pomoći za Hrvatsku

Taj val općeg oduševljenja pokrenuo je srca svih Hrvata i oni su pomagali gdje, kako i čime su mogli.

Osobito je značajno da se u Hrvatskom katoličkom centru u Cole Place odmah od početka nametnutog nam rata počela skupljati pomoć. Svake druge subote, tj. dva puta mjesečno, priređivale su se večere s ulaznicama, brzom tombolom i dražbom u svrhu prikupljanja novca. Prva značajnija večera bila je 9. studenoga 1991. za Vukovar - grad heroj-mučenik. Skupilo se 27.000 NZD, što se pretvorilo u DM i hitno poslalo. Akciju je uspješno vodio Veljko Ćurin, hrvatski književnik, koji je poslao novac i nakon deset dana primio zahvalu i potvrdu o primitku.

Narod je dolazio, donosio darove za prodaju i sl.

Tako se stalno radilo. Glavni organizator bilo je Hrvatsko kulturno društvo koje je prikupljalo pomoć i slalo.

U tom ratnom metežu nije se ni moglo očekivati potvrde i zahvale o primitku. Smatralo se: glavno je pomoći! Međutim, pokazalo se da je ipak "rat nekome rat, a nekome brat". Ljudi su jadni - čineći zlo!

Plemenito je oduševljenje pokretalo ljude na skupljanje pomoći razne vrsti. Tako npr. u rujnu 1992. godine Dalmatinsko kulturno društvo oprema u Hrvatsku četiri tone mlijeka u prahu i novac za kupnju lijekova u Ljubljani. Prijevoz mlijeka platio je Ivo Šimunović, Bračanin, ovdje poznati ribar.

Neumorni i okretni Jure Dorotić s poslovnim ljudima Žarkom Milićem i Ivanom Pervanom, skupljao je za naše hrabre branitelje vunenu robu, čarape, rukavice, maskir-kape - i do 10.000 komada, i slao u Hrvatsku. Za to je bio odlikovan od predsjednika Republike Hrvatske dr. Franje Tuđmana.[91]

Ljiljana Kušt ustrajno prikuplja "pređu" - vuneni konac i šalje u domovinu.

Vrlo aktivni i ugledni liječnik u Novom Zelandu, posebno na Južnom Otoku, u Dunedinu, dr. Ante I. Jelavić, dao je izuzetan doprinos zdravstvu Hrvatske i Bosne i Hercegovine u vrijeme 1992.-1994. Antini roditelji su iz Hrvatske, otac Marko iz Banje kod Vrgorca, a majka Frana iz Dube na Pelješcu, živi u Aucklandu.

Ante je rođen u Aucklandu 9. prosinca 1949. Završivši srednju školu, studirao je medicinu u Dunedinu, Južni Otok. Diplomirao je 1973. Zavolio je Dunedin, osnovao obitelj i ondje sretno živi već 20 godina. Uspješno radi kao liječnik opće prakse.

Rat u Hrvatskoj posebno ga je dirnuo i pokrenuo.

On je 1992. postao član Svjetskog zbora hrvatskih liječnika i odmah je stao skupljati lijekove za Hrvatsku i slati ih preko Croatian Relief Fund Centra, koji su u tu svrhu osnovali hrvatski intelektualci u Aucklandu, odvjetnik i sudac Mate Franković, Mate Jujnović, Žarko Milić i drugi.

Dr. Jelavić je tim radom nastavio tijekom 1993. i 1994. godine. Već u veljači

1993., preko Svjetskog zbora hrvatskih liječnika u Hrvatsku uspijeva poslati 800 kg lijekova, a u svibnju iste godine još 200 kg.



Dr. Ante I. Jelavić

On ne zaboravlja ni svoje u Bosni i Hercegovini te preko firme Rotary iz Aucklanda po jednom Aucklanđaninu koji radi u Münchenu, šalje znatnu količinu lijekova. Isto tako uspijeva da preko International Medical Relief Funda zauzeti Hrvati W. Dereany, J. Dorotić, J. Didović i obitelj Z. i M. Batistić nađu načina da zračnim prometom sve stigne u Hrvatsku ili Bosnu i Hercegovinu.[92]

Dr. Ante I. Jelavić odlično govori i piše hrvatski, a srcem i dušom osjeća se također spreman uvijek nešto nova učiniti za svoje. Privlači njega i njegovu obitelj Lijepa naša, koju rado posjećuje i sve više upoznaje, da je može još više voljeti i pomagati joj. Bavi se i poviješću. Bože, umnoži broj takvih.

Ljubav je domišljata, pa Kathleen i Jure Merčep u Invercargillu, na najjužnijem dijelu Južnog Otoka Novog Zelanda, uz odjeću skupljaju i školska pomagala: rječnike, knjige, pisaće strojeve i džepne radio-prijemnike. Teža polovna roba prodana je ovdje, a sve ostalo i novac poslano je 21. srpnja 1994. upravi Gimnazije "A. Reljković" u Vinkovcima, a nešto župnom uredu Nuštar.[93]

7. *CARITAS I AKCIJA ZA ŽIVOT*

Pri Hrvatskoj katoličkoj misiji već 1991. godine - na prijedlog Vilme i Jure Dorotić - osnovan je Caritas i skupljala se svake druge nedjelje u mjesecu pomoć za siročad - djecu poginulih branitelja. Tako smo slali i Božićnu i Uskrsnu milostinju u tu svrhu, a iza Uskrsa, tj. 15.VI.1992. godine poslalo se 1.478 USD za ratnu siročad.

Kako je Hrvatska bila u ratu od sredine 1991. i dalje kroz više godina, trebalo se brinuti za siromašnu djecu, stare i nemoćne. Dne 2. rujna 1992. k nama je došao vlč. Vjekoslav dr. Šaravanja, upravitelj i osnivač ustanove Hrvatska akcija za život iz Dubrovnika. On je uzeo brigu skupljati pomoć za sirotne žrtve rata.

Da u tome uspije, vlč. dr. Vjekoslav Šaravanja posjetio je po svijetu plemenite dobrotvore, pa je došao i nama u Auckland. On je već u Dubrovniku imao ustanovu Hrvatska akcija za život, koja je pomagala trudnicama i obiteljima s više djece. Tu je ustanovu sada proširio za pomoć djeci poginulih branitelja.

Vlč. Šaravanja je bio smješten kod Veljka Ćurina, koji je uspio organizirati interview na novozelandskoj televiziji, na Radio Pacifiku, u dnevnim novinama New Zealand Heraldu i katoličkom tjedniku Zelandia. Na taj način bila je upoznata šira javnost što je zapravo zadaća Hrvatske akcije za život i što će raditi novoosnovani Ogranak. U New Zealand Heraldu od 5. rujna 1992. na str. 9, T. Murphy donosi sliku i članak pod naslovom "Užasni katalog strahota" u kojem opisuje te strahote, posebno na 5.000 djece-sirota, od kojih je oko 500 teških invalida, sa raskomadanim dijelovima tijela. Vlč. Šaravanja to je potvrdio fotografijama u tri albuma. To je "užasni katalog strahota" koje svijet mora vidjeti.[94]

Sastanak je upriličen u stanu Mate Frankovića 3.IX.1992. Prisutni su bili dr. Šaravanja, don Ante Klarić, Veljko Ćurin, Žarko Milić, Mate Stanković, Jure Dorotić, Željko Škrinjarić i još neki novozelandski poslovni prijatelji Ž. Milića. Vlč. Šaravanja je donio nekoliko albuma fotografija strašnih ratnih slučajeva mučenih i ubijenih branitelja i stradale djece. Prikazao je svoj program, kojim želi da se u hrvatskim katoličkim misijama po svijetu osnuje jedan ogranak Caritasa koji će biti uključen u ustanovu Hrvatska akcija za život, sa sjedištem u Dubrovniku. Osim skupljanja milostinje u crkvi, najvažnije je naći kumove odnosno sponzore toj sirotnoj djeci. Kumovi će mjesečno davati 50 NZD za svako dijete, dobit će sliku i podatke o djetetu, moći će se s njime ili njegovim roditeljem ili skrbnikom dopisivati i tako ući u prijateljsku vezu.

Žarko Milić odmah je izabran za predsjednika. On je stupio u vezu sa svojim poslovnim prijateljima Novozelanđanima i s našim Hrvatima koji mogu pomoći, te je skupio 8.000 NZD. Naša misija je od doprinosa dala 2.700 NZD. Sve to se pretvorilo u njemačke marke i na odlasku je dr. Šaravanji dano 8.000 DM. Taj je iznos podržao život našem ogranku, tj. platili smo prve obaveze i naš je ogranak počeo raditi, našao kumove-sponzore i tako stao na noge.

U prvoj upravi ogranka bili su, uz vlč. Klarića, predsjednik Žarko Milić, tajnik Mate Stanković, blagajnik Klaudija Paunović, te Vilma i Jure Dorotić kao članovi uprave. To je bio aktivni odbor, koji je doista i radio pet godina. Kao suradnici javili su se Branko Paunović, Branimir Lončar, Željka Vežić, Davor Ozić, John Pocrnić i Željko Škrinjarić. Svi su oni kratko tražili kumove-sponzore. To je uglavnom preuzela Hrvatska katolička misija i slala naokolo pisma, molbe, obavijesti i sl. da se ratnoj siročadi pronađe

kumove koji bi se obavezali za jednu, dvije, tri ili više godina sponzorirati po jedno dijete sa 50 NZD mjesečno.

Hrvatska katolička misija je preuzimala sponzoriranje, a iza toga tražila sponzore. Uspjeli smo naći 32 sponzora, a pomagali smo 42 djece, svako za tri i pol godine.

Uz redovnu milostinju, Hrvatska katolička misija je svake druge nedjelje u mjesecu skupljala priloge za siročad. To je bio veliki prilog u taj fond.

Podaci o novčanom poslovanju pokazuju da smo od 2. rujna 1992. (kada je osnovan ovaj ogranak) pa do travnja 1997. sakupili 64.805,72 NZD. Ovdje nije uračunat novac koji je bio skupljen prije osnivanja ogranka i poslan u tu svrhu.

Ukupni izdaci od gore spomenute svote bili su 49.902,42 NZD, a višak u banci na našem računu je 20. travnja 1997. bila 14.903,30 NZD.

Svakako je vrijedno spomenuti doprinos same Hrvatske katoličke misije u fond Akcije za život bio 10.630,28 NZD.

Ovdje je potrebno reći i ovo: zamolili smo sva hrvatska društva u Aucklandu da pomognu ovu akciju, ali jedino je Hrvatsko kulturno društvo poslalo ček na 1.000 NZD. Hrvatski klub je radio sa Hrvatskom katoličkom misijom uvijek i u crkvi.

Također smo s odobrenjem i preporukom aucklandskog biskupa Denisa Brownea, zamolili sve župne urede u njegovoj biskupiji da nam pomognu, ali je odaziv bio jako siromašan. Samo su dvije župe poslale po 500 $, dok je pet drugih župa - koje su se bar odazvale našoj molbi - poslalo 662 $.

Svu brigu oko toga - slanje novca, dopisivanje s roditeljima, djecom i kumovima na hrvatskom i engleskom jeziku i obratno, sve bankovne poslove - kroz punih pet godina savjesno je vodio Mate Stanković iz Divuša,[95] besplatno i dobrovoljno. Svi smo mu srdačno zahvalni! Bog ga poživio!

Akcija za život - Ogranak pri Hrvatskoj katoličkoj misiji u Aucklandu, nakon punih pet godina rada zaključila je svoj program karitativne pomoći. Naime, sponzori - kumovi su tako zaželjeli, jer je i u programu tako označeno. Glavna centrala u Dubrovniku zaključila je svoj rad već 31.XII.1996. godine, jer su mnoga djeca - štićenici donekle osigurani ili zaposlenjem svojih skrbnika (roditelja ili rođaka), ili su neka od te djece odrasla i zaposlena. Mi smo svoj ogranak još uzdržali kroz 1997. godinu.

Dne 31.XII.1997. aucklandski ogranak Akcije za život uključen je u Caritas pri Hrvatskoj katoličkoj misiji u Aucklandu, a članovi uprave ogranka - Vilma i Jure Dorotić postali su članovi Caritasa i Pastoralnog vijeća ove Hrvatske katoličke misije.

Caritas pri Hrvatskoj katoličkoj misiji u Aucklandu je kroz 1998. godinu poslao

pomoć:

a) Rimokatoličkoj župi Ploče - 500 DM,
b) Školi Krnjak kod Karlovca - 500 DM,
c) Hrvatskom pokretu za život i obitelj u Zagrebu - 300 DM,
d) Karmelićanskom samostanu Šarengrad u Zagrebu - 500 DM,
e) Karmelićanskom samostanu Stup u Sarajevu - 500 DM,
f) Općini Sunja - dječji vrtić - 500 DM,
g) Šibenskoj biskupiji - 500 DM,
h) Caritasu Sarajevske nadbiskupije - 1.000 DM,
i) Caritasu Mostarske biskupije - 1.000 DM,
j) Caritasu Banjolučke biskupije - 1.000 DM,
k) Hrvatskom katoličkom radiju u Zagrebu - 300 DM,
l) Caritasu Zagrebačke nadbiskupije - 300 DM,
m) Nikoli Sanoviću - 500 DM,
n) Paji Kolić - 500 DM,
o) Miri Korenjak - 500 DM,
p) Kati Filipčić - 500 DM.

Godine 1999. pomoć je poslana:

a) Banja Luka - 500 DM,
b) Župi Ploče - 500 DM,
c) Župi Crnać - 500 DM
d) Župi Srca Isusova u Karlovcu - 500 DM
e) Janji Počivašek u Zagreb - 500 DM
f) za obnovu katoličke crkve u Vukovaru - 1.795 DM i 400 DM
g) za obnovu katoličke crkve u Sotinu (Vukovar) - 300 DM.

Godine 2000:

a) Hrvatskom pokretu za život i obitelj u Zagrebu - 500 DM

8. SUZANNE BROOKS-PINČEVIĆ

Suzanne Brooks-Pinčević jedna je od poznatijih osoba novozelandskog društva. Osobito se ističe u socijalno-dobrotvornim aktivnostima, kao utjecajna i cijenjena osoba, umjetnica i odličan organizator.



Suzanne Brooks-Pinčević

Suzanne je kao umjetnica pripremila vrlo lijepu i veliku izložbu u Aotea Centru u Aucklandu, održanu 25.VI.-3.VII.1994., pod nazivom: "Kroz oči nevinih" (Through the Eyes of the Innocents - Refugee Childrens Art Exhibition).

Sadržaj izložbe su činile slike oko 200 djece-izbjeglica iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine, koja su slikala na temu "Mir - Moja Domovina - Ja sam izbjeglica". Te su slike uredno postavljene na deblji papir i donesene u Australiju (Queensland i New South Walles) i Auckland (Novi Zeland), gdje su održane izložbe.

Na izložbi su sudjelovala i dva svjetski poznata hrvatska umjetnika-naivca: Ivan Lacković - Croata i Ivan Rabuzin. Suzanne je u Novom Zelandu uspjela naći oko 75 sponzora, koji su na razne načine pomogli izložbu a time i pomoć spomenutoj djeci.

Izložbu je otvorio msgr. Patrick Dunn, generalni vikar i budući biskup Aucklanda. Održana je ekumenska molitva za mir, slobodu i zaštitu prava čovjeka. Nastupili su predstavnici raznih vjera: katoličke, anglikanske, evangelističke i muslimanske, kao i etničke grupe: hrvatske za obje države, kineska, tibetanska, samoanska i druge. Pjevalo se i molilo na temu:

Mi smo djeca,
Mi smo svijet,
Mi smo djeca svijeta!

Izložbu je zaključio na svečanoj večeri hrvatski konzul u Novom Zelandu Branimir Lončar. Bilo je nazočno i nekoliko zastupnika u novozelandskom parlamentu, članova novozelandske Vlade i lokalnih tijela vlasti.

Više poznatih novozelandskih umjetnika darovalo je svoje slike za javnu dražbu.

Sav prihod ovog velikog kulturnog i socijalnog pothvata (oko 40.000 $) ide kao pomoć izbjeglicama djeci u Hrvatskoj i BiH, a 10 % od ukupnog iznosa i dječjoj bolnici u Aucklandu - Auckland Starship Hospital. Novčana pomoć je u Hrvatsku stigla na pet adresa:

a) Dječja bolnica u Zagrebu - 8.000 $;

b) Centar za odgoj, obrazovanje i osposobljavanje djece i mladeži u Zagrebu - 6.000 $;

c) Specijalna bolnica za medicinsku rehabilitaciju u Krapinskim Toplicama - 6.000 $;

d) Osnovna škola Zrinski u Nuštru - 8.000 $;

e) Djeca-izbjeglice iz Drniša, smještena u Stobreču kraj Splita - 9.000 $.

Veseli nas činjenica što su u ovoj akciji sudjelovala sva četiri hrvatska društva u Aucklandu: Dalmatinsko kulturno društvo, Hrvatski klub, Hrvatsko kulturno društvo i Hrvatska katolička misija.

U ovaj kulturni događaj bili su uključeni i svi novozelandski javni mediji - novine, radio i TV.

Suzanne Brooks-Pinčević je organizirala međuškolsko natjecanje u umjetnosti kako bi skrenula pozornost raznih škola na položaj djece-izbjeglica, te je pomagala u natjecanju, koje su diljem Novog Zelanda organizirale novine The New Zealand Herald radi skretanja pozornosti na Hrvatsku.

Suzanne Brooks-Pinčević nije hrvatskog roda. Rođena je u Sydneyu u francusko-engleskoj obitelji, živjela je u Hong Kongu i došla u Novi Zeland. Udala se za Hrvata Gašpara (Gary) Pinčevića, rodom iz Dubrovnika. On je nakon II. svjetskog rata izbjegao preko Jadranskog mora, dok je njegov brat preživio smrtonosni marš i Bleiburšku tragediju i poslije dvije godine vratio se kući. Ta strahota je ostavila snažan dojam na njen kozmopolitski odgoj i uviđanja nepravde nanesene Hrvatskoj.

"Eto, to me neprestano muči", kaže ona u interviewu za Hrvatski Radio Australija 15. srpnja 1998., objavljenom u Spremnosti od 18.VIII.1998. godine. Te tragedije Suzanne je ovjekovječila kistom i perom.

Ona je likovna umjetnica. Bavi se slikarstvom. Naslikala je nekoliko velikih slika s prizorima iz Domovinskog rata:

a) Dubrovnik u plamenu (1991);

b) Opsada Dubrovnika (1992);

c) Tragedija Mostara (1992);

d) Zadarska majka (1993).

Sve su slike otkupljene i darovane zgradi Hrvatskog veleposlanstva u Canberri, a sav novac je darovan za nekoliko hrvatskih obitelji stradalih u ratu.

Također je lijepom slikom ovjekovječila naše patnike - kopače smole (Gumdiggers), koja se nalazi u glavnoj dvorani Općine Waitakere (City Council Waitakere), na zapadu Aucklanda, gdje je najviše Hrvata.

Osim umjetničkih slika, tiskala je na istu temu i ilustrirala knjigu "Bleiburška tragedija i Britanija".

Tim slikama i knjigom, pokazuje jedinstveni primjer zločinačke europske i svjetske politike prema tragičnoj situaciji nevino progonjene Hrvatske.

Umjetnica i spisateljica Suzanne Brooks-Pinčević sve ovo iznosi na sramotu britanskih političara, s ciljem:

a) neka se nepravda ispravi,
b) neka se nebeska istina prikaže,
c) neka se krivnja prizna,
d) neka se isprika učini,
e) i tako da se nikada više ne ponovi.

U hotelu Lav kod Stobreča, istočno od Splita, smješteno je za vrijeme Domovinskog rata oko 400 djece iz Drniša i okolice. Suzanne Brooks-Pinčević je 9.160 $, dobijenih od prihoda s izložbe dječjih slika prikazane 1994. u Aotea Centru, darovala za školski pribor toj djeci. Dar je uručio 24.V.1995. fra Ivan Menđušić, župnik-dekan Drniša.

Tijekom 1995. godine umjetnica je s mužem bila u Hrvatskoj. Tada je posjetila Dječju bolnicu u Zagrebu i vidjela opremu za testiranje sluha djece, kupljenu od novca dobivenog na izložbi u Aotea fondu. Ta oprema se koristi u pokretnom kamionetu, kojim se obilaze hrvatske škole radi testiranja dječjeg sluha - to je jedan od samo dva takva aparata u Hrvatskoj. Za Suzannu u Splitu su župan i općina 14. lipnja 1995. organizirali gradski prijem. Pohodila je školu u Stobreču gdje se susrela s djecom iz Drniša, koja su primila pomoć Aotea Fonda u vidu knjiga i školskog pribora. Organizacijski komitet je primio pisma zahvale od svih primatelja pomoći, kao i fotografije dobivene opreme. Škola u Nuštru je poslala slike djece s novim pisaćim stolovima i stolicama dobivenim od Fonda. Rehabilitacijski centri su također poslali fotografije na kojima se vide mladići gdje se služe novim kompjutorima.

Tijekom 1997. godine, Suzanne je u spomen Bleiburške tragedije izradila dvije slike: "Izdaja Hrvatske - Bleiburg 1945" i "Operacija klaonica - Zagreb 1945", kojima je željela podsjetiti kako skrivana istina o masakru i borbi hrvatskog naroda za slo-

bodu u Drugom svjetskom ratu ne smije biti zaboravljena.

Dne 9. kolovoza 1998. u Dalma Courtu u Hendersonu (Auckland), bila je izložba slika i promocija knjige. Sve je divno uspjelo i svi prisutni ostali su duboko dirnuti umjetničkim i rodoljubnim obogaćenjem.

Suzanne Brooks-Pinčević je izlagala i u Australiji.

Tim svojim, možemo reći životnim djelom, Suzanne Brooks-Pinčević je naše vrijeme obogatila, a našu Hrvatsku mnogo zadužila. I slika na naslovnoj stranici ove knjige njezino je djelo i dar. Hvala joj![96]

9. SPOMENICI

Spomenik vinogradarima podignut je u svibnju 1996. u Hendersonu, na poticaj i brigu braće Babić. Hrvati se ističu među prvim i istaknutim vinogradarima na Novom Zelandu.

Spomenik kopačima smole podignut je 8. ožujka 1997. u Dargavilleu. Spomenik nosi ime samo "Gumdigger", bez obzira koje narodnosti.

Naša misija je tajništvu "Spomen vijeća kopača smole", odnosno Mariji Radić kao tajnici, poslala čestitku ovog sadržaja:

"Hrvati iz Aucklanda tom cijenjenom Vijeću šalju pozdrave i čestitke za njihov uspjeh i trud oko toga. Nadamo se da su glavni dio u industriji kopanja smole pokazali Hrvati iz Hrvatske, tj. iz njenog južnog dijela - Dalmacije, i da neće biti zaboravljeni. Ti su kopači smole već 1908. darovali katedrali sv. Patrika u Aucklandu divni prizor Kalvarije - četiri kipa - koji svjedoče njihovu vjeru i odanost njihovoj domovini - Hrvatskoj!

Hvala tom cijenjenom Vijeću.

vlč. Ante Klarić, hrvatski dušobrižnik u Aucklandu"

U veljači 1998. u Hendersonu, u rezervatu vinarije Birwood otvoren je Te Rangi Hiroa Park u čast Šimunu Ujduru i poznatom Maoru Te Rangi Hiroa.

Dne 28. veljače 1999. u tom parku otkriven je spomenik "prijateljstvu dvaju nar-

oda" - maorskog i hrvatskog. Znakovito je da se na spomeniku navedena maorska riječ Tarara prevodi sinonimno kao Hrvat ili Dalmatinac, a ne više kao ranije - Jugoslaven. Šimun Mijo Ujdur (rođen 1882. u Gradcu kod Ploča, a umro 1953. godine u Aucklandu) na tome zemljištu 1914. podigao je vinariju Birdwood, jednu od najvećih i najnaprednijih u Novom Zelandu (Birdwood Winery Estate Reserve).[97]

10. KULTURNI NASTUPI HRVATA U NOVOM ZELANDU

Predstavljanje hrvatske kulture, jest također i dolazak poznatog svjetskog violiniste Zlatka Balokovića i gospođe mu. Oni su 24. kolovoza 1931. godine došli u u Auckland, zatim u Wellington, Dunedin i Christchurch. Svagdje je Zlatko održao vrlo uspjele koncerte, a u Aucklandu - na zahtjev slušateljstva i tri puta. I u Australiji je u svim gradovima imao divne uspjehe. To je podiglo ugled našem narodu u Novom Zelandu. Ipak šteta što ovi Hrvati iz Zagreba nisu predstavljali domovinu Hrvatsku, nego Jugoslavene.

Dolazak dr. Crkvenca, hrvatskog liječnika iz Zagreba, osobito je bio značajan i radostan. Došao je 3. veljače 1939. kao službeni Commissioner of Emigration izvidjeti i prikazati zdravstveno stanje naših ljudi i učiniti potrebno za njih. U tu svrhu ostao je ovdje do 1962. godine. Bio je od svih društava oduševljeno primljen. Zauzimanjem biskupa dr. Listona dobio je dozvolu za vršenje liječničke prakse među našim narodom. "Iskren, dobar, sposoban, čini mnoga dobra za svoj hrvatski narod" - piše o njemu don Jure. Dr. Crkvenac je pravi Hrvat i vjernik, vrlo plemenit i solidan čovjek. Radio je na zbliženju naših društava, ali - teško je nešto postići.

Dr. med. Antun Lisec, iz Vetova kod Slavonske Požege, urednik je brošure "Pro Vita", ginekolog, misionar obitelji i života - protiv pobačaja. Dr. A. Lisec je došao u srijedu 16. kolovoza 1995. i bit će s nama do 22. kolovoza. Vrlo vrijednu ustanovu International Human Life osnovao je 1982. godine u Americi. Ona djeluje vrlo uspješno po svijetu. On je vrijedni predstavnik za deset zemalja Istočne Europe. Kroz 13 godina stalno drži predavanja po Americi, Kanadi, Europi i Australiji, na temu "Život - zdravlje i moralne vrijednosti života". U Aucklandu, u International Family Life

19.VIII.1995. održao je vrlo uspješno i zanimljivo predavanje "Pobačaj u Istočnoj Europi".

Dr. sci. Eduard Pavlović, psihijatar, docent Medicinskog fakulteta u Rijeci, rođen je 22.X.1950. u Korlatu (Benkovac). Škole je polazio u Zadru, Zagrebu i Rijeci. Specijalizirao je psihijatriju u Zagrebu. Radio je na Ugljanu i u KBC Rijeka. Objavio je tridesetak stručnih i znanstvenih radova. Od srpnja do rujna 1995. istraživao je među hrvatskim iseljenicima u Australiji i Novom Zelandu, rezultat čega je njegov rad "Neke značajke etničkog identiteta kod 38 australskih shizofrenih Hrvata i 32 novozelandska psihički zdrava Hrvata". Svrha rada je vidjeti koliko nova sredina svojim stresovima i frustracijama pridonosi stvaranju duševno bolesnih. Obje skupine se ne razlikuju glede sudjelovanja u hrvatskom etničkom životu u vlastitoj kući, odgoja djece, znanja hrvatskog i engleskog jezika te koncentracije Hrvata na radnom mjestu. Ali, obje skupine se razlikuju glede posjeta hrvatskih i engleskih prijatelja, koncentracije Hrvata u mjestu stanovanja i broju posjeta Hrvatskoj. Prema ovom istraživanju, novozelandski duševno zdravi Hrvati 56 % osjetno sudjeluju u hrvatskom etničkom životu i očuvanju svoje kulture, 81 % imali su hrvatski odgoj, 69 % odgajaju i odgajali bi djecu isključivo hrvatski, 63 % govori standardnim hrvatskim jezikom, 56 % smatra da govore engleski kao prosječni građani Novoga Zelanda, 56 % posjećuje redovito hrvatske prijatelje, a engleske prijatelje 38 %. Kao rezultat njegova posjeta, također je nastao jedan rad o samoubojstvima, ali nije nigdje objavljen niti će biti izložen na XI. Svjetskom kongresu psihijatrije (Hamburg, 6-11.VIII.1999.) zbog financijskih razloga. Ovaj drugi rad je rezultat istraživanja među Hrvatima u Australiji, uspoređivan s rezultatima istraživanja u Hrvatskoj.

Dragi posjet, kao poljubac majke Domovine, učinio nam je dva puta za kratko vrijeme Ante Beljo. Prvi put nas je iznenada posjetio 17. kolovoza 1989. godine. To je bio privatni posjet, jer se makar u praskozorje željene slobode trebalo držati oprezno. Drugi put nas je Ante Beljo posjetio kao predsjednik Matice iseljenika Hrvatske - 27. studenoga 1992. i povećao nam radost naše slobodne i svijetom priznate Hrvatske.

Dr. Hrvoje Kačić, sveučlišni profesor, zastupnik Dubrovnika u Hrvatskom saboru, posjetio nas je 14.-17. svibnja 1990. i svojim predavanjem duhovno obogatio.

Mihajlo Montiljo, dominstar obrane, posjetio nas je 19. listopada 1991. i bio nazočan na blagoslovu i otvorenju Hrvatskog katoličkog centra u Aucklandu 20. listopada 1991. u Cole Place, Te Atatu.

Dražen i Gordana Žanko došli su nam 26. siječnja 1992. - u naše ljeto - i raspjevali srca i duše hrvatskim ozračjem slobode i pobjede. Oživili su nam sve "od stol-

ječa sedmog" i bili s nama na godišnjem izletu i kupali se u Pacifiku.

Na kružnom putovanju "S biciklom oko svijeta - da svijet čuje Hrvata što šeta" mukotrpno ali junački ustrajno - došao nam je preko Hamiltona 9. listopada 1992. s Južnog pola - iz Invercargilla i uzbrdo do sjevera - naš neumorni svjetski biciklist Ante Tokić, iz Solina. Bio je s nama tjedan dana, pričao s nama, a još više pokazao Novozelanđanima "Istinu o Hrvatskoj", koju javno mišljenje političkog svijeta teško prima, jer mu se ne uklapa u njegove političke manevre. Ali - Bog i Pravda nikada ne umiru. Zato ih treba čuti i doživjeti. Bio je Ante s nama i na sv. misi, gdje smo ga lijepo pozdravili i molili za njega da ustraje i svijet primi istinu.

IX. POVIJEST HRVATSKE KATOLIČKE MISIJE U AUCKLANDU

1. 1904.-1928.

Doseljenici

Mlada Novozelandska crkva u XIX stoljeću susreće se sa starosjediocima pripadnicima plemena Maori, kao i drugim doseljenicima. Posljednji, mladi i željni života, manje pustolovine a više kruha - dolazili su i sa dalekog Zapada. Neki, kao mornari silom brodoloma ili svojih neobuzdanih želja, tražeći bolji život, hvataju se nepoznatog maorskog kopna i ostaju u toj zemlji - u Novom Zelandu. Oni i ne znaju ništa o toj zemlji, jer je neistražena, nenaseljena i zato nepoznata.

Među tim i takvima najvjerojatnije je bilo i Hrvata, makar su plovili pod tuđim zastavama i nazivani raznim imenima. To su zdravi i bistri momci, sa južnohrvatskih obala i otoka, vješti moru i svakom radu. Navikli teškom i siromašnom životu, spremni su bili uhvatiti se u koštac sa svim zgodama i nezgodama života da bi preživjeli.

Tako su došli i u Novi Zeland. Našli su posao: kopanje smole kauri u močvarama i šumama Sjevernog Otoka, već oko 1890-tih godina.

Makar bez poznavanja jezika, u teškim uvjetima, bez saobraćaja, malobrojni, raštrkani, međusobno nepoznati, jer su bili označeni imenima zastava pod kojima su plovili - ipak se nisu izgubili. Makar su trpjeli mnoge nevolje i trebali svaku pomoć, djelovali su kulturno i plemenito, kao djeca svog hrvatskog naroda, koji svoju vjeru i kulturu živi još od VII. stoljeća. Kao takvi su i zapaženi i domorocima omiljeli.

Ti novodošli Hrvati svi su vjernici, katolici, koji su već iz djetinjstva odgojeni u vjeri i primili sv. sakramente kršćanske inicijacije, tj. krštenje, ispovijed, pričest i krizmu.

Njihovo društveno stanje je teško, jer su u samoći, udaljeni od crkve, škole i društvenog života. Njihov život - kako vanjski, fizički, tako i vjerski i kulturni - bio je izložen opasnosti jer su bili izolirani od svega. K tome, nepoznavanje jezika otežavalo je dodir sa svijetom, koji ih je okruživao. Događalo se da bi ih ponekad posjetio mjesni katolički svećenik engleskog jezika, koji - uza svu svoju revnost - nije njima mogao sačuvati pobožnost i vjerski život. U tom duhovnom stanju pogibao je bila mladim ljudima "hladiti vjerski, a upadati u životne mane", piše don Milan 1929. godine.

Briga Crkve

Ipak, mlada novozelandska Katolička Crkva dolazi im u pomoć, koliko i kako može. Aucklandski biskup Lenihan tijekom 1902. i 1903. godine brižno traži u Europi razne crkvene redovničke zajednice koje imaju misionare za ova daleka i široka prostranstva druge polutke Zemlje. Sretan, nalazi u Austriji Redovničku družbu Mill - Hill - Fathers, koja mu iz Tirola šalje dva mlada svećenika. To su Fr. Joseph Zanna i Fr. Andrew Zangerl.[98]

Početak Hrvatske katoličke misije

Oni će biti misionari svim doseljenicima s austrijskom putovnicom. Tako je i Hrvatima 1904. godine dodijeljen Fr. Josip Zanna. Sreća je bila što on nešto zna i govori hrvatski. Tako je on prvi i junački misionar našim ljudima - Hrvatima na sjeveru Sjevernog otoka od 1904. do 1911. godine.[99]

To je početak Hrvatske katoličke misije u Aucklandu.

Fr. Josip Zanna (1878 - 1961)

Fr. Josip Zanna rođen je u Insbrucku 22. rujna 1878. godine. Zaređen je za svećenika 3. rujna 1901. U Novi Zeland je stigao 6. travnja 1904. godine. Bio je odličan pjevač i vrstan propovjednik.



Fr. Josip Zanna

Skupine kopača smole kauri bile su malene (10-20 osoba) i živjele su na radilištu - u svojim skromnim stanovima od vreća i drveća. Fr. Josip Zanna je njih i razne druge koji su kopali odvodne kanale za melioraciju zemljišta, vrlo često posjećivao na konju, služio im sv. misu, dijelio sv. sakramente i pružao im ljudsku i Božju moralnu, fizičku i duhovnu utjehu i pomoć.[100]

Kao dijete planina i šuma Tirolskih Alpa ovdje se našao kao kod kuće. Svoju službu vršio je rado i veselo, a to je njemu povjerenim ljudima bio posebni dar Božji.

Novine Napredak, koje je uređivao Mate Ferri (1906.-1909.), donosile su raspored njegovih posjeta i red službe Božje u njihovim "bazama".

Zbog teškog pastoralnog rada na terenu, premješten je za župnika u Dargavilleu, gdje je bio 1911.-1919., zatim je bio župnik u Whangarei 1919.-1923., te u Kihikihi 1923.-1930. U razdoblju 1930.-1933. bio je vjeroučitelj u St. Peter's Maori College, a na bolovanju je 1933.-1939. Dušobrižnik je u Kaihu 1939.-1940., a u Matata poslužuje 1940.-1946. godine. Padom Austro-Ugarske naši ljudi nisu ga željeli više za misionara. Uslijed nepovjerenja, teške bolesti, istrošenosti radom i bolešću on se povlači u dom časnih sestara Little Sisters, gdje je duhovnik 1946.-1961. Tu i umire 3. rujna

1961. godine.[101]

Duboko je osjećao patnju i bol naših mladih ljudi ovdje u tuđini, te ih je hrabrio i učio kako to kršćanski osmisliti.

Prve doživljaje svoje misionarske službe i susreta s našim mladim ljudima ovako opisuje biskupu Lenihanu u pismu od 29. srpnja 1904. iz Kaihu:

"Na moje čuđenje, imao sam samo jednu ispovijed... 'Austrijanci' su općenito vrlo vjerni i uživaju imati svećenika posebno za njih, makar su već na početku bili žalosni što ne znam njihov jezik. Slijedeće nedjelje kušat ću propovijedati na njihovu jeziku. Tako ću i ispovijedati. Koncem rujna ići ću na North Cape."[102]

Austrijanci koji žale što austrijski svećenik ne zna njihov jezik - jesu zapravo Hrvati. Oni su vjerni, odani vjeri i svećeniku. Radosni su što ga imaju uza se, ali ipak: "Hrvati se ne žele ispovijedati na njemačkom."

Fr. Zanna kao svećenik i po naravi plemenit i osjećajan čovjek, bio je ganut patnjama i smrću mladih ljudi - Hrvata, pa je mislio još više na njihove duše. Zato je donio ideju kipa u crkvi, koji će potaknuti pobožne duše na molitvu za darovatelje. Tu je ideju iznio u pismu biskupu. Biskup Lenihan ga u pismu hvali za tu ideju.

Da kalvarija njihova mladog života ne bi bila tragična ili - Bože sačuvaj - izgubljena, on je njih posvetio Kristovoj Kalvarijskoj Žrtvi.

Fr. Zanna piše biskupu Lenihanu iz Kaihu 25.VII.1907. ovo:

"Hvala na lijepome pismu. Moja izvorna (originalna) zamisao bila je ova: gledajući kako siromašni 'Austrijanci' ovdje umiru zaboravljeni brzo i od svojih zemljaka, želio sam da župljani župe sv. Patrika mole za njihove duše. Na to će ih podsjetiti kip od njih postavljen u crkvi. Kako su se 'Austrijanci' brzo oduševili za to... Ja sam stavio obavijest u 'Napredak'... oni su izmijenili ... i mi smo dobili 4-5 kipova za Kalvariju... Ja sam vrlo zadivljen čuti kako se novac brzo skuplja... i još dolazi."[103]

Kada je Fr. Josip Zanna došao k našim ljudima, on je malo znao hrvatski. U početku su odnosi bili dobri, ali kasnije "on nije znao poštivati nacionalne osjećaje našeg naroda, a i prilike njihove u kojima žive - i neraspoloženje je raslo - te je on morao napustiti misionarsku službu za naš narod", piše don Milan u svojem Zgodopisju.[104]

Fr. Zanna, kao čovjek germanske krvi, zazirao je nešto od Slavena. Za vrijeme Rusko-Japanskog rata (1904.-1905.) volio je pobjedu Japanaca.[105] Našem čovjeku punom svake patnje - to je bilo dosta. I odnosi su se zaoštrili, a on se udaljio od naših.

Pripovijeda Ante Ćulav da se je vlč. Zanna oko 1948.-1949. godine tužio njemu i njegovu pok. bratu Dragomiru da "Hrvati ovdje ne govore književnim jezikom". To je jasno, jer to su mladi ljudi sa sela i otoka, rano došli ovdje i nisu više škole kući

završili, a govorili su svojim provincijalnim jezikom, koji je u južnoj Hrvatskoj pun talijanštine. Tako, primjerice, kad je jednom došao k Hrvatima, zamolio ih je za ručnik za obrisati se. Nitko ga nije razumio. Tada je jedan viknuo: "Donesite mu šugaman!" A vlč. Zanna se čudio kako su te naše riječi bliske talijanskim riječima.

Kalvarija

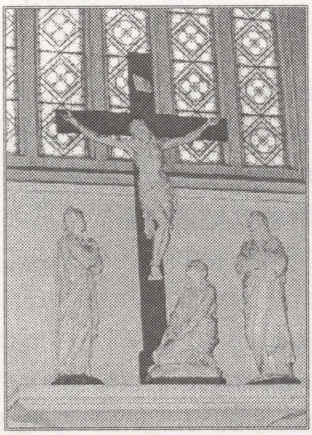

Kalvarija

Iz novina Napredak doznajemo da je u prvom planu bilo da naši radnici financiraju postaje križnog puta u katedrali, ali ih je druga etnička grupa pretekla. Tada je Fr. Zanna predložio sliku raspetog Isusa, i stavio taj oglas u novine Napredak. Kad su naši to doznali, odlučili su naručiti kipove cijelog prizora Kalvarije.

Divne kipove u naravnoj veličini izradila je firma G.H. Parentani-Res iz Bruxellesa, Belgija, od impregniranog papira i terra-cota. Cijena kipova bila je 720 belgijskih franaka, a prijevoza 113 belgijskih franaka. Križ je veličine 378 cm, Raspeće - 173 cm, Gospa - 187 cm, sv. Ivan - 194 cm, a Marija Magdalena kako kleči - 137 cm. Kipovi su 1908. godine darovani katedrali sv. Patrika u Aucklandu.[106]

Bili su postavljeni u glavnoj "lađi" povrh glavnog oltara. Ondje su stali sve do 1938. godine.

Prigodom smrti biskupa dr. Henrika Clearya, 1929. godine, na slici u dnevnim novinama New Zealand Herald od 11. prosinca 1929. na str. 10 vidi se taj lijepi prizor nad glavnim oltarom.

Pri postavljanju kipova 1908. godine, stavljena je i spomen-ploča, na kojoj je prikazan cilj postavljanja i imena darovatelja. To je vrlo značajno za nas, ali nažalost ta se ploča izgubila.

Naime, 1938. godine slavilo se 100 godina Kršćanstva u Novom Zelandu. Vjerujemo da se tom prigodom uređivala katedrala, pa su i kipovi Kalvarije preneseni u lijevo krilo katedrale, iznad pokrajnog ulaza, na kojem mjestu se i sada nalaze. Možda je tada netko imao posebnu brigu i za tu spomen-ploču, bilo da je uredi - ili...

Naime, 1908. godine svi su Hrvati u Novom Zelandu bili samo Hrvati i vjernici. Trideset godina kasnije, spomen-ploča je propala.

O tekstu ploče, međutim, znamo na temelju pisma Mate Ferrija od 9.VII.1907. U njemu on od biskupa Lenihana moli dopuštenje da se uz kipove postavi ploča s ovim natpisom: "Darovatelji (potpisani) Hrvati, koji žive u Novom Zelandu, podižu ovo na spomen braće preminule u ovoj dalekoj zemlji".[107]

Proslava 100 obljetnice dolaska Hrvata u Novi Zeland

Proslava 100. obljetnice dolaska Hrvata u Novi Zeland bila je u katedrali 15. prosinca 1979. godine. Svečanost je vodio biskup aucklandski John Mackey uz koncelebraciju hrvatskih svećenika vlč. Jure Marinovića, dr. Sebastijana Palića, vlč. Ivana Lunjevića i vlč. Mihovila Shirresa..

Tom prigodom postavljena je mjedena spomen-ploča veličine 42 cm x 27 cm, koju su otkrili biskup Mackey i dr. Palić, kao hrvatski dušobrižnik u Aucklandu. Tada su hrvatski vjernici i Hrvatski klub darovali katedrali 1.000 $.

Sadržaj ploče je na hrvatskom i engleskom jeziku:

"HVALJEN ISUS I MARIJA!
NA VJEČNI SPOMEN HRVATIMA - PIONIRIMA, KOJI
POSTAVIŠE SVOJIM MILODARIMA OVAJ PRIZOR KALVARIJE
1908. GODINE.

Praised be Jesus and Mary!
In everlasting memory of Pioneer - Croatians with whose donations this Calvary scene was erected in the year 1908.
Pray for the repose of the souls of the Croatian pioneers and for their descendants in New Zealand and in their homeland Croatia.
The donations of the Croatian Gumdiggers enabled the erection of this Calvary in the year 1908.
This plaque was unveiled on the occasion of the Croatian Centennial Mass 15 December 1979. by the Most Rev. John Mackey, Bishop of Auckland."

Aucklandska biskupija je 20. lipnja 1998. slavila 150 godina biskupije i katedrale. Za tu svečanost Hrvatska katolička misija je očistila i ponešto popravila kipove. Radove su izveli dobrovoljno ovi Hrvati: Josip Trogrlić, Goran Vrdoljak, Jerko Didović, Marin Sinovčić i Srđan Šepetar.

Župnik Fr. Michael Bancroft u svom pismu od 30. lipnja 1998. zahvalio je i kaže između ostaloga: "Kad se kipovi osvijetle.. to će biti veličanstveno". Svima koji su popravljali kipove, župnik je poslao zahvalno pismo, njima na dragu uspomenu.

Kipovi su bili odlično sačuvani, samo puni prašine, te su izgledali druge boje. Na Raspelu bio je oštećen prst na Isusovoj desnoj nozi, a bilo je i malo oštećenje na licu. Sve je popravljeno. Na želju župnika Fr. M. Bancrofta, blagoslovio je kipove hrvatski metropolit msgr. Josip Bozanić 19.XI.1998. na svečanoj misi u katedrali.

Tim divnim djelom - koje već 90 godina u katedrali svjedoči o vjeri i mukotrpnom životu naših kopača smole i o cijeloj povijesnoj kalvariji hrvatskog naroda - mi se danas, nakon skoro 100 godina, ponosimo. Molimo za pokoj njihovih duša i zahvaljujemo vlč. Josipu Zanna, njihovu misionaru, kao i svima njima i njihovim žrtvama i doprinosima koji su to ostvarili. Oni su naime kroz duže vrijeme svojim malim doprinosima otplaćivali dug za te kipove, koji je iznosio 833 belgijska franka. To je svjedočanstvo njihove vjere! Bog bio vječna nagrada svima njima! Iskrena hvala!

Fr. Andrija Zangerl (1883 - 1967)

"Poslije je došao Fr. Andrew Zangerl, koji je u Sinju kroz godinu dana učio hrvatski i bio određen misionarom za naš narod..., ali ni on nije mogao postignuti željenog uspjeha", piše don Milan.[108]

Andrew Zangerl bio je također svećenik Družbe Mill - Hill Fathers. Rođen je 12. veljače 1883. godine u Zams, Tirol, Austrija. Svećeničko ređenje primio je 22. srpnja 1906. u Westminster Cathedral u Londonu i zaređen je kao misionar od nadbiskupa Bourne.

Došao je u Auckland - Novi Zeland, 5. kolovoza 1907. godine. Služio je kao misionar - župnik u:

Purakau - 1907.-1908.
Waitaruke - 1908.-1910.
Rotorua - 1910.-1913.
Purakau - 1913.-1915.

Waitaruke - 1915.-1921.

Pawarenga - 1921.-1967.

U župi Pawarenga-Kohukohu-Hokianga služio je 45 godina. Veliki uspjeh tog župničkog služenja jest novo svećeničko zvanje don Ivana Lunjevića, svećenika hrvatskih roditelja iz Podgore.[109]

Don Ivan Lunjević je kao dječak-ministrant zavolio svećeničko zvanje i postao svećenik 22. srpnja 1956. godine. Taj isti dan je - pred 50 godina - svećenikom postao vlč. Andrija Zangerl. Tada je vlč. Zangerl odgodio za osam dana proslavu svog Zlatnog svečanog jubileja u Pawarenga i došao na ređenje don Ivanu Lunjeviću u katedralu u grad Auckland.

Vlč. Ivan Lunjević piše o Fr. Andriji Zangerlu kao tihom, učenom i vrlo pobožnom svećeniku, koji - koliko on zna i sjeća se - "nije nikada pred njim na župi govorio hrvatski niti bio misionar za naše ljude Hrvate."[110]

Fr. Zangerl je umro 4.VII.1967. godine u Aucklandu.

Vjerojatno je vlč. Zangerl po odredbi biskupa pokušao biti misionar za naše ljude, ali oni to nisu primili. Možda iskustvo sa vlč. Zannom, a Austrija, omražena i propala, i zato ne žele austrijskog svećenika.

Traži se hrvatski svećenik

Hrvatski svećenik je glavna želja hrvatskog naroda u Novom Zelandu. Već 1905. godine u novinama Tršćanski Lloyd zapaženo piše T. Tikvanović:

"Po mom mišljenju nitko ne bi pomogao bolje ovdašnjem našem hrvatskom narodu, što jedan dobar i ljubazan hrvatski svećenik. On bi ovdje mogao učiniti prava čudesa, a na najveću korist naše nesretne domovine. Takav hrvatski svećenik mogao bi evo baviti se ovdje, skupljajući narodne pjesme i priče; biti povjerenikom svih dobrih hrvatskih novina. 'Matice Hrvatske' i 'Svetog Jeronimskog društva'. Morao bi tumačiti narodu što su Hrvati bili i što biti moraju. Morao bi narodu ovdje tumačiti glagoljicu. Morao bi upućivati ovdašnji hrvatski narod čemu služi 'Družba sv. Ćirila i Metoda u Istri'."[111]

T. Tikvanović dobro zapaža želje i potrebe našeg čovjeka, a posebno osamljenog, teškog, siromašnog radnika. Takav hrvatski čovjek u svom hrvatskom svećeniku nalazi najboljeg prijatelja, pomagača i učitelja, duhovnog i životnog.

Zato je naš narod i tražio, želio i čekao svoga hrvatskoga svećenika.

Mate Šimić u ime skupine naših ljudi 24. veljače 1927. u pismu biskupu Clearyu, koji ide u Rim na posjet "ad limina", piše među ostalim ovo: "Užasno je da oko 3.000 naših ljudi naseljeno po raznim mjestima želi svećenika. Neki kroz cijelu godinu nemaju prilike slušati sv. misu i primiti sv. sakramente... a mladi se tako odgajaju bez ikakve crkvene pouke. U takvim neprilikama nevina djeca se lako izgube...

Kako je teško da mlade naše djevojke, koje dolaze iz doma - ne veliki broj - prime bračni sakrament a da ni jedne riječi ne razumiju. Ne želimo isticati kakav utisak takve ženidbe na dotične ostavljaju...."[112]

Pismo je urodilo plodom. Mjesna crkvena vlast također je nastojala to pitanje sretno riješiti. Biskup Cleary je preko papina nuncija u Beogradu, kojeg je susreo u Rimu, prikazao biskupu u Splitu stanje o tome. Biskup Cleary sam kaže u pozdravnom govoru don Milanu Pavlinoviću 1928. godine, kako je "nakon 11 godina napokon sretan da ima hrvatskog svećenika u svojoj biskupiji za naš hrvatski narod".

U međuvremenu, mladi u južnoj Hrvatskoj koji su imali prijatelje i rođake u Novom Zelandu, makar je i dolje teško stanje, sve su više dolazili dvadesetih godina nakon I. svjetskog rata. Znajući da se u domovini stanje neće brzo popraviti i da će zato oni morati dolje dulje ostati, spremali su se na ženidbu. Dovodili su svoje prijateljice, osnivali obitelji, rađali djecu i zajednički se trudili stvoriti bolje uvjete života. Za razvijeni obiteljski život trebali su im domaći vjerski, kulturni i društveni sadržaji, kao što imaju i ostale etničke skupine. Zato im i treba hrvatski svećenik.

U međuvremenu je iz Aucklanda i Lovre Marinović, pobožni vjernik iz Podgore (otac budućeg svećenika don Jure Marinović), pisao svome župniku u Podgoru don Milanu Pavlinoviću kako im treba naš svećenik i - ako on želi a biskup odobri - neka dođe.

2. 1928.-1937.

Don Milan Pavlinović (1879 - 1962)

Don Milan je odgovorio Lovri Marinoviću pismom 27.VIII.1927:

"Primio sam pismo od našeg biskupa u Splitu u kojem mi piše da ako želim poći - on će mi dopustiti. Dakle, ako bude od Boga suđeno, možete se nadati mome

dolasku. A budi i ti uvjeren i svi ostali naši da ću sve poraditi i neću se strašiti, na čast Boga i spas duša, nikakva truda. Uvjeren sam da ću naći još čestitih ljudi pa ćemo se svi naći složno na tom poslu."[113]

Tako se don Milan Pavlinović spremio u Novi Zeland.



Don Milan Pavlinović

Rođen je 12. svibnja 1879. u Podgori, kod Makarske. Zaređen je za svećenika 27. rujna 1903. godine za splitsko-makarsku biskupiju. Vršio je župničku službu u Zagvozdu, Voštane-Rože, Tijarica, Auckland (1.III.1928.-29.X.1937.), Podgora (1938.-1939.) i Makar-Kotišina (1.II.1940.-31.XII.1941.). Zbog bolesti je umirovljen 31. prosinca 1941.[114]

Bio je dobar propovjednik. Govorio je četiri jezika: hrvatski, njemački, talijanski i, kasnije, engleski.

Don Milan je iz domovine pošao 27.II.1928. godine iz Splita, preko Ankone, Rima i Napulja, odakle je zatim parobrodom Marama kroz Suez, Colombo, Fremantle, Adelaide, Melbourne, Sydney, došao u Auckland 24.IV.1928., u svojoj 49. godini života.

Dolazak u Auckland

Sam aucklandski biskup Cleary ušao je na parobrod pozdraviti don Milana, a na pristaništu ga je čekalo desetak novozelandskih svećenika i oko 200 Hrvata sa jugoslavenskim konzulom.

Biskup Cleary, radostan što je to dočekao nakon 11 godina ozbiljnog nastojanja, poveo je don Milana u biskupski stan na kavu, zatim malo po gradu da vide grad, i navečer u župski stan katedrale, gdje će don Milan imati smještaj.

Sutradan je biskup poveo don Milana u Oratiju gdje ima najviše našega naroda. Srdačan je bio taj susret za sve, tj. za naš narod, koji je kroz duge godine i velike daljine a, što je još gore, i mnoge nepredviđene nevolje i poteškoće doživio i proživio - kao stado bez pastira. Hvala Bogu, nadaju se da je sve prošlo. Puni utjehe i vjere u Božju pomoć, veselili su se tom dolasku oni i don Milan. Njihova radost i sreća napunjala je i njega te su svi doživjeli sve kao Božji dar.

Nastupna sv. misa

Veselju nema kraja. Dobili su vođu i pastira. Ponosni će se sada pokazati u katedrali. Nastupnu svečanu sv. misu slavio je don Milan u katedrali sv. Patrika u Aucklandu 29.IV.1928. godine na starohrvatskom liturgijskom jeziku (glagoljao je!). Bilo je prisutno 700 hrvatskih vjernika - prepuna katedrala. Domaćem svijetu bilo je čudno i neobično da mi - mali narod - slavimo sv. misu na svom jeziku, a oni veliki - ne!

Tako je don Milan slavio sv. mise nedjeljom u katedrali sve do svibnja 1930. Ovu našu hrvatsku misiju posvetio je 4. travnja 1929. godine sv. Ćirilu i Metodu. Don Milan sav naš narod naziva jugoslavenskim, pa i ovu svoju misiju i prvu crkvu za naš narod u Oratiji sagrađenu i blagoslovljenu 4. svibnja 1930. godine zove tako da više uključi druge ljude raznih slavenskih narodnosti i shvaćanja.

Svečana akademija bila je 1. svibnja 1928. u dvorani župe sv. Benedikta. Bila su nazočna dva biskupa - Cleary i dr. Liston - više svećenika, naši vjernici te Ivan Totić, jugoslavenski konzul iz Dargavillea.[115]

Don Milan je oduševio narod svojom živom riječju, divnim propovijedima, koje oni jadni u tuđini već dugo nisu čuli.

Za vrijeme kratkog odmora, u međuvremenu je posjećivao obitelji i upoznavao naše ljude, njihov mukotrpni i siromašni život, njihove probleme i nevolje osobne, obiteljske kod kuće - u domovini i ovdje - lokalne. Vidio je i doživio jedan novi, ali ne tako lijepi i svijetu manje poznati život naših patnika. Oni i ovdje svoju mladost i svoje sposobnosti daju drugima, a da im se ne uzvrati jednako pošteno. Sjetio se Preradovićevih stihova: "Bože mili... kud sam zašo'... tuđa zemlja gleda svoje, ne poznaje jade tvoje - tuđa majka ljubi svoga."

Posjeti

Međutim, među našima na sjeveru i jugu dočulo se za don Milanov dolazak. Svi ga žele vidjeti, a i on želi njih posjetiti. I koncem svibnja 1928. krenuo je u krajeve na sjever gdje žive Hrvati: Dargaville, Red Hill. Posjeti su bili popraćeni i slavljem sv. misa, akademijom i čašćenjem - baš kao kod

naših srdačnih ljudi. U srpnju 1928. je posjetio Kaitaia, Awanui, Herekino, Sweet Water, Whangarei i drugdje. Svugdje je bio srdačno i veselo dočekivan.

Još se nije dobro smjestio, a manje smetnje u zdravlju, prilagođivanje klimi i načinu života - uz redovne dužnosti - zamaraju ga i pokazuju potrebu za odmorom.

Zato je posjet našim ljudima na jug odgodio za toplije dane, a to će biti nakon Božića. Tako je u siječnju 1929. išao u New Plymouth, Straadwart, Hawera, Whanganui i Wellington. Svagdje je bio srdačno primljen i počašćen. Svi su dragovoljno prisustvovali sv. misi, svetoj ispovijedi i pričesti, i to više ovi na jugu, nego oni na sjeveru. Kod ovih ljudi, njihovi uspjesi pokazali su da je mnogo bolje bilo baviti se zemljoradnjom, obrađivanjem polja, farmama i sl., nego li kopanjem smole kauri. Taj naš svijet bolje stoji ekonomski, vjerski su aktivniji, politički manje smetani i uživaju veliki ugled svojih susjeda - Novozelanđana.

Don Milan je i kasnije povremeno - na kratko - posjećivao naše ljude u ovim gradovima na jugu, ali je znao da ne može biti stalno uz njih, osim u raznim zgodama, kad oni zažele i prilike omoguće.

Posebni stan

Kao čovjek u postarijim godinama, u tuđem svijetu don Milan je osjetio teškoće u sporazumijevanju s kolegama novozelandskim svećenicima, jer on ne zna engleski, a oni ne znaju latinski. Zato se je osjećao osamljen i molio je biskupa za posebni stan. On mu je to odobrio i već 29. svibnja 1928. dodijeljena mu je posebna crkvena kuća u Wellington Street.

Dne 10. listopada Fr. Buxton, župni upravitelj katedrale, u tu svrhu pripremio je tzv. kuhinjsku večer. Pozvao je naš narod da se počasti, susretne, dogovori i pomogne nabaviti don Milanu što treba za prikladno stanovanje. Sve je uspjelo. Naš narod ima i ljubavi, a i svoga ponosa. Neće oni dozvoliti da njihov svećenik - kojeg oni žele i trebaju - bude sada materijalno ugrožen. Stan se uredio, potrebno kupilo i don Milan je na blagdan Svih Svetih 1. studenoga 1928. svečano uselio u taj stan.[116] Pozvao je k sebi svog bratića Živka da dođe sa svojom mladom obitelji i preuzme zajedničko kućanstvo, i on je došao.

Crkveni odbor za gradnju

Biskup, kao brižni pastir, želio je novom misionaru olakšati i omogućiti što uspješniju pastorizaciju. U tu svrhu on odmah po novoj godini osniva crkveni odbor koji će misionaru pomoći u službi i koji će graditi novu crkvu za naš svijet. Hrvati su poznati kao poduzetni i sposobni graditelji.

Dne 24.II.1929. u stanu don Milana biskup saziva narod da izabere devet članova za crkveni odbor. Taj odbor će se brinuti za uzdržavanje i duhovno dobro hrvatske katoličke misije. Jedan od prvih zahtjeva jest omogućiti našim ljudima posjet crkvi i u Oratiji sagraditi kapelu, jer tamo ima najviše naših ljudi. Crkveni će odbor imati sastanke svakog prvog utorka u stanu don Milana, vodit će gradnju kapele i brigu za duhovno dobro misije.

Prva hrvatska kapela i misije

I kapela je sagrađena. Hvala Bogu! To će biti kutić domovine gdje će se oni naći kao duhovna braća uz svoga duhovnog oca - hrvatskog svećenika. Tu prvu crkvicu za Hrvate u Oratiji na sjeveru Aucklanda blagoslovio je 4. svibnja 1930. biskup dr. Liston uz asistenciju Fr. G. Colgana, župnika iz Avondalea, i don Milana. Bio je prisutan i jugoslavenski konzul iz Dargavillea I. Totić. Svečanu sv. misu don Milan je, kao i uvijek, glagoljao. Narod je bio radostan. Biskup je darovao kalež (dar biskupa Clearya, koji je prije već umro) i misnicu. Oltar je darovao Rafo Berković, a narod tapet, svijećnjake, vaze, slike križnog puta. Zemljište za crkvu dao je Ivan Šunde za 50 engleskih funti. Trošak izgradnje bio je 537 £. Na blagoslovu narod je dao 260 £. Župnik Colgan vodi troškovnik. Narod je pomalo sve isplatio. Crkva, može primiti oko 100 osoba. Posvećena je sv. Ćirilu i Metodu. U njoj je prve svete misije održao Fr. O' Leary, župnik Mt. Alberta, od 25. do 29. svibnja 1930. godine ujutro i navečer, koje su 95 % uspjele. Bilo je 150 sv. pričesti kroz tri dana.[117]

Socijalni rad

Don Milan je pokrenuo i pomogao osnovati dva Jugoslavenska kluba, jedan u Aucklandu i drugi u Dargavilleu. Tu je svakako i konzul Totić bio u pomoći. U tim klubovima oni su držali društvene večeri, pjevali, igrali kola, narodni folklor, držali zabave, govore, plesove i sl. Sve je to u prvim godinama bilo doista dobro jer se govorilo hrvatski, pjevale su se hrvatske pjesme, slavila se hrvatska povijesna slavlja (Zrinski) i sl. U početku bilo je samo jugoslavensko ime, a sve ostalo hrvatsko. Malo-pomalo, godinama će politika sve to više stezati svojim bojama obojati.

Misije u Australiji

U Katoličkoj Crkvi u Australiji se čulo da se u sestrinskoj crkvi Novoga Zelanda nešto dobra događa. Čulo se za don Milana. Zato ga i oni žele za svoju hrvatsku braću u Australiji.

I na poziv sydneyskoga biskupa dr. Foxa od 15. svibnja 1934. don Milan se odazvao i pohodio hrvatske vjernike zaposlene u rudniku srebra i olova. Dne 19. svibnja 1934. dočekali su ga predsjednik Jugoslavenskoga kluba J. Mikuličić i tajnik Pogančić. Dne 22. svibnja odsjeo je kod biskupa u Broken Hillu. Misije su trajale dva tjedna, tako da je u prvom tjednu don Milan posjetio sve naše obitelji, a drugi tjedan je držao pobožnost. Uspjeh je bio priličan, a sve se završilo na blagdan Tijelova, koji se ovdje slavi u nedjelju. Skupina od 50 hrvatskih vjernika molila je u procesiji krunicu hrvatskim jezikom.

Iza obavljenih misija u Broken Hillu, don Milan je nastavio misijsko putovanje i preko Adelaide išao u Fremantle i Perth, a zatim u Corgoarlie i Buolder City. Tu ima mnogo naših obitelji, kojih muškarci rade u rudnicima zlata i na sječi šuma.

Težak je život tih naših ljudi. U siječnju te godine domaći radnici su zapalili oko 80 kuća Hrvata.

Fremantle

Dne 11. lipnja 1934. don Milan je stigao u Fremantle. Tu i u Perthu, Swan, Midland Junction, Hosborn Par, posjetio je naše obitelji sa konzulom Maričem. Dne 24. lipnja 1934. na blagdan sv. Ivana Krstitelja u Spearwoodu slavio je sv. misu na starohrvatskom jeziku, koju su zanosno pjevali Šibenčani. Na sv. misi bilo je oko 150 naših ljudi i 35 djece koja tu polaze katoličku školu (na engleskom jeziku).

U svome Zgodopisju na str. 39-40 i dalje, don Milan, opisujući uspjeh misijskih proslava, piše:

"Neki naši komunisti agitirali su protiv misijâ... pisali tom prigodom protiv misionara (don Milana), protiv vjere i Jugoslavije, u engleskim novinama i u pamfletima na hrvatskom jeziku... ali bez uspjeha."

Tako je bilo u Sydneyu, Broken Hillu i Fremantleu i drugim mjestima gdje je "tako nastupao i vršio obrede."[118]

To je sve moralo ostaviti teške tragove u don Milanovoj duši. Poznaje on naše ljude. Nisu svi takvi. Ali, da u tuđini taj mali broj zna biti tako bolan i nepristojan, ne priliči duši našeg čovjeka. Boli ga vjerski i ljudski loš postupak, jer obadva nas sramote. Tako on misli i osjeća i zato trpi.

Uz radosne i srdačne doživljaje i susrete s tim našim pravim vjernicima koji su ga rado primili i s njim oduševljeno slavili Boga i svoje zajedništvo, on nosi u srcu - u dragu domovinu - teške nutarnje udarce. Ti su još teži, jer su se javno pokazali na više mjesta.

Posjet domovini

Iz zapadne Australije don Milan se 25. lipnja 1934. spremio i otišao preko Francuske, Londona, Švicarske i Italije - u domovinu, na odmor i u posjete. U Londonu je posjetio ministra Gjurića i njegov ured, bio njegov gost četiri dana, i nakon toga otišao preko Švicarske i Italije, da bi napokon stigao u Zagreb 30. srpnja 1934. godine.

Dne 3. kolovoza predao je Iseljeničkom muzeju u Zagrebu darove iz Australije.

Dne 7. kolovoza je posjetio svoga biskupa Bonefačića u Splitu i pošao u Podgoru.

Vrhunac njegova putovanja u domovinu trebao je biti obećana mu audijencija 17. rujna 1934. godine kod kralja Aleksandra u Beogradu. Nju je sigurno nestrpljivo čekao, jer - u svakom slučaju - doći u takav vrh ljudske vlasti, časti i administrativnih ceremonija - za njega, kao i svakog skromnog čovjeka, to je izuzetan događaj cijeloga života bez obzira na politička opredjeljenja.

Smrt kralja Aleksandra

Ali, kako sâm piše u Zgodopisju na str. 41, "9. rujna 1934. zločinac Bugarin ubio je jugoslavenskoga kralja Aleksandra I. u Marseilleu. Taj događaj pokvario je sve moje veselje i zadovoljstvo pri posjeti Jugoslaviji." Ipak, bio je primljen u audijenciju kod kneza Pavla, kako piše Zelandia.[119]

Umoran od posjeta i putovanja don Milan se spremao iz svoje Podgore krenuti natrag u Novi Zeland. Dne. 30. listopada 1934. sa još 11 mladića iz Makarskog primorja, koji su se spremili za rad u Novom Zelandu, krenuo je preko Dubrovnika, Barija, Napulja i dalje istim putem kroz Suez do Australije i u Novi Zeland. Na parobrodu su imali lijepo društvo: dva katolička biskupa iz Irske, a kako se u Melbourneu slavio Euharistijski kongres tamo su se zadržali jedan dan. U Auckland su stigli 9. prosinca 1934. godine.[120]

Opet u Aucklandu

Kroz 1935. i 1936. godinu don Milan bilježi samo plesove i piknike Jugoslavenskog kluba i "Božićno drvce" za djecu i narod u božićno vrijeme. Bilježi predaju odlikovanja sv. Save 16. travnja 1936. godine biskupu Listonu od strane kralja Petra II. Karađorđevića iz Beograda, koje je uručio konzul Ivan Totić. Šteta što o toj predaji ne piše opširnije, kako je to naš narod doživio i koliko ih je bilo prisutno.

U sredini veljače 1937. godine, piše kako je zbog bolesti morao ići u bolnicu Mater misericordiae.

Prema Europi

Don Jure, njegov stvarni - ali neimenovani - nasljednik, piše o njegovim zadnjim mjesecima u Novom Zelandu ovo:

"Velike daljine i naporan rad u posjećivanju naših obitelji bili su teško breme za zdravlje don Milana. K tome svjetska situacija, oskudica posla, veliki ekonomski problemi, političke trzavice i obični nesporazumi među našim ljudima - sve je to loše djelovalo na njegov apostolat, a osobito na njegovu starost i bolest, koje su prouzročile da se odlučio na povratak u domovinu.

Dne 20. listopada 1937. oprostio se s narodom ovdje u Aucklandu i kasnije u Dargavilleu. 27. listopada oprostio se sa biskupom dr. Listonom i svećenicima, a 29. listopada 1937. krenuo je parobrodom Awateo iz Aucklanda, ispraćen mnoštvom naroda."[121]

U svom Zgodopisju napisao je mladom studentu teologije Juri Marinoviću ovu posvetu i preporuku (kao svom bivšem ministrantu i budućem nasljedniku):

"Mladom svećeniku Juri Marinoviću ostavljam ovaj spomenar našeg naroda i moj misionarski rad u Novom Zelandu, da ga naslijedi i da se žrtvuje za vjersko i nacionalno dobro našeg jugoslavenskog naroda od kojeg je i on pročedio, pak neka dragi Bog blagoslovi njega i njegov rad - uz mnogo srdačnih pozdrava od

don Milan Pavlinović
Auckland 9.X.1937."[122]

U domovini

Dolaskom u domovinu, Don Milan je tijekom 1938. i 1939. godine služio kao upravitelj župe Podgora, i kroz 1940. i 1941. godine u župi Makar Kotišina. Ministarstvo pravosuđa i bogoštovlja u Zagrebu doznačilo mu je mirovinu odlukom od 3.XI.1941. godine. Kao umirovljenik živio je u svojoj Podgori. Umro je u starosti od 83 godine, dne 13. travnja 1962. godine. Pokopan je u Podgori na groblju sv. Tekle 15. travnja 1962. godine.

Osvrt

Don Jure se osvrće na don Milanov rad:

"Don Milan je spasio našu koloniju u Novom Zelandu. On je svojim dolaskom službeno preuzeo duhovnu pastvu hrvatskog naroda u cijelom Novom Zelandu za deset godina. On je krstio svu djecu naših doseljenika, vjenčao naše mladence, posjetio bolesne i obavljao sprovode. Svake nedjelje služio je na staroslavenskom jeziku sv. misu i držao dirljive, divne propovijedi. Vrlo uspješno je djelovao na socijalnom, kulturno-prosvjetnom i zabavnom području. Osnovao je dva kluba, u kojima su se naši ljudi okupljali i njegovali svoje rodoljubne - narodne tekovine: hrvatski jezik, tamburice, narodne pjesme i kola, narodne nošnje i slično. Djeca su imala božićna natjecanja u hrvatskom jeziku uz 'Božićno drvce', pjevale su se pjesme, a na piknikuizletu u prirodi - narod se okupljao i čuvao svoj jezik, kulturu i identitet. Iz toga slijedi: u najgore doba, kad je mnogo mladića i mladih obitelji - nakon Prvog svjetskog rata - dolazilo ovdje u Novi Zeland - da nije došao don Milan svi bi se naši doseljenici asimilirali i izgubili među Novozelanđanima i doseljenicima ostalih naroda.

A najviše je zaslužan pred Bogom i hrvatskim narodom što je njegov dušobrižnički rad i boravak ovdje dao svećeničko zvanje sinu našeg doseljenika, msgr. Juri Marinoviću."[123]

Svaka čast i pohvala njegovu svećeničkom radu i propovjedničkom umijeću.

Novozelandska crkva, koja nije razumjela ni znala naše domovinske jade, ocjenjuje rad don Milana vrlo lijepo. U jednom pismu biskupu splitskom dr. Kv. Kl. Bonefačiću, biskup dr. Liston piše kako je "don Milan Božji čovjek". Njegov položaj i rad za 50-godišnjaka - bez auta, u šumovitim predjelima, blatno, hladno, daleko - svakako je bio težak. To stanje otežavalo je još više nutarnje nezadovoljstvo i bol gledajući raznovrsne patnje našeg naroda.

U vrijeme misionarskog rada u Novom Zelandu i Australiji, don Milan se tužio da su komunisti često ometali njegove razne vjerske svečanosti. Može se pretpostaviti da je to istina. I to je njega boljelo, da i ovdje - na kraju svijeta - naš narod nije miran i siguran.

Don Milan je imao srce i dušu - vjerničku i hrvatsku. On je svoj dnevnik Zgodopisje ovdje u Aucklandu pisao korienskim pravopisom. On otvoreno piše: nitko od nas ne zna jugoslavensku himnu, a svi znamo i pjevamo - kao svoju - "Lijepu našu". Svi oni su slavili Zrinjskog i Frankopana - njihove dane. I takva duša našla se

- kako naš narod kaže -između čekića i nakovnja.

Znao je on što se događa u domovini Hrvatskoj na političkom, društvenom i ekonomskom polju, i trpio je zbog toga. Znao je što od njega - kao duhovnog vođe hrvatskih vjernika - traži ovdje ta diktatorska politika. Tu je još k tome bio uvijek jugoslavenski konzul, predstavnik te i takve politike.

I svećenik, kulturan i duhovan čovjek - mora paziti najviše na mir u narodu. On je zauzeo takav stav želeći njime očuvati mir i jedinstvo naših ljudi i biti svima otvoren. Znao je on iz ranijeg iskustva u domovini da naš narod nije jedinstven. Kad je ovdje vidio iste probleme kao i u domovini - to ga je duhovno slomilo.

Osim toga doživljavao je don Milan i na privatnim susretima teške prigovore, optužbe bilo od Hrvata bilo od Jugoslavena. Takvih je bilo i u tisku, ne samo australskom, nego i američkom.

On je doista bio u ono doba sljedbenik Strossmayerovih ideja o panslavizmu. To ga je oduševljavalo, jer je vjerovao u dušu našeg naroda, i želio je jedinstvo i slobodu na dobrobit vjere.

Mislio je da se bar ovdje te ideje mogu provesti. To bi za njega zaista bio jedinstven uspjeh. Mislio je tako, jer ovdje nije bilo izrazitih Srba, pa se nije govorilo o njihovom vječnom snu Velike Srbije. Vjerovao je kao svećenik u dobrotu čovjeka. A uvjerio se da je život druga strana! Politikanti su na zlo koristili njegovu svećeničku plemenitost i političku naivnost.

Sve to je pokazivalo da on traži mir. Bolest je k tome još više sve to pospješila. I on je pun nepotrebnog nutarnjeg tereta išao u svoju dragu domovinu.

Pozdravio se s preuzvišenim nadbiskupom, sa svom braćom svećenicima i engleskim prijateljima.

Posebni je oproštaj bio s hrvatskim vjernicima, koje je volio i želio im dobro. Spremio se na put. Dan odlaska bio je 29. listopada 1937. godine. Mnoštvo hrvatskoga svijeta i engleskih prijatelja i znanaca ispunilo je široku obalu - Gat u Aucklandu. A don Milan sa palube parobroda Awateo, kao papa sa svog prozora, daje svoj pozdrav i blagoslov. Zadnje su mu riječi bile:

"New Zealand je najkrasnija zemlja na svijetu. Svi se poštuju i ljube bez obzira vjere i nacije. Zato molim sve naše ljude: budite pošteni, dobri radnici i pravi građani kao što ste i do sada bili. Osjećam: ostavljam kuću i idem kući. Zbogom! Bog vas sve blagoslovio!"[124]

I progovorilo je srce, a utihnulo grlo. Suze su uzele riječi njemu i njegovu hrvatskom narodu - povlače se u suzama.

3. 1937.-1953.

Bogoslov Jure Marinović

Prema pismenoj poruci i "oporuci" don Milana, student teologije Jure Marinović bio je našem narodu u vjeri i kulturi odan i predan. On je i sa don Milanom pomagao i radio u Jugoslavenskom klubu na društvenom i vjerskom kulturnom radu, osobito za Božić s djecom, na Božićnom drvcu, na raznim crkvenim svečanostima, na piknicima i sl.

Kad je bila koja crkvena svečanost ili društvena zabava, mladi Jure je uz svoj hrvatski ("jugoslavenski") narod. On sve njih gleda najprije vjerski, kao hrvatske vjernike. Makar oni ovdje mijenjaju svoje nazive - Austrijanac, Jugoslaven, Dalmatinac, Hrvat i sl. - Jure zna da su oni najprije ono što im je bio otac, djed i pradjed, a to znači - Hrvat i katolik! Zato sve njih rado ima, jednako gleda i voli sve u Bogu. Teško ga se doima kad vidi u praksi podijeljenost. Tako je osjetio i na proslavi u ožujku 1938. godine.

Hrvati su vjernici i u crkvi rado pomažu. Tijekom 1929. i 1930. godine izgradili su kapelu sv. Ćirilu i Metodu u Oratiji i svečano je blagoslovili 4. svibnja 1930. godine. Na proslavi je bilo do 500 osoba. To su uglavnom sve Hrvati, osim nešto novozelandskih prijatelja.

Crkvene proslave

Mladi bogoslov Jure Marinović ozbiljno se zauzeo da svi naši vjernici aktivno sudjeluju u proslavi biskupije kroz veljaču i ožujak 1938. godine. U tu svrhu on je pripremio crkvene zastave i da oni donesu narodne nošnje.

Proslava stote godišnjice Katolicizma u Novom Zelandu pokazala je koliko je živa rodoljubna svijest kod Hrvata u Novom Zelandu. Na proslavu je došao 26.II.1938. godine sâm papinski poslanik nadbiskup J. Panico. Hrvati će se kao vjernici pokazati i na svoj način sudjelovati i uzveličati proslavu koliko mogu. Nadbiskup Panico

došao je parobrodom Wanganella, a devet naših ribarskih brodica pratilo ga je kao počasna straža, od Rangitota do pristaništa u luku Auckland.

U pristaništu naša je "flota" tri puta njemu u počast kružila oko parobroda i otišla. Brodice su bile divno okićene. Imena brodica su: St. George, Busy Bee, Golden Gate, Waiwera, Podgora, Hairini, Ahriri, Thistele i Dawn.

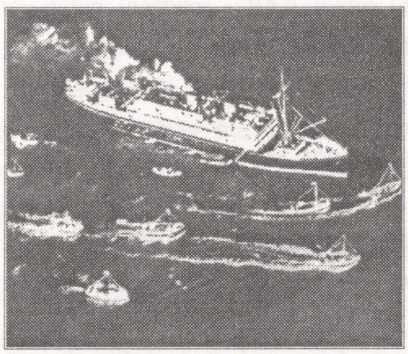

Brodice Hrvata na proslavi 100 godina Katolicizma u Novom Zelandu

Na dan glavne proslave 6. ožujka 1938., oko sto muškaraca pod zastavom sv. Ćirila i Metoda i 80 djevojaka i žena u hrvatskim narodnim nošnjama pod zastavom Gospe Sinjske, sudjelovalo je na svečanosti u procesiji.

Dobrodošlica (Catholic Welcome) održana je u gradskoj vijećnici 28.III.1938. u ime Aucklandske biskupije a u čast nadbiskupu - papinom poslaniku. Na svečanu akademiju pozvani su i naši vjernici. Nastupilo je tamburaško društvo sa nekoliko hrvatskih pobožnih pjesama.

Ali, kad je trebalo nešto pripremiti i nastupiti na dan same proslave 6. ožujka 1938. - piše kasnije don Jure - nije se ranije ništa pripremilo, jer je na prvom sastanku nastala prepirka: "Tko smo mi? Kako se zvati - Croats ili Yugoslavs" - i sve je propalo.

Vjerojatno su još neke pojedinosti u osmodnevnoj proslavi te svečanosti napele atmosferu oko imena tko smo i što smo - te su naši prihvatili samo sudjelovanje u procesiji i sv. misi.[125]

Jure, koji je već kao mladi student teologije vodio naš osamljeni narod, nije ga napustio ni kao svećenik. To mu je bilo moguće bar povremeno, kad je kao mladomisnik bio na župi u Takapuni. O njegovom mladomisničkom slavlju pišemo u X. poglavlju knjige. Sad ga gledamo kao mladog čovjeka - svećenika sa dvije - možemo reći - velike dužnosti: njegova župa Takapuna i njegovi hrvatski ("jugoslavenski") vjernici. On je sve gledao rado, kao i svaki svećenik. Sreća je za njega i njih da se razumiju. Oni trebaju njega, a on ne može ostaviti njih. I tako su povezani.

Jedinstveni obred vjenčanja četiriju hrvatskih djevojaka i četvorice hrvatskih mladića, koji su svi rodom ispod Velebita, iz Novog Vinodolskog, pobudio je veliko zanimanje u Aucklandu. Makar ih mladi Jure nije mogao vjenčati, jer još nije bio zaređen, on nije propustio da sve učini da ovo zaista bude vrlo uspješno Bogu na slavu a mladencima i narodu na radost i sreću. Slavilo se u katedrali sv. Patrika. Unutra i u dvorištu katedrale i na ulici bilo je prisutno oko 1.500 osoba, ipak više

žena nego muževa. Mladoženje su došli u Novi Zeland pred više godina, a djevojke samo tjedan dana prije vjenčanja. Oni su se poznavali otprije, iz djetinjstva i iz osnovne škole koju su zajedno polazili u Novom Vinodolu, pod Velebitom. Kasnije su samo preko slika (fotografija) potvrdili poznanstvo i odlučili se za brak. Ti mladenci su: Ivan Dobrec i Andrijana Kabalin, Ivan Sebalja i Marija Krišković, Milan Borićević i Tereza Sokolić te Josip Zanić i Paulina Peričić.

Vjenčanje je bilo o Uskrsu 1938. pred župnikom katedrale Fr. Dr. Buxtonom. Kad su mladenci izišli iz katedrale, razdragano ih je mnoštvo - po starom hrvatskom običaju - posulo rižom i bombonima (kumfetama) - a to znači: brojno potomstvo u Božjem blagoslovu.

Glavnu brigu oko priprema vanjskog slavlja toga vjenčanja vršili su Hrvatsko dobrotvorno društvo i bogoslov Jure Marinović. Zlatni pir (50 godina braka) slavile su 9. listopada 1988. u Hamiltonu obitelji Sebalja i Borićević.

Don Jure župnik

Hrvatska katolička misija pomalo oživljuje. Preko svoje župničke i kapelanske službe don Jure kao svećenik bio je stalno na službu i svakovrsnu pomoć našim ljudima, kako do dolaska vlč. dr. Sebastijana Palića tako i nakon toga. Rado je posjećivao sve bolesnike u bolnicama ili na stanu. Svu brigu za katolički odgoj djece, za upis u katoličke škole, za primanje sv. sakramenata, za sprovode i sl. - uvijek je bio na uslugu. Već kao mladomisnik i kapelan u katedrali od 1941. godine, pa sve do staračke dobi, do 1991. godine - dakle punih 50 godina, bio je u gradu Aucklandu, to znači među našima. Svi su oni znali - u potrebi gdje ga mogu pozvati i naći.

Godine 1942. počima za sve naše vjernike jednom mjesečno služiti nedjeljnu sv. misu u 10 sati u katedrali, na kojoj se pjevalo i propovijedalo hrvatski.

To je mnogo koristilo našim ljudima, da - osamljeni cijeli tjedan na svojim poslovima - nedjeljom se zajedno nađu, vide, porazgovaraju i olakšaju jedan drugome život za slijedeći tjedan. Ujedno da se kao vjernici pomole, čuju hrvatsku propovijed, dadu oduška srcu i raspjevaju se i tako njeguju pobožnost, svoj hrvatski jezik i kulturu, a najviše - prime sakramente na svome jeziku. Tako je don Jure radio sve dok je mogao do njegova premještaja u Pt. Chevalier 1963. godine.

To je hrvatsku vjersku zajednicu držalo vrlo živom. Okupljali su se oko Euharistijskog Isusa, primali sv. sakramente, pjevali svoje pjesme i doživljavali vjersko zajedništvo.

Plod tog duhovnog rada jest Bratimsko društvo sv. Božjeg imena, osnovano 1941. godine. U nj je upisao naše vjernike, dao im pravila društva i da se zajednički bore protiv psovke, a za slavu Imena Isusova. To je društvo vrlo poznato i rašireno u Novom Zelandu među svim vjernicima. Oni inače ne psuju.

Obadva hrvatska društva već od 1944. godine imaju Božićno Drvce i na radiju 1ZB za Božić pjevaju Božićne pjesme i pričaju narodne Božićne običaje. To je bilo svake godine dobro posjećeno, naročito od strane roditelja s djecom.

Kada je 1946. nevini hrvatski metropolit i nadbiskup Stepinac osuđen, na poticaj don Jure biskup Liston svim župama šalje pismo - obavijest o zajedničkoj boli i osudi nad sudskom nepravdom. Pisma su čitana u svim župama i služene su sv. mise za Stepinca i hrvatski narod. Članovi Društva imena Isusova Jugoslaveni-Hrvati zahvaljuju biskupu na toj plemenitosti i toj sućuti.[126]

Svršenim studentima - kao čestitku i moralnu pouku za život - don Jure daje na hrvatskom jeziku diplomu na prigodnim akademijama održavanim od 1947. do 1952. godine.

Društveno okupljanje je vrlo uspješno na svakom pikniku (izletu). Tako i vjersko na godišnjem katoličkom pikniku, koji je don Jure započeo u ljeto 1951. sv. misa je u podne vani u prirodi, a popodne športska natjecanja i buće (balote). To se održava i danas. Razlika je što naša razna društva ne zovu svećenika za sv. misu. Njihovi izleti su jedan do dva tjedna prije hrvatskog katoličkog izleta, To je ovdje vrlo rašireno i društveno vrlo uspješno.

4. 1953.-1971.

Don Jure u Rimu

Don Jure je jednom gurnut nezgodno udario glavom o zid i trebao je promjenu klime radi liječenja. To je bilo 1952. godine. Radi toga je otišao u Rim, da se nagleda ljepota, europske kulture i nadiše "pobožnoga zraka", tj. namoli molitava.

U Rimu se smjestio u Hrvatski zavod sv. Jeronima, gdje borave hrvatski svećenici na studijama. Tu je proveo dva i pol mjeseca. Tada je susreo nekoliko hrvatskih svećenika, koji se nakon završetka studija nisu mogli vratiti u Hrvatsku. Naime, komunizam je sve njih krivo gledao, smatrajući ih opasnim, nepoželjnim i političkim nepodobnim. Tako je don Jure sreo i dva svećenika iz kosovskog sela Janjeva, koji su svršili sve nauke i kao mladi svećenici i doktori prava - nemaju mjesta. Don Jure im je prikazao stanje hrvatskih radnika na Novom Zelandu, koji nemaju svećenika, težak im je život i trebaju vjerske i kulturne utjehe.

Oni prihvate i obećaju. Treba prije razgovarati s nadbiskupom u Wellingtonu. To će urediti don Jure na povratku. Tako je i bilo. Nadbiskup Wellingtona je izrazio spremnost da primi jednog hrvatskog svećenika. Prijavio se don Mate dr. Kolić koji stigne 9. prosinca 1952. u Wellington.

Kako se dr. Kolić pokazao vrlo uspješnim u kratko vrijeme, raznovrsni vjerski i kulturni rad dao je poticaj i drugima. Nadbiskup Liston u Aucklandu također želi dobiti svećenika hrvatskoga jezika i reče don Juri da potraži takvog. Do Jure je već bio u dogovoru sa vlč. Sebastijanom dr. Palićem, kolegom dr. Kolića. Oni su iz istoga mjesta i kolege iz djetinjstva.

Tako nakon dr. Kolića, uskoro stiže i dr. Palić. Onaj u prijestolnicu Wellington, a ovaj u najveći grad Novoga Zelanda - u Auckland.

Dolazak u Auckland don Sebastijana dr. Palića

Vlč. Sebastijan dr. Palić, kao mladi svećenik (35 godina) i doktor crkvenoga prava, došao je iz Rima u Auckland 13. travnja 1953. godine. To je, nakon odlaska don Milana Pavlinovića - punih 15 godina kasnije da hrvatskim iseljenicima u Aucklandu dolazi svećenik - Hrvat iz domovine.



Vlč. Sebastijan dr. Palić

Nadbiskup Liston je dr. Palića smjestio na jednu godinu u stan kod katedrale. Tu je don Jure Marinović, koji govori hrvatski, a tu su još i dva-tri svećenika, školske kolege dr. Palića iz Rima sa studija. Dakle, ugodno društvo, koje će učiniti ugodan boravak došljaku dr. Paliću. I doista je tako i bilo.

Dr. Palić je imenovan kao etnički (hrvatski) kapelan za sve Hrvate-Jugoslavene-Dalmatince i druge na području grada Aucklanda, koji razumiju taj jezik i žele vjersku utjehu. Ujedno je on i kapelan u katedrali, pomoćnik župniku, uz don Juru Marinovića

Najbolji prijatelj pok. don Sebastijana dr. Palića je, bez sumnje, msgr. David dr. Price, predsjednik crkvenog ženidbenog suda u Aucklandu. On je s pok. don Sebastijanom najviše bio i na župama i u uredu i najbolje ga poznaje. Zamoljen da nam predstavi Fr. Sebya, msgr. se rado odazvao. Hvala mu!

Dr. Price piše:

"Vrlo rado iznosim utiske o dragom bratu, svećeniku, pok. dr. Sebastijanu Paliću, onako kako se sjećam ja sâm, kako su mi drugi rekli o njemu, a i on sâm o sebi.

Pokušat ću biti točan u opisu dana i događaja, koliko se može to. Imam samo 'listu sastanaka' u Aucklandskoj biskupiji. Vlč. Palić je želio da ga se u susretu naziva Father Seby - radije nego dr. Sebastijan. Tako ćemo ga u tekstu i mi nazivati."[127]

Djetinjstvo, mladost i studij dr. Palića

Dr. Price nastavlja:

"Vlč. Sebastijan Palić rođen je u Janjevu (Kosovo) 12. siječnja 1918. u obitelji s petero djece. Otac Česko Palić umro je oko 1972. godine, a majka Antonija Palić, rođena Berišić, umrla je brzo nakon poroda. Malog Sebastijana su od milinja zvali Sebo ili Nace (od Ignacije).

Vlč. Seby bio je ponosan da su mu roditelji Hrvati dobri vjernici - katolici.

Hrvati su na Kosovo stigli pred oko šest i pol stoljeća iz Dubrovačke Republike, pozvani od srednjovjekovnih srpskih vladara kao vrsni majstori u srebru i zlatu. U moru tuđeg društva, različite vjere i kulture oni su se očuvali kao dobri vjernici i vrsni Hrvati. Njihov vjerski i rodoljubni život osobito se je pokazao u zdravim i brojnim obiteljima koje su rađale brojnu djecu, učili ih vjeri i kulturi i obiteljskim tradicionalnim rezbarskim umijećima i slali po svijetu kao takve.

U takvoj vjerskoj sredini mali je Sebastijan odrastao i odgajan. Tu je polazio osnovnu školu, a u Prizrenu gimnaziju-sjemenište. S njime su u školi bili i Mate Kolić i Serafin Glasnović. Oni su svi iz istog mjesta Janjeva i svoje djetinjstvo i studij sve do svećeničkog ređenja proveli su zajedno. U đačkom listu 'Zvijezda' u sjemeništu mali Sebo već piše pjesmice.

Sebastijan je studirao i diplomirao filozofiju u Zagrebu 1939.-1941. godine.

Godine 1941. njegov biskup odredi da on i Mate Kolić idu studirati u Rim na de Propaganda Fide sveučilište - Urbaniana - teologiju. To je sveučilište za sve studente misijskih zemalja cijeloga svijeta - katolike. U studenome 1941. preko Albanije (Drač) i Italije (Brindisi) stižu u Rim.

Mnogi bi studenti tu završili doktorat teologije, filozofije ili crkvenoga prava. Među studentima je bilo zastupljeno barem pedeset različitih kultura i jezika. Tu je Sebastijan doživio općenitost - univerzalnost - Katoličke Crkve i naučio podnositi i cijeniti razlike među ljudima. Trebalo se prilagoditi svemu što zajednički život nosi.

Nakon četiri godine studija Sebastijan je dobio licencijat iz teologije i dopuštenjem prefekta Kongregacije de Propaganda Fide kardinala Fumasoni Biondi 18. ožujka 1945. zaređen je za svećenika. Prvu (mladu) sv. misu slavio je u katakombama sv. Sebastijana u Rimu, iz pobožnosti prema sv. Sebastijanu. S njime je bio hrvatski svećenik don Ivan dr. Tomas i kolega s teologije Mate Kolić s dva ministranta. Nitko od njegove obitelji nije bio s njim. Slijedeće školske godine pozvan je od nadležnih da pristupi na Propagandu (Urbaniana sveučilište) studirati crkveno pravo. Sebastijan je bio sretan, jer je svim hrvatskim svećenicima bio nemoguć povratak u domovinu.

Njegov studij se protegao pet godina, jer je on htio dubljim studijem istraživati i spremiti teze za svoj konačni ispit.

Među kolegama u zavodu bio je vrlo omiljen i zapažen, jer je bio pun humora, ljubaznosti i inteligencije, te je privlačio druge. Čovjek se pamti i ostaje u srcu po svojoj osobnosti, a ne po stečenom znanju."[128]

Hrvatski mladi svećenici - doktori raznih teoloških grana nisu se mogli vratiti u domovinu, pod komunizam. Neki su ostali u Rimu, radeći u centralnim vatikanskim službama - kongregacijama, drugi su išli u SAD i Južnu Ameriku, a neki kojekuda. Tako i dr. Mate Kolić u Novi Zeland, za Wellingtonsku nadbiskupiju, a dr. Palić za Aucklandsku biskupiju.

Iz Rima u Novi Zeland

Najveća hrvatska (Yugoslavs, Dallies) skupina u Novom Zelandu živi u Hendersonu, zapadnom dijelu Aucklanda. Većina njihovih očeva stigla je onamo koncem prošlog ili početkom ovog stoljeća. Oni prvi kopali su smolu kauri na sjeveru. Sada njihova djeca - bliže gradu - ljepše žive. Oni i njihove

obitelji trebaju hrvatskog svećenika, a također i oni na sjeveru u Kaitaia, gdje živi oko 100 hrvatskih obitelji.

Dr. Price piše:

"I na poziv nadbiskupa Listona (tada biskupa Aucklanda), a s odobrenjem kardinala Fumasoni-Biondi, Sebastijan dođe u Aucklandsku biskupiju. Uvjeren sam, piše Fr. David dr. Price, da je Sebastijan svoj dolazak u Auckland shvaćao kao svećeničko služenje svom narodu."[129]

U katedrali sv. Patrika

"Već je pomalo govorio engleski i bio je zaista revan započeti svoju misiju. Bio je dodijeljen u službi braći svećenicima koji su u katedrali sv. Patrika. Sreća, tu su svi njemu poznati svećenici iz Rima. Pomoćni svećenik u katedrali bio je don Jure Marinović, koji je odlično govorio engleski i hrvatski. Uz njega je bio Fr. Sneddon, koji je iz Rima - sa studija - poznavao vlč. Seby, a tako i Fr. J. Flanagan. Oni su svi govorili talijanski i bili znanci iz Rima. Dakle - stari prijatelji.

Vjerovati je da je nadbiskup njega i stavio za početak u to društvo svećenika-prijateljâ, da mu početak u ovoj dalekoj zemlji bude lakši.

Došao je i dr. Kolić iz Wellingtona pozdraviti svoga kolegu iz djetinjstva, a sada i brata u službi.

Vidjelo se da je vlč. Seby djelom pokazivao mnoge prilagodbe u novoj zemlji, kojim je želio što bolje pripraviti se za svoju svećeničku službu.

Odmah je počeo učiti engleski. Poznavao je dobro englesku gramatiku

Nakon jedne godine 'snalaženja' u katedrali sv. Patrika s poznatom braćom svećenicima, biskup je u veljači 1954. poslao vlč. Sebya kao pomoćnog svećenika u Kaitaia, 320 kilometara sjeverno od Aucklanda."[130]

U Kaitaia i uokolo

Kaitaia je najsjeverniji gradić u Aucklandskoj biskupiji, s oko 5.000 stanovnika. Gradić ima tri filijale, među kojima je i Waiharara, udaljena dvadesetak kilometara od Kaitaie. U Waiharari živi oko 90 % hrvatskih obitelji, a ukup-

no s onima u Kaitaia ima 102 hrvatske obitelji, koje su porijeklom većinom iz Dalmacije (sa otoka ili iz Vrgorca).

Dr. Palić je u veljači 1954. došao k njima, kao kapelan župniku Kaitaie. Međutim, nastao je nesporazum. Nije bilo razumijevanja za pastoralni rad s etničkim grupama. Dr. Palić je sve naše ljude osvojio i oduševio. Htjeli su mu kupiti auto da ih lakše posjećuje. To je izazvalo nerazumijevanje. Auto nije kupljen. Neshvaćanje je raslo do vrha i, na veliku tugu njegovu i Hrvata u Kaitaia, dr. Palić je 1956., nakon dvije godine uspješnog rada, napustio župu Kaitaia.

Dr. Price nastavlja: "Fr. Seby premješten je u Whakatane, pa u Frankton i u Pukekohe. Posebno je volio Whakatane, gdje je bio župnik Fr. M. Curley, s kojim je bio prisan prijatelj.

Veseo izražaj, poniznost, bezazlenost i prirođeni humor vlč. Sebya, veoma se sviđao narodu u Novom Zelandu i svatko ga je zavolio i poštivao, a osobito djeca. U to je vrijeme bio u Misijskoj kući Ponsonby u Aucklandu jednu godinu.

Poznata je jedna zgoda dok je živio kao pomoćni svećenik u Whakatane. Za stolom su bila tri-četiri svećenika. Vlč. Seby bi uzeo kruh i komadić odlomio. Župnik mu reče jednom da upotrijebi nož. On mu odvrati: 'Isus je uzeo kruh, blagoslovio ga i prelomio.' Župnik odvrati: 'U pravu si!': Od tada su bili još bolji prijatelji."[131]

Smrt sveca 1960.

Za to se vrijeme život Hrvatske katoličke misije u Aucklandu odvijao brigom don Jure, koji je pripremao povremene spomene ili slavlja, a dr. Palić je sudjelovao koliko je mogao.

Smrt kardinala Stepinca 1960. godine pokrenula je sve prave vjernike, a osobito Hrvate svuda u svijetu, pa i u Novom Zelandu, u Aucklandu!

Vlč. Jure Marinović, službom kapelan u katedrali sv. Patrika, svečano će održati misu zadušnicu za pok. kardinala. Don Jure poslao je više stotina pisama našim ljudima i pozvao ih na službu Božju za dragog pokojnika.

Don Jure je lijepo spremio katafalk, svečano okićen, kao i sve ostalo za službu. Glavni celebrant bit će on. Uz njega su četiri druga hrvatska svećenika: dr. Kolić, dr. Palić, Fr. B. Vela i Fr. Lunjević. Nadbiskup Liston je bio nazočan na službi. Don Jure spremio je vrlo lijep govor koji je sve oduševio. Katedrala je bila puna svijeta, kao

"šipak", od kojih je naših ljudi - Hrvata ("Jugoslavena", "Dalmatinaca") bilo oko 85-90 %, a 10-15 % vjernika drugog jezika.

To je odjeknulo kao duhovni potres s neba. Svi su se ljudi osjetili maleni pred duhovnom veličinom ovoga hrvatskog mučenika. A komunistički režim i vlast u domovini izišli su kao teroristički stroj pravog zla koji sebe ruši, dok druge nevine ubija.[132]

Dargaville

Uveljači 1966. godine vlč. Seby je premješten u Dargaville, koji mu je bio posebno draga župa. On je već ranije bio u Dargavilleu 1960. godine. Naime, mladi ljudi, puni Božjega duha i pastoralnog zanosa, vlč. Marinović, dr. Kolić i dr. Palić pripremili su tada veliki pastoralni pothvat, sv. misije u Dargavilleu. Misije su vrlo lijepo uspjele. Skoro svi su dolazili u crkvu, slušali propovijedi, sudjelovali u pobožnostima i primali sv. sakramente. To je ohrabrilo i misionare i narod. Kasnije se moglo čitati da vjernici u Dargavilleu općenito bolje polaze crkvu nego ostali u biskupiji. Prosjek pohađanja mise jest 15 %, a Dargaville predvodi s 19 %.[133]

Dr. Price piše: "Dolaskom u Dargaville vlč. Seby se osjećao posebno sretnim, jer se mogao posvetiti duhovnoj brizi svojih ljudi, a zato je i došao u Novi Zeland. Župa Dargaville je zaista i zgodna za tu službu. Tu je samostanska škola sv. Josipa, četiri državne škole u manjim centrima u kojima se jednom tjedno držao vjeronauk, velika katolička zajednica Maorâ, bolnica u Dargavilleu, rodilište i njegovalište za ostarjele u Te Kopuru i srednja (intermediate) škola u Dargavilleu. Razna župna katolička društva, kao sv. Vinko Paulski (naš Caritas), Bratovština kršćanskih nauka, Marijina Legija, Katolička liga žena, Ekonomsko vijeće i slično, koje sve treba voditi duhovno i društveno. Tu je i Holy Name Society - društvo protiv poroka.

U župi i okolici ima mnogo starijeg svijeta kojeg treba posjećivati po kućama.

Vlč. Seby i ja primili smo dužnost tih posjeta. To nas je povezalo da smo se zaista bolje upoznali i sprijateljili.

Kako je služba vezana sa velikim putovanjima, to mu je trebala vozačka dozvola. U Whakatane i okolnim mjestima te župe služio se mopedom. Tu je - po svoju - šaljivo i plašljivo - doživljavao razne šaljive i ozbiljne situacije, za koje je uvijek bila zaista istinita riječ, koju bi on često ponavljao: 'Bog me čuva!'

Prijatelji u Dargavilleu uredili su da je - preko očekivanja - lako i brzo položio

ispit i dobio vozačku dozvolu. Bio je sretan, jer - izgleda - kao da nosi u sebi manjak samopouzdanja. U tom svijetlu mogu se razumjeti i njegove dosjetke prigodom obrane njegova doktorata crkvenog prava i slične životne zgode.

Velikom broju hrvatskih obitelji koje su došle iz Dalmacije i njihovim potomcima, vlč. Seby je nosio posebnu radost i utjehu u župi u Dargaville.

Te su hrvatske obitelji imale jako uvjerenje, ljubav i poštovanje obiteljskog života. Imali su praktičnu mudrost osnovanu na žrtvi i životnom iskustvu. Bili su lojalni u svom prijateljstvu.

Sa svim ovim kvalitetama i vrijednostima može se poistovjetiti i vlč. Seby. Duboko je poštivao toplu dobrodošlicu u njihove domove, kao i njihovu gostoljubivost i ljubaznost. Bio je radostan da može s njima razgovarati na svom i njihovom jeziku priče iz prošlosti i događaje života, koji su mu ipak ostavljali tugu u srcu."[134]

Priča nam časna sestra Kathleen Franić jednu zgodu za vrijeme boravka Fr. Sebya u toj župi: "Kad je don Sebastijan došao u župu Dargaville, počeo je najprije voziti motorčić Scooter. Jednom je iza njega vozio prometnik i vidi da nešto nije u redu s vozačem te mu daje znak da stane. Don Sebastijan ide dalje. Prometnik ga pretekne, a don Sebastijan počne njemu davati slične znakove. Ovaj stane i upita don Sebastijana zašto nije stao. On se začudi i reče: 'Shvatio sam da me kao prijatelj pozdravljate i ja sada odvraćam Vama.' Ovaj se nasmije i produži dalje."

U njegovu stilu rada opaža se osobita bliskost prema djeci te bolesnima i starima. U tom smislu, dr. Price nam nastavlja: "Tu se je krila određena sramežljivost i manjak samopouzdanja. Zato je najviše volio djecu. Njegove vrline su dječje osobine, zato im je najbliži.

Pronicavo s ljubavlju gledao je djecu i smatrao je da ono što su djeca danas - može u velike odrediti što će biti sutra.

U Te Kopuru, ogranak župe Dargaville, imali smo u školi 48 katoličke djece od pet do trinaest godina. Dobrotom Anglikanske Crkve koristili smo njihovu malu društvenu zgradu svakog utorka za vjeronauk kroz školsku godinu.

Djeca su vlč. Seby rado slušala na vjeronauku. Bio im je blizak u svemu.

Vjeronauk je predavao i u Bratovštini kršćanskih nauka, a u samostanskoj školi sv. Josipa vjeronauk i francuski jezik.

Vlč. Seby je vrlo dobro poznavao povijest. Više je nju volio nego pravo crkveno ili civilno. Zato ga je posebno zanimala i vukla želja posjetiti Svetu Zemlju. To - makar osobno - hodočašće njega je duboko dirnulo i zanimalo. Od tada je više čitao povijest Rimskog Carstva i život Isusov. Ozbiljno je razmišljao napisati knjigu u kojoj

bi iznio svoje utiske i doživljaje. Imao je mnogo fotografija svetih mjesta iz Izraela. Pisao je bilješke koje je koristio u publikacijama. (Ali nažalost, ni to ni plan o knjizi nije se ostvario niti se što sačuvalo - op. A.K.).

Posebna briga i Božja karizma don Sebina jesu bolesnici i starci. Posjeti i susreti s takvim patnicima iziskuju od čovjeka mnogo snage, strpljivosti i razumijevanja u vjeri i ljubavi. Vlč. Seby je to imao i pokazivao, makar je često znao reći kako je strašno biti bolestan. Imao je stvarnu snagu donijeti mir i prihvaćanje Volje Božje onima kojima se bližio smrtni čas. Znam mnoge, piše dr. Price, koji su se kao Dismas na križu na Kalvariji (desni razbojnik) pomirili s Bogom i Crkvom zahvaljujući razumijevanju, brizi i dobroti vlč. Sebya. Ovo je zasigurno bio jedan od darova njegovog svećeništva kroz njegov posvećeni život."[135]

Proglašenje svetim Nikole Tavelića

Proglašenje svetim Nikole Tavelića, prvog hrvatskog sveca, bilo je 21. lipnja 1970. u Rimu, u crkvi sv. Petra. Don Jure je htio da taj veliki događaj naše crkvene povijesti bude od koristi i za Hrvate u kutu svijeta. Zato je s malom skupinom hodočasnika išao u Rim, napravio malu zastavu s natpisom "NZ" i sudjelovao u svečanosti. Susreo se s Hrvatima iz cijeloga svijeta, doživio divne događaje i značajne susrete, i vratio se pun dojmova. Sve je to napisao u, posebno tiskanoj za tu zgodu, slikovnici na 16 stranica većeg formata. Tiskao je mnogo te je i preteklo. Dijelio je našim vjernicima i engleskim prijateljima. Tako je Hrvatima u Aucklandu omogućio da znaju ta divna zbivanja naše povijesti, a i drugi narodi da nas bolje upoznaju. To je pomoglo našim ljudima da ubuduće svečanije u katedrali slave 14. studenoga, blagdan sv. Nikole Tavelića.

Srebrni jubilej

U Aucklandu sa Hrvatima i prijateljima, braćom svećenicima, vlč. Seby proslavio je svoj srebrni svećenički jubilej 1970. godine.

"Svećenici Aucklanda", piše msgr. J. Marinović, "tako visoko poštivaju vlč. Palića da na proslavi njegovog srebrnog jubileja darovali su ga novčano više nego mu je trebalo za put u Domovinu i natrag u Novi Zeland."[136]

Rim-Janjevo

Dr. Price nastavlja: "Kad je 1971. godine malo demokracije najavilo 'hrvatsko proljeće', vlč. Seby odlučio je posjetiti svoje Janjevo, koje je 1940. godine ostavio kao mladi student teologije, dakle prije 31 godinu.

S punim pravom je to u srcu dugo nosio i zbog toga trpio, jer ga njegovi roditelji ni rodbina još nisu vidjeli kao svećenika.

Put je vodio preko Rima. Rim je za njega u pravom smislu veliki Rim, jer je svoje mlade dane studija i svećeništva proveo tu. U Rimu je imao mnogo raznih prijatelja i braće hrvatskih svećenika. Zato je susret u Rimu posebno značio jedan novi život oživljenih lijepih mladih uspomena sa kolegama i profesorima, koji još žive u Rimu.

Put u ondašnju Jugoslaviju bio je vrlo težak psihički, jer doći u ruke komunista, kao svećenik i još mladi student iz Rima, mogao je značiti ozbiljni strah i rizik. On je znao da je uvijek bio izvan politike i kao svećenik i kao ozbiljan čovjek, koji dobro zna situaciju svojih u domovini i svoju vani - u svijetu. Ipak, hvala Bogu sve je prošlo mirno i uspješno.

Posjet dragim mjestima i susret sa dragim prijateljima - makar su ostavili duboke utiske u njegovu srcu - ipak sve je manje važno od susreta s njegovim ocem. Kad je starom ocu dao sv. pričest, ili svoj svećenički blagoslov, ili kad je u svojoj župnoj crkvi služio sv. misu za dušu pokojne majke, i svoju rodbinu i župljane svoga Janjeva susretao kao svećenik nakon trideset godina od rastanka - to je novi život, koji se počelo živjeti. Još jedna okolnost utisnula se vlč. Seby u srce cijeloga života. On svoju majku nije zapamtio, jer je umrla kratko nakon poroda. U mjesnoj školi u Janjevu on je našao sliku svoje pok. majke, koju prije nikada nije vidio. Uzeo ju je, povećao i čuvao kao dragocjenost.

Hvala Bogu, najveća želja se ispunila, a to je vidjeti svog oca, braću, sestre, rodbinu, Janjevo, a nadasve ovo: svome ocu dati sv. pričest, on, njegov sin.

Zagrlili se oni, kao da su trideset godina mlađi, tj. kad on, otac, prima u naručaj i grli sina svećenika kao na dan njegova svećeničkog ređenja.

Sretno se je vratio natrag pun dirljivih doživljaja, koji će njegovo plemenito srce još mnogo, mnogo puta uzdrmati radošću susreta, i bolju rastanka."[137]

Još je nekoliko puta posjetio Rim i svoje drage prijatelje, ali u Janjevo nije više išao. Mi, koji znamo što je jugo-komunizam - ne čudimo se.

Život misije

Don Jure se obradovao 1953. godine kad je po njegovu savjetu iz Rima došao vlč. Sebastijan dr. Palić za hrvatskog dušobrižnika u Aucklandskoj biskupiji. Veselio se njegovu uspješnom radu u katedrali 1953. godine i u Kaitai 1954. i 1955. godine. Nadao se da će tako nastaviti i u gradu Aucklandu, gdje ima najviše naših vjernika.

Međutim, godine su se nizale i don Sebastijan je razne župe engleskog jezika služio i mijenjao, a za hrvatsku misiju nije bilo vremena. Don Jure je vidio da on treba nastaviti - koliko može - svoj vjerski rad, usluge i pomoć našem narodu kako je to radio već od prvih dana svog svećeništva, od 1939. pa dalje. I nastavio je, makar mu je bilo teško i žao što je, kako je tada izgledalo, izgubio don Sebu. Vlč. Seby je u veljači 1969. godine iz Matamata premješten u Auckland, u župu Glen Eden, gdje je ostao do konca 1971. godine.

Događaj stoljeća u životu doseljenika

Don Jure je u dodiru s našim svećenicima u Australiji i domovini. I on čuje nešto, do sada nečuveno. Posjetit će nas naš hrvatski nadbiskup i ravnatelj naše hrvatske inozemne pastve. On odmah stupi u dodir s njima i pozove ih. Hrvatski vjernici u Novom Zelandu vrlo rado ih čekaju. Kako u Aucklandu, tako i u Wellingtonu. Narod je već oduševljen - pa to je događaj stoljeća u životu doseljenika!

Evo nam nadbiskupa, a mi doseljenici nemamo ni svoga hrvatskog svećenika. Zaista je to čudan i velik događaj. U našoj skoro stoljetnoj doseljeničkoj povijesti u Novom Zelandu, ovo je najveći događaj.

Domovinska crkva misli na svoju djecu. Ona šalje svoje predstavnike dr. Franu Franića, splitskog nadbiskupa, i Vladimira Stankovića, ravnatelja hrvatske inozemne pastve. Oni su u ime Hrvatske biskupske konferencije pošli na put po svijetu posjetiti hrvatske vjernike i svećenike u Australiji, Novom Zelandu i Južnoj Americi (Venezueli, Peruu, Čileu, Argentini i Brazilu).

Tijekom ranijih sedamdeset godina to se nije moglo ni zamisliti. Ali, ovo naše stoljeće, makar je kozmopolitsko, turističko - još je više prognaničko, iseljeničko i izb-

jegličko. Svašta se u njemu događalo. Najveći problem je kora kruha i spas golog života. Razni zločinački "izmi" rušili su čovjeka do gole kosti. Doseljenici su ranije tražili koru kruha, a kasnije spas žive glave. I jadni ljudi su morali bježati noću više nego danju, svakojakim nemogućim putovima i načinima - više nego što priliči čovjeku - jer sve je bilo nečovječno i neprilično, protiv toga malog i nemoćnog poštenog čovjeka. Zašto? Taj jadan mali i pošteni čovjek pred silnim zločincima i njihovim oružjem nije imao pravo niti na svoje ime, ni prezime, ni na slobodu, ni na svoj rodni prag, ni na grob svoga oca, ni na svoju domovinu, vjeru i kulturu. Njega se lišavalo svega, da ga se na koncu liši i vlastite kože. Zato su ljudi bježali glavom bez obzira. Za njima je išla i njihova duhovna majka - Crkva, šaljući svoje svećenike. Tako u Europi, tako u Americi, Kanadi, pa i u kutu svijeta, pod Južnim križem - u Australiji i u Novom Zelandu. Tako danas evo i biskupa.

Taj događaj lijepo opisuju u Glasu Koncila msgr. V. Stanković i don Ž. Kustić:

I doista, 6. studenoga 1971. godine, nakon posjeta Hrvatima u Australiji, u Novi Zeland stigli su dr. Frane Franić i Vladimir Stanković. To je prvi put u stoljetnoj doseljeničkoj povijesti da u Novi Zeland dolazi biskup iz Hrvatske.

Goste je u subotu 6. studenoga 1971. godine u 18,30 sati u wellingtonskoj zračnoj luci dočekala skupina od pedesetak Hrvata na čelu sa svojim dušobrižnikom vlč. Matom dr. Kolićem. Mnogi su od domaćina bili u lijepim narodnim nošnjama sa velikom hrvatskom trobojnicom i novozelandskom zastavom.

Iza srdačnih i iskrenih pozdrava i izražene dobrodošlice, gosti su smješteni u biskupski stan. U ime odsutnoga kardinala McKeefrya, domaćin je bio biskup O. N. Sneddon.

Sutradan, u nedjelju 7. studenoga, u župi Brooklyn, koju vodi hrvatski dušobrižnik don Mate dr. Kolić, gosti su bili nazočni na župnoj misi u 9,30 ujutro. Hrvati se redovno svake nedjelje okupljaju na sv. misi u crkvi Sv. Obitelji u 11,30 ujutro, pa tako i ove nedjelje 7. studenoga 1971. godine, kada sv. misu slavi nadbiskup Frane Franić sa Vladimirom Stankovićem i dr. Kolićem. Bilo je nazočno 180 osoba. Hrvatska misija tu ima oko 140 obitelji, a na nedjeljnoj misi ima oko 60-100 vjernika. Nadbiskup je na sv. misi ujedno krstio četvero hrvatske djece. Mjesne novine su to posebno istaknule. U župnoj dvorani župe Brooklyn bilo je svečano primanje i objed. Na banketu u župnoj dvorani bio je i jedan senator, koji je pohvalio rad svećenika. Pozdravne govore su održali dr. Kolić, Mate Čule, Bjelimir Ćupić i Ferdinand Drušković. Zatim su gosti prikazali dva filma iz hrvatske crkvene povijesti: "Crkva u hrvatskoj povijesti" i "Kanonizacija sv. Nikole Tavelića". Sve je to oduševilo naše vjernike pa su se dugo zadržali sa gostima i lijepo zabavili. Popodne je bilo prekratko,

kad su doživljaji tako dragi i živi. Nadbiskup je popodne i pred večer još posjetio kojeg bolesnika, ili se zadržao u razgovoru s crkvenim vijećem i oprostio se od naroda, jer se ujutro kreće u Auckland.

Posjet Aucklandu

U ponedjeljak 8. studenoga 1971. godine u aucklandskoj zračnoj luci goste je dočekao veliki broj Hrvata, na čelu sa don Jurom Marinovićem, glavnim organizatorom ovih posjeta i proslava. U samoj zračnoj luci, dobrodošlicu i pozdrav u ime svih Hrvata izrekao je Žarko Milić.

Zatim su se gosti odvezli u biskupski dvor, gdje ih je dočekao mjesni biskup dr. Reginald John Delargey, kasnije kardinal, znanac nadbiskupa Franića sa biskupskih sinoda u Rimu. Domaćin, biskup Delargey, goste je počastio objedom, a oko 14,30 sati nadbiskup Franić je posjetio susjednu školu St. Mary's College, gdje je bio lijepo pozdravljen od časnih sestara i djece. Sestre su nadbiskupu dale na pergameni napisana imena sve djece u toj školi čiji su roditelji hrvatskoga roda, a on je njima i djeci podijelio medaljice Marijanskoga kongresa.



Nadbiskup Franić i Msgr. V. Stanković

Svečana sv. misa na hrvatskom jeziku u katedrali bila je u 19,15 sati navečer, a prije sv. mise ispovijedala su četiri hrvatska svećenika: nadbiskup Franić, msgr. V. Stanković, dr. Kolić i vlč. Ivan Lunjević.

Katedrala je bila dupkom puna, oko 700 nazočnih. Čim je procesija stupila na vrata katedrale, zaorilo je iz 700 grla pjesma "Zdravo Djevo svih milosti..." U procesiji su bili nadbiskup Franić, msgr. Stanković, dr. Kolić, vlč. Marinović i don Lunjević. Zatim biskup Delargey, i njegova četiri monsignora-dostojanstvenika i šest svećenika - dakle, puno veliko svetište katedrale. Jedan od monsignora je pitao hoće li misa biti na dalmatinskom jeziku, što je goste neugodno iznenadilo.

Prije sv. mise biskup Delargey je pozdravio nadbiskupa Franića, poznatog po govorima na Vatikanskom saboru, i predstavio hvalevrijedne hrvatske vjernike koji

imaju duboku vjeru i velike zasluge za razvitak Novog Zelanda.

Nadbiskup Franić u svojoj propovijedi sve pozdravlja u ime svih nadbiskupa i biskupa Hrvatske i u njihovo ime - kao njihov predstavnik - govori poruku: "Jedino živa vjera izgrađuje ljude kao djecu Božju, jedino žarka ljubav može zaustaviti svako zlo i sjediniti ljude kao braću. Ne zaboravimo da smo djeca neba i djeca zemlje."

Na prikazanje u sv. misi darove je nosilo pet hrvatskih časnih sestara, ovdje rođenih. Nekoliko stotina Hrvata primilo je tada sv. pričest, dok se katedralom orila pjesma "Zdravo Tijelo Isusovo".

Nakon sv. mise nadbiskupu i Vladimiru Stankoviću se u ime svih Hrvata-vjernika zahvalio prof. Ante Ćulav, i naglasio ovo: "Mladi Hrvati u Aucklandu i Novom Zelandu, duboki u vjeri ostat će vjerni svome 'korijenu'. Istina je, nestat će pomalo hrvatskog jezika kod njih, ali sačuvat će svoje ime, sačuvat će povezanost i ljubav sa domovinom Hrvatskom i imat će svijest i ponos da potječu od starog katoličkog i kulturnog naroda... Ovdje ima više stotina hrvatskih staraca i starica, osamljenih po njihovim kućama, koje trebaju vjersku i ljudsku pomoć. One ne znaju engleski, a župnik i domaće časne sestre ne znaju hrvatski. Zato Vas molim o. nadbiskupe - ako možete - pošaljite nam časne sestre iz domovine. Kuću je biskup već spremio." O. nadbiskup je - gledajući pet Hrvatica časnih sestara - duboko požalio što one ne znaju hrvatski.

Na koncu sve službe u katedrali, narod je zahvalio Bogu i majci Hrvatskoj za goste, te je od srca zapjevao: "Lijepa naša domovino". Cijelo mnoštvo pjevalo je kao jedan, "tresli" su se zidovi katedrale. Na koncu pjevanja, nadbiskup oduševljen time, rekao je svima u pohvalu: "Kad svi vi tako lijepo pjevate našu rodoljubnu himnu 'Lijepu našu', ja se ne bojim vašega jugoslavenstva."

Liston House, društvena dvorana katedrale u kojoj je bio objed, bila je premalena za sav hrvatski vjernički svijet. Uz goste iz domovine bio je biskup Delargey i naši svećenici. Don Jure je na pola ručka sve pozdravio i pozvao govornike: starog Šimuna Merčepa, koji je govorio o patnjama kopača smole kauri, dr. Ivu Jelavića, pravnika, koji je govorio o patnjama emigracije koja je u Novi Zeland došla nakon II. svjetskog rata, te odvjetnika Matu Frankovića, koji je govorio u ime hrvatskih intelektualaca rođenih na Novom Zelandu.

Nakon toga je don Jure pozvao djecu da predaju darove nadbiskupu i Vladimiru Stankoviću. Posljednja je Marija Bakarić predala kitu ruža nadbiskupu, koju je on tada predao Mari Marinović, majci don Jurinoj, jer je ona prva od hrvatskih majki u Novom Zelandu dala sina za svećenika.

Nadbiskup se zahvaljuje svima, jer "ovdje osjeća dušu svoga naroda kao i kod

kuće", i zato kaže: "Vi niste odsječena grana hrvatskog naroda, nego organski dio, jer nas naše rodoljublje ujedinjuje." Još je istaknuo da je i on sin radnika, emigranta, Hrvat iz Dalmacije, i na to je ponosan. Govor je završio Božjim blagoslovom svima!

Sutradan, u utorak 9. studenoga, gosti i pratnja otišli su u Dargaville, gdje su u 12,15 u župnoj crkvi slavili sv. misu. Za vrijeme sv. mise pjevala su školska djeca. Od 5.000 župljana ima 25 % Hrvata. Tu su gosti susreli "nekoliko smeđe djece, bujne crne kose", što im je bilo neobično. "To su zdrava i lijepa djeca od oca Hrvata i majke Maorke", kako piše msgr. Stanković.

U velikoj župnoj dvorani održali su objed i primanje. Goste je najprije pozdravio gradonačelnik Dargavillea, D. Stevens, potom župnik Fr. Desmond Angland, te Nick dr. Matić, u ime Hrvata Dargavillea. Nadbiskup je svima srdačno zahvalio i preporučio Hrvatima i mladima osobito da čuvaju svoju vjeru, jezik, narodnosti i obiteljski život. Krasno je bilo vidjeti dvoranu svečano okićenu hrvatskim grbovima i zastavama. "Vatreni i jednostavni prof. Ćulav", kako ga je nazvao msgr. Stanković, spremio je uzorke hrvatskog grba i poslao časnim sestrama koje uče u katoličkim školama u Hendersonu, Dargavilleu i Whangarei, sa željom da djeca naprave (oboje u crveno) hrvatski grb, napišu na vrh "Croatia" i time okite dvoranu i dočekaju nadbiskupa na ulazu u crkvu. Časne sestre su - hvalevrijedno - s djecom to divno izvele i pozdravile goste i okitile dvoranu.

Tako je bilo i u Whangarei, gdje je nadbiskup slavio sv. misu u 18 sati. Nakon toga je slijedilo primanje u dvorani, govori i tiskovna konferencija s novinarima. U Whangarei živi oko 150 hrvatskih obitelji. "Svi župnici - kako na sjeveru, tako i u Aucklandu - hvale Hrvate kao vjernike, koji naročito žele djecu slati u katoličke škole. Pokoji župnik reče i koju hrvatsku riječ, naučenu u susretu s Hrvatima. Reklo bi se da naši ljudi u obiteljima govore hrvatski i žele to prenijeti na mlađe. To je ipak teže, jer je integracija mladih brža", zaključuje msgr. Stanković.

Naši apostolski putnici vratili su se u Auckland kasno navečer, sretni i zadovoljni, puni divnih utisaka, a i umora. Slatkog umora!

Zadnji dan pastirskog posjeta, a to je srijeda 10. studenoga 1971., pun je u programu.

Najprije je don Jure, kao župnik Pt. Chevaliera, želio da gosti posjete njegovu župnu katoličku školu i prime pozdrav i čestitke od djece. Gosti su došli i imali što čuti i vidjeti. Nad glavnim ulazom škole bio je natpis na hrvatskom jeziku "Dobro došli mili gosti" i hrvatski grb s natpisom "Predziđe kršćanstva". Cijela je škola priredila koncert u dvorištu, a dječaci, obojeni kao Maori-ratnici, izveli su tradicionalne maorske

plesove pod vodstvom pravog Maori-dječaka. Uz ovaj radosni doživljaj, gosti su još počašćeni i iznenađeni kako je skupina vrlo lijepo na hrvatskom otpjevala nekoliko kitica "U se vrime godišta". Na tu pjesmu i nadbiskup im se pridružio i pomogao pjevanje. Mali Petar Glamuzina i sestra mu Sharon na hrvatskom su pozdravili nadbiskupa i predali mu dar.

Iza toga gosti su imali prijem u Općini Henderson, gdje ih je pozdravio gradonačelnik Keeling. Na prolazu nadbiskup je posjetio obitelj Joze Franića, oca časne sestre Kathleen, koji mu je pružio srdačan doček. Tada je nadbiskup posjetio crkvicu sv. Ćirila i Metoda u Oratiji, koju su izgradili Hrvati 1929.-1930 godine, te biskupijsko dječje odmaralište Knock Na Gree.



Nadbiskup Franić i g. Keeling

Gosti su bili pozvani na objed kod najprvog i najstarijeg vinogradara Moskova Jelasa, koji je bio praktični vjernik, makar nosi ime Moskov. Pok. mu je otac u doba Moskova rođenja bio zanesen idejama komunizma i malom sinu dao to ime. Međutim, sin je uza sve to živio kao praktični vjernik. On je imao čast da su mu kao gosti bili hrvatski biskup i njegova pratnja.

Za taj dan u 14,15 sati kod njega je planiran sastanak svih hrvatskih vinogradara. Poslana je pismena obavijest Društvu vinogradara za njihov sastanak, koji su imali u ponedjeljak 8. studenoga, ali predsjednik društva nije htio ni pokazati ni pročitati pismo. Kada se sutradan doznalo za njegov postupak, Hrvati su opet pripremili 30-40 pisama i poslali svima poštom. Svi su poziv dobili na vrijeme, a odazvala su se samo petorica. Žalosno!

Često je u domovini nadbiskup znao pričati o tom starcu vinogradaru, koji je u pričanju po domaću znao reći: gorikare, tamokare, dolikare. To je stari domaći rječnik onoga kraja oko Vrgorca. I taj starac kroz cijeli svoj život u tuđini to nije zaboravio.

U 18,30 sati u župnoj crkvi Sv. Križa u Hendersonu nadbiskup je s pratnjom služio oproštajnu sv. misu. U Hendersonu živi više stotina hrvatskih obitelji, zato kažu da je to "mala Dalmacija". Na ulazu u crkvu gosta je dočekao špalir od tridesetak djevojčica s hrvatskim grbom i natpisom "Croatia", a dvije su djevojčice sipale cvijeće pred nadbiskupom. Jedna od djevojčica koja je nosila grb zapitana što znači ime Croatia - odgovorila je: "Jedno selo u Jugoslaviji."

Iza svečane sv. mise, u župnoj dvorani na večeri nadbiskup je za oproštaj preporučio "...ljubav i slogu. Domovina je u Hrvatskoj. Mislimo na njezine potrebe.

Nastojmo ostvariti što manje selidbe, a što više povratka. Djeci usadimo vjeru i ljubav za svakoga, a najviše za svoje. Blagoslov i sretno!"

U ime svih Hrvata nadbiskupu i pratnji se zahvalio prof. Ante Ćulav i molio je nadbiskupa da hrvatske časne sestre dođu na Novi Zeland. Svi su bili iskreno radosni, a nadbiskup je rekao: "Ovo se ne može zaboraviti!"

Oko 150 Hrvata se u 22 sata našlo u zračnoj luci da uz pjesmu, pozdrave i blagoslov Božji, zažele nadbiskupu Franiću i msgr. Vladimiru Stankoviću sretan put u Južnu Ameriku. U ime Hrvata Novog Zelanda gostima se zahvalio Mate Stanković. Zamolio ih je da prenesu pozdrave i izraze zahvalnosti svim hrvatskim biskupima, svećenicima, redovnicima i redovnicama, svim vjernim Hrvatima, kao i dragoj nam domovini Hrvatskoj.

New Zealand Herald, najveći domaći dnevnik, kao i lokalne novine donijele su opširne članke sa slikama o ovom posjetu, isto kao i katolički tjednik Zelandia. Također je i televizijska stanica u Aucklandu prenijela dio nekih njihovih posjeta.

Kao što se zažari vrući pepeo na vjetru, tako se i Hrvatska katolička misija u Aucklandu zažarila, pokrenula i povećala pri dolasku hrvatskih crkvenih uglednika. Vidi se da ima još vjernih Hrvata i u njima vjere. Samo - treba im svećenik.

I nadbiskup Franić, V. Stanković i don Jure Marinović misle: što učiniti? Složni su u istoj ideji kako treba Fr. Palića dovesti na njegovo mjesto kao hrvatskog dušobrižnika te don Ivanu Lunjeviću omogućiti usavršavanje hrvatskog jezika i upoznavanje bogatstva hrvatske liturgije i kulture.

I to su ostvarili. Nadbiskup Franić pozvao je don Ivana Lunjevića kao svoga gosta u Hrvatsku da kroz jednu godinu s njime obilazi domovinu, usavrši hrvatski jezik i bolje upozna hrvatsku kulturu. Mjesni biskup Delargey je svoje odobrenje objavio u pozdravnom govoru u katedrali, na što je don Ivan ostao izvan sebe od sreće. Time bi - na povratku iza godine dana - tri hrvatska svećenika, don Jure Marinović, dr. Sebastijan Palić i don Ivan Lunjević, kao Božja ekipa pokazali novu eru u pastoralizaciji hrvatskih vjernika. To je bilo vrlo vrijedno i potrebno, jer se tada smatralo da u sjevernom dijelu Aucklanda živi šest do sedam tisuća Hrvata.

Don Ivan je sretan otišao u Split u siječnju 1972. godine, a dr. Palić sa župe u Glen Edenu otišao je u Onehungu za hrvatskog dušobrižnika u cijeloj Aucklandskoj biskupiji.

Međutim, životni putovi su se pokazali drukčijima.

Don Ivan je oduševljen, preporođen i obnovljen u rodoljublju i kulturi, došao natrag na Novi Zeland i sve oduševio svojim mladenačkim elanom i radom. Ali, na

žalost, zakratko, jer je obolio od raka i od 1980. do 1984. bio vrlo slabo. Ipak, Bog je pokazao svoju ljubav i pomoć. Don Ivan je uzimao posebni način liječenja u ishrani, tjelovježbi i lijekovima, i hvala Bogu vrlo dobro prizdravio. U međuvremenu je prestao raditi s Hrvatima. Kasnije je tijekom 1989. i 1990. godine htio pomoći novom hrvatskom dušobrižniku don Anti Klariću i zamjenjivati ga kada bi ovaj išao u Kaitaiu, ali je to činio uz velike napore. Zato se više nije mučio zamjenom.

Hrvatsko crkveno izaslanstvo je u Aucklandu, najvećem novozelandskom gradu, u razgovoru s domaćim biskupom Delargeyom upoznalo stanje Crkve u Novom Zelandu. Biskup je rekao: "Novi Zeland je zadnja zemlja Staroga svijeta. To je miran kutak, u zatišju i daleko od previranja u svijetu. Tu se ipak nešto događa. Govori se, naime, među laicima o imenovanju jednog pomoćnog biskupa, o brizi za stare svećenike itd. U Novom Zelandu ima četiri biskupije s oko 422.000 katolika, od ukupno tri milijuna stanovnika. Broj katolika teško raste, jer država teško dopušta useljavanje. Svećenika ima 860, a časnih sestara 2.500. Sve su župe popunjene. Kriza je jedino u pitanju školskog prostora za katoličke škole. Te škole pohađa samo 11 % djece cijele zemlje. Crkva nema prostora koliko treba. Država djelomično pomaže učitelje tih škola." Nadbiskup Franić je zamolio biskupa Delargeya da otvori jedan hrvatski katolički centar za hrvatske iseljenike.

Po povratku u domovinu, nadbiskup Franić dao je Glasu Koncila vrlo značajan interview. Radi se o iseljenicima pa će i nama biti korisno što je u njemu kazano:

"GK: Koji je pravi smisao brige domovinske Crkve za naše iseljenike u svijetu?

Dr. Franić: Crkva želi pomoći našim ljudima da ulaze u novu sredinu prirodno, normalno, dostojanstveno, svjesni bogatstva svoje narodne i vjerske tradicije, a ne kao bezimena masa bez ponosa. Crkva to sve čini po vjeri i konkretnoj crkvenosti življenoj u domovini.

GK: Što je s njihovim povratkom?

Dr. Franić: Malo će se tko vratiti i to je ono što nas zabrinjava. Toliko iseljavanje našeg malog naroda... ugrožava nas... i bojim se za opstanak našeg malog hrvatskog naroda. Ovo iseljavanje nalik je na seobu naroda. Samo je razlika što smo preko Karpata došli u svoju novu domovinu, a sada selimo da se raspršimo, da nas nestane... Za uspješan povratak potrebno je:

a) ljudima osigurati određeni životni standard;

b) otvarati nova radna mjesta;

c) povratnicima osigurati imovinu koju su vani stekli, da je korisno i perspektivno ulože u ekonomskoj sigurnosti:

d) ljude hrabriti da ima smisla ostajati u domovini i pomagati njezin razvoj.

Poneki naši u domovini dobrostojeći ljudi, kada dođu vani prisiljeni su prihvatiti svakakve poslove - one - čistačice u hotelima i uredima, a oni - u šume, rudnike i slične obične poslove, jer su ispiti teški i veliki (osobito liječnicima), a živjeti se mora i plaćati redovne troškove.

GK: Zašto se rado daje iseljenje?

Dr. Franić: Svi pošteni u svijetu cijene Hrvate i njihovo poštenje i rad. Zato nas traže. Mi Australiji trebamo kao jeftina i sposobna radna snaga. A to Jugoslaviji još više godi. Napravila je ugovor sa Australijom za uvesti godišnje 25.000 Hrvata. Već 1971. bilo je u Australiji 150.000 Hrvata. Australija ima profinjeni plan s Hrvatima. Ranijih godina, prije 1971., useljavali su samo neoženjene mlade. Poslije 1971. žele useliti mlade obitelji sa što više djece. To je meni u razgovoru izjavio ministar za useljavanje. Odrasli će kao dobri radnici krčiti šume i kanale, a djeca će, kao Australci, graditi budućnost Australije. Ista politika se vrši i u Čileu. Drugo pokoljenje, djeca rođena tu, gube hrvatsku rodoljubnu svijest. Oni slijede 'zakon Sunca': gdje ugledaju Sunce - domovina je tu! Jedino Židovi slijede 'zakon krvi' i ostaju Židovi svagdje!

U odgoju djece u rodoljubnoj svijesti ne smije se silom ništa. Razumno uklapanje djece u novu sredinu pomaže da se oni kasnije ponose svojim hrvatskim podrijetlom i vrijednostima hrvatske tradicije. Oni ostaju prijatelji i pomagači stare domovine.

Upravo radi tolike problematike, koju je i zla politika tako potencirala, mnogi naši svećenici koji služe vani, više vole služiti na drugim župama, nego među svojim zemljacima.

Kršćanin kao iseljenik? Njemu ne može biti najglavnije: što veća plaća i bolja valuta! Jer on je pozvan služiti svome narodu i graditi njegovu budućnost, pa i uz žrtve. Irski svećenici pratili su svoj narod i u iseljeništvo i sačuvali cijelu strukturu irske crkvenosti. Naši ljudi sa Brača, Hvara i iz cijele Dalmacije i Primorja, sami su po Južnoj Americi služili liturgijske večernje, jutarnje, pohvale iz priručnika na hrvatskom jeziku koje su donijeli sa sobom iz domovine. Takav razvijen liturgijski život čuvao im je vjeru. Oni su djecu slali u sjemeništa i novicijate i imaju mnogo svećenika, profesora teologije, pa i biskupa. To je plod vjere." [138]

U osvrtu na pastoralni posjet i naše iseljenike, nadbiskup Franić je na koncu rekao:

"Iseljavanje naših ljudi opasno je jer domovina ostaje prazna... Korisno je da naši ljudi unose u svoj novi svijet komponente hrvatskoga narodnog i vjerskog bića. (Tako

npr. u Novom Zelandu do početka XX. stoljeća nisu uopće jeli ribu glavonošce sa krakovima, kao lignje, sipe, hobotnice i sl. dok im Hrvati nisu pokazali kako se priprema i služi). Zato se pokazalo da hrvatski useljenici uživaju veliki ugled u novim sredinama. Sele veliki i mali narodi. To je donekle dobro, jer se stvara jedinstveniji mentalitet svijeta, kao jedinstvena planetarna civilizacija cijele Zemlje... Zapazili smo da je oko 70 % naših iseljenika koje smo na putu susreli, podrijetlom iz južne Hrvatske - iz Dalmacije."[139]

5. 1971.-1990.

Don Sebastijan dr. Palić, koji se u prosincu 1971. godine vratio s putovanja po Europi, nije ni slutio da je već sretno riješeno njegovo glavno pitanje - čiji i za koga je tu?!

Sigurno mu je bilo drago kada je primio dekret od biskupa kojim ga ovaj od siječnja 1972. imenuje hrvatskim dušobrižnikom za Hrvate, Dalmatince i Jugoslavene u Aucklandu i Aucklandskoj biskupiji, sa sjedištem u Onehungi. Iz župnog stana u Onehungi, kao hrvatski dušobrižnik trebao je posluživati sve Hrvate u Aucklandu.

To je prvi veliki vidljivi plod dolaska hrvatskog nadbiskupa u Novi Zeland. Veselili su se tom imenovanju i svi Hrvati u Aucklandu, jer sada imaju svoga svećenika, slobodnog i danog njima za njihove raznovrsne potrebe. Znaju gdje je, za posjetu i poziv na brzoglas.

Veselio se i sâm don Sebastijan koji sada zna svoje dužnosti i može ih lakše vršiti.

Župnici Onehunge bili su neobično zadovoljni s don Sebastijanovom osobom, jer su ga već poznavali kao kreposnog i društvenog kolegu u svećeništvu.

Posebno su djeca Onehunge vrlo brzo opazila da im je vlč. Sebastijan prijatelj, učitelj i pomoćnik.

Don Sebastijan je brzo napravio svoj program rada, koji je napisao na tri stranice A4 formata, kao svoj dnevni red molitve razmišljanja i rada. Po tome je i razvijao svoj pastoral. Crkvena domovinska slavlja nije ovdje ubilježio, jer ih nije mogao pred-

vidjeti, ali ih je slavio sa svojim narodom i don Jurom Marinovićem, što ćemo opisati u vremenskom tijeku dotične godine.

Don Sebastijan sâm piše:

"DUHOVNI RAD BIO BI:

Svake nedjelje imam sv. misu u župama Pt. Chevalier i Mt. Wellington. Na sv. misi nema ih mnogo, Da ih nema mnogo, ima tomu dosta razloga.

Za Božić i kroz godinu bila je sv. misa u katedrali sv. Patrika, a od 1978. slavimo božićnu misu u Hendersonu. Crkva je velika i dupkom puna gdje se ore naše hrvatske božićne pjesme, koje narod dobro zna. I za Uskrs imamo sv. misu u Hendersonu, ali crkva nije tako puna kao za Božić.

Onda, drugi rad su krštenja, ženidbe, sprovodi, posjeti u nekoliko velikih aucklandskih bolnica i klinika. Zatim, posjeti obiteljima, onda kućni problemi itd.

U samom velikom Aucklandu ima preko dvije tisuće hrvatskih obitelji. Premda su mnogi mlaki u svojim vjerskim dužnostima, Bog je veoma naklon i dobar, te se mnogi pomire s Bogom i prime sv. sakramente.

Rijetko, vrlo rijetko da će ikakav starac odbiti zadnje sv. sakramente kad mu se ponude na svom materinskom jeziku.

DUHOVNE VJEŽBE ZA ŽENE:

Imamo ih svake godine i obično ih dođe dobar broj. Drže se u Cenacle, velika kuća za 'Duhovne vježbe', koju drže američke časne sestre. Duhovne vježbe su tijekom vikenda (dva dana). Obično duhovne vježbe drže hrvatski svećenici, velečasni J. Marinović, M. Kolić i S. Palić.

MISIJE ZA NAROD, koje se daju po prilikama i to u razmaku od nekoliko godina. Obično ih drže hrvatski svećenici, a jednom je došao naš franjevac fra Euzebije Mak iz Sydneya u Australiji. Obično traju dva tjedna. Prvi tjedan posjet svih obitelji, a drugi tjedan služba u crkvi.

Posebno poglavlje za naš narod je:

KATOLIČKI PIKNIK, kojeg imamo svake godine (u siječnju ili veljači) na katoličkom dobru ili parku Knock-Na-Gree camp - Oratia. Obično je raspored:

* ujutru: sveta ispovijed, sv. misa (na hrvatskom jeziku, pjeva se hrvatski);
* onda slijedi ručak, koji biva sa pečenim janjcima;
* onda počinje šport, igre za djecu - 'dalmatinske buče'.

Kupanje u rječici uz Knock Na Gree djeci je pravi užitak. Nagrade su veoma lijepe: za buče - kup-pehar, za drugi šport - mali kipovi, svete sličice ili koja dobra knjiga.

Ovaj način piknika je star već preko trideset godina. A sva zasluga ide don Juri Marinovich. Obično na pikniku bude oko 500 ljudi, a kasnije se broj znatno smanjuje.

Ima više mjesta, tj. gradova ili gradića, gdje ima više naših obitelji.

HAMILTON (100.000 stanovnika) - ja tamo često skočim (150 km od Aucklanda), oni se drže dobro zajedno. Tamo ih sve poznajem, jer sam bio kapelan na župi.

KAITAIA (5.000 stanovnika - 320 km od Aucklanda) - tamo rijetko zalazim, ali ih dobro poznam, jer sam bio dvije godine kao kapelan.

DARGAVILLE (5.000 stanovnika - 180 km od Aucklanda) - tamo ih često posjetim, sve dobro poznam, jer sam bio dvije godine kao kapelan. Od svih naših, oni najbolje stoje na vjerskoj podlozi.

WHANGAREI (40.000 stanovnika - 200 km od Aucklanda) -tamo je dosta našega naroda, ali ja zalazim dosta rijetko.

U ovo 25 godina (pisano 1978. godine) bio sam kao kapelan u svim ovim župama: sv. Patrik - katedrala, Kaitaia, Mission House (Auckland), Morrinsville, Whakatane, Frankton, Pukekohe, Dargaville, Matamata, Glen Eden (Auckland) i u Onehunga (Auckland).

Prije mene svu tegobu snosio je godinama don Jure Marinović. I on je sve to izdržao. Don Jure kao kapelan, a kasnije kao župnik utrošio je svu energiju za dobro našeg naroda.

Zbog neshvatljive 'politike vlastelina' ja sam bio sve drugo, samo ne za naš narod. Od 1971. pa nadalje, moj je rad usredotočen na naš narod. Sad sam za stalno u Aucklandu". Tako on piše o sebi.[140]

Don Sebastijan dr. Palić je živio u župnom stanu sa župnikom u Onehungi 17 godina. Pomagao je i župama Onehunga i Glen Eden, ali najviše je radio za hrvatski narod, od siječnja 1972. do siječnja 1989. godine. Sv. mise služio je najviše u Pt. Chevalieru u župnoj crkvi, gdje je bio župnik don Jure Marinović, koji je vlč. Paliću dao na raspolaganje u slobodno vrijeme župnu crkvu St. Francis & Teresa u Pt. Chevalieru, nedjeljom i blagdanom za sve Hrvate, a i crkvenu dvoranu kad je trebalo. To je svim Hrvatima u Hendersonu (tu ih najviše živi) bilo blizu i pristupačno. Ali, nažalost, narod nije dolazio. Nedjeljom posjet je bio oko 10 ljudi, a za Božić i Uskrs bilo je 250-350 osoba, u župi Holly Cross u Hendersonu, gdje je crkva veća. Makar je don Sebastijan mnogo posjećivao naše obitelji, a osobito bolesnike i s njima samaritanski i svećenički trpio i molio, makar je bio mlad, duhovit, tih i strpljiv, ipak - nažalost - oni nisu posjećivali crkvu osim 2-3 puta godišnje.

No, i pored toga, razna vjerska i domovinska slavlja naše slavne povijesti slavila

su se i ovdje, u crkvi i u društvenoj dvorani (među ostalim, tako je obilježavan i spomenuti blagdan sv. Nikole, na koja slavlja je dr. Palić rado dolazio i u svemu sudjelovao, osobito od 1971. godine). Važno je dati narodu poticaj, okupiti ga, nešto poučiti i vjerski pokrenuti. Don Jure i don Sebastijan dr. Palić sa članovima Hrvatskog kluba i svojim vjernicima to su složno i uspješno vršili na uzor svima.

Obilježavanje obljetnice krunidbe prvog hrvatskog kralja

Proslava 1050 godina od krunidbe Tomislava, prvog hrvatskog kralja, slavila se u Aucklandu 1975. godine. Prof. A. Ćulav održao je predavanje o kralju Tomislavu i o značenju tog događaja u dalekom X. stoljeću. Dok su veliki narodi sanjali o društvenom uređenju i priznanju svojeg naroda i njegove slobode, mali, ali hrabri i moralno zdravi narod Hrvata već ima svojega kralja, kojemu i papa, kao najveći europski autoritet onoga vremena, priznaje tu čast i vlast i šalje znakove toga.

Sv. misu su u župi sv. Franje i sv. Terezije u Pt. Chevalieru slavili hrvatski vjernici sa svojim svećenicima don Jurom Marinovićem i don Sebastijanom dr. Palićem. Molili su za slobodu svoje domovine i dali oduška svojem veselom raspoloženju pjevanjem crkvenih i rodoljubnih pjesama.

Solinske svečanosti u Aucklandu

U trećem broju glasnika Marija iz 1977. godine objavljen je članak pod naslovom "Hrvati u dalekoj Zelandiji" autora prof. Ante Ćulava. U njemu je prikazana jubilejska proslava Hrvata, održana u Aucklandu 1976. godine:

"Nešto više od mjesec dana prije solinskih svečanosti otputovao je u Domovinu o. Jure Marinović, župnik u Point Chevalieru, predgrađu grada Aucklanda. Tada je novozelandski katolički tjednik Zelandia donio sliku o. Marinovića i kratku vijest o svrsi njegova putovanja na jubilejske proslave hrvatskog naroda. Čim se vratio u Novu Zelandiju na početku listopada, napisao je dulji članak o značenju solinskih svečanosti. Tjednik 'Zelandia' zamolio je da se takav zanimljiv članak zadrži za specijalno božićno izdanje tjednika. Naslov glasi 'Marija dobiva bitku za Krista' (Mary winning the

battle for Christ). Članak je opširan i informativan, na engleskom, i tako mnogima dostupan. Čitava je stranica (nešto većeg formata od 'Glasa koncila') posvećena Solinu i Hrvatima uopće.

O. Marinović, uz pomoć hrv. dušobrižnika dr. Sebastijana Palića, organizirao je novozelandsko jubilejsko slavlje 12. prosinca 1976. Sveta misa, kojoj je predsjedao pomoćni biskup Aucklanda Edward Gaines, počela je u 11,45 ujutro. Koncelebrirali su svećenici Jure Marinović, Ivan Lunjević (oba ovdje rođena) i dr. Palić (rodom s Janjeva) a prisustvovala su i dva svećenika reda maristâ, u kojih se crkvi (Saint Mary's church u Mount Albertu, predgrađu Aucklanda) služila sv. misa.

Biskup Gaines izrekao je prekrasnu propovijed, kakvu bismo rijetko čuli od kakva Hrvata. Govorio je o ulozi Marije u životu Hrvata kroz njihovu čitavu povijest... o visokom moralnom stupnju novozelandskih Hrvata. Biskup je zaključio, pozivajući Hrvate, da se žrtvuju da sačuvaju katoličku vjeru svojih pradjedova. 'Držite za buduća pokoljenja vaše kulturne vrednote kao i vjeru. Ukratko, čuvajte sve ono vaše blago, što je ostalo zauvijek prekaljeno i neuništivo'.

Prikazne darove donijela su u povorci djeca u narodnim nošnjama (šestinskim). Djeca su članovi Hrvatskog pjevačkog zbora, koji već četiri godine uspješno djeluje u gradu Aucklandu i drugdje po Novom Zelandu za razne svrhe: na misama, koncertima, na karitativnim priredbama, itd. (Na Badnji dan nastupili su na novozelandskoj televiziji.) Kako su im nošnje bile fine 'u bojama'! Mnoge su suze kanule, kad su zapjevali. 'Narodi nam se Kralj nebeski'. Također su pjevali na božićnoj hrvatskoj misi u župi Holy Cross (Sv. Križa) u Hendersonu, u predgrađu gdje su Hrvati osnovali vinogradarstvo i voćarstvo u Novom Zelandu. Zborovođa im je Englez, Dan Ford (čuveni aucklandski tenor).



Biskup Gaines i dječiji zbor

Lijepo je bilo vidjeti, kako djeca donose darove, a donijela su i darove pomoćnom biskupu Gainesu, čija je ovo bila prva službena funkcija iza posvećivanja (8. prosinca). Na kraju povorke Ante Nižić nosio je barjak 'Marije, Kraljice Hrvata - Mary Queen of the Croatians'. Barjak je predao biskupu, koji ga je stavio na vidno mjesto uz oltar. Biskupu je predano i nekoliko knjiga o Hrvatima.

Na kraju sv. mise svi su prisutni pjevali 'Lijepa naša', ali je glas zborovođe Hrv.

dječjeg zbora, Dana Forda činio to pjevanje specijalno svečanim. Nije teško predstaviti kako mila može biti 'Lijepa naša' jednom iseljeniku. Za vrijeme mise pjevali smo 'Lijepa si, lijepa', 'O Marijo, zvijezdo mora', 'Zdravo Tijelo Isusovo' i 'Do nebesa nek se ori'. I kako se orilo!

Poslije sv. mise slijedio je zajednički ručak u parku oko crkve sv. Marije (St. Mary's).

Taj dan radio-stanica IZB u Aucklandu u nekoliko navrata donijela je vijest o proslavama 'trostrukog jubileja hrvatskog svijeta u gradu Aucklandu i okolici'.

Iza ručka slijedila je akademija - koncert, od 2 do 5 sati. Vlč. dr. Palić u duljem govoru na njemu svojstven način opisao je lijepim pučkim jezikom doba hrvatske kraljice Jelene, doseljenje Hrvata iz 'privremene' domovine u predjelima Karpata u današnju domovinu i značenje Hrvata za Europu u očuvanju vjere i uljudbe.

Iza dr. Palića pjevala su djeca Hrvatskog dječjeg zbora (obučena u hrvatske narodne nošnje). Njihov repertoar zaista je bogat. Pored prigodnih pjesama pjevali su i niz božićnih pjesama i hrvatskih rodoljubnih.

Slijedile su druge točke programa. Djeca Hrvatske škole (koju vode sa mnom Ivo Perić i sestra mu Bosa Smith) izveli su 'Jelenu' (od Antuna Bauera). Troje djece primilo je u studenom prvu sv. pričest (brat i sestra Petar i Gloria Kušt i Dragomir Ćulav). Oni su recitirali 'Majci prigodom prve pričesti' i 'Zdravo budi, o Marijo'.

'Jelenu' su izvela nejaka djeca: Marija (12 god.), Lidija (10 god.), Sonja (8 god.), tri sestre Kušt, Romana (8 god.), Rodney (7 god.), (sestra i brat Nižić), Dragomir (8 god.) i Tomislav (5 god.), (braća Ćulav). Na žalost, vrijeme nije dopustilo, da izvedu 'Blago kraljice Jelene' od Petra Grgeca (u knjizi 'Legende o kraljici Jeleni').

Ton je dao 'koncertu' Stjepan Matković dirljivim 'Otokom' (pjesma) i prozom 'Tri krunice majke Gabrijele' od Mije Ilovaček (iz Salezijanskog zbornika). Taj čovjek daje svakoj riječi važnost i duh.

Vlč. Ivan Lunjević ispjevao je kiticu pjesama na zadovoljstvo svih prisutnih: narodnih, umjetnih i dvije iz operâ (naravno sve na hrvatskom jeziku.) Kad je zapjevao 'U boj! U boj!' - puna snaga njegova glasa mogla se osjetiti.

O. Lunjević dugo godina pjeva, ali crkvene dužnosti mu ne dopuštaju razvijati tu djelatnost. A i krhko zdravlje to mu onemogućava. Premda je rođen ovdje, on silno voli svoj narod i hrv. kulturne tekovine. Čast mu!

Vrijeme poslije podne velikom je brzinom letjelo. Nitko nije želio ići kući. Dvoranu su (crkvenu) lijepo iskitili znakovima svečanog dana Florijan Kušt, Ante Nižić i Ante Ćulav. Pored ostalog materijala resila su dvoranu i tri velika plakata na kojima su bile

slike i članci iz specijalnog broja 'Glasa Koncila', posvećena Solinu. Na vidnom mjestu visjela je skica najstarijeg lika Majke Božje. To je rad hrvatskog slikara Ive Perića, koji živi u Aucklandu.

Završna točka vezanog programa bio je govor o. Jure Marinovića o Solinu, njegovu značenju, i obnovi u svakom od nas. Popratio je svoj govor odličnim dijapozitivima (on je dobar slikar!). Predvođeno od Stjepana Matakovića (a pomogao mu je Miro Hajek) općinstvo je počelo pjevati razne pjesme na sveopće zadovoljstvo. Završilo se pjevanjem rodoljubnih pjesama.

Svijet bi i dalje pjevao da časnim sestrama (reda Marijina) nije trebala dvorana. One vode u župi pučku i srednju školu. Tako smo u 5 sati morali napustiti dvoranu.

Iza sv. mise biskup je zatražio da se slika s djecom i Hrv. dječjim zborom da se upozna s njima i svijetom. To je i obavljeno.

Možda će vam biti drago znati, da su mjesne novine na zapadu Aucklanda, 'Western Leader', od 23. prosinca, donijele lijepu sliku o. Marinovića i o. Ante Gabrića, kao i sažet, ali dosta informativan članak o Solinu. Nakon Božića nekoliko mjesnih novina izdalo je članke i slike o našoj ovdašnjoj proslavi, a usput je pisano i o solinskim proslavama."[141]

Proslava Branimirove vjernosti

Domovinska proslava 1100 godina Branimirove vjernosti Katoličkoj Crkvi vrlo svečano slavila se u domovini, u Ninu: u nedjelju 2. rujna 1979. bilo je nazočno oko 300.000 Hrvata.

I u Aucklandu je svečano slavljena ova obljetnica uz još neke. Hrvatski vjernici u zajednici s Hrvatskim klubom slavili 15. prosinca 1979. u katedrali sv. Patrika ove spomendane:

a) 1100 godina Branimirove vjernosti i pisma pape Ivana VIII. od 7. kolovoza 879. "predragom sinu Branimiru";

b) 100 godina dolaska u Novi Zeland prvih Hrvata kopača smole kauri;

c) 90 godina postavljanja kipova Kalvarije u katedrali i postavljanje nove bakrene



Proslave 15. 12. 1979.

spomen ploče;

d) 40 godina svećeništva don Jure Marinovića.

Slavlje je predvodio aucklandski biskup preuzv. John Mackey, koji se uvijek pokazivao velikim prijateljem Hrvata. Koncelebrirali su vlč. Jure Marinović, dr. Sebastijan Palić, vlč. Ivan Lunjević, dr. Kolić i dr. Shirres. Propovijedao je živo i aktualno don Jure Marinović.

Spomen (41x27 cm)ploču s novim natpisom otkrili su biskup Mackey i dr. Palić, hrvatski dušobrižnik u Aucklandu. Tada su članovi Hrvatskog kluba od hrvatskih vjernika sakupili 1.000 $ dara biskupiji.



Blagoslov ploče darovatelja Kalvarije

Spomen na stotu obljetnicu dolaska naših kopača smole proslavljen je i u Kaitai s većom skupinom i većom svečanošću, ali u duhu koji naši kopači nisu znali, tj. jugoslavenskom. Jugoslavija, kao država, rođena je točno 50 godina nakon njihova dolaska ovdje (1879.-1929.) i zato se oni dosta teško poznaju.

Također su se vjernici sjetili obljetnice svojeg dobrovoljnog i dugogodišnjeg dušobrižnika don Jure Marinovića i čestitali mu 40. obljetnicu svećeništva, molili su za njega i radovali se s njime. Oživljene su uspomene na značajke don Jurina rada i brige za Hrvate u Aucklandu. Zanimljivo je da je on držao stara prijateljstva sa svim našim strujama zbog vjerskog značaja, ali je malu skupinu ustrajnih Hrvata uvijek pomagao i aktivno sudjelovao s njima.

Don Jure je u srpnju 1980. godine doznao da će preko Australije i Tasmanije doći u Novi Zeland metropolit dr. Franjo Kuharić s pratnjom. Don Juru je to oduševilo i rano je počeo pripreme. Htio je upoznati sve skupine naših ljudi i dozvati ih na svečanost. Zato je prikupio 20 uglednih ljudi iz raznih slojeva i vršio pripreme za doček.

Dolazak nadbiskupa i metropolita hrvatskog dr. Franje Kuharića

Na pastirskom putovanju po Južnoj Africi, Australiji i Tasmaniji nadbiskup Franjo Kuharić i pratnja stigli su u Novi Zeland. U pratnji hrvatskog metropolita nalazili su se msgr. Vladimir Stanković, ravnatelj inozemne pastve Hrvata, o. Josip Egon Scheibel voditelj hrvatskog radio programa u Vatikanu, don Živko Kustić, urednik Glasa Koncila, fra Miroslav Hlevnjak, franjevac i snimatelj dokumentarnog filma, te vlč. Vinko Kanižaj, predsjednik vijeća Apostolat pomoraca.

Gosti su sletjeli u Auckland 6. prosinca 1980. popodne, lijepog ljetnog dana. U zračnoj ih je luci dočekala velika skupina našega svijeta (Hrvata, Jugoslavena i Dalmatinaca), predvođena don Jurom Marinovićem. Visoke je goste u zračnoj luci pozdravio Stjepan Mataković, koji je rekao:

"Dragi naš nadbiskupe, dragi naši gosti!

Osobitom čašću i radošću kličemo Vam 'Dobro nam došli u Novi Zeland!', među svoju iseljenu hrvatsku katoličku braću i sestre. S neskrivenim žarom u našim je srcima tinjala žarka želja da i mi dočekamo tu sreću, da doživimo posjet vrhovnog poglavara Katoličke Crkve u našoj dragoj Hrvatskoj i njega ovdje srdačno pozdravimo. Na Vašim posjetima čuli ste i vidjeli kako živi i pati naš iseljeni čovjek u ovoj i sličnoj teškoj tuđini. Također ste čuli i vidjeli radost, čast i sreću koju nosite našoj iseljeničkoj braći. Vaše putovanje ima za Crkvu osobito značenje, ali i za nas iseljene u tuđini ima osobite vrijednosti. Molimo Vas, osnažite nam vjeru, udahnite ljubav, dajte utjehu i nadu i osvježite u nama ljudske i kršćanske vrijednosti. Osjećajte se ugodno i radosno, kao što smo i mi pri Vašem dolasku. Zato uživajte s nama našu i Vašu zajedničku radost. Ponesite sobom sve najljepše uspomene o svima nama, o zemlji u kojoj živimo, o prilikama koje nas okružuju. Molimo Vas i kasnije ostanite s nama i s našim svećenicima u molitvi i brizi za opće dobro nas i naše drage Domovine.

U to ime, dobro došli!"

Nadbiskup dr. Franjo Kuharić i pratnja smješteni su kao gosti biskupa John Mackeya u njegovu biskupskom dvoru.

U nedjelju, 7. prosinca 1980. godine, nadbiskup Kuharić s pratnjom primio je delegaciju Hrvatskog kluba, koji su većinom - kao vjernici - pomoćnici hrvatskog dušobrižnika don Sebastijana dr. Palića.

Budući da je don Sebastijan tada bio u Europi, brigu o organizaciji vodio je don Jure Marinović. On je za tu zgodu skupio 20 ljudi iz svih slojeva hrvatskih iseljenika, da kao jedan odbor učine što treba i što bolje mogu za doček gostiju i program njihova boravka. I oni su došli u biskupski dvor, predvođeni don Jurom. Goste je pozdravio Mate Borić iz Hamiltona. Pripremni odbor za doček gostiju u biskupskom je dvoru sam sebe proglasio "Stalnim hrvatskim katoličkim vijećem za Auckland", izrazivši želju da ih Fr. Palić prihvati kao takve na povratku. Bilo je jasno da je to vijeće sastavljeno od pripadnika svih slojeva i usmjerenja naših doseljenika. Jasno je bilo svima da svi dolaze s povjerenjem i spremni su surađivati.

Nadbiskup je mirno i oduševljeno, jasno i odlučno, svima kazao smisao i cilj njihova putovanja u težnji općeg nastojanja Crkve u Hrvata - da svima kao majka dođe, utješi i ohrabri.[142]

Oni su pažljivo slušali dok im je nadbiskup govorio kako oni dolaze iz Hrvatske u ime svih hrvatskih biskupa i da slave 1350. obljetnicu kršćanstva u Hrvata. Ujedno je kazao da ih oni poštivaju kao Dalmatince, ali su to južni Hrvati, jer je Dalmacija dio Južne Hrvatske, dodajući da svi mi pjevamo iste stare pjesme vjerske i rodoljubne, poput "Rajska Djevo Kraljice Hrvata", "Lijepa naša", "Oj ti vilo, vilo Velebita", "Marjane, Marjane", "Glasna jasna" itd.

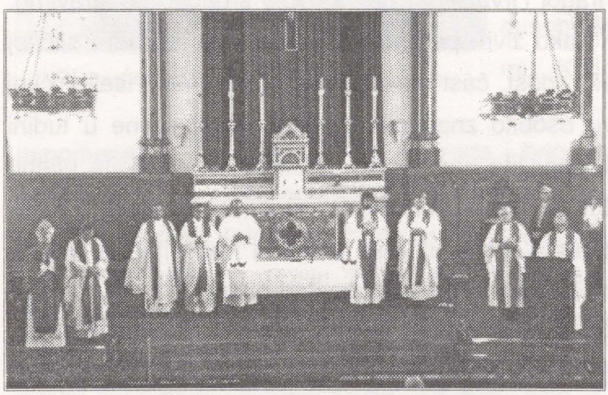

Svečana misa u Katedrali

Svečanu misu u katedrali u 14 sati predvodio je nadbiskup Kuharić, uz koncelebraciju msgr. Vladimira Stankovića, o. Josipa Egona Scheibela, don Živka Kustića, fra Miroslava Hlevnjaka, Vinka Kanižaja, Jure Marinovića, Mihovila Shirresa (dominikanca hrvatskoga podrijetla iz župe St. Benedikt) i Mihovila Pervana. Nazočno je bilo oko 600 osoba.

Nadbiskupa je na početku, u ime svih Hrvata vjernika, pozdravio vlč. Jure Marinović: "Dobro nam došli, dragi gosti. Kako čeznemo za Lijepom našom i svim našim milim i dragim i kako bi primili njih tako i Vas željno primamo. Približite nam Domovinu da se u vjeri, ljubavi i ljudstvu osjećamo još jači. Dobro došli i živjeli!"

Zatim je nadbiskup zahvalio na pozdravu i sve prisutne pozdravio "u ime svih

naših hrvatskih biskupa, župnika i svećenika, koji su vas krstili i odgojili u vjeri. Pozdrav u ime vaših rođaka, prijatelja, vjernika ujedinjenih s nama u molitvi. Pozdrav svima, i onima, koji me razumiju, i onima koji ne razumiju jezik i onima koji imaju razne poglede i shvaćanja. Čut ćete i vidjet ćete da je to isto što vam govore vaši dragi i mili rođaci i prijatelji u domovini, jer mi živimo jedan te isti život u jednoj te istoj zemlji, dragoj domovini. Te duhovne i moralne vrednote prenesite na svoje mlađe i s njima o tome razgovarajte. U ovu sv. misu uključujem sve vaše mile i drage ovdje i u domovini, sve žive i mrtve, sve vas i sve pokojnike koji su ovdje radili i trpjeli."

Na sv. misi, nadbiskup je u propovijedi naglasio:

"Što je čovjek i tko je čovjek? Čovjek je dijete Božje, dijete oca i majke. Čovjek je društveno biće. Živi i pripada obitelji. Tu doživljava radosti i ljubav oca i majke, rodbine i prijatelja, svoga kraja i okoline. On je s tim rastao i srastao. On to voli i cijeni kao dio sebe.

Te obitelji, moja i tvoja, pripadaju nekoj zajednici. Ta zajednica zove se narod, koji živi u dijelu svijeta koji se zove domovina. Taj narod ima svoju dušu i srce, jezik, povijest, kulturu, običaje i vjeru. Svatko je svijestan: to je moja zemlja, moja povijest, moje obiteljsko stablo. Pojedinci i narodi pamte svoju povijest i pričaju je kao dio svoga života, korijena ili panja, iz kojeg je on narastao.

Povijest čovjeka traje 80-100 godina, obitelji par stotina godina, a naroda još više, još dulje. Svatko želi biti uključen u taj tok događaja, jer bez toga je - sâm, odsječen kao grana. Zato rado i s ponosom čita i cijeni svoju povijest, jer su to djela njegovih pradjedova.

Zajedništvo vjere, ufanja i ljubavi, bogoslužja i čovjekoljublja, zove se Crkva. Ja sam član te velike Božje zajednice i to me čini sretnim. Uključen sam u tu Božju obitelj sv. krštenjem. Svatko to slavi i štuje. Tako i pobožni hrvatski narod!

Hrvati su kao narod došli u VII. stoljeću, pred 1350 godina iz kraja iza gorja Karpata, koji se u ono doba zvao Bijela Hrvatska. To je danas Poljska i papa Ivan Pavao II. je upravo od tamo. Mi smo ponosni na to, a i on još više cijeni i voli nas Hrvate. Hrvati su pozvani od cara u Carigradu da dođu i zauzmu ravnice i brda, more i otoke, obalu i prostor zvan tada Panonija, Dalmacija, Ilirik, sve od Jadrana do Drave, i od Raše do Drine.

Hrvati su došli kao pogani, ali su se brzo odlučili za vjeru i kršćanstvo, koje su tu našli i prihvatili. Kršćanski moral i uredan život obitelji dao im je pobjedu ne oružja nego životvornosti. Oni su starosjedioce nadživili i tako dobili Lijepu našu. Poljaci su slavili tisuću godina svoga krštenja, kao naroda - kroz 10 godina. I mi smo slavili ne

tisuću, nego još više: 1.300 godina pokrštenja.

Slavili smo u Solinu 1976. godine spomen tisućite obljetnice prve hrvatske Gospine crkve, koju je sagradila hrvatska kraljica Jelena Trpimirovića. Bilo nas je oko 100.000, ujedinjeni kao jedan u molitvi, u vjeri i u pjesmi.

Susjedi su nam bili lakomi, pohlepni, zavidni što mi imamo tako lijepu, razvijenu i perspektivnu zemlju, koju zovemo Lijepa naša. A mi smo mali narod. A susjedi su veći i jači. Opasnost nam je prijetila sa svih strana. Svi su nam nudili 'prijateljstvo'. A mi baš na tom mjestu, baš kao na mostu između Istoka i Zapada. Opasno i teško. Ali, zato imamo dragulj koji treba čuvati. I tko će nas očuvati? Kome ćemo povjerovati?

I naš hrvatski knez Branimir je katolik. On vjeruje u Boga, moli i Bog ga pomaže. 'Kud će suza neg' na oko?' kaže naš narod. Kome će se vjernik uteći za pomoć, nego Ocu svega Kršćanstva, Namjesniku Kristovu - sv. Ocu Papi.

I Branimir piše papi i stavlja sebe i svoj hrvatski narod pod zaštitu Božju i njegovu. A papa je tada bio jedan od najuglednijih poglavara svijeta. On nije imao fizičku moć, ni novca, ni oružja, ali je imao Božju Riječ i moralnu snagu, koju je ondašnji svijet vrlo cijenio. I papa kao Otac Kršćanstva i svih ljudi dobre volje, prihvaća ga, blagosilje, na dan Uzašašća Isusova slavi sv. misu za Hrvate na grobu sv. Petra, širi ruke preko Jadrana i, u pismu od 7. kolovoza 879. godine, šalje blagoslov njemu, 'predragom sinu Branimiru' i svemu njegovu narodu. Od tada mi pripadamo Zapadu, kulturi Europe i zajednici katoličkih naroda. A to je ono što nam daje veličinu i vrijednost.

I mi smo to slavili na spomen 1.100. obljetnice u gradu Ninu godine 1979. Bilo nas je 300.000, ujedinjeni u jednoj sv. misi, jednoj molitvi i jednom kucaju srca - svi kao jedno veliko srce Hrvata. I lani, tj. 1979. godine, bili smo u Rimu zahvaliti sv. Ocu i Bogu za vjernost. Papa nas je blagoslovio, da nam duše budu zdrave, pune vjere, ufanja, ljubavi, da nam obitelji budu zdrave, životvorne - koje daju život, a ne smrt.

I mi smo obećali da će svaka obitelj uvečer u devet sati moliti molitvu tiskanu na zavjetnom Križu - na sličici.

Naši biskupi i svećenici to su preporučivali. Osobito je to bilo životno geslo našeg mučenika kardinala Stepinca, koji je uvijek naglašavao da u svakom srcu bude Bog, ljubav i sreća. On nije vodio politiku, nego po Božju spasavao svakoga čovjeka, branio čovjeka i ljudska prava svakog čovjeka.

Evo dolazi nam i Božić. Čestitka 'Sretan Božić' znači: primiti Isusa u srce, da On bude naše sve.

Zahvaljujem Bogu za vašu vjeru. Držite se u vjeri i Bog će biti s vama. Zahvaljujem don Juri koji Vam uz svoje teške dužnosti ipak vrši vjerske obrede na hrvatskom materinskom jeziku, da se divno raspjevate. Neka on to i ubuduće radi, a Vi prenesite to blago vjere na svoje drage mlade i blagoslov Božji nek Vas sve prati i pomaže. Amen."[143]

Za vrijeme sv. mise pjevale su se hrvatske pobožne pjesme, osobito "O Marijo, zvijezdo mora", a posebno pripjev:

"O Marijo lijep si cvijet,
Tebe štuje cijeli svijet."

To su ponavljali četiri puta u svakoj kitici. To je lijepo. Neka Gospa čuje i usliši, osobito stih "daj nam doć' u vječni raj!"

Na prikazanju prineseni su darovi: primjerak smole kauri, mali brodić na jedra, razno voće naših farmera, slike naših kopača smole, kruh, vino i sl.

Darove su nosili mladi u narodnim nošnjama i tri hrvatske časne sestre ovdje rođene (Franić, Nola i Tolić), koje su se s nadbiskupom Kuharićem i skupinom hrvatske mladeži u narodnoj nošnji - slikale nakon sv. mise.

Nadbiskup je blagoslovio sve posebnim blagoslovom:

"Blagoslivam Vas sve u ime Presvetog Trojstva i zaštitom Blažene Djevice, Kraljice Hrvata.

Blagoslivam Vas u ime Svetog Oca Pape Ivana Pavla II., koji je poslao po nama svoj papinski - očinski blagoslov.

Blagoslivam Vas u ime naših biskupa, Vaših župnika i svega Božjeg naroda.

Blagoslivam Vas i sve Vaše drage obitelji i želim svima sretan Božić i Novu godinu.

U ime oca i Sina i Duha Svetoga. Amen."

Objed, pozdravi i susret s gostima bili su u dvorani pred katedralom.

Posebno se prikupljanjem slika i članaka te priređivanjem izložbi o uspjesima naših ljudi istaknuo prof. Ante Ćulav. On je u Hendersonu priredio i izložbu koju će gosti posjetiti u četvrtak 11. prosinca 1980. godine.

Dalo se srcu oduška i razgovaralo s nadbiskupom i cijelom njegovom pratnjom. Pitalo se o svemu.

U ponedjeljak 8. prosinca u 10 sati ujutro bilo je svečano primanje u Gradskoj vijećnici Aucklanda. Gradonačelnik prima i pozdravlja nadbiskupa i njegovu pratnju te skupinu najistaknutijih hrvatskih iseljenika. Izmjena darova i govori. Sa svoje strane nadbiskup poklanja knjigu "Church Art in Croatia".

Istoga dana u 12 sati gosti lete zrakoplovom u Kaitaiu, najsjeverniji gradić u Novom Zelandu. U župi Kaitaia žive 102 hrvatske obitelji, a najviše ih ima u predjelu Waiharara, udaljenom od Kaitaie oko 25 km. Tu je predsjednik općine naš čovjek Milivoj Srhoj, rođen ovdje, a njegovi su starinom iz okolice Vrgorca.

Na ulazu u Kaitaiu stoji veliki natpis na engleskom, maorskom i hrvatskom jeziku - "Dobro došli", a na izlazu "Sretan Put". Gosti su razgledali farme, kao i crkvu sv. Ćirila i Metoda, koju su naši ljudi sagradili 1975. godine.[144]



Ulaz u Kaitaiu

U dvorištu pred crkvom nalazi se na kamenu mjedena spomen-ploča u čast naših prvih doseljenika kopača smole kauri. Na ploči je polureljef našeg čovjeka, kopača na putu za rad sa svojom "ratnom spremom", tj. potrebnim priborom za rad. Kratki opis došljaku tumači o čemu se radi. Svi su kopači nazvani Jugoslavenima, makar možda i nisu znali što je Jugoslavija, jer su čak i umrli prije njezina dolaska. Spomen ploča je postavljena 1979. godine, pri proslavi stote obljetnice njihova dolaska (1879.-1979.).

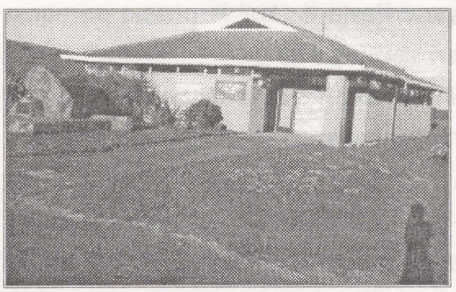
Crkva u Waiharara

Crkva u Waiharara je vrlo lijepa. Može primiti oko 130 ljudi. Oni imaju jedanput mjesečno sv. misu na engleskom jeziku.

U Kaitai je nadbiskup navečer slavio sv. misu u župnoj crkvi sv. Josipa. Crkva je bila puna. Zaista je došlo mnogo svijeta. Čini se da su sada prvi put u životu na hrvatskoj misi, premda je don Sebastijan Palić bio tu 1954.-1956.

Iza sv. mise bili su pozdravi u župnoj dvorani, zahvale i oproštaji gostiju s narodom, koji jede tvrdi iseljenički kruh. Gosti su posjetili predio Sweet Water, gdje se nekada na veliko kopala smola kauri.

U utorak 9. prosinca, divnog i ugodnog ljetnog jutra oko 9 sati, krenuli su kolima iz Kaitaie kroz egzotične šume u grad Whangarei.

Na prolazu kroz Kaikohe susreli su neke naše obitelji koje tu žive, a ne mogu doći ni u Kaitaiu ni u Whangarei. To su većinom starije osobe koje ne voze kola, a mladi su zaposleni preko dana. Njih je okupila Ljubica Marinković, nećakinja pok. fra

Mirka Čovića.

U mjestu Hikuranga posjetili su veliki pogon za preradu ribe, vlasništvo našeg Veseljka Jovića iz Makarske. Preko sto njegovih brodova ulovi dnevno oko 20 tona ribe, koju zrakoplovom prevozi u Japan.

Sv. misa je bila navečer u crkvi Otaca Marista u Whangarei, gdje živi oko 150 hrvatskih obitelji.

Poslije sv. mise susret s narodom bio je u župnoj dvorani. Tu su bili pozdravi i odzdravi, kao i oproštaji za rastanak, jer se sutra ujutro kreće dalje - za Dargaville.

U srijedu 10. prosinca, već ujutro su u Dargavilleu gosti posjetili starce, osamljene i bolesne, kao i bolesnike u bolnici gdje je šef naš dr. Matić, kojega neobično hvale. Nadbiskupa pozdravlja Milica Matić i ističe kako "u ovoj tuđini osiguravamo život na tri načina - duhom žive vjere, ustrajnim teškim radom i štednjom. Bez toga se ne bi moglo naprijed..." Ujutro je bio i posjet slijepom starcu od 94 godine Mati Raheli, koji je ovamo došao 1902. godine. Moli krunicu često i dobro, makar u 94. godini. Nadbiskup je posjetio i Luciju Martinović s Brača, vedru i bistru staricu, staru također 94 godine. Ona ima 12 žive djece, 54 unučadi i preko 100 praunučadi.

U podne je bila sv. misa u župnoj crkvi. Župnik je plemeniti Irac. Na sv. misi bilo je šezdesetak osoba, većinom mladih. Zato je vlč. Kanižaj nadbiskupovu propovijed prevodio na engleski.

Pred crkvom je nadbiskup posadio stablo masline, koja označuje našu domovinu, posebno njen južni dio, kao i stabalce kauri, koje simbolizira patnje naših kopača smole.

U Dargavilleu živi oko 5.000 duša, od kojih je 25 % hrvatskoga roda. Svi su vrlo dobri vjernici.

Na povratku iz Dargavillea u Auckland posjetilo se muzej smole kauri u Matakohe.

U četvrtak, 11. prosinca 1980. godine, u čast nadbiskupu i njegovoj pratnji u općinskoj dvorani u Hendersonu priređena je svečana sjednica gradskih vijeća gradova Hendersona i Waitemata. Tu je najviše hrvatskih obitelji. Pred 10-15 godina tu su bile farme na kojima se izgradio grad Henderson. Gradonačelnik općine Henderson jest Assid Corban,



Nadbiskup Kuharić, g. Corban i g. Čović

Libanonac, koji je održao pozdravni govor. Uz njega je bio Toni Čović, gradonačelnik općine Waitemata. On govori hrvatski, rodom je iz Tučepa kod Makarske, a došao je ovamo kao dječak. Poslovan i okretan - eto i u vlasti. On je također pozdravio nadbiskupa i pratnju.

Sjednica je počela molitvom. Bilo je prisutno oko sto naših najuglednijih ljudi u Aucklandu, raznih zanimanja i shvaćanja. Bilo je više pozdravnih govora. Nadbiskup tumači, a don Jure prevodi ono što mnoge od naših najviše zanima - stanje i pogled na naš život, tko smo i kako ovolike razlike u mišljenjima i razgovorima.

Taj je susret bio vrlo uspješan. Za mnoge je bilo prvi put i mnogo novoga...

Objed za goste bio je u Huapai, u obitelji Žuve i Nicka Nobila, poznatog proizvođača vina, inače rodom sa Korčule.

Sv. misa navečer bila je u crkvi župe Sv. Križa u Hendersonu.

U ime Hrvata zapadnog Aucklanda nadbiskupa i pratnju je pozdravio prof. Petar Baran. Poslije sv. mise u župnoj dvorani bili su večera, govori, pozdravi i izložba o povijesti naših kopača smole kauri i njihovu životu na sjeveru Sjevernog otoka. Izložbu je priredio prof. Ante Ćulav.

Među izloženim predmetima trebala je biti i velika crkvena zastava sa slikom sv. braće Ćirila i Metoda. Ta je zastava vjerojatno napravljena tridesetih godina od don M. Pavlinovića, na sebi je imala jugoslavensku trobojnicu, a na vrhu je pisalo "Yugoslavia". Bila je sva uzduž pocijepana, jer je svila stara i dotrajala. Na izložbu nije donesena - s pravom. Gosti su s užitkom šapnuli priređivaču: "A gdje je..." - "Odnijela su je sveta braća!", odgovoreno im je. Kasnije su tu zastavu ipak vratili. Budući da je zaista bila sva pocijepana, 1989. godine, za proslavu 1.120 godina smrti sv. Ćirila, - obnovljenu s platnom blažih boja i s dvije hrvatske trobojnice, lijevo i desno od sv. Braće, i bez natpisa na vrhu - zastava je darovana hrvatskoj braći u Waiharari, jer je tamošnja crkva posvećena sv. Braći. Za tri će godine svi oni brisati ime Jugoslavija i uzeti novo - Dalmacija, kao malo bolje, i na pola puta do hrvatskog imena.

U petak 12. prosinca, goste su u maloj wellingtonskoj zračnoj luci dočekali su visoki domaćini, metropolit novozelandski i kardinal Wellingtona msgr. Williams Thomas, hrvatski dušobrižnik vlč. Mate dr. Kolić, i lijepa skupina hrvatskih vjernika. Uz srdačne pozdrave dobrodošlice, gosti su odsjeli kod župnika vlč. Mate Kolića, gdje su i svi bili na ručku. Poslije podne je bio posjet Hrvatskom domu, gdje su proveli ugodnu večer sa vjernom skupinom najzauzetijih, uz pjesme iz svih krajeva domovine.

U subotu 13. prosinca u 10 sati bilo je primanje kod apostolskog nuncija nadbiskupa Antonia Magnonia. Zatim su slijedili posjeti bolesnicima i obiteljima, a navečer

je bila sv. misa u župi Sv. Obitelji, gdje se Hrvati redovito sastaju nedjeljom na sv. misi. Naši su svećenici ispovijedali narod.

U podne u nedjelju 14. prosinca 1980. godine, svečanu koncelebriranu sv. misu u župi Sv. Obitelji predvodio je nadbiskup. Bilo je mnoštvo svijeta i 28 krizmanika. Kažu da je to bio najbrojniji skup hrvatskih katolika u Wellingtonu.

U svojoj propovijedi nadbiskup je tumačio značenje ovih posjeta. Nakon sv. mise bio je oproštajni ručak u velikoj dvorani Island Bay Surf Club, na obali suncem obasjanog Pacifika. Na ručku su bili apostolski nuncij nadbiskup Magnoni, metropolit i nadbiskup Williams Thomas, nadbiskup Franjo Kuharić s pratnjom, kao i brojni hrvatski vjernici doseljenici. To lijepo društvo se na koncu srdačno pozdravilo i oprostilo jer cijenjeni gosti rano ujutro polijeću za Sydney.

U ponedjeljak 15. prosinca 1980. u zračnoj se luci skupina hrvatskih vjernika oprostila od gostiju i zaželjela im sretan put i povratak u domovinu.

Iz Sydneya oni u utorak polijeću za Bangkok i Kalkutu, gdje će ih uvečer dočekati Majka Terezija i o. Ante Gabrić. Preko Tajlanda i Indije krenuli su za Europu i 22. prosinca sretno stigli u Zagreb. Bogu hvala!

Vrijedna su i zanimljiva zapažanja i utisci nadbiskupa i pratnje. Njih su opisali msgr. Vladimir Stanković i don Živko Kustić u brojevima 2, 3. i 4. Glasa Koncila od 1981. godine. Oni pišu:

"Novi Zeland je u kutu svijeta i najudaljenija zemlja. S koje god se strane pođe, svaki korak je bliže Hrvatskoj. U tu su zemlju došli već prije 120 godina, a neki čak i više, siromasi s hrvatskog juga da trudom i patnjom nešto stvore za ljepši život bar pod stare dane, ali - na žalost - mnogi te stare dane nisu dočekali. Težak rad, nezdravi uvjeti i surova štednja na hrani, odjeći i bilo kojem olakšanju za život - srušila ih je ranije.

Ipak je nešto od te patnje ostalo. Djeca, za koju su oni radili i trpjeli, imaju ljepši život. Oni su svršili škole, ili radom svojim i roditelja - nešto su stekli. Oni su farmeri, poduzetnici, trgovci, majstori, gradonačelnici, profesori, senatori, liječnici, odvjetnici i sl.

Čuvaju svoj jezik, vjeru, starinske narodne običaje i pripadnost staroj domovini. Jezik je to njihovog vremena, kad su ostavili svoj dom i domovinu, jezik je to njihovoj djeci od djeda i bake, ali taj jezik nosi dušu svog naroda. On je starinski i još nadopunjen nekim engleskim riječima, ali oni se sa starijima i mlađima mogu razumjeti. Na tom jeziku pjevaju vjerske i rodoljubne pjesme koje ih zanesu u stare kraje, kod rođaka i prijatelja, a osobito kad posjete domovinu i nađu se u takvom društvu. Tu duša progovara onim istim osjećajima i oduševljenjem kao da su tu svaki dan. U

obitelji mole što su naučili od majke i bake, štuju nedjelju, a osobita im je briga djecu slati u katoličke škole. Škole, osobito srednje (zavodi - college), drže braća maristi i časne sestre, pa su one vrlo uspješne za moralni, vjerski i kulturni odgoj.

Više njih, tako dobre i plemenite djece, posvetile bi se duhovnom zvanju. Tako imamo od hrvatskog roda ovdje rođenih i zaređenih deset svećenika, od kojih osam aktivnih, i šest časnih sestara.

Ali, ime?

Oni su od mnogih nazivani Jugoslavenima. Jest, ali - ne pravi! Ne kao oni doma. Treba se vratiti natrag 80 godina u ovu njihovu pustoš, ugroženost, političku nepodobnost itd. i lako razumjeti njih i njihov život. Svi su uglavnom došli pod krivim imenima, tj. kao Austrijanci, Mađari, Talijani, a u srednjem vijeku kao Turci, Englezi, Francuzi i sl. Njima su s pravom dodijala sva imena. Tim više što ih drugi kao takve više ugrožavaju.

I sami Novozelanđani su ih htjeli imati kao taoce - Austrijance, a oni bi se prvi borili protiv Austrije. Oni su čuli novo ime Jugoslavija, a prije toga Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca. Oduševili su se, jer se tu spominju Hrvati. Primili bi oni svako ime koje im priliči, samo da se oslobode starog zla. A nisu još mogli ni znati ni čuti kakav je zagrljaj sa susjedom s istoka. Ne prihvaćaju oni nikakvu politiku jedne stranke, jedne partije. Nije to unitarizam!

Oni su između čekića i nakovnja. Ne vole Austriju, a ne žele ni ropstvo Novog Zelanda. Goloruki, siromašni, bez zaštite i pomoći, žele mir i slobodu. Zato se novozelandskim vlastima neki prikazuju kao prijatelji Solunskog fronta koji se u Prvom svjetskom ratu borio na strani Engleza. Žele opet izbjeći logor, zatvor i sl.

Tu mnogo vlada neupućenost i naivnost. Tako, primjerice, na grobljima ima mnogo naših imena. Na nekima, koji su rođeni po 20-30 godina prije stvaranja Jugoslavije, piše - Jugoslaven.

Zato je na širokim vandomovinskim prostorima, očito i na Novom Zelandu, ime Hrvat doista ugroženo i to određene snage još i dan danas nastoje opteretiti.

Evo primjera bar općenitih.

Naši 'pasošari' nam rekoše kako im je netko savjetovao da ako su već vjernici, neka idu na misu i šalju djecu u crkve engleskoga jezika, a ne u hrvatske katoličke centre, jer su ti centri neprijateljski. Tako se kaže, makar su svećenici u tim centrima s urednim pasošima, a centri izvan svake političke grupacije.

Ili npr. na australskom gradilištu susretnu se dva radnika iz Jugoslavije. Prepoznaju se po sličnosti jezika. Jedan reče: 'Ja sam Makedonac'. Drugi poleti k

njemu, zagrli ga i reče: 'Ja sam Hrvat'. Makedonac se odmah makne i reče: 'Oprosti, ja se ne bavim politikom'.

To su bolna događanja, i zato neki ne žele uopće o tome govoriti, nego ih zaobilaziti. Uvjereni smo da se s ljubavlju i blagošću tako ozbiljne i opasne rane... moraju liječiti, a ne izbjegavati. Kao ljudi i kao kršćani ne možemo se pomiriti s činjenicom da se ime našeg naroda bilo gdje u svijetu smatra neugodnim, politikantskim ili čak teroristički opterećenim... ne možemo trpjeti da se naš sunarodnjak ili suvjernik mora stidljivo osjećati kad se tim imenom predstavlja.

U jednom novozelandskom mjestu jedna iseljenica se hvali da je djecu naučila jugoslavenskom jeziku. Pristupim i rečem: 'Čestitam gospođo, sva četiri jezika' Ona se zbuni. Rekoh: 'Ja znam hrvatski, slovenski, i srpski dobro razumijem, a makedonski donekle, A vi, u ovoj daljini, naučili ste djecu sve te jezike.' Ona zbunjeno ipak prizna da djeca govore jedan jezik, i to hrvatski.

Zanimljivo je da pripadnici drugih naroda iz SFRJ redovito svuda po svijetu sebe nazivlju svojim nacionalnim imenima, dok jedino Hrvati, očito iz lažnog obzira i krivih strahova, ponegdje čak i svoj jezik nazivlju jugoslavenskim. To nije svijesno, nego ili neznanje ili prikrivanje...

Djeca novijih doseljenika (iza II. svjetskog rata) brže se prilagođavaju svojem društvu i lakše gube rodoljubne osjećaje nego stariji doseljenici. Jasno je, jer su oni više u svom društvu, bliže gradu i manje s roditeljima.

Crkva, koja po svom Evanđeoskom poslanju pomaže slabijima i brani ugrožene, s velikim poštovanjem i ljubavlju njeguje to naše narodno ime, višetisućljetno ime naroda u koji je ukorijenjena...

Svi su naši doseljenici brzo okupljeni u molitvi i bogatstvu vjerske i narodne baštine i rodoljubnog zajedništva. Osjećaju naime da smo jedno životno stablo po vjeri, kulturi i baštini starih pradjedova.

Zato kad se dobro zna domovinske i povijesne korijene i životne stavove, svi oni u dobroj volji neće slijepo davati ni krive procjene, ni nepravedne osude ni nepovratna otuđivanja... Svi smo djeca jedne majke Crkve i Domovine.

Tko u to sumnja, neka stane malo i posluša svoje i pradjedovsko srce, koje nije zavedeno. Ono će kazati istinu! Jer - krv ne laže! Hrvati smo. Nikada nismo tuđe osvajali, niti druge proganjali, ako su bili na našemu s nama miroljubivi i pošteni.

Ali uvijek smo branili svoje, i to junački, žestoko, hrabro. Zato nas osvajači ne vole."[145]

Monsignor

Sve Hrvate, Dalmatince i Jugoslavene obradovala je vijest da je njihov vjerni, uslužni i dobri don Jure od Svetog Oca pape Ivana Pavla II. imenovan "njegovim prelatom" tj. monsignorom. Hrvati i svi prijatelji don Jure to su svečano slavili.

Sv. Leopold

Franjevci kapucini u Hendersonu, u zapadnom Aucklandu, svečano su 16. listopada 1983. godine proslavili kanonizaciju člana njihove redovničke zajednice - Leopolda Bogdana Mandića.

Brojni hrvatski vjernici također su tada svečano sudjelovali u tom slavlju i pokazivali sreću da je naš Hrvat, sveti Leopold Bogdan Mandić uzdignut na čast oltara. Koliko god se veselili oci franjevci, tim više se i mi Hrvati osjećamo počašćeni, obogaćeni i radosni.

Svečanost je predvodio Fr. Paul Cleark, gvardijan samostana uz koncelebraciju redovničke braće i hrvatskih svećenika msgr. Jure Marinovića, dr. Sebastijana Palića i vlč. Ivana Lunjevića. Msgr. Jure je propovijedao na hrvatskom i engleskom jeziku. Nakon službe u crkvi radost se produžila u dvorani, gdje su Hrvati također sudjelovali u počastima i doprinosu.[146]

Proslava obljetnice don Sebastijana Palića

Hrvati vjernici, prijatelji don Sebastijana, vidjeli su da mnogo trpi, pobolijeva i teško služi. Bolestan je teško. Da mu pokažu pažnju, ljubav i moralno ga podignu u njegovoj slabosti i osamljenosti, napravili su njemu u čast značajno slavlje radi obilježavanja nekoliko jubileja.

Ujedinjeni duhom vjere i pobožnosti slavili su kao i u Hrvatskoj završetak devetnice (devet godina) Solinskih svečanosti, proslavu Euharistijskog kongresa u domovi-

ni 1984. godine te uključili i slavlja 40 godina svećeništva don Sebastijana i 30 godina njegova boravka i rada u Aucklandu.

Svečara je u ime hrvatskih vjernika pozdravio Stjepan Mataković. Svečanost u Pt. Chevalieru je predvodio i inspirirao msgr. Jure Marinović, Hrvati iz misije i veći broj engleskih svećenika i prijatelja don Sebastijana. Na svečanosti su sudjelovali naši ljudi iz sva tri naša društva odnosno kluba - Hrvatske misije, Hrvatskog kluba i Jugoslavenskog kluba, vjerni prijatelji don Sebastijanovi.

Dva pisma Hrvatskog kluba

Ona skupina hrvatskih katoličkih vjernika koji su ostali vjerni Crkvi i svom svećeniku, premda mala, vidjela je što joj slijedi. Znali su da je teško dobiti mlađeg svećenika iz svog naroda, kojemu je toliko potreban u domovini. Znali su da je njihov broj kao vjernika malen, vrlo malen. Znali su da domovinska Crkva dobro zna stanje vjernika i svećenika u Novom Zelandu, posebno u Aucklandu - i na sve to da je teško njima moliti pomoć i nadati joj se. Njima u domovini teško je pravo udovoljiti njihovoj, s jedne strane, relativno maloj potrebi, jer naši ljudi, kako vjernici, mogu posjećivati novozelandske župne crkve, tim više što stariji i mlađi znaju engleski jezik.

Ipak su se članovi Hrvatskog kluba odlučili istodobno napisati dva pisma: jedno kardinalu Kuhariću u Zagreb, i drugo nadbiskupu dr. Franiću u Split, koje je poslano po msgr. Juri Marinoviću 1987. godine koji je tada posjetio Hrvatsku. U pismu iznose teško stanje bolesti dr. Palića i potrebu jednog hrvatskog svećenika za hrvatske vjernike u Aucklandu i okolici. Kardinal Kuharić nije imao raspoloživa svećenika. Nadbiskup Franić imao je svećenika don Antu Klarića, župnika u Kaštel Lukšiću, koji se 1/1/1988. trebao dignuti sa župe zbog bolesti. I tako je msgr. Marinović, koji je bio gost vlč. Klarića, pozvao njega da dođe u Novi Zeland s namjerom da bi se moglo pomoći njegovom zdravlju.

Msgr. Jure se pobrinuo za vizu i platio don Anti voznu kartu za Novi Zeland, ali, bilo je muke. Novozelandski konzulat u Ateni odbio je don Antinu mobu za vizu. Razlog je bila njegova bolest. Lijek mu propisan - označen je kao droga. Ali, msgr. Jure je ustrajan. Zamoli prijatelja Freda Grbića (čiji su roditelji rodom iz Živogošća kod Makarske), tadašnjeg člana novozelandskog parlamenta - i sve uspije. Lijek prije

osumnjičen kao droga - nije! Don Ante se na Duhove 22. svibnja 1988. oprostio od rodbine i sestara, te od brata Jure Klarića, od obiteljii njegove i prijatelja u zračnoj luci Splita i u 17 sati poletio za Rim. Odsjeo je u Hrvatskom Zavodu sv. Jeronima, dok mu je don Ivan dr. Tomas, poznati povjesničar pribavio australsku vizu. Dne 26. svibnja poletio je zrakoplovom Al Italie preko Bangkoka i Singapura za Sydney, gdje je stigao u subotu 28. svibnja. U zračnoj luci ga je dočekao vrlo uvaženi hrvatski misionar u Sydneyu, fra Vladimir Novak i odveo ga u Hrvatsku misiju Summer Hill. U ponedjeljak 30. svibnja don Ante je posjetio rodicu u Melbourneu, Mladenku Klarić i kod nje ostao tjedan dana, dok je msgr. Marinović dao "zeleno svjetlo" za ulaz u Novi Zeland. Tako je don Ante 6. lipnja 1988. prvi put stupio na novozelandsko tlo.

Novi hrvatski svećenik u Aucklandu

Ukasnu večer (21,45 sati) kišnoga zimskog ponedjeljka 6. lipnja 1988. po suženom prostoru (jer se nešto gradilo) aucklandske zračne luke gurao je putnička kolica i svoju putnu prtljagu postariji turist bijelih vlasi, a u crnome odijelu.

Pažljivo je tražio pogledom uokolo svoga znanca i prijatelja, koji ga je trebao dočekati. Sa zebnjom u duši gledao je i tražio - i uvjerio se da ga nema. Mislio je: "Što sada? Ne znam jezik, ni prostor gdje se 'okrenuti', ni osobe - jer sam stranac."

U isto vrijeme i netko je drugi tražio nepoznatog stranca. Postariji gospodin iz mnoštva koje čeka i promatra novodošle putnike, gura se naprijed i vrlo pažljivo zapita tog stranca na hrvatskom jeziku: "Jeste li Vi don Ante?" U međuvremenu, neka gospođa već je stupila na stazu prolaznika i s fotoaparatom čeka zgodu. Spontani stisak ruke i veseli zagrljaj ove dvojice, poput starih prijatelja makar se do tada nisu poznavali, bio je odgovor koji ih je oboje usrećio.

Bili su to vjernik i Hrvat iz Prozora u Hercegovini, Petar Božić i njegova supruga Emilija. Njih je zamolio msgr. Jure Marinović da pričekaju novodošlog hrvatskog svećenika don Antu Klarića, budući da oni stanuju blizu zračne luke.

Nakon 40 minuta vožnje po širokim aucklandskim cestama stigli smo u zapadni dio velegrada i u lijepoj novoj župnoj kući na Pt. Chevalieru veselo se pozdravljali sa monsignorom Jurom i njegovom domaćicom Mary Delany. Msgr. Jure je primio don Antu u svoj stan. Tu će on biti do 22.VII.1988.

Prvi pastoralni potezi

Na sastanku manje skupine revnijih vjernika 9. lipnja u župnom stanu don Jure iznijelo se stanje: naši su ljudi djelomično izgubljeni jer su prostorno raštrkani (Auckland je veličine 90 km x 60 km), vjerski su nemarni (život na farmama, udaljenost od crkve i zla navika) i rodoljubni (kao i jezično) su otuđeni, osobito mlađi.

U tom vidu treba raditi na zbliženju. Najprije pripremiti program za doček. U nedjelju 12. lipnja u 11 sati je prva sv. misa u župnoj crkvi St. Francis u Pt. Chevalieru, a zatim sastanak u dvorani župnog centra Pt. Chevalier, gdje je msgr. Jure župnik i on sve priprema. Tu sv. misu slavit će don Ante, uz koncelebraciju don Sebastijana dr. Palića, don Mate dr. Kolića i msgr. Jure Marinovića. Don Ante se predstavio narodu: "Dolazim iz Splitske nadbiskupije, iz južne Hrvatske, svećenik sam 37 godina. Čast mi je i radost biti s Vama. Slijedeću nedjelju sv. misu slavit ću s Vama u 10,30 u crkvi sv. Ane u župi Holy Family u Te Atatu South, ulica Cole Place. Veselit će me Vaša posjeta."

Na sastanku je - više kao obavijest don Anti za upoznavanje stanja - izneseno kako se hrvatski vjernici boje istaknuti i vjerski i hrvatski - iz osobnih i objektivnih razloga. Osobni su razlozi: da bi lakše mogli posjećivati domovinu, neometani od jugoslavenske politike, da politički ne škode svojima u domovini, da ih politički ne optužuju kao Hrvata - ustašu, i kao vjernika - natražnog i nekulturnog. Zato se drže daleko od hrvatskog svećenika, malo polaze u crkve engleskoga jezika jer slabo razumiju engleski, te su se živeći na farmama otuđili crkvi i društvenom životu. Objektivni razlozi se odnose na stariji svijet. Stariji, ako bi i željeli doći u crkvu, ne mogu jer ne voze auto, bilo zbog bolesti bilo zbog starosti, ili nemaju auta jer ga mlađi uzimaju a javni je promet vrlo slab.

Na sastanku je zaključeno da se u nedjelju 12. lipnja nakon sv. mise u 11 sati, održi u 12,30 sati zajednički objed za sve vjernike u župnoj dvorani u Pt. Chevalieru, i svi su pozvani. Na tom sastanku upoznat će se svi hrvatski vjernici i drugi ljudi dobre volje s našim željama i programom:

a) da se slavi svake nedjelje sv. misa na hrvatskom jeziku u 10,30 u crkvi sv. Ane u Cole Place;

b) da se održava vjeronauk za svu djecu hrvatskog jezika i za druge;

c) da se uči hrvatski jezik za sve koji hoće i žele;

d) da se održava i uči hrvatski folklor.

Za to treba određeni prostor (crkva i dvorana, odnosno društvena zgrada) i određena sredstva, jer je sve skupo.

Želimo i vjerujemo da će nam naši vrijedni i vjerni ljudi pomoći.

Sastanak je završen s malim sumnjama, većim nadama i vrućim molitvama za Božju pomoć.

Došla je željena nedjelja 12. lipnja 1988. godine. Kišni i malo pohladni dan. Sv. misu u 11 sati u župnoj crkvi Pt. Chevalier slavi don Ante Klarić sa don Sebastijanom Palićem i don Matom Kolićem. Bilo je prisutno oko 130 vjernika. Hvala Bogu - to je lijepi broj.

Don Ante je u propovijedi naglasio vjersko i rodoljubno jedinstvo. Naši očevi i djedovi dali su ovoj državi kulturni i ekonomski doprinos. Pozvani smo i mi kao vjernici dati svoj vjerski doprinos ovoj biskupiji i Crkvi Novog Zelanda uopće, osim onog kulturnog i socijalnog. Njegujmo vjeru, hrvatski jezik i kulturu, hrvatske običaje i rodoljubnu svijest - kao jedan narod.

Svi prisutni na misi zamoljeni su - tko može i želi - da dođu 14,30 sati u župnu dvoranu pokraj crkve na zajednički sastanak i izjasne se tko može kao vjernik surađivati u vjerskoj misiji. Na sastanak je došlo - hvala Bogu - oko sto osoba, od kojih osamdesetak muškaraca, a dvadesetak žena.

Sastanak je otvorio Stjepan Mataković. Govorio je vrlo lijepo i malo dulje. Zatim je msgr. Marinović govorio o razlogu i potrebi don Antina dolaska u Novi Zeland. Dr. Palić i dr. Kolić govorili su vrlo kratko. Zatim se svima zahvalio don Ante i sve pozdravio. Rekao je da smo po Bogu i našoj vjeri pozvani raditi na vjerskom i rodoljubnom jedinstvu. Time ćemo svoj i tuđi život učiniti vrijednim.

Bila je nakon toga zakuska, ili kako oni zovu sve - cup of tea. Gospođe su donijele ili poslale razne slatkiše, od fritula do torti - bilo je 36 vrsta raznih slatkiša.

Muškarci su davali novčane doprinose, a koji su htjeli - ostavili su adresu i broj telefona. Upisano je 28 adresa s novčanim darom i 6 darova bez adrese. To je moglo značiti dobru volju za suradnju. Don Jure je u pozivima pisao da nešto pomognu i "don Antu i misiju jer dolazi crna zima", pa se sakupilo 1170 $ za don Antu, a za misiju 854 $.

Msgr. Jure i četiri suradnika 14. su lipnja pozvali telefonom onih 28 upisanih da, ako mogu i žele, dođu 20. lipnja na sastanak - kao članovi pastoralnog vijeća. Obećalo je dolazak 17, a došlo je 8 osoba.

Na prvom sastanku pastoralnog vijeća bilo je nazočno 8 osoba, msgr. Jure i don Ante Klarić. Od tih 8 redovnih članova i aktivista, vjerskih je četiri - pet. Glavni zadatak je da svi obavijeste vjernike i sve hrvatske obitelji o sv. misi koja će se slaviti nedjeljom u 11,30 sati u kapeli sv. Ane. Također se odlučilo obavijestiti i one koji su pozvani u pastoralno vijeće, a nisu došli niti su izostanak opravdali. Zaključeno je držati sastanke svaki prvi ponedjeljak jedanput mjesečno u stanu don Ante, a to će biti u Taikata Road 94, Te Atatu North.

Drugi sastanak pastoralnog vijeća bio je 4. srpnja 1988. godine. Prisutno je bilo 12 članova. Odlučeno je:

a) pribaviti adrese naših vjernih obitelji i upoznati ih s hrvatskim vjerskim radom i sv. misom u nedjelju;

b) staviti veći drveni križ na kapelu, kao vjerski znak, ali je potrebno prije toga razgovarati o tome sa župnikom;

c) potrebna je jedna osoba za brigu u crkvi - prije i poslije podne da pospremi crkvu, knjižice pjesama, nedjeljne listiće, koji se svake nedjelje spremaju novi i sl.;

d) početi s vjeronaukom barem jedan sat subotom, pa i hrvatskim jezikom, poviješću i sl., ali je problem pronaći prostoriju;

e) prisutni su se plemenito odazvali voziti don Antu u posjet osam starijih obitelji koje ne voze, a žele svećenika.

Vrlo uspješan sastanak lijepo je završen molitvom.

Slijedeći sastanci pastoralnog vijeća lijepo su razvijali službu i pomoć na pripremi za sv. misu i sl. Pokazala se briga za ljepše unutarnje uređenje kapele sv. Ane (naš čovjek "ide dalje" - svaka mu čast!), kao i za razvoj svetog bogoslužja:

a) svake nedjelje jedna će obitelj vršit službu sakristana, spremiti knjige pjesama, listiće, nositi na prinos hostije i vino itd.;

b) nutrina kapele nema dolično obilježje svetišta. Polako će se pripremati sve što se može i treba, a najprije naručiti sliku sv. Ane;

c) dan nemoćnih - starijih osoba, bolesnih ili teško pomičnih. Uzeti njihova imena, obavijestiti ih i doći - ako oni žele - dovesti ih u crkvu na sv. misu nedjeljom u 10,30 ujutro. Taj dan će biti 30. listopada 1988. Te naše drage osamljenike razveselit ćemo našim društvom, pjevanjem sv. pjesama i službom sv. mise, na kojoj će oni biti posebno pozdravljeni, primiti sv. pričest, ako žele i ispovijed, sv. bolesničko pomazanje i sl. To je u Novom Zelandu vrlo uobičajeno. Skoro svaka župa to čini bar 3-4 puta godišnje i tako se povežu stariji pokretni i nepokretni. To je divno uspjelo i nama. Crkva je bila puna svijeta, jer su uz ove nemoćne došli i drugi da se vide i razvese-

le. Na žalost, više nam to nije uspjelo nikako, makar smo nastojali svim pokušajima više puta. Naime, netko se nepotrebno "pobrinuo" da ove nemoćne na razne načine učini nama nepokretnima. A neke su osobe i umrle ili teško oboljele - nepokretne i sl.;

d) Priprava za Božić. Želimo imati jaslice, tim više za djecu. Zato će Nick Jakas urediti špiljicu, a Lujza Šimunović dariva 13 malih gumenih kipića. Za buduće, naručit ćemo iz Rima. Dobit ćemo vrlo lijepe i velike (18 cm) kipove od tvrde plastike, koji će nam - ako Bog da - dugo trajati;

e) Program sv. božićnih misa bit će ovaj: u sv. Ane polnoćka, a u župnoj crkvi Holy Cross (Sv. Križa) u Hendersonu u 10,30 ujutro na Božić, kao i do sada. Tu sv. misu će po običaju slaviti dr. Palić, a don Ante će s njime koncelebrirati i propovijedati;

f) Novo uređenje svetišta kapele i križni put - slike - bit će lijepo dovršeno u svibnju 1989. godine, na zadovoljstvo nas i svih župljana župe Holy Family. Najviše zaslužni za to su Grgo Žutelija, Petar Božić, Jure Dorotić i Vlado Pušić. Visina troška je oko 2.000 NZD.

g) Za crkvu Baške Oštarije u Lici šalje se oko 500 DM itd. Vjerničko i hrvatsko srce kuca i daje. Dobri znaci početka misije. Bogu hvala![147]

Slijedeće nedjelje posjetilaca na sv. misi bilo je 41, pa 19, zatim 34 i tako do konca godine između 20 i 36 vjernika, osim na 15.VIII. kada je bilo 138 vjernika u procesiji i sv. misi, zatim 1.XI. - 86 i na Božić 196 vjernika.

Tabela desno prikazuje posjet sv. misi nedjeljom.

Godina	Nazočnih vjernika	Brojenje u listopadu
1988.	19-45	42
1989.	25-47	92
1990.	36-57	53
1991.	45-76	71
1992.	63-94	74
1993.	67-88	52
1994.	62-89	61
1995.	63-90	76
1996.	71-100	75
1997.	68-98	42
1998.	54-89	65
1999.	52-94	81

Brojenje u listopadu vršilo se u cijelom Novom Zelandu svake nedjelje. Dobiveni zbroj podijeli se sa brojem nedjelja u tom mjesecu i dobiva se prosjek.

U razdoblju 1989.-1992., posjet sv. misi na Uskrs bio je 180-252, a na Božić od 300 pa sve do 374. Ovo je nešto poraslo, jer su članovi budućeg Hrvatskog kulturnog društva bili u zgradi Hrvatskog katoličkog centra od lipnja 1991. do prosinca 1992. godine. Tada su nešto dolazili i na sv. misu. Odlaskom u novi hrvatski centar u McLeod Road prestali su dolaziti i na sv. misu.

Međutim, od 1993. do 1998. godine broj vjernika ipak nešto raste, kako običnim nedjeljama, tako i za Božić i Uskrs. Tu dolaze novi doseljenici, koji su kroz Domovinski rat stigli u Novi Zeland u vrijeme 1992.-1995. Oni su postali 85% redovni vjernici na nedjeljnim sv. misama i za Božić i Uskrs, a od onih starih doseljenika povremeno dolazi nekoliko obitelji. Na Božić dođe na dvije sv. mise između 350 i 370 osoba, a na Uskrs od 260 do 310, od čega su 85 % novi doseljenici.

Podijeljeni sv. sakramenti:

Godina	1988.	1989.	1990.	1991.	1992.	1993.	1994.	1995.	1996.	1997.	1998.	1999.
Krštenje	1	5	4	8	2	5	10	6	15	12	8	5
Prva sv. pričest	0	0	2	2	5	0	11	1	13	11	2	7
Sv. krizma	0	15	8	4	12	0	14	2	15	3	2	0
Vjenčanje	0	4	4	3	0	0	0	2	5	3	1	1
Pogreb	10	13	9	4	2	2	3	6	0	1	1	2

U korizmi je redovno bila pobožnost Križnog puta, i to petkom navečer kada je bivalo nazočno 10-25 osoba, i nedjeljom prije sv. mise, kada je bilo 40-50 osoba.

Procesije su redovne na blagdan sv. Leopolda Bogdana Mandića, na Majčin dan (u drugu nedjelju svibnja) i u nedjelju oko 15. kolovoza.

Blagoslov s Presvetim Sakramentom drži se redovno u prvu nedjelju u mjesecu (kao nedjelja Presvetog Sakramenta).

Radnim danom hrvatski svećenik govori sv. misu na engleskom za novozelandske vjernike u župi gdje stanuje. Naš narod - zaposlen (i mladi i stari, i mali u školi). Oni slobodni većinom su bez auta i daleko, pa im je nemoguće dolaziti u crkvu ujutro ili večer radnim danom. Zato nema drugih pobožnosti.

Šteta što nemamo mnogo pojedinosti iz ranije povijesti Hrvatske katoličke misije, ali zaustavimo se malo na ovome što imamo iz novijega vremena.

Prvi pozdrav Hrvatima

Katolička Crkva u Novom Zelandu slavila je doista svečani jubilej - 150. obljetnicu svoga Katoličanstva u Novom Zelandu. Slavlje se održalo u Alexander Parku , gdje se inače najviše održavaju utrke konja. To je bilo 19.XI.1988. godine.

Liturgijsko vijeće biskupije tražilo je i naše sudjelovanje. Don Sebastijan dr. Palić bio je vrlo teško bolestan (već 7 godina od leukemije) a Hrvatska katolička misija - oko novodošlog don Ante Klarića - brojila je tek malu skupinu od dvadesetak osoba. Na poziv Liturgijskog vijeća biskupije mi smo se odazvali koliko je bilo moguće. Uzeli smo u katedrali sat klanjanja ujutro od 5 do 6 sati, pjevački zbor je pjevao crkvene pjesme, a u 10 sati također smo sudjelovali na glavnoj svečanosti, makar mala grupa.

Sudjelovanje na glavnoj svečanosti ponudili su i Jugoslaveni, tim više što su oni prije, kao jedini Jugoslaveni vjernici, imali dodir s crkvenim osobama u biskupiji. Oni su kao mala grupa došli sa jugoslavenskom zastavom, a mi sa zastavom Gospinom, koju je msgr. Jure Marinović dao učiniti 1953. godine i stavio na njoj natpis na hrvatskom i engleskom: "Kraljice Hrvata moli za nas". Mi smo kao misija bili prisutni među etničkim grupama. Kad je na pozdrav domaći biskup msgr. Denis Browne pozdravljao sve goste i etničke skupine, on je pozdravio i hrvatsku skupinu na čelu s hrvatskim svećenikom. Engleskim svećenicima to sve nije bilo ni poznato ni zanimljivo, jer oni su iz prošlosti, a i politički, poznavali većinom Jugoslavene, a ne Hrvate.

Na taj biskupov pozdrav Hrvatima, neki su Jugoslaveni reagirali i htjeli su da se preko razglasa to ispravi i njih pozdravi - ali nisu uspjeli. Oni su zastavu isticali kao znak svoje prisutnosti. Nama se nisu htjeli pridružiti, jer je natpis na zastavi "Kraljica Hrvata", a oni pjevaju "Kraljica Kršćana". Oni su da se istaknu, nakon službe u nastupu raznih etničkih aktivnosti ponudili izvesti mali ples djece u narodnoj nošnji uz solo pjevanje pjesme "Kad se Cigo zaželi...". Sreća da narod ne razumije hrvatski, a netko ni vjerski.

Put u Kaitaiu

Dne 13. srpnja 1988. don Ante je išao autobusom u Kaitaiu, mjesto koje se nalazi 320 km sjeverno od Aucklanda. To je zaista bila prava avantura. On ne zna engleski, a njega ne zna nitko u Kaitai. Uživao je gostoprimstvo Jacka (Ivana) i Vere Katavić, divnih ljudi i praktičnih vjernika. Navečer 14. srpnja bila je sv. misa u župnoj crkvi. Zimsko doba, kao kod nas polovicom siječnja. Noć dobro zašla, kiša - otvorilo se nebo, a oni - ostavili farme i došli. Bilo je prisutno oko 43 muškarca srednje dobi, oko 20 žena i četvero djece. Vesele se, pjevaju, mole, ali - "ubilo" ih kad je don Ante rekao da je Hrvat.

Kako su se naši kopači smole pred 60 godina razočarali u jugoslavenstvu, tako su se ovi razočarano povukli od hrvatskoga svećenika. Oni pjevaju "Rajska Djevo Kraljice Hrvata" (u Aucklandu znaju okrenuti "Rajska Djevo Kraljice Kršćana") i njima to ne smeta. Ne misle baš ni Gospu okriviti, ali don Anti kao svećeniku - zamjeraju.

Naša Hrvatska katolička misija još će dolaziti njima u manjoj grupi dva-tri puta i pjevat ćemo svete i hrvatske pjesme, ali nisam više vidio one mlade ljude, u onom broju, pa ni nedjeljom. U župi Kaitaia živjele su 1988. godine 102 hrvatske obitelji. Stariji govore hrvatski. Najviše rade na svojim stočnim farmama, a neki u industriji (u gradu). U filijali Waiharara ima najviše naših. Sagradili su 1975. lijepu crkvu sv. Ćirila i Metoda.

Prva hrvatska procesija

Sveta Marijanska godina završavala je u cijeloj Crkvi na blagdan Velike Gospe 1988. godine. Tražili smo svaku svetu prigodu da narod obavijestimo o našoj maloj misiji i gibanjima u njoj. Najavljivali smo procesiju s Gospinim kipom za nedjelju 14. kolovoza u 10,30 ujutro. Župnik Leo Doyle, Irac, dao nam je iz župne crkve krasni - ne osobito velik - kip Gospe Fatimske. Glavno je da je Gospa i da ima krunu na glavi. Dvije djevojke i dva mladića u hrvatskoj narodnoj nošnji nosili su kip. Pred crkvom sv. Ane ima mjesta - slijepa ulica i poljana. Bilo je nazočno 138 osoba. To je bio najveći broj do tada. Procesija je išla dvorištem crkve i slijepom ulicom Cole Place. Ugodno smo bili iznenađeni - hvala Bogu i Gospi.

Procesiju je vodila Gospina zastava sa natpisom na hrvatskom i engleskom: "Kraljice Hrvata moli za nas!"

Gost sa sjevera

Dne 21. siječnja 1989. došao je k nama O. Vjekoslav dr. Lasić, dominikanac, hrvatski dušobrižnik ledene Skandinavije. Nastanio se kod OO. Dominikanaca u St. Benedikt St. 1.

Sutradan, u nedjelju 22. siječnja, on je slavio sv. misu i govorio o hrvatskom uskrsnuću, koje po Božjim i svim drugim putovima - dolazi! Prisutno je bilo 70 osoba.

Govorio je razumom i srcem - kao: contra factum non datur argumentum. Nisam čuo ni jedne pritužbe. Bili smo s njime nas tri hrvatska svećenika i on četvrti. Izgledalo je kao da mi prvi - na Južnom polu - slavimo zoru demokracije!

Ali, gdje ćemo na objed? Treba hrvatski prostor da možemo "razdrobiti" i onu "duhovnu hranu" za naš duh i srce (slobodni razgovor).

Msgr. Jure Marinović, don Sebastijan dr. Palić (tada vrlo teško bolestan, s nama je bio, trpio, oči dizao k nebu i šutio od boli - do 39 dana ostavit će nas i poći u raj na vječni počinak), dr. Vjekoslav Lasić i don Ante Klarić bili su u obitelji Barice Miličić iz Slavonske Kapele. Hvala Bogu i za ovu tako potrebnu duhovnu injekciju ovome narodu! Propovijed dr. Lasića uozbiljila je i poučila mnoge o povijesnoj istini hrvatskog naroda.

U Kaitai

Na proslavu 1120. godina od smrti sv. Ćirila išli smo u Kaitaiu 19. veljače 1989. godine. Bog nam je dao - nama siromašnima - divnu prigodu te smo mogli poći sa autobusom, koji je Ivica Dernaj dobio od svojeg poduzeća na probnu vožnju. Išlo nas je 43 osobe.

Domaćini u Waiharara, 25 km od Kaitaie, slavili su tu svečanost u crkvi sv. Ćirila i Metoda, koju su sagradili. Tu je veća kolonija Hrvata. Bilo je divno. Crkva puna. Oni su vjernici pa i nas kao takve vole. Spremili su za našu skupinu i svoj narod - pekli, kuhali i pjevali - divno i obilno.

Kad se don Ante na koncu zahvaljivao u ime svih, djelovalo je malo čudno kad bi spomenuo hrvatstvo i domovinu Hrvatsku. Smatrao je da svojim vjernicima ne smije tajiti radosnu istinu da smo svi mi Hrvati i neka to polako priznaju i shvaćaju (o tome misle).

Bolest don Sebastijana Palića

Dr. Price nam dalje piše o don Paliću:

"Još u Dargavilleu zdravlje ga nije najbolje služilo, ali on se nije štedio. Radio je sve što je njegova svećenička služba tražila i trebala.

Živio je u župskoj kući Onehunga kroz 17 godina i dva mjeseca. Župnici Fr. Patrick O'Reilly i Fr. Frank Shanahan bili su pažljivi i vlč. Seby se je osjećao sretan. Ipak, bolest je činila svoje.

Zadnje godine

Vlč. Seby je zadnjih osam godina bolovao od leukemije, a neki misle i više, čak 12-15 godina. Mnogo je pušio. Noge su mu oticale te je nosio papuče. Često je morao mijenjati krv da produži život. Uza sve to ipak je, koliko je mogao i uz napor, bio na službi i u društvu sve do deset dana pred smrt. Nikada se nije tužio na bolest. Trpio je i bolno nasmijan htio i društvu sakriti svoje muke. Ali, pogled blag i mio kazivao je stanje duše koja trpi.

Nekoliko je puta prebačen u bolnicu Greenlane i primao pomoć. Ipak, i on je slutio da je blizu kraj. Posljednjih tjedana pred smrt vidjelo se da je više zabrinut za dobro drugih, nego za svoje."[148]

Ante Ćulav priča da je don Sebastijan nekoliko dana prije svoje smrti posjetio na svome odjelu jednog umirućeg - tješio ga i pripremio za kršćansku smrt. Uvijek je imao sv. ulje uza se.

To je oznaka duša predanih Bogu.

Smrt don Sebastijana Palića

Dr. Price nastavlja:

"Naš don Seby ostavio nas je tiho i smireno u rano subotno jutro 4. ožujka 1989. godine u aucklandskoj bolnici Greenlane. Kako je bio Blaženoj Gospi predan, tako je ona rano ujutro na svoj dan, u subotu, 'došla po njega' i odvela ga kao Majka da bude uza Nju."[149]

Hrvati u katedrali

Hrvatska katolička zajednica oprostila se je od svog dragog patnika i revnog dušobrižnika 7. ožujka večer u katedrali sv. Patrika. Sv. misu je slavio pokojnikov kolega don Mate dr. Kolić, uz koncelebraciju hrvatskih svećenika msgr. Jure Marinovića, don Ivana Lunjevića i don Ante Klarića te petnaestak mjesnih svećenika pokojnikovih prijatelja. Tom prigodom govorili su msgr. Jure Marinović i don Mate dr. Kolić. Katedrala je bila puna našeg svijeta i nešto drugih narodnosti.

Sprovod

Sprovod je bio u srijedu 8. ožujka 1989. godine u 11 sati u župnoj crkvi u Onehungi. Prisutna su bila dva biskupa, tj. mjesni ordinarij Denis Browne i umirovljeni aucklandski biskup John Mackey, okruženi sa 62 svećenika. Biskup Denis u homiliji iznio je misli Evanđelja i primijenio na život pokojnika, koji je revno i neumorno služio svoje svećeništvo.



Sprovod

Nakon sv. mise govorio je u ime hrvatskih svećenika i u ime svoje i pokojnikove biskupije u Skopju, njegov školski kolega i pratilac - skoro cijelog života - don Mate dr. Kolić. U ime hrvatskih vjernika u Aucklandu lijepim riječima se oprostio od hrvatskog dušobrižnika njegov

orguljaš i zborovođa hrvatske misije Stjepan Mataković. Osobito je na sprovodu bilo vrijedno zapaziti doprinos župnih etničkih grupa, npr. samoanske, maorske i drugih, koje su po svojim narodnim običajima počastile dragog pokojnika na rastanku sa njegovim smrtnim ostacima.

Samoanci su općenito poznati kao vrsni pjevači. To je njihov lijepi zbor i ovom zgodom pokazao pjevajući na svom jeziku za vrijeme sv. mise.

Mnoštvo našega svijeta, a osobito župljana župe Onehunga, gdje je pokojnik živio i radio punih 17 godina, došlo je reći mu zadnji put: "Hvala!"

Djeca Onehunge, koja su ga ljubila kao oca, jer je bio sav za njih i oni kao njegovi, rekli bi mu: "Zašto nas ostavljaš kao sirote?"

Vjernici župe Onehunga, osobito etničke grupe, rekli bi mu: "Vodio si nas k Bogu - ne zaboravi nas kod Boga!"

Hrvatski vjernici rekli bi mu: "Naš si i bio si s nama. Pomozi nam u ovom životu jer dobro ga poznaš i moli da vječno budemo s tobom i ti s nama gore u nebu!"

Drugi prijatelji i Hrvati rekli bi mu: "Znamo da si nas ljubio i želio k sebi. Oprosti što smo se oglušili. Pomozi da nam ova i vječna budućnost bude bolja - Božja!"

Osobito je bio dirljiv prizor zadnjeg ispraćaja iz župne crkve Uznesenja Marijina u Onehungi do ceste. Taj prostor u počasnom dvoredu ispunila su djeca sa cvijećem u rukama. Ona ista djeca koja su ga osjećala kao svoga i on njih kao svoje. Ona ista djeca kojoj je pokojnik često dijelio slatke lekcije Božjeg nauka i blaga vjere, zaslađene na koncu slatkim bombonima ili sličnim. Ta djeca su nam u tom prizoru šutke govorila "iz kuće nebeskoga Oca (crkve) otpušten je riječima 'u raj poveli te anđeli... naša nevina srca prenose ga na vječni počinak i predaju mu dušu Bogu, a izmučeno tijelo zemlji'".

Pokop u Panmureu

"Velika povorka pobožnog naroda u kolima pratila je lijes do svećeničkog groblja u Panmure, na jugu Aucklanda gdje je tijelo sahranjeno u zemlju, po običaju novozelandskome."[150]

Obred nad grobom opisao je pokojnikov prijatelj, hrvatski književnik Veljko Ćurin ovim riječima:

"...iza službenog obreda, koji je obavio nad grobom mjesni biskup Denis Browne, u ime hrvatskog naroda i svoje osobno, nad grobom se oprostio od pokojnika vrlo

lijepim i posebno dirljivim riječima, njegov nasljednik, don Ante Klarić, koji je nedugo prije došao iz Hrvatske.

Među ostalim, on je rekao: '...kad ne možeš počivati u grobnom krilu majke Domovine, neka na tvom krilu počiva grudica 'Lijepe naše', koja je slavom ovjenčana, patnjom okrunjena, mučeničkom krvlju svojih svetih sinova i kćeri natopljena, i suzama zalivena.'

Položio mu je nad srce grudicu hrvatske zemlje i završio prema riječima Vladimira Nazora:

Neće mu propasti
ni ime ni lik,
Njemu mrtvom mi smo
ŽIVI SPOMENIK!"[151]

Msgr. Price je za sprovod tiskao sličice s ovim tekstom:[152]

Živio je smjerno,
Bogu i narodu,
služio je vjerno!
Počivao u miru!
Lived modestly,
He served God and
people devotedly.
May he rest in peace.

Za ovdašnje Hrvate dano je 200 sličica, a za Janjevo je poslano 300.

Njegova osoba

Vlč. Seby je bio vrlo jednostavan, inteligentan i iskren čovjek kojeg je lako zavoljeti. To potvrđuje sve prednje izneseno o njemu. Ipak, ovdje donosimo mišljenja dobrih vjernika, koji su dugo i često bili suradnici i pomoćnici pok. don Sebastijanu dr. Paliću.

a) Ante Ćulav piše:

"Nakon dužeg razmišljanja dolazim do zaključka da naš vlč. Sebastijan nije nikad imao sigurno tlo u životu da razvije svoje sposobnosti kao čovjek i kao svećenik.

Kao sirotan (majka rano umrla), imao je velike patnje. Možda je zato i pozvao kolegu u školi Matu Kolića da pođe s njime u sjemenište.

Poslijeratna klima predstavljala je veliku zapreku u njegovu životu.

Dolazak u Novi Zeland za dugo mu nije pružao mnogo mogućnosti. Usprkos svega on je sačuvao osjećaj prema bratu čovjeku. Bio je čovjek neizmjernog trpljenja. Njegov način u nekim postupcima nama je ostao nerazumljiv, ali - ni mi nismo s njim trpjeli i ne možemo ga shvatiti potpuno, makar smo željeli. I on je to osjećao i trpio.

U nekim zgodama radije bi se udaljio nego da upornošću bude veće zlo. U aucklandskoj župi Glen Eden živio je kod jednoga vjernika."[153]

b) Don Jure piše:

"Vlč. Sebastijana naši su ljudi vrlo cijenili i voljeli, makar nisu u crkvu išli.

Starosjedioci su u njemu gledali seljačkog filozofa, koji zna prikazivati duboke vjerske istine i narodnu mudrost vrlo privlačno. Njegove šale i priče znane su dobro u Novom Zelandu.

Po Evanđeosku i on je 'bio mudar kao zmija, a bezazlen kao golub.' (Mat. 10,16) Čudo je Božje, da vlč. Palić nije došao do sloma živaca zbog nepravde. Svojom strpljivošću sve je svladao.

Koliko bi Hrvatska katolička misija napredovala i uspješno djelovala kroz ranijih dvadesetak godina, dok je Fr. Sebastijan bio zdrav i mlad - da nije bilo što je bilo", vapije msgr. Jure Marinović.[154]

c) Veljko Ćurin, hrvatski književnik u Novom Zelandu piše u Slobodnoj riječi o pokojniku ovo:

"Činilo se, sva iskonska snaga janjevačkih stanovnika utjelovila se je u našem svećeniku Sebastijanu Paliću. Svestrano naobražen, tih, miran i beskrajno ponizan, nepokolebljiv u ljubavi za svoj hrvatski narod i njegovu bolju budućnost, našao je način da se kao Božji sluga približi i služi vjerske potrebe, i one druge, nažalost mnogobrojnoj jugoslavenskoj zajednici.

U ovom do skrajnosti materijalističkom svijetu, dr. Palić je svojom bezdanom darežljivošću bio stalan i vidan primjer da još uvijek postoje mnogo veće i svezahvatnije ljudske vrijednosti, čiji utjecaj na život i društvo je mnogo značajniji i trajniji.

'Naš Sebo' - kako su ga zvali svi njegovi prijatelji, bio je jedno od onih rijetkih ljudskih bića, koje će - bez nastojanja i potražnje - izazivati poštovanje svih onih koji

će doći u doticaj s njim. U njegovoj staloženoj, skromnoj i nenametljivoj prisutnosti nije se moglo izbjeći osjećaju njegove duhovne i ljudske vrijednosti.

Bio je uvijek, i u kasnijoj dobi - za vrijeme teške bolesti - do nadljudske skrajnosti požrtvovan u svom odabranom zvanju... U tom je uzrok onog velikog poštovanja koje je dr. Palić netraženo i neprimjetljivo izazivao. S njim je to bilo prirodno, kao kiše i vjetrovi. On je znao biti blizak svakom, pa ma gdje i tko bio.

Kao što je živio tiho i nenametljivo, ali utjecajno i plodonosno, tako je i umro. Ljubio je iskreno i patio sve muke svoga hrvatskog naroda.

Janjevo i njegova porodica imali su posebno mjesto u njegovu srcu.

Pored svih životnih nedaća i teške sjete u dobronamjernim smješećim očima, imao je uvijek, često uz šalu, dobru riječ za svakoga. I kad je kudio nekog, oproštenje se je moglo naslutiti u njegovim riječima..."[155]

Svećenik

"Često bi govorio: 'Ja sam katolički svećenik najprije i dužnost mi je i radost služiti sve katolike bez obzira na njihova politička uvjerenja.' Znao je što su njegove prednosti i dužnosti kao svećenika i nije dopustio da njegovi osobni pogledi utječu na njegovu službu. Tako radi svaki pravi svećenik. Ali svoje vjerne Hrvate nije ostavljao. Bio je stalni član Hrvatskog kluba od njegova osnivanja, od 1972. godine. Nikada nije bio u Domu Jugoslavenskog društva. Kad bi ga upitali, što je on (Hrvat ili Jugoslaven), lakonski bi oštro rekao: 'Turčin!' To je pametnome čovjeku bilo dosta! Ponosio se svojim hrvatstvom."[156]

Dr. Price piše:

"Liturgijske promjene II. Vatikanskog Koncila bile su i nekim engleskim svećenicima teške za uvježbati i pravilno obavljati. Vlč. Seby je rado i veselo to vježbao i pravilno slavio. Satima je znao pripremati nedjeljna slavlja sv. mise bilo gdje ih je slavio.

Pok. vlč. Seby bio je čovjek-svećenik, koji je shvaćao da se treba oslanjati na druge, a najviše na Boga. Molio je oproštenje od Boga, a od ljudi želio je biti shvaćen i prihvaćen. Često bi govorio: 'O mrtvima ništa nego dobro.'

U Aucklandskoj biskupiji služio je 36 godina. Hvala Bogu za sve dobro, koje je Njegova milost po svećeništvu i čovještvu učinila - po vlč. Sebastijanu Paliću."[157]

Duhovit

Dr. Price dalje piše:

"Nikad nije izgubio smisao za humor ni praktičnu mudrost. Njegove izreke bi me često toliko oduševile, da sam ih dugo pamtio.

Znao bi reći: 'Ako nemaš konja i magarac će dobro doći'. Ili: 'Daj mi čašu vode kad sam žedan, a ne kad se utapam.' Ili: 'Pravda može patiti, ali nikad neće umrijeti.'

Kao student teologije na Propagandi (Urbaniana), među pedesetak raznih nacija iz svijeta, on je pokazivao - na svoj originalni način - šale i dosjetke.

Razredi su bili veliki i mladi Seby se je bojao biti pitan nešto od profesora. Sve se pitalo i odgovaralo na latinskome. Ipak je, jednom upitan, ustao i odgovorio: Ego habeo malum in capite'. Htio je reći kako ima glavobolju, ali je zapravo rekao: Ja imam loše u glavi' - što se može šaljivo još gore tumačiti.

Za vrijeme studentskih dana na Propagandi u Rimu, jednom je njegov razred bio u audijenciji kod Pape Pia XII. Po protokolu, svaki je student trebao kleknuti i poljubiti prsten Papi na ruci, kad on dođe do njega. Uz vlč. Seby stajala su dva vrlo visoka studenta iz Afrike. Oni su to učinili, ali kad je Papa došao k vlč. Seby, on je kleknuo. Dok se je dizao Papa reče: 'Ustani', a vlč. Seby odgovori: 'Ja sam Zahej', što znači malen čovjek iz Evanđelja. Papa se zasmijao."[158]

V. Ćurin priča:

"Don Sebastijan je posjećivao naše ljude da ih vidi, upozna, pozdravi, s njima malo popriča i nešto duhovno pomogne.

Tako je došao jednom našem čovjeku, koji je živio na farmi i uzgajao svinje. Imao je obitelj i troje lijepe i zdrave djece. Pita on oca: 'Jesu li djeca krštena?' - 'Nisu', odvrati ovaj, 'pa što im to treba. Vidite da lijepo mladi, zdravi rastu i napreduju i bez toga.' I don Sebastijan ušuti.

Domaćin pozove njega da mu vidi farmu, kuću i imanje. Oni pođu. Don Sebastijan, videći mlade i zdrave debele svinje, reče kao sam za sebe, ali glasno: 'zaista lijepo i svinje napreduju, zdrave, velike, debele, a nisu ni one krštene.' Na tome je ostalo. Ali, milost je Božja djelovala na oca i majku, i nakon 15 dana oni ugovore sa don Sebastijanom krštenje i - prije za pouku djece. I obave sve lijepo.

Drugom zgodom, don Sebastijan je vozio auto, ali nije bio pravi ni odvažni vozač, a ni auto nije bio odličan. Jednom ga zaustavi prometnik i počne 'ovo i ono' pitati o autu i ispravama. Don Sebastijanu se žurilo pa reče: 'Ja idem čovjeku koji umire i tre-

bam kao svećenik biti kod njega prije smrti njegove. Ako to ne bude, Vi ćete biti krivi za njegovu zadnju želju da nije ispunjena.' - Ovaj zbunjen na to pusti ga bez ičega, a bilo je posla na autu.

U svojoj životnoj vjeri don Sebastijan je neposredan i s dragim Bogom.

Jednom predvečer pozvan je bolesniku, dok je bio na župi gore na sjeveru. Treba ići preko šume Mangamuka, sprema se oluja. Njegov motorbicikl i on - vozač, kao da nemaju pravog povjerenja jedan u drugoga. Ipak se ide, jer treba. U polovini brda motor stane, a kiša udari. Što sad? Don Sebastijan stane u stranu, pogleda na nebo i zavapi: 'Moj Bože, bolesnik treba Tebe, a ne mene. Ti možeš pomoći ako hoćeš. Molim Te učini da motor ponese i Tebe i mene, jer bolesnik čeka, a ja ne znam dokle. I', kaže don Sebo, 'ja kušam, upalim, sjednem i sve u redu. Nastavili smo svi ići i kiša, i motor i ja, i dragi Bog s nama, jer nosio sam sv. pričest.'

Tako je govorio čovjek, svećenik, koji je bio sve što smo mi drugi uvijek samo željeli biti.

Da! Don Sebastijan Palić neće biti zaboravljen, jer svi koji su ga znali, čiji život se je nekada ukrstio s njegovim, postali su iskru bolji i duhovno bogatiji", zaključuje hrvatski književnik, njegov prijatelj Veljko Ćurin.[159]

On sâm nije ništa pisanog ostavio nakon svoje smrti. Velika je šteta, jer je kroz cijeli život sigurno mnoge bilješke imao, a pripremao je i knjigu. Imamo samo tri stranice A4 formata napisane strojopisom. Vjerojatno je on to napisao, jer piše o sebi ovo:

"Stigao sam u New Zealand 13. travnja 1953. godine. Došao sam iz Vječnog grada, iz zavoda čije je geslo: 'Euntes docete, omnes gentes'.

Ovdje u Novom Zelandu više ima različitih naroda nego ono na Duhove u Jeruzalemu. U Zavodu de Propaganda Fide u Rimu bilo je oko 50 predstavnika različitih naroda, ali - jedna vjera. Ovdje u Novom Zelandu je jedna zemlja a različitih rasa (bolje reći: tabula rasa). Vjerujete ili ne: ova zemlja ima 411 religija. (Sad zamislite: od tih različitih životinja, divljih i nedivljih, ja moram razlikovati moje ovce).

Često me pitaju: 'Kako si došao u New Zealand?' Ja im odgovaram: 'Svako jutro kad ustanem, zapalim cigaretu da dođem k sebi. (Kao ono sv. Petar kad ga je anđeo izvukao iz Herodovog pržuna - zatvora, i kad je došao na čisti zrak pa kaže sâm sebi: 'Sada zaista znadem da je Gospodin poslao anđela svoga, te me izbavio...'). I ja pitam sâm sebe: Paliću, bolan, kako si stigao ovdje? Nema odgovora, ali fakat (stvarno je): Ja sam stigao!

Kad bi me prijatelj zapitao o zdravlju, raspoloženju i slično, na upit zašto pušim odgovorio bih: 'Pušim od muke.'"[160] To pokazuje - koliko je trpio.

"U svojoj dubokoj skromnosti znao je često reći: 'Znaš najviše se bojim kako će me tamo dragi Bog primiti', pa bi sa njegovim posebnim i dobrim podsmijehom dodao: 'Valjda će me još i izbatinati, jer nisam bio dobar'", piše dr. Price.[161]

Osvrt

Kao završetak o dragom pokojniku, donosim ovdje moj duhovno-privatni razgovor s njim – posthumno:

Dragi don Sebastijane dr. Paliću,

Kao Tvoj nasljednik u službi hrvatskog dušobrižnika u Aucklandu, časno je i pošteno pred Bogom, našom Katoličkom Crkvom u Hrvatskoj i ovom u Novom Zelandu, kao i pred našim hrvatskim narodom ovdje, i u moje osobno ime, reći Ti pred cijelom poviješću iskreno:

Hvala Ti naš dragi don Sebastijane dr. Paliću, mučeniče svoga svećeničkog zvanja za čast Bogu i dobro svome hrvatskom narodu.

Tvoj mukotrpni život, koji je počeo već nakon rođenja kad si ostao bez majke, bio je pun boli. U mladim danima si u tuđini bio bez ikoga svoga kroz duga tri desetljeća, da se još dovrši mjera kad si neshvaćen na svom idealnom poslu doživio još veće boli, koje znaš samo Ti i dragi Bog, koji Te je jačao i držao.

Izgledalo je da će se brže smrknuti, makar se još nije lijepo ni razdanilo, ali Tvoja skromnost i strpljivost pobijedila je s Božjom pomoću i dala drugima milost modernog etničkog apostolata u kojem si Ti kroz trnje brao ruže.

Lomila je Tebe kroz 35 godina Tvoga revnog apostolata teška ruka vladajuće sile koja je htjela prekrstiti ne samo dušu nego i krv našeg patničkog hrvatskog naroda. Trpjeli ste Ti i narod - najviše zbog prisilne osamljenosti. Težak je to udarac, tim više što je od svoga. Ta teška stvarnost produžila se i na mene, tj. moje vrijeme... i poslije. Tu patničku dušu pročitao sam u prvom našem susretu - nakon mog dolaska u Novi Zeland. Bilo je to u župnoj kući u Pt. Chevalieru, u društvu dragog msgr. Jure Marinovića.

"A kome i za koga?" bile su prve riječi, koje si mi tiho i vrlo osjećajno uputio pružajući mi ruku na pozdrav. Vjerujem još i danas da to nije bilo pripremljeno, nego spontano, iz bolna srca, kao krik proživljavanih patnja.

Nisam Ti ništa odgovorio. Ni tada, ni nikada poslije.

Nisam ih ni shvatio za neko vrijeme. Zatim sam osjetio da je to bol dobrog Pastira za raspršenim stadom. "Svojima dođe, njegovi ga ne primiše..." To je tragedija onog nutarnjeg udarca, koji boli još više, jer je od svoga i neočekivano.

Tvoja blaga i duhovita narav, mnogo je bila u gostima kod našeg naroda. To je bilo lijepo s obje strane. Ali, te gozbe nisu mogle utažiti žeđ i glad Tvoje revne svećeničke duše, koja je željela odgovor - tj. da narod i u crkvi posjeti svoga Boga i Tebe, svoga hrvatskog svećenika. Trpio si i to je normalno. Narod to zna i žali, a što je još teže - osjeća posljedice.

Moj dolazak u Novi Zeland bio je nenadan. Naši malobrojni dobri vjernici Hrvati u Aucklandu gledali su svaki dan s tugom Tvoje boli, Tvoj polagani odlazak tamo "kud za vazda gre se", kako kaže naš Mažuranić. Tražili su svećenika. Msgr. Jure je 1987. godine donio kardinalu Kuhariću i nadbiskupu splitskom dr. Franiću pismo u kojem članovi Hrvatskog kluba mole jednog svećenika za Auckland.

Ta molba je teško došla na srce Crkve u Hrvata iz dva razloga:

a) nemaju dosta svećenika ni za domaće potrebe,

b) u Aucklandu je stalno vrlo mali broj vjernika oko hrvatskog svećenika i teško je žrtvovati mladog ili poslati starijeg, koji će imati veće objektivne poteškoće.

Tako misle ljudi, a putovi su Gospodnji drukčiji.

Moj dolazak u Novi Zeland, makar nenadan, pokazao se kao bolje rješenje nego moj ostanak u domovini.

Nakon 36 godina teškog svećeničkog rada u mojoj Splitskoj nadbiskupiji, uz dobru volju više nisam mogao. Naime, već 24 godine bolovao sam od nepoznate bolesti. Ona je moga nasljednika na župi Opuzen, vlč. Josipa Bebića, dovela do dva udara - kapi i usmrtila ga. Njegova nasljednika vlč. Matu Kaleba već nakon dvije i pol godine udarila je jednako kap i - nepomičan, mlad i jak čovjek leži u krevetu već desetak godina. Radilo se, naime, u novoj župnoj kući u Opuzenu o teškoj podzemnoj radijaciji uvjetovanoj križanjem podzemnih voda. Ta radijacija djeluje na centralni sistem u mozgu. Liječnik neurolog meni je 1967. u Zagrebu kazao: "Ne znamo uzroka, nemamo lijeka, naginjete multipleks sklerozi - čuvajte se sunca i vruće vode." Ja sam to pokušavao i vrlo malo uspijevao, jer je to skoro nemoguće u mojoj Splitskoj nadbiskupiji, gdje i kamen "gori" i puca od vrućine, a nema šume za osvježenje. Najveća sreća - uz pomoć Božju - možda me je spasila što nisam bio vozač i sve sam obavljao pješice - makar vrlo teško. Moje kolege - nasljednici na župi, bili su vozači. Uz tu nepoznatu i nevidljivu bolest obavljao sam sve župničke dužnosti i

velike gradnje. Stanje u župama bilo je takvo da je svagdje to zahtijevalo.

Jadan naš hrvatski narod: uz siromaštvo, ratove koji su rušili, uz vremenska oštećenja zvana "zub vremena", trpi još i komunističko-političke intrige i nevolje. Tražio je utjehu u vjeri, Crkvi i svećeniku. Trebalo se dati Bogu i narodu. To je svećenički poziv. Ili tako ili izdati sve. A svećenik, dok svaki dan u sv. misi govori Isusove riječi; "Uzmite... Tijelo Moje," zar da drukčije radi? Mora se - po primjeru Isusovu - dati u svojim dužnostima. I hvala Bogu tako sam pokušao i radio. I davao se koliko se moglo. I bolest je došla do vrhunca da na koncu 1987. godine nisam bio ni za što: ni za bolnicu - jer ne prima kad se ne zna uzrok bolesti i nema lijeka, ni za grob - jer sv. Petar nije "spremio karte", ni za službu - jer sam psihički nesposoban, a ni za staračk dom - jer je rano. Sva su ova vrata bila kao zatvorena, a dragi Bog otvara nova. Msgr. Jure Marinović poziva me k sebi u Auckland. To izgleda sretno rješenje za obje strane. Mojoj nadbiskupiji neću biti na teret, a mala skupina Hrvata u Aucklandu vidjet će pred sobom svećenika - makar ne izgleda ono što žele - mlad. Naime, na mom odlasku iz domovine - pri pozdravu sa braćom svećenicima, jedan me upita: "Ante, koliko ti stoji karta za Novi Zeland?" Rekoh: "Oko 3.000 dolara, ali to plaćaju oni." Njegov spontani tihi odgovor bio je: "Mogao si i doma jeftinije umrijeti."

I tako sam - po Božjem planu - išao u nepoznato. Teško osjećam i sad, jer ne vozim, ne govorim engleski, vidim teško ozračje nevjere i politike, između čega se naš narod muči i gubi.

Upao sam u nepoznato i vrlo teško stanje. Za uzvrat, dragi Bog mi je pomalo vraćao zdravlje, toliko da mogu nešto raditi svećenički.

Tebi nitko ranije nije govorio, da Te ne povrijedi, a i zbog nesigurnosti dolaska svećenika. Kad su doznali za moj dolazak, rekli su Ti da Ti dolazim u pomoć, a ne kao nasljednik.

Nitko se - iz poštovanja prema Tebi - nije usudio o tome govoriti, pa ni ja. Ti si mukotrpno služio nedjeljom sv. misu u crkvi u Pt. Chevalieru u 11 sati, a ja u kapeli sv. Ane u Te Atatu South - u 10,30 ujutro.

Sastajali smo se skoro redovno u Pt. Chevalieru tjedno, ali razgovori su bili redovno vrlo obzirni i pažljivi, da Te ne uvrijede, jer si vrlo teško trpio. U svojim patnjama, Ti si vrlo malo govorio. Sve Ti je bilo teško, jer si sam sebi - zbog bolesti - bio najteži.

Slutili smo da se bliži kraj, ali - Bog zna to najbolje. Meni je mnogo uputa i obavijesti trebalo i očekivao sam to od Tebe, ali mi nisi mogao dati. Veliko i teško život-

no iskustvo ovog zaista teškog pastorala u izuzetnoj sredini, nije se moglo koristiti. A Ti si - tvrdo vjerujem - učen i marljiv - pisao i skupljao. Nisam mogao ništa vidjeti, ni pitati - pa ni primiti. Sva Tvoja kulturno-vjerska baština završila je - u nepoznatom. To je silna šteta. Tvoja smrt me je zatekla jer Ti si najbolje znao što bi i meni koristilo u službi.

Osjećao sam se teško. U takvom stanju sve prepuštamo dragom Bogu.

Doista, Ti si me na koncu svog putovanja pitao: "Kome i za koga si Ti došao, a ja cijeli život žrtvovao?" Sve ne znamo mi, ali zna Bog.

Već 10 godina čujem Tvoju i moju grupicu vjernika koji priznaju točnost one stare hrvatske izreke: "Ne znamo što imamo, dok imamo. Tek gubitkom toga upoznat ćemo pravu vrijednost!" I oni su tako upoznali Tebe, osobito oni koji nisu bili bliski s Tobom.

Dragi don Sebastijane, hvala Ti za sve pretrpljeno, učinjeno i darovano Bogu i svom dragom hrvatskom narodu! Prati nas s neba i do našeg neba.

Hvala!

Proslava 110 godina od dolaska Hrvata u Novi Zeland

Proslava 110. obljetnice dolaska prvih Hrvata na Novi Zeland slavila se 30. rujna i 1. listopada 1989. opet u Waiharara, filijali župe Kaitaia. Skupina hrvatskih vjernika, oko 24 osobe, išla je na slavlje.

Naši vjernici u Waiharara slavili su 1979. godine 100 godina dolaska prvih Hrvata. Mi smo željeli ovom proslavom kazati im da su naši djedovi bili doista Hrvati. Za uzvrat njihovu gostoprimstvu u veljači te godine, mi smo im darovali dva velika postera: Sinjski Alkar na konju i obala - pejsaž Cavtat kod Dubrovnika za njihovu dvoranu, bivšeg Jugoslavenskog kluba, koji od 1995. nosi ime Dalmatinski klub.

Pomoć za Hrvatski hodočasnički dom u Rimu i Nacionalnu sveučilišnu knjižnicu u Zagrebu

Iz Rima nas je nenadano - kao i sve Hrvate po svijetu - posjetio O. Božidar Nagy, isusovac. On živi i djeluje u vječnom gradu Rimu. Govori hrvatske emisije na Vatikanskom radiju i zauzeo se da svim Hrvatima

pripremi Hrvatski dom u Rimu. Već je kupio zgradu i trebaju svi Hrvati svijeta pomoći isplatiti je. Došao je i k nama. Žalimo što vrlo malo možemo. Poslali smo 130 pisama uokolo. Vjerujem da je pomoglo.

On je u nedjelju, 30. srpnja 1989. godine, slavio sv. misu u kapeli sv. Ane. Bilo je 78 vjernika. Govorio je divno o radu Svetog Oca na ujedinjenju Europe. Vjernici su dali 1600 USD i Grgo Žutelija 1000 USD – ukupno 2600 USD.

Također je preporučio pomoć za gradnju i dovršenje Nacionalne sveučilišne knjižnice u Zagrebu. Pričao nam je o teškom stanju toga našeg tisućljetnog duhovnog blaga, koje se pod prošlim režimima na razne načine uništavalo, kralo, prodavalo tajno itd. itd.

Vjernici su dali ukupnu pomoć od 850 američkih dolara, a sâm Grgo Žutelija dao je 1.000 američkih dolara. To je ukupno 1.850 američkih dolara. To nam je spasilo obraz hrvatstva.

Novo nutarnje lice kapele sv. Ane

Mi, Hrvatska katolička misija koristimo kapelu sv. Ane u Te Atatu South, u južnom dijelu župe, na zapadu Aucklanda gdje je najviše Hrvata. Kapela je obična uzdužna četvorina veličine 21 m x 7,50 m. To je ranije bila školska dvorana za dva razreda osnovne škole. Župa je kupila pred petnaestak godina i služi kao kapela sv. Ane. Jednostavna drvena dvorana.

Kada smo 19. lipnja 1988. došli na prvu sv. misu u kapelu sv. Ane, našli smo običnu, jednostavnu dvoranu sa običnim stolom za oltar. Okoliš svetišta nije odavao estetiku niti pobuđivao na sabranost. Nakon Uskrsa 1989. godine, u travnju i svibnju, započeli smo preuređivanje nutrine kapele.

Glavna pomoć i nada bio nam je Grgo Žutelija, koji je u dućanu gdje je radio našao lijepi materijal za preuređenje. Župnik je dopustio i kad se uredilo, župljani i naš svijet bili su radosni. Radili su Grgo, Petar Božić, Jure Dorotić i drugi - svaki u svom zvanju. Skoro polovinu materijala je platio Grgo, a ostalo vjernici svojim darovima. Ukupni trošak je bio oko 1.900 $. Zavjese su bile 1.000 $, a ostalo oko 900 $. Svatko od naših ljudi je radio besplatno. Jedino je tapetar - hrvatski zet - radio za jeftiniju plaću na zavjesama.

Ovim uređenjem kapelu smo približili crkvenom prostoru. Novim nutarnjim zidom

i zavjesama ukusno smo izveli svetište. Naredne, 1990. godine, u kapeli sv. Ane smo postavili slike Križnog Puta, te nabavili ljepši i veći križ, kip sv. Ane, devet lijepih klasičnih crkvenih drvenih klupa, malo preuredili oltar, izradili crkvenu zastavu sv. Leopolda Bogdana Mandića i 13. svibnja 1990. godine Hrvatsku katoličku misiju u Aucklandu posvetili smo sv. Leopoldu Bogdanu Mandiću, do sada najsvetijem hrvatskom iseljeniku. Tada, 13. svibnja 1990., dali smo i našoj misiji službeno ime: Hrvatska katolička misija.

Još uvijek je duševno stanje rodoljublja kod naših dragih doseljenika-vjernika izgledalo takvo, da se je i taj potez smatrao opasnim za mir i sigurnost misije. S punim pravom smo se bojali zla.

Da ih to ne bi potreslo i ranilo u njihovu bolesnom jugoslavenstvu i općem kršćanstvu, hrvatski dušobrižnik im je prije, u veljači i ožujku 1990., u nedjeljnom Listiću donio popis svih hrvatskih katoličkih misija po svijetu, kako se one zovu na jeziku zemlje, gdje te misije žive. Svaka se zvala Hrvatska katolička misija ili župa.

Ovdje se do tada ime Hrvat nije smjelo čuti. Sve što je svagdje na svijetu normalno - ovdje je izgledalo reakcionarno, pa tako i ime svoje nacije. Zato su svjetska politička zbivanja, pad komunizma i raspad Jugoslavije mnoge uznemirili u duši i u društvu. Oni su svoj nutarnji pakao prikazali djelom. Možda su se htjeli otresti svojeg jada na najmirnijem prostoru - u našoj crkvi. Radije bih pomislio da je ovo stravično djelo izraz duše koja koleba između jugoslavenstva i hrvatstva, nego one, koja je zaspala u krilu svog jugoslavenstva. O čemu se radi?

Rušenje

Fr. Leo Doyle župnik župe Holy Family u Te Atatu, po običaju je išao i 10. travnja 1990. slaviti sv. misu u 9 sati ujutro u kapeli sv. Ane, u Te Atatu South. Otvorivši crkvu, skoro je doživio udar. Bio je sam. Imao je što vidjeti. Crkva je bila zatvorena. Unutra je sve opustošeno, razbijeno, razbacano - uništeno.

Kipovi Gospe i sv. Ane, harmonij, sve iz njega izvučeno, iskidano, projektor razbijen, zidni sat također, oltarnici razbacani, iskidani, dječja ministrantska robica - djelomično u WC školjki, knjige iskidane, neonska svijetla (oko 12 dugih) razbijena. Njihov prah, razbacan po cijeloj crkvi, odaje prizor teške ruševine. Sve stolice nasred crkve na hrpi - valjda za zapaliti.

Jadan dobri Fr. Leo. Taj dan nije slavio sv. misu. Malo se pribrao i došao po hrvatskog dušobrižnika, don Antu Klarića. Naš je stan u Te Atatu North. Idemo skupa u kapelu. Gledam, žalim, plačem i mislim se da li sam ja nešto kriv. Razabirem, jutros je utorak. Ja nisam bio u ponedjeljak u crkvi. Znači nisam ja ostavio možda otvoreno. Ne znam ni tko je ni zašto ovo učinio.



Kapela 10. travnja 1990.

Idemo zajedno na policiju, u osiguravajuće društvo i drugdje. Osiguranje će sve platiti. Možemo tražiti i kupiti sve što treba. Danas je Veliki Utorak. Sveto Trodnevlje počima prekosutra. Treba žuriti.

Nitko od naših vjernika još ne zna. Svi su na poslu. Tek večeras mogu pomoći. Jedino orguljaš Stjepan Mataković, umirovljenik, može s nama. Treba birati harmonij, male orgulje. Treba čistiti crkvu. Treba urediti svijetla, osposobiti što se može od nužnog namještaja i spremati se za službu. Župnik, orguljaš i ja obilazimo urede i dućane. Ne kuha se niti jede taj dan, do pred noć - lagano njihov cup of tea i keksi. Naše ljude tek mogu zvati oko 5-6 sati pred večer. Policija je sve slikala, ali ja zbunjen ne mislim na to. Jedan vjernik - "Kiwi" župljanin slikao je i poslije mi dao nešto za uspomenu. To je draga uspomena za album.

U stanu sam.

U 16,20 sati zvoni telefon i čujem - govori: "Don Ante, što da su vam razbili crkvu? Ja znam, to su napravili komunisti u Jugoslavenskom klubu" i spomene ime čovjeka (koji je možda bolji od njega).

Odvratim: "Kako vi to znate da se dogodilo, a nitko vam od nas nije javio? Znate li vi što govorite? Tko ste Vi i kako znate za događaj?" Reče svoje ime i - prekine.

Don Ante je razumio sve. Danas je 10. travnja - Dan NDH. Reče u sebi: "Hrvatska moja majko, lijepa čestitka i tebi i meni."

Nazove orguljaša i reče mu, a on će: "Nemojte s njime, nemojte s njime!"

Don Ante je razumio - hoće ga se uplesti u svađe. I zaključi kako onaj tko sam to zna, nije daleko!

Nakon 27 dana, 7. svibnja 1990., izlazi "smotani" članak u lokalnim novinama Western Leader, u kojem se miješaju komunisti, slijedeći demokratski državni izbori u

Hrvatskoj, hrvatski vjernici ovdje i 10. travnja. Izgleda da "mali" ne zna što misli i radi.

Nije uspjelo. Na taj članak smo odgovorili u istim novinama od 21. svibnja: "Mi žalimo zloću počinitelja, iako ne znamo tko je. Možda je drugog rodoljublja. Žalimo štetu, uvredu i smetnju, nanesenu ovoj župi Holy Family, jer je crkva njezino vlasništvo. Ona svaki dan ima misu (a mi samo nedjeljom). Žalimo nepozvanog komentatora, koji nelogično spaja razne događaje, čudno i neprihvatljivo piše. Mi opraštamo svima i idemo dalje."

Vjernici najbolje to ocjenjuju u vjeri i ljubavi, posjetom nedjeljne službe: na Cvjetnicu 98, a na Uskrs 220 - što je do sada najveći broj. Bogu hvala.

Tražimo drugoga

Don Ante Klarić je u Novi Zeland došao nepredviđeno - zbog neizlječive bolesti. U domovini su mu sva vrata bila zatvorena. Prijatelj don Jure Marinović pozvao ga je takva k sebi u Novi Zeland.

On se odlučio poći. Dobio je vizu samo za tri godine. Svi njegovi u domovini mislili su kako će umrijeti na putu ili uskoro dolje. Don Ante je došao u - za njega - bolju klimu i počeo se nakon dvije-tri godine pomalo bolje osjećati.

Ali viza je bila samo na tri godine. Don Ante i pastoralno vijeće Hrvatske katoličke misije pišu biskupima u Split i Zagreb da pošalju drugoga svećenika, jer se on ili mora vratiti ili produljiti vizu. U međuvremenu, druga struja onih kojima don Ante ne odgovara - traži promjenu - drugog svećenika.

Stvar je prikazana mjesnom biskupu u Aucklandu, koji na to piše kardinalu Kuhariću u Zagreb, na ruke ravnatelja hrvatske inozemne pastve, msgr. Stankovića, da se "utječe na don Antu da ostane ovdje, jer je on kroz kratko vrijeme - za dvije i pol godine - uspio formirati Hrvatsku katoličku misiju koja je značajni dio moje biskupije."[162]

Iz Zagreba msgr. Stanković piše: "Mi se čudimo da bi se don Ante povukao, jer se... upravo sad njemu otvara novo polje rada na kulturnom, vjerskom, karitativnom, socijalnom, moralnom i sl. polju. Zato molimo don Antu neka ostane i uvidjet će korist od toga..."[163]

Mjesni biskup msgr. Denis Browne uredio je kod novozelandskih vlasti i don Ante je dobio vizu i dozvolu za rad na "indefinitely time".

To je potvrdilo don Antin rad, na koji je do tada bila velika vika, kao na nespre-

tan, štetan, nepoželjan i sl., kako su govorili oni koji ne žele ući u Hrvatsku katoličku misiju.

Ta vika je još više rasla kad je pastoralno vijeće u rujnu 1990. dobilo zemljište od mjesnog biskupa i počelo tražiti zgradu za Hrvatski katolički centar.

6. 1990.-1999.

Uvod

Vjerojatno svagdje po svijetu hrvatske katoličke misije imaju svoju crkvu i svećenički stan. U Novom Zelandu toga nema. Nije imao hrvatski dušobrižnik dr. Mate Kolić, koji je stanovao u Wellingtonu 1952.-1997. Tako je nema ni hrvatski dušobrižnik u Aucklandu - niti pok. dr. Sebastijan Palić, niti sadašnji don Ante Klarić.

Zašto? - Jer nema velike žive crkve i nema se za koga graditi niti ima tko i čime! Vjerojatno je tako bilo i u Wellingtonu.

Etničke kapele

Osim toga, novozelandska katolička crkvena uprava ne dopušta gradnju velikih etničkih crkava, a one nisu ni potrebne. U gradu Aucklandu ima oko 28 katoličkih župa. Svaka župa ima veliku, funkcionalnu, a mnoge i modernu župnu crkvu. One su vjerojatno sve - u razno slobodno vrijeme - pristupačne etničkoj grupi, koja tu živi i treba sakralni prostor za službu. Ima 11-13 etničkih grupa, većinom polinezijske i azijske. Iz Europe postoje samo poljska, španjolska i hrvatska. Te etničke grupe nisu ni tako velike. Najveća je samoanska (sa Otočja Samoa). Ona ima 23 manje skupine u gradu Aucklandu. Njih vode župnici u sastavu svoje župe. Imaju svoja dva svećenika, ali na velikoj površini grada (90 km x 60 km) oni ih ne mogu sve okupljati zajedno. Taj je narod pobožan, plemenit i - karakter-

ističnо - općenito prirodno vrlo glazben. Pjevaju zaista vrlo lijepo i bez stručnih zborovođa ili orgulja, tiho napune crkvu da je užitak slušati. Ni oni nemaju velike crkve. Sagradili su 1996. godine veliku dvoranu sa 1.000 sjedala, uz druge potrebne prostorije - ali to nije crkva. Oni povremeno tu slave sv. misu i razne svečanosti, ali - to je društveno-kulturna prostorija.

Svaka etnička skupna može dobiti kapelu ili crkvu na besplatno korištenje. Jedino - ako hoće i može - plaća režijske troškove, kao što su struja, voda, čišćenje, košenje trave, dvorišta i parkirališta, i porez na zemljište crkve. To sve nije skupo ni mnogo.

U Novom Zelandu svaka biskupija prima sve etničke svećenike, uzdržava ih, daje stan, hranu i nagradu - bez ikakva tereta za njihove vjernike. To je velika sreća, osobito našem svećeniku. Naši ljudi ne trebaju plaćati ništa za svoju vjeru i crkvu - pa niti milostinju, ako neće. Lakše im je doći - i opet ih...

Hrvati već od svog dolaska na Novi Zeland, koncem prošlog stoljeća, ovdje su poznati kao stručni, radišni i sposobni ljudi. Uza sve to, izuzev kapelice sv. Ćirila i Metoda u Oratiji iz 1930. godine, naša vjerska zajednica koja datira iz 1904. godine nije imala nikakva svog vjerskog ni društvenog kutića ovdje u Aucklandu, niti u Wellingtonu. Društvena zajednica Jugoslavena dobila je svoju dvoranu, tj. kupila je zgradu za svoj Dom tek 1956. godine. Ali to nije pristupačno ni vjernicima ni hrvatstvu za vjerske obrede. To je društveno-kulturni prostor.

Ipak, Bog je providio.

"Hall"

U Wellingtonu skupina Hrvata organizirana u Hrvatski klub nabavila je malu zgradu za svoj društveni dom ("hall") već 1978. godine. U svitanju demokracije u Hrvatskoj 1990. godine, odluči se grupa vjernika u Aucklandu da im treba kutić izvan crkve i stanu tražiti takvu zgradu.

Naime, već od prosinca 1989. godine to nas ozbiljno zanima. Dne 3. prosinca 1989. imali smo krizmu za 15 mladih Hrvata. Uz mjesnog biskupa msgr. Denis Browne, bila su tri svećenika: msgr. Jure Marinović, župnik Fr. Leo Doyle, Irac, i don Ante Klarić. Uz 15 krizmanika, 15 kumova, roditelji, prijatelji i ostali vjernici - kapela je kao šipak bila zbijena, jer u nju jedva stane oko 130 osoba, a na misi je bilo 158! Dan lijep, kao ljeti. Želimo sve počastiti čajem, kavom, kolačima i sendvičima ali - na

ulici, jer drugdje nema mjesta! Od tada u nama raste želja za domom ("hallom").

U Hendersonu je na prodaju jedan stari "hall", ali nije za nas. Skup je, velik, stari i od opeka, koje treba rušiti za prijenos. Kad mislimo na zgradu, treba joj prije naći mjesto.

U tu svrhu 9. rujna 1990. posjetili smo biskupa Denisa Browne i zamolili zemljište kraj crkve sv. Ane gdje bismo postavili "hall". Zemljište je uz kapelu, ravno, veličine 70 m x 39 m.

Biskup je odmah dozvolio, uz uvjet da se razgovara sa župnikom i njegovim pastoralnim vijećem i da nam se pravno utvrdi - osigura pravo korištenja uz uvjete: držati uredno, plaćati Općini godišnje mali zemljišni porez i - dok nas ima kao vjernika Hrvata u Aucklandu. Tu pravnu stranu uredit će hrvatski odvjetnik Mate Franković, koji je poslovni kolega s pravnikom biskupije.

Brigu oko nalaženja i kupnje "halla" za hrvatsku vjersku zajednicu preuzeo je na sebe Grgo Žutelija. Našao je lijepu prigodu, zgradu dobro sačuvanu, veliku 19 m x 15 m, uz prikladnu cijenu - 56.000 novozelandskih dolara, sa prijevozom i postavljenjem na mjesto, tako da zgrada i unutra bude uporabljiva. On će još mnogo puta ugovarati sa vlasnikom da nam sačuva zgradu za nas. On će u fond dati dar od 5.000 dolara i raditi na zgradi i oko nje što treba ljepše i prikladnije puna tri mjeseca, kao pravi zaljubljenik u nju i u svoje Hrvate. I uspjet će i nama mnogo pomoći. Zato je proglašen utemeljiteljem Hrvatskog katoličkog centra.

Zgrada, koja je ranije bila masonska loža u Westfordu, 70 km sjeverno od Aucklanda, kupljena je u Kumeu (zapadni Auckland) i spremljena na crkveno zemljište u Cole Place, Te Atatu South, uz kapelu sv. Ane, 27. svibnja 1991. Blagoslovio ju je biskup Browne 20. listopada 1991. godine.

Put do hrvatske zgrade

Težak je bio put do ove zgrade. Ali, eto sreće! Sad najednom ima mnogo Hrvata. Rodila ih demokracija u Hrvatskoj. Hvala dragom Bogu. To nas veseli. Naime, padom komunizma i propašću Jugoslavije, iz Jugoslavenskog kluba u Aucklandu bježi skupina članova van u lipnju 1991. godine. To su oni, koji su do jučer vladali, a danas izgubili šanse. Imaju malo bolji politički nos. Vladali su tamo pa žele i kod nas, jer oni "znaju" vladati.

Čuli su lani da se u crkvi i oko nje nešto govori o nekoj zgradi Hrvata. Pa kako to bez njih? I kroz pet mjeseci sazivaju sjednice na kojima mnogo govore, samo da ne reknu ono što misle. Najviše ih muči ime zgrade. U stvari, oni ne mogu zamisliti da nešto bude izvan njihova dometa. Opstojnost Hrvatske katoličke misije i vjerske osobitosti ne mogu shvatiti. A hrvatski dušobrižnik i njegovo pastoralno vijeće naivno nude 9.500 dolara da se plati polog, kupi zgrada i osnuje hrvatsko vijeće koje će sve to voditi i upravljati.

Oni ne prihvaćaju. Dragi Bog nas čuva, a mi to ne opažamo! Na šest teških sjednica uvijek je kleveta na vjernike: "Vi radite protiv jedinstva Hrvata, mi nećemo pomagati crkvu ni dati zgradu na crkvenu zemlju" itd. itd. I konačno su pristali da mi - odijeljeno od njih - kupimo "garažu".

To je naše vjernike nemilo zbunilo. Zašto ne prihvaćaju naš novac, poziv na složni rad i zajedništvo? Kad je Grgo sve doznao o zgradi, 5. veljače 1991., župnik Leo Doyle, Grgo i don Ante išli su to vidjeti. Popodne u pet sati s Grgom išli su Ante Ćulav, Valent Kušt, Jure Dorotić, Marko Nuić i Ivica Dernaj. Svi su zadovoljni i sutradan na sastanku pastoralnog vijeća zaključeno je platiti polog za "hall" i s biskupom razgovarati i sve urediti.

Zgrada je tu!

Vjernici se prekrste i reknu: "Da"! Bože pomozi. Uplate polog 7. veljače 1991. i zgrada se očekuje oko 23. svibnja. I dovezena je. Hvala Bogu. Ima se što vidjeti: 15 m x 19 m. Velika i lijepa - za naše tadašnje prilike dovoljna. Zgrada je predana na uporabu 31. svibnja 1991. godine.

Odmah se čisti i dotjeruje da se u nedjelju može servirati čaj i kava. Vjernici su sretni. Dižu ruke u znak V - pobjede. Zdušno se raduje. U nedjelju 9. lipnja unutra ćemo počastiti msgr. Juru za imendan - sv. Juru.

Tijekom tjedna dolaze i "naši Hrvati". Čude se i vesele, jer su i oni Hrvati. Neočekivano i lijepo, veliko. Hrvatska misija i članovi Hrvatskog kluba vesele se i njima. Primaju ih rado, ništa se ne pita. Svi kao jedan uhvatimo se posla svake vrsti unutra i vani - u zgradi, u dvorištu, na parkiralištu itd. Bit će posla još dva mjeseca, jer mi želimo kulturno i lijepo. I zaista radilo se složno i dobro.

Hrvatska katolička misija imala je uštedene milostinje 9.500 $, msgr. Jure dao je

u dva navrata ukupno 14.000 $, Grgo Žutelija 5.000 $, Hrvatski klub 6.000 $, Ivan Jurlina 3.000 $, tri hrvatske katoličke misije iz Sydneya 7.800 $, doprinosi vjernika oko 19.000 $ i jednogodišnji kredit biskupije - 10.000 $. Cijena zgrade s prijevozom i postavljanjem jest 56.300 $. Osobitu je pomoć dao Ray Vukšić i njegova tvrtka Vukšić-Borić u izgradnji cijele drenaže i parkirališta. Radove su vodili Jerko Didović i Smiljan Unković. Ukupna cijena radova je bila 27.345 $. To je njihov dar našoj hrvatskoj katoličkoj zajednici. Hvala im! Zaslužuje hvalu i priznanje i Mile Batistić, koji je darovao 3.000 $ za nacrt i izvedbu novog stropa u zgradi. Također su radove radili razni majstori, kao drvodjelci Grgo Žutelija, Pavao Šain, Petar Božić, Petar Dorotić, Bajurin Ivo - poneki i duže vrijeme. Branko Torbarina je dobrovoljno oličio cijelu zgradu. Svima neka je srdačna hvala i Bog im platio!

Blagoslov zgrade

Blagoslov nove zgrade obavio je svečanim bogoslužjem 20. listopada 1991. mjesni biskup preuzv. Denis Browne u nazočnosti pet svećenika i oko 200 hrvatskih vjernika. Prisutna su bila i četiri hrvatska svećenika: msgr. Jure Marinović, vlč. Mate dr. Kolić, hrvatski dušobrižnik u Wellingtonu, vlč. Ivan Lunjević i don Ante Klarić, kao i župnik župe u kojoj se nalazi naš centar i kapela, Fr. Leo Doyle, Irac. Gost iz Hrvatske bio je Mihovil Montiglio, iz Ministarstva vanjskih poslova.



Blagoslov Hrv. Kat. Centra 20/10/1991

Program: Zdravo Djevo - pozdrav dr. Mate Kolića, - blagoslov zgrade i dvorišta, - Lijepa naša - sv. misa - propovijed biskupa. Nakon sv. mise govor Veljka Ćurina - recital: Anka Petričević - s. Marija, klarisa: "Evo nas, Marijo naša, pred tvojim predivnim likom" (recitira hrvatski i engleski Anita Vlašić) - Izražaj radosti - msgr. Jure Marinović - Tebe Boga hvalimo!

Stavljena je na nutarnji ulaz spomen-ploča, koju je otkrio biskup. Tiskane su i spomen sličice:

BOG I HRVATI!
Blagoslov Hrv. Kat. Centra
Auckland 20.10.1991.

Croatian Cath. Centre
blessed by the Most
Rev. Bishop Denis Browne
Auckland 20.10.1991.

Don Ante Klarić je svima zahvalio ovim riječima:

"Preuzv. gospodine Biskupe, draga braćo svećenici, dragi gosti i dragi moj hrvatski narode.

Makar je naše veselje danas pomućeno teškim strahotama stanja u domovini Hrvatskoj, ipak se mi danas ovdje veselimo skromno, ali iskreno, ovom velikom događaju. Imamo svoju kuću, imamo svoj Dom. Nismo beskućnici ni sirote. Za sve ovo od srca zahvaljujemo dragom Bogu i Vama preuzv. gospodine biskupe Denis, jer ste nam - sa dragim župnikom Fr. Leo Doyle - očinski pomogli doći do ovoga uspjeha. Hvala Vam. Hvala i vama draga braćo svećenici i drugi gosti što ste danas s nama, a posebno hvala i čestitam tebi, dragi moj hrvatski narode.

Bili ste bez kuće, bez zajedništva, bez prava na svoje ime i svoju narodnost, bez istine o svojoj narodnoj i crkvenoj povijesti, raštrkani po "suburbima" i "motorwayima" Aucklanda. Bili ste kao ljudi, koji svečano traže i čekaju, a ne primaju. I tražili ste, i trpjeli ste, i šutjeli ste, i molili i čekali - kao i Krist u Pilatovu dvoru, trpi, šuti i otkupljuje svijet.

Uza sve to, ljubav za rodnu grudu, za pradjedovsku vjeru, za domaći folklor i lijepe narodne običaje - za dragu Hrvatsku riječ i očinski prag, za bogatu narodnu i vjersku 1.300-godišnju baštinu - to narodno zlato našega života - nije ugaslo u vašim srcima i neće, nego će sve življe rasti u nama i našim mlađima. Kao i vatra pod pepelom, ne gasi se nego i pepeo pretvara u vatru - tako i vi i sve ovo - u vašim srcima. Sve to ojačano vjerom i raspaljeno ljubavlju za Boga i Domovinu, neka još više oživi u nama i neka nas još više poveže na nedjeljnoj svetoj misi u crkvi i na susretima ovdje u dvorani.

Jer, preko svake pjesme koju u crkvi pjevamo ili u dvorani slušamo, govori nam majka Domovina preko svojih velikih sinova - slavnih pjesnika - u kojima je ona uvijek stara i puna mudrosti i uvijek mlada i puna zanosa i oduševljenja. Zato joj dolazimo, slušajmo, molimo i pjevajmo. To je ona dokazala i ovdje, darivajući nam ovaj naš dragi dom po svojoj velikoj djeci, počevši od g. Grge i msgr. Jure do svih vas, koji ste - prvi ili zadnji - u njemu dali sebe i pokazali svoju ljubav.

Hvala Vam, hvala Vam i sve vas ljubim od sreće, jer u vama ljubim Boga i svoju domovinu.

Ta naša draga domovina strašno trpi. Trpimo i mi s njom, pomažemo joj i još ćemo više pomagati. Njezina će bol biti lakša kad osjeti naše toplo zajedničko srce i našu vjernu dušu, koju više neće voditi sluganska politika ni mudrost iz novina, nego ono dubinsko u nama, usađeno od Boga i majke Hrvatice, a to je ono što je naš vjerni narod označio u dvije riječi: Bog I Hrvati! Amen. Hvala"

Zahvalni Bogu i požrtvovnim našim ljudima - svi smo sretni. Postigli smo što smo dugo i dugo željeli, i tako nužno trebali. Sad se nastavlja rad, čišćenje, nabavljanje potrepština, da sve bude uredno. To se ovdje može postići, jer ima dobrih stvari, rabljenih i jeftinih. Ima naših dobrih i plemenitih ljudi, koji, kad vide što treba, donose od kuće, što njima nije nužno potrebno.

Kratko nakon našeg slavlja, čujemo za strahote u domovini. Divlja sila oružja i slijepog srboljublja počela je svoj luđački ples, koji će trajati strašnih i krvavih osam godina, da konačno, kad sruši sve oko sebe na Balkanu, bezglavo uništi i sama sebe, pod silom NATO oružja cijelog jednosložnog poštenog svijeta koji to više ne može trpjeti.

Napadnut je naš junački grad, stara varošica - stražar na sjevero-istoku Lijepe naše - naš mučenik grad - Vukovar. Napadnuta je cijela Lijepa naša. Svi smo odmah osjetili što treba učiniti.

Večeri za pomoć domovini

"Vukovarska večer" sve nas je zvala da dođemo u subotu 9. studenoga 1991. i sve učinimo što se može učiniti, raditi, kupiti, darovati, dati. Tako je i bilo. Prisutno je oko 250 ljudi. Svi pomažu. Večera je divna. Može se i želi se platiti ulaznice, donijeti hranu na dar, pršute, likere, vino, specijalne kolače, lijepe suvenire ili kućne tapete, sve vrijedno što će dobro poslužiti za hitnu tombolu ili "dražbu" nadglasavanjem. Želja je što više novca skupiti večeras i poslati gradu - heroju - mučeniku Vukovaru i svima koji su u njemu. To su strašna, važna i opasna vrata Lijepe naše. Treba ih svim i svačim dobro osigurati. Sakupilo se s raznih strana 27.000 NZD, koje je hrvatski književnik u izgnanstvu Veljko Ćurin pretvorio u DM i poslao na pravu adresu. Nakon 15 dana primio je potvrdu i zahvalu.

Od sada će se svake druge subote u mjesecu priređivati takve dobrotvorne večeri i skupljati za ovaj ili onaj grad, crkvu, narod kome je to potrebno. Tako će biti kroz cijelu 1992. godinu i kasnije.

Tijekom 1992. godine novoosnovano Hrvatsko kulturno društvo želi svoje prostorije. Za to se spremalo. Hvala Bogu i uspjelo je kupiti zemlju i sagraditi veći centar. Drago nam je da smo im pomogli. Od Božića 1992. godine društvene večeri i skupljanja za domovinu vršit će se tamo, ali manje, jer je Hrvatsko kulturno društvo u velikom dugu zbog kredita za zemlju. Ipak će ono raditi i napredovati.

Bogoslužje

Hrvatska katolička misija je u zgradi Hrvatskog katoličkog centra već za Božić organizirala bogoslužje. Kupili smo u Rimu lijepe kipove za jaslice i time za Božić priredili svim vjernicima veliku radost. Na božićnoj polnoćki 1991. godine bilo je oko 270 ljudi, a na danjoj misi 104 vjernika, da već u nedjelju 29. prosinca padne na 61.

Tako će svake godine unaprijed svi veći blagdani slaviti se u zgradi Hrvatskog katoličkog centra. Također svečanosti prve sv. pričesti i krizme i sl.

To će nam biti i župna crkva i društveni kulturni dom i škola - sve!

Godina 1992.

U 1992. godini najvažnije je bilo složiti upravu zgrade Hrvatskog katoličkog centra tako da nitko ne bude zapostavljen i da svi znadu što se složno radi. Tu su bili:

a) Hrvatsko kulturno društvo, kao najbrojnije i najmoćnije,

b) Ogranak Hrvatske Demokratske Zajednice u Aucklandu, kao pomoćnik Hrvatskom kulturnom društvu,

c) Hrvatska katolička misija, odnosno njeno pastoralno vijeće, kao duhovna jezgra koja mora sve spasavati,

d) Hrvatski klub, kao malobrojan, ali uz Hrvatsku katoličku misiju.

U upravi zgrade su dva člana iz svake zajednice i još don Ante. To znači ukupno devet članova.

Bogoslužje je u crkvi svake nedjelje u 10,30 prije podne. Posjet je bio bolji, jer su dolazile i gospođe, i poneki muškarac iz Hrvatskog kulturnog društva. Obrede

Svetog Tjedna slavili smo u zgradi Hrvatskog katoličkog centra. Život i rad odvijao se skoro normalno, jer se mnogo pazilo da ne dođe do problema.

Teško stanje u domovini sve nas je držalo na okupu i radu, tj. prikupljanju pomoći za raznovrsne potrebe u domovini.

Kod vjerničkog svijeta radilo se vjerski, socijalno i kulturno. Na blagdan Velike Gospe 1992. godine dramska sekcija pri misiji uspješno je izvela lijepu predstavu Marinov: Gospin bunarić. Svi su bili oduševljeni, pa čak i sami predstavljači. Hvala Bogu, to im je diglo moral i sad će se nastojati svake godine bar jednu ili dvije ozbiljnije predstave izvesti za narod. Redovno se ima za Božić kod jaslica - dječje radosti iz njihova svijeta, tako slično na otvorenju ili svršetku škole, prigodom prve sv. pričesti i krizme, pozdrave - deklamacije raznim uglednim gostima iz domovine, i sličnim prigodama, a svakako i šaljivo za nezaboravne maskare.

Procesije smo imali redovno na blagdan sv. Leopolda Bogdana Mandića, koji slavimo druge nedjelje u svibnju zajedno s Majčinim danom. Tada nakon sv. mise djeca imaju čestitke svojim i svim majkama. Drugu procesiju imamo uz blagdan Velike Gospe - u nedjelju, ako nije kiša ili vrlo hladno, jer je to ovdje zima.

Očekivali smo splitskog nadbiskupa msgr. Antu Jurića, koji je bio u pastirskom pohodu u Australiji i Tasmaniji. U Novi Zeland - u Auckland - trebao je doći 8. prosinca 1992. godine. Za tu zgodu pripremali smo pet prvopričesnika i 12 krizmanika.

Međutim, teška nesreća dogodila se u domovini. U Bačinskim jezerima kod Ploča u prometnoj nezgodi smrtno je stradao pomoćni biskup splitski dr. Petar Šolić. Nadbiskup Jurić je iz Tasmanije žurno išao u domovinu na sprovod svom pomoćniku. Mladež - prvopričesnike i krizmanike - u katedrali je 13. prosinca krizmao aucklandski biskup John Mackey. Hrvatsko kulturno društvo se nadalo i spremalo svoj novi prostor da će nadbiskup blagosloviti, ali na žalost - nije.

Svako cijepanje je bolno, pa tako i ovo. Sreća, vrijeme liječi rane i donosi zaborave.

U 1992. godini radilo se vrlo uspješno za pomoć domovini, a i novo društvo - Hrvatsko kulturno društvo omogućilo je sebi novi život.

Godina 1993.

Ova je godina za Hrvatsku katoličku misiju u Aucklandu vrlo teška, puna problema sa strane, koji je polako potresaju. Neki su ljudi, kao i grane na stablu. Suhe na vjetru otpadaju, a ljudi zbunjeni problemima - udaljuju se.

Bog nas hoće malo uozbiljiti. Trebamo znati podnijeti nerazumijevanja, oprostiti neshvaćanja i neugodnosti, a povrh svega - sve prepustiti Bogu i ostati u tvrdoj vjeri i povjerenju.

Hrvatska katolička misija je imala teške kušnje. Nepozvani su htjeli zgradu dati u privatni biznis i tako pocijepati zajedništvo vjernika i onemogućiti slobodan rad u zgradi. To je trajalo punih godinu dana.

Dne 6. veljače iz Međugorja dolaze svećenik fra Slavko Barbarić i Ivan Dragićević, vidjelac. Popodne u dvorištu Marcelin Collegea, okupljeni vjernici mole krunicu za mir na Balkanu, a posebno u Hrvatskoj i BiH, a zatim i uvečer u katedrali. Hvala Bogu, na oba mjesta bilo je mnogo svijeta. Bilo je i nas Hrvata lijepi broj. To je hitna pomoć domovini.



Hrvatske djevojke, Jure Dorotić i Željko Škrinjarić

Uskrsne blagdane proslavili smo lijepo i mirno.

Stopedesetu obljetnicu posvećenja katedrale slavila je biskupija 29. kolovoza 1993. i pozvala 36 etničkih grupa da se obuku u narodne nošnje i sudjeluju u slavlju. Hrvatske djevojke, njih pet, bile su najljepše obučene. Lijepa i bogata hrvatska narodna nošnja u živim bojama svratila je pozornost svih u katedrali. Djevojke su bile Marija Batistić, Anita Vlašić, Julijana Vlašić, Roberta Urlić i Helena Tafra.

Otvorenje Hrvatskog konzulata u Aucklandu po predsjedniku Hrvatskoga sabora Stipi Mesiću i hrvatskom veleposlaniku za Australiju i Novi Zeland Nevenu Jurici bilo je u podne 19. rujna 1993. godine. Hrvatski dušobrižnik don Ante Klarić blagoslovio je prostorije.

Msgr. Jure Marinović imao je lagani srčani infarkt. Zbog toga je bio u bolnici Auckland Hospital od 11. do 24. rujna. Izišao je iz bolnice i biskupija ga je smjestila u lijepi privatni Rest home - Lexham Gardens Home - gdje se mislilo da će dulje potrajati. Međutim, on je nenadano - nakon nasmijane večeri, u zoru 16. listopada imao drugi infarkt, da bi to jutro u 10,30 izdahnuo u krugu svojih, i u prisutnosti kolege generalnog vikara msgr. Patricka Dunna, kasnije biskupa Aucklanda. On mu je dao bolesničko pomazanje i odrješenje.

Pogrebna misa u župi Pt. Chevalier slavljena je uvečer 18. listopada. Pogrebni obredi i sv. misa slavljeni su u katedrali 19. listopada. Hrvatska katolička misija bila

je zastupljena na svim obredima. Hrvati su se svečano oprostili od pokojnoga sv. misom i bogoslužjem 31. listopada u svojoj crkvi sv. Ane.

Dne 5. prosinca Bratovštinu sv. krunice ustanovio je u Hrvatskoj katoličkoj misiji (u kapeli sv. Ane) dominikanac Fr. Michael Shirres, po pradjedu Hrvat roda Pavletić. Fr. Shirres stanuje u župi St. Benedikt u Newtonu. Upisanih članova bilo je 43. Hvala Bogu i Gospi to je lijepi broj.

Dok je misija potresana izvana, mi unutra nastojimo utvrditi redove, pa već od početka 1993. djeluje šest sekcija: liturgijska, pjevačka, socijalna (Caritas i Akcija za život), društveno-domaćinska, kulturna i dramska. Jedan ili dva člana iz svake sekcije sudjeluju u radu pastoralnog vijeća, koje upravlja svim sekcijama.

Godina 1994.

Godine 1994. probijamo se kroz klance raznih ljudskih nadmudrivanja ili naivnih mišljenja koja žele raspršiti skupinu dobrih i plemenitih vjernika, a pokušavaju to nezapaženo - kroz "druga vrata". Često, često imamo kontrole, prijave općini za zgradu - a sve u redu. Neki žele istaknuti ekstremno hrvatstvo, koje još za ovo post-komunističko shvaćanje ne ide.

Zato ljudi izvan misije to prijavljuju biskupiji kao političko strančarstvo u misiji i u zgradi na crkvenom zemljištu, pa dobivamo opomene.

Nekima, opet, rastu zazubice i htjeli bi imati dvoranu ("hall") tako mirnu i čistu - da im nitko ne smeta. I svi su oni veliki Hrvati, svi su - reklo bi se - najviše radili i dali pomoć za zgradu - da sad oni imaju pravo - eto skoro kao na svoje!

Hvala Bogu - sve je prošlo.

I dalje skupljamo pomoć u novcu i šaljemo na razne strane, osobito onima koji nam zatraže.

Tako djetetu Dajani Miljak, prognanici iz Mostara koja boluje od leukemije, a smještena je u Poišan u Splitu, šaljemo u rujnu 1994. pomoć od 400 DM. Raznim Caritasima, a što je najvažnije, u našem ogranku Akcije za život pomažemo barem 10 od 34 siročadi - kad sponzori zaborave ili iz bilo kojeg razloga zakasne ili zanemare mjesečnu uplatu.

Ova nam je godina vrlo značajna. Na žalost, još dolaze naše mlade obitelji iz porušene i nesređene situacije za miran život u domovini. Dolaze s kovčegom i tre-

baju sve što je potrebno da se počne miran i uredan život.

Pomažemo preko našeg Caritasa. Mi zaista nemamo ni skladišta, ni rezerve, ali imamo Božju pomoć i dobre ljude. Župni Caritasi u gradu Aucklandu, zvani Društvo sv. Vinka Paulskog, redovno i skoro u svakoj župi rade i imaju na malim skladištima nužno potrebno za život, kao što su sobni i kuhinjski namještaj, odjeća, obuća, ponešto suhe hrane (grah, žitarice i sl.), limenke raznog jela (meso, ribe, voće, povrće, slatkiši) pa čak i igračke za djecu. Sve je to čisto, uredno, zdravo i pristojno. To je prva pomoć našim obiteljima. Oni će se u praznu kuću, koju su unajmili, smjestiti s time i početi. Uštede koje su donijeli sa sobom nisu dovoljno velike za tako velike potrebe. Zato će morati štedjeti. Prijavit će se na socijalno - tzv. Income Support, i dobivati novčanu pomoć za plaćanje stana (bar 80-90%) i hranu. Za tečajeve i druge životne potrebe, skromni auto, prevoz, dječje potrebe - sami će se brinuti i tražiti bilo kakav posao da prežive i u nečem uspiju.

Te mlade obitelji s djecom omogućit će nam da 1. listopada otvorimo Hrvatsku katoličku dopunsku školu s tridesetak djece. To je bio zaista lijepi broj, i vrlo lijepi plan rada.

Iz te skupine već prije pripremana djeca prvopričesnici i krizmanici sada su živo pomogli rad škole. Prvopričesnika je 1994. bilo 11, a krizmanika 14. To nisu ista djeca, jer se krizmaju samo stariji od 14 godina, a za prvu sv. pričest nakon osme godine. Većinom su krizmanici iz Đakovačke biskupije - iz istočne Slavonije, Srijema, Bačke...

Krizmu je 11. prosinca 1994. podijelio pomoćni biskup aucklandski msgr. Patrick Dunn. Škola uvijek svršava 15. prosinca. Mi obično zovemo biskupa u goste, u posjet našoj crkvi i zgradi. Tu pripremimo po hrvatskom običaju sve kao i u Hrvatskoj: pozdrave biskupu na početku sv. mise, predstavljanje krizmanika, sv. pričest krizmanika, kumova i roditelja, te na koncu zahvala biskupu i čestitka krizmanicima, kumovima i roditeljima, kao i pobudne riječi za živu i praktičnu vjeru, slikanje s biskupom, a biskup dijeli svakom krizmaniku naše hrvatske uspomene i čestita svečanost.

Zatim slijedi zajednički ručak, koji roditelji skupa s drugim vjernicima pripreme u toj istoj zgradi.

Posebno što biskupa raduje i malo začuđuje jest otvorenost i ljubaznost našeg naroda, pa i mladih - i sa biskupom i sa svima. Tu je živ razgovor i pjevanje. Sve to stvara ugodan osjećaj.

Nakon nekoliko dana biskup se redovno pismeno zahvali i izrazi upravo to kako je doživio. Oni, Novozelanđani, i u crkvenim krugovima polako doznaju i shvaćaju tko su i kakvi su Hrvati. Ti su Hrvati ranije nazivani i smatrani Jugoslavenima, jer to

pogoduje engleskoj, novozelandskoj i staroj jugoslavenskoj politici. U srž toga političkog trika oni ne idu, jer ih ne zanima i nije im aktualno. Pomiruju se sa starom činjenicom - bila ona nama gorka ili slatka - da to njih ne zanima. Tek će progledati i doznati istinu 1999. godine kad Srbe upozna cijeli svijet i digne se protiv njihove lude i tiranske megalomanije.

Crkveni krugovi su također 70-80 godina živjeli u zabludi prema Hrvatima kao katolicima. Hrvati su Crkvi Novog Zelanda dali 10 svećenika i 6 časnih sestara. Od tih dva svećenika ne vrše službu, a ostali su bili aktivni i vrlo poznati, kao msgr. Marinović, Fr. Vela, Fr. Beban i Fr. Shirres, koji su već umrli. Također ima i živih svećenika, kao Fr. Urlić, Fr. Beban, Fr. Lunjević i Fr. Sharplin. Šteta je u tome što ti živi i mrtvi svećenici nisu od svojih roditelja poprimili hrvatski duh, nego - kako je politika zapovijedala - jugoslavenski. Dakle, mjesna Crkva ni od svojih hrvatskih svećenika nije čula istinu, jer je ni oni sami nisu znali. Od hrvatskih dušobrižnika iz domovine, don Milan je naglašavao Strossmayerov panslavizam. Pok. dr. Palić, kad bi ga zapitali za narodnost rekao bi - u svom humoru - Turčin. Kad je došao vlč. Klarić, rekao je kako dolazi iz južne Hrvatske i da je Hrvat iz Splitske nadbiskupije. Politika (tada još jugoslavenska) govorila je kako se on bavi politikom i da ga se treba čuvati. A on im nije mogao lagati, osobito na oltaru.

Godina 1995.

Ova godina u misiji je vrlo dobra i plodna. Makar iz škole nemamo ni prvopričesnika ni krizmanika (samo dva odrasla) ni mnogo vjenčanja (dva para), no imamo šest krštenja i šest sprovoda. Ali ta je godina vjerski vrlo živa. Imamo više nego obično ministranata i vjernika na sv. misi.

U školi je vrlo aktivan tamburaški sastav koji vodi neumorni upravitelj škole Stjepan Matakoviće. Sastav ima pet članova: pored samog Matakovića, tu su još i dvije odraslije djevojčice i dva dječaka.

Učenica naše škole Marina Duvnjak, koja stalno - sve do 19. godine - drži juniorsko prvenstvo u biciklizmu u Novom Zelandu, pobijedila je na Tour of Manawatu na utrci od 100 km. U novozelandskoj je momčadi sudjelovala na svjetskom prvenstvu u Ateni 1999. godine, i osvojila šesto mjesto.

Utemeljitelj Hrvatskog katoličkog centra, neumorni i vrlo zaslužni Grgo Žutelija,

zbog zdravlja i rodoljubnih osjećaja vraća se u Hrvatsku 9. srpnja 1995. i stanovat će u gradu Korčuli.

Fra Jozo Zovko - "srce Međugorja", posjetio je Auckland 18.-19. rujna 1995. i bio s hrvatskim vjernicima u našoj crkvi sv. Ane, slavio sv. misu, propovijedao i blagoslovio narod. Bilo je dosta i Novozelandskog svijeta. U katedrali je bilo mnoštvo, i to već ranije, naći mjesto, bar jedan sat.

Događaj koji nas je najviše osvojio te godine jest:

Posjet uzoritog gospodina sarajevskog nadbiskupa Vinka kardinala Puljića vjernicima i svim ljudima dobre volje u Aucklandu

U ožujku 1995. upitani smo iz Australije da li želimo dolazak kardinala Vinka Puljića u Auckland, u posjet svima nama. Uzbuđeni i zabrinuti rado smo prihvatili ponudu i počeli se spremati. Odmah u ožujku 1995. održali smo sastanak svih vjernika i ljudi Hrvata dobre volje i izabrali pri misiji četiri skupine koje su se brinule za izvođenje raznih programa:

a) socijalna skupina s pet ljudi, koja je skrbila o obavještajnom i reklamnom radu,

b) domaćinska sa sedam osoba, koja se skrbila za domaćinstvo - gozbe i sl.,

c) karitativna sa sedam osoba, koja se bavila skupljanjem novčane pomoći,

d) kulturno-zabavna s četiri člana, koja je organizirala akademije, pozdrave, predstave i sl.

Pastoralno vijeće je sa svoje strane pratilo i usklađivalo rad svih grupa.

Ipak smo smatrali najvažnije doznati nešto više o dragom gostu i što vjernije ga prikazati javnosti, katoličkoj i onoj svjetskoj, ovdje pod Južnim križem.

U potražnji, dobili smo članak iz londonskog Catholic Heralda, u kojem Paul Hockenos ovim riječima ocrtava "hrabrog katoličkog kardinala Vinka Puljića":

"Muslimani, Hrvati, Srbi i Židovi u Sarajevu s lokalnim ponosom govore o svome kardinalu. Teško je u Sarajevu ikoga naći tko bi bilo što slaba rekao o njemu. 'Msgr. Puljić bit će jednoga dana Papa. On je mlad, inteligentan i Bosanac je', kaže musliman Hebib Sulejman Suky, vlasnik gostionice Ragusa u Sarajevu. Puljićevo nenadano imenovanje za kardinala znak je Papinog blagoslova za Puljićevu zauzetost u ostvarenju nezavisne i višenacionalne Bosne. On je uvijek naglašavao njezin teritorijalni

integritet i suživot Muslimana, Hrvata i Srba.

Do početka rata, u proljeće 1992., u Bosni je bilo 17 % Hrvata katolika. Više od polovice je prognano, ubijeno, premješteno. Najgore je stradala Banjolučka biskupija, koja je pod vlašću Srba od 1992. godine. Etnički je očišćeno od Hrvata katolika i Muslimana 2/3 Sarajevske nadbiskupije, a crkve, samostani i džamije uglavnom sve srušene. Za nagradu - dan je Srbima pred očima cijeloga svijeta pola Bosne. Očajno!

Odvažni kardinal otvoreno ukazuje na zablude svjetske politike u Bosni: 'Daytonski sporazum se ne temelji na pravdi i nepristranosti. On ozakonjuje etnička čišćenja i principe gdje je sila jača od pravde. On izjednačuje žrtvu i agresora. Teška je nepravda dijeliti Bosnu u nacionalne države. Raznolikost bosanskih narodnosti, njihovih običaja i vjera, snaga je i srž identiteta Bosne. Tu većina ne smije imati veća prava nad manjinom. To međunarodna zajednica nikada nije htjela ozbiljno shvatiti. U vihoru rata ona šalje mirovne jedinice UN-a, a u miru šalje oružane snage NATO-a. A trebalo je obratno.' Trebalo je spriječiti nasilnog agresora, Srbe, kao što pokušavaju 1999. godine. Tada bi bilo više mira i manje stradanja. Sad bezuvjetno treba osigurati povratak prognanika. U tu svrhu treba stvoriti uvjete, a to znači ukrotiti slijepu tiraniju srpske vlasti u Bosni (o.m.). Za trajni mir u Bosni, bitna je Muslimansko-Hrvatska Federacija za udružiti muslimansku vladu i bosanske Hrvate u federalnu državu. Radi slabog napretka federacije, međunarodni promatrači - za opravdat sebe - okrivljuju Hrvate iz Zapadne Hercegovine, koji žele udruženje sa Hrvatskom. 'Nemamo drugog izbora, Hrvati i Bosanci (Muslimani) moraju raditi zajedno', kaže kardinal Puljić."[164]

Tako sažeto i jasno Paul iznosi mišljenja i djelovanja hrabrog sarajevskog metropolite, kardinala Vinka Puljića.

Ovakav hrabar čovjek i moralno-politički prorok zaslužuje i našu hrvatsko-vjerničku pozornost. I to veliku!

Vijest o dolasku uzoritog kardinala Vinka Puljića, mjesni biskup msgr. Denis Browne i njegov pomoćni biskup msgr. Patrick Dunn primili su s oduševljenjem. Bilo im je žao što će u to vrijeme biti službeno odsutni - u Rimu na pohodu "ad limina". Dali su dragom gostu i njegovu tajniku preč. Ivanu Tomaševiću smještaj kod generalnog vikara msgr. B. Arahilla u župi Remuera i učinili sve da ih on zastupa.

U petak, 29. rujna 1995. godine u 15,20 sati, iz Sydneya stigao je u Novi Zeland sarajevski metropolit njegova uzoritost kardinal Vinko Puljić, u pratnji svoga tajnika preč. Ivana Tomaševića.

U zračnoj luci dočekali su ga apostolski nuncij u Novom Zelandu msgr. Thomas

White i Branimir Lončar, hrvatski konzul u Novom Zelandu.

Na izlazu kardinala su dočekali msgr. B. Arahill, generalni vikar biskupije u ime odsutnih biskupa (koji su otišli u Rim "ad limina"), vlč. Ante Klarić, šest članova Bosansko-hercegovačkog društva u Aucklandu muslimanske vjere na čelu s Avdom Musovićem (koji je bio u staroj bosanskoj nošnji) i lijepa skupina od oko 45 hrvatskih vjernika, od kojih šest u hrvatskoj narodnoj nošnji.

Iza kratkog predstavljanja, u ime svih bolesnika u Domovini - Bosni i Hercegovini i Hrvatskoj - za koje se kardinal očinski brine, kardinala je pozdravio mladić od 20 godina (u bolesničkim kolicima, paraliziran od djetinjstva) Anthony Tvrdeić, sin Frane, rođen u Aucklandu. On je kardinalu rekao na hrvatskom:

"Uzoriti kardinale, pozdravlja vas hrvatski mladić Anton Tvrdeić. Dobro nam došli! Hvala vam za sve što činite za moju bolesnu braću i sestre u napaćenoj domovini. Ovo je cvijeće znak naše ljubavi i zahvalnosti. Živjeli!"

Dirljiv je bio zagrljaj i poljubac kardinala bolesnom Antonu, koji mu je tada predao cvijeće. Mnogi su taj prizor slikali, kao i rukovanje kardinala s Avdom Musovićem, predstavnikom Muslimana. Tu sliku je uvećanu i na prvoj strani donio aucklandski dnevnik New Zealand Herald od 30. rujna 1995. godine.



Pozdrav kardinalu

Na katu međunarodne zračne luke u pozdravnoj dvorani Marlborough Room kardinala je pozdravio papinski nuncij msgr. Thomas White, zatim vlč. Ante Klarić u ime svih Hrvata u Novom Zelandu, i na kraju Nedim Busuladžić u ime Muslimana u Novom Zelandu, koji je zahvalio za njegovu brigu za bosansko-hercegovačke Muslimane. Svi su govori bili kratki i sadržajni. Kardinal je Nunciju White predao Plaketu sarajevske Katedrale.

Nazočno je bilo sedam novinara, koji su intervjuirali kardinala o svemu što je važno za javnost. Kardinal je, među ostalim, naglasio:

"Ovo nije vjerski rat nego osvajački... ne precrtavajte nijednog čovjeka... pravo na život, slobodu, imanje i i identitet (vjeru i narodnost) ima svatko... u ovom duhu evanđelja mi smo živjeli i živjet ćemo svi sa svakim... samo molim isključite silu i



Kardinal predaje plaketu sarajevske Katedrale nunciju White

dajte mir, pravdu i ljubav!"

Među novinarima je bila prisutna i Lyndsay Freer, ravnatelj Katoličkog informativnog ureda biskupije.

Na koncu je kardinal s pratnjom ispraćen u Katolički centar župe sv. Mihovila, 6 Beatrice Rd, u Remuera, gdje je bio gost msgr. B. Arahilla, župnika župe Remuera, a u ime odsutnog biskupa Patricka Dunna.

Iza kratkog odmora i smještaja, kardinal je govorio na radiju, ali ne i na TV. U 19.30 sati kardinal i pratnja bili su počašćeni vrlo otmjenom večerom, koju je priredio vlasnik restorana Spalato, Miro Batistić.

Sutradan, u 11,30 sati kardinal je posjetio teško bolesnu Lindu Vežić, ženu Jurinu, koja je već 13 godina nepomična i većinom u nesvijesti.

U 12,30 kardinal je sa svojom pratnjom posjetio Hrvatski konzulat u Lincoln Rd 131. Nakon razgovora s generalnim konzulom T. Čovićem, konzulom Branimirom Lončarom i osobljem konzulata, generalni konzul je cijenjene goste i pratnju poveo na ručak. Rastanak je bio u 14 sati.

Don Ante je uzoritog gosta želio malo odvesti u razgledanje grada, jer je to jedino slobodno vrijeme. Zato je pratnja požurila na poznato brdo One Tree Hill, odakle puca lijep pogled na Auckland. Grad leži na tridesetak brežuljaka - ugaslih vulkana - i djeluje kao 30 lijepo uređenih sela, povezanih odličnim auto-cestama. Pruža se na prostoru 90 km x 50 km. Šteta je što su nam kiša, oblaci i vjetar onemogućili čisti pogled i prekrili mnogo toga... Zato je trebalo žuriti dalje, gdje ćemo biti počašćeni kod gospođe Pere u 1 Belfast St - na želju kardinalovu - onom pravom, jakom, našom, gustom, da ne rečem turskom ali svakako bosanskom kavom! Za uzvrat, njoj će gost blagosloviti obitelj - kuću.



Zgrada hrvatskog kulturnog društva

Glavni večernji program jest društvena večer svih Hrvata u Aucklandu, s uzoritim gostom. U dvorani Hrvatskog kulturnog društva to očekuju svi Hrvati i svi ljudi dobre volje koji žele susret s kardinalom i čuti njegovu riječ, da bolje ocijene stanje u Domovini i BiH.

Na programu je akademija:

18,00 - doček kardinala, "Lijepa naša", tamburaški zbor: "Bože čuvaj Hrvatsku" i "Fala";

18,15 večera;

19,30 - nastavak akademije, govori više osoba i kardinalov govor, i na koncu igrokaz "Zagrljaj" iz života Katarine Kotromanić;

21,15 ispraćaj kardinala i pratnje u Remueru, a ostalima zabava, kolo, ples.

Večera i cijeli program bio je na visini, a osobito predstava. Čulo se iz naroda: "Divno je! Ovoga nam treba!"

Ulaz je bio slobodan. Svijet je ranije donio hranu ili novac. Glavnu brigu uzeli su svi, a osobito Hrvatsko kulturno društvo. Mate Brđanović, ing. rudarstva i odgovorni nadglednik svih tunela i rudnika zlata u Novom Zelandu, u ime svih Hrvata a posebno onih iz BiH, pozdravio je kardinala i svima prikazao rad Katoličke Crkve u Bosni i Hercegovini danas u strašno doba nametnutog rata, kao i ranije kroz povijest, za tursko doba. Uzoriti kardinal je u svom govoru prikazao teško stanje, svih stanovnika u BiH a posebno hrvatskog naroda kroz zadnje četiri godine strašnog rata. Oduševljenom riječju zanio je prisutne. Svi žale to teško stanje i žele pomoći. Prisutni su te večeri dali novčanu pomoć za braću u potrebi u iznosu od 4.900 NZD. Glavna i jedina poruka kardinalova ovdje i sutradan u katedrali jest: "Vjerski život u obitelji! Rađanje i odgoj djece u molitvi i sv. misi nedjeljom!"

U nedjelju 1. listopada, kardinala su posjećivali i željeli razgovor s njime mnogi vjernici iz župe Remuera. Oni su imali čast da im je kardinal u 11 sati slavio župnu sv. misu, a oni su - kao odgovor na njegovu ljubav i patnje njegovih vjernika - njega i njih obdarili bogatim darom milostinje od 1.900 NZD. Tada je msgr. B. Arahill posebno počastio kardinala bogatim ručkom. Već u 13 sati kardinal je krenuo u katedralu gdje će slaviti svečanu sv. misu Hrvatskoj katoličkoj misiji, kao zajednici vjernika. U 14 sati počela je u katedrali služba Božja. Prisutno je u koncelebraciji, uz papinskog nuncija msgr. T. Whitea, još šest novozelandskih svećenika prijatelja Hrvata, i tri hrvatska svećenika: don Mate dr. Kolić, hrvatski dušobrižnik u Wellingtonu, don Ivan Lunjević i don Ante Klarić.

U katedrali je uzoritog kardinala na početku pozdravio papinski nuncij msgr. Thomas White, zatim u ime odsutnog biskupa msgr. B. Arahill, te don Ante Klarić.

Tom je zgodom pedesetogodišnji kardinal (najmlađi na svijetu) papinskom nuncij u msgr. Thomasu Whiteu pokazao svoj prsni križ složen od pet komadića eksplodirane bombe sa sarajevskih ulica. Njega će nositi - kaže kardinal - sve dok njegov

narod ne postane slobodan.

Don Ante je u svom pozdravnom govoru, među ostalim, rekao: "Kad se u političkom svijetu izgubio svaki osjećaj pravde i istine, kad je potpuno srušeno ljudsko dostojanstvo, kad je na strani sile čovjek postao duhovna nula, a na strani žrtve fizička nula, Bog podiže ovog kardinala da bude - kao i sv. Ivan - 'zid mjedeni i plot krvavi' i kaže svima da ovo nije vjerski nego osvajački rat. On uči velike a trpi, živi i gladuje s malenima, sa svim svojim narodom bez razlike na vjeru i uvjerenje. Živi već četiri godine u najvećem logoru na svijetu - Sarajevu i cijeloj Bosni i Hercegovini. Kao naš slavni Nikola Zrinski ne napušta Siget - svoje Sarajevo. Kao Krist, kao Stepinac, ne napušta svoj narod. Traži od silnika i prosi zalogaj kruha, zrnce pravde i istine i gram samilosti za prognane i obespravljene. A jadnima i odgovornim silnicima koji to ne daju i ne priznaju on odlučno i ponosno zatvara vrata i ne razgovara. Kao naš hrvatski Abbe Pierre iz Pariza, ili O. Winifred, kao naš Cafasso, Cotolengo ili Majka Terezija, on neumorno prosi kruha, mira, pravde i slobode. On nosi svijetu punu istinu, a traži od svih zrnce priznanja i gram dobre volje. To je on. Ponosni smo na njega i zahvalni Bogu za njega. Čvrsto smo uz njega jer je blagoslovljen i dolazi nam u ime Gospodnje!"

Dalje je u ime svih Hrvata u Novom Zelandu, a posebno onih iz BiH, kardinala pozdravio dr. sc. med. Ivan Šudić. U svom govoru istaknuo je veličinu i značaj velikih riječi i djela kardinala Puljića učinjenih i izrečenih kroz svih ovih pet godina rata. Osobito su značajne njegove riječi u katedrali u Banjoj Luci u veljači 1995. godine: "Do Boga se ne može hodeći po ljudskim glavama, jer takav Bog ne postoji i u takvoga Boga ne vjerujem". Ili one riječi izrečene u Skupštini Bosne i Hercegovine: "Crtajte kako znate, ali nemojte precrtati nijednog čovjeka."[165]

Slijedila je svečana sv. misa, koju je pjevao mješoviti zbor Hrvatske katoličke misije u Aucklandu. U propovijedi je kardinal svima nazočnima kazivao strahote koje je vjerni i nevini, goloruki i gladni narod Bosne i Hercegovine trpio, i kao program života stavio: vjerski život u obitelji. Glavne misli propovijedi prevodio je na engleski vlč. Mate dr. Kolić. Za potrebe potrebnih u Sarajevu skupljeno je na prikazanju 2.900 NZD. Među prikaznim darovima osobito je zapažen vrlo lijepi primjerak smole kauri, koji su poklonili hrvatski vjernici župe sv. Josipa u Kaitaia. Na tom daru kardinal je posebno zahvalio riječima: "Taj lijepi poklon uvijek će me sjećati ranijih hrvatskih roditelja, koji su kopajući smolu i radeći savjesno u teškim uvjetima teško trpjeli i mladi umirali. Njima Bog bio vječna nagrada, a vama sreća i blagoslov Božji."[166]

Molitvu vjernih čitale su tri hrvatske gospođe na aktualnu temu mira, pravde i slobode.

Msgr. Arahill, predstavnik odsutnog mjesnog biskupa Patricka Dunna, počastio je kardinala i njegovu pratnju čajem, kavom, kolačima i pićem u biskupijskom centru Pompallier. Prisutno je bilo 15 domaćih svećenika. Naše su gospođe posluživale.

S punim pravom kardinal je želio vidjeti naš Hrvatski katolički centar, jer je u Australiji vidio naše divne crkve i domove. Naš je skroman, ali je za naše prilike veleban. Kada ga je kardinal ugledao zavapio je: "Zaista je lijep i velik!" Don Ante je dobio dojam, da je o njemu upoznat u Australiji, kao i o našem vjerskom stanju uopće. Njegove iskrene i srdačne izjave pokazivale su da se je više čudio našem broju i uspjehu, nego li neuspjehu.

U nedjelju u 18 sati u Hrvatskom katoličkom centru bio je ugodan i srdačan susret s našim hrvatskim vjernim obiteljima. Narod je ipak došao. Rat je, a kardinal je tu! Tijekom susreta kardinal je naglasio važnost odgoja u obitelji. Pohvalio je i zahvalio se za iskazanu vjeru i ljubav i preporučio molitvu, strpljivost i međusobnu ljubav.

Pri koncu večere don Ante se zahvalio kardinalu i njegovu tajniku preč. don Ivici Tomaševiću za njihov ljubazni i časni posjet našoj maloj misiji. Don Ante je zamolio nazočne da sutra u 7 sati ujutru u zrakoplovnoj luci imamo zajednički oproštaj s kardinalom.

Zatim su slijedila razna slikanja i u 20,15 sati kardinal i njegov tajnik otpraćeni su u Remueru na počinak, da bi se ujutru rano mogli spremiti za zračnu luku, bar za 6,30 sati.

I zaista, ujutro se je u zračnoj luci našao lijepi broj vjernika, koji su okružili dragoga gosta da čuju od njega još koju milu riječ i poruku. U međuvremenu je hrvatski konzul Branimir Lončar uredio da se na ulazu u carinsku zonu kardinal može služiti svojim pravom diplomatske povlastice na ovakvim susretima. Izljubili smo se sa suzom u oku u 7,30 i rastali moleći Božji blagoslov i sretan put u mirnu i slobodnu domovinu. U 8 sati ujutro zrakoplov je poletio za Melbourne.

Iz Melbournea nam je kardinal Puljić poslao pismenu zahvalu za gostoprimstvo u ljubavi i brizi. Osobito ga raduje, piše on, što gajimo posebnu ljubav prema Bosni i Hrvatima katolicima u njoj, koji silno pate. Želi da ima još više kod nas takvih osjećaja, da oni mogu lakše prebroditi patnje koje im prijete, a to je da hrvatski katolici budu potpuno iskorijenjeni s tih prostora.[167]

Hvala dragom Bogu, uspjeh je bio lijep. To je nagrada za duge pripreme, koje su počele još u ožujku 1995.

Mjesni biskup, preuzv. Patrick Dunn poslao je pismo 24. kolovoza kojim potiče sve župnike u cijeloj biskupiji da jedne nedjelje učine ili izvanredno skupljanje

milostinje ili kutiju s osobnim doprinosom u tu svrhu - i sve to pošalju Hrvatskoj katoličkoj misiji u Aucklandu. Davane su zahvalnice uz potpis kardinala.

Karitativna sekcija poslala je na razne ustanove, trgovine, farmere i sl oko 340 pisama na engleskom sa molbom za pomoć. Sve je išlo u ime Hrvatske katoličke misije. Tu je bio i broj u tu svrhu novootvorenog bankovnog računa. Tim je lakše rukovanje svima, ali mi nemamo evidenciju svih darovatelja. Pisma župama s biskupovom preporukom posebno su opremana.

Do 20. listopada skupljeno je 20.500 NZD, što je istoga dana pretvoreno u njemačke marke. Tako je odmah poslato 18.714,15 DM na Banca Di Credito Di Trieste sa naznakom za Gospodarsku banku d.d. Sarajevo, a sve prema kardinalovoj uputi.

Dogodilo se neočekivano. Do 9. prosinca nije se znalo gdje je novac. Vjerojatno, bankovni manevri da koriste prigode. Mi smo bili već uznemireni i zabrinuti, jer je i kardinal činio potražnje od nas. Konačno se doznalo da je novac doista stigao u Trst 26. listopada, a u Sarajevo tek 9. prosinca 1995. godine. Hvala Bogu, ipak ništa nije propalo.

Međutim, na bankovni račun još su stizali darovi. Dne 23. veljače 1996. dignuto je sa banke 4.152 NZD i pretvoreno u dva čeka od po 2.000 DM, od kojih je jedan namijenjen Biskupskom ordinarijatu u Mostaru, a drugi Franjevačkom provincijalatu u istome gradu. To je 29. veljače 1996. predano fra Šiti Šimunu dr. Ćoriću, predsjedniku Hrvatskog svjetskog kongresa da on to ponese i preda na adrese. Tako je i bilo.

Hvala Bogu i našem vjernom narodu, kao i dobrotvorima koji su pomogli!

Od kardinala smo mogli čuti pouke: "Hrvate u Bosni Istok (muslimanski svijet) goni, a Zapad guta". Dakle: Hrvata manje. Ili kako je često glasno govorio utjecajni bosanski Srbin: "Lako nam je za Muslimane u Bosni. Njih ćemo ili ubiti ili kupiti. Ali, Vas, Hrvate, ne možemo ni jedno ni drugo." Bog čuvao i poživio Hrvate!

Posjet kardinala Vinka Puljića i sve spoznaje događaja i zbivanja ostavili su duboke tragove u srcima hrvatskih vjernika i njihovih prijatelja u Aucklandu. O njima se dosta razgovaralo i u srcu nosilo.

I u vjerskom osjećaju Božić 1995. godine bio je mnogo bliži u srcima ljudi Malom Isusu i braći međusobno.

Godina 1996.

Kroz mjesec veljaču stolari su uz zidove halla napravili nepomične "banke" za sjedenje, da se bolje iskoristi prostor, osobito na Božić, kad je najviše svijeta. Rad su darovali naši ljudi.

Sekcije u misiji rade. Tako je građevinska skupina obojala izvana crkvu sv. Ane i prethodno izvršila neke popravke.

U školi se održava tečaj engleskog jezika za odrasle, započet već lani. Drži ga dobrovoljno časna sestra Johanna Walsh, Irkinja.

U međuvremenu misija se ozbiljno sprema proslaviti zlatni svećenički jubilej don Mate dr. Kolića. On je u ožujku i travnju sa raznim etničkim skupinama proslavio svoj zlatni jubilej u Wellingtonu, gdje je na službi 44 godine, a isto je želio i u Aucklandu. Vjernici su se u svemu zauzeli da bude što uspješnije. Došli su braća svećenici - prijatelji iz Melbournea: vlč. Mate Križanac, hrvatski misionar u Clifton Hillu, i vlč. Josip Vranješ, hrvatski misionar u Sunshineu. I doista, bilo je svečano u nedjelju 21. travnja 1996. Don Ante je u propovijedi prikazao dječaka Matu u borbi za svećeničko zvanje punog idealizma - izraženog u pjesmama Stjepana Šimete i Izidora Poljaka - kroz teške ratne godine od Prizrena, preko Zagreba, pa do Urbaniane u Rimu, gdje je zaređen za svećenika i slavio prvu sv. misu u katakombama - bez ikoga svoga. Osobito je bilo impresivno kada su naše intelektualke prikazale skazanje "Suza spasa". Cijeli je igrokaz bio kao kruna svemu slavlju u uskrsnom duhu i duboko se dojmio gledalaca. Dvorana Hrvatskog kulturnog društva bila je svečano okićena za svečani objed i sve je bilo lijepo.

Posjet našoj Hrvatskoj katoličkoj misiji obavio je 23. lipnja 1996. dr. Jozo Meter, hrvatski veleposlanik u Canberri, na radost svih nas. Bio je s nama na sv. misi i zatim na ručku u Hrvatskom katoličkom centru. Ugodno je bilo narodu da je među nama i tako blizu nama. Zato ga svi više poštuju i radije časte.

Naš vrijedni zborovođa, maestro tamburaškog sastava, upravitelj Hrvatske katoličke dopunske škole i poznati kulturni radnik, Stjepan Mataković, otišao je u svibnju na izlet u domovinu - u svoj dragi Karlovac. Tamo je vrlo lijepo proveo mjesec dana kod svojih i sa svojima. Ali, njegovo ćudljivo - bolesno srce izdalo ga je upravo na dan sv. Ivana - 24. lipnja 1996., iza vrlo ugodnog susreta sa svim svojima - na objedu - i Stipe je umro bez ikakvih muka. Šteta je to za cijelu Hrvatsku katoličku

misiju, jer je on u njoj bio duša svih raznih korisnih i lijepih aktivnosti. Tako i tamburaški sastav više ne radi bez njega.

Poznati hrvatski kulturni radnik u Australiji i urednik lista Spremnost Fabijan Lovoković posjetio je našu misiju u nedjelju 1. rujna i održao lijepo predavanje o radu Hrvata Australije. Njegova prisutnost svima je ugodna i draga, jer ima riječ za svakoga.

Godine 1996. imali smo živu vjersku aktivnost, osobito na duhovnom polju u primanju sv. sakramenata: bilo je 15 krštenja, 15 krizmanika, 13 prvopričesnika, pet vjenčanja i nijedan sprovod.

Godina 1997.

Već u siječnju najavio nam je svoj dolazak u Auckland naš svećenik, poznati spisatelj-povjesničar don Božo Baničević iz Smokvice na Korčuli. Bio je 15 dana gost kod župnika na poluotoku Te Atatu i donekle upoznavao rad naše misije i njezin vjerski život. Ovdje je susreo više obitelji s Korčule, kojima je on bio župnik ili susjedni župnik, dobro poznat. Na proputovanju kroz Australiju, gdje ima svojih rođaka, želio je vidjeti i Novi Zeland.

Tuga Tarle, službenica u hrvatskom veleposlanstvu u Canberri i savjetnica za kulturu, posjetila je 5. travnja 1997. našu Hrvatsku katoličku školu i susrela se s djecom i roditeljima. Svoju radost opisala je u bilješki spomen-knjige škole, gdje zahvaljuje za ovaj susret, veseli se što hrvatska djeca imaju mogućnost pohađati hrvatsku katoličku dopunsku školu, želi svima - djeci, roditeljima, nastavničkom osoblju i misiji - pravi uspjeh, a osobito da se djeca čuvaju od "izazovnih i jeftinih zamki", a don Anti želi da i dalje bude "utjeha i uzdanica, iscjelitelj i prijatelj, dobrotvor i vođa".

Za spomen Bleiburga, dne 15. svibnja 1997. posjetila nas je uprava HALUD-a (Hrvatsko Australsko Likovno Umjetničko Društvo) iz Sydneya: Ante Glavor, Franjo Harmat i Vlado Pucak. Oni su u našem Hrvatskom katoličkom centru održali u počast Bleiburga lijepo predavanje i književnu večer, koja nas je upoznala s njihovim umjetničkim radom.



Gosti HALUD – a

Dne 2. kolovoza u našoj školi održana je prigodna akademija, zabava i večer u počast nove hrvatske konzulice u Novom Zelandu - mr. sci. Ružice Ivanković. Ona je iz Zagreba došla ovdje na službu hrvatskog konzula na mjesto Branimira Lončara, prvog hrvatskog konzula u Aucklandu, koji je premješten na novu dužnost.

U Hrvatskoj katoličkoj misiji vjerski život u svojim običajnim mogućnostima odvijao se normalno i obično. Sv. sakramenata je bilo: 12 krštenja, 11 prvopričesnika, tri krizmanika, tri vjenčanja i jedan sprovod.

Između 1975. i 1980. godine 35 hrvatskih obitelji iz Wellingtona odselilo je u Australiju, tražeći bolji posao i uvjete života. Tako je u Hrvatskoj Katoličkoj Misiji u Wellingtonu bivalo sve manje Hrvata, da bi se 1997. godine hrvatski dušobrižnik vlč. Mate dr. Kolić povukao u domovinu, kako zbog svoje zrele dobi, tako i zbog malog broja hrvatskih vjernika.

Slično se događa i u Hrvatskoj katoličkoj misiji u Aucklandu. Već 1997. godine osjeća se ozbiljna kriza standarda, posla i uvjeta za sređen život. Ljudi su prisiljeni uz redovni posao, zbog malene plaće, tražiti još i druge poslove tijekom vikenda. To je šteta za obitelj, a i kao vjernici ne mogu ni oni ni djeca doći u crkvu i doživjeti vjersko i ljudsko zajedništvo. Zato mnogi čekaju uvjete i - odlaze. Prvi uvjet je navršavanje tri godine neprekidnog boravka u Novom Zelandu, nakon čega se dobiva novozelandsko državljanstvo, a sa novozelandskim putovnicama bez vize se može kretati po svim državama Commonwelta i poći u Kanadu ili u SAD. Naši ljudi većinom odlaze u Australiju, a naši južnjaci (Dalmatinci) više idu u Perth, jer tamo ima mnogo naših ljudi, nađe se posao, a i klima je blaža. Još jedna prednost vuče naše ljude u Australiju. Australija daje cijelu mirovinu ako umirovljenik živi van Australije, dok Novi Zeland samo polovicu. Naši ljudi i tu žele nešto osigurati za svoje stare dane.

Tako se naš exodus stalno nastavlja. Istinita je ona Preradovićeva: "Tuđa majka gleda svoje...". Šteta da još nisu sazreli uvjeti za povratak u domovinu, koji bi omogućili uredan i pošten život. I najteže je što se ne vidi tome brza mogućnost. Ljudi vide kako je u tuđini teško i opasno za djecu i mladež. Roditelji trpe zbog svoga odlaska u tuđinu. Izgubili su sve svoje, ako se ne vrate. Žele se vratiti i naći mogućnost rada i života. Ali, ni oni nisu slobodni to reći u svako doba. Jedino dok su djeca mlađa, kao djeca. Kad djeca odrastu, nađu svoje društvo, osnuju svoju obitelj, ti stariji roditelji vezani su uz djecu i moraju trpjeti život i okolnosti koje su im nametnute, a to je život mladih. Ti stariji roditelji došli su ovamo bez oca i majke, bez rođaka i prijatelja. Teško prikraćeni - kao sirote bili su u početku. Pod starije dane vrlo rado bi se vratili u domovinu, ali ne bez svoje djece, jer bi, inače, opet bili sirote,

bez normalnog neprekinutog obiteljskog života. Tako bi cijeli život - šetajući van ili unutra domovine - živjeli kao sirote.

Zato se oni sada sele i traže gdje bi se nešto bolje osigurali za stariji život u domovini ili uštedom ili mirovinom Zbog toga je Hrvatska Katolička Misija u Aucklandu od 25. lipnja 1997. pa do kraja 1999. godine izgubila 16 mladih obitelji, a to je 10 %, ili oko 70 mladih osoba.

Godina 1998.

Novčana pomoć poslana je biskupijama u BiH i župi u Vukovar, na čemu svi oni zahvaljuju. Maskare su održane 24. veljače pri Hrvatskoj katoličkoj školi, kao i večera, zabava pri Hrvatskom klubu. Nagrađene su najbolje maske. Dječja radost i velike razveseli. Bilo je oko 35 djece u zgradi Hrvatskog katoličkog centra.

Dobrotvorna ustanova Pax Christi, koja pri biskupiji gradi kuće za stanovanje siromašnijim obiteljima, već pred 4-5 godina obećala je graditi dvije trosobne kuće kod crkve sv. Ane, kojom se služi naša Hrvatska Katolička Misija. Te kuće bi bile namijenjene hrvatskim obiteljima koje dolaze iz domovinskog rata i trebaju pomoć u smještaju. Kuće su trosobne, a najam bi bio mnogo olakšan u korist stanara.

Uprava ustanove je 6. svibnja imala sastanak u zgradi Hrvatskog katoličkog centra s našim reflektantima, župnikom i predstavnicima župe Holy Family, na čijem se zemljištu sve ovo gradi. Na sastanku je zaključeno da će ustanova početi s gradnjom u lipnju ili srpnju, a predviđen je završetak jedne kuće u listopadu 1998. godine.

Ustanova je zaista počela graditi, kuću je pokrila i zatvorila, ali dalje ne može, jer je nastupila kriza novca. Pred 4-5 godina, kad su naše mlade obitelji dolazile, bilo je mnogo onih koji bi uzeli i trebali takve kuće. Međutim, kroz tih 4-5 godina ljudi su se okrenuli na bolje kako su mogli i znali, a neki i otišli za Australiju. Ako se pruži mogućnost "kupiti" na kredit kuću i uplaćivati najam preko banke na svoj račun, to se koristi jer je to jedan od najboljih načina ovdje nešto zaraditi, uštedjeti i imati.

Međutim, ni do danas, početkom 2000. godine, ta jedna kuća još nije uređena za stanovanje. To ujedno pokazuje i sliku standarda u Novom Zelandu, koji naše ljude tjera dalje. Gradnja druge obećane kuće je započeta, ona je tek pod krovom i zatvorena.

Dugo očekivani učitelj iz domovine za našu Hrvatsku katoličku školu - poslan od Ministarstva prosvjete i športa u Zagrebu, jest Antun Pavlin, iz okolice Zagreba. Dne 9. svibnja 1998. došao je predstaviti se u školu sa hrvatskom konzulicom u Aucklandu, Ružicom Ivanković. Još u listopadu 1997. godine, kada je gđa Sabljak iz Ministarstva prosvjete u Zagrebu posjetila Auckland i našu školu, njoj je upravitelj škole, Ivan Poljaković - u odsutnosti hrvatskog dušobrižnika - podnio molbu da nam Ministarstvo pošalje učitelja hrvatskog jezika, tj. Hrvata i katolika za našu Hrvatsku katoličku školu. I došao je učitelj, koji je 23. svibnja u školi od upravitelja i djece pozdravljen pjesmom za tu zgodu: "Evo sreće i veselja - mi imamo učitelja!"

Dne 18. svibnja u 13 sati upriličen je u hrvatskom konzulatu sastanak o radu škole. U ime generalnog konzula, sastanak je vodio Tomislav Pandžić. Konzul je htio riješiti osnovne dnevne probleme i potrebe učitelja. Pojavile su se dvije škole: tek novootvorena, koja radi u zgradi Hrvatskog kulturnog društva, i škola u Hrvatskom katoličkom centru, koja radi već pet godina. Nastali su problemi u svezi s velikim novčanim zahtjevima i stvar je došla u nezgodno stanje. Mi nismo ni mogli ni željeli opterećivati roditelje, kad je učitelj plaćen od Ministarstva u Zagrebu. Težnja je bila ovu našu katoličku školu ujediniti s onom novoosnovanom i time onemogućiti naš vjerski rad. Ni uprava naše škole, ni roditelji to nisu dopustili. Učitelj je, ipak, prihvatio rad, koji se odvijao kroz slijedećih pet mjeseci. U listopadu 1998. roditelji djece iz naše škole pozvani su u Hrvatski konzulat na sastanak - bez našeg znanja. Tražen je "neutralni" teren za našu školu.

No, u ožujku 1999. iz Splita je došla učiteljica Eufemija Lampalov i tada je škola počela redovno raditi.

Kipove Kalvarije u katedrali očistili su i popravili naši ljudi 8. i 9. lipnja - za proslavu 160 godina rada i života katedrale u Aucklandu. Kipove su svojedobno darovali naši kopači smole kauri.

Haškim hrvatskim vitezovima Tihomilu Blaškiću i drugima, članovi misije poslali su uskrsnu čestitku, želje, molitve i potporu za olakšanje njihovih patnji i za što brži svršetak tih nepravdi. Blaškić je zahvalio pismom, što je objavljeno u Listiću br. 30/1998.

Godine 1998. imali smo osam krštenja, dva prvopričesnika, tri krizmanika, dva vjenčanja i jedan sprovod.

Posjet preuzvišenog gospodina hrvatskog metropolita i nadbiskupa msgr. Josipa Bozanića

Mjesni biskup preuzv. msgr. Patrick Dunn, radosno je primio vijest o dolasku hrvatskog metropolita msgr. Josipa Bozanića i odmah mu u Melbourne uputio pismeni poziv da bude njegov gost. Žali svoju odsutnost u to vrijeme i uređuje da ga u njegovo ime zastupa i visokog gosta dočeka i smjesti msgr. B. Arahill, generalni vikar.

Pred dolazak hrvatskog metropolita i nadbiskupa Bozanića, željeli smo imati duhovno osvježenje kroz tri dana, tj. duhovnu obnovu. Za tu zgodu don Ante je molio neke svećenike iz Australije, ali nijedan nije mogao doći, jer su zaposleni upravo posjetom nadbiskupa Bozanića. Zato je kroz tri dana duhovnu obnovu održao don Ivan Lunjević. Vrlo lijepo je govorio, i opet - vrlo malo svijeta u petak i subotu navečer, dok je na nedjeljnoj misi bilo mnogo bolje.

Naš dragi gost, hrvatski metropolit nam stiže u utorak 17. studenoga 1998. godine. Dan je vrlo lijep, vruć, kao u ljetu. U lijepoj i prostranoj zračnoj luci Aucklanda, sa zakašnjenjem od 50 minuta, došao je skupini hrvatskih vjernika preuzv. msgr. Josip Bozanić i njegov tajnik don Tomislav Markić. Uz skupinu hrvatskih vjernika bio je i msgr. B. Arahill, generalni vikar Aucklandske biskupije i zamjenik odsutnog biskupa Patricka Dunna.



Nadbiskup Bozanić i msgr. Arahill

Don Ante je pristupio i pozdravio cijenjene goste i predstavio ih msgr. Arahillu, koji ih je srdačno pozdravio i zaželio im dobrodošlicu u njegovu biskupiju. Nakon njihovog kratkog razgovora, dvije male sestre u narodnim nošnjama, Zrinka i Darija Kvesić, u ime svih malih i mladih Hrvata pružile su hrvatskom metropolitu cvijeće i rekle dobrodošlicu. Uz njih je bila i skupina vjernika, koja je srdačno pozdravila goste, malo su se "ispovjedili" odakle su - iz kojih krajeva Lijepe naše, malo se našalili i doživjeli iskrenu radost pri ovom dragom susretu.

Iz zračne luke, po širokim, dugim i vrlo lijepim auto-cestama išlo se u zapadni

dio grada, u Te Atatu. Tu ćemo se svi zajedno naći u 19.30 sati u zgradi Hrvatskog katoličkog centra, skupa s ostalim vjernicima na glavnom dočeku i pozdravu gostima. U tom dijelu grada smještene su crkva i zgrada Hrvatskog katoličkog centra, jer je u susjednom Hendersonu bilo od 1925. do 1980. najviše Hrvata iz južne Hrvatske, zato taj kraj zovu i Dalmacija. Te Atatu je lijepi poluotok na zapadu grada. Ta maorska riječ znači - "svanuće u zoru". Maori, starosjedioci Novoga Zelanda, često daju tako lijepe nazive i imena iz prirode, iz života, koji znače radost, život, ljepotu. Mjesni biskup je već 1988. tu smjestio don Antu, kao najbolje rješenje za njega i za narod.

Pažnjom župnika Fr. Chrisa Bradya, nadbiskup je odsjeo u zgradi župnog stana u Te Atatu, i za 18.45 sati došao u zgradu Hrvatskog katoličkog centra na večeru s pastoralnim vijećem. Don Ante je želio taj susret najprije s "upravom" misije, da nadbiskup s njima slobodno porazgovara i upozna stanje misije, njezin život, težnje i mogućnosti. Djelomično se postiglo, ali ne koliko se željelo, i to zbog zakašnjenja zrakoplova u dolasku.

Nadbiskupa je u 19.30 pozdravio predsjednik pastoralnog vijeća Ivan Poljaković, profesor filologije iz Subotice. On je u ime svih vjernih Hrvata izrazio radost, čast i značenje dolaska nadbiskupova za malu Hrvatsku katoličku misiju ovdje, ovako daleko, u kut svijeta pod Južni križ.

Nadbiskup je uzvratio pozdravima i prikazao cilj svoga putovanja. Crkva u Hrvata, kao majka, posjećuje svoju djecu i sluša i vidi njihove radosti i boli - i pomaže što može i treba.

Zatim je tekao slobodan razgovor, pitanja i odgovori o raznome što je nadbiskup mogao odgovarati. Na raniji don Antin savjet, jedan je vjernik zamolio nadbiskupa da računaju na naše potrebe i pripreme nam mlađeg svećenika, jer don Ante ne može dugo. Nadbiskup je odvratio: "U domovini imamo mnogo veće i važnije potrebe i sada ne možemo na to misliti, a don Ante još može za vašu malu zajednicu". Tu je k nama došla i časna sestra Kathleen Franić i njezin brat Mate, tapetar, koji su došli pozdraviti nadbiskupa. Donijeli su svoje obiteljsko stablo, da nadbiskupu predoče odakle su, kako su se ovdje širili i koliko ih ima.

U srijedu 18. studenoga, nakon obavljenih osobnih dužnosti, nadbiskup i pratnja su u 10 sati pošli jaguarom Nikole Jakasa u razgledanje grada. Posjetili su jednu modernu anglikansku crkvu, neke znamenitosti i osobito glavni gradski Ratni spomen-muzej. Tu su Maori upravo imali glavnu vježbu za večernji nastup i to je bila lijepa prigoda vidjeti njihove vježbe s vikanjem, njihovu od trave izrađenu vrlo lijepu umjetničku odjeću, njihovo tetoviranje i njihova mlada zdrava čovjeka - što je sve našim

shvaćanjima strano i neobično - zanimljivo.

Iza razgledanja muzeja žurili smo na objed, u goste domaćici Peri i Nikoli Jakas, čiji će nas jaguar voziti sve dane boravka gostiju u Novom Zelandu. Brižna domaćica Pera ne samo da je dala jaguara za četiri dana, neğo i muža Nikolu za vozača, pa je još htjela da kušamo i njezinu dalmatinsku kuhinju, vidimo njezinu aucklandsku kuću i da blagoslovi otac nadbiskup njihove južnohrvatsko-novozelandske obitelji (od djeda i bake do više unučića).

U 14 sati jest posjet Generalnom konzulatu Republike Hrvatske u Hendersonu, gdje nas čekaju Toni Čović, generalni konzul, i Ružica Ivanković, hrvatska konzulica. Razgovori su bili samo kurtoazno prijateljski.

U 15.15 ostavili smo predstavnike hrvatske države, zahvalili se na pažnji i ugodnom susretu, da se požurimo u daleku Remueru, posjetiti msgr. B. Arahilla, predstavnika mjesne crkvene vlasti, zamjenika odsutnoga biskupa msgr. Patricka Dunna. I tu je susret bio lijep i ugodan. Izmijenjene su misli i pogledi na sestrinsku - makar prostorno daleku, na drugoj polutki Zemlje - Crkvu u Hrvatskoj, Crkvu koja ima i ovdje svoju djecu, kao "posvojenu", u aucklandskoj Crkvi.

U 17.15, nakon poklona Isusu i kratkog razgledanja župne crkve, jaguar je žurio prema centru grada - u katedralu sv. Patrika. Tu će u 18 sati biti ispovijed za hrvatske vjernike, a u 19 sati početak će svečano bogoslužje koje će predvoditi msgr. Bozanić.

U 19 sati uputila se iz sakristije katedrale kroz dvorište na glavni ulaz svečana procesija. Na čelu je zastava Kraljice Hrvata, načinjena 1953. Na čelu su išli ministranti (njih 10), zatim zastava sv. Leopolda Bogdana Mandića, zaštitnika Hrvatske katoličke misije u Aucklandu, za njom 13 mladih parova (žena i muž, sestra i brat) u svečanoj nošnji s hrvatskom trobojnicom preko prsiju i leđa, a u ruci goruća svijeća s hrvatskom zastavom. Oni će predstavljati trinaest stoljeća kršćanstva u Hrvata. Upaljena svijeća znači živu vjeru i ljubav prema Bogu i svom hrvatskom narodu. Oni su se poredali u svetištu i činili počasni vijenac nadbiskupu i svećenicima. Svijeće su postavili na prednju stranu oltara. Njih su slijedili svećenici za koncelebraciju: don Tomislav Markić, tajnik nadbiskupa, Fr. Leo Doyle, župnik u Panmureu, vlč. Ivan Lunjević, župnik u North Cote, Fr. Chris Brady, župnik u Te Atatu, don Ante Klarić, John Mackey, umirovljeni biskup, i nadbiskup Josip Bozanić. Dok je procesija pristupala oltaru pjevalo se "Zdravo Djevo svih milosti puna", a zatim, kad je nadbiskup na mjestu: "Evo svećenik veliki".

Don Ante je u svom govoru predstavio goste ovim riječima:

"Dragi hrvatski vjerni narode, draga braćo i sestre, svi ljudi dobre volje!

U ovom izuzetnoj, divnoj prigodi, na ovom veličanstvenom Božjem skupu, radost mi je i čast u ime Vaše i u ime svih hrvatskih vjernika od Invercargilla do Kaitaie, i od Wellingtona do Three Kings Islanda, kao i u svoje osobno ime pozdraviti dragog gosta, predsjednika Hrvatske biskupske konferencije, hrvatskog metropolita, zagrebačkog nadbiskupa, preuzvišenog gospodina msgr. Josipa Bozanića (pljesak). Special greeting to the most Rev msgr. John Mackey, biskup aucklandski u miru (pljesak). Nadbiskup Bozanić je nakon napornog pastirskog posjeta po Australiji došao i k nama i bit će s nama do petka popodne. Pozdravljam i prečasnog gospodina Tomislava Markića (pljesak), osobnog tajnika i brižnog pratioca nadbiskupova. Pozdravljam i poštovano osoblje dragog Hrvatskog konzulata ovdje u Aucklandu. Posebno pozdravljamo cijenjenu braću novozelandske svećenike, kao Mihovila Bancrofta, župnika katedrale, Fr. Lea Doylea, Fr. Chrisa Brayda, i našeg don Ivana Lunjevića, župnike.

Preuzvišeni gospodine, Oče Nadbiskupe, dobro nam došli! I sva braćo svećenici - dobro nam došli!

Vi ste Oče Nadbiskupe došli u ime brižne Majke Crkve i Majke Domovine, vidjeti nas, ohrabriti nas, pomoći nam, jer i mi smo članovi mučeničke Crkve u Hrvata - i mi smo djeca ponosne Lijepe naše.

Preradovićev vapaj: 'Bože mili, kud sam zašo?' osjeća se često. Zato nas daljine još više zbližuju, prema onoj 'Svaka slika iz daleka svjetlija se oku čini'. Tako i mi u tuđini: 'Bliži smo i željniji svojoj Crkvi i domovini'.

Sretni smo, počašćeni i obogaćeni Vašim dolaskom. Hvala Vam. Dolazite k nama kao predstavnik vječnih vrednota, koje treba svako živo ljudsko biće.

I čovjek i narod i domovina - svatko ima dušu i tijelo. Političari, diplomati i vojnici izvana brane od zlih susjeda i lažnih prijatelja tijelo i dom - baštinu domovine.

Nutarnji život, život duše i moral života pojedinaca i naroda - uređuje Majka Crkva. Ta Crkva i taj narod, preuzvišeni gospodine, povjeren je Vama, pa tako i mi smo Vaši, a Vi ste naš.

Živa vjera, zdrava kultura, čista etika i potpuna pravda - temelji su odgoja koji narode vodi u sretnu budućnost. Vi ste pedagog tog naroda. Vi ste učitelj vjere i morala, duhovni otac i duhovni sudac svih povjerenih. Teško i odgovorno! Stari pogani bi rekli: Quem dii oderunt, paedagogum fecerunt! Dokaz je - po ljudsku gledajući, cijela naša povijest, a posebno ova novija, na čelu sa dičnim blaženikom, mučenikom bl. Alojzijem Stepincem. Ali, to nas ne plaši nego još više hrabri i uzdiže po riječima sv. Pavla: 'Sve mogu u Bogu, koji me jača!' To daje pravu vrijednost životu.

Preuzvišeni, Hrvati su pred Turcima u Srednjem vijeku bili 'predziđe Kršćanstva' - spas vjere i kulture Zapada. Bili su to i u Novom vijeku - pred Komunizmom - predziđe Kršćanstva. Bit ćemo to i u trećem tisućljeću.

Zanimljivi su Božji putovi! Koncem prošlog i početkom ovog stoljeća Bog daje Hrvatskoj krčkog biskupa Mahnića, koji je mlade hrvatske intelektualce u katoličkim pokretima osposobio za obranu od masona - liberala, a kasnije i od bezbožnog komunizma. On je dao Crkvi i domovini Hrvata sakramentalni život i socijalni preporod. To je u Hrvatskoj spasilo vjeru i domovinu ovog vremena. Ali je zlo pokosilo te divove - svece. Ostale su mladice.

Bog je na koncu ovog stoljeća i na početku trećeg tisućljeća dao Crkvi u Hrvata također biskupa, i to krčkog, sa Krka! Dao je Vas! To je znakovito! Budite novi Antun Mahnić i dajte novi, Božji zamah Crkvi i domovini! Neka nad plavim prostranstvima našeg Jadrana, nad brdima i ravnicama Lijepe naše, milost Duha Svetoga po Vama oživi i pokrene sve Božje - da svi budemo jedno srce i jedna duša.

A mala Hrvatska katolička misija, ovdje u kutu svijeta pod Južnim križem, molit će za Vas, za naš dragi hrvatski narod, za Lijepu našu, da kao Kristovo Kraljevstvo - pod Vašim dugim i blagoslovljenim vodstvom - Vivat, crescat, floreat - živi, raste i cvate ovdje i u vječnosti.

U to ime dragi o. nadbiskupe dobro nam došli i živjeli!"

Zatim su u ime malih Hrvata u Novom Zelandu, dječaci Luka Matković i Ivan Lozić pjesmom izrazili dobrodošlicu nadbiskupu:

Nadbiskupe dragi
željno sam čekao
da Vam mogu viknut:
Dobro nam došao!

Imam čast i radost
za Hrvate mlade
da Vam dam pozdrave
ljubavi i nade.

Vjera koja zvijezda
sjaji nam na čelu
i čini nas djecu
dobru i veselu

A ljubav nam žarka
srca osvojila
za malog Isusa
nas oduševila.

Njegova smo braća
njegovi ljubimci
veseli smo sretni
jer smo Božji sinci.

A u znak veselja
ne bih drugo znao
nego opet viknut:
Dobro nam došao!

U ime mladih Hrvata i Hrvatica, braća Danijel i Dalibor Perinović nadbiskupa su pozdravili pjesmom "Ćiril i Metod i Baščanska zlatna":

Ćiril i Metod i Baščanska zlatna,
Grgur Ninski, popi Glagoljaši,
Vinodolski, Poljički statuti,
I svi drugi, a toliko naši.

Za krst časni i slobodu zlatnu,
Mi čuvasmo europska prostranstva,
po krvavim našim Krbavama,
Mi Hrvati - Predziđe Kršćanstva.

Krsna voda iz bistroga Jadra,
Pokraj drevnog Solina od zlata,
Bješe voda spomen krštenica,
Katoličkog naroda Hrvata.

Na Petrovu ukrcasmo lađu,
Sudbu svoju vezanu uz Krista.
Kroz oluje sačuvasmo svoje
Duše čiste i obraz što blista!

U ime svih Hrvata u Novome Zelandu, a posebno u ime Hrvatske katoličke misije u Aucklandu, nadbiskupa je pozdravio Željko Škrinjarić:

"Preuzvišeni gospodine Nadbiskupe,
Your Grace dear bishop Mackey,
Dear father Michael,
Vlč. gospodo - cijenjeni prisutni!

Vaša Preuzvišenosti, pripala mi je izuzetna čast pozdraviti Vas ispred hrvatske zajednice grada Aucklanda u ovoj našoj katedrali sv. Patrika.

U ovoj prvostolnoj crkvi, na simboličan način utisnut je i pečat prisustva naših hrvatskih doseljenika u životu i radu ove biskupije i Katoličke Crkve u Novom Zelandu.

Tako ovdje lijevo od nas, vidimo umjetnički prikaz Isusove muke na križu, koji su biskupiji prije točno devedeset godina darovali naši hrvatski doseljenici. Oni su na taj način i simbolički željeli potvrditi žarku vjeru i neodjeljivu vjernost hrvatskog naroda Svetoj Rimskoj Crkvi.

U ovoj našoj katedrali dugi niz godina služio je kao župnik i svećenik hrvatskog roda, veliki dobročinitelj naše zajednice i domovinske Crkve, naš pokojnik drage uspomene - msgr. Jure Marinović.

Preuzvišeni gospodine, prošle godine, nakon odlaska u mirovinu Vašeg velezaslužnog predšasnika - uzoritog gospodina kardinala dr. Franje Kuharića, Sveti Otac Papa je odlučio je uzdignuti Vas na stolicu zagrebačkih nadbiskupa, a samim time i na položaj prvog biskupa Crkve u Hrvata.

Vi ste postali Primas naše Crkve u ovim teškim i indikativnim vremenima, nakon ostvarene državne nezavisnosti, do koje je došlo kroz velike ljudske i materijalne žrtve.

Neminovne socijalno-političke promjene dovele su cijelu našu domovinu i naš narod pred velika moralna iskušenja.

Položaj čovjeka u današnjem hrvatskom društvu potaknuo je Vašu Preuzvišenost podići Vaš glas protivu svih prilika i odnosa kojima su ugrožavani ljudsko dostojanstvo i ljudska prava, bilo u duhovnom il pak tvarnom tj. materijalnom obliku.

Bog je stvorio čovjeka na svoju sliku i priliku, udahnuo mu neumrlu dušu i postavio ga za gospodara cijeloga svijeta i svemira, najuzvišenije biće, trajni nosioc božanskog vječnog pečata. Povreda ljudskog dostojanstva, prema tome, u bilo kojem smislu ili obliku direktna je povreda i negacija Boga Stvoritelja i Boga Živoga.

Preuzvišeni, Vi ste glasom Vašeg visokog autoriteta oživili nadu u bolju budućnosti tolikim tisućama hrvatskih obitelji i cjelokupnom naraštaju mladih Hrvata u Domovini.

Obrana punog ljudskog dostojanstva svakog čovjeka, bez obzira na vjersku, političku i etničku pripadnost, socijalna pravda, istina i kršćanski moral - imperativ su djelovanja Svete Katoličke Crkve. Vi ste u tome duhu odlučno i jasno progovorili na vrijeme i u okolnostima kad zagrebački nadbiskup ne može i ne smije šutjeti.

Preuzvišeni gospodine, Vi ste na stolici zagrebačkih nadbiskupa treći po redu nasljednik Vašeg najodličnijeg predšasnika, najnovijeg sveca Katoličke Crkve, pokojnog hrvatskog kardinala i mučenika bl. Alojzija Stepinca.

On je bio zagrebačkim nadbiskupom u vrijeme njegova zatočeništva u Lepoglavi i Krašiću i u to vrijeme ga je papa velike i blažene uspomene Pio XII. nazvao najvećim sinom Crkve našeg vremena.

Njegova odanost Crkvi bila je beskompromisna i prožeta pravom apostolskom hrabrošću, a uzvišena je bila njegova ljubav prema vlastitom hrvatskom narodu, kojega je ljubio svim žarom njegova bića, samo onako kako to može hrvatski seljački sin.

Mi Vas Preuzvišeni, ovdje pozdravljamo kao dostojnog nasljednika Vaših slavnih predšasnika i želimo Vam puni uspjeh u Vašoj službi i u svim Vašim nastojanjima.

Zahvalni smo Gospodinu na daru u Vašoj osobi kao čelnom biskupu naše Crkve, koja je već preko trinaest stoljeća kulturni, moralni i duhovni stožer hrvatske nacije.

Uz izraze naše duboke zahvalnosti za Vašu posjetu našoj relativno malobrojnoj zajednici ovdje u Aucklandu, mi Vam želimo ugodan boravak ovdje među nama, sretan i uspješan nastavak Vašeg pastoralnog pohoda te sretan povratak u domovinu.

Hvala lijepo!"[168]

Slijedio je zapaženi program "Sat stoljeća" – "sat hrvatske vjere i kulture". Trinaest mladih parova vidimo na slici: Anita i Mate Vlašić, Marija i Zlatko Sinovčić, Elvira i Vinko Ćurin, Lucija i Josip Matković, Katja i Stipe Lozić, Marina i Marin Sinovčić, Željka i Nino Vežić, Brigita i Damir Biondić, Slađana i Josip Trogrlić, Marina i Davor Dujmović, Snježana Pandžić i Srđan Šepetar, Ružica i Lucijan Brhanović, Marija i Goran Trbuhović.

Svaki je pročitao kratku povijest svojega stoljeća praćenu divnim pjevanjem. klasičnih svetih pjesama pjevačke grupe - "Klapa Dalmatina", pod vodstvom Antuna Poljanića. U tom divnom ozračju sv. misu je slavio hrvatski metropolit Josip Bozanić sa aucklandskim umirovljenim biskupom J. Mackey i još pet svećenika.



Ndb. Bozanić i 13 stoljeća

Za pozdrav na početku sv. mise, nadbiskup je rekao:

"Mir s vama, draga braćo i sestre, draga braćo svećenici, dragi don Ante.

Sad smo uživali večer hrvatske povijesti. Nije lako izreći svakome ono što je osjećao dok je slušao o svojoj prošlosti. To je dio nas, a mi živimo danas, mislimo danas i osjećamo da je ona naša povijest negdje duboko u nama, kao dio nas. To nam daje snagu i pogled u budućnost. Stoga, zahvaljujemo svima koji su nas s don Antom vodili kroz našu prošlost. Kao Crkvu Božju... okupljene danas u ovoj katedrali pozdravljam Vas u ime naše domovine Hrvatske, naših biskupa na čelu s našim kardinalima Franjom Kuharićem i Vinkom Puljićem. Želim sažeti pozdrave svih patnika i svih vaših milih i dragih u Hrvatskoj i u Bosni i Hercegovini, koji su u mislima i željama s Vama. Neka naše ovo zajedništvo sjedini nas s Bogom, kojeg molimo da nas ispuni svojom milošću u ovoj sv. misi."[169]

U propovijedi je nadbiskup nastavio misli iz uvodnoga pozdrava i rekao:

"Divni prikaz naše trinaest stoljetne povijesti Crkve i naroda Hrvata koji smo čuli napunja nas ponosom, jer smo zaista djeca svetih mučenika koji su ponosno živjeli i smjelo umirali za svete ideale Kraljevstva Kristova i Hrvatskoga. To nas utvrđuje u vjeri da je Bog uz nas i on nas u patnjama jača i dovodi do pobjede, kao što smo doživjeli pred sedam godina u proglašenju naše slobodne Hrvatske. To nas stavlja pred obaveze da nastavimo stazama dičnih pradjedova.

Na to nas je pozvao Sveti Otac papa, taj veliki prijatelj Hrvata, jer je i sâm iz Bijele Hrvatske. Kad nas je drugi put posjetio pred mjesec i pol - oko milijun hrvatskih vjernika u Zagrebu, Mariji Bistrici i u Splitu osjetili su novi život koji nam daje Bog. I pravi vjernici tim životom trebaju napuniti svoju slobodnu i samostalnu državu Hrvatsku. Papa nas je upozorio: 'Vi ste se, hvala Bogu, oslobodili komunizma kao vlasti, ali sad se treba osloboditi njegovih navika'. Srušena je vanjska forma njihove terorističke ideologije, ali ostao je, nažalost, u srcima mnogih sadržaj te ideologije. Treba nam potpuna duhovna, demografska i ekonomska obnova u cijeloj državi.

Taj program prave i potpune obnove našeg hrvatskog naroda stalno je naglašavao i provodio u djelo svete uspomene naš novi blaženik zagrebački nadbiskup i hrvatski kardinal bl. Alojzije Stepinac, kojeg je Sveti Otac uzdigao na oltar kao blaženika u Mariji Bistrici kod Zagreba trećega listopada ove godine. On je zbog svoje vjernosti Crkvi Kristovoj i svom hrvatskom narodu od komunista nevin progonjen, osuđen i umro. On nas danas pred Bogom zagovara.

Ostanimo vjerna djeca majke Crkve i majke domovine slijedeći primjer svetih pradjedova. Njihov zagovor nek nas stalno prati. Amen."

Time je nadbiskup završio svoju propovijed.

Na prinos u sv. misi ministranti su nosili uz dvije svijeće i poklone nadbiskupu Bozaniću: lijepi uzorak smole kauri na drvenom podnožju, dvije knjige Suzanne Brooks-Pinčević "Britain and Bleiburg Tragedy", te hostije - vino.

Na koncu sv. mise, nakon Tebe Boga hvalimo, i don Ante se zahvalio nadbiskupu za ovaj milosni susret koji nas je obogatio, obradovao i počastio, i još dodao:

"Vodama nemirnih oceana na Južnom Polu plovi mala lađica Petrova sa Višeslavovim križem. Teška joj je bila povijest plovidbe. Bila je i bez kapetana i bez kormilara, izložena uraganima, nasukana, izranjena, baš kao i Zvonimirova lađa, udarana sa svih strana - ali ipak - na pijesku je - i još tu je!

Istina je da je sudbina kapetana vezana za sudbinu broda. Ali, obratno ne mora biti. Sad je na njoj stari kapetan, ali promjenom istoga i lađa bi se pomladila. Zato

Vas ja lijepo molim da postavite mlađeg i spretnijeg kapetana na kormilo ove Petrove lađe koja se zove Hrvatska katolička misija i ona će se također pomladiti, a ja sam spreman ići gdje treba i hoće nadležni.

Vama želimo sretno putovanje i povratak u dragu domovinu u kojoj neka raste Kraljevstvo Kristovo pod Vašim dugim i mudrim vodstvom.

Vivat, cresceat, floreat! Neka živi, raste i cvijeta! Amen!"

U četvrtak 19. studenoga 1998. u 19 sati nadbiskup i pratnja stigli su u prostorije Hrvatskog kulturnog društva, pozdravljeni burnim pljeskom od nazočnog mnoštva.

Iza pjevanja hrvatske himne "Lijepa naša", uglednog gosta je pozdravio domaćin i predsjednik Hrvatskog kulturnog društva, a ujedno i generalni konzul Republike Hrvatske u Novom Zelandu, Toni Čović. On je evocirao sređene odnose hrvatske države i Svete Stolice, kao i uredne odnose s Katoličkom Crkvom uopće.

Zatim je govorio tajnik Hrvatskog kulturnog društva dr. Leo Pandžić. On je prikazao kratku povijest (od 1991.) Hrvatskog kulturnog društva i njegove uspjehe u izgradnji društveno-sportskih objekata. Ujedno je nadbiskupa zamolio da blagoslovi dvoranu Hrvatskog kulturnog društva da se ondje može slaviti sv. misa. Također je zamolio da pošalju mlađeg svećenika kad don Ante ode u zasluženu mirovinu.

Pri Hrvatskom kulturnom društvu već dugo godina uspješno djeluje folklorna skupina djece i mladih Kralj Tomislav. Nju vodi Marija Stanišić. Oni su ove večeri u staroj splitskoj nošnji izveli "splitski bal" na oduševljenje svih nazočnih.

Uprava Hrvatskog kulturnog društva darovala je nadbiskupu zdjelu od drva kauri i novčani iznos od 1.000 NZD, a također je i uprava društva Liga žena (Women League) darovala nadbiskupa.

Iza toga je nadbiskup uzeo riječ:

"Poštovani generalni konzule, poštovana konzulice, poštovane dame i gospodo, drage sestre i braćo!

Srdačno zahvaljujem na pozdravima... i ja Vas sve pozdravljam... Drago mi je biti večeras s vama, čuti što je rečeno i razmišljati o prošlosti - onoj nedavnoj i onoj malo daljoj ovdje u ovom gradu i Novom Zelandu. Rečeno je: s promjenama u Hrvatskoj 1990. i s ratom... ovdje se stvari brzo mijenjaju...

Uspostava hrvatske države svima je prevažan događaj jer počima nova povijest za hrvatski narod. To osjećamo mi - to osjeća i naše iseljeništvo. Vaša djeca će o Hrvatskoj čuti u školi, jer Hrvatska je stvarnost, novi faktor. Ona na geografskoj karti ima svoje mjesto, u popisu je država, a prije se moralo dokazivati tko smo i gdje smo. Uspjeh naše nogometne reprezentacije svijetu je pokazao naše divno lice. Svi

narodi svijeta i njihova djeca znaju sve o nama. To je činjenica. Zato se i naše iseljeništvo treba drukčije organizirati. Prošlost - kakva je - pustimo, ali za budućnost, dragi prijatelji, danas se možemo drukčije osjećati.

Crkva nas uči praštanju, pokajanju i popravku. Treba se povezivati, trebamo biti duboki ljubavlju, da smo jači.

Kao Vaš zagrebački nadbiskup, pozivam na suradnju, zajedništvo, prema onoj iz Svetog Pisma - 'tko nije protiv tebe - za tebe je'. To je jedina šansa i putokaz mladima: naša sloga koju trebaju vidjeti.

Došao sam u Australiju i ovdje na poziv naših hrvatskih svećenika. Oni su poslani od naših biskupa za vas, za sve Hrvate katolike i oni su naši domaćini.

Ovdje je don Ante Klarić... Ja u svoje ime i u ime naših biskupa zahvaljujem njemu na službi, jer sa puno hrabrosti vrši sve ono što Crkva od njega traži. Nije mu lako u njegovoj dobi, zato mu hvala, a sve Hrvate katolike pozivam na suradnju s njime.

Generalni konzul evocirao je odnose hrvatske države sa Svetom Stolicom. Ja radim u posebnoj i općoj komisiji još od 1993. godine. Donijeta su četiri ugovora. Četvrti ugovor još nije završen. Sve je to vrlo značajno i vrlo uspješno. To je dugi proces novih odnosa, novih pravnih okvira i propisa. To je proces jednog novog shvaćanja, preodgoja, jednog pravnog preustrojstva, gdje padaju sve veze i poznanstva, a ostaju pravda i sigurnost. I Crkva tu želi pomoći i postaviti jedan suvereni pravni sustav unutar same države.

Kaže se da je crkva sv. Ane premalena. Tu treba razlikovati jasne stavove i znati neke kompetencije. Hrvatska katolička zajednica je ona koju hrvatski svećenik okuplja u gradu i na široj razini. Crkva je otvorena svima. Ona nije ni za jedno društvo, ni za jednu udrugu, niti za određenu stranku. Crkva je otvorena svima koji kao vjernici - katolici žele slušati sv. misu. Ona se ne može suziti ni na jednu civilnu udrugu, društvo ili organizaciju.

Ali, s druge strane, ona želi surađivati sa svima koji žele raditi oko općeg dobra. U tom vidu potičem i odobravam svaku suradnju koja se u vidu općeg dobra rađa u njoj.

Sv. misa se slavi u crkvi, jer je to njeno mjesto za slavlje sv. mise. U određenim prilikama može se uz dozvolu mjesnog biskupa u određeno vrijeme slaviti kao ad hoc! Preporučam da se i ti problemi rješavaju dogovorno i sagledavši kompletnu situaciju.

Rado se odazivam predsjedniku za blagoslov ovog doma. Dom se blagoslivlje kao i sve druge domove, ne da bude za službu crkve, nego da svi koji se tu sastaju i zabavljaju, da to čine pod okriljem Božjim. Tako sam blagoslovio i dom u

Sydneyu, da bude svima na kršćanskoj razini, katoličkoj. Drago mi je to i želim blagoslov za sve starije i mlađe.

Čestitam na folkloru mladih koji smo vidjeli. Nama je važno što više biti otvoren prema svima, a osobito mladima. Nemojte se obazirati kako i da li govore hrvatski. Važno je biti otvoren prema njima. Zajednica treba okupiti sve, pa i one koji su ovdje rođeni. To je njima domovina, ali ipak, naši su i moramo ih upoznati sa svojom poviješću i kulturom. Time su oni bogatiji. Brinimo se za mlade, jer koliko ih budemo imali kao svoje, toliko ćemo se i mi ovdje utvrditi. Neka se javlja interes i u drugoj i u trećoj generaciji mladih i gajimo ih u tom duhu naše vjere i kulture, a posebno jezika i vrednota, koje će i njih i vas trajno sačuvati. U to ime, Bog Vas sve sretno blagoslovio i dugo poživio! Hvala lijepa!"[170]

Iza nadbiskupova govora dramska sekcija Hrvatske katoličke misije vrlo uspješno prikazala nam je dramolet Marinov: Gospin bunarić. Glumice su: Željka Vezić, Karolina Badrov, Marija Trbuhović, Helena Tafra, Elvira Ćurin, Tereza Didović, Marija Grbin i Marija Šain. Oduševljeni gledaoci nagradili su glumice dugim pljeskom, pohvalio ih je i nadbiskup: "Čestitam Vam i zahvaljujem na trudu. Mogle biste mirne duše i u Zagrebu to prikazati." Iza kratkog razgovora, nadbiskup i pratnja pozdravili su narod, a don Ante je pozvao svakoga tko može na ispraćaj u zračnu luku, za petak 20. kolovoza u 15 sati. Ispraćeni srdačnim pozdravima i dugim pljeskom, nadbiskup i pratnja napustili su dvoranu Hrvatskog kulturnog društva.



Dramska sekcija HK Misije

U petak 20. studenoga, nakon sv. mise, doručka i potrebnih priprema, gosti su u 10 sati napustili Te Atatu i pošli u južni dio grada - u bolnicu Middlemore, posjetiti bolesnog Matu Stankovića, istaknutog hrvatskog patnika pod komunizmom, koji je kao mladić kroz logore Italije jedva dospio u Novi Zeland. Susret je bio vrlo dirljiv. Zatim smo išli u restoran Spalato, čiji je vlasnik Miro Batistić, gdje su nadbiskup, pratnja i prijatelji počašćeni obilnim i biranim jelom za ručak. Nakon ugodnog čašćenja vrijeme je pozdraviti se, zahvaliti na posjetu, zaželjeti sretan put i svako dobro gostima - i rastati se.

U zračnoj luci je već čekala skupina revnih Hrvata koji su došli još jednom pozdraviti goste i zaželjeti njima i dragoj Hrvatskoj svako dobro i sretan put. Nadbiskup nas je nakon fotografiranja s njime još srdačno blagoslovio - i službena zavjesa nas je odijelila. Nadbiskup i njegov tajnik odletjeli su u 16.30 za Brisbane.

Godina 1999.

Kroz lijepe dane u siječnju 1999. godine, hrvatski vjernici su na zgradi Hrvatskog katoličkog centra dobrovoljnim radom skinuli dotrajali limeni žlijeb za vodu i zamijenili ga novim plastičnim i ujedno nad cijelim prednjim balkonom postavili novi plastični krov.

U nedjelju 7. ožujka u 18 sati u župnoj crkvi Panmure, stotinjak vjernika među kojima su oko 2/3 bili Hrvati a 1/3 župljani Onehunge, bilo je na sv. misi za spomen 10 godina od smrti don Sebastijana dr. Palića. Nakon sv. mise i posjeta njegovu grobu na groblju pored crkve (gdje je sahranjen i don Jure Marinović), u župnoj su dvorani Mate Stanković i don Ante Klarić održali kratke govore o pok. dr. Paliću.

Od travnja mjeseca Izvještajna katolička agencija (IKA) iz Zagreba u svome tjednom internet-biltenu donosi i najvažnije vijesti iz života Hrvatske katoličke misije u Aucklandu.

Uskrsni blagdani (Sv. Tjedan) bili su vrlo dobro posjećeni uz veći broj naroda, brojnije sv. pričesti i ispovijedi te vrlo lijepo pjevanje.

Hrvatski veleposlanik u Canberri dr. Jozo Meter s obitelji je bio u oproštajnom posjetu svim Hrvatima u Aucklandu i Hrvatskoj katoličkoj misiji. Oni su bili gosti na sv. misi u nedjelju 27. lipnja 1999., a zatim i na ručku u našoj dvorani. Na misi je bilo prisutno oko 90 vjernika, a oko 80 na objedu. Hrvatski klub i Hrvatska katolička misija priredili su vrlo lijepi ručak i oproštaj. Za spomen na ovu misiju, poklonili smo veleposlaniku lijepu monografiju na engleskome o Novom Zelandu, dr. Zdenki Meter CD božićnih pjesama i narodnih kolendi u izvedbi klape Dalmatina.

U posveti na monografiji stoji napisano:

> "Uzoritom veleposlaniku dr. J. Meter zahvaljujemo za sve što je učinio ovdje pod Južnim križem za sve Hrvate i dragu Domovinu, želimo sretan put na veće i nove dužnosti, a sve za što ljepšu i skoriju budućnost drage nam domovine i hrvatskog naroda.
>
> *Vjernici Hrvatske katoličke misije u Aucklandu*
> *sa hrvatskim dušobrižnikom don Antom Klarić"*

Na blagdan sv. Leopolda Bogdana Mandića, kojeg slavimo druge nedjelje svibnja sa spomenom Majčina dana, bila je lijepa procesija. Naš narod voli procesije, dolazi u većem broju i osjeća time veći značaj svečeva blagdana. Svečanije se slavi sv. misa uz veći broj vjernika koji dolaze i na sv. pričest. Nakon sv. mise u zgradi Hrvatskog katoličkog centra, djeca i roditelji-intelektualci uzveličali su blagdan i počastiti Majčin dan deklamacijama i divnim recitalima izabranih tekstova iz hrvatske književnosti. To je sve spremila učiteljica naše škole Eufemija Lampalov iz Splita

Ove smo godine blagdan Velike Gospe proslavili u nedjelju 15. kolovoza sa lijepom procesijom i svečanom sv. misom. Crkva sv. Ane bila je doista puna. Zanosno pjevanje i veći broj sv. pričesti pokazali su svečano ozračje kojim naš narod posebno svečano i pobožno slavi blagdan Velike Gospe.

Svečanost prve sv. pričesti proslavili smo lijepo sa sedam naših prvopričesnika, u nedjelju 22. kolovoza 1999. godine.

Proslava 95. obljetnice naše Hrvatske Katoličke Misije u Aucklandu

Povijest uči ...

U svim našim redovnim i izvanrednim slavljima s boli u srcu opažamo da mnogo našeg dobrog svijeta nije s nama. Ne znamo razlog, osobito sada, kada je nakon pada komunizma demokracija u svijetu pokazala lice istine. U našem hrvatskom slučaju, svi pošteni i razumni ljudi mogu vidjeti i priznati da su pravi, mirni, dobri i vjerni Hrvati bili progonjeni i ocrnjeni svakim lažima. Sada treba novim i čistim očima gledati Hrvate i kao ljude i kao vjernike, kao braću po krvi, i dolaziti k nama Hrvatima na sva naša vjerska ili rodoljubna slavlja. Tako će se srušiti sve ograde koje su nas međusobno dijelile i udaljavale jedne od drugih. Mi to uvijek želimo, molimo i očekujemo.

U tom cilju mi rado idemo na sva slavlja koja priređuju Hrvati - samo ako tamo možemo doživjeti vjersko i rodoljubno ozračje.

S jednakim željama i mi očekujemo sve Hrvate na našim vjerskim i rodoljubno-kulturnim slavljima, koja pripremamo u Hrvatskom katoličkom centru. Ali, na žalost, to ne uspijevamo.

S tugom u srcu opažamo da još ima mnogo naših ljudi koji nose suprotne predrasude.

Mi nikada nikoga ne pitamo: gdje si bio prije i zašto si sada ovdje ili ondje. Svakom kažemo: dobro nam došli, drago nam je da se vidimo, dođite i češće! Ili nekima ništa, kao da se ništa nije ni dogodilo. Samo kratki pozdrav i obični razgovor o svakodnevici.

Svi trebamo učiniti junački, odlučni korak i biti zajedno - vjerski, rodoljubno i društveno, jer oni tako vole.

Vidimo da nijedno društvo - na žalost - nema naše mladeži. To je strašno. Bez njih, mi smo već mrtvi.

Naša jadna, nevina i bezazlena mladež je izgubljena. Ona, u starom jugo-društvu koje je uvijek djeci i mladeži govorilo i radilo po jugo-receptu - protiv hrvatskog svećenika i vjernika, - ne snalazi se. Stariji ne mogu dokazati mladima da je to bilo krivo. Dobit će odgovor: "Znači vi ste cijeli život bili zavedeni i zato nam je bolje udaljiti se od svega."

Malobrojna hrvatska mladež vjernih Hrvata, također je u svojoj djetinjoj i mladenačkoj dobi za jugo-komunizma bila u teškom položaju. Od svojih jugo-vršnjaka u školi izrugivana je i vrijeđana raznim imenima. I ta mladež bila je u opasnosti da - ne shvaćajući - zamrzi sve ideale svojih roditelja, jer to njih malene i mlade muči. Teško je bilo i živjeti njima malobrojnim u većoj skupini, koja ih ne prihvaća, nego još i progoni. Ti mali i mladi Hrvati bili su pravi mučenici za Boga i svoju majku Hrvatsku. Kasnije - u životu - oni će se s ponosom sjećati toga i biti kao Hrvati sretni da su to trpjeli i imali junačke roditelje - ali to tek će donijeti život. Njihova nevina patnja neće propasti. Bog će im utvrditi vjeru i rodoljublje, jer je to plod nevine žrtve.

U tom svijetlu, gledajući sve mlade kao zbunjene i izgubljene, tj. jedne kao ponosne patnike, a druge kao izgubljene nasilnike, želi se svima dati nešto za razmišljanje. Želi se jednu proslavu istinite i patničke prošlosti.

Proslava

Bog je pomogao. Godine 1999. navršen je 95. jubilej života i rada Hrvatske katoličke misije u Aucklandskoj biskupiji.

Daleke 1900-1904 godine pred nas stupaju hrvatski mladići i mladi muževi kao Hrvati i vjernici. Oni nisu Jugoslaveni i ne znaju za to ime. Tek kasnije je nekima od njih to ime nametnuto, ali njihov otac i djed to nije bio pa neće ni oni. Oni nisu ni Austrijanci ni što drugo, nego po ocu i krvi samo Hrvati. Još k tome oni su vjernici, koji traže, žele i surađuju sa svojim hrvatskim svećenikom. Tako dakle! Tu smo u originalu! Imamo Hrvate i vjernike!

I to ćemo slaviti.

Željeli smo sve naše Hrvate po krvi, makar nose drugo ime i osjećaje, upoznati s tom povijesnom istinom. Željeli smo također i sve naše ljude upoznati s time, a osobito svećenike i časne sestre naše krvi. Pozvali smo četiri još živa svećenika hrvatskoga roda, koji su na službi u biskupijama Novog Zelanda: vlč. Erika Urlića, župnika u Brooklynu u Wellingtonu (njegovi su roditelji iz Drašnica kod Makarske), vlč. Marka Bebana, župnika i starješinu samostana u Wanganui u Wellingtonskoj nadbiskupiji (njegov je pradjed s otoka Zlarina, pred Šibenskim kanalom), vlč. Ivana Lunjevića, župnog vikara u župi Northcote u Aucklandu (njegov je otac-djed iz Podgore, kod Makarske) i vlč. Roberta Sharplina, župnog vikara u župi Taupo (njegovi su djedovi iz Gradca kod Ploča i iz Vrgorca).

Sve smo upoznali sa programom, ciljem i željom da budu taj dan s nama, da se upoznamo, vidimo i predstavimo narodu iz kojeg smo izišli po svojim roditeljima. Don Ivan Lunjević se već na početku opravdao zbog svoje zauzetosti i odsutnosti. Ostali su svi prihvatili i obećali doći. Bili smo sretni. Vjerujemo da su i oni bili oduševljeni, a mi smo ih rado očekivali. Međutim, bolest nogu kod vlč. Urlića i nenadani sprovod u Wanganui spriječili su obojicu. Došao je samo najmlađi svećenik hrvatskoga podrijetla u Novom Zelandu - vlč. Robert Sharplin.

Proslava je održana na blagdan prvog hrvatskog sveca, sv. Nikole Tavelića, 14. studenoga 1999. u župnoj crkvi Sv. Obitelji na Poluotoku Te Atatu, u 11,45 prije podne. U ime odsutnoga mjesnog biskupa Patricka Dunna, slavlju je predsjedao generalni vikar biskupije msgr. Brian Arahill, župnik u Remueri na jugu Aucklanda, S njime su slavili sv. misu fra Gracijan Biršić, profesor i hrvatski misionar u Summer Hillu u Sydneyu (Australija), Fr. Matthias Murphy, kapucin, župnik u susjednom Hendersonu, vlč. Robert Sharplin, na službi u Taupu, i vlč. Ante Klarić.

U župnoj crkvi Sv. Obitelji prisutno je bilo oko 300 vjernika. Sv. misu divno je pjevala "Klapa Dalmatina" prema skladbi poznatog splitskog muzikologa Lj. Stipišića. Pjevački zbor Misije pratio je pjevanjem čitanja deset mladih parova od deset desetljeća povijesti naše Misije.



Sveta misa

Okićeni hrvatskom zastavom, okruženi oko oltara pružali su dostojanstveni svečani prizor: Neda i Mate Vlašić, Judita Janković i Damir Biondić, Marina i Vladimir Milinović, Elvira i Vinko Ćurin, Ružica i Lucijan Brhanović, Željka i Neno Vežić, Vesna i Zvonko Petrović, Marina i Davor Dujmović, Nevenka i Željko Milun, Marija i Goran Trbuhović.

Slušali smo o patnjama hrvatskih kopača smole kauri iz prašuma na sjeveru Gornjeg Otoka i o osamljenosti i brizi naših farmera. Gledali smo u duhu njihovu djecu sa sveučilišnim diplomama i jugo-politiku koja hoće to sve zarobiti. Kroz sve to - kao zlatna nit - provlači se grupica Hrvata, koji su - uz svoje osamljene hrvatske svećenike Marinovića i Palića - kao rimske vestalinke u poganskom hramu - čuvali plamečak vjere i hrvatstva. Tako je u srcima naših malobrojnih vjernika živjela naša Crkva i domovina, slaveći domovinska crkvena slavlja Solina, Nina, Biskupije kod Knina, Marije Bistrice, Šibenika, Boke Kotorske sa sv. Leopoldom Mandićem, sve do naših dana i blaženoga kardinala Stepinca.

Svi su aktivni vjernici i rodoljubi s radošću tu upoznali sebe i svoje obitelji i uvjerili se da Bog, kroz patnju svojih vjernih - u pravdi i ljubavi pobjeđuje. Svako čitanje desetljeća narod je završio oduševljenim pjevanjem naših sv. pjesama.

U svojoj propovijedi msgr. Arahill je čestitao Hrvatima ovaj dični jubilej, jer je Hrvatska katolička misija u Aucklandu najstarija etnička kapelanija u Novom Zelandu. Pohvalio je i zahvalio je hrvatskom narodu što je ostao vjeran vjeri pradjedova i svojom plodnom zauzetošću na raznim granama vjere, privrede i kulture mnogo doprinio napretku Novog Zelanda. Kazao je: "Najveći dar Božji nama dan jest naš život. Najveći naš dar Bogu - kao uzdarje - jest naš plodan život u ljubavi Božjoj i međusobnoj! Takvi su se pokazali Hrvati ovdje kroz ovo stoljeće. Čast i hvala vam za to. Ostanite takvi i unaprijed!"

Hrvatski misionar fra Gracijan Biršić također je u svojoj propovijedi čestitao Hrvatima u Novom Zelandu što slave ovaj jubilej: "Hvalevrijedno je slaviti i radovati se što ste - na ovoj vjetrometini daleko do svoje domovinske Crkve, u teškim okolnostima, ponekad i bez svoga svećenika i bez poznavanja jezika, među mnoštvom vjera i strujanja ovdje - ipak sačuvali bogoljubnu i rodoljubnu živu i tako aktivnu svijest.

Zaista, s ponosom možete svoje mlađe sa sobom uvesti u novo XXI. stoljeće i treće tisućljeće i darovati im svoj blagoslovljeni život i rad... Budite ponosni kao živi svjetionik vjere i hrvatstva svoj svojoj braći i sestrama, koja na uzburkanim valovima života traže luku spasa. Tako ćete u još većem broju moći ujediniti sve i slaviti dvostruki zlatni jubilej, tj. stoti zlatni jubilej vaše Hrvatske katoličke misije! Sve vas Bog blagoslovio. Hvala lijepa." Nakon toga je fra Gracijan Biršić nadahnutom pobožnošću izmolio - ad hoc - krasne zazive u molitvi vjernika.

U prikaznim darovima prineseni su spomen pokloni, i to:

a) "Trinaest stoljeća kršćanstva u Hrvata" - knjiga, pastirsko pismo hrvatskih biskupa (na engleskom), Zagreb 1976;

b) Suzanne Brooks-Pinčević, "Britain and the Bleiburg Tragedy - an artist's impression", Auckland 1998;

c) CD božićnih pjesama u izvedbi klape Dalmatina;

d) Svijeće ukrašene hrvatskom trobojnicom - iz Voćina, Gospino svetište u Slavoniji.

Na koncu sv. mise, iza Tebe Boga hvalimo, don Ante je zahvalio gostima i svemu narodu i sve pozvao na svečani ručak i akademiju u hrvatski dom McLeod Road 161, Te Atatu South. Tijekom zahvalnog govora don Ante je uglednim gostima podijelio spomen darove:

a) msgr. B. Arahillu - obje spomenute knjige,

b) fra Gracijanu Biršiću - obje knjige i svijeću,

c) vlč. Robertu Sharplinu - obje knjige i svijeću,

d) Fr. Matthiasu Murphyu - CD božićnih pjesama.

I tako je na zadovoljstvo svih završen duhovni program proslave ovog jubileja.

Bogu Hvala!

Drugi dio proslave, društveno-kulturni program - nastavljen je u 14 sati u domu Hrvatskog kulturnog društva. Na svečanom ručku bilo je oko 180 uzvanika.

U 15,45 predsjednik pastoralnog vijeća misije Ivan Poljaković pozdravio je sve prisutne, otvorio akademiju i dao riječ vlč. Robertu Sharplinu, koji je tada bio prvi put među Hrvatima u Novom Zelandu.

Burnim pljeskom pozdravljen, ukratko je prikazao svoj mladi život, kako se - iza kratke službe kao mladi pravnik i profesor prava - ipak odlučio za svećeničko zvanje te je za svećenika zaređen prije dvije godine. Njegovi djedovi su Hrvati, po majci djed iz Gradca kod Ploča i drugi (majčin otac) iz Vrgorca. Radostan je i sretan što se nalazi na ovoj proslavi.

Zatim je predstavljen, uzeo riječ profesor slavistike na aucklandskom sveučilištu, veliki prijatelj Hrvata - Hans-Peter Stoffel. Nakon što je govor održao na hrvatskom jeziku, darovan mu je CD božićnih pjesama.



Folklor plesa

Hrvatska folklorna grupa djece i mladih Kralj Tomislav, koju u Hrvatskom kulturnom društvu već dugo uspješno vodi Marija Stanišić, nastupila je divnim plesom i pobrala burni pljesak.

Zadnja točka akademije bio je igrokaz Huge Hofmanstahla "Čovjek", koji su izveli članovi dramske sekcije pri misiji. Glavnu i najtežu ulogu uspješno je, poput svih ostalih aktera, izveo Pavao Dropulić. Gledatelji su sve glumce nagradili burnim pljeskom.

Na veliku su radost ovu proslavu složno pripremala (u svojoj nadležnosti) ova hrvatska društva: Hrvatski klub, Hrvatsko kulturno društvo, Hrvatska liga žena i Hrvatska katolička misija.. Za tu slogu najviše su zaslužni Suzanne Brooks-Pinčević i Jerko Didović. Svima srdačna hvala.

Svršetak školske godine

Završetak rada Hrvatske katoličke škole i proslava dječjeg Božića sa sv. Nikolom slavila su djeca naše škole 18. prosinca uvečer pjesmicama i čestitkama u pozdrav malom Isusu. Sve je to s djecom pripremila Marina Milinović, pedagog u Hrvatskoj katoličkoj školi. Sv. Nikola (Pavao Dropulić) nagradio je oko 25 djece-polaznika Hrvatske škole. Hrvatski klub i Hrvatska katolička misija tom su zgodom priredili večeru i zabavu.

Smrt dr. Franje Tuđmana

Sv. misa za pok. predsjednika Republike Hrvatske dr. Franju Tuđmana slavljena je u aucklandskoj katedrali sv. Patrika 19.XII.1999. u 13 sati, uz prisustvo većeg broja vjernika. Počasni generalni konzul Toni Čović i hrvatska

konzulica Ružica Ivanković iza sv. mise govorili su o pokojnom hrvatskom predsjedniku.

Božićna polnoćka

Po obredu te godine - s narodom smo najprije blagoslovili ulaz (vrata) u crkvu (naš "hall") kao simbol blagoslovljenih sv. vratiju za početak svete jubilarne godine 2.000 Kristova rođendana i počeli svečanu sv. misu polnoćku - jubilarnu! Bilo je nazočno oko 250 vjernika. Na dnevnoj sv. misi u 11 sati prisutno je bilo oko 105 vjernika.

7. DON MATE DR. KOLIĆ

Brigom velečasnog don Jure Marinovića, aucklandskog svećenika (čiji su roditelji iz Podgore kod Makarske) 9. prosinca 1952. godine mladi svećenik don Mate dr. Kolić došao je iz Rima u Novi Zeland u Wellingtonsku nadbiskupiju.

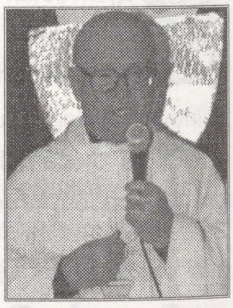

don Mate dr. Kolić

Don Mate je rođen u Janjevu (Kosovo) 24. prosinca 1920. od prastare obitelji Jure i Lize Kolić, čiji su korijeni pred oko 500 godina ostali u dubrovačkom kraju. Zdrava vjernička obitelj rodila je osmero djece, od kojih je treće mali Mate. Osnovnu školu učio je u Janjevu, sjemenišnu gimnaziju u Prizrenu, a prvu godinu bogoslovije 1940. godine u Zagrebu. Zbog rata 1941. godine nije mogao u Zagrebu nastaviti studij bogoslovije. Zato ga skopski biskup preko Albanije (Drač) i Italije (Brindisi) šalje u Rim zajedno s kolegama Sebastijanom Palićem i Serafinom Glasnovićem. Tu u zavodu de Propaganda Fide studira bogoslovne nauke. Svećeničko ređenje prima 17.III.1946. godine. Mladu sv. misu slavi sutradan 18.III.1946. u Katakombama sv. Kalista, u društvu samo dva hrvatska svećenika, dr. Ivana Tomas i dr. Sebastijana Palić.. Ni

roditelja, ni brata, ni sestre, ni rodbine, ni slavlja, a možda ni kruha obilato za mladomisnički objed. S patnicima trpjeti, sa zaplakanima plakati - pa i u mladomisničkom zanosu. To je život u tuđini. Nije mogao svojima u domovinu. Ostao je u Rimu i studirao teologiju i crkveno pravo i - doktorirao. Bog svoje ne zapušta. On ima planove koje mi često ne razumijemo. Crveno svijetlo bezbožnog komunizma zatvorilo je vrata za povratak u domovinu. Bog otvara zelenim svijetlom vrata Novog Zelanda, kamo don Mate stiže u prosincu 1952. godine. Nadbiskup Wellingtona H. G. McKeefrey prima ga u svoju nadbiskupiju, povjerava mu odgovorne službe u nadbiskupiji kao službenik u crkvenom sudu, nadzorni ispitivač mladomisnika, župnik gradske župe kroz 10 godina, tajnik i tumač nadbiskupov na II. Vatikanskom saboru, dušobrižnik za Hrvate i još četiri narodnosti čije jezike poznaje. Pomaže osnivanje Hrvatskog kluba 1968. godine, koji 1978. dobiva svoj dom.

Sa skupinom zauzetih Hrvata u glavnom gradu Wellingtona djeluje raskužujuće. Na javne napade na Hrvate i Hrvatsku od strane Jugoslavenskog konzulata odgovaraju objašnjavajući kriva shvaćanja o jugoslavenstvu i prikazujući Hrvate u Božjoj i povijesnoj istini. Time se hrvatsko nebo vedri, a jugo-komunističko se sve više pokriva oblacima. Radosno je dočekao smjenu na političkom polju. Ispratio je Jugoslavensko veleposlanstvo 2. studenoga 1992. godine na vječni počinak, a hrvatskog veleposlanika u Canberri na svijetlo dana.

Činjenica da Vlada Novoga Zelanda nakon II. svjetskog rata nije primala hrvatske iseljenike, njih je vrlo malo došlo i to jedino kao iseljenici iz drugih država. Ipak, u gradovima Sjevernog Otoka, kao u Wellingtonu, Aucklandu, Whangarei, Kaitaia i dr. ima mnogo ranije doseljenog hrvatskog naroda. Oni su, kako piše msgr. Jure Marinović, nacionalno i vjerski vrlo nedorasli za prilike u našoj novozelandskoj sredini. Ipak, prisutnost naših svećenika u dva glavna centra (Wellington i Auckland) pomogla je da su se bar neki osvijestili kao Hrvati i donekle osjetili toplinu materinskog jezika za svoje vjersko dobro. On redovno svake nedjelje slavi misu na hrvatskom jeziku, kao i na Božić, Uskrs i Novu godinu.

U Ekumenskom vijeću za useljenje don Mate je predstavnik nadbiskupije. Premda je službeni duh Vlade Novoga Zelanda bio da se ne prima katolike u velikom broju, don Mate je mnogo posredovao i svojim utjecajem pomogao da se primi dobar broj Hrvata i hrvatskih obitelji. Novodošlima je uvijek pomagao naći stan, posao, dati savjet, pomagao u učenju engleskog jezika i financijsku pomoć preko katoličkih organizacija Caritas i St. Vincent de Paul.

Prije nego je preuzeo službu u nadbiskupiji, posjetio je Hrvate na sjeveru: u

Aucklandu, Whangarei i Dargavilleu.

Njegov dolazak 14. prosinca 1952. donio je našem hrvatskom narodu, tada zvanom jugoslavenskom, duhovnu utjehu i radost.

U nedjelju 14. prosinca slavio je u katedrali sv. misu, krunicu i blagoslov, pozvao je na pripreme za Božić i primanje svetih sakramenata ispovijedi i pričesti. Dne 21. prosinca slavio je sv. misu u crkvi u Hendersonu. Mnogi su primili svete sakramente. Sa župnikom Fr. Lovelle posjetio je bolesnike i udaljene obitelji. Na Božić ujutro ispovijedao je ranije i slavio sv. misu u crkvi sv. Ćirila i Metoda u Oratiji u Jugoslavenskoj zajednici, kako piše don Jure. Sve se pjevalo na hrvatskom jeziku, kao i u domovini, a osobito božićne pjesme te je to bila "zaista jedinstvena prigoda". U 10 sati bilo je u katedrali sv. Patrika mnogo svijeta na sv. misi i pjevao je zbor mladih. Na Novu godinu na pikniku Knock Na Gree prikazan je film o svetim mjestima u Rimu. Don Mate je to opširno prikazao, jer je 12 godina bio u Rimu i sve dobro zna.

Posjetio je na sjeveru Whangarei i Dargaville 7.-12. siječnja. Svagdje je bio u gradskom domu (hallu) srdačan doček i pozdravi, u župnim crkvama brojne ispovijedi, sv. mise i oduševljeno pučko pjevanje božićnih pjesama. Sve je to davalo nezaboravan doživljaj. Oproštaj za Wellington bio je u dvorani katedrale 18. siječnja. Don Jure je rekao: "Don Mate je za kratko vrijeme sve oduševio svojom živahnošću, svojom pobožnošću i svojom učenošću. Neka ga Bog prati na njegovoj dužnosti u Wellingtonu."

I. Totić u ime Društva Presveta Imena Isusova rekao je: "Ovo je sve oživilo vjeru u narodu. Čestitamo narodu Wellingtona koji dobiva takva svećenika - baš kako im treba."

Dr. Miroslav Crkvenac je rekao: "Dr. Mate Kolić upravo shvaća duh hrvatskog naroda, koji je kroz stoljeća naše povijesti svijetlio i najdivnije zasjao u najvećem sinu hrvatskog naroda, u kardinalu Stepincu. Vi ćete također u Novom Zelandu biti svijetli znak toga duha."

Slično je rekao Mate Franković u ime hrvatskih sveučilištaraca i pozvao ih da šire u svom narodu istinu i duh kršćanstva.

Žarko Milić u ime hrvatskih doseljenika rekao je: "Hrvatski svećenici su uvijek bili uz svoj narod. Veseli nas da ste i Vi među nama."

Dr. Mate Kolić se zahvalio za svu pažnju, najprije don Juri, i označio svoj dolazak kao djelo Božje Providnosti, zatim nadbiskupu Wellingtona Keefreyu i biskupu Aucklanda Listonu, župnicima i svima koje je susreo. Vidio je kroz Božićno vrijeme živu vjeru našeg naroda, iskrenu pobožnost u primanju svetih sakramenata i njihovim molitvama, koje su naučili kao djeca od svojih roditelja. On im je zaželio da i dalje

žive po svojoj vjeri usprkos svih poteškoća, bolesti, osamljenosti, udaljenosti, tuđeg jezika i sl.[171]

Dne 24.VIII.1992. godine don Mate piše don Anti Klariću ovo:

"Ovdašnji Hrvati su i dalje podijeljeni. Oni koji su se već od proglašenja Države Hrvatske okrenuli na hrvatsku stranu, oni su i dalje ustrajni, a njih desetak ostaju dalje uz Jugoslavenski klub i za Jugoslavenstvo."

"Kad nije imao sa svojim narodom mladomisničko slavlje, neka ima bar zlatomisničko". To je bio motto Hrvatske katoličke misije u Aucklandu za proslavu zlatomisničkog jubileja don Mate dr. Kolić iz Wellingtona.

Od 17.III.1996. do 7.IV.1996. slavio je niz slavlja u Wellingtonu sa svojim hrvatskim narodom, zatim na wellingtonskoj župi i sa talijanskom etničkom grupom. Mala skupina Hrvata u Wellingtonu (njih oko 70) srcem i dušom slavila je u crkvi sv. Obitelji i u Hrvatskom domu ovaj rijetki zlatni jubilej. Na slavlju je bio prisutan i tajnik Nuncijature vlč. John Simson, i don Ante Klarić, hrvatski dušobrižnik iz Aucklanda, koji je i propovijedao.

Vrhunac slavlja bio je 21.IV.1996. u Aucklandu u Hrvatskoj katoličkoj misiji sv. Leopold B. Mandić. Svečanu sv. misu, koju je pjevao obnovljeni pjevački zbor pod ravnanjem Helene Petranović i Anite Vlašić, slavio je sa još šest svećenika i to vlč. Mate Križanac i vlč. Josip Vranješ iz Melbournea, vlč. Ivan Lunjević, Fr. Leo Doyle i Fr. Martin Bugler, bivši župnici u Te Atatu, i don Ante Klarić, hrvatski dušobrižnik u Aucklandu.

Dvorana Hrvatske katoličke misije bila je dupkom puna, te je svečar izjavio da je u njegovu svećeničkom životu to najveći skup Hrvata na njegovoj hrvatskoj sv. misi. Don Ante je propovijedao o svećeničkom idealizmu izraženom u pjesmama pok. vlč. Stjepana Šimeta (Isusovca) i pok. Izidora Poljaka, svećenika, što se duboko dojmilo naroda.

Nakon sv. mise, hrvatske intelektualke vrlo uspješno su prikazale uskrsni igrokaz od J. Marinov "Suza Spasa", koji je sa porukom uskrsnuća bio upravo kao kruna svemu.

U jedan sat popodne u domu Hrvatskog kulturnog društva priređen je svečani ručak za sve Hrvatske vjernike i njihove prijatelje. Tu su čitane čestitke i održani govori na hrvatskom i engleskom jeziku o radu i životu hrvatskih misija u Wellingtonu i Aucklandu, tj. o radu i značenju svećenika u ovakvim sredinama. To je za mnoge bila novost, ali i dokaz životne snage vjere i hrvatskog rodoljublja i bogoljublja.

Vlč. Mate dr. Kolić proveo je 45 godina u Novom Zelandu, u Wellingtonskoj nad-

biskupiji, inkardiniran u istu kao njihov svećenik (vjerojatno oko 1970. godine). Obavljao je razne službe u nadbiskupiji, a najviše kao etnički dušobrižnik za Hrvate i još nekoliko etničkih skupina.

Ipak se želio vratiti u domovinu. Nije mogao u svoje Janjevo, jer je isto 95 % raseljeno. Kroz travanj 1997. godine obavio je u Wellingtonu svečani rastanak sa raznim etničkim skupinama i u Aucklandu u Hrvatskoj katoličkoj misiji sa hrvatskim narodom. Ostavio je Novi Zeland 25. svibnja 1997. i otišao u Šibenik. Tu živi u svećeničkom domu blizu svojih Janjevčana (u Kistanju).

X. DOMAĆI HRVATSKI KLER

1. SVEĆENICI

Msgr. Jure Marinović (1915 - 1993)

Uvod

"Kad se jednom bude stala pisati nepristrana i informativna povijest hrvatskih iseljenika u Novoj Zelandiji, sama uloga, neumorni i požrtvovni 53-godišnji rad seniora hrvatskih svećenika - vlč. Jure Marinovića - doći će bar donekle na zasluženo vidjelo. Taj se čovjek može mirne duše okrstiti kao spiritus movens svakog korisnog vjerskog, kulturnog, narodnog, karitativnog i socijalnog pothvata, koji se odnosi na Hrvate kroz veoma dugi niz godina u Novom Zelandu, posebno u Aucklandu", piše njegov prijatelj i suradnik Ante Ćulav.[172]

Rođenje i krštenje

Don Jure Marinović rođen je 25. listopada 1915. u Aucklandu, od oca Lovre i majke Mare rođ. Rosandić. Obitelj Marinović je "svećenička" obitelj te je don Juri svećeničko zvanje bilo "u krvi", kako on na jednom mjestu piše. Majčin brat fra Vice Rosandić, dakle ujak don Jurin, franjevac je splitske provincije, Jure Marinović stariji, očev je stric, glasoviti don Mihovil Pavlinović bio je bliži majčin rođak dok je don Milan Pavlinović bio očev rođak.

Mali Jure kršten je 10. ožujka 1916. u župi Newton. Na krštenju je dobio dva imena, na uspomenu dvaju vrlo uglednih svećenika - rođaka don Jure, očeva strica i fra Vice, majčina brata. Stari don Jure Marinović, stric Lovrin, bio je poznati i ugledni svećenik onoga vremena, a fra Vice Rosandić, brat Marin, a ujak don Jure, nosio je krsno ime Marko. Bio je vrlo učen filozof, profesor i svet svećenik. Umro je oko 1979. u Omišu kod Splita.

Don Jure Marinović je imao dva brata - Tonija i Ivana, kao i sestru Noru. Toni je stariji, Ivan mlađi, a Nora najmlađa. Roditelji su siromašni radnici, Hrvati i katolici. Lovre je stigao u Novi Zeland 1902. iz Podgore, a Mara Rosandić kao djevojka 1913. godine. Lovre je tada bio u Sydneyu i tu su se oni i vjenčali. Kratko nakon toga došli su u Novi Zeland.

Na vjenčanju kćerke Nore, otac Lovro u nazdravici je gostima rekao: "Bog mi je dao četvero djece, od kojih tri sina. Jednoga sam dao Kralju Nebeskom - don Juru, drugoga kralju zemaljskom - Ivana, a trećega držim za sebe - Tonija. Kći Noru dajem Tebi Marko Jurjeviću!"

Don Jurin brat Ivan bio je časnik novozelandskog zrakoplovstva. Poginuo je u Drugom svjetskom ratu sa cijelim osobljem i svi su posmrtno odlikovani za hrabrost.[173]

Djetinjstvo

O djetinjstvu don Jurinu piše brat Toni ovo:

"Kad je mali Jure bio oko 10 mjeseci star, majka je opazila da mu lijeva noga nije kako ima biti (bila je kraća). Ona je odmah zgrijala malo ulja i dobro masirala Jurinu nogu. To je radila brižno i duže vrijeme. Tako ga je spasila da nije dobio 'infantile paralysis'. Cijeloga života tako mu je lijeva noga bila manja nego desna.

Tako nije mogao igrati sport, pa se malo odeblja i dobije prezime 'Pudim'. On je uvijek bio mirniji nego mi i od djetinjstva se vidilo da će on biti svećenik kao i stric doma u Hrvatskoj. Kad je don Milan Pavlinović došao u Auckland, Jure je onda počeo služiti misu. On je uvijek pivao i bio pun šale. Nigda nije vikao ili išta slaba učinio ni govorio.

Vrlo dobro je sve svoje ispite prošao i čim je svršio Secondary School, rekao je da bi želio poći učiti da bude svećenik. Tako je išao u Holy Cross College u Mosgiel. On je uvijek bio veliki Hrvat."[174]

Iz don Jurina pričanja piscu ove knjige, nikada se u obitelji nije govorilo engleski, što potvrđuje jedna dogodovština.

Mali Jure došao je gladan kući iz osnovne škole. Majka Mara bila je u kuhinji zaposlena. Jure pozdravi majku i kaže na engleskom: "Gladan sam, molim nešto mama." Majka šuti i ne daje ništa. Jure je čekao, plakao i na podu kuhinje se valjao u znak protesta sve do predvečer. Majka je često ponovila: "Ja ne razumim što želiš - reci hrvatski?" Više se to nije ponovilo.

Kad bi prijatelji rekli don Juri: "Divimo Vam se kako lijepo govorite hrvatski", on bi odgovorio: "Sve je to moja majka 'natukla' - riječ po riječ (ne šibom, nego razgovorom - A.K.)!"

Don Jure se teško probio u sjemenište, jer su neki slagali biskupu kako su svi Dalmatinci - pa i njegov otac - komunisti.

Tijekom don Jurine prve godine u sjemeništu, u Auckland je došao župnik Podgore, tj. župnik župe njegovih roditelja - don Milan Pavlinović, kao hrvatski - onda rečeno: jugoslavenski - dušobrižnik. To je malom dječaku Juri bio putokaz. Hrvatski jezik i duh pobožnosti naučio je od oca i majke u roditeljskoj kući u Oratiji. Sa don Milanom se sprijateljio, pjevao, ministrirao i oduševljen ušao 1933. u nacionalno sjemenište Novog Zelanda - Zavod Svetoga Križa (Holy Cross College) u Mosgielu kod Dunedina. Zaređen je za svećenika 10. prosinca 1939. u katedrali sv. Patrika. Don Milan se zbog svoje bolesti dvije godine prije toga vratio u domovinu, ali je ostavio pismenu poruku i preporuku mladom studentu teologije - Juri Marinoviću - da nastavi njegov rad. Bog je tako upravio, a don Jure prihvatio.

Mladomisnik



tom danu i događaju čujmo samog don Juru, kako se u svojoj 74. godini života sjeća i nama to prenosi na dan svoga zlatnog svećeničkog jubileja, tj. 50 godina nakon ređenja:

"Osvanuo je dugo željeni i očekivani dan, dan moga svećeničkog ređenja. Nedjelja, krasni ljetni dan, 10. prosinca 1939. Bilo nas je šest kolega - bogoslova za svećeničko ređenje te godine za Aucklandsku biskupiju. Danas smo još živa samo dva kolege.

Iz roditeljske kuće u Oratiji, gdje smo stanovali, došao sam u 'karoci' sa roditeljima do katedrale sv. Patrika. Ona je bila već puna, a mi smo došli dosta rano. I narod je osjećao veličinu toga dana pa je došao mnogo ranije. I naš svijet se tada tu posebno isticao svojom prirođenom živahnošću i radošću, jer je jasno pokazivao radost što će i on danas imati svoga prvog svećenika. To raspoloženje njihovo i mene je posebno oduševilo i obradovalo. Iza mise su me obasuli poljupcima i čestitkama tako da od uzbuđenja ni onda nisam znao tko je sve oko mene. A navečer je bilo vrlo uzbudljivo, kad sam 'upao' u to razdragano mnoštvo."

Don Jurino je ređenje bilo izvanredan događaj za sav naš pobožni svijet. Ređenje je obavio dr. Liston, biskup Aucklanda. Prisutno je bilo oko 800 Hrvata iz svih strana: Auckland, Dargaville, Whangarei, Wanganui, Wellington... Oni, doseljeni ovdje na rad za "koru kruha" i postavljeni u "šumu i prašumu, u blato i pustoš" - sada u centru grada i u centru svoje katoličke crkve u Aucklandu - u katedrali - imaju svog mladog, poletnog i obljubljenog svećenika! To je za njih značilo vrlo mnogo. Katedrala je bila premalena za to slavlje.

Zatim don Jure nastavlja:

"Poslije crkvenih večernjih svečanosti, prema primljenom pozivu, otišao sam na specijalnu večeru, na koju su me pozvali članovi tadašnjeg Yugoslav Cluba Inc., u kojem je bila velika većina mojih mještana Podgorana. Tu sam se lijepo počastio i na uspomenu moga 'najvećeg' dana oni su mi darovali divni kalež, koji još i danas ljubazno čuvam kao vrlo dragu uspomenu moga svećeničkog ređenja i vjerničkog oduševljenja moga dragog naroda. On mi i danas 'govori' o ondašnjoj vjeri i ljubavi mog naroda za svoje svećenike i svoju crkvu.

Na sličici ređenja ml. mise 10.XII.1939., napisao sam: 'Molite za me: Isuse Kralju,

učini da ovaj svećenik kojeg si izabrao, bude po Tvome presv. Srcu.'

Iste večeri, oko 9,30 - iza večere - otišao sam, u pratnji konzula Ivana Totića, na suprotnu stranu Hobson Streeta posjetiti također svoj narod u prostorijama Hrvatskog kulturno-prosvjetnog društva. Oni su me rado primili, popeo sam se na pozornicu i kratko sve srdačno pozdravio. Na koncu pozdrava izvadio sam iz džepa krunicu i kazao im: 'Možda Vas zanima koji je moj ideal i moja politika? Evo, moja glavna briga jest propovijedanje sv. Evanđelja i molitva, a naročito moljenje Gospine sv. krunice' i pokazao sam im krunicu. Prisutni su me pažljivo slušali i nitko se nije usprotivio, makar svi nisu bili 'pravi' vjernici. Sišao sam među ljude i pozdravljao se sa svima, a oni su mi čestitali i u iskrenom prijateljstvu radovali se sa mnom. Tu sam 'osjetio' dobru i iskreno pobožnu dušu mog naroda i uvijek takvu želio 'sačuvati' za Boga, za Crkvu i za svakog brata čovjeka.. Ali, nažalost - dugih je i velikih - bilo 50 godina..."

Mladomisnik je prvu službu vršio u Takapuni 1940.-1941. Godine 1942. počinje vršiti službu kapelana u katedrali sv. Patrika, gdje je sve do 1963. godine. Od 1963. pa do veljače 1989. bio je župnik u Pt. Chevalieru.

Uredio je prostor i bio kapelan za mladež u Knock Na Gree 1942.-1972. Poslije odlaska sa župe, do veljače 1993. živio je u kući domaćice Mary Delaney, a zadnjih par mjeseci života u staračkom domu Lexham Gardens Home, u kojem je umro 16. listopada 1993. u 10.30 ujutro.

Apostolat

Jure Marinović još 1938. na proslavi 100 godina katoličke vjere i Crkve u Novom Zelandu - u slavlju Euharistijskog kongresa, gdje nastupaju razne etničke grupe - kao mladi bogoslov sprema 100 naših muževa pod zastavom sv. Ćirila i Metoda i 80 hrvatskih djevojaka u narodnim nošnjama pod zastavom Gospe Sinjske u procesiji, a deset naših ribarskih brodova, okićenih našim trobojnicama - uzduž aucklandske luke do pristaništa pratili su brod Wanganella kojim je dolazio na proslavu apostolski - papin - poslanik, nadbiskup dr. Panico. Taj etnički program slavlja uveo je naše ljude iz "pustoši kopača" u sredinu velikih slavlja, a don Juri je pokazalo što može raditi i što pretpostavljeni mogu od njega očekivati.[175]

I tako je i bilo.

Kroz dvije godine mladomisničkog rada i žara u Takapuni, nadležni su vidjeli da mu je bolje mjesto za slavu Božju i duhovno dobro naroda - u centru, u katedrali. I mladi don Jure postao je u katedrali kapelan i u toj će službi biti kroz 22 godine - vrlo uspješno i naporno.

Uz tu službu preuzeo je "apostolat među Hrvatima, kao dobrovoljni, prekovremeni rad ljubavi i vjere prema svom narodu - prema svojim Dalmatincima", kako sâm piše u Bilješkama.[176]

Bratimi sv. Božjeg imena

Odmah je oživio tradiciju Božićne i Uskrsne sv. mise za naš narod u katedrali. Pozvao je oko sebe dobre, čestite i pobožne ljude i upisao ih u Bratimsko društvo sv. Božjeg Imena (Holy Name Society), koje je tada bilo vrlo rašireno među katolicima Novog Zelanda.

Bratimi su bili njegova desna ruka u svemu radu apostolata i dobri savjetnici u svim pokušajima. Oni su bili vidljiva i revna zajednica Božjeg naroda. Okupljali su se na posebnom mjestu u crkvi kod zastave sv. Ćirila i Metoda. Imali su svoja pravila i 10 točaka prava i dužnosti članova. Prva i kao glavna bila je: "Mjesečna sv. misa i zajednička sv. pričest nedjeljom u katedrali". Na tu sv. misu - kao službeno nedjeljno bogoslužje u katedrali - dolazili su i vjernici engleskog jezika i dosta našeg naroda. Propovijedao je don Jure tada i engleski i hrvatski. Te propovijedi i prijateljski susreti omilili su dobrom narodu i on je dolazio. Bio je ponosan da njegov mladi svećenik već zna dva jezika.

Dječji pjevački zbor

Bratimi su pomogli okupiti djecu i osnovali Dječji pjevački zbor, koji je preko aucklandske Radio postaje od 1942.-1946. za svaki Božić izvodio program hrvatskih božićnih pjesama s opisom starih južnohrvatskih Božićnih običaja. To je podiglo našim ljudima ponos i učvrstilo vjeru. Taj pjevački, i još tamburaški zbor, uspješno je vodio profesor pjevanja i glazbe dr. Ivo Ferega. Njega je Bratimsko društvo pozvalo iz Zagreba, platilo mu put, izvuklo ga iz logora u Austriji i dovelo u

Novi Zeland da to vodi. Nažalost, prema onoj vrag nit' ore niti kopa, nego o zlu misli, tako je - preko političkih (komunističkih) svađa - srušen Dječji pjevački zbor. Dr. Ivo Ferega radio je samo jednu godinu u Jugoslavenskom klubu. Politika je svojim trzavicama onemogućila njegov rad i on je prestao.[177]

Križni put

Križni put, pobožnost za Hrvate, održana je na Veliki petak 1961. u Knock Na Gree kampu u Oratiji. Prisutno je bilo oko 150 ljudi. Zbor je pjevao himan "Stala Majka" pod ravnanjem M. Hajeka. Široki Križ nosio je Oršulić uz pratnju akolita sa svijećama Franka Sonntaga i Ivana Čovića. Na koncu pobožnosti vlč. Jure Marinović propovijedao je o sv. Križu, a narod je pristupao sv. ispovijedi i ljubio sv. Križ.

Duhovne vježbe

Dvodnevne duhovne vježbe za muškarce - bratime i druge držao je don Jure svake godine u samostanu franjevaca Friary Retread u Hillsboroughu, dok je za djevojke i gospođe to bilo u samostanu časnih sestara Cenacle. Obično se to držalo u mjesecu studenom. Došlo bi u svaku grupu oko 20 osoba. To je bila jezgra, zdrava mala "stanica" koja je "dala život" svemu narodu okolo.

Novozelandski Sheen

Novozelandski Sheen, nazvan je don Jure Marinović po svojim vrlo zapaženim propovijedima, koje je 1960.-1964. držao na aucklandskoj televiziji. Naime, otvorenjem televizijske stanice u Aucklandu trebalo je naći vrsna propovjednika za katoličke propovijedi i predavanja na TV. Biskupija je tada to povjerila mladom don Juri, koji je vrlo uspješno vršio to kroz četiri godine, dok nije dobio napad srca, te je morao prestati. TV je davala dvije večernje emisije dva puta tjedno.

Duhovna zvanja

Duhovna zvanja među hrvatskim doseljenicima u Novom Zelandu bila su plod škole Braće marista i naših dobrih hrvatskih obitelji. Tri su naša svećenika Družbe Marista. Don Jurino svećeničko zvanje Bog je podijelio po službi don Milana Pavlinovića, čiji je don Jure bio revni ministrant i miljenik iz podgorskih roditeljskih susreta. Ovdje još možemo nabrojiti svećenička zvanja: vlč. Michael Shirres, dominikanac, po majci praunuk Tome Pavletića koji je rodom iz Bakra a živio je u Dunedinu 1862. godine. Iz Podgore je vlč. Bernard Vela, svećenik Družbe Marista, kao i vlč. Jakov (James) Beban i njegov sinovac Marko Beban, također Maristi. Oba su po ocu i djedu Stipi Bebanu sa otoka Zlarina kod Šibenika. Vlč. Erik Urlić iz Drašnice kod Makarske. Vlč. Ivan Lunjević, čiji su roditelji iz Podgore. Vlč. Robert Sharplin, čiji djed po majci je iz Gradca kod Ploča, a djed po ocu Maić je iz Vrgorca.

Od hrvatskih obitelji u Novom Zelandu ima redovničkih zvanja u ženskim redovima irskih Sestara Milosrdnica (Sister of Mercy): č.s. Stanislava i č.s. Stjepanka Vela te č.s. Kathleen Franić. U družbi sestara sv. Josipa od presv. Srca: č.s. Marija Nola te č.s. Barbara i č.s. Benedikta Tolić. U misijskoj družbi bila je č.s. Andrijana Jurišić, misionarka u Vanimo, West Sepik, Papua Nova Guineja.

Časne sestre iz Hrvatske

Za naš stariji ženski svijet koji ne zna engleski don Jure je želio dovesti naše hrvatske časne sestre milosrdnice družbe sv. Vinka Paulskog. To je 1953. biskupu Aucklanda dr. Listonu obećala generalna majka Suštek. To je obećanje ponovljeno pismom od 17. kolovoza 1955. don Juri iz Generalne kuće u Rimu. Ipak, do toga, nažalost, nije došlo, makar je biskup Liston već pripremio kuću za njih. Tada, kao ni kasnije, nijedna časna sestra iz Hrvatske nije došla na Novi Zeland. Dugo se pisalo i pripremalo to. Najvjerojatnije da jugo-politika u Novom Zelandu to nije željela, pa prema tome ni domaća vlast nije dala dokumente. Teško se je puštalo časne sestre van, a unutra svećenike. Tako pedesetih godina skopski biskup dr. Smiljam Čekada nije mogao dobiti ulaznu vizu za trojicu svojih svećenika iz Rima - dr. Glasnovića, dr. Kolića i dr. Palića.[178]

Kulturni rad

Apsolventima sveučilišta u Aucklandu, prigodom njihovih akademskih promaknuća, don Jure je pripremao počasne večeri na kojima je narodu predstavljao nove mlade visoke intelektualce, njihova dostignuća i davao im diplome ovoga sadržaja:

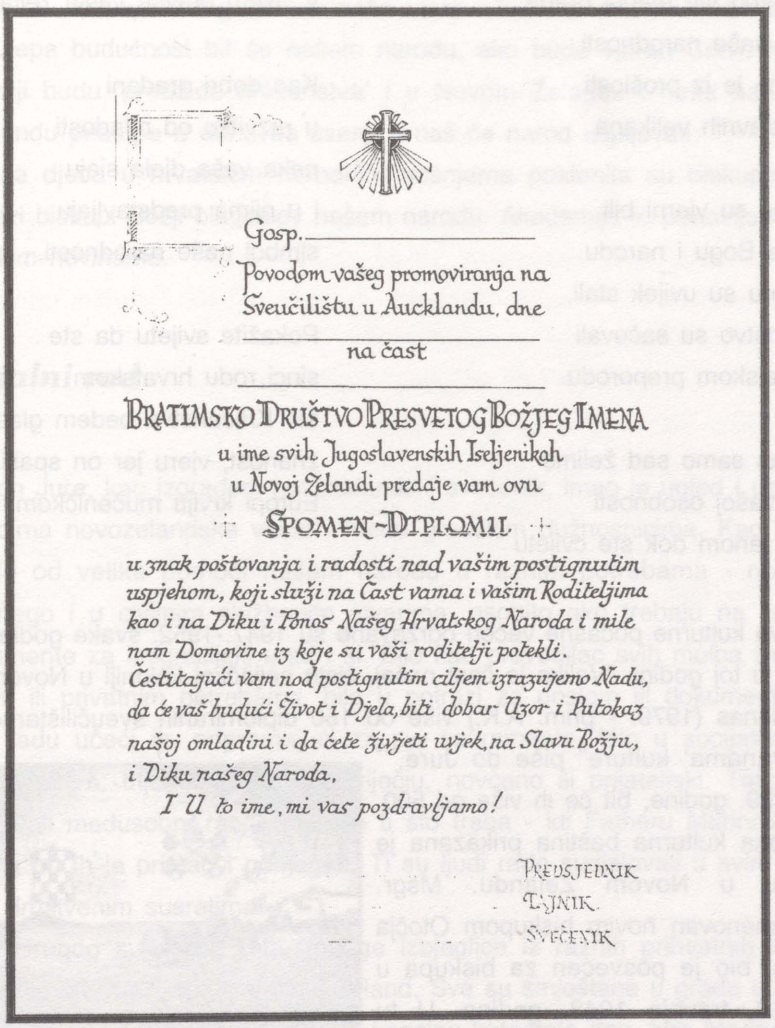

Gosp. _____

Povodom vašeg promoviranja na Sveučilištu u Aucklandu, dne _____

na čast _____

BRATIMSKO DRUŠTVO PRESVETOG BOŽJEG IMENA

u ime svih Jugoslavenskih Iseljenikah u Novoj Zelandi predaje vam ovu

SPOMEN-DIPLOMU

u znak poštovanja i radosti nad vašim postignutim uspjehom, koji služi na Čast vama i vašim Roditeljima kao i na Diku i Ponos Našeg Hrvatskog Naroda i mile nam Domovine iz koje su vaši roditelji potekli. Čestitajući vam nod postignutim ciljem izrazujemo Nadu, da će vaš budući Život i Djela, biti dobar Uzor i Putokaz našoj omladini i da ćete živjeti uvjek, na Slavu Božju, i Diku našeg Naroda,

I U to ime, mi vas pozdravljamo!

PREDSJEDNIK

TAJNIK

SVEĆENIK

Njima u čast pjevana je i ova pjesma, kojoj se ne zna autor:

Osjećam se ko nikada
duh mi žari od veselja
videć mladost naše krvi
nagrađeni među prvim
od njihovih učitelja.

Mi se s vama ponosimo
hrvatskog ste stabla grana
djeca naše narodnosti
koja no je iz prošlosti
dala slavnih velikana.

Koji no su vjerni bili
svome Bogu i narodu
uz vjeru su uvijek stali,
kršćanstvo su sačuvali
evropejskom preporodu.

Od vas samo sad želimo
da u vašoj osobnosti
još u ranom dok ste cvijetu
pokažete cijelom svijetu
ponos vaše narodnosti.

Da živite na čast Bogu
na čast vaših roditelja
koji radom žuljnih ruka
digli su vas do nauka
k višem pravcu vaših želja.

Kao dobri građani
u razvitku od mladosti
neka vaša djela sjaju
i u njima predstavljaju
simbol naše narodnosti.

Pokažite svijetu da ste
sinci rodu hrvatskom
što Kršćanstva bedem glasi,
znanost, vjeru jer on spasi
Europi krvlju mučeničkom.

Ovakve kulturne počasne večeri održavane su 1947.-1952. svake godine za nove akademce u toj godini. "Velika je čast našoj, čisto seljačkoj koloniji u Novom Zelandu imati do danas (1979. - prim. A.K.) više od 150 diplomiranih sveučilištaraca u svim raznim 'granama' kulture" piše do Jure.[179] Danas, 1999. godine, bit će ih više od 500.

Hrvatska kulturna baština prikazana je Episkopatu u Novom Zelandu. Msgr. Lehman, imenovan novim biskupom Otočja Rarotonga, bio je posvećen za biskupa u nedjelju 18. travnja 1948. godine. U tu svrhu, na posvetu su se sakupili u

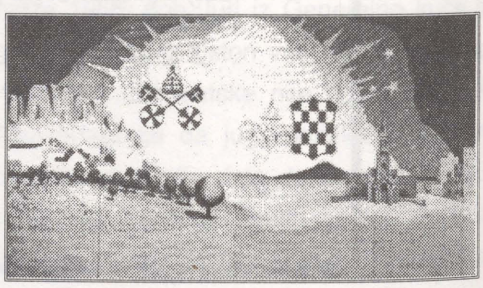

Crkvena umjetnost u Hrvata

Aucklandu biskupi Novog Zelanda. Navečer tog dana Bratimsko društvo sv. Božjeg Imena spremilo je divnu akademiju: "Jedan sat hrvatske kulture". Na akademiji je govorilo pet naših ljudi (Marin Šimić, Mate Nola, Karlo Oršulić, dr. Miroslav Crkvenac i don Jure Marinović), koji su istakli značajnu ulogu Katoličke Crkve na nas, bilo preko svećenika, naših duhovnih pastira, bilo u školama ili društvima i zavodima koje posjećuju naši mladi.

Na koncu je dr. Crkvenac prikazao trinaest stoljeća dugu povijest Katoličke Crkve i hrvatskog naroda, kao i papino priznanje - što znači naš počasni naziv Antemurale Christianitatis i povlastica glagoljice u liturgiji.

Biskupi su zadivljeni bogatstvom naše vjere i kulture, pozvali naš narod ovim riječima: "Lijepa budućnost bit će našem narodu, ako bude vjeran Crkvi. Neka naši ljudi i obitelji budu 'predziđe kršćanstva' i u Novom Zelandu i neka naši mladi u Novom Zelandu pristupe u duhovna zvanja i naš će narod uspijevati."[180]

Hrvatska djeca u hrvatskim narodnim nošnjama poklonila su biskupima razne darove, a svi biskupi Božji blagoslov našem narodu. Akademija je ponovljena u mjesnim katoličkim novinama.

Socijalni rad

Don Jure, kao izgrađeni novozelandski svećenik, imao je ugled i upliv u uredima novozelandske vlade i među gradskim dužnosnicima. Kao takav bio je od velike pomoći našem narodu u raznim potrebama - ne samo u crkvenim, nego i u civilnim službenim stvarima, osobito ako trebaju na engleskom jeziku dokumente za imigracijski ured i sl. Bilo kao prevodilac svih molba i razgovora u službenim ili privatnim potrebama, bilo u potrazi za poslom ili dokumentima, ili u duhovnom radu učeći ih, pripremajući za sv. sakramente, bilo u socijalnoj potrebi pomažući savjetom, utjehom, djelom ili riječju, novčano ili prijateljski. Tako su naši ljudi zaključivali međusobni razgovor: ako ti što treba - idi Fatheru Marinoviću. I oni su polazili, a on ih je primao i pomagao. Ti su ljudi rado sudjelovali u svim njegovim vjerskim ili društvenim susretima.

Nakon Drugog svjetskog rata, mnoge izbjeglice iz raznih prihvatnih centara u Europi, dolazile su 1947.-1954. u Novi Zeland. Sve su smještane u gradu u centar za pridošlice zvan Pahiatua camp. Poslan je kapelan katedrale don Jure Marinović da ih

posjeti, pomogne i učini što treba. Don Jure je odmah otišao i tamo našao - uz neke Hrvate - još i Slovake, Ukrajince, Bugare, Estonce, Mađare, Letonce, Poljake, Litvance i Bjeloruse. Poznavanje hrvatskog jezika omogućilo mu je susret s pripadnicima slavenskih naroda. On im je mnogo pomagao u dobivanju dozvole boravka i nužnog smještaja. Oni su se većinom razišli po raznim gradovima Novog Zelanda. To potvrđuju pisma nađena u don Jurinu uredu, u kojima se njemu izražava zahvalnost.

Najviše je molbi za pomoć don Jure dobivao iz logora u Kusteinu, Tirol, Austrija. Nađeno je oko 150 molbi od naših ljudi i oko 40 od pripadnika drugih naroda. Svi mole usluge za dobivanje vize za useljenje. I don Jure je sve činio koliko je mogao. Došlo je raznim kanalima oko 500 osoba samo 1949. godine.

Aucklandski nadbiskup J. Liston poslao je svim župnicima u svojoj biskupiji dopis kojim moli župnike da u nedjelje 31. srpnja i 7. kolovoza 1949. objave sa oltara poziv ovog sadržaja: "Kroz 2-3 dana primit ćete dragi vjernici formulare, koje molim popuniti i pošaljite što prije župnicima koji će ih dati nama. Ovdje dolazi veliki broj beskućnika, tzv. novodoseljeni. Molim Vas učinite sve što se može da primite na stan i hranu i - po mogućnosti naći im - zaposlenje. To se može produžiti za dvije godine, dok se ti ljudi i odgovorne vlasti ne upute drugamo, na bolje mjesto. Državna će vlast pomoći svakome koji se prijavi i želi pomoći."[181]

Neki su tako našli vrlo lijepi smještaj, posao, školu za djecu, prijatelje, pa i naše starosjedioce s kojima su ih upoznali njihovi stanodavci.

Tih poratnih godina don Jure je primao pisma sa svih strana iz domovine, pa i većinom od nepoznatih. Tkogod je čuo za njega ili mogao dobiti adresu, pisao je i molio za pomoć. Malo je tko tražio novac. U Jugoslaviji se tada nije moglo kupiti mnoge stvari. Zato su ljudi molili pomoć u naravi - u robi, vuni, koncu za šivanje, hrani, lijekovima, obući... Svega su trebali. Pa i svećenici, časne sestre, samostani kao ustanove i pojedinci. Npr. obitelj s devetero djece, učiteljica zbog vjere ne može dobiti posao a majka stara i bolesna (na otoku), stari svećenici, bolesni, u ratu sve im propalo pod bombama. Znanci, makar iz djetinjstva, prijatelji prijatelja i sl. i što je više pomagao, to se više pisalo i pitalo. Hvala Bogu da su većinom svi bili zadovoljni - i primaoci i pošiljaoci.

Piknik

Za bolje upoznavanje novih hrvatskih doseljenika sa starosjediocima, don Jure je organizirao godišnji izlet - piknik, kao dan "bratstva i veselja". Izlet bi započeo sa sv. misom u prirodi u 11 sati, a nakon objeda zabavni program: utrke za djecu, nogomet za mladiće te turnir dalmatinskih buća i konop za odrasle. Igralo se selo protiv sela ili grupa protiv grupe poimence. Pobjednik bi dobio prijelazni pehar, na koji bi se upisalo ime pobjednika i godina pobjede. Većinom su se ti piknici održavali u crkvenom kampu Knock Na Gree ili drugdje. Kamp Knock Na Gree je don Jure kao kapelan katedrale uredio u tu svrhu za katoličku mladež već mnogo ranije. To je i danas jedno od omiljenijih izletničkih mjesta.

Proslave - Gospa Fatimska i Majčin dan

Pridošlice nastanjene u Aucklandu i njegovoj okolici često bi dolazili u katedralu k don Juri tražiti kakvu pomoć. Da se bolje upoznaju s novozelandskim katolicima i više uvedu u crkveni i društveni život, don Jure je u Meadowbank u nacionalnom svetištu karmelićanskog samostana u Aucklandu, priredio 13. svibnja 1949. proslavu Gospe Fatimske i Majčina dana. Na tu proslavu pozvao je sve nacionalne skupine, pripremio im posebne zastavice za svaku grupu s njihovim nacionalnim naslovima. Odaziv je bio vrlo veliki, a mnogi su prisustvovali i u svojim narodnim nošnjama. Don Jure je tada iz svake nacionalne skupine pozvao po jedno dijete da na svome jeziku preko mikrofona izmoli jednu Zdravo Mariju. U procesiji je gđa Anrata iz Vukovara molila krunicu na hrvatskom, njemačkom i mađarskom jeziku, a svi ostali odgovarali bi na engleskom.[182]

Don Jurina dobrotvornost

Dalmatian Earthquake Appeal

Imamo dopis od 13. lipnja 1964. iz Katoličkog ureda, 13 Thompson St, Wellington, koji su potpisali pet hrvatskih svećenika - vlč. J. Marinović, vlč. S. Palić, vlč. M. Kolić, vlč. I. Lunjević i vlč. B. Vela - koji je poslan prigodom potresa u Makarskom primorju 1962. godine. Zaglavlje dopisa je "Dalmatian Earthquake Appeal". U dopisu stoji: "Oprostite da Vam nismo prije potvrdili primitak Vašeg doprinosa za naš apel kao pomoć biskupu Fr. Franiću... Htjeli smo poslati konačni rezultat ovog apela... Evo pojedinosti: poslali smo 705 apela, od kojih je Fr. Marinović poslao 500, a Fr. Kolić za biskupije u Wellingtonu i Christchurchu 205. Odgovorilo je samo 70 osoba, tj. tek 10 % od svega broja. Tih 70 osoba doprinijele su zajedno 505 funti, od čega 263 funte otpada na Auckland sa 26 osoba, a ostalih 242 otpada na Wellington sa 43 odgovora..."

Vidi se kako je teško nešto uspijevati.

Naravne odlike don Jurina karaktera: plemenitost, stalni prirođeni osmijeh, vesela narav i optimističnost s tvrdom vjerom u Božju pomoć - to je donekle davalo nadu njegovu radu. Životne okolnosti i objektivne prednosti njegova života i rada omogućile su mu da zna raditi ispravno i uspješno uz ugled, koji uživa i poznanstva koja ima.

Sve je to stvaralo uvjerenje kod hrvatskih vjernika izražavano riječima: "Idite k don Juri!"

To je stekao ustrajnim i dobrovoljnim radom pomažući svima duhovno, materijalno, administrativno itd.

Gornji prikaz iz 1964. pokazuje kako naši ljudi teško pružaju pomoć iz više razloga. To, s druge strane, pokazuje i koliko su se don Jure i drugi svećenici trudili da se pomoć sakupi i pošalje. Zato je svaki uspjeh još značajniji.[183]

Appeal Podgora

Pod geslom "bogati pop neće u raj" don Jure je novac dijelio šakom i kapom. Pomagao je sve potrebne, prikupljao je i sâm davao za sve značajnije pothvate, osobito za izgradnju crkvenih objekata u domovini. On je primao državnu mirovinu i dijelio je "kao kartušinu svete mirovine".

Tako je na molbu Pastoralnog vijeća Podgore i tadašnjeg podgorskog župnika don Ante Klarića u ožujku 1974. pokrenuo "Appeal Podgora", kojim je od Podgorana u Novom Zelandu i drugdje u svijetu, kao i od njihovih prijatelja, prikupio značajnu svotu za popravak župne crkve Svih Svetih u Podgori, teško nastradale u potresu 1962. Ta je crkva kao spomenik kulture iz 1772. vrlo značajna i bogato uresena, sa sedam mramornih oltara, bečkim mozaik-tepihom i fresko-slikama. Ona je u potresu 1962. teško oštećena i trebalo je popraviti. Od 1830. u njoj se nalaze svete moći (tijelo) Svetog Vincenca, mučenika. Te svete moći iz Rima je dobio Podgoranin don Šimun Pavlinović, makarski kanonik i darovao ih svojoj Podgori. Narod iz zapadne Hercegovine svake godine u petak, subotu i nedjelju iza Velike Gospe hodočasti i slavi Svetog Vincenca, a glavna svečanost je u nedjelju. Od 1962. godine, nakon potresa, pa do 1974. - u oštećenu se crkvu ulazilo "na vlastitu odgovornost", kako je bilo napisano na ulaznim vratima.

Početak skupljanja pomoći za popravak crkve najavljen je u Podgori na blagdan Svih Svetih 1973. godine. Doprinosi su iz Novog Zelanda bili 11.216,74 dolara, što je u tadašnjim funtama iznosilo 5.341,09 odnosno 20,488.415 dinara. Darovi iz Podgore i drugih mjesta iznosili su 3,119.400 dinara, milostinja u crkvi 1974. i 1975. godine iznosila je 360.000 dinara. To sve daje ukupni prihod od 23,967.815 dinara. Kako su troškovi cijelog rada iznosili 25,499.625 dinara, razliku od 1,531.810 dinara preuzela je župna uprava da isplati milostinjom sv. Vincenca 1975. godine i kasnije.

Radovi na popravku crkve trajali su 17 mjeseci, tj. od ožujka 1974. do kolovoza 1975. godine. Radilo je stalno 2-3 radnika, većinom iz Neretve ili iz Bosne. Teže i ozbiljnije radove vodio je Mijo Popović iz Opuzena, a kasnije Fadil Mumbašić iz Teočaka kod Tuzle. Crkva je, hvala Bogu, vrlo uspješno popravljena.

Svečanost otvorenja i blagoslova popravljene crkve proslavljena je u nedjelju po blagdanu Velike Gospe, na blagdan sv. Vincenca - 17. kolovoza 1975. godine. Svečanost je vodio nadbiskup dr. Frano Franić, uz nazočnost kolege biskupa sa Sardinije.

Još su uzveličali svečanost provincijal franjevački Petar Čapkun sa četiri svoja svećenika iz samostana Makarska, upravitelj svetišta Vepric preč. Srećko Bezić, susjedni župnici iz Makarske i uokolo, župnik Podgore don Ante Klarić i mnoštvo hodočasnika iz susjednih i drugih župa, a osobito iz zapadne Hercegovine.

Don Jure je za uspjeh tog pothvata izdao dvije slikovnice. "Appeal Podgora 1974" upoznaje narod sa porušenim stanjem i moli pomoć za popravak, a druga slikovnica "Spomen knjižica 1975" donosi izvještaj o skupljenoj pomoći, izvršenim popravcima na župnoj crkvi i u njoj i o svečanoj proslavi.

Popravak groba Mihovila Pavlinovića

Za proslavu devedesete godišnjice smrti don Mihovila Pavlinovića, trebalo je popraviti njegov grob na groblju sv. Tekle u Podgori. Svi nadležni mjesni organi bili su "gluhi", a grob je trebao hitni popravak. Don Jure je 1977. pokrenuo poziv za pomoć u Aucklandu i okolici i opet pomogao podgorskom župniku da se to izvede.[184]

Konkatedrala sv. Petra u Splitu

Don Jure, kao praktični pastoralac i plemeniti pomagač, dobro je shvaćao brigu crkvenih osoba da svojim vjernicima omoguće bogoslužni prostor potreban za duhovni život vjernika. Split u svojoj dugoj povijesti nije imao prikladni prostor u katedralnoj župi, premda ima najstariju zgradu katedrale na svijetu (iz 300. godine). Gradnja konkatedrale sv. Petra u predjelu Lokve, u sjevero-istočnom dijelu grada, značila je mnogo za sav grad i bila je životna briga nadbiskupa Franića. To je ujedno i prvi moderni pastoralni centar u gradu. Trebalo je velike pomoći.

Don Jure je bio velikodušno darežljiv. Kao veliki prijatelj splitskog nadbiskupa Franića htio mu je pomoći u izgradnji. Spomenik te njegove pomoći trebao je biti u prvom planu velika umjetnička krstionica u konkatedrali. Ipak, do nje nije došlo iz objektivno-praktičnih razloga, ali don Jurina pomoć nije izostala - dao je 30.000 dolara. Kao veliki dobrotvor, u znak priznanja dobio je mjedenu plaketu konkatedrale sv. Petra.[185]

Vitraž u novoj Podgori

Don Jure je posebno pobožan blaženoj Gospi. Htio je ostaviti vidljivi znak te pobožnosti u svojoj Podgori, da i druge potakne na takav čin. U tu svrhu je - na spomen svoje pokojne majke - dao izraditi u novoj župnoj crkvi u (Donjoj) Podgori veliki stakleni vitraž nad oltarom. Vitraž prikazuje Uznesenje Marijino, kojem je i crkva posvećena. Njega je isplatio majčinom mirovinom, kako i piše na dnu vitraža. Idejni projekt za vitraž izradila je 1978. profesorica crkvene umjetnosti i dekorater Lojzika Ulman iz Đakova.

Zgrada Hrvatskog katoličkog centra u Aucklandu

Don Jure je živio s Hrvatskom katoličkom misijom u Aucklandu i takoreći za nju. U tu je svrhu doveo don Antu Klarića, bivšeg župnika Podgore, da - premda bolestan - radi ovdje za misiju. Kada se 1991. kupovala zgrada (hall) Hrvatskog katoličkog centra, don Jure je za nju darovao 14.000 $ i bio spreman još pomoći.

Uvijek je bio brižan s nama - kao otac. Shvaćao je teško stanje hrvatskih vjernika, koji su se trudili održati malu Hrvatsku katoličku misiju i zato je bio s nama koliko je mogao. Dolazio nam je na sve svečanosti i rado pomagao. Zato je na blagoslovu zgrade Hrvatskog katoličkog centra 20. listopada 1991. imenovan pokroviteljem Hrvatskog katoličkog centra.

Raznim samostanima u domovini, osobito onima porušenim u ratu, don Jure je pomagao, kao i mnogim drugima kojima je to bilo potrebno.[186]

Don Jurin humor

Don Jure je uvijek bio optimist, nasmijan i veseo čovjek. Bio je dobar pjevač i imao je prirođeni smisao za šalu. U zajedničkom životu kroz pet godina nikada se nije pokazao ljut ili neraspoložen. U poslu i u brigama, zazivajući pojedine svece, uvijek je ostajao miran i nalazio rješenje. Šteta da je njegovom nenadanom smrću mnogo toga ostalo nepoznato. Znao je šaljivo pričati o životu, snalažljivosti i humoru naših prvih doseljenika. Tako ona anegdota kako momci posuđuju odijela jedan drugome.

U poslijeratnoj Jugoslaviji državna je cenzura budno pazila da nitko ne bi pisao istinu o nevoljama u državi. Tako su ljudi u Novom Zelandu dugo bili u zabludi, dok se nisu sami uvjerili kao stradalnici, iza povratka u domovinu. Jedan povratnik - priča don Jure - pisao je svojim rođacima u Novi Zeland: "Tko bi od vas želio doći u domovinu, najlakši i najsigurniji mu je put preko Waikumete." Waikumete je ime groblja u zapadnom Aucklandu. Ta poruka znači: bolje mu je ići u grob, nego doći ovdje.

Don Jure je bio obljubljen, katkada i napadan, premda nevin i ugledan. Nažalost, nije čudno. Češće netko "živi kao ulica" pa vjeruje lažima i djeluje zlo. Tako se jed-

nom dogodilo u društvu da je don Jure tako nezgodno gurnut udario glavom o zid i trebao tri tjedna ležati u bolnici. Dolaskom kući opet je bolovao od glavobolje i psihičke napetosti te mu je liječnik savjetovao promjenu klime. I svako zlo nije zlo. Zbog toga je don Jure otišao u Rim na tri mjeseca i stanovao dva i pol mjeseca u Hrvatskom zavodu sv. Jeronima među hrvatskim svećenicima. Tu je - kako sâm piše - osjetio pravo hrvatsko i svećeničko bratstvo, dobro uvježbao hrvatski jezik, upoznao hrvatsku kulturu i pronašao dva hrvatska svećenika za Novi Zeland.

Pobožnost

Već njegov stariji brat Toni piše u pismu ovo:

"Zbog bolesti noge, Jure nije igrao šport s nama. On je već kao dijete pokazivao drugu radost. Njegova djetinja raspjevana duša u kući i oko kuće, a najviše u crkvi i sa župnikom - osjećala se sretnom i već pokazivala sklonost k svećeništvu."[187]

Pobožna majka Mara to je još više podržavala. Don Jure je puno čitao Glasnike Gospe Sinjske, koje im je slao ujak fra Vice iz domovine. Malom bolesnom Juri majka je usadila u srce pobožnost prema Gospi, presv. Srcu Isusovu i sv. Vincencu. On bi često i s oduševljenjem ponavljao majčine riječi: 'Sine moj, moćan je sveti Vincenco', u što je ona i čvrsto vjerovala. Makar je živjela predaleko od njega, ona kao da je živjela s njime, i po njoj je i don Jure zavolio sv. Vincenca i njemu se često molio. "To me je tako osvojilo da smo živjeli kao dva prijatelja, jer što Bog i majka usade u srce - to ostaje do smrti. Želio sam vidjeti njegovo sveto tijelo u oltaru i njegovu divnu crkvu Svih Svetih, o kojoj mi je majka pričala, da 'toga nima na svitu, ča je u Podgori'. I Bog i sv. Vincenco su pomogli i eto mene u Podgori godine 1964. I uvjerio sam se o svemu: mramornih sedam oltara, crkva divno oslikana, osobito iznad glavnog oltara, a tlo u crkvi popločano velikim tepihom u keramičkom mozaiku, kupljenom u Beču,"[188] kaže don Jure.

I u zahvalu sv. Vincencu, don Jure je Podgorskim Appealom omogućio radove popravka na crkvi Svih Svetih, pokrivši tako 4/5 troškova.

U Aucklandu je don Jure također širio slavu sv. Vincenca među našim narodom, a osobito među Podgoranima. I stariji Podgorani bili su pobožni i ponosni na to. Osobito su slavili njegov blagdan i pjevali njegov himan. Don Jure bi tada pozvao i ostale hrvatske vjernike da im se pridruže u slavlju, a osobito hrvatske svećenike koji su u Aucklandu i koji bi mogli doći, a tada bi često pobožne gospođe nakon sv. mise priredile objed u "hallu".[189]

S papom u Rimu

Sveta jubilarna 1950. godina našeg otkupljenja slavila se 1983. godine. Svijetom su pokrenuta sveta hodočašća u vječni grad Rim. Don Jure je pošao. To je očekivao kao duhovni Uskrs. Posjetiti četiri glavne Bazilike Kršćanstva u Rimu, izmoliti sve i izvršiti što treba za potpuni oprost - bio mu je glavni cilj. Pošao je u srpnju 1983. godine.

Pri tom boravku dobio je povlasticu: slavio je sv. misu na grobu sv. Petra, u kripti gdje se pape pokopavaju. Izvanredno mjesto, izvanredna povlastica. Don Jure je "ko u trećem nebu". Ovu sv. misu namijenit će i moliti u njoj za svu svoju duhovnu djecu, za bliže i dalje, za sve župljane i drage u Aucklandu i domovini Hrvatskoj. Molio je dugo i pobožno. Poslije sv. mise osjećao se je - piše on - kao "duhovni milijunaš" koji milosno blago oproštenja dijeli na daleko i široko.

Sad će se neočekivano nizati povlastice i to će don Juru još više "uzdići u treće nebo".

Dne 4.kolovoza u četvrtak odlazi rano u papin ljetnikovac Castel Gandolfo. Tu će sa sv. Ocem i još četiri svećenika slaviti sv. misu u 8 sati ujutru. On opisuje:

"Sveti Otac slavi dostojanstveno: svaku riječ izriče jasno, svaki pokret pobožno, sabrano, kao mladomisnik - bez žurbe. Iza Evanđelja nije propovijed, nego 10 minuta sjede i razmatraju o misnom čitanju.



Don Jure i Papa

Poslije sv. mise papa je primao prisutne. Prvi je bio don Jure. Prijem je pojedinačni. Predstavio sam se, kaže on, kao Hrvat iz Novog Zelanda. Papa svojim prirođenim smiješkom stisnuo je moje ruke i približio se te smo razgovarali jedan uz drugog, kao brat s bratom.

Nevjerojatna blizina i toplina susreta me je očarala. Naravno, očinski. Izišao sam vani. Iz parka u ljetnikovcu promatrao sam ljepotu jezera Albano. I proživljavao slatkoću svega što sam presretno doživio toga velikog jutra."

Don Jure je mnogo putovao. Stara poslovica kaže: Tko mnogo putuje - malo se posvećuje. Don Jure je tu izuzetak. Mnogo putuje i svako putovanje je korak u posvećenju naprijed. Ne znamo kad je bio u Svetoj Zemlji, ali našla se mala fotografija gdje slavi sv. misu u Betlehemu, u maloj špilji Isusova sv. Rođenja.[190]

Molitva

Don Jure je kao svećenik uz pobožnost presv. Srcu Isusovu i Bl. Gospi gajio i pobožnost prema sv. Tereziji Malog Isusa, kao zaštitnici svećeničkih zvanja. To je naučio u sjemeništu i svećeničkom životu. Na spomen sličici svoga zlatnog jubileja, uz papin motto "Totus tuus", stavio je zahvalu presv. Srcu Isusovu, bl. Gospi i sv. Tereziji. Dodao je i pobožnost sv. Leopoldu, kao svom Hrvatu, a posebno kao zaštitniku ispovjednika. Na spomen sličici ređenja i mlade mise 10.XII.1939. napisao je: "Molite za me: Isuse Kralju, učini da ovaj svećenik kojeg si izabrao, bude po Tvome presv. Srcu!" Dnevno je više puta pohađao Presv. Oltarski Sakramenat i uz ostalo bi molio: "Isuse, doći će vrijeme kad Te neću moći posjetiti ovdje. Molim Te, sjeti se ovih posjeta i Ti posjeti mene u mom krevetu i pomozi mi..." U svom malom, od uporabe požutjelom, molitveniku koji je on napisao i izlijepio, moli i za svećenike: "Očuvaj nam čiste ruke, neokaljane usne i nevino srce... Učini nas dionicima vječnog Tvojeg društva, kako si nas ovdje pozvao i u svoju službu..." Mali molitvenik, kao njegov "Vade mecum" uz krevet, nađen je nakon njegove smrti.

Od svega što sam kod don Jure lijepa doživio, kao najljepše čini mi se njegova praksa da na rastanku svakoga blagoslovi. Kako je on živio u Božjem blagoslovu, tako je želio i drugome. Ustao bi već tako sabran kao da prima blagoslov Božji i prenosi ga - položio bi obje ruke na glavu posjetnika i rekao srdačnim riječima: "Blagoslovio te svemogući Bog, čuvao te i pratio. Amen."

Pastoral

U svojoj knjižnici ostavio je dva poveća duhovna dnevnika i lijepu seriju malih audio-kazeta duhovnog sadržaja sa duhovnih vježbi, predavanja i sl. To je posebna građa.

Kao župnik - a vjerojatno još više i kao mladi kapelan - bio je originalan u idejama kako vjernicima dočarati veličinu blagdana da bolje dožive otajstvo koje se slavi. Tako je za Božić sva crkva bila puna anđela, kao nad spiljicom Betlehema. On bi pripremio lijepe slike anđela na karton papiru veličine 30 cm x 20 cm, i objesio ih na svaku električnu svjetiljku u crkvi. To je zaista davalo svečani izgled. Sa glavnog ulaza u rasvijetljenoj crkvi vidjelo bi se mnogo anđela kako lebde, a u njihovoj sredini - u svetištu pred glavnim oltarom - lijepe jaslice i Djetić Isus okružen anđelima, a povrh oltara Svetohranište.

Ili na Duhove - svaki je vjernik mogao uz blagdanski listić dobiti i malu papirnatu golubicu (simbol Duha Svetoga) i na njoj napisan jedan dar Duha Svetoga i krepost, koja tom daru priliči. To se doživljavalo kao poruka Duha Svetoga toj duši i poziv na tu krepost.

I tako kroz godinu, svaki veći blagdan nosio je posebni značaj i svoju poruku.

Stručna pomoć

Don Jure je mnogo radio na tome, jer je imao pravu stručnu pomoć Marije (Mary) Delaney. Ona se dobrovoljno i besplatno posvetila svjetovnom apostolatu uz svoje redovno zaposlenje i služila je čisto i pobožno kao župnikova domaćica i tajnica župe i župnika. Vrlo sposobna za sve uredske poslove, ona je omogućila don Juri i župi da se uspješno razvija rad na sjednicama župnih vijeća, ali i obavljaju svi drugi poslovi u župi, jer bi sve bilo dobro obaviješteno.

Također je mnogo pomagala i hrvatskim vjernicima, pjevačkom zboru (koji nema hrvatskih knjiga), za blagdane, sjednice i izlete (piknike) koje je don Jure ili neki drugi hrvatski svećenik vodio ili pomagao.

Kao domaćica, ona je kasnije - kad je bila u mirovni, a i don Jure u godinama - pokazivala posebnu obzirnost prema njemu i njegovim dužnostima. Dok bi se on popodne odmarao, ona je budno bdjela nad telefonom i na vratima - za posjete. Što nije bilo hitno i vrlo važno, ona je razborito odgađala - dok se on odmara. Nevažne telefonske pozive ili posjete ona je - za to doba - rješavala: "Vlč. je zauzet, odsutan, ne može primiti i sl."

Kad bi posjetitelj pričao don Juri njezinu brigu i odgovor na pozive, don Jure bi se slatko nasmijao. Na taj način - on je mogao sačuvati svoj poznati optimizam, osmi-

jeh i blagost, kojim je posebno privlačio i oduševljavao ljude.

Njegova je apostolska duša činila sve što se moglo i bila prisutna svagdje gdje je mogla i trebala. Uz redovnu službu u katedrali ili na župi Pt. Chevalier - bio je uvijek, kroz 50 godina, našem narodu na raspolaganju u svim potrebama vjerskim, socijalnim i društvenim.

S posebnom zastavicom, koja predstavlja hrvatske vjernike u Novom Zelandu, bio je prisutan u Rimu 1970. kod kanonizacije prvog hrvatskog sveca - sv. Nikole Tavelića, na proslavama u Solinu i na Marijanskom kongresu u Splitu 1976. godine.

Monsignor

Za uzorni svećenički život i ovako svestrani i predani rad za duhovno dobro Crkve i svog hrvatskog naroda, sv. Otac Papa Ivan Pavao II. imenuje Don Juru Marinovića monsignorom 4. svibnja 1982. godine.

Evo kako glasi tekst diplome imenovanja:

Ljubljenom sinu milost i apostolski blagoslov.
Ljubazno i srdačno - odgovarajući na molbu prikazanu nam da javno izrazimo visoko poštovanje koje imamo prema Tebi - zbog Tvojih mnogih hvalevrijednih djela za napredak i dobro Katoličke vjere,
Mi ovim izabiremo, izjavljujemo i uzdižemo Tebe
JURE MARKO MARINOVIĆU,
iz Aucklandske biskupije
NAŠIM POČASNIM PRELATOM
I ovim Ti dajemo sve povlastice, prava i časti koje su u skladu s time i u dokumentu Ut sive´ određene od Državnog Tajništva.

Dano u Rimu od sv. Petra
A. card. Casaroli
4. svibnja 1982.



Monsignor

Hrvatski vjernici i don Jurini prijatelji ovo su odlikovanje velikodušno primili i proslavili u nedjelju 1. kolovoza 1982. u dvorani St. Francis hall u župi Pt. Chevalier. Došlo je mnogo svijeta - našega i don Jurinih župljana. Svečanost akademije vodio je don Ivan Lunjević. Govorili su: don Ivan Lunjević, dr. Sebastijan Palić, č.s. Kathleen Franić, u ime prijatelja Julius Kertesz, u ime hrvatskih vjernika Ante Ćulav, zatim preuzv. biskup J. Mackey, i na kraju svečar - monsignor don Jure.

Čitana je i čestitka nadbiskupa Franje Kuharića, koji, među ostalim, piše: "Radujemo se s Vama i s Hrvatima Novog Zelanda zbog odlikovanja koje Vam je iskazao Sveti Otac Papa Ivan Pavao II. kao čin zahvalnosti za Vaš revan svećenički rad i uzoran svećenički život. Rado se sjećamo svoga posjeta Vama i Vašim vjernicima. Tako smo izbliza vidjeli Vaš rad i važnost Vašega zalaganja za naše ljude."

Splitski je nadbiskup Franić 16. srpnja 1982. poslao čestitku ovog sadržaja:[191]

Srdačno se pridružujem veselju i radosti Hrvata koji se s Vama vesele i u ime moje i cijele splitske metropolije i nadbiskupije čestitam Vam na zasluženoj časti monsignora koja Vam je udijeljena. Hvala za sve.
Bog Vas sve blagoslovio.

Nadbiskup Franić

Srebrni svećenički jubilej

Srebrni svećenički jubilej don Jure je slavio u katedrali sv. Patrika 10. prosinca 1964. godine. Svima poznat iz ranijeg rada u katedrali i susreta sa hrvatskim vjernicima u Hendersonu i Pt. Chevalieru, novozelandski i hrvatski narod je to slavlje uzeo osobno i pokazao svoju ljubav. Hrvatski vjernici darovali su mu srebrni-pozlaćeni kalež, koji je on vjerno čuvao. Nakon njegove smrti obitelj je to darovala Hrvatskoj katoličkoj misiji u Aucklandu, a misija je 14. ožujka 1995., po Anti Radoniću iz Podgore, taj kalež poslala rodnoj župi don Jurinih roditelja - Podgori.

U Podgori

Kada je don Jure došao 1976. na slavlje u Solin i na Marijanski kongres u Split, u Podgori je za blagdan sv. Vincenca, 18. kolovoza, predvodio svečano slavlje. To je ujedno bila prva i najljepša prigoda predstaviti ga narodu i - kao najvećem dobročinitelju i gostu iz Novog Zelanda - u ime župe Podgora i svih hodočasnika štovatelja sv. Vincenca - zahvaliti mu na pomoći za popravak crkve iznutra i izvana. Tom zgodom župa Podgora darovala je njemu i svim podgorskim dobrotvorima u Novom Zelandu sliku (platno - ulje, 2 m x 1 m) stare župne crkve Svih Svetih i sv. Vincenca. Slika je namijenjena Muzeju društva Podgorana u Aucklandu. On je to ponio sobom. Međutim, kako takav muzej nije postojao, a don Jure nije našao zgodno kome sliku pokloniti, on ju je zadržao za sebe i držao je u župnom stanu u Pt. Chevalieru u Aucklandu sve do svoje smrti, dakle 17 godina. Nakon njegove smrti obitelj je sliku darovala Hrvatskoj katoličkoj misiji, a ova je poslala u Podgoru - za crkvu sv. Tekle - kad se sagradi na groblju. Sliku je ponijela kao hodočasnica u Međugorje, Liliane Sargent, Maorka iz Aucklanda. Na prolazu kroz Makarsku 20. rujna 1996., ona je sliku predala časnoj sestri u župnoj crkvi - katedrali sv. Marka u Makarskoj a za župnika u Podgori.

Zlatni svećenički jubilej

Zlatni svećenički jubilej slavio je don Jure s osam svećenika te hrvatskim i novozelandskim vjernicima 29. listopada 1989. u crkvi Sv. Obitelji na Poluotoku Te Atatu, u Aucklandu. Nakon bogoslužja bila je akademija s pjevanjem, govorima i kolom u župnoj dvorani.

Don Jure je izabrao taj dan proslave kao najbliži svome 74. rođendanu.

Na svečanost su došli braća svećenici iz Australije, i to iz Sydneya - fra Toni Mutnik i fra Vinko Švogor, a iz Gelonga - vlč. Stipe Gnječ. Sa svečarom je koncelebriralo osam svećenika, od kojih pet hrvatskih (fra Toni Mutnik, don Stipe Gnječ, don Ivan Lunjević, Fr. Bernard Vela i don Ante Klarić). Domaća braća svećenici bili su župnik župe Pt. Chevalier Fr. Terence Fitzpatrick, župnik župe Te Atatu Fr. Leo Doyle i osobni prijatelj don Jurin msgr. dr. David Price. Svi su oni ispunili prostrano svetište

župne crkve i uzveličali slavlje. Kroz dupkom punu veliku crkvu svečara su pratila djeca iz Jugoslavenskog kluba, obučena u korčulanske narodne nošnje, zatim osmorica braće svećenika.

Držeći natpis "Zlatomisnik", svečara su najprije pozdravila djeca recitalom "Nek živi don Jure". Zatim je u ime mladih svečara pozdravila Linda Cibilić pjesmom "Zlatomisnik". Vlč. Toni Mutnik, župnik u Blacktowneu - Sydney, pozdravio je don Juru u ime hrvatskih vjernika Australije, vlč. Ivan Lunjević na engleskom u ime novozelandskih vjernika. Pjesmu "Evo svećenik veliki" pjevao je vlč. Stipe Gnječ.



Zlatomisnik slavi

Na sv. misi pjevao je kor Hrvatske katoličke misije u Aucklandu.

Prva čitanja - engleski i hrvatski - čitali su Marko Jurjević, nećak don Jurin, i Veljko Ćurin.

Drugo čitanje čitao je na engleskom Fr. Leo Doyle, a na hrvatskom Mate Stanković.

Evanđelje na engleskom pjevao je don Ivan Lunjević na hrvatskom don Stipe Gnječ.

Propovijedao je hrvatski dušobrižnik u Aucklandu don Ante Klarić.

Molitvu vjernika molio je Fr. Bernard Vela, svećenik družbe marista, po roditeljima Podgoranin.

Prikazni su darovi bili:

a) drvorez - djelo hrvatskog kipara Patrika Vujčića, dar vjernika Hrvatske katoličke misije u Aucklandu. Drvorez prikazuje obitelj Marinović u Oratiji, dijete Jure s roditeljima, Jure ide u sjemenište, Jure mladomisnik i roditelji;

b) kip sv. Obitelji - dar Hrvatskog kluba;

c) pribor za sv. misu u prirodi - dar Grge Žutelije;

d) misna košulja u narodnom hrvatskom pleteru - dar don Ante Klarića;

e) smola kauri - dar vjernika;

f) razno voće;

g) hostije i vino.

Na koncu sv. mise, narod je oduševljeno zapjevao "Tebe Boga hvalimo" i "Lijepu

našu", a svečar se zatim svima zahvalio i pozvao na akademiju i ručak u crkvenu dvoranu, koja se nalazi iza crkve.

Program je akademije bio ovaj: Pozdrav svečaru - O živi nam, živi - Čestitka ujaku (M. Jurjević) - Sretno i hvala (M. Brđanović) - Prijateljici Mari (M. Marinović) - predaja i tumačenje drvenog reljefa (P. Vujčić) i govori: fra Toni Mutnik, M. Franković, P. Marinović, P. Božić, I. Lunjević, čestitke biskupa D. Brownea, kardinala Kuharića, nadbiskupa Franića i nadbiskupa Jurića.

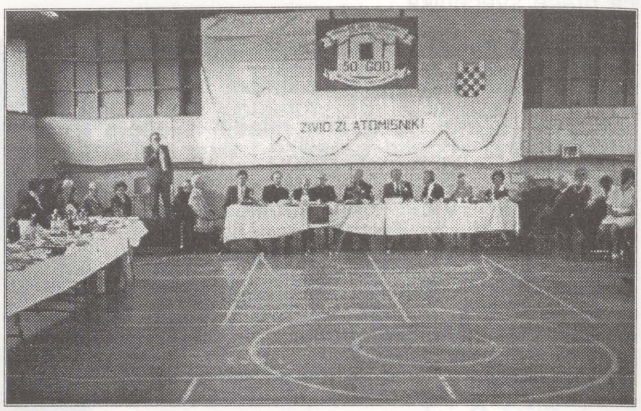

Slika akademije

Djeca iz Jugoslavenskog kluba u korčulanskim narodnim nošnjama igrala su kolo.

Vedro raspoloženje dali su fra Vinko Švogor, don Stipe Gnječ i drugi pjevači s narodom.

Ovom izuzetnom prigodom slavlja i čestitanja, hrvatski vjernici i svečarevi prijatelji iz sve tri hrvatske zajednice (Hrvatske katoličke misije, Hrvatskog kluba i Jugoslavenskog kluba), kao i Novozelanđani - pokazali su svoju ljubav posjetima i darovima. To je msgr. Juru zaista dirnulo, obradovalo i počastilo. Sve je proživljavao srdačno i zdušno veselo.

Za slavlje je tiskano 300 knjižica, 500 primjeraka jubilarnog listića (na 20 stranica) sa životopisom svečara, kao i 600 spomen sličica svečara.[192] To je priredio A. Ćulav.

Miruj srce moje

Don Jure je bio dobra i plemenita ali bolesna srca - jer ljubiti praktično znači davati se. A on se davao bez rezerve, a "dugih i velikih je bilo 50 godina" - kako on reče u sjećanju na svoj život prigodom zlatnog jubileja (Listić, str. 2).

Već 1964. godine imao je srčani udar, nakon čega je prestao s govorima na nacionalnoj TV.

Kroz život se je morao paziti, jer je srce tako zahtijevalo. Pred zlatni jubilej, zimi 1989. godine, spremao se na hodočašće na grob sv. Terezije Malog Isusa u Lisieux, u Lurd, Hrvatsku, Rim i druga mjesta po Europi - ali to nije mogao izvesti, jer njegov liječnik nije to uopće smatrao mogućim. Tada je i svoje rezerve "kartušine" mirovine i možda još rezerve od dijela imovine pok. majke - mislio riješiti, tj. dati u plemenite svrhe. Nije to mogao osobno izvesti, nego je zamolio vlč. Matu dr. Kolića, hrvatskog dušobrižnika u Wellingtonu, i on je išao u Hrvatsku i to predao prema njegovoj želji.

Don Jure kao da je slutio da se bliži putu bez povratka i bojao se da ga novac ne bi opteretio prema onoj poslovici: Bogati pop teško će u raj! Zato se je rasteretio od te "prtljage".

Oproštaj u Pt. Chevalieru

Don Jure je koncem 1988. riješen službe župnika u Pt. Chevalieru i umirovljen. Oproštaj sa župom i slavlje bilo je pripremljeno u nedjelju 29. siječnja 1989.

Hrvatski vjernici željeli su održati posebni program u nedjelju 12. veljače 1989. u 16 sati u crkvenoj dvorani župe Pt. Chevalier.

Oni su se spremili i kulturno i domaćinski.

Djeca su izrekla dvije deklamacije, a govornici Stipe Mataković, Ante Ćulav, Paul Marinović i don Ante Klarić istakli su značenje njegova pastoralnog, vjerskog, privatnog i zajedničkog, kao i socijalnog rada za sav naš doseljeni svijet kroz dugih 50 godina. Don Jure je bio u pomoći u svim potrebama. Pri useljenju u Novi Zeland, osobito nakon II. svjetskog rata, pri smještaju, pri dobivanju dozvola boravka, pri vjerskoj pomoći, u radosti i slavlju, kod krštenja ili vjenčanja, proslave blagdana, ili pak u žalosti - pri sprovodima - on se uvijek na svaki poziv odazivao i pomagao. Narod je bio zahvalan.

Domaćice su to nedjeljno popodne zasladile slatkišima, a razigrano je hrvatsko srce pjesmom stvorilo divno raspoloženje i sve oduševilo.

Don Jure se držao dobro, makar u 74. godini.

Gdje će otići i uživati vremeniti mir, prije vječnoga? Biskupija je to brižno

rješavala omogućujući svećenicima da žive ili na župi uz župnika koji ima svu brigu i sređeno domaćinstvo ili kod časnih sestara - u domu. Tako je i don Jure mogao birati.

Ali, on nije to birao nego drugo. Dugo je godina kao domaćicu imao sposobnu tajnicu u svim uredskim poslovima, pobožnu i dobru Mariju Delaney. Svojim radom ona je mnogo doprinijela njegovoj župi, Hrvatskoj misiji i njemu samome - radeći dobrovoljno i besplatno. Sad je i ona u godinama. Ima svoju kuću. Ona ide tu. Don Jure je ne može kao čovjek i svećenik ostaviti samu, jer i ona treba pomoći više nego on - u brizi za kućanstvo.

Pokušat će zajednički. Don Jure se dobro osjeća. Svaki dan slavi sv. misu u kući, jer već od odlaska sa župe, od 1. veljače 1989., ne vozi auto. Moli breviarium, krunicu, piše pisma, razgovara, prati TV - itd.

Tako je trajalo pune tri godine. Tada su par mjeseci primali hranu "meal wheel", ali za kratko. To znači da su im hranu donosili izvana, kao i svima potrebnima, osamljenim osobama. To je lijepo, uredno, dovoljno i ne skupo. To je sretno rješenje, ali ne najbolje. Osim hrane, briga je i za kućanstvo.

U svibnju 1993. biskupija je don Juru smjestila u staračku dom Lexham gardens home, 304 Sandringham Rd, St. Lukes, u zapadnom Aucklandu. Tako je i rodbina učinila za Mariju Delaney. Ondje je bilo lijepo, ali vrlo skupo. Osnovna mirovina dostatna je tek za polovicu uplate. Za don Juru brigu vodi biskupija. Za Mariju Delaney - njezina rodbina, koja se oslanja na njezinu kuću u Pt. Chevalieru, koja se prodala, čime su pokriveni troškovi do smrti, ako bude dosta. Ako ne, država pomaže.

Don Juru i gospođicu Mariju don Ante je posjećivao u staračkom domu redovno, barem jedanput tjedno. Razgovori su bili većinom normalni, ugodni, kao i šetnja u dvorištu doma. Don Jure se na momente gubio, a povremeno je imao i srčane probleme.

Smrt

Dne 15. listopada 1993. posjetio sam ga u petak večer i ne sluteći da je to zadnji put. Taj posjet me neobično tješi. Teško bih se osjećao da ga nisam kroz osam dana vidio. Našao sam ga na krevetu kako sjedi i pije čaj, a Mary kraj kreveta na stolici sjedi i pije. Neobično su veseli. On je zbivao šale. Glumio

je da ga boli, znajući da će Mary na me vikati: "Be careful!" (Pazi!) To je trajalo više od jednoga sata. Svi smo se smijali i tako veselo - oko 9.15 uvečer - rastali.

Njemu je pozlilo u zoru i pao je u nesvijest. Srčani udar. Uprava doma javila je biskupu i došao je njegov prijatelj msgr. Patrick Dunn, generalni vikar biskupije i budući biskup. Don Jure više nije došao k svijesti. Fr. Dunn mu je podijelio sakramente umirućih i molio uz njega, a oko 10.30 ujutro on je blago izdahnuo i predao dušu Bogu. Ostavio nas je nenadano, ali utješno, jer vidimo osobine ove smrti i života.

Znakovita je njegova smrt baš na taj dan!

Kao vjerni štovatelj Marijin pošao je k Njoj u njezin dan - subotu - sredinom njezina mjeseca listopada.

Kao vjerni štovatelj sv. Leopolda B. Mandića umro je isti dan i mjesec njegove kanonizacije - samo deset godina kasnije (1983.-1993.).

Kao vjerni svećenik pape Vojtile - na sličicu svoga zlatnog jubileja stavio je njegov motto - "Totus tuus" i umro je isti dan i mjesec njegova izbora za papu, samo 15 godina kasnije!

Oproštaj

Oproštaj župe Pt. Chevalier i Hrvatske katoličke misije u Aucklandu bio je 18. listopada 1993. u 19.30 u župnoj crkvi St. Francis and St. Therese u Pt. Chevalieru. Misno slavlje je vodio župnik Fr. Patrick Brady sa pet koncelebranata, od kojih su bili dvojica hrvatski svećenici: don Mate dr. Kolić, hrvatski dušobrižnik u Wellingtonu, koji se nakon sv. mise govorom na engleskom oprostio od pokojnika u ime svih Hrvata u Novom Zelandu, i don Ante Klarić, hrvatski dušobrižnik u Aucklandu. Prisutno je bilo oko 50 hrvatskih vjernika. To je ujedno bio i privatni oproštaj Hrvatske katoličke misije s njime. Službeno će se sama Hrvatska misija oprostiti 31. listopada. Sprovod u katedrali sv. Patrika bio je 19. listopada 1993. u 13,30 sati. Vodio ga je umirovljeni aucklandski biskup Rev. John Mackey, uz asistenciju bolesnog biskupa Rodgera i 100 aucklandskih svećenika.

"Ulaz" u misu pjevao se na latinskom (koralu) "Requiem aeternam - pokoj vječni". Čitanja su bila na hrvatskom i engleskom. Homiliju je držao biskup Mackey. Na prikazanju se pjevalo hrvatski "Do nebesa", a za vrijeme sv. pričesti "O Marijo, zvijezdo mora".

Na koncu sv. mise od pokojnika se u ime hrvatskih vjernika, vrlo lijepim govorom na engleskom jeziku, oprostio Ante Ćulav, profesor i dugogodišnji don Jurin suradnik i prijatelj. Po općoj praksi da se znamenitim osobama na lijes stavi narodna zastava, don Ante je na don Jurin lijes 18. listopada stavio hrvatsku trobojnicu u crkvi u Pt. Chevalieru i sve je bilo u redu. U katedrali jedan član obitelji to nije dopustio.

Vrijeme popodnevno 19. listopada spremalo se loše, vjetar i kiša. Povorka iz katedrale krenula je na svećeničko groblje u Panmure. Prisutno je bilo oko 20 svećenika. Don Jure je pokopan u zemlju, blizu grobova sa visokim križem, uz cestu. Na grobu se oko 17 sati od njega oprostio hrvatski svećenik don Ante Klarić, prijatelj pokojnika, kojom prigodom je rekao:

"Evo nas na zadnjoj postaji Tvoga zemaljskog života, dragi don Jure, ali ne i na zadnjem našem susretu, jer naša je domovina na nebesima i na zov trublje Božje svi ćemo biti sa Gospodinom.

Polažemo Tvoje tijelo u zemlju, izmučeno trudom i bolešću, ali ne da nestane potpuno, nego da se ovo smrtno obuče u besmrtno i ovo vremenito postane vječno.

Opraštamo se od Tebe - od Tvog srca! To srce, koje je za svakoga patilo, jer je sve volilo i svakome radost nosilo. To srce koje će nas i dalje voliti i s neba pomagati.

Otišao si od nas naglo i relativno rano, u 78. godini, ali ne jer nas ne voliš, nego jer si - po riječima sv. Pavla - 'dobar boj bio, vjeru sačuvao i trku završio da primiš vijenac vječnosti i u Bogu još više nas ljubiš'.

Trku si završio. Ona je bila najviše u Tebi i na Tebi.

Svaki je čovjek tajna i - što je veći - veća je tajna. A mi Te poznamo tek iz svoga kuta. Ostalo ćemo doznati u nebu.

Ti si zasjao kao svećenik, koji želi izgraditi sebe - biti kao Krist,
da svi vide u Tebi - njegov lik anđeoski čist.
Želio si svagdje kao svećenik ljudima nositi Boga,
jer si znao da ništa nema ljepše od toga.
Želio si raditi za sreću svih - bez razlike - ljudi,
i jedino za tim Tvoje srce žudi!

Duhovan svećenik - molio si dnevno: Isuse, pogledaj ovog svog malog svećenika, napuni ga žarom revnosti za obraćenje i spas duša.

Molio si: Moje posvećene ruke koje dnevno traže Tebe - čuvaj čiste i svete.

Moje usne posvećene Tvojom presv. Krvlju - čuvaj nevine i pobožne.

Molio si: Isuse kad ja više ne budem mogao k Tebi u posjetu - dođi Ti k meni.

Poznata je Tvoja lozinka: Teško će bogati svećenik u nebo. Zato si svugdje dije-

lio svoju mirovinu za potrebe crkava u domovini: konkatedrala u Splitu, sv. Vincenco u Podgori, grob don Mihovila u Podgori, razne druge crkve i samostani u domovini, Bošonti i pater Ante Gabrić sa svojim siromasima i planovima, Majka Terezija i njezine potrebe, potrebe Hrvatske katoličke misije u njezinim počecima, razne osobe i njihove potrebe.

Kad zbog bolesti srca nisi mogao ići u domovinu i predati Tvoj dio ostavštine majčine, pred Tvoj zlatni jubilej hitno šalješ don Matu, samo da se ne nađe kod Tebe taj novac, ako umreš.

Ljubio si domovinu i Crkvu u njoj. Koliko si mogao prisutan si na svim slavljima. Poznata je Tvoja zastavica i Južni križ na njoj.

Kao anđeo Božjeg blagoslova, svakoga si blagosiljao na odlasku od Tebe.

Tvoja svestrana pomoć duhovna, socijalna ili materijalna za svakoga bez razlike tko Te je trebao - nastavit će se i u nebu. Tvoja ljubav prema svakom našem čovjeku i domovini Hrvatskoj uopće - zaslužila je da počivaš u domovini. Kad to ne može biti, neka na Tvom srcu počiva gruda hrvatske zemlje (i postavio je to). Bit će Ti slatka i laka, jer je to sveta zemlja mučeničkom krvlju natopljena, nevinim suzama zalivena, patnjom okrunjena, slavom ovjenčana i - makar političkom zlobom razrovana - ipak još uvijek živa i draga!

Junače Kristov, isprosi nam mir i slobodu! Hvala Ti za sve i u ime svih!

Blagoslivljaj nas s neba sve do susreta u nebu. Amen!"

Don Ante se u župi Pt. Chevalier 12/2/1989. oprostio od don Jure i ovom pjesmom:

MALI JURE I VELIKA DJELA

I.

Jure naš mali
hitro i veselo
ajde služi Bogu
i dušom i tijelom.

Nemoj tu ostati
podno oltara
popni se na više
srcem punim žara.

Jure, Bog te zove
a naš narod treba
svećenika pravog
što vodi put neba.

Ministrant si sada
i već služiš Bogu
ima mnogo rada
a ja više ne mogu.

Bolestan sam i star
moram kući poći
pa da znadem bar
tko će ovdje doći.

Jure mali, ti si
naše gore list
vidi se na tebi
da te zove Krist.

Podgora je naša
uvijek Božja bila
vjerom i kulturom
ona se dičila.

Imamo sad mnogo
učenih i svetih
svećenika što su
iz obitelji sretnih.

Molit ću se Bogu
da te uvijek prati
pa da i ti možeš
uz njih vjerno stati.

II.

Jure mirno sluša
svlada osjećanje
pogleda ga ravno
i da obećanje.

Oči žive planu
glas iz grla ori
pa on don Milanu
ovako govori.

Ja u srcu nosim
takvu istu želju
i zato se molim
dragom Spasitelju.

A majka je moja
duša od molitve
i Bog će pomoć
na njezine žrtve.

Teško malom Juri
hrvatski govorit
pa se doma žuri
na engleski zborit.

"Mader, mader, pliz
aj em hangri
giv mi, giv mi tiz
bred, mit end čiz."

"Šta, berekine"
majka Mara vikne
šibu brzo skine
i za Jurom trkne.

Mali Jure vidi
s njome šale nema
zato uz nju sidi
i hrvatski sprema.

Sluša, vježba, uči
miso i riječ njinu
i u tom je primio
dušu materinu.

S njom će sada lako
shvatit naše ljude
i od njih će svako
s njim sretan da bude.

On će sada moći
svima lako doći
svakoga utješit
i svima pomoći.

III.

I poša Jure
škole završio
postao svećenik
službu prihvatio.

U srcu Aucklanda
katedrala sretna
treba svećenika
sposobna i spretna.

Dvadeset i tri godine
tu je on radio
sa oltara vjerno
duše je vodio.

Biskup Šin poznati
slavne Amerike
ima nasljednika
iz hrvatske dike.

TV govornika
zelandskoga Šina
sluša Pol don Juru
to je milina.

Pedeset godina
službe će imati
jer će i na župi
dvaest i pet stati.

IV:

Don Jure se sjeća
naš te narod treba
reko je don Milan
na putu do neba.

I bio je svima
i vođa i sluga
i otac i majka
za života duga.

Zna on naših ljudi
vjeru i nevjeru
njihovu bonacu
pa čak i neveru.

Sve je to izvana
na jeziku samo
a srce je dobro
i tamo i amo.

Svima će udovoljit
da svi ljube Boga
i da budu sretni
jedan uz drugoga.

Trieset osme čini
državnu bandiru
s Ćirilom Metodom
pa da su u miru.

A pedest treće
to voli ko brata
svim pravi zastavu
"Kraljice Hrvata".

Njemu je to važno
da svi ljube Boga
i da se svi nađu
jedan uz drugoga.

Nek su bez razlike
svi u jedno sviti
bit će sreće, dike
ko ruže u kiti

Svi smo djeca jedne
majke domovine
nek hrvatska sloga
bratski svima sine.

Mi smo Božji narod
Bog nas čuva, prati
bez naših pastira
nećemo ostati.

Od sad želi više

s nama radit, biti
vjeru i slogu
u srca staviti.

V.

Briga za taj narod
glavna mu je stvar
nek imaju svoga
svećenika bar.

Iz Rima dolaze
don Sebo, don Mate
na poziv don Jure
moj narode za Te.

Neumorno rade
triest šest godina
za Boga i narod
briga im jedina.

Iz Splita, Zagreba
Jure traži, želi
daj još svećenika
kardinalu veli.

Nemamo ih više
treba mnogo za nas
nije lako biti
tu svećenik danas.

Kod vas je to lakše
djeca neka mole
neka rastu, uče
i Boga zavole.

Jezik svoj čuvajte
djecu odgajajte
i svog svećenika
sami pripremajte.

VI.

Majka domovina
uvijek ljubi, služi
dala je bar nešto
da Vam se oduži.

I zapalo mene
domovina dala!
ŽIVILI SVI S DON
JUROM
BUDI BOGU HVALA!

Hrvatska katolička misija slavila je svečanu sv. misu zadušnicu u kapeli sv. Ane u nedjelju 31. listopada 1993. Bio je vrlo lijepi broj prisutnih koji su se došli pomoliti i počastiti pokojnika, koji ih je zadužio svojom dobrotom.

Među raznim i uglednim izrazima sućuti obitelji i Hrvatskoj katoličkoj misiji u Aucklandu, značajne su riječi splitsko-makarskih nadbiskupa dr. Frane Franića (nadbiskupa u miru) i msgr. Ante Jurića, koji pišu o pokojniku ovo:

"Mi se ponosimo njime. Don Jure je senior hrvatskih svećenika u Novom Zelandu - uzoran svećenik - nemojte izgubiti tu duhovnu baštinu. Svojim svećeničkim radom doprinio je vjersko-moralnoj izgradnji Novog Zelanda, posebno Aucklanda i posebno hrvatskih iseljenika u toj zemlji. To je čovjek žive vjere u Boga i Crkvu - divni primjer učvršćivanja vjerskog i rodoljubnog identiteta kod hrvatskih iseljenika, primjer u dobroti prema svakom čovjeku pa i onog koji je izgubio svijest pripadnosti svom narodu i jeziku, pa ga naziva 'naški, dalmatinski, jugoslavenski' itd., primjer međusobnom iskrenom prijateljstvu i poštivanju, primjer u pastoralnoj kreativnoj revnosti, u evanđeoskom siromaštvu, u svećeničkoj čistoći, u opraštanju uvreda, u dobroti, koja liči na 'naivnost'. To je Božji čovjek!" završava dr. Franić.[193]

Par mjeseci poslije don Jurine smrti, njegova obitelj, tj. sestra Nora Jurjević i brat Toni Marinović donijeli su Hrvatskoj katoličkoj misiji iz ostavštine pokojnika ovo:

a) njegov mali molitvenik na engleskom i božanski časoslov (oficij - brevijar),
b) bogoslovske i druge knjige duhovnog sadržaja - većinom na engleskom jeziku,
c) audio kazete vjerskog sadržaja,

d) dijapozitive turističkog sadržaja,

e) pokojnikove privatne bilješke o kratkoj povijesti Hrvatske katoličke misije u Aucklandu.

Pokojnik je revno pisao svoj dnevnik (na engleskom), koji je vjerojatno pripao obitelji.

Zahvaljujemo na svemu primljenom, jer nam je iz tih kratkih bilježaka bilo dostupno mnogo dragocjenih podataka.

Pregled glavnih don Jurinih ideja i aktivnosti

1938. - U proslavi 100 godina katoličke vjere i Crkve u Novom Zelandu pripremio je da naši idu u procesiji u narodnim nošnjama, a devet naših brodica prate papinog nadbiskupa Panicoa.

1942. - Slavio je mjesečne nedjeljne mise s pjevanjem hrvatskih pjesama u katedrali.

1944. - Pripremio je da na radiju 1ZB za Božić djeca pjevaju Božićne pjesme i pričaju narodne običaje.

1944. - Osnovao je Bratimsko društvo sv. Božjeg imena.

1947.-1952. - Davao je sveučilišne diplome svršenim hrvatskim studentima.

1947. - Organizirao je prvi tečaj hrvatskog jezika, koji drži Ivan Ferega u Katoličkom centru za mlade u Victoria street. Marija Delaney, kao dobrovoljna vrsna tajnica župnog ureda - kroz večernje vrijeme piše, umnaža, pomaže za sve potrebe hrvatskog naroda za crkvu, sastanke ili tečajeve.

1951. - Započinje organiziranje godišnjih katoličkih piknika za sav naš narod i igru buča.

1952. - Išao je u Rim, gdje u Zavodu sv. Jeronima susreće dr. M. Kolića i dr. S. Palića, i oduševljava ih za doći kao misionari u Novi Zeland.

1956. - Držao je misije u Dargavilleu s M. Kolićem i S. Palićem.

1960.-1964. - Don Jure, kao prvi katolički svećenik držao je propovijedi i predavanja na novootvorenoj TV Novoga Zelanda. Nazvan "New Zeland Sheen".

1960. - Slavio je sv. misu za pok. kardinala Alojzija Stepinca u katedrali i izdao je prigodni listić, gdje se o njemu govori kao nevinom mučeniku.

1960. - Primao je iz Hrvatske i dalje dijelio katolički hrvatski tisak: Marija - 10 primjeraka i Glas Koncila - 2 primjerka.

1970. - U Rimu prisustvuje proglašenju svetim bl. Nikole Tavelića. O toj proslavi izdaje bilten na engleskom jeziku.

1971. - Zaslužan za posjet splitskog nadbiskupa dr. F. Franića i V. Stankovića Hrvatima u Novi Zeland.

1974.-1975. - "Appeal Podgora" - prikuplja pomoć za obnovu župne crkve Svih Svetih u Podgori, teško oštećene od potresa 1962. godine.

1976. - Prisutan je na slavljima u Solinu i Marijanskom kongresu u Splitu.

1979. - Pripremio je slavlje 1.100 godina pisma i blagoslova pape Ivana VIII. hrvatskom knezu Branimiru i Hrvatima 879. godine, uz slavlje 40 godina don Jurina uzornog svećeništva te slavlje 100 godina dolaska prvih Hrvata kopača smole u Novi Zeland. Svečanost u katedrali predvodio je biskup aucklandski msgr. John Mackey i sa vlč. dr. Palićem otkrio malu spomen ploču za kipove Kalvarije.

1980. - Zaslužan je za posjet kardinala Kuharića, msgr. V. Stankovića, J. E. Scheibela, voditelja hrvatske emisije Radio Vatikana, Ž. Kustića, urednika Glasa Koncila i dr. - hrvatskim misijama u Novom Zelandu.

1982. - Don Jure Marinović imenovan monsinjorom.

1983. - Organizirao je naše slavlje u župi Henderson. Svi Hrvati slave proglašenje svetim bl. Leopolda B. Mandića.

1984. - Predvodio je proslavu 30 godina rada vlč. Sebastijana Palića u Aucklandu.

1986. - Pripremao je naš narod za dolazak Svetog Oca Pape u Auckland. Hrvati spremaju svoj pozdrav i ljubav sv. Ocu - darom smole kauri i hrvatskom zastavom sa natpisom: "Sveti Oče - Hrvati Vas vole".

1987. - U posjetu domovini poziva don Antu Klarića u Novi Zeland.

1989. - Za svoj Zlatni jubilej dariva Crkvi u Hrvata sve uštede svoga novca, jer se "boji umrijeti s njime".

1991. - Darovao je 14.000 $ za kupovinu Hrvatskog katoličkog centra u Aucklandu.

Osvrt

Lijep osvrt o msgr. Juri Marinoviću dao je njegov najveći suradnik prof. A. Ćulav u Listiću za zlatni jubilej:

"Don Jure je izraziti primjer mudrog pristupa Crkve hrvatskom iseljeništvu u svoj svojoj širini... Don Jure čuva dokumente, priređuje izložbe, neprestano traži nove i uspješnije pristupe. Naprosto, on ne odustaje od napora, makar je srčani bolesnik.

Skupina od dvadesetak izrazitih vjernika, koje je don Jure okupio 1980. godine da pripreme što svečaniji doček dragom zagrebačkom metropoliti dr. Franji Kuhariću i njegovoj pratnji, sastavljena je od pripadnika svih slojeva i usmjerenja hrvatskog iseljeništva na Novome Zelandu. Svi su oni pokazali povjerenje i dobru volju za suradnju. Svi su oni doprinijeli da se u katedrali u nedjelju 7. prosinca 1980. u dva sata popodne, sakupilo više Hrvatica i Hrvata nego ikada do tada... Isto tako susret u dvorani na ručku dao je kroz niz jednostavnih svjedočenja potresan uvid u prošlost i sadašnjost naših iseljenika na ovom otoku u kutu svijeta, od Australije daleko vožnje brodom tri dana, a zrakoplovom tri sata.

Divnu domišljatost pokazao je Lovre Marinović u osjećaju za svoj narod i njegovu vjeru u Novom Zelandu. On je - možda najviše - zaslužan za dolazak našeg prvog hrvatskog svećenika u Novi Zeland - don Milana Pavlinovića. Don Jure još i danas ima pismo pok. don Milana, kojim njegovu ocu Lovri javlja svoj dolazak u Novi Zeland 1928. godine. I Bog je platio tu brigu i nastojanje. Mali Jure, sin Lovrin, bio je ministrant pok. don Milanu i don Milan ga je 'uputio' u sjemenište i 'pratio' ga sve do skorog svršetka bogoslovije, tj. do dvije godine pred svećeničko ređenje. Naime, don Milan je zbog bolesti otišao 'kući' u domovinu 29.X.1937., a mladi bogoslov Jure postao je svećenik 10.XII.1939. godine. Tako - izgleda - sve dobro što je za Boga i naš narod i Crkvu ovdje, u Novom Zelandu, učinio pok. don Milan Pavlinović i kasnije kroz proteklih 50 godina msgr. Jure Marinović, bilo u narodnom, vjerskom ili kulturno-moralnom životu ovog našeg hrvatskog naroda ovdje, u Novom Zelandu - može se s pravom reći da je velika zasluga domišljatog i zauzetog Lovre Marinovića, oca msgra don Jure. Mnogo znači: jedan bistar i revan čovjek po Božjoj pomoći; kao - nažalost - i jedan zao i aktivan čovjek po... tuđoj volji."[194]

Zaključujući ovo poglavlje možemo se poslužiti riječima K. Jolić, koji u listu Marija pita i odgovara:

"Što bi bilo od hrvatskog pučanstva u Novom Zelandu u svim onim vrtlozima da nije bilo don Jure?

Neka mu Gospodar života udijeli vječnu nagradu!"[195]

O. Bernard - Franjo Vela S.M. (1933-1995)

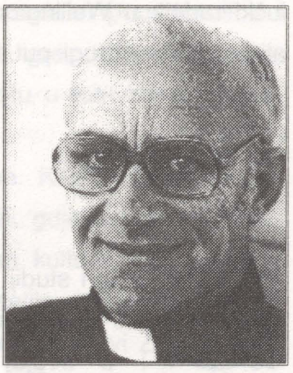

Bernard - Franjo Vela S.M.

U valu doseljenika iz Dalmacije, mlada obitelj Kate i Ivana Vela došla je iz Podgore u Novi Zeland 1905. godine. U obitelji su imali tri sina: Stjepana, Ivana i Šimuna. Srednji brat Ivan oženio se s Keyom, i s njom imao kći Gretu i sina Lovru. Greta je udana u obitelj Woodcock i živi na Poluotoku Te Atatu, u Aucklandu.

Obitelj

Ivanov najmlađi sin Šimun oženio se s Marijom McLeod Scrimgeour. Vjenčali su se 15. siječnja 1926. u Wellingtonu. Imali su petero djece - četiri kćeri i jednog sina, Bernarda - Franu. Kćeri su Marija - Stjepanka, Judita, Paulina i Ruta - Maksimilijana. Sve kćeri su ušle u družbu časnih sestara milosrdnih (Sisters of Mercy) i položile privremene zavjete. Kasnije su Judita i Paulina napustile družbu i osnovale svoje obitelji. Časna sestra M. Stjepanka umrla je 1964. od raka kao redovnica, u 36. godini života. Časna sestra Ruth - Maksimilijana Stanislava Vela danas živi kao umirovljenica u Wellingtonu.[196]

Djetinjstvo

Dne 6. studenoga 1933. u Wellingtonu rođen je u obitelji Šimuna i Marije Vela sin Bernard - Frano. Kršten je u crkvi Gospe od Anđela u Wellingtonu 3. prosinca 1933.

Predškolski odgoj primio je u školi časnih sestara Milosrdnica u Wellingtonu. Osnovnu školu polazio je 1939.-1945. kod braće marista u Thordanu - Wellington. Srednju naobrazbu primio je u koledžu sv. Patrika u Wellingtonu, također kod Marista. Tu je već rano pokazao izuzetne sposobnosti za prirodne znanosti - osobito za matematiku. Bio je svestrani športaš i pobjednik u mnogim natjecanjima uz najbolju

ocjenu u cijeloj školi. Također je bio odličan učenik.[197]

Nakon srednje škole, studirao je tri godine na Victoria sveučilištu u Wellingtonu (1949.-1952.) i diplomirao iz humanističkih znanosti. U doba praznika radio je kao lučki radnik u Wellingtonu. Imao je pred sobom viši akademski studij na sveučilištu, ali je izabrao drugi put.

Redovnik

Odgoj i studij u ranoj mladosti u Zavodu sv. Patrika kod braće marista urodio je plodom. Osjećao je Božji poziv da se posveti u službi Gospodinu, i u svojoj 20. godini (1953.) ulazi u sjemenište St. Mary u Greenmeneadows kod Braće Marista. U Novicijat u Palmerston Northu ulazi 1954. i polaže prve redovničke zavjete 9. veljače 1955. u zavodu Highden u Palmerston Northu. Godine 1958. diplomira iz prirodnih znanosti. Vječne redovničke zavjete položio je 9. veljače 1958.

Svećenik

Prvi stupanj nižih svećeničkih redova - iza tonsure 7. prosinca 1956. - prima na blagdan Bezgrješne 8. prosinca 1957. Đakonat je primio 1. ožujka 1959. i svećeničko ređenje 19. srpnja 1959. godine. Sve je ređenje primio u bazilici Srca Isusova u Wellingtonu od nadbiskupa McKeefreya. Sutradan, 20. srpnja 1959., svečano je slavio prvu sv. misu u društvu svojih roditelja i svoje redovničke zajednice u bazilici Srca Isusova u Wellingtonu.[198]

Profesor

Prvih devet godina (1960.-1969.) radio je kao profesor matematike i prirodnih znanosti u višim razredima u Zavodu (College) sv. Bede u Christchurchu. Iz arhiva tog zavoda imamo opis njegova profesorskog rada: "Posjeduje velike prirodne mogućnosti u izabranim predmetima. Vlč. Vela je bio

najviše poznat po svojim radovima van razreda, jer se davao u sve aktivnosti: igrač i trener tenisa, stolnog tenisa, kriketa, nogometa, šaha i dr. Veoma ozbiljno shvaćao je svoj položaj razrednika i uspostavio izvanredan odnos s dječacima u svom razredu i s roditeljima. Bio je nepresušno nadahnuće za dječake u dosadnim popodnevima i vikendima. U njega se uvijek moglo pouzdati da će pripremiti igre, organizirati putovanja ili imati sluha za dječje probleme. Njegov doprinos životu u tom zavodu mnogostran je i vrijedan, i dugo će se pamtiti sa zahvalnošću."[199]

Drugi stupanj novicijata imao je u prosincu 1969. godine. Kao profesor, premješten je 1969. u Chanel Zavod na Samoa otočju u Polineziji, gdje ostaje do 1971. godine. Tu je mnogo ljubavi posvetio upoznavanju samoanske kulture, kao i kulture drugih polinezijskih naroda, što ga je osobito zanimalo i veselilo. U zavodu je kao profesor uspješno djelovao kao i u Christchurchu. Opet je vraćen u Novi Zeland da u Silverstream koledžu sv. Patrika u Wellingtonu od 1972. do 1975. radi kao profesor, odgojitelj i športaš među mladima. Zatim je ponovo premješten u Chanel koledž na Samoa otočje, gdje je tri godine (1976.-1978.) radio kao profesor i odgajatelj.

Nakon 18 godina profesorskog, svećeničkog i odgojiteljskog rada (1969.-1978.) postavljen je 1978. za župnika u Blenheimu, gdje je bio do 1980. godine. Naredne, 1981. godine proveo je šest mjeseci na Hato Paroa Maori Boys koledžu u Feildingu, u Parorangi. Iz Feildinga pišu: "Osobito pamtimo njegovu ljubaznost, strpljivost i pobožnost, a njegov kriket tim pamtit će njegov poznati humor."[200]

Već u lipnju iste godine postavljen je za župnog pomoćnika u Manurewi, gdje je bio do 1982. Sad će slijediti 12-13 godina redovne župničke službe - skoro do smrti. Od početka 1983. pa do 1986. župnik je u župi Ohakune, zatim opet u Manurewa od 1989.-1990. i u Ohakune od 1991.-1992. Godine 1987. odlazi u Boston (SAD) u Dewey State Hospital na kliničke pretrage. U 1988. odlazi u Vanuatu, Oceanija. Nakon što mu je 1988. prvi put otkriven rak želuca, vraća se u Novi Zeland u svrhu liječenja. Nakon službe u Manurewa i Ohakune, bio je 1993. i 1994. župni pomoćnik u glavnoj gradskoj bolnici u Ruahne St, Palmerston North. Tijekom posljednjih godina života, bio je pod stalnim medicinskim tretmanom. Zadnje dane ovozemaljskoga života proveo je u duhovnom domu Futuna (Futuna Retreat Centre). Nakon duge i teške bolesti, kršćanski podnosivši svakodnevne patnje, okružen svojim najbližima u obitelji i svojom redovničkom braćom, kao mnogim mladim prijateljima, predao je Bogu dušu 15. siječnja 1995. u 14.30 sati u "kući utjehe" u Futuna domu u Wellingtonu.

Sprovod je vodio provincijal marista sa 70 svećenika i devet njegovih kolega. Kardinala Thomasa Williamsa predstavljao je msgr. John Carde, a biskupa Peter

Cullinane - Fr. Brian McAloon.[201] Pokopan je u Wellingtonu 18. siječnja 1995. u Marist plot, na starom Karori groblju.

Kad se je zbog iznemoglosti u prosincu 1994. povukao iz glavne gradske bolnice u Palmerston Northu, otišao je u duhovni centar Futuna u Wellington i tu strpljivo čekao svoj odlazak.

U međuvremenu je doznao da poznati mu bolesnik od raka u bolnici u Palmerston Northu uskoro umire. Ovim riječima napisao mu je svoju poruku predanja u Božje ruke: "Ustraj, uskoro ćeš stići kući i biti smiren. Ulazak u vječnost zacjeljuje sve i tješi svakoga. Pristupi 'prijestolju milosti' sa poniznošću. I ja ću, možda, uskoro zatrebati ove misli."[202]

Sve ovo kazuje o njegovom ljudskom i svećeničkom karakteru. U službi Bogu bio je skroman, ponizan, sjedinjen s Njime i u brizi za sve u potrebi. Kao pedagog, nikada nije rekao ni jedne riječi protiv nekoga. Kao profesor, bio je vrlo savjestan, osjetljiv i pronicljiv.

U svojim tumačenjima školskih predmeta, nije se držao uhodanih putova, već je pokušavao dati poglede koje nitko nije mogao ni zamisliti - i uvijek s učtivim uvodom: "Zar mislite da bi ovo ili ono mogao biti slučaj?"

Kada je nekoga podučavao u matematici, to je bilo doista nenadmašivo. Dok je bio na Otočju Samoa, jednog mladića s Otočja Tokelau je spremao za prijemni ispit za sveučilište: mladić je postigao 93 % na prijemnom.

Fr. Bernard je volio čitati. Rado je posuđivao knjige drugima, ali dok god je znao da se knjiga čita, nikada nije pravio probleme ako nisu brzo vraćene.

Bio je vrlo skroman usprkos svojim sposobnostima. Tako je jednom na satu naišao na matematički problem u knjizi, za koji je autor tvrdio da je nerješiv. On ga je međutim riješio i pisao autoru u London (Engleska). Zadivljen rješenjem, autor mu je zahvalio. Kada su ga nakon nekoliko tjedana podsjetili na tu zgodu, on je samo odmahnuo rukom i rekao da nema nerješivih problema.

U razgovoru tražio je pravu riječ, prema onoj: Ispeci, pa reci.

U župnom pastoralu bio je neobično osjetljiv na obiteljske probleme i mnogo pozornosti i truda posvećivao njihovu rješavanju.

Kao bolnički duhovnik znao bi probdjeti cijelu noć uz umirućega.

Bio je originalno duhovit i mnoge zgode iz njegova života to ilustriraju.

Volio je šetati i igrati tenis. Također je volio bridž, koji je igrao u lokalnom klubu kad god je mogao. Međutim, najviše je volio igrati šah i rješavati šahovske probleme, pomažući u tome čak i protivnicima.

Imao je uvijek visoko mišljenje o svakome u zajednici. U svojoj obitelji bio je pravi mironosac. Volio je prirodu, bavio se vrtlarstvom, makar je - naravno - bio bolji župnik nego vrtlar. Imao je veliku potporu od svojih nekadašnjih učenika, koji su cijenili dobrotu koju im je ukazivao.[203]

To je bio i ostao dragi o. Bernard.

Fr. Jakov-Josip (James-Joseph) Beban

Rodoslovlje obitelji Stjepana Bebana:

Stjepan Beban rođen je u Zlarinu, malom otoku pred Šibenikom, 1. prosinca 1832. godine. Došao je u Novi Zeland vjerojatno oko 1858.-1860. Oženio se Katarinom McDonald 1867. godine u crkvi sv. Marije u župi Hokitika, biskupija Christchurch na Južnom Otoku. U braku su imali 11 djece: Ivana, Martu, Jurja, Stjepana, Huga, Donally, Mariju, Franju, Jakova, Arthura i Roka. Po zanimanju Stjepan je bio rudar. Umro je 16. svibnja 1911. u Goldsboroughu, Tunnel Terrace, u svojoj kući. Pokopan je u Hokitika.



Vlč. Beban

Predzadnji sin Arthur rođen je 24. svibnja 1887. u Goldsboroughu. Oženio se 1910. godine sa Margaret Anne Slattery u Reeftonu. Imali su sedmero djece: Arthura, Ivana (Jack), Jakova-Josipa (svećenik), Leona, Patrika, Maureen, Tomu. Arthur je umro je 25. studenoga 1955. u Greymouthu. Po zanimanju je bio gostioničar, poduzetnik, vlasnik kina, kladilac, vodio je Klub Gilmer i hotele u Greymouthu.

Drugi sin Ivan (Jack) rođen je 27. kolovoza 1911. u Greymouthu. Oženio je Maureen Rohloff 1939. godine. Umro je u prosincu 1989. u Greymouthu. Po zanimanju je bio nabavljač i tokar. Imao je troje djece: Marka (svećenik), Helenu i Patrika.

Obiteljsko stablo Katarine (rođ. McDonald) i Stjepana Beban, razgranato do 1990. godine dalo je ovoliku "rukovet cvijeća - Božje djece": 11 djece, 38 unuka, 80 praunuka, 118 pra-praunuka i 9 pra-pra-praunuka. Neke mlađe obitelji žive u SAD,

Kanadi, Engleskoj i Australiji. Ukupno: 246 njegova roda. Iz bližeg roda dva su svećenika!

Zaista Bog je blagoslovio tu obitelj i rodi dobrim rodom!

Bogu Hvala!

Članovi obitelji:

Arthur Beban (brat) - 30 Tasman St. Greymouth (tel. (03) 768 6463).

Maureen McQuinn, 16 Moselle St. Island Bay, Wellington, umrla 1993.

Jack (Ivan) umro 26.XII.1989. (otac don Marka i brat pok. don Jakova).

Leo, umro 3.II.1950.

Jakov-Josip (James) Beban, umro je u 79. godini dne 5.IV.1999. u Marion kući u Silverstreamu, kao poštovani subrat Marijine družbe i cijenjeni član zajednice Marista od Marion kuće. Jedini brat Arthur je živ.

Za pok. Jakova-Josipa pogrebna sv. misa bila je u crkvi sv. Marije od Anđela, Boulcot St, Wellington, 8. travnja 1999. u 14 sati.

Sr. Cecilia Dolc (rodica) živi u kući od Compassion u Wellingtonu.

Vlč. Jakov-Josip Beban (1920-1999)

Rođen je 3. svibnja 1920. godine u Greymouthu, na Južnom Otoku, u Biskupiji Christchurch, od oca Arthura i majke Margaret-Ane Slattery. Roditelji su se bavili ugostiteljstvom. Otac je bio i poduzetnik radova, vlasnik kina i sl. Imao je veliku obitelj od devet članova.

Kršten je u župnoj crkvi sv. Patrika u Greymouthu 10. svibnja 1920. godine. Kako je rođen na blagdan sv. apostola Filipa i Jakova, dobio je ime Jakov-Josip. Osnovnu školu pohađao je u Greymouthu u školi Marista, a srednju u koledžu - Domu sv. Bede u Christchurchu od 1937. do 1939. godine.

U red Marista ušao je kao mladić i prve redovničke zavjete imao je 2. veljače 1944. godine. Vječne zavjete je položio 28. veljače 1947. godine.

U mladosti je bio osrednjeg zdravlja. Prebolio je tuberkulozu. Zbog bolesti odbijen je sa studija teologije. Tada se zapošljava kao mladić od 20-21 godine kao fizički radnik u Ministarstvu rada u McKenzie County. Kroz dvije godine boravka u prirodi, umjeren fizički rad, dobra ishrana i svježi zrak dobro su djelovali na njegov oporavak.

Godine 1942. upisuje se na Greenmeneadows Seminary. Zaređen je za svećenika 11. prosinca 1949. godine od McKeefry, biskupa u Christchurchu.

Kao mladomisnik postao je župnik u župi Otaki 1950.-1953.

Znao bi često u životu reći: "Kroz dvije godine radničkog života o životu i čovjeku uopće naučio sam i počeo shvaćati tu i tada, više nego bilo gdje drugdje!"

Bio je župnik u sv. Marije od Anđela 1954.1957. U siječnju 1954. vodio je misijski zbor (mission band) August Futuna. Promicatelj redovničkih zvanja u družbi postaje 1955. i djeluje vrlo uspješno.

Upravitelj duhovnog centra Futuna bio je 1958.-1966., a ujedno i duhovni upravitelj Trećeg Reda Marijina u Novom Zelandu (T.O.M.).

Bio je župnik sv. Marije od Anđela 1967.-1968.

Zatim je bio upravitelj (Superior) duhovnog centra Futuna 1969.-1971.

Župnik u Whangarei je bio 1972., a župnik i poglavar (superior) u Whangarei 1973.-1978.

Opet je bio župnik u Otaki 1979.-1980.

Župnik u župi sv. Marije u Christchurchu i poglavar (superior) bio je 1981.-1987.

Bio je župnik u župi Te Puke i redovnički poglavar 1988.-1990.

Vodio je dvomjesečno hodočašće u Međugorje i druga svetišta 1990. godine.

U župi Ohope bio je od 1991. do srpnja 1992., u Flaxmere bio je asistent od srpnja 1992.

Kapelan u župi Holy Family, Hastings, bio je 1993.-1995., a župnik u Wairoa (poslužuje u Opotiki) od kolovoza 1995. do 1998.

Umirovljen je u Marion kući Silverstream, u veljači 1999., gdje je i umro 5. travnja 1999. u 12,45 sati.

Tko je veliki "Beb"?

Veliki "Beb" je skraćenica od riječi Beban. Tako su prijatelji od milja zvali Fr. Jakova-Josipa Bebana. Vlč. Jakov Josip Beban je vrlo duhovan i kulturan čovjek, ali posebno se ističe u originalnom načinu organizatora i odlučnog čovjeka.

"Vlč. Beban je veliki čovjek u svakom pogledu. Velik po stasu, velik u idejama, velik u osobnosti i širokog srca. Bio je zagonetka mnogih, a uplašio je svojim velikim planovima mnoge. Kod tih planova, gdje bi mnogi klonuli, on je kročio naprijed sa

velikim podsmijehom na licu i izvanrednom osobnošću čudesnog čovjeka sa Zapada na Južnom Otoku (West Coast). Imao je jaku vjeru u Božju pomoć i u točnost svojih planova i ideja. To ga je 'gonilo' naprijed te je lako svladavao sve poteškoće pred sobom i za sobom", rekao je o njemu Fr. Kenneth Scully, u svom nekrologu na dan pogreba 8. travnja 1999.[204]

Gdjegod je dolazio, bio je ne samo uzoran redovnik, nego i pravi organizator, poslovođa i radnik. Redovnička družba Marista jest kulturno-duhovna i pastoralna družba, ne toliko graditeljska. Vlč. Jakov Josip Beban baš kao graditelj je odskakao još više. Ipak, cijela družba je s punim povjerenjem gledala vlč. Bebana kao pravog čovjeka i - za te poslove - zahvalna Bogu za taj dar družbi.

On je začetnik i aktivni nadahnitelj (inspirator) duhovnog centra Zavoda Futuna u Karori u Wellingtonskoj nadbiskupiji.

Vlč. Jakov J. Beban posebnu je brigu posvećivao srednjim školama (koledžima) u svakoj župi gdje je bio. Shvaćao je i cijenio njihovu vrijednost i ulogu. Bio je svagdje uključen u rad škole. Osjećao se sretan da može susresti roditelje i mlade, te s njima razgovarati. Zaslužan je da se u Pompallier školi uspješno razvijao vjerski odgoj, napose odgoj djevojaka. Njegova velikodušnost i praktična ljubaznost mnogo su koristili školi, koja mu je - sa svim osobljem - trajno zahvalna.

"Njegov raznovrsni rad uspješno se razvijao u zajednicama družbe od Whangarei do Christchurcha. Ostavio je značajne tragove i u načelima družbe. Neki vanjski promatrači ne bi ni shvatili njegove planove, koje je on uspješno izvodio." Tako o njemu piše Petar Kitchin u wellingtonskome listu Evening Post od 15. travnja 1999., nazivajući ga s punim pravom "svećenikom za sva vremena".[205]

Bernard Doyle piše o vlč. Jakovu Josipu 1970.-ih godina u časopisu Pompallier College ovo:

"Vlč. J.J. Beban je izvanredna osoba To je čovjek koji voli život i sve 'izazove' u njemu prima mirno. Ideal mu je: savjetom i radom pomagati drugima i poljepšavati im život, svima bez razlike. Uživao je također i u društvu prijatelja, osobito kad je govor o 'nacrtima i planovima'. Ti planovi i nacrti najprije su obuhvaćali potrebe čovjeka kao:

izliječiti bolesne, a osobito alkoholičare;

zaposliti takve izliječene, da opet ne obole;

savjetovati partnere u problemima nesretnog braka;

prikupljati pomoć za ostvarenje planova koji su mu na srcu, a uvijek samo za dobro drugih.

Zaista: čovjek za svakoga i u sva vremena"[206]

Duhovni centar Futuna

Idealni položaj, mir i duhovna atmosfera omogućili su da je samostan Futuna postao pravi rekreacijski centar duhovnog, psihičkog i fizičkog života. Vlč. Beban je od njega učinio pravu novozelandsku Betsaidu s mnogo trijemova.

Taj je centar i polje raznovrsnog apostolata.

Tu je dr. Jack Begin osnovao novozelandsko Društvo protiv pobačaja. Tu je umjetnik Paul Haurahan - za spas nerođenog djeteta i uspješan rad Društva protiv pobačaja - učinio zaštitni znak SPUC-a koji i danas služi.

Tu su mnogi visoki intelektualci - vjernici - u Božjoj blizini čuli Njegov zov i odlučili se za svećeničko zvanje. Tu su mnogi alkoholičari našli pomoć i izlječenje, i kuću utočišta.

Futuna se nalazi u župi Karori, u Wellingtonskoj nadbiskupiji. Začetnik i duhovni nadahnitelj (inspirator) kao i tehnički graditelj bio je vlč. Jakov-Josip Beban. Svojim ustrajnim radom oduševio je i privukao na rad i redovničke kolege. On kao voditelj radova pokazao je kroz 12 godina života u njoj mnoge organizacijske sposobnosti.

Idejni stručnjak za gradnju bio je vlč. Albert Kelly, koji je ranije bio profesionalni arhitekt i radio za novozelandsku vladu. Kasnije je postao svećenik, član družbe marista.

Vlč. Beban bio je organizator i pokretač gradnje. Oduševio je 7-8 redovničke braće i to je njegova radna grupa nazvana "braća graditelji". Radilo se više godina i sagradilo 55 soba za samce i mnoge druge prostorije.

Kapela, koja sve nadahnjuje i ujedinjuje, spomenik je vlč. Jakovu J. Beban i njegovoj "braći graditeljima".

Na proslavi srebrnog jubileja (25 godina od izgradnje) Duhovnog centra Futuna (1973.) generalni superior družbe posebno je pohvalio taj rad u apostolatu, osobito naglasivši brigu za alkoholičare.

Subotom i nedjeljom (dani praznika) redovno ima mnogo posjetitelja, koji traže odmor, duhovnu utjehu i okrepu. Jednom je znalo biti i 70 posjetitelja pa su braća redovnici njima ustupili svoje sobe, a oni spavali u kuhinji i blagovaonici - na podu.

Rad i ugođaj sa alkoholičarima zahtijevao je od osoblja, a posebno od redovničke braće i svećenika, veliku mudrost i strpljivost zbog razlike karaktera, težine

bolesnika, a i pomoć u radnoj snazi. Posebno su tu zaslužni vlč. J. Prendergast i Jakov Baxter. Mnogo je zaslužan za stručni rad i uspjeh sir Karlo Burus, koji je tjedno vodio kliniku antialkoholičara.[207]

Za sve to uzdržavati trebalo je mnogo. Veliku pomoć su imali od godišnje lutrije i od vlastite tiskare, koju je vlč. Beban osnovao 1969. godine i bio njezin upravitelj do konca 1971. godine.

Vlč. Beban bio je originalan u prikupljanju raznih doprinosa, već od samog početka gradnje i kasnije za život i rad Centra.

Redovnička i obiteljska zajednica rado je gledala njegove originalne, a ipak uspješne pothvate.

Makar su neki njegovi potezi doživljavali pojedine kritike, on se uvijek lako uklapao i bio duhovno povezan sa svakim u družbi.

Upravo radi te originalnosti i uspješnosti, mnogima je - bez obzira na vjeru - bio vodič i pomoćnik.[208]

Za pothvat teškog i odgovornog rada s alkoholičarima, koji je u većini sretno i uspješno završavao, pri susretu s njima imao je divne doživljaje sreće i zahvalnosti. Osobito se to pokazivalo kod onih koji su njegovom brigom čak i dobili zaposlenje i time spasili svoju obitelj.

Jednom ga je - na sred ulice Willis St. - jedan takav zagrlio tako oduševljeno i dugo da su okolni prolaznici bili vidljivo začuđeni.

Drugi je u Centru Futuna umirući zahvaljivao Bogu za pomoć primljenu u Futuni.

Treći (Juraj) da pokaže sreću ozdravljenja i zahvalnost osoblju Futune, odvažno je na ulici pokazivao tetovirani križ na prsima.

Njegova draga i ugodna narav učinila ga je svagdje poznatim i obljubljenim, pa je kao takav imao mnogo prijatelja i dobrotvora. Svi su oni znali da on i oni rade za velike i zajedničke planove. Zato su ga i pomagali. To potvrđuju i primjeri:

Kad je nastao požar u Futuni, on je za popravak kroz samo šest tjedana sakupio 30.000 dolara.

Kad je bio župnik u Otaki, trebao je ići u Wellington donijeti neki paket. Otišao je, uzeo paket i još doveo autobus za župne potrebe, bez novca.

O Božiću 1998. godine, kružila je njegova knjižica o misijskom radu u Japanu. Knjižice su bile besplatne - pisalo je, a darovi se šalju na priloženu adresu. To je njegov stil. I uspješan![209]

Cijeli njegov život - uza sve razne dužnosti - posebno je zračio duhovnom radošću u životu. To su uvijek rado opažala i doživljavala njegova redovnička braća

laici. To je divno posvjedočio - u ime ostale redovničke braće - brat Hugh u svom posmrtnom govoru ocu Bebanu 8. travnja 1999. godine, kada je među ostalim rekao: "Večeras stojim ovdje pred Tobom, Jakove, kao brat da Ti reknem 'hvala' u ime sve naše redovničke braće. Hvala Ti za Tvoje prijateljstvo, za Tvoju vjernost nama, za Tvoj poticaj i hrabrenje, za Tvoju velikodušnost! Hvala što si nama Braći dao odvažnost vjerovati u sebe i u svoje zvanje! Ti si mnogima od nas naše zvanje pretvorio u nešto veliko, 'stvarno'!

U srednjoj školi sv. Bede (Časnoga) susreo sam vlč. Ivana Mannixa. Bilo je to na Južnom Otoku. Rekao sam mu da želim postati redovnički brat marist. Oduševio sam se za to, jer sam njih susretao kao profesore u školi, i druge opet, koji nisu bili profesori. Ja sam baš mislio više na te. On mi reče: 'Znadeš li što govoriš i činiš, Hugh?' Mislio je vlč. Mannix: 'Uđi i budi svećenik ili profesor i odgojitelj.' Međutim odlučio sam se biti redovnički brat. Brzo sam uvidio pogrešku. Često sam se pitao u onim mladim godinama što ja tražim ovdje?

Međutim, bio sam poslan u Futunu. Čudio sam se još više kad sam stigao tamo. Ali Bog je mislio na nas i vodio nas. Poslao nam je u kolovozu 1954. godine mladog svećenika vlč. Jakova Bebana. On nam je donio prijateljski, iskreni posmijeh, prijateljstvo i bodrenje. Brzo je stvorio u nama osjećaj da pripadamo velikoj i značajnoj družbi i da smo vrlo korisni i potrebni. On je s nama radio i dokazivao kako nam je rad važan i koristan.

Nekad nam se činilo da ćeš nas 'ugušiti' svojim idejama i planovima, ali odmah bismo osjetili da Tvoja ljubaznost - koliko nas opterećuje - još više nas uzdiže, oplemenjuje i daje nam povjerenje i važnost. Našli smo značajan smisao života, rada i trpljenja. Svaki dan smo se sve više uvjeravali i doživljavali istinu: da si Ti uz nas, na našoj strani i zato, Bebe, mi ćemo se uvijek sjećati Tebe s ljubavlju i zahvalnošću!"[210]

Duše poput njegove prožete su humorom, šalom i veseljem, koji je plod duhovne smirenosti.

Jednom zgodom, vozeći prebrzo u Wellington, zaustavio ga je prometnik i sprema kaznu. Bio je u civilnom odijelu i nije ga prepoznao. Uvidom u vozačku dozvolu, iznenađen reče: "Zar ste Vi vlč. Beban sa Zapadne obale?" - "Da", reče on. I razvio se prijateljski razgovor o prijateljima i mjestima i - zaboravilo se na kaznu.

S prijateljima je bio na odmoru na Otoku Waiheke. U doba ručka posjete ih dva bračna para. Vlč. Jakov je bio u civilnom odijelu i nisu ga prepoznali. On ponudi piće i muškarci prihvate ponuđeni Scotch, a gospođe zažele Sherry. Beban poleti u vikendicu i uze bocu misnog vina. S nje treba skinuti naljepnicu, da one ne vide što

je. Kako se malo duže zadržao, kolega ga potraži. On je upravo završi skidanje. Opere bocu, obriše i pokaže kolegi uz riječi: 'Dame neće nikad primijetiti.' Tako je i bilo. Misno vino postalo je sherry i bilo je tako ugodno. Treba se snaći. To je naš čovjek! Zato je svima oko sebe i bio izvanredan - jer je bio pametan i praktičan na radost drugih.

Kao župnik sv. Marije u Christchurchu 1986. godine, u doba Papina dolaska u Novi Zeland (kada je Papa bio u Aucklandu, Wellingtonu i Christchurchu) počeo je graditi umirovljenički dom za svećenike. Želio je da Papa blagoslovi kamen temeljac. Odbor za proslavu reče mu: "Ne može, jer Papa nema vremena." Ali naš će se čovjek snaći i kamen će biti blagoslovljen. Vlč. Jakov uzeo je kamen u auto i na svršetku pobožnosti stao je na rub ceste kuda je Papa imao proći u autu.

Papa je prolazio i stalno blagosivljao u otvorenu autu. Vlč. Jakov je podigao kamen-ploču da je Papa vidi i blagoslovi. I tako je bilo.

Pametno dosjetljiv i ljubazno uporan. To je on! I Bog blagoslivlje! Bogu hvala!

Vlč. Jakov J. Beban kao svećenik zračio je jaku vjeru i duboku, praktičnu pobožnost. U svakoj je župi uspješno djelovao i duhovno vodio povjerene duše. Osobito je svoj duhovni žar pokazivao kroz 12 godina u Futuni, gdje je bio duhovnik, župnik, voditelj duhovnih vježbi, predavanja i ispovjednik. Po tome je Futuna bila poznata i uspješno privlačila duše. Don Jakov (James) dao je tome svoju dušu – sebe.

Vlč. Pavao - Mihovil Shirres (1929-1997)

On sâm piše vrlo malo o svome rodu i sebi. Donosimo iz njegova pera:

"Moji obiteljski korijeni su europski: hrvatski, škotski, engleski i irski. Moj pradjed po majci bio je Toma Pavletić, koji je rodom iz Bakra. On je bio u Australiji, gdje je 1856. oženio djevojku Anu O'Connell. U Dunedinu su imali 1867. godine poznati Restoran Universal. Toma i Ana su imali troje djece: dva sina - Leander i Leon, i jednu kći - Margaret. Kći se udala za Pethericka. Oni su imali jedinu kći May, koja se udala u obitelj Shirres. To su moji roditelji. Oni su imali još i sina Ivana, moga brata, koji sada živi u Melbourneu."[211]



Vlč. Pavao - Mihovil Shirres

Fr. Shirres nastavlja:

"Moja obitelj rasla je i živjela u krajevima Aorangi - najviše planine u Novom

Zelandu - Mount Cook, na Južnome Otoku. Rijeka koja je bila izvor života i hrane za našu obitelj jest Waitaki što znači 'bučne vode' od Te Waipounamu. Te Waipounamu znači 'vode zelenog kamena' - što jest jedno od maorskih imena za Južni Otok Novoga Zelanda.

Maorsko ime za Novi Zeland je Aotearoa - što ja prevodim 'svijet beskrajnog svijetla'. Osobu (čovjeka) gledam i poistovjećujem s osobom Isusa Krista.

Moji roditelji i mi djeca rođeni smo u Novom Zelandu.

Rođen sam 12. srpnja 1929. u mjestu Timaru, sjeverno od grada Dunedina, na Južnom Otoku. Do moje treće godine živjeli smo na farmi. Roditelji su se bavili uzgojem ovaca na prostranstvima od Fox's Peaka, na počecima McKenzi zemlje, na Južnom Otoku. Za vrijeme krize (slabe paše, suše) moj otac se za pašu ovaca preselio na farmu 200 akri nedaleko od Pleasant Pointa. Odatle je bio divan pogled na mnoštvo sjajnih zvijezda na nebu, osobito kroz prozor kuhinje za vedre zimske noći.

Osnovnu školu sam polazio u mjestu. Sjećam se iz djetinjstva kako sam pobjegao iz razreda i sakrio se u WC da izbjegnem čitanje, koje nisam volio. Bio sam poslan upravniku škole. Vrlo kratko iz škole sv. Josipa poslan sam u Zavod sv. Tome, gdje mi sve nije bilo po volji, osobito zadnje godine - ali to je bolje zaboraviti.

Srednju školu sam polazio u drugoj školi - u Koledžu (Zavodu) sv. Patrika u Silverstreamu. To je bilo vrlo lijepo doba. Škola je bila vrlo velika i prostirala se sve do brežuljaka uz rijeku Hutt.

Dominikanski red sam zavolio u Australiji 1948. godine. Redovničke zavjete položio sam 25. veljače 1949., a za svećenika sam zaređen 18. prosinca 1954. godine. Počeo sam župničke dužnosti i propovijedi i uživao u golemim prostranstvima New South Walesa. Svećenik sam reda sv. Dominika. Od 1958. do 1965. bio sam u Canberri kao kapelan mladeži na sveučilištu. Tu sam susreo razne kulture, posebno muslimansku, hindu kulturu od Pakistana, indijsku i indonezijsku.

Od povratka u Novi Zeland početkom 1966. pa sve do 1968. bio sam u Aucklandu kao kapelan vjeroučitelj u koledžima - zavodima srednjih škola. Od 1969. do 1972. na Sveučilištu u Otagu sam kao profesor teologije i studentski kapelan. U Novom Zelandu nastojao sam produbiti maorsku kulturu i dublje značenje rasizma u ovoj zemlji, koji se ističe u raznim nacijama između raznih rasa. U Novom Zelandu sa Maorima i za Maore radio sam više od 20 godina."[212]

O svom radu, Fr. Shirres dalje piše:

"Godine 1973. sam se vratio u Auckland raditi s maorskim narodom. Započeo sam studirati maorsku kulturu na sveučilištu u Aucklandu gdje sam stekao akadems-

ki stupanj bakalaureata iz humanističkih znanosti (Bachelor of Arts) a zatim i doktorat iz antropologije (maorski studij) u vrijeme 1974.-1986."

"Tako je postao jedan od najboljih i najpriznatijih stručnjaka - poznavatelja maorske i polinezijske kulture. Pored toga, on je pravi stručnjak u radu na kompjutoru", piše njegov redovnički kolega Fr. Paul Rankin.[213]

Fr. Shirres dalje piše: "Godine 1989. Fr. Henare Tate (maorski svećenik) i ja počeli smo predavati tečaj teologije za Maore na aucklandskom sveučilištu. Kroz ovo vrijeme (1973.-1998.) imao sam mnogo dodira sa Maorima u gradovima i na selima. Također sam bio uključen u tri sudska procesa u svezi maorskih potraživanja: Bastion Point (slučaj zemlje), maorska potražnja Wanganui rijeke i neprestana borba za puno priznanje Waitangi ugovora iz 1840. godine." Šteta da o svom radu i uspjesima nije ništa više napisao.

O svojoj bolesti piše ovo:

"Sada, od konca 1993., ne mogu sve izgovoriti pa ni jesti. Jedino što sam mogao gutati jesu sirove ostrige (ribu) i liker - irsku kremu, a sada ništa. To je zbog bolesti centralnog nervnog sistema. To je kraj moje slabosti i trpljenja, koje i drugi oko mene snose i trpe. Nema lijeka. Hvala Bogu. To je bilo za me izvanredno bogato vrijeme i dokaz beskrajne Božje dobrote, prema onoj Isusovoj iz Lk, 7, 42-43: 'Gospodara će ljubit više onaj, kojemu je više dano - oprošteno.' Dok sam ležao u bolnici - nesposoban govoriti i jesti - vidio sam ljubav naroda, bolničarki, liječnika i svih posjetilaca koji su mi dolazili. To je iskustvo moga dnevnoga života. To je dokaz Isusove ljubavi. To prikazuje i maorska pjesma za umiruću osobu:

Tvoje srce
moje srce.
Ti mi daješ
tvoje umiruće srce.
Dopusti da ti dam
moje živuće srce.
Priđeti u život!
Uzdigni se iznad!

Tako je on sâm napisao svoj nekrolog. Tako je živio i umro.

Fr. Pavao-Mihovil bio je ponosan na svoje hrvatsko porijeklo. Želio je doznati odakle je iz Hrvatske njegov pradjed Toma Pavletić. To je otkrio dr. Ante Jelavić u Dunedinu. Tamo su dva groba obitelji Pavletić. Toma je 1852. došao iz Bakra u Australiju, tamo se oženio 1856. i u Dunedin došao 1862. - zbog rudnika zlata. Tu je

1867. imao poznati restoran. U to vrijeme od ospica mu je umrlo četvero male djece. Ostala su mu živa dva sina i jedna kći, tj. Leonard, Leon i Margaret. Leonard se oženio i još je od njegove obitelji Bernard Pavletić, koji živi u Timaruu.

Vlč. Pavao-Mihovil Shirres rado je dolazio k nama na naše razne svečanosti i slavlja sa msgr. Marinovićem, ili pri dolasku nadbiskupa Kuharića i sl. Volio je doći na naše hrvatske piknike u Knock Na Gree i bio s nama cijelo vrijeme, slavio sv. misu i veselio se. Na našu molbu 5. prosinca 1993. osnovao je pri Hrvatskoj katoličkoj misiji u Aucklandu Bratovštinu sv. krunice sa 43 člana i blagoslovio je, jer to je privilegirano pravo otaca dominikanaca. Šteta da ga je bolest tako rano udaljila od nas.

Strpljiv u teškoj bolesti kroz dugih pet godina, pokazao je pravi mučenički karakter svetog svećenika. Umro je tiho i Bogu predano u nedjelju 5. listopada 1997. u umirovljeničkom domu sv. Josipa u Aucklandu.

Pogrebna sv. misa slavljena je u društvu mnogih prijatelja, posebno redovničke braće svećenika i časnih sestara sv. Dominika, učenika i teologa maori škola, te kolega i osoblja s Katoličkog teološkog instituta. Sv. misa slavljena je u ponedjeljak 6. listopada u 19.30 sati, i u utorak 7. listopada u maorskom centru u Te Unka Waka Mare u Epsomu. Nakon svečane službe u ovom centru, pogrebna povorka je krenula prema Northlandu.

Fr. Pavao-Mihovil Shirres sahranjen je 8. listopada 1997. u groblju Orira.

Donosimo ovdje maorsku izreku koju je Fr. Shirres rado kazivao:

Ko Hiona te maunga	Zion is the mountain	Zion je brdo
Ko Horano te awa	Jordan is the river	Jordan je rijeka
Ko Hehu Karaita te tangata.	Jesus Christ is the man.	Isus Krist je čovjek![214]

Vlč. Erik Urlić (1927)

U valu iseljavanja sa maloljetnom djecom našla se i mlada obitelj Šimuna Urlića iz Drašnica i Frane Trbok iz Kune na Pelješcu. Oni su vjenčani u Kuni 27. siječnja 1873. godine. Njihov sin Josip Urlić rođen je 11. ožujka 1890. i kršten je u Drašnicama 16. ožujka iste godine. Došli su u Novi Zeland oko 1910. g. Josip se u Haweri vjenčao s Ellen Jane, rođ. Croton. Imali su troje djece: sina Morisa Urlića, koji je umro 1999. godine, kćer Zoru Urlić, koja je umrla kao dijete, te sina

Erika Urlića.

Erik Urlić rođen je 12. travnja 1927. u Haweri kod Taranake, na Sjevernom Otoku Novoga Zelanda. Osnovnu školu polazio je u Villa Maria, samostanu časnih sestara u Wanganui. Srednju školu tehnički koledž polazio je kod braće marista u Wanaganui.



Vlč. Erik Urlić

Radio je kao fizički radnik tri godine, a zatim kroz 29 godina kao novinar u raznim dnevnicima i tjednicima u Wanganui, Wellingtonu, Southlandu (Južni Otok), te u Melbourneu, Cairnsu (na dalekom sjeveru australske države Queensland) i u Johannesburgu (Južna Afrika). Radio je i kao generalni reporter (glavni sakupljač novosti) i urednik športskih novosti.

Uspješno se bavio mnogim športovima, a djelovao je također kao trener i športski sudac.

U Christchurchu je polazio sjemenište, a teologiju u Mosgielu kod Dunedina. Zaređen je za svećenika Wellingtonske nadbiskupije 1981. godine. Na službi je u Mastertonu 1982. godine, bolnički je kapelan bio 1983.-1985., a kapelan u Paraparaumu 1986. Župničku službu obavljao je u Reeftonu 1987.-1990., u Kaikouri 1991.-1995., te u Wainuiomati 1996.-1997. Ovu posljednju župničku službu je napustio zbog bolesti. Tijekom 1998. je u Avalonu na službi i oporavku. Od početka 1999. godine služi kao župnik u Brooklynu u Wellingtonu, gdje je i sada.[215]

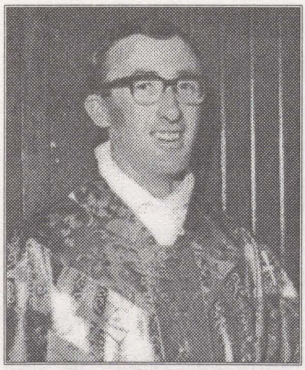

Vlč. Mark Beban

Fr. Marko Beban (1940)

Unuk Stjepana Bebana, a Arthurov drugi sin Ivan (Jack) rođen je 27.VIII.1911. u Greymouthu, na Južnom Otoku. Vjenčan je s Maureen Rohloff 1939. godine. Umro je prosinca 1989. u Greymouthu. Po zanimanju je bio nabavljač i tokar. Imali su troje djece: Marka, Helenu i Patrika.

Najstariji sin, vlč. Marko - Albert Beban, rođen je 3.II.1940. u Greymouthu, na Južnome Otoku Novog Zelanda. Kršten je 18.II.1940. u mjestu rođenja.

Osnovnu i srednju školu je polazio kod marista u Greymouthu. Studirao je na Sveučilištu u Canterburyu, gdje je diplomirao 1961. godine.

Završivši studije, ušao je u družbu marista. Prve redovničke zavjete položio je 7. siječnja 1963., a vječne 3. ožujka 1966. godine. Zaređen je za svećenika 9. srpnja 1967. od biskupa Ashbya u Greymouthu.

Sve do 1996. bio je većinom profesor u raznim školama i zavodima braće marista: od veljače 1968. služio je u zavodu sv. Patrika u Timaru (Južni Otok), od svibnja 1968. do 1974. služio je u zavodu sv. Patrika Silverstreamu, od 1975. do 1981. u Zavodu sv. Ivana u Hastingsu, te od 1982. do svibnja 1996. radio je kao upravitelj (rector) zavoda Roncalli u Timaru.

Župnik je postao u svibnju 1996. godine, te je do lipnja 1998. župnik u župi sv. Marije od Anđela u Wellingtonu, od kolovoza 1998. župnik je u Otaki, a od 1999. župnik je i starješina (superior) u samostanu i župi sv. Marije u Wanganui.

U ranoj mladosti igrao je kriket i predstavljao sveučilište Canterbury i Novi Zeland u natjecanju mladih ispod 20 godina starosti. Poslije svećeničkog ređenja igrao je kriket sa starijima za Wellington i Hawkes Bay. Sada - za zabavu - igra golf, planinari, čita i sluša glazbu, uz svoje redovničke i župničke dužnosti.[216]

Don Ivan Lunjević (1929)

Vlč. Ivan - Toma Lunjević, sin Damjana i majke Matije Vodanović, rođen je 19. studenoga 1929. godine u mjestu Herekino na Sjevernom Otoku, blizu Whangareia, ili oko 200 km sjeverno od Aucklanda. Roditelji su mu iz Podgore, koja je u prošlom stoljeću Crkvi u Hrvata dala 4-5 svećenika, a u ovom stoljeću desetak vrlo učenih i kreposnih svećenika, od kojih tri mučenika - žrtve komunizma.



don Ivan Lunjević

U Aucklandu je don Ivan drugi svećenik podgorskog roda (nakon don Jure Marinovića), a treći svećenik hrvatskog naroda. Roditelji su mu ribari, radnici, praktični vjernici, koji su svu

djecu odgojili čestito. Od petero braće don Ivanove, trojica su oženili tri sestre iz obitelji Vodanovića (također podgorska obitelj!), baš prema staroj narodnoj poslovici: beri povrće iz svojega vrta!

Osnovnu školu Ivan je završio u Herekinu. Tada je u župi Herekino bio župnik austrijski svećenik vlč. Andrija Zangerl, pobožan, učen i od naroda obljubljen.

Mali Ivan je kao dijete zavolio službu oltara i bio revni ministrant. Župnik je taj dar Božji opazio i brižno njegovao. Ivan je zavolio svećeničko zvanje, otišao u sjemenište i lijepo napredovao. Nastavio je studij teologije i zaređen je za svećenika 22. srpnja 1956. godine. S pravom se može reći da je to zvanje plod molitava roditelja, a osobito revnosti, primjera i molitava starog austrijskog svećenika vlč. Andrije Zangerla.[217]

Njegovo ređenje je bilo u nedjelju popodne 22/7/1956 u katedrali sv. Patrika. Došlo je nekoliko stotina naših ljudi da prime prvi blagoslov koji će podijeliti don Ivan. Tada je propovijedao don Mate dr. Kolić, hrvatski dušobrižnik iz Wellingtona. Pjevao je posebni zbor hrvatskih djevojaka, uvježban od časnih sestara družbi Sisters of Mercy i Sisters of St. Joseph. Taj zbor je pjevao obred Blagoslova i hrvatske pobožne pjesme.

Prvu svečanu sv. misu slavio je don Ivan ujutro u ponedjeljak 23. srpnja 1956. u katedrali, kojom prigodom je gregorijanske napjeve sv. mise pjevao zbor mladih iz katedralne škole sv. Patrika. Na ručku, uz ostale čestitke i govore, govorio je i redovnički brat Kenny - Ciprijan, prvi koji je od naših ljudi ušao u družbu marista. Službu su uzveličala nazočna braća svećenici kao Jure Marinović, Andrija Zangerl i Sebastijan Palić. Andrija Zangerl, duhovni otac don Ivanova zvanja, trebao je 22. srpnja na svojoj župi slaviti svoju zlatnu misu (zlatni svećenički jubilej), ali je zbog don Ivanova svećeničkog ređenja dični starac odgodio svoje slavlje za osam dana i došao u Auckland na svećeničko ređenje don Ivana i sutradan na slavlje prve sv. mise.

U ponedjeljak 23. srpnja navečer, oko 400 naših ljudi bilo je prisutno u crkvenoj zgradi kod katedrale na tradicionalnom mladomisničkom slavlju, priređenom u čast svečaru, uz divno i srdačno pjevanje, sviranje i govore. Srdačne čestitke izrekao je vlč. Sebastijan Palić na hrvatskom jeziku, a don Jure Marinović na engleskom jeziku. Tu je još zapažen lijepi broj mladih studenata iz tri sjemeništa u Novom Zelandu i također grupe sestara iz družbi Sisters of Mercy, Sisters of St. Joseph i Marist Missionary Sisters. To je sve pokazivalo da je naš hrvatski narod duboko ušao u katoličku vjersku zajednicu Novog Zelanda.

Ređenje don Ivana Lunjevića izazvalo je veliko veselje među našim narodom. Svi

hrvatski svećenici su prisustvovali tome i zajednički mu darovali fino propeće, a hrvatski narod mu je darovao "duhovno cvijeće", koje se je sastojalo iz 15.000 krunica (rozarija) izmoljenih na nakanu, da Bog blagoslovi njegov budući svećenički rad. "Duhovno cvijeće" se je organiziralo po čitavoj našoj koloniji tri mjeseca prije njegovog ređenja. Odaziv je bio vrlo pohvalan.[218]

Kao kapelan u župi Henderson (1957.-1963.), gdje je nastanjeno preko 500 hrvatskih obitelji, don Ivan je revno djelovao među našim Hrvatima. Na žalost, nije dovoljno poznavao jezik, pa se osjećao taj nedostatak, ali je ipak mladoj generaciji mnogo vrijedio. Bio je na župi Henderson dok je građena župna crkva. Također je služio i na župi Three Kings u Owairaki. Radi savjesne službe, osjećao je veliki teret i zato je radije želio biti župni pomoćnik. Tako je i bilo.

Nakon što se 1963. godine vlč. Marinović odselio iz katedrale sv. Patrika u župu Point Chevalier, don Ivan je preuzeo njegovo mjesto u katedrali. Tu je kao župni pomoćnik radio vrlo uspješno. Mlad, vrlo dobar pjevač, odličan govornik, marljiv i uspješan, pripremao se brižno za svoju službu i uspjevao je osobito među mladima.[219]

Rad među Hrvatima je toliko bio potreban, jer tu nije bio hrvatski dušobrižnik don Sebastijan dr. Palić. Mladog svećenika don Ivana mjesni biskup je providnosno stavio u katedralu kao zamjenika don Jure Marinovića, upravo zato da i tu bude pri ruci Hrvatima, koliko to bude on mogao a oni trebali.

Kad su nadbiskup Franić i msgr. Stanković 1971. godine bili u Aucklandu, predložili su don Ivanu da jednu godinu dana dođe u Hrvatsku učiti hrvatski jezik. Biskup Delargey je to odobrio i don Ivan je u veljači 1972. došao u Hrvatsku gdje je najprije studirao hrvatski jezik na Zagrebačkom sveučilištu, stanujući u župi sv. Petra, a zatim je neko vrijeme proveo u Splitu stanujući kod nadbiskupa Franića. U Novi Zeland vratio se ne samo s više znanja hrvatskog jezika, nego i s više nacionalnog ponosa, jer se u nekom smislu pohrvatio, pa se tako osposobio za pastoralni rad među Hrvatima u Aucklandskoj biskupiji. Don Ivan zajedno s dr. Palićem i don Jurom Marinovićem radio je pastoralno među našim iseljenicima u Aucklandu.

Don Ivan je još služio u župama Howick i Whakatane 1973.-1975., zatim u župi Tukau 1975.-1978., te u župi Beach Heaven 1978.-1980.

Godine 1980. don Ivan je ozbiljno obolio od raka. Baš na dan prvog posjeta hrvatskog metropolite i zagrebačkog nadbiskupa Kuharića, 6. prosinca 1980., don Ivan je išao u bolnicu, gdje je kratko ostao jer je već 9. prosinca došao u Henderson na pozdrav gostima.

Mlad je to čovjek i uporna hrvatska krv "ne da se"!

Dne 26.VII.1981. slavit će srebrni svećenički jubilej. Tom zgodom, don Jure Marinović i don Sebastijan Palić darovat će mu knjigu Ivana Šarića "Sveto Pismo", izdanu u Madridu 1959. godine, na hrvatskom jeziku. Jubilej je divno proslavljen.

Don Ivan je ustrajan, liječi se i radi.

Međutim, bolest napreduje. Dne 6. svibnja 1984. don Ivan je teško bolestan, a Hrvatska katolička misija u Aucklandu slavi 40 godina svećeništva i 30 godina pastoralnog misionarskog rada hrvatskog dušobrižnika u Aucklandu - don Sebastijana Palića

Don Ivan je u međuvremenu doznao za knjigu tiskanu u SAD, koju je napisao mladi američki liječnik, koji je bio bolestan od raka ali je uspješno zaliječen vlastitom terapijom posebnog načina ishrane, velike tjelovježbe i sličnog. Ta je knjiga don Ivana psihički - moralno izliječila i pomalo će to izvesti i fizički.

Ustrajni optimist don Ivan i danas, 1999. godine, redovno i savjesno provodi tu terapiju hranom i tjelovježbom, i radi neumorno i redovno kao župni pomoćnik na župi Svete Marije u Northcote još od 1986. godine. Ne voli brigu ni odgovornost župnika na župi. Ne kao da ne bi bio sposoban. Naprotiv - vrlo sposoban, ali...! To bi njega previše opterećivalo ako želi savjesno vršiti sve dužnosti župnika - i zato radije služi kao svestrani župni pomoćnik.

Iz pera don Jure Marinovića, donosimo mišljenje o don Ivanovu boravku u Hrvatskoj:

"Čini se da bi taj primjer trebali slijediti i drugi svećenici rođeni u iseljeništvu od hrvatskih roditelja. Umjesno je ovdje spomenuti da je hrvatska kolonija Novog Zelanda najprva ostvarila ovaj pokušaj, kojeg bi trebale slijediti sve hrvatske zajednice u inozemstvu. Činjenica je da ima lijepi broj svećenika koji su sinovi čisto hrvatskih roditelja u raznim zemljama, ali su svi ovi svećenici nekorisni za Hrvatsku i naše starce i starice, koji slabo poznaju strane jezike.

Ovakve mlade i dobre 'inozemne' svećenike treba 'pohrvatiti', a to se može jedino ovako. Treba da posjete Hrvatsku i da se tako upoznaju sa zemljom i njezinom poviješću; treba da se uvježbaju u hrvatskom jeziku, da nauče narodne pjesme; da učestvuju u hrvatskim vjerskim proslavama i hodočašćima; da prožive malo u rodnom mjestu svojih roditelja, i treba da upoznaju svoju rodbinu u Domovini, da tako što bolje osjete tu povezanost sa narodom među kojim će djelovati.

Onda bi se ti svećenici vratili na svoja mjesta u raznim zemljama kao izgrađeni dvojezični, dvo-kulturni svećenici i ponosni Hrvati, koji su spremni za svaki rad među svojima." [220]

Vlč. Robert - Jakov Sharplin (1961)

Ivan Šutić, Robertov pradjed po majci Noeline, koji je rodom iz Gradca kod Ploča, imao je tri sina: Jakova (1894.-1971.), Baldu (1901.-1980.) i Josipa (1912.-1971.) Mate Maić iz Vrgorca, oženio se Matijom Jakić. Imali su sedam kćeri i tri sina, od kojih je jedna bila Marija.

Jakov Šutić i Marija Maić su se vjenčali i imali tri kćeri - Mariju (udanu za Davisa), Melbu (udanu za Matu Brajkovića) i Noeline (udanu za Roberta Henrya Sharplina), i jednog sina - Jakova.

Robert Henry Sharplin, rođen 1930. u Shakamavamara - Te Puna, blizu Taurange, oženio je 1959. Noeline (Boženku) Šutić, rođenu u lipnju 1935. u Red Hill - Te Kopura, kod Dargavillea. Robert Sharplin i Noeline Šutić imali su troje djece: Roberta-Jakova, Petra i kći Kathryn.

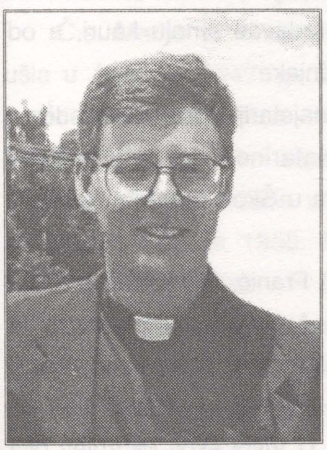

Vlč. Robert-Jakov Sharplin

Vlč. Robert-Jakov Sharplin rođen je 10. srpnja 1961. u Taurangi. Kršten je 20. prosinca 1961. u Dargavilleu. Osnovnu školu polazio je u školi Glenholm u Rotorui 1967.-1972. Srednju školu je polazio u Edmund Rice koledžu u Rotorui 1973.-1978. Na sveučilištu u Aucklandu je studirao pravo 1979.-1983., gdje je i diplomirao.

Od 1984. zaposlen je bio u jednoj izdavačkoj kući, a od 1991. radio je kao profesor na Politehničkoj školi Waikato u Hamiltonu od 1991., i profesor prava u Politehničkom zavodu.

Posjetio je Hrvatsku u siječnju 1990. godine.

Bogoslovski fakultet počeo je u Holy Cross sjemeništu u Mosgielu 1992.-1995., a diplomirao je teologiju na Sveučilištu u Otagu.

Pastoralnu praksu služio je u 1996. u župi sv. Patrika u Taupu, a završnu praksu u župi sv. Mihovila u Remueri 1997. Red đakonata primio je u Mosgielu 15. rujna 1997. Zaređen je za svećenika 6. prosinca 1997. u Taupu. Svečanu mladu misu slavio je u crkvi sv. Marije u Rotorui 7. prosinca 1997. godine.

I danas služi kao župnik u župi sv. Patrika u Taupu, biskupija Hamilton. [221]

2. ČASNE SESTRE

Č.s. Kathleen Franić



Č. s. Katarina (Kathleen) Franić

Časna sestra Katarina (Kathleen) Franić, redovnica Družbe Sestara Milosrdnica, rođena je u Whangareiu dne 10. veljače 1935., kao kći Mate Franića i Cecilije, rođ. Duncan.

Djed Josip Franić rođen je 1868. godine u Vrgorcu. Došao je u Novi Zeland 1893. godine. Oženio je Kathleen Keane. Vjenčani su u katedrali sv. Patrika u Aucklandu 1899. godine. Josip Franić je prvi Hrvat vjenčan u katedrali. Prvi hrvatski ženidbeni par vjenčan je u katedrali 1906. - to su bili Andrija Sinković i Bara Gojak, oboje iz Gradca kod Ploča. Josip je primao naše doseljenike na stan i hranu dok se ne zaposle. Kupovao je i prodavao smolu kauri, a od 1913. u Hendersonu ima plantažu duhana, vinograda i voćnjake.

Josip i Katarina imali su šestero djece, od kojih je najstariji Mate Petar Josip Franić, rođen 1900. u Aucklandu - otac časne sestre Katarine. Bio je građanski službenik. Oženio je Ceciliju Duncan 1929. godine, rođenom u Škotskoj 1904. godine. U braku su imali pet sinova i tri kćeri.

Treće dijete jest naša časna sestra Katarina (Kathleen) Franić. Pohađala je škole u Hendersonu, srednju školu u Ponsonbyu i Sveučilište u Aucklandu. Diplomirala je teološke znanosti i pedagogiju. Radila je 1960.-1999. u 12 raznih škola i ustanova, gdje je većinom bila član upravnih tijela, kao ravnateljica Zavoda sv. Marije (1986.-1988., 1995.-1999.) ili kao tajnica, zamjenica ravnatelja i sl. U Višoj školi McAuley bila je ravnateljica 1983.-1988. a duhovnik za studente na Sveučilištu u Aucklandu bila je 1995.-1997. Sudjelovala je na raznim znanstvenim ili duhovnim putovanjima po svijetu. Bavi se glazbom i pedagogijom.

Č.s. Marija J. Nola

Č.s. Marija J. Nola redovnica je družbe sv. Josipa od presv. Srca. To je austral-

ska družba, koju je utemeljila bl. Marija MacKillop.

Otac časne Marije J. Nola, Mate Nola, rođen je u Podgori 20. kolovoza 1892. godine. Došao je u Novi Zeland 1906. godine, kao dijete od 14 godina. Bio je po zanimanju stolar i držao je radnju namještaja zvanu "Nolo". Bio je i graditelj, crkveni pjevač i član crkvenoga vijeća. Imao je veću kuću u koju je smještao hrvatske doseljenike pri dolasku u Auckland "dok se ne snađu i pođu na radilište (gumfield)". Postao je građanin Novog Zelanda 1911. godine.



Č.s. Marija J. Nola

Mate Nola oženio se djevojkom Elsie May Browne, rođenu 3.lipnja 1892. u Aucklandu. Ona je bila zaposlena u skladištu mlina, u Victoria ulici u Aucklandu. Tu je bilo mnogo naših mladića. Oni su se upoznali i vjenčali 22. lipnja 1921. u crkvi sv. Benedikta u Aucklandu. Imali su dvoje djece.

Mate Nola je umro 10. siječnja 1970. u 78. godini života, a Elsie Nola je umrla na Božić 1983. u 91. godini života.

Č.s. Marija June Nola rođena je u Aucklandu u lipnju 1928. godine. U družbu je ušla u Australiji 1947. godine. Nakon srednje škole završila je za učiteljicu i kroz 30 godina, kao redovnica - učiteljica, stalno radila u osnovnim školama u Novom Zelandu. Prvu službu započela je u Te Kuiti 2. veljače 1947. Zatim je pozvana u Glavnu kuću od družbe u Mount Street u sjevernom Sydneyu. Tu je položila prve zavjete 6. siječnja 1950. Roditelji su joj bili prisutni. Vječne zavjete položila je 6. siječnja 1956. godine.

Sada, kao umirovljena, radi na recepciji, telefonskoj kućnoj centrali u matičnoj kući u 50 Selwyn Ave, u Mission Bayu, Auckland, gdje na brizi ima starije sestre u mirovni. Molitva joj je glavni apostolat.

Č.s. Benedikta Tolić

Ivan Tolić, rođen 19. rujna 1877. u Radoviću kod Vrgorca, došao je u Novi Zeland 1904. godine. Radio je kao kopač i prodavač smole kauri oko Aronga, Red Hill - Tutumoe - Waipapa - oko Dargavillea. S našim ljudima gradio je željezničku prugu u Kaihu - Donnelly - Nirikopni - Dargaville 1914.-1918. Godine 1918. otvara farmu uz jezero Omapere - Kaikohe, na sjeveru Sjevernog Otoka.



Č.s. Benedikta Tolić

Oženjen je Margaritom Sheehan u Mangawhare, katoličkoj crkvi u Dargavilleu. U braku su imali sedmero djece: četiri sina i tri kćeri. Ivan je umro 11. svibnja 1977. a Margarita je umrla 30. rujna 1980. godine. Ivan je bio čovjek duboke vjere i vrlo gostoljubiv za svećenike na pastirskim pohodima, kao i za ovčare i govedare koji bi gonili stoku na bolju pašu. Ponosno je isticao sedmero djece kao svoje najveće bogatstvo. Od njih su dvije redovnice: č.s. Benedikta i č.s. Barbara.

Č.s. Benedikta Tolić, kći Ivana i Margarite, redovnica je družbe sv. Josipa od presv. Srca. Rođena je 14. rujna 1927. godine. U družbu sv. Josipa ušla je 2. veljače 1947. Kao učiteljica osnovne škole radi u Waiwhetu - Gisborne - Whangarei i Dunedin, a u srednjoj školi u Rotorui i Christchurchu do 1980. godine. Od 1981. predaje vjeronauk mladeži i odraslima. Od 1985. je pastoralni radnik u župi bl. Marije MacKillop u Balchuthi, kod Dunedina, na Južnom Otoku. Od 1991. predaje vjeronauk mladima i odraslima.



Č. s. Barbara Tolić

Č.s. Barbara Tolić

Časna sestra Barbara Tolić rođena je u mjestu Kawakawa. Ušla je u redovničku družbu sv. Josipa od presv. Srca 19. ožujka 1954. godine. Položila je zavjete 1957. godine. Zatim radi kao učiteljica u Paeroa. Godine 1970. preuzima brigu za starije i bolesne redovnice kao njihova njegovateljica. Danas radi kao bolnički kapelan u Hamiltonu.

Č.s. Andriana Jurišić

Djed č.s. Andriane Jurišić, Nikola Jurišić sa Korčule, iselio se u Australiju. Njezin otac živio je i umro u novozelandskome mjestu Hawera.

Časna sestra Andriana Jurišić redovnica je družbe sv. Josipa od Nazareta. Bila je misionarka u Vanimu, Provincija West Sepik, Papua Nova Guineja, sve do 1997. godine, kada se vratila u Novi Zeland.



Č.s. Marija Stanislava Vela

Č.s. Marija Stanislava Vela

Č.s. Marija Stanislava Vela kći je Šimuna i Marije Vela, i sestra pok. vlč. Bernarda Vela.

Umirovljenica je družbe Sister of Mercy. Danas živi u Wellingtonu.

Pisala je pjesme.



Č.s. M. Stjepanka Vela

Č.s. M. Stjepanka Vela

Č.s. M. Stjepanka Vela, kći je Šimuna i Marije Vela, dakle sestra vlč. Bernarda Vele i č.s. Marije Stanislave Vela.

Bila je redovnica družbe Sister of Mercy.

Rođena je 1928. a umrla 1964. od raka, u svojoj 36. godini života.

XI. DJELATNICI HRVATSKOGA RODA POZNATIJI U JAVNOM ŽIVOTU NOVOGA ZELANDA

Kroz minulih 120 godina mnogi ljudi hrvatskoga roda u Novome Zelandu na raznim granama kulturnog, socijalnog, političkog, gospodarstvenog i vjerskog života pokazali su divne uspjehe u svojoj djelatnosti i time mnogo doprinijeli napretku svoje nove "domovine" - Novoga Zelanda.

Njihova imena grupno upisana još nismo našli.

Zaborav je stalni pratilac čovjeka, društva i naroda - prekriva mnoge vrijedne i potrebne istine. To nije pravo ni korisno.

Isus je kazao: "Neka ljudi vide vaša dobra djela i proslave Oca nebeskoga." Ujedno i te zaslužne ljude. Njima - znanim - i svim drugim neznanim ljudima za sve njihove razvijene sposobnosti i dobra djela učinjena na dobrobit naroda i države - naše iskrene čestitke i srdačna hvala! Oni su na čast i ponos također i svojih djedova i njihove domovine Hrvatske.

Njihov poticaj neka i drugi slijede.

U ovoj četi zaslužnih i hvalevrijednih, mnogo je patnika i junaka neznanih. Zato najprije - s dužnim poštovanjem - spominjemo one koji su prvi došli i teško radili, oboljeli i rano umrli kao kopači smole kauri. To su naši djedovi i pradjedovi. Plodove njihova rada i poznanstva uživaju njihovi nasljednici, djeca i unuci. Ti su se iz šuma i prašuma, preko farmi približavali gradu, životu, školi i usponu. I danas sretni uživaju i drugima omogućuju sličan uspon. Oni na svoj način uznose svoj narod i svoju domovinu. Hvala im!

Vrlo utjecajna osoba javnog života u Novom Zelandu, Michael Barnett, predsjednik komore za gospodarstvo i energetiku i član vladinog kabineta za gospodarstvo, u svom govoru studentima na Sveučilištu Massey 1995. rekao je: "Budućnost Aucklanda ovisi o tome da li ima dobre i sposobne ljude u pravo vrijeme i na pravom mjestu."[222] Mi iznoseći imena naših poznatih ljudi dokazujemo da ih ima. Ovdje donosimo imena onih ljudi koje smo upoznali osobno, ili od njihovih prijatelja ili iz javnog tiska i života.

Srdačna hvala onima koji su nam poslali svoj kratki životopis. Od nekih smo to - uzalud očekivali. Veliki je broj onih čija imena imamo, ali - zbog kratkog vremena i opsežnog posla ove vrsti - nismo mogli doći s njima u dodir i dobiti potrebno. To zapravo treba biti nova poveća knjiga. Makar - strogo rečeno - to i nije uži predmet ove knjige, mi ipak poznata imena unosimo - na čast njima i nama. Ako pretpostavimo da ima oko 500 zaslužnih ljudi hrvatskog roda koji su istaknuti u javnom životu Novog Zelanda, onda je još mnogo veći broj nepoznatih - koji ne smiju biti zaboravljeni. Hvala Mladenki Martinović, Radoslavu i Viktoru Grubišić, Franku Botica (ljekarniku) i Ivanu Zonić, koji su mi kazali imena mnogih osoba.

Nadati se da će ovo nekome biti lijep poticaj za daljnji rad o životu naših znanih i neznanih ljudi da bi mogli dobiti što ljepšu i potpuniju sliku koliko je naša mala Hrvatska pomogla Novi Zeland.

Sva smo imena složili u 14 raznih zanimanja:

a) Arhitekti i inženjeri
b) Ekonomisti i računovođe
c) Književnici i pjesnici
d) Liječnici
e) Ljekarnici
f) Pravnici
g) Profesori
h) Proizvođači

i) Ribari
j) Športaši
k) Ugostitelji
l) Umjetnici
m) Državni dužnosnici
n) Vjerski djelatnici

1. ARHITEKTI I INŽENJERI

1) Ivan Merčep. Glavni arhitekt za Muzej Te Papa Tongarewa - najšire javno zdanje u Novom Zelandu. Nagrađen od kraljice Elizabete 1997.

2) Mate Brđanović. Rođen 15.II.1938. u Varešu. Srednju školu završio u Tuzli a rudarski fakultet u Zagrebu, gdje 1968. dobiva diplomu inženjera rudarstva. Godine 1970. oženio se u Sisku sa Marijanom i uskoro odlaze u Južnu Afriku. Tu u rudnicima zlata, platine i kroma postiže izvanredno iskustvo i dobiva diplomu upravnika podzemnih rudnika. U Novi Zeland dolazi 1976. i uskoro postaje nadglednik i inspektor rudnika, tunela i kamenoloma, a zatim i viši inspektor (senior inspector). Sudjeluje u istraživanju zlata na poluotoku Coromandel, u stvaranju novih zakona za rudarstvo i zaštitu okoliša, sudjeluje na rudarskim konferencijama i seminarima. Jednoj rudnoj "žili-veni" dao je ime: Croatian reef (Hrvatska žila-vena). Još i danas radi kao viši inspektor u rudarskom sektoru Ministarstva za rad. Širi zdrave hrvatske ideje i drži predavanja u lokalnim klubovima (Lions, Rotary, razne škole i hrvatska društva).

3) Petar Mišić, ing. kemije. Rođen 1.II.1970. u Novom Zelandu.

4) Blaženka Roje, ing. građevinarstva. Rođena u Splitu, došla u Novi Zeland 1995. Radi u Aucklandu.

5) Vesna Moretti, ing. brodogradnje. Rođena u Splitu, došla u Novi Zeland 1996. Radi u Aucklandu.

6) Vanja Maretić, dipl. ing. agronomije. Došla u Novi Zeland 1995. Radi u Aucklandu.

7) Damir Roje, ing. elektrotehnike. Iz Splita došao u Novi Zeland 1995. Radi u Aucklandu.

8) Zlatko Sinovčić, ing. strojarstva. Iz Splita došao u Novi Zeland 1995. Radi u

Aucklandu.

9) Željko Ninić, ing. strojarstva. Iz Šibenika došao u Novi Zeland 1995. Radi u Aucklandu.

10) Roland Kustura, ing. strojarstva. Došao u Novi Zeland 1995. Radi u Aucklandu.

11) Filip Kozina, arhitekt.

12) Elvin Vela, arhitekt.

13) Stjepan Jeličić, arhitekt i povjesničar

2. EKONOMISTI I RAČUNOVOĐE

1) Lidija Dorotić, kći Jure i Vilme.

2) Denis Dorotić, sin Jure i Vilme.

3) Petar Kušt, sin Valenta i Katice.

4) Tanja Unković, kći Pavice i Smiljana Unković.

5) Rony Vela.

6) Marija Mišić Stjepkova, rođ. 16.II.1972. Radi u Telecomu.

7) Anita Vlašić, magister business consultant. Kao predstavnik svoje ustanove često putuje u SAD i drugdje.

8) Ivan Jakić.

9) Pezić Stana, kći Anđelke i Mladena.

3. KNJIŽEVNICI I PJESNICI

1) Amelia Batistić. Rođena u 1914. godine u Dargavilleu. Izdala više knjiga novela i priča na engleskom. Od 1981. počasni je član Društva hrvatskih književnika u egzilu. Nagrađena od kraljice Elizabete II. Živi u Aucklandu.

2) Veljko Ćurin. Rođen je 17.XI.1925. u Gdinju na otoku Hvaru. Godine 1945. iz Istre bježi u Italiju i Njemačku. Godine 1948. dolazi u Argentinu. U krugu hrvatskih književnika surađuje u mnogim časopisima. Najviše piše pjesme, crtice, feljtone, eseje i novele u Hrvatskoj reviji. U Novi Zeland dolazi 1956. godine i živi u Aucklandu. Izdao je roman "Živjet ćete kao bogovi", u kojem iznosi povijest zavičajnog mjesta 1945-



Veljko Ćurin

1948. Stalno piše.

3) Ante Kosović. Rođen je u Zaostrogu 1882. godine. Piše pjesme o našim doseljenicima. U Splitu je 1908. tiskao knjižicu "Dalmatinac iz tuđine". Izdao je još i ove pjesme: "Utakmica konja", "Na upravi Priproci i Zagorci", "Uskrs Jugoslavije" i "Svaka sila za vremena". Umro i pokopan na aucklandskom groblju Waikumete.

4) Florida Vela. Rođena je 1.VIII.1942. u Podgori, kao siroče koju otac nikada nije vidio, jer je 14 dana prije njezina rođenja kao nevina žrtva ubijen od komunista. Kao dijete od 10 godina dolazi s majkom u Novi Zeland 1952. godine. Udala se 1960. godine. Majka je dvoje djece. Živila je na farmi. Godine 1997. ostvaruje davni san - tiska knjigu "Croatia mine", u kojoj, uz svoje djetinjstvo, opisuje nasilja komunista i patnje naroda. Knjigu završava riječima: "Hrvatska više ne smije i neće plakati!" Knjiga je duže vrijeme bila bestseller u Aucklandu. Čita se zanimljivo kao lagana povijesna priča. Očekuje se knjiga priča i pjesama.

5) Frano Pervan. Rođen 4.V.1939. u Kokorićima (kod Vrgorca), sin Ljube i Mare Pervan. Pjesnik. Došao je u Novi Zeland 1964. Izdao je knjige pjesama: "So help me truth" (Auckland, 1986), "Glasovi iz drugog svijeta" (Sydney, 1996), "Cirkus i pravci" (Zagreb, 1998) i "Teeth" (Auckland 1999).

6) Andrija dr. Trlin. Rođen je u Ravči kod Vrgorca oko 1935. godine. Napisao je knjigu o našim doseljenicima - "Sada poštovani - jednom prezreni". Posvetio je mnogo pažnje imenima doseljenika i njihovim mjestima rođenja i općine iz koje su došli u Novi Zeland.

7) Slavko Žarnić, pjesnik.

8) J. Belić, dramski pisac.

4. LIJEČNICI

1) Dr. Miroslav Crkvenac, liječnik iz Krapine. Poslan od vlasti Banovine Hrvatske 1938. u Auckland za zdravstvenu zaštitu naših doseljenika, posebno kopača smole i drugih radnika u teškim zdravstvenim prilikama, i područjima. Ordinirao u Manukauu. Godine 1962. otišao u Kanadu. Bio je vrlo obljubljen od svih naših ljudi, a u crkvenim i političkim krugovima Novoga Zelanda vrlo poštovan..

2) Dr. Ronald - Valentin Trbuhović. Rođen je 6. ožujka 1929. u New Plymouthu. Polazio je Zavod (College) sv. Petra. Kao anesteziolog i specijalist već 33 godine radi na intenzivnoj njezi u aucklandskoj bolnici. Kroz taj odjel velikog međunarodnog ugle-



Dr. Ronald - Valentin Trbuhović

da prođe godišnje oko 1.100 teških slučajeva. Premda umirovljen 1994. godine, ipak još radi. Uživa veliki ugled u javnosti. Nagrađen je od kraljice Elizabete II. 1997. godine.

3) Dr. Ante Jelavić. Rođen je 9. prosinca 1949. u Aucklandu. Otac Marko je rodom iz Banje (kod Vrgorca) a majka Frana iz Dube (na Pelješcu). Diplomirao 1973. u Dunedinu, gdje radi kao liječnik opće prakse. Mnogo pomoći je slao u Hrvatsku za vrijeme rata 1991.-1995. Odlično govori i piše hrvatski. Bavi se poviješću Hrvata.

4) Dr. Martin Mišur.

5) Dr. Filip Mišur.

6) Dr. Helen Mišur (okulist).

7) Dr. Ante Antunović.

8) Dr. Marina Dujmović, rođena u Livnu, došla iz Zagreba u Novi Zeland 1994. Radi u Aucklandu.

9) Dr. Ružica Brhanović, liječnica opće prakse. Došla iz Splita 1996. Radi u Novom Zelandu.

10) Dr. Lucija Matković, stomatolog, rođena u Splitu. Došla u Novi Zeland 1994. Radi u Aucklandu.

11) Dr. Brankica Ninić, stomatolog, rođena u Šibeniku. Došla u Novi Zeland 1994. Radi u Aucklandu.

12) Dr. Ivica Špika, ortoped-kirurg, rođen u Trogiru. Došao u Novi Zeland 1993. Supruga Vera je anesteziolog. Oboje rade u Aucklandu.

13) Dr. Alma Trupinić, stomatolog, radi u Aucklandu.

14) Dr. Moris Matić, rođen u Dargavilleu. Dugogodišnji obljubljeni ravnatelj bolnice u Dargavilleu. Roditelji Vicko i Lucija došli su iz Žrnova (Korčula).

15) Dr. Marko Kljaković, živi i radi u Wellingtonu.

16) Dr. Dragica Katić, rođena u Splitu. Došla u Novi Zeland 1994. Radi u Aucklandu.

17) Dr. Marija Kordić, došla u Novi Zeland 1994. Radi u Aucklandu.

18) Dr. Ivana Matić, iz Splita. Došla u Novi Zeland 1994.

19) Dr. Petar Botica.

20) Dr. Flora Botica.

21) Dr. Nola Pavao.

22) Dr. Frank Botica, umirovljeni liječnik.

23) Dr. Dominiković.

24) Dr. John Sumić, stomatolog.

25) Dr. Vanessa Selak. Od 1999. radi u Aucklandu. Rođena u Aucklandu. Roditelji Ivan i Milka, rođ. Nuić.

26) Dr. Tanja Selak, radi u Aucklandu. Rođena u Aucklandu. Roditelji Ivan i Milka, rođ. Nuić.

27) Dr. Miro Sumić, stomatolog.

28) Dr. Nataša Kustura. Došla u Novi Zeland 1994. Radi u Aucklandu.

29) Dr. Leo Pandžić, stomatolog, sin Tomislava i Marije Pandžić.

30) Dr. Kris Katavić, stomatolog, sin Olge i Ante Katavić.

31) Brigita Biondić, prvi homeopat hrvatskoga roda u Novom Zelandu. Radi u Aucklandu. S obitelji došla u Novi Zeland 1996.

5. LJEKARNICI

1) Frank Botica
2) Frano Botica
3) Ivan Bartulović
4) Toni Borić,
5) Nikola Devčić
6) Ivan Letica
7) Lovro Mihaljević
8) R. Miličić
9) G. Glamuzina
10) R. Tomić
11) Vodanović (u Te Kuiti)
12) Vodanović (u Dargavilleu)
13) Jim Begović
14) Nikola Bonković
15) Marinko Kokić
16) Divić

6. PRAVNICI

1) Grubišić Radoslav, sin Stipe i Danice Grubišić. Rođen u Haweri 6. svibnja 1932. Polazio je Koledž sv. Patrika u Silverstreamu. Diplomirao pravo 1955. na Sveučilištu Victoria u Wellingtonu. Ima je osam sinova i jednu kći. Nagrađen od kraljice Elizabete II. Svoj pravnički ured vodi od 1960. Istaknuti kršćanski aktivist.

2) Mate Feliks Perić-Franković. Roditelji su mu iz Igrana kod Makarske. Rođen je u Aucklandu. Nakon duge pravničke prakse 1998. postaje upravitelj sudske medicine u Aucklandu, koju dužnost obnaša i danas. Oženio Mirjanu Stepanić, umjetnicu iz Zagreba. Imaju dvoje djece. Istaknuti kršćanski aktivist. Nagrađen od kraljice Elizabete II.

3) Leon Marian Kurta, Wellington,

4) Paul Leo Borić, Auckland,

5) Ivan Michael Antunović, Wellingotn,

6) Frana Divić, Whangarei,

7) Ivan Leonard Fistonić, Hamilton,

8) Cameron Fistonić, Auckland,

9) A. P. Franković, Auckland,

10) Tony Franković, Auckland,

11) Marin James Glučina, Tokoroa,

12) Linda Hrstić-Meyer, Wellington,

13) Marija Nada Batistić, Auckland,

14) Simon Brđanović,Te Awamatu,

15) Steven J. Jurković, Auckland,

16) Milan Nedjeljko Kostanić, Henderson,

17) Marian Kljaković, Wellington,

18) John Stephen Kovačević, Auckland,

19) Nicholas Paul Kusalić, Auckland,

20) Gregory M. Milčić, Auckland,

21) Suzanne Hilary Nola, Auckland,

22) Juanita Pivac, Auckland,

23) Thomas Michael Pivac, Wellington,

24) Nikolas Mathew Poša, Auckland,

25) Paul James Radić, Wellington,

26) Peter Joseph Radić, Blenheim,

27) Anthony Francis Šegedin, Auckland,

28) Lisa Frances Šoljan, Henderson,

29) Helen Linda Sumić, Auckland,

30) Mark Nicholas Tolić, Auckland,

31) Janice Catherine Urlić, Auckland,

32) Roko Marijan Juraj Urlić, Whangarei,

33) Anthony Stanko Vlatković, Auckland,

34) David Stanko Vlatković, Auckland,

35) Ivan Milan Vodanović, Auckland,

36) Simon Gerard Vodanović, Auckland,

37) William Luke Vodanović, Wellington,

38) James P. Vuletić, Auckland,

39) Jelena Jelavić, Auckland,

40) Jelena Vladka Jelavić, Auckland,

41) G. S. Jeličić, Auckland,

42) Dragomir Ćulav, sin Ante i Živke, rođen u Aucklandu 4.VIII.1968. Radi u Londonu,

43) Željan Unković, sin Pavice i Smiljana Unković.

7. PROFESORI



Ante Ćulav

1) Ante Ćulav, rođen 1923. u Prapatnicama kod Vrgorca, sin Petra. U Novi Zeland došao 4.II.1935. Diplomirao fiziku, matematiku i kemiju u Aucklandu 1948. Komparativnu slavistiku, staroslavenski jezik, ruski i španjolski diplomirao u Moskvi. Predavao u srednjoj školi u Hendersonu. Ovlašteni prevoditelj i tumač ruskog i hrvatskog jezika. Vjeran i revan suradnik svih hrvatskih svećenika - misionara u Aucklandu.

2) Petar Baran, sin Josipa, rođen 1934. u Aucklandu. Otac iz okolice Rijeke. Magistar latinskog i francuskog jezika. Profesor engleskog jezika. Stalni član katedralnog pastoralnog vijeća.

3) Ivan Poljaković, rođen 9.I.1956. u Subotici (Vojvodina). Magistar filoloških

znanosti i predavač na višoj školi u Subotici. Došao u Novi Zeland u ožujku 1996. U Aucklandu na Macleans koledžu predaje kao ravnatelj za engleski kao strani jezik. U Hrvatskoj katoličkoj misiji u Aucklandu bio je predsjednik pastoralnog vijeća i upravitelj Hrvatske katoličke dopunske škole gdje je tri godine držao tečaj engleskoj jezika za odrasle.

4) Antun Poljanić, rođen 3.IV.1961. u Dubrovniku. Studirao glazbu na sveučilištima u Ljubljani i Sarajevu te stiče zvanje akademskog glazbenog profesora dirigiranja. Postdiplomski studij završava u Lenjingradu, a na Novi Zeland dolazi u studenome 1995. Danas je ravnatelj glazbenog odjela na St.Peter's koledžu (katolički koledž za dječake) u Aucklandu, muzički direktor i dirigent Auckland Youth Symphony Orchestra, dirigent St. Matthew's Chamber orchestra, gost dirigent Auckland Philharmonia Orchestra te glazbeni voditelj hrvatske klape Dalmatina.

5) Dr. Sofija Nuić, rođ. Slavić. Rođena u Aucklandu. Diplomirala pedagogiju 1997. godine.

6) Kata Mišić, kći Stjepka i Lucije Mišić, rođena 20.XII.1979. u Whangareiu. Profesor je fizičke kulture.

7) Nikola Tolić, sin Tonka, rođen u Aucklandu 1976. godine. Magistar atomske energije. Na specijalizaciji je u SAD.

8) Filip Šoljak, odlikovan Rhodes sholar. Predstavnik Novoga Zelanda u Ujedinjenim narodima.

9) I. Luketina

10) M. Šegedin - sveučilišni profesor.

8. PROIZVOĐAČI

Vinarije

Romeo Bragato, rođen u Malom Lošinju. Pozvan od novozelandske vlade, bio savjetnik vinogradarstva 1895.-1990.

Šimun-Mijo Ujdur, rođen 1882. u Gradcu kod Ploča, umro u Aucklandu 1953. U Hendersonu 1914. podiže vinariju, koja je u ono doba bila najveća i najbolja, nazvana Birdwood. Imao je i značajnu knjižnicu.

Josip Balić iz Runovića. Bio je predsjednik Vinogradarskog saveza u Aucklandu

1970. godine.

G. Mažuran, odlikovan 1971. od engleske kraljice za procvat vinogradarstva.

Marko Jelaš iz Drvenika kod Makarske pravi 20 vrsta vina i likera.

Dragićević iz Oraha kod Vrgorca slično tako proizvodi.

M. Vuletić u Whangareiu ima poznatu vinariju.



Petar i Josip Babić

"Babich" vinariju na "Marinom imanju" vode braća Petar i Josip Babić. Njihov otac, Josip Babić, sin Petrov, došao je iz Imotskog u Novi Zeland 1. travnja 1910., kao dječak od 15 godina. Josip Babić je rođen 23.X.1895. a umro 1983. u Aucklandu. Vinarija radi od 1916. godine i uspješno raste. Osvojili su mnoge medalje i trofeje za kvalitetu vina. Svoje vino izvoze u mnoge zemlje svijeta.

"Kumeu River Wines" spremio je 1986. Mate Brajković od starog "San Marino Vineyards", kojeg su u Kumeu osnovali njegov otac Mihovil i majka Kata Brajković. Mihovil je došao u Novi Zeland 1930. godine. Kopao je smolu kauri i radio u voćnjacima i vinogradima prije no što je 1944. godine kupio zemlju u Kumeu i počeo svoju vinariju. Zemlju je kupio od Stanka Jurakovića, koji je istu kupio 1916. godine od Martina Lovića. Mihovilu je 1938. godine došla žena Kata i troje djece u Novi Zeland. Mate, najstariji sin, imao je 12 godina. Mate je iza osnovne škole već u svojoj 16. godini radio s ocem. Orali su konjima, jer je traktor mogao kupiti tek 1948. Otac Mihovil je umro 1949. godine. Mate je radio s majkom i braćom. Oženio se sa Melbom Šutić iz Dargavillea 1958. godine. Njezini su roditelji iz Gradca kod Ploča. U braku imaju četvero djece koji su se posvetili vinariji. Mihovil, najstariji sin, u južnoj je Australiji 1982. diplomirao oenologiju (znanost o vinu). Godine 1983. u Bordeauxu i Burgundiji proučava stručnu tehnologiju rada s vinom i postaje u Novom Zelandu prvi "Master of Wine". Brat Milan 1985. završava studij o kemijskom procesu i radu s vinom. Brat Pavao posvetio se tržištu istoga. Mate je dugo spremao "misno vino" za Aucklandsku biskupiju. Mate je umro 1992. godine. Bio je predsjednik vinskog instituta u Novom Zelandu 1982.-1985.



Melba Brajković



Nikole Nobilo

"Nobilo's Wine". Ovu vinariju od 1945. uspješno drži i širi obitelj Žuve i Nikole Nobilo. S tom ljubavlju iz rodne Lumbarde na Korčuli došli su u Novi Zeland u lipnju 1937. Nikola je rođen 23.VIII.1913. Vinarija, koja se nalazi u Huapai (Helensville), pruža se na oko 20 jutara vinograda i daje godišnje oko 5.000 tona grožđa. Vino izvozi u



J. Fistonić

16 zemalja. Nikola Nobilo je primio preko 50 pehara, medalja i nagrada i odlikovan je od engleske kraljice. Vrlo je aktivan u župi Helensville.

"Villa Maria". Vlasnik je Juraj Fistonić. Vinarija radi od 1961. godine. Po proizvodnji vina treća je u Novom Zelandu. Na tržištu ima deset vrsta vina. Vinarija je dobitnik brojnih novozelandskih i međunarodnih nagrada

"Selak". Mate, Ivan i Mihovil Selak proizvode razna vina 1934.-1999. i izvoze u 16 zemalja. Primili su mnoge medalje i priznanja.

"Mayfair" - vl. V. Ivičević.

"Pleasant Valley". To je jedna od najstarijih vinarija u Hendersonu i Oratii. Osnovao ju je Stjepan Jelaš 1902. godine, inače rodom iz Vrgorca. Danas vinariju vodi njegov sin Moskov Jelaš.



Ivan i Mihovil Selak

Hrvati drže još i ove vinarije u Aucklandu:

"Buljan's" - vl. Mate Buljan,
"Matua Valley" - vl. braća Spencer,
"St. Jerome's" - vl. braća Ozić,
"Mažuran's" - vl. R. Hladilo,
"Mother's Cellars" - vl. braća Farac,
"Delegat's" - vl. J. Delegat,
"Pacific" - vl. M. Erceg,
"Pecar's" - vl. S. Pecar,
"Cedar" - vl. Z. Piskulić,
"Lone View" - vl. M. Vuletić,
"Lincoln" vl. P. Fredatović,
"Šoljan's" - vl. braća Šoljan,
"Grand View" - vl. I. Farac,
"Westbrook" - vl. T. Ivičević,
"Public" - vl. D. Vitasović,
"Fino Valley" - vl. I. Tvrdeić.

Tekstilna industrija

Žarko Milić, iz Splita, rođ. 20.IV.1921. Došao u Novi Zeland 1952. g. Tekstilni pogon počeo 1953. Dobio nagradu Benson Hedges.

Miroslav Hajek - Leo Gilić, iz Zagreba.

Moris Mihotić, roditelji iz Podgore.
Petar Nola, iz Podgore.
Ivan Pervan ,iz Vrgorca.
Mirko Pervan, iz Vrgorca.
Milan Vegar, rođen u Kaitai, roditelji iz Vrgorca.
Vinko Vegar, rođen u Kaitai, roditelji iz Vrgorca.

Razno

Moris Marinović (iz Podgore) - farma jagoda.
Cokin Nola (iz Podgore) - peradarstvo.
"Nola Electrical" - vl. Ned Nola (iz Podgore).
"Control-Contract" (klima uređaji) - vl. Tonko Tolić.
"Sumich Plumbing" (vodoinstalater - plin)
"Nick Gjaja Plumbing" (vodoinstalater - vl. Nikola Gjaja.
M. Matijašević i I. Šegedin - tvornica za preradu kože.
Nekada su 30 % brijačnica u Aucklandu držali Hrvati.



Marko Duvnjak

Marko Duvnjak, rođ. 3.XII.1956. u Kaknju (Bosna). U Hrvatsku preselio 1974. U Južnoafričku Republiku otišao 1990. U Novi Zeland došao 1993. Godine 1996. otvorio je tvrtku "Air Mark Systems" koja postavlja i održava klima uređaje za hotele, tvornice, bolnice, trgovačke centre i kino dvorane. Radi uspješno.

"Instrumentation Services - Plastex" - vl. Stjepo Mišić iz Ruakake. Proizvodi plastične alate, kalupe i suvenire. Stjepo je rođen u Dubrovniku 28.V.1944. U Novi Zeland je došao srpnja 1967. Nazočan je i na hrvatskom tržištu, osobito u Dubrovniku.

Građevinari:
Vukšić Ray - Borić;
Lendić.

9. RIBARI

Dubinsko ribarenje na oceanu vrši se posebno uređenim brodovima i strojevima. Brodovi su dugački 50-60 metara, opskrbljeni su lednicama (hladnjačama) a neki i tvornicama za preradu ulovljene ribe. Prije polaska na ribolov, osim opskrbe sa hranom, vodom i drugim potrebnim za posadu, brod uzima za lov i oko 120 tona leda za hladnjaču, oko 40 tona vode i dr. Brod u svojim skladištima (hladnjačama) može primiti oko 800 tona ribe.

Jedan zahvat mreže u dubinu od 800-1.000 metara, pa i više, obično traje oko dva sata. Ako je dobar ulov u mreži se zna naći i više stotina tona ribe, koju teški strojevi dižu iz mora, posada upravlja u hladnjaču, a odatle u tvornicu na brodu ili na kopno - prevozi se opet posebnim hladnjačama iz broda u tvornicu za preradu. Tu se često nađe i morski pas, težak više stotina kilograma - čak poneki i do jedne tone. On se redovno baca u more, osim ako netko uzima čeljust od njega i preradi kao trofej. Meso se baca u more.

Među prvim ribarima, od Hrvata spominju se:

Ivan i Mate Janović, koji su oko 1923. godine i kasnije imali velike brodove i uspješan rad.

Jerko Juraković i Mate Juran također su poznati ribari.

Godina 1940.-tih i 1950.-ih u Aucklandu je bilo oko 68 malih ribarnica za prodaju ribe. Od toga broja Hrvati su držali 53 ribarnice i po njima se polako kretalo na više.

Toni Barbarić je 1950.-ih godina razvio uspješan ribolov, Radi sa četitri velika broda u osnovao firmi "Anton Seafood", koju danas vodi njegov sin Milan Barbarić (rodom sa Hvara). Lovi se na dubini 1.000-1.200 metara. Dnevno se u tvornici prosječno preradi 30-40 tona ribe, koja se izvozi u svijet.

"Šimunović ribolov", poduzeće Ive Šimunovića sa Brača, ima oko 12 brodova. Neki su "tvornice na moru", tj. tu se prerađuje riba. Opskrbljeni su za život na moru za 5-6 tjedana. Ima najveći ulov škampa.

Veseljko Jović iz Makarske je osamdesetih godina držao u Hikurangi veliki pogon ribe i dnevno zrakoplovom izvozio u Japan oko 20 tona ribe.

Tu su još i "Auckland Seine Boat Association", "Waitemata Fisheries" i "Pearl Fisheries", koje drže Hrvati.

10. ŠPORTAŠI

Laka atletika:

Ivan Šorak, rođen 3.IX.1923. u Lici. Poslije rata uspio je 1945. pobjeći u svijet. U Venezueli je više godina bio prvak u bacanju kugle i diska. Zatim je došao u Novi Zeland. Umro je u Aucklandu 18.X.1997.

Plivanje:

Marija Pašalić, prvakinja Novoga Zelanda.

Biciklizam:

Marina Duvnjak, kći Marka i Jasminke, rođena 8.IV.1981. u Ivanić Gradu. S roditeljima, preko Južne Afrike, dolazi u Novi Zeland 1993. godine. Najznačajniji uspjesi u juniorskim natjecanjima: cestovni prvak Novog Zelanda (1996., 1997., 1998. i 1999.), prvak srednjih škola u Novom Zelandu (1995., 1996., 1997. i 1998.), cestovni prvak Aucklanda (1996., 1997., 1998. i 1999.), pojedinačni prvak "timetrial"-a (1996., 1997., 1998. i 1999.), prvakinja Novoga Zelanda u "pursuit" (Track - Velodrome) na 2.000 m - do 19 godina za žene (1999.). U track biciklizmu predstavljala je Novi Zeland na juniorskom svjetskom prvenstvu u Ateni (Grčka) u kolovozu 1999., gdje je osvojila 6. mjesto u trci na bodove na 20 km. Do rujna 1999. osvojila je ukupno 126 medalja i 34 pokala.



Marina Duvnjak

Boks:

Sredinom ovoga stoljeća tri su znamenita boksača hrvatskog porijekla: Stjepan Modrić, boksač svjetskog glasa, Mate Pivac i Bobby Dragičević, zvan hrvatski Joe Louis.

Rudi Filipović je uspješno boksao 1990.-ih godina, a 1995. je otišao u Australiju.

George Stanković.

Ragbi:

Bradanović, Ron Urlić, Frano Botica, Greg Cooper (majka Ujdur), Mark Carter (majka Dragičević), Mate Jakić, Ivan Vodanović.

Nogomet:

Chris Zoričić, Paul Urlović, Ivan Vicelić, Tony Lauš.

Gabrijela Crothall, kći Darryna i Tanje Dorotić, igrač je godine 1999. u kategoriji do sedam godina.

Tenis:

Oni Parun, Michael Zoričić, Teo Sušnjak, sin Slavka (uspješno nastupa po svijetu). Luka Matković Jozin i Antonio Špika Ivičin prvaci su Aucklanda 1996.-1997. u kategoriji ispod 10 godina, a 1997.-1998. u kategoriji ispod 13 godina. Luka Matković je igrao za reprezentaciju Aucklanda 1998. u kategoriji ispod 10 godina, a 1999. je bio sedmi igrač u kategoriji ispod 12 godina.

Kuglanje:

Petar Šain, Ivan Kostanić, Ivan Zonić, Nick Grgićević, Wally Maršić, Ivan Maršić.

Hrvanje:

Ray Nola.

Golf:

Frank Nobilo.

11. UGOSTITELJI

Ugledni restorani, koje u Aucklandu drže Hrvati, ovi su:

"Spalato" - vlasnik Miro Batistić sa Korčule,

"Dalma Court" - vlasnici Zdenka i Mile Batistić sa Korčule. Radi od 1987. godine,

Gi - Gi" - vlasnik Ivan Rudeš,

"Ci - Ci" - vlasnik Luis Anton Farac,

"Riva" - vlasnik Stipe Prodan.

12. UMJETNICI

Suzanne Brooks-Pinčević, umjetnica, slikarka i spisateljica. Premda nije hrvatskoga roda, već je udana za Hrvata Gabrijela Pinčevića (Dubrovčanina), divno je oslikala

tragedije Hrvata u Bleiburgu i Križnom putu, kao i poslije u stradanjima Domovinskog rata 1991.-1995. Nadahnuto je napisala knjigu "Britain and the Bleiburg Tragedy", koju je divno ilustrirala. Slike o stradanjima Hrvatske otkupili su hrvatski moćnici iz Aucklanda i poklonili ih hrvatskom veleposlanstvu u Canberri. Njezina velika i vrlo nadahnuta slika kopača smole kauri nalazi se u salonu općine Henderson, zapadni Auckland.

Milan Mrkušić, slikar, rođen 1925. u Dargavilleu. Roditelji su iz (u srednjem vijeku poznate) plemićke obitelji Mrkušić. Katoličke škole je polazio u Aucklandu, kod braće marista i u Zavodu Srca Isusova, kao i Tehnički zavod umjetnosti. Već 1949. postaje savjetnik za boje u arhitekturi. Svoj umjetnički studio, tzv. Kuću Mrkušić, otvara 1952. Mnoge je radove izveo u mozaiku, poput Postaje Križnog puta u crkvama u Hendersonu i Grey Lynnu, kao i staklene vitraže i mozaike - prizore u raznim zdanjima, kao B. J. Ball, CSR Building, Foodstuffs u Aucklandu. Neki se nalaze u Galeriji Pomorskog muzeja u Aucklandu. Poznat je i njegov vitraž iz 1994. u Muzeju Novoga Zelanda u Wellingtonu. Godine 1967. dobiva prvu nagradu za modernu umjetnost i posjećuje Međunarodnu izložbu mladih umjetnika u Tokiu. Nagrađen je od Umjetničkog savjeta Novoga Zelanda 1971., a 1982. za nagradu posjećuje - u ime istog umjetničkog savjeta - više galerija i muzeja u SAD, kao u Los Angelesu, Washingtonu, Pittsburghu i New Yorku. Radovi su mu 1982. izloženi na međunarodnoj izložbi u Pittsburghu. Godine 1972. ima posebni katalog svojih radova, a 1975. povećava svoj umjetnički atelier. Godine 1986. počima svoj slobodni stil u slikarstvu, koji je neobično cijenjen i rado prihvaćen.

Patrik Vujčić, drvorezbar, sin Jure. Otac Jure rođen je na Orahu kod Vrgorca, a u Novi Zeland je došao oko 1902. Patrik je rođen 19.XI.1923. u Aremu kod Dargavillea. Ima sklonosti pisanju novela i slikanju - drvorez. Većinom je samouk. Polazio je jednom u Aucklandu tečaj umjetnosti za obradu drva. Osim raznih manjih kipova i prikaza, poznatija su mu ova djela:

Polureljef Marinović (1989.) izrađen po narudžbi Hrvatske katoličke misije za dar zlatomisniku don Juri Marinoviću 29.X.1989. Rad prikazuje četiri medaljona: pejsaž Oratije, gdje je živjela obitelj Marinović, dječak Jure s roditeljima oprema se u sjemenište, don Jure Svećenik uz roditelje, i Višeslavov križ, znak vjere Hrvata. Reljef drži Hrvatska katolička misija.

Posljednja večera (1990.).

Kopač smole kauri (1996.) - tu je uzeo lik svoga oca Jure, visok skoro dva metra. Kip se nalazi na izložbi u Huapai Library, kod Kumeua (zapadni Auckland).

Prognane Albanke s Kosova (1999.) - izrađeno prema slici prognanih Albanaca s Kosova, pristiglih u Novi Zeland.

Sudjelovao je na izložbama u Hrvatskom paviljonu, koje je u aucklandskom Ratnom muzeju organiziralo Multicultural Society.

Vlč. Ivan Lunjević, bavi se slikanjem.

Ivo Perić, slikar, rodom iz Živogošća. Došao u Novi Zeland 1970. godine.

Kristina Petrašić, iz Splita.

Mirjana žena Mate Franković, rođena u Zagrebu za vrijeme II. svjetskog rata, u obitelji Stjepanić. Arhitekturu studirala u Zagrebu. U Novi Zeland je došla 1969. Radi u modernom i klasičnom stilu s akvarelom. Povremeno radi u Tehničkom institutu u slikarstvu za psihičku rehabilitaciju.

Kao umjetnike hrvatskoga roda možemo spomenuti i glazbenike i pjevače poznate u javnom životu Novoga Zelanda:

Margareta Urlić, pjevačica, nastupala u rock-operi "Isus Krist super-zvijezda".

Maria Dallas i Diana Sisarić poznate su pjevačice.

Braća Belić izvode melodije polinezijskih plemena.

Antun Poljanić, profesor pjevanja, dirigent više orkestara u Aucklandu i glazbeni voditelj klape Dalmatina, u kojoj su Željko Ninić, Miomir Batinica, Slobodan Bukić, Ivan Gašpić, Lucijan Brhanović, Nikša Fle-Danijelović, Paul Koren, Tonči Maretić, Boris Šimunić, Robert Tudor, Damir Vrdoljak i Siniša Žarnić.

Vinka Lukas je modni kreator vjenčanica.

Pero Matić iz Splita, profesionalni pjevač, i Neven Tafra, svirač, čine klasični obljubljeni duo "Split".

13. VIŠI DRŽAVNI DUŽNOSNICI

Sir James Belić (Jakov Belić), roditelji iz Zrnova na Korčuli. James je rođen u Novom Zelandu. Bio je gradonačelnik prijestolnice Wellingtona, radio je u UNICEF-u, nagrađen je od engleske kraljice Elizabete II. i prvi našega roda koji je dobio počasni naslov "sir" (gospodin). To je najveća engleska počast.

Ferdo - Miroslav Grbić, sin Marijana iz Živogošća. Marijan je došao u Novi Zeland u prosincu 1926. kao kopač smole kauri. Ferdo je rođen u Kaitai 10.III.1932. Bio je električar, volio je politiku i često je biran u općinska vijeća. Bio je član novozelandskog parlamenta za Onehungu 1980.-1990. Po naravi šaljiv, optimist, plemenit,



F.M. Grbić

spreman pomoći gdje se može. Umro je naglo 29.X.1995. u Aucklandu. On je prvi Hrvat član novozelandskog parlamenta.

Klement Šimić, roditelji iz Igrana kod Makarske. Rođen je u Novom Zelandu 1936. godine. Živi u Wellingtonu. Duže je vrijeme član parlamenta, a sada (1999.) je ministar policije.

Toni Čović, rođen u Makarskoj 1937., došao u Novi Zeland s roditeljima 1939. iz Tučepa kod Makarske. Toni je bio gradonačelnik općine Waitemata-Henderson 1979.-1982., zatim ravnatelj međunarodne zračne luke u Aucklandu a 1989. je nagrađen od engleske kraljice. Godine 1992. imenovan je prvim hrvatskim generalnim počasnim konzulom u Novom Zelandu, koju dužnost obnaša i danas.

Branimir Lončar, rođen 1959. u Makarskoj. U Novi Zeland je došao 1988. godine. Bio je prvi hrvatski konzul u Novom Zelandu (1993.-1997.)

Ružica Ivanković, iz prve generacije hrvatskih akademičara političkih znanosti u Zagrebu. Rođena u Zagrebu, došla 1997. u Novi Zeland kao drugi hrvatski konzul za Novi Zeland.

Stjepan Kuzmičić, visoki državni dužnosik i bivši predsjednik Statističkog odjela novozelandske vlade. Njegov otac je rođen na Hvaru.

Marko Jurjević, službenik statističkog odjela.

Miljenko - Vladimir Srhoj, gradonačelnik Kaitaie. Rođen i škole svršio u Kaitai. Vjenčao Mariju-Matiju Ujdur 1946. u Kaitai. Imaju četiri sina i dvije kćeri. Živi u Kaitai.

Bob Stanić, zamjenik gradonačelnika Waitakerea.

Neven Jurica, književnik, prvi hrvatski veleposlanik za Australiju i Novi Zeland. Živio u Canberri 1993.-1996.

Dr. Josip Meter, liječnik, drugi je hrvatski veleposlanik za Australiju i Novi Zeland. Živio u Canberri 1996.-1999.

Dr. Mladen Ibler, liječnik, treći je hrvatski veleposlanik za Australiju i Novi Zeland. Živi u Canberri od 1999. godine.

14. VJERSKI DJELATNICI

Vlč. Josip Zanna, svećenik misionarske družbe Mill-Hill iz Tirola, prvi je misionar i osnivač Hrvatske katoličke misije u Aucklandu. Došao je 1904. i služio do konca 1911. godine. Zatim je misija ostala bez svećenika do 24.IV.1928., kada dolazi don Milan

Pavlinović. On 1929. posvećuje misiju sv. Ćirilu i Metodu. Don Milan odlazi 29.X.1937. i misija opet ostaje bez stalnog svećenika. Don Jure Marinović tek 1942. počima jednom mjesečno okupljati hrvatske vjernike na sv. misu u katedrali. On tako radi do 1964. godine. Vlč. Sebastijan Palić dolazi za hrvatskog misionara u siječnju 1972. i revno služi sve do smrti 4.III.1989. Vlč. Ante Klarić došao je 1988. i služi do danas.

Žalimo što iz prvih osam godina misionarskog života i rada vlč. Josipa Zanne (1904.-1912.) nemamo nikakvih imena njegovih vjernika i suradnika. Mate Šimić u svom pismu biskupu Clearyu od 24. veljače 1927. piše: "Oko 3.000 naših ljudi nemaju prilike slušati sv. misu i primiti sv. sakramente... Idući u Rim, molim Vas da učinite nešto da dobijemo svoga hrvatskog svećenika." I tako je bilo.

Don Milan dolazi 1928. Već 24.II.1929. biskup Cleary za don Milana osniva poseban crkveni odbor, koji će biti dužan uzdržavati tu katoličku misiju i razvijat vjerski život naroda. Uz don Milana, članovi crkvenog odbora bili su Nik Sumić, Marko Šimić, Frano Pašalić, Ivan Skansi, Petar Dropuljić, Paško Kokić, Ivan Bakalić, Rafo Berković i Ante Ivičević. Kasnije su se tom odboru iz Oratije pridružili Ivan Šunde, Filip Šunde, Stanko Marinović, Mate Marinović i Mate Glučina - kao pomoć za gradnju kapele u Oratiji. Taj crkveni odbor sagradio je s narodom kapelu u Oratiji 4.V.1930. i vodio Misiju, ali ne znamo do kada.

Za služenja vlč. Jure Marinovića 1942.-1964. njemu u upravi misije pomažu bratimi sv. Božjeg Imena.

Vlč. Sebastijanu Paliću također pomažu vjernici oko njega, ali pisanih tragova nemamo. To su vjernici i ujedno većinom članovi Hrvatskog kluba, kao Mate Dragićević, Manda Erceg, Julko Arlov, Vicko, Leo i Tea Gilic, Katica i Miro Hajek, Mate Stanković, Mate Brđanović, Anđelko Jukić, Živka i Ante Ćulav, Zora i Stipe Mataković, Emilija i Petar Božić, Anđelka i Mladen Pezić, Katica i Valent Kušt, Ljiljana i Florijan Kušt, Vilma i Jure Dorotić, Tereza i Jerko (Džeri) Didović, Neda i Mate Vlašić, Manda i Mate Pocrnić, Barica Miličić, Tonka i Pavao Marinović, Pavica i Smiljan Unković, Kristina i Ivica Dernaj i drugi.

Dolaskom don Ante ovim vjernicima pridružuje se još desetak hrvatskih obitelji i tako misija pomalo oživljava. Već slijedeće nedjelje 12.VI.1988. na molbu prijavljuje se osam obitelji, koji sastavljaju novo pastoralno vijeće, a već 15 dana kasnije još četiri obitelji i tako je pun broj članova pastoralnog vijeća. Istina, to nije svakome bilo drago i širile su se razne ulične priče o hrvatskom svećeniku don Anti. Neki su to željeli brže riješiti i naći drugoga, pa je - po pričanju don Jure - netko izvan našeg kruga pisao nadležnoj vlasti u Beograd da im se pošalje jugoslavenskog svećenika. Kao

odgovor, stiglo je pitanje kakvog svećenika se želi: katoličkog svećenika Hrvata, pravoslavnog iz Srbije ili muslimanskog hodžu? To je prava stvarnost i životna istina, a ne ono što politikanti kuhaju i serviraju jadnom narodu u tuđini.

Ali, uza sve te nepogode, naša mala misija je živjela i radila. Istaknuti je neke značajnije osobe koje su svojom žrtvom dale života misiji.

Takav je bio Grgo Žutelija iz Benkovca. Kao hrvatski mornar 1945. je srećom dva puta izbjegao smrt u jami na otoku Korčuli. Došao je u Novi Zeland 1951. godine. Naša misija - do tada bezlična - jer je nazivana "naša katolička" - dne 13. svibnja 1990. posvećena je sv. Leopoldu B. Mandiću i dobiva naziv: Hrvatska katolička misija. Kad je zasjala demokracija željeli smo imati "svoj dom". Odlučili smo kupiti zgradu i urediti za svoj Hrvatski katolički centar, koji će biti otvoren svima. Grgo se zauzeo i pronašao lijepu priliku. Već. 31. svibnja 1991. zgrada je bila otvorena našoj misiji pokraj crkvice sv. Ane, na župnoj zemlji, koju su nam biskup i župa dali na korištenje. Zgradu je trebalo iznutra i izvana prilagoditi našim potrebama. Narod - novi Hrvati rođeni u demokraciji - prihvatili su je zdušno i lijepo uredili. Zato je Grgo počašćen imenom "utemeljitelj Hrvatskog katoličkog centra".



Grgo Žutelija

Uz njega je i Stipe Mataković, dugogodišnji zborovođa u misiji. Sav je svoj glazbeni materijal iza svoje smrti 24.VI.1996. ostavio misiji. Bio je osnivač i vođa tamburaškog sastava, upravitelj Hrvatske katoličke dopunske škole, član pastoralnog vijeća i kulturni pokretač svih aktivnosti u kojima je dao sebe. Svi veliki posteri u Hrvatskom katoličkom centru njegov su dar. Njegovom smrću mnogo smo izgubili.

Također Neven Tafra već 10 godina vrši službu sakristana, priprema potrebno za službu Božju - sve dobrovoljno - i uglavnom prevozi don Antu na službu.

Jerko Didović i Smiljan Unković (preko tvrtke Vukšić-Borić) dobrovoljnom su izvedbom parkirališta i kanalizacije na Hrvatskom katoličkom centru mnogo pomogli našu Misiju.

Bog ne ostavlja nikoga i one koji ga traže - ne zaboravlja, nego pomaže.

Novi val dolaska mladih intelektualaca iz domovine za vrijeme Domovinskog rata (1991.-1995.) oživio je u svakom pogledu našu Misiju, a oni su otvorili nove pravce vjerske aktivnosti. Godine 1993. osnivamo šest pastoralnih sekcija. To su liturgijska, pjevačka, socijalno-karitativna-akcija za život, društveno-domaćinska, kulturna i dramska. U njima mladi sudjeluju i slave na razne načine vjerska i društvena slavlja.

Pjevački zbor uspješno vodi Marinko Kvesić. Povremeno pomaže i Anita Vlašić. Taj zbor je srce Misije i vrijedan je svake pohvale. Čine ga Helena Tafra, Irena

Paunović, Klaudija Paunović, Manda i Mate Pocrnić, Neda Vlašić i Tereza Didović - kao vođe Božjem narodu. Članovi pastoralnog vijeća bili su don Ante Klarić, Ivan Poljaković (predsjednik), Slaven Bačić, dr. Ružica Brhanović, Nikola Badrov, Ante Ćulav, Vilma Dorotić, Davor Dujmović, Marko Duvnjak, Marinko Kvesić, Goran Trbuhović, Marina Milinović i drugi. Nadbiskup je tadašnje misijsko pastoralno vijeće blagoslovio, zahvalio i pohvalio. U znak toga nazočni su se s njime slikali. Bogu hvala i svim pravim vjernicima, koji se Bogu daju, a Bog njima još više!

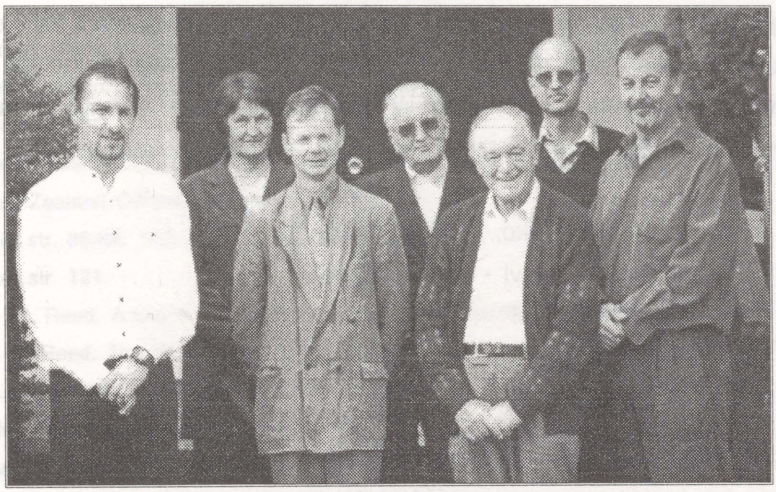

Pastoralno vijeće Hrvatske Katoličke Misije

Završava godina 1999. i uskoro XX. stoljeće.

Završava i opis povijesti naše Hrvatske katoličke misije u Aucklandskoj biskupiji.

Hvala Bogu! Putovali smo zajedno 95 godina, sve tamo već od 1904. do danas, na pragu 2.000 godine. "Opazili" smo i pojedince ili manje skupine naših mladih ljudi, doseljenih još u prošlom stoljeću, kao bjegunce s raznih tuđih brodova, taoce zarobljenih Austrijanaca, uključene u doseljenike kao "korisna roba" raznim putničkim agencijama ili agentima koji ih "naručuju"..., da ipak George Goodin 1898. izjavljuje komisiji za kauri

smolu ovo: "Dok Englezi kopaju osam sati dnevno, Hrvati rade cijeli dan - od zore do mraka. Smolu čiste noću i do dva sata u zoru. Zarade tjedno i funtu 'čisto', a to je dobro." Oni su "ozbiljni, mirni i ustrajni, uredan i jak narod. Zahvalni su, ponosan i vjeran narod." (A. H. Reed, The gumdiggers - the story of kauri gum", str. 77-81)

Tako stranci govore o nama, A oni još i ne znaju, da je našim doseljenicima duša ostala kod kuće, u domovini. To su roditelji, obitelj, prijatelji, društvo iz škole, rada ili rodbine. To je 20-30 godina najljepšeg života. To su vjera, kultura, mladost, naš kamen i naše sunce. To su "on" i "ona" s korijenima u domovini, a sad krošnja života izložena oceanskoj vjetrometini. I zato se ti naši doseljenici - raniji ili kasniji, svejedno, ne osjećaju sretnim, nego, kao ono "za nevolju kume". Svi oni žele i žale svoj vrući žal i svoj plavi val. Zato za njih "nema Splita do Splita", ni majke do Lijepe naše. Samo da je u njoj majčinska, a ne maćehinska klima - svi bi išli gdje srce vuče, jer krv nije voda.

U pohvalu majci domovini i njezinoj djeci - doseljenicima, možemo reći:

Hrvatska Majko, imaš divnu djecu.
Junaci su pravi - sinovi groma!
Čudesa prave!
Svijet im se divi!
A što bi tek bilo -
da je za te doma!?

Dajući primjer kulture i vjere,
Svak se osjeća sretniji i veći!
Za te se žrtvovat - spremni su bez mjere
Sve bi nam cvalo,
Rasli bi u sreći!

Neizmjerna hvala dragom Bogu na završetku ovog - za hrvatski narod - vrlo teškog stoljeća i tisućljeća naše burne povijesti.

Hvala Bogu za sve milosti i darove udijeljene hrvatskom narodu, domovini i pojedincima, a najviše za dar slobode i državnosti.

Vruće molimo Boga da naš mali narod u novom stoljeću i tisućljeću očuva od svih nevolja: novovjekovnih galiota, janjičara, prognanika... i da u svojoj pravdi, miru i ljubavi sretno vodi hrvatski narod i domovinu kroz ovu Svetu Jubilarnu Godinu u XXI. stoljeće i treće tisućljeće!

Bogu hvala!

BILJEŠKE

[1] Shirley Maddock, Far As a Man May Go, Auckland 1974, str. 8-11.

[2] New Zealand Official Yearbook 1998, Auckland, str. 389.

[3] Isto, str. 394.

[4] New Zealand Catholic Directory, Wellington 1999, str. 18-20, 167-182.

[5] New Zealand Official Yearbook 1998, str. 120.

[6] Isto, str. 86-88, 122.

[7] Isto, str. 121.

[8] A. W. Reed, A Boy's and Girl's History of New Zealand, Wellington 1961, str. 37.

[9] A. H. Reed, The Gumdiggers - The Story of Kauri gum, Dunedin 1972, str. 54, 179-181.

[10] A. W. Reed, nav. djelo, str. 40-41.

[11] New Zealand Herald, Auckland, 31.VIII.1994.

[12] Arhiv Hrvatske katoličke misije u Aucklandu (u daljnjem tekstu: Arhiv HKM), br. 10/98.

[13] Remuera Lions Club Inc., Newsletter 5.VIII.1998.

[14] West Weekly, Auckland, 22.XII.1999., str. 1.

[15] A. W. Reed, nav. djelo, str. 4; J. McEwen, The First New Zealanders, Wellington 1969, str. 1-4, 5-7; N. N., A Brief History of the Land, Auckland 1995, str. 2-7, 32-33; Marist Messanger, XI/1994., Wellington, str. 16-22; New Zeland Catholic Directory, Wellington 1989.

[16] A. H. Reed, nav. djelo, str. 15-17.

[17] Central Leader, Auckland, 5.VI.1976.

[18] J. G. Erne Adams, Kauri king among kings, New Zealand Herald, Auckland, 30.XII.1975.

[19] New Zealand Herald, Auckland, 5.I.1977., section I, str. 5.

[20] A. H. Reed, nav. djelo, str. 17-18.

[21] Isto, str. 17.

[22] Isto, str. 28-30.

[23] Florence Keene, Kaitaia & Its People, Whangarei 1989, str. 89-91.

[24] A. H. Reed, nav. djelo, str. 179-181.

[25] Arhiv HKM, k-25.

[26] Ivan Čizmić, Iz Dalmacije u Novi Zeland, Ljubljana 1981, str. 14.

[27] Slobodna Dalmacija, Split, 31.XII.1979.

[28] James N. Bade, The German Connection, Auckland 1993, str. 22.

[29] Dom, Zagreb, 27.8.1903.

[30] I. Čizmić, nav. djelo, 15-16.

[31] Isto, str. 18.

[32] Isto, str. 23.

[33] Narodni list, Zadar, 28.VI.1906.

[34] Arhiv HKM, k-34.

[35] Milan Pavlinović, Zgodopisje, rukopis u Arhivu Hrvatske katoličke misije u Aucklandu (u daljnjem tekstu: Arhiv HKM), str. 3.

[36] Arhiv HKM, k-36.

[37] I. Čizmić, nav. djelo, str. 29.

[38] Isto, str. 28.

[39] Franjo Josip, austrijski car.

[40] Jure Marinović, Bilješke, rukopis u Arhivu HKM, str. 2.

[41] I. Čizmić, nav. djelo, str. 139.

[42] Isto, str. 69.

[43] J. Marinović, Bilješke, I/3.

[44] I. Čizmić, nav. djelo, str. 165.

[45] M. Stanković, Arhiv HKM, k-45.

[46] Hrvatska riječ, Šibenik, br. 226, 4.IV.1908.

[47] J. Scansie, Arhiv HKM, k-47.

[48] M. Pavlinović, nav. djelo, str. 14.

[49] I. Čizmić, nav. djelo, str. 121-123.

[50] M. Pavlinović, nav. djelo, str. 45.

[51] I. Čizmić, nav. djelo, str. 160-161.

[52] Isto, str. 159.

[53] Isto, str. 135.

[54] Arhiv HKM, br. 85/91.

[55] Arhiv HKM, br. 8/92.

[56] Arhiv HKM, br. 117/92.

[57] Slobodna Dalmacija, Split, 20.VII.1995.

[58] Slobodna Dalmacija, Split, 3.II.1998.

[59] Zora, Auckland 1914, br. 3/I, str. 2.

[60] Scansie, Arhiv HKM, k-47.

[61] I. Čizmić, nav. djelo, 121.

[62] M. Pavllinović, nav. djelo, str. 21.

[63] Isto, str. 3.

[64] Andrija Trlin, Now honoured once despised, Palmerston North 1979, str. 175.

[65] I. Čizmić, nav. djelo, str. 129.

[66] M. Pavlinović, nav. djelo, str. 60.

[67] Pismo A. Ćulava, Arhiv HKM, k-67.

[68] Isto.

[69] Isto.

[70] Isto, k-70.

[71] Spremnost, Melbourne, 6.X.1992.

[72] Hrvatski vjesnik, Melbourne, 28.XI.1997.

[73] New Zealand Herald, Auckland, 5.X.1979.

[74] Hrvatski narod, Buenos Aires, VII-VIII/1977, str. 134-135.

[75] I. Čizmić, nav. djelo, str. 64-67.

[76] Hrvatska riječ, Šibenik 1908.

[77] M. Pavlinović, nav. djelo, str. 8.

[78] Isto, str. 7.

[79] Jure Marinović, A complete record of the public presentation made by the Yugoslav Catholic community to the Archbishop and bishops of New Zealand and to the newly-consecrated bishop of the Cook Islands, Auckland 1948.

[80] J. Marinović, Bilješke, str. 13.

[81] Pismo A. Ćulava, Arhiv HKM, k-67.

[82] Hrvatski vjesnik, Melbourne, 12.VII.1991.

[83] Arhiv HKM, br. 29/1991.

[84] Zapisnik Pastoralnog vijeća HKM, str. 101.

[85] Arhiv HKM, br. 50/91.

[86] New Zealand Herald, Auckland, 5.XII.1991.

[87] Dr. Š. Š. Ćorić, Arhiv HKM, br. 2/87.

[88] Arhiv HKM, br. 86/88.

[89] Arhiv HKM, br. 47/94.

[90] Arhiv HKM, br. 5/93.

[91] Pismo Jure Dorotića, Arhiv HKM, k-91.

[92] Pismo dr. Ante Jelavića, Arhiv HKM, k-92.

[93] Pismo Jure Merčepa, Arhiv HKM, br. k-93

[94] New Zealand Herald, Auckland, 5.IX.1992.

[95] Pismo M. Stankovića: Akcija za život, Arhiv HKM, br. k-95.

[96] Spisi Suzanne Brooks-Pinčević, Arhiv HKM, br. k-96.

[97] Arhiv HKM, br. k-97.

[98] Arhiv Aucklandske biskupije (u daljnjem tekstu: Arhiv AB), LEN 48-21, 48-20.

[99] Arhiv AB, LEN 29-2/58.

[100] Arhiv AB, LEN 48-21.

[101] Arhiv AB, LEN 48-15/4.

[102] Arhiv AB, LEN 48-21/2.

[103] Arhiv AB, LEN 48-21/4.

[104] M. Pavlinović, nav. djelo, str. 10.

[105] Isto.

[106] Arhiv AB, SS A+V/2 - Parentanni.

[107] Arhiv AB, LEN 29-2/58.

[108] M. Pavlinović, Zgodopisje, str. 10

[109] Arhiv AB, LEN 48-20/1.

[110] Arhiv HKM, br. 15/98.

[111] Tršćanski Lloyd, Trst, 21.I.1905.

[112] Arhiv HKM, br. k. 112.

[113] J. Marinović, Bilješke, str. 3.

[114] Arhiv Splitske nadbiskupije, br. 568/98.

[115] M. Pavlinović, Zgodopisje, str. 13.

[116] Isto, str. 14.

[117] Isto, str. 25.

[118] Isto, str. 39-40.

[119] Zelandia, Auckland, br. 23, 20.XII.1934.

[120] M. Pavlinović, Zgodopisje, str. 42.

[121] Isto, str. 48.

[122] Isto.

[123] J. Marinović, Bilješke, str. 10.

[124] M. Pavlinović, Zgodopisje, str. 48.

[125] Isto, str. 52, 58.

[126] Arhiv AB, LIS 165-1.

[127] D. Price, Prikaz života dr. Palića, rukopis u Arhivu HKM, br. k-127, str. 1.

[128] Isto, str. 4.

[129] Isto, str. 5.

[130] Isto, str. 7.

[131] Isto.

[132] Arhiv HKM, br. k-132.

[133] D. Price, nav. djelo, str. 7.

[134] Isto, str. 8.

[135] Isto.

[136] J. Marinović, Bilješke, str. 9.

[137] D. Price, nav. djelo, str. 8.

[138] Glas Koncila, Zagreb, br. 2/1972.

[139] Glas Koncila, Zagreb, br. 4/1972.

[140] Arhiv HKM, br. k-140.

[141] Marija, Split, br. 3/1977, str. 100-104.

[142] Arhiv HKM, br. k-142; Glas Koncila, Zagreb, br. 2/1981.

[143] Glas Koncila, Zagreb, br. 3,4/1981.

[144] Arhiv HKM, k-144.

[145] Glas Koncila, Zagreb, br. 4/1981.

[146] Western Leader, Auckland, 13.X.1983., str. 6.

[147] Arhiv HKM, br. k-147.

[148] D. Price, nav. djelo, str. 9.

[149] Isto.

[150] Isto.

[151] Slobodna riječ, Buenos Aires, br. 4/1989, str. 6.

[152] Arhiv HKM, br. k-152.

[153] Arhiv HKM, br. k-153.

[154] J. Marinović, Bilješke, str. 13.

[155] Slobodna riječ, Buenos Aires, 4/1989, str. 6.

[156] Isto.

[157] D. Price, nav. djelo, str. 8-9.

[158] Isto, str. 3-4.

[159] Slobodna riječ, Buenos Aires, br. 4/1989, str. 6.

[160] Arhiv HKM, br. k-140.

[161] D. Price, nav. djelo, str. 6.

[162] Pismo biskupijskog ureda, Arhiv HKM, br. k-162.

[163] Pismo Ravnateljstva Dušobrižništva za Hrvate u inozemstvu, Arhiv HKM, br. k-163.

[164] Catholic Herald, London 1995, Arhiv HKM br. k-164.

[165] Arhiv HKM, br. 61/95.

[166] Arhiv HKM, br. 62/95.

[167] Arhiv HKM, br. 64/95.

[168] Arhiv HKM, br. k-168.

[169] Arhiv HKM, br. k-169.

[170] Arhiv HKM, br. k-170.

[171] J. Marinović, Bilješke, str. 10-11.

[172] A. Ćulav, Jubilarni listić, str. 16, Arhiv HKM.

[173] Isto, str. 19.

[174] Arhiv HKM, br. k-174.

[175] M. Pavlinović, nav. djelo, str. 52.

[176] J. Marinović, Bilješke, str. 6.

[177] Isto, str. 3.

[178] Arhiv AB, LIS 130-7.

[179] J. Marinović, Bilješke, str. 7.

[180] J. Marinović, A complete record of the public presentation.

[181] J. Marinović, Bilješke, str. 8.

[182] Isto.

[183] Dalmatian Earhtquake Appeal, Wellington, 13.VI.1964, Arhiv HKM, br. k-183.

[184] J. Marinović, Appeal Podgora, Auckland 1974.

[185] Arhiv HKM, br. k-185.

[186] Arhiv HKM, br. k-186.

[187] Arhiv HKM, br. k-187.

[188] A. Ćulav, Jubilarni listić, str. 15, Arhiv HKM.

[189] Isto, str. 16-17.

[190] Arhiv HKM, br. k-190.

[191] Arhiv HKM, br. k-191.

[192] New Zealand Tablet, Auckland, 29.XI.1989. str. 7.

[193] Arhiv HKM, br. k-193.

[194] A. Ćulav, Jubilarni listić, str. 18.

[195] Marija, Split, br. 12/1993, str. 377.

[196] Arhiv HKM, br. k-196.

[197] Pismo St. Patrick's College iz Wellingtona, Arhiv HKM, br. k-197.

[198] Pismo arhiva marista iz Wellingtona, Arhiv HKM, br. k-198.

[199] St. Beda's College Magazine, Christchurch 1969, Arhiv HKM, br. k-199.

[200] Hato Paroa - St. Paul's College Magazine, Feilding, Arhiv HKM, br. k-200.

[201] Pismo arhiva marista iz Wellingtona, Arhiv HKM, br. k-201.

[202] Arhiv HKM, br. k-202.

[203] Fr. O'Donghu, Nekrolog, Arhiv HKM, br. k-203.

[204] Pismo arhiva marista iz Wellingtona, Arhiv HKM, br. k-204.

[205] Isto.

[206] Pismo arhiva marista iz Samostana Pt. Chevaliera, Arhiv HKM, br. k-206.

[207] Evening Post, Wellington, 15.IV.1999.

[208] Pismo arhiva marista iz Wellingtona, Silver Jubilee Future, Arhiv HKM, br. k-208.

[209] Isto, str. 9

[210] Isto, str. 10–11

[211] Pismo dr. Ante Jelavića, Arhiv HKM, br. k-211.

[212] Pismo Fr. M. P. Shirresa, Arhiv HKM, br. k-212.

[213] Pismo Fr. P. Rankina iz St. Benedicts Priory, Arhiv HKM, br. k-213.

[214] New Zealand Herald, Auckland, 6-7.X.1997.

[215] Pismo župe Brooklyn, Arhiv HKM, br. k-215.

[216] Pismo župe Wanganui, Arhiv HKM, br. k-216.

[217] J. Marinović, Bilješke, str. 14.

[218] Zelandia, Auckland, 2.VIII.1956., str. 1.

[219] Pismo župe Taupo, Arhiv HKM, br. k-219.

[220] Katolička Crkva i Hrvati izvan domovine, Zagreb 1980, str. 147-148.

[221] Pismo, Arhiv HKM, br. k-221.

[222] Tony Garnier, Business Auckland, Auckland 1998, str. 127.

ZAGLAVAK

Premda prvo svjedočanstvo o Hrvatima u Novom Zelandu potječe iz 1858. godine, njihov organizirani vjerski život zapravo počinje četrdesetak godina kasnije, tj. oko 1904. godine.

Kako su Hrvati dolazili u Novi Zeland s austrijskim putovnicama, tako je i Katolička Crkva u Novom Zelandu tražila a ona u Austriji slala njima svoje svećenike. Prvi takav misionar, koji je došao 1904. godine iz austrijske pokrajine Tirol, bio je vlč. Josip Zanna koji je u tu svrhu učio i znao malo hrvatski. Većina hrvatskih i drugih doseljenika pristiglih koncem prošlog i početkom ovog stoljeća poglavito je kopala smolu kauri u šumama na sjeveru. Težak je bio taj posao i oni su obolijevali i mladi umirali. Vlč. Zanna ih je posjećivao na konju i dijelio im vjersku i ljudsku utjehu. Da ih duhovno okrijepi preporučio im je da malim doprinosima naruče sliku Isusa na križu za novu katedralu koja se iznutra uređivala. Čuvši za to, oni su se oduševili i naručili cijelu "Kalvariju", tj. Isusa raspetoga i tri kipa uz Sv. Križ. To je stiglo iz Belgije i postavljeno u katedralu 1908. godine. Vlč. Zanna i svi naši ljudi tako su ostavili trajan spomenik svoje vjere. Vlč. Zanna je služio kao misionar do 1911. godine, kada je otišao na župu. Malo kasnije je došao i vlč. Andrija Zangerl, koji je kasnije 45 godina bio župnik u Pawarenga - Hokianga. On je zaslužan za svećeničko zvanje svoga ministranta - kasnije svećenika - don Ivana Lunjevića, sina Damjanova, čija je obitelj

rodom iz Podgore.

Naši su ljudi već od 1911. tražili i željeli imati svoga hrvatskog svećenika. To je želio i biskup Aucklanda Cleary, koji je 1927. godine iz Rima to tražio od splitskog biskupa Bonefačića. Na tu molbu došao je vlč. Milan Pavlinović, župnik iz Podgore, i tako postao prvim hrvatskim misionarom u Novom Zelandu 1928.-1937. Njegova je aktivnost bila vrlo živa i teška, jer je već jugoslavenska država prodirala među Hrvate u Novom Zelandu. Zaslugom je don Milana mali dječak Jure Marinović Lovrin, čiji su roditelji iz Podgore, zavolio svećeničko zvanje i postao prvi hrvatski svećenik rođen u Aucklandu.

Don Jure je tijekom cijelog svog svećeničkog života (1939.-1989.) doista bio spiritus movens svestranog vjerskog i socijalnog rada i pomoći za naš narod. Već 1948. godine on svim sakupljenim biskupima Novog Zelanda svečanom akademijom prikazuje vjersko i kulturno blago naše 1300 godina duge crkvene baštine. Iza II. svjetskog rata pomaže dolazak u Novi Zeland mnogim ljudima raznih narodnosti, koji to mole iz raznih logora u Europi. Zaslužan je za dolazak dvaju hrvatskih svećenika u Novi Zeland, koji su početkom pedesetih godina došli iz Rima kao dušobrižnici za naš narod. To su vlč. dr. Kolić, hrvatski dušobrižnik u Wellingtonu, i vlč. dr. Palić, hrvatski dušobrižnik u Aucklandu. Oni su rodom iz Janjeva (Kosovo), gdje se nisu mogli vratiti. Dr. Palić je prvih 15 godina radio na župama engleskog jezika, a dolaskom prvog hrvatskog nadbiskupa iz Hrvatske u Novi Zeland 1971. godine, dr. Palić postaje samo hrvatski dušobrižnik za sav naš narod. Dok je dr. Palić služio na engleskim župama svu brigu za naš narod preuzeo je mladi don Jure Marinović. On je, uz svoje redovne župničke dužnosti, za naš narod slavio sv. misu i propovijedao na hrvatskom jeziku jedan put mjesečno, a oni su od srca pjevali naše lijepe pobožne pjesme i našli se na okupu, osobito u bratovštini Presv. Božjeg Imena (Holy Name Society). Pravi preokret u vjerničkom životu hrvatskih doseljenika, osobito onih u Aucklandu i Wellingtonu, počeo je posjetom prvog hrvatskog nadbiskupa dr. Frane Franića i ravnatelja hrvatske inozemne pastve msgra Vladimira Stankovića - o Božiću 1971. godine. Od tada don Jure i don Sebastijan rade složno i uporno za sve potrebe naših ljudi. Oni spremaju razna domovinska crkvena slavlja, kao što su solinska proslava, Branimirova 1.100 godišnjica, svećenički srebrni jubileji, dolazak hrvatskog metropolite i zagrebačkog nadbiskupa dr. Franje Kuharića i drugo. To sve je lijepo uspijevalo, usprkos jake srpsko-komunističke aktivnosti protiv.

Pred kraj svoga životnoga puta, videći da i vlč. dr. Palić teško trpi od leukemije i svaki dan je sve slabiji, don Jure i Hrvatski klub mole iz domovine svećenika za

Auckland. I don Jure poziva don Antu Klarića, koji zbog bolesti nije mogao raditi u svojoj nadbiskupiji od 1988. godine. Nadbiskup ga pušta, on dolazi, polako mu se zdravlje popravlja i on radi već punih 11 godina. Vlč. dr. Palić je umro 4. ožujka 1989., a don Jure 16. listopada 1993. godine.

Zahvaljujući požrtvovnosti malog broja hrvatskih vjernika i kasnije - u demokraciji - još većem broju Hrvata, kupljena je zgrada i postavljena na župno zemljište kraj kapele sv. Ane, kojom se služi Hrvatska katolička misija. Dobrotom mjesnog biskupa i župnika župe Holy Family, Hrvatskoj katoličkoj misiji dano je na korištenje zemljište te od svibnja 1991. zgrada postaje Hrvatski katolički centar. U njoj se vrše aktivnosti za pomoć domovini u ratu. Tu se otvara tečaj vjeronauka, a kasnije i Hrvatska katolička dopunska škola za djecu mladih obitelji, koje dolaze iz strahota Domovinskog rata, što ga je prouzročila srpsko-komunistička tiranija. Tu se ujedinjeni Hrvati pomažu međusobno i rađa se Hrvatsko kulturno društvo, koje 1992. kupuje zemlju i gradi zgradu u koju se useljava pred Božić 1992. godine, od kada se razvija divni socijalno-sportski objekt Hrvatskog kulturnog društva.

Dolazak novih hrvatskih intelektualaca (1991.-1995.) oživljava ovu Hrvatsku katoličku misiju i Hrvatsko kulturno društvo, ali zakratko, jer oni - tražeći bolje uvjete života i rada - sele u Australiju, a neki se vraćaju u Hrvatsku. Daj Bože da se svi nađemo u svojoj dragoj domovini Hrvatskoj, a zatim i u vječnoj - u nebu. U toj težnji i radimo ovdje vjerski i bratski.

A HISTORY OF THE CROATIAN CATHOLIC MISSION IN AUCKLAND, NEW ZEALAND (1904.-1999.)

A RÉSUMÉ

Although the first mention of Croatians in New Zealand dates back to 1858, their organised religious life actually began forty years later, that is, about 1904.

As the Croatians were arriving with Austrian passports the Catholic Church in New Zealand demanded that the Church in Austria send them its own priests. The first such missionary priest came from Tyrol, Austria, in 1904. He was Fr. Joseph Zanna who for the task ahead of him learned and acquired a working knowledge of the Croatian language. Croatians and other immigrants, in the main, earned their living by digging kauri gum in the northern part of North Island of New Zealand. (Kauri gum is the resin of the kauri tree, of the conifer family). The work was very strenuous. Some fell ill and some died young. Fr. Zanna visited them on horse and gave them religious and moral solace. In order to give the Croatians spiritual strength, he suggested that by means of small donations they buy a picture of Jesus on the Cross for the new St. Patrick's Cathedral which was being renovated inside. On hearing of Fr. Zanna's suggestion the Croatians gladly took it up and ordered the complete "Calvary", that is, Jesus crucified and the three statues beside the Holy Cross. The statuary duly arrived from Belgium and was put in place in 1908. Fr. Zanna and all of our people have left us lasting reminders of their Faith. Fr. Zanna served as a missionary until 1911 when he was appointed to a parish.

Soon after, Fr. Andrew Zangerl arrived. He was parish priest in Pawarenga - Hokianga. It is to him that we owe the vocation to the priesthood of his altar boy - who later became a priest - Fr. Ivan Lunjević, the son of Damjan, whose family comes from Podgora.

As early as 1911 our Croatian gumdiggers sought and wanted to have their own Croatian priest. That was also the wish of the Bishop of Auckland, Henry Cleary, who

in 1927 appealed from Rome to the Bishop of Split, Kvirin Bonefačić, requesting a priest for Croatians in New Zealand. In response to the appeal the first Croatian missionary priest arrived here in 1928. He was Fr. Milan Pavlinović who was the parish priest in Podgora. From 1928-1937 he was very active but had a difficult task because the Yugoslav state ideas were already taking root amongst the Croatian Croatian community.

All of Fr. Jure (George) Marinović's priestly life from 1939-1989 he was indeed the spiritus movens (the driving force) of every aspect of Croatian religious, cultural and social endeavours. He was always ready to give assistance to our Croatian people.

Already in 1948 at a gathering of all the New Zealand bishops (a gathering he himself organised), he acquainted the bishops with the religious and cultural treasures of our 1300-year-old Church heritage. After the Second World War he helped many refugees of different nationalities to come to New Zealand. He gave assistance in various ways to refugees settling in New Zealand.

Fr. Marinović was instrumental in bringing from Rome two priests as chaplains. They were: Rev. Dr. Mate Kolić for the Wellington diocese and Rev. Dr. Sebastijan Palić for the Auckland diocese. (Both came from Janjevo (in Kosovo), but communist Yugoslav government did not permit them to return after the War.)

Dr. Palić for the first 15 years served in the diocesan parishes (where there were no Croatians), but after the pastoral visitation in New Zealand of the first Croatian bishop in 1971 he became the Croatian chaplain in Auckland of our people. During the time that Dr. Palić served in the diocesan parishes, the spiritual care of our people was on the shoulders of young Fr. Jure Marinović. In addition to his regular parish duties once a month he celebrated Holy Mass in Croatian for the Croatian people at St. Patrick's Cathedral. He also preached in Croatian. The Croatian congregation, gathered from far and near, from sheer joy sang the Croatian hymns, especially when the members of the Holy Name Society joined in.

A real turning point in the spiritual life of the Croatian immigrants, especially in Auckland and Wellington, began with the arrival of the first Croatian archbishop, Dr. Frano Franić, and the director of the Croatian Missions abroad, Msgr. Vladimir Stanković, before Christmas in 1971.

From then on, Fr. Jure and Fr. Sebastijan worked in unison and with determination for all the needs of our people. They organised in Auckland various religious celebrations that were being held in our Homeland, such as the Solin Jubilee, 1100

Anniversary of Prince Branimir, silver jubilees of priests, arrival of our Croatian Metropolitan, Archbishop of Zagreb, Dr. Franjo Kuharić, and prelates travelling with him, as well as other jubilees. All these manifestations were a remarkable success in spite of the very strong communist activity that opposed the religious and national festivities.

Msgr. Marinović was approaching the end of his life on earth. He also realised that Dr. Sebastijan Palić was suffering much from leukemia and was getting weaker every day. Msgr. Marinović and the Croatian Club (founded in 1972) petitioned the Church authorities in Croatia for a Croatian priest to be sent to Auckland for the Croatian community. Msgr. Marinović invited Fr. Ante Klarić, who because of illness was not able to work in his archdiocese from the beginning of 1988. His archbishop agreed to Fr. Klarić's departure for New Zealand. Fr. Ante's health gradually improved in Auckland, where he has been working for over 11 years. Rev. Dr. Palić died on 4 March, 1989, and Msgr. Jure on 16 October, 1993.

Thanks to efforts and sacrifices of a small number of Croatian Catholics and - later as a consequence of democratisation in Croatia - thanks to a larger number of Croatians a building was purchased and sited on parish property beside the Church of St. Anne which the Croatian Catholic Mission now uses for Sunday Masses and for other religious purposes. Thanks to the kindness of the Bishop of Auckland and to the parish priest of the Holy Family Parish, we were given the use of land and the building became the present Croatian Catholic Centre from May, 1991. In the ensuing years the Centre served as the base for various fund-raising functions during the Yugoslav (Serbian) aggression against Croatia from 1991-1995. A considerable sum of money was collected to help our Homeland. Classes for Christian Doctrine were established and, later, a Croatian Catholic supplementary school was opened for children of young families arriving in New Zealand driven by the horrors of the Serbo-communtist tyrany during the war of liberation of our Homeland.

Working from the Croatian Catholic Centre as their base the Croatians united their efforts for their common, mutual benefit, which resulted in the birth (at the Croatian Catholic Centre) of the Croatian Cultural Society which in 1992 bought a large attractive block of land on which they erected a building into which the Society moved the prior to Christmas 1992. The building is gradually being developed as a fine social and sporting centre of the Society.

The arrival of the Croatian intellectuals 1991-1995 gave new life to the Croatian Catholic Mission and Croatian Cultural Society, but only briefly because the new

immigrants in their search for better conditions for life and work are moving to Australia or are returning to Croatia. Please God, we shall all find ourselves in our beloved Homeland Croatia, and, after that, in our eternal homeland - Heaven. With that in view let us work as practising Catholics and as brothers and sisters.

Fr. Ante Klarić

BIBLIOGRAFIJA

Knjige

Bade James N., *The German Connection*, Auckland 1993.

Čizmić Ivan, *Iz Dalmacije u Novi Zeland*, Ljubljana 1981.

The Figs and the Wines, Academy Press Ltd, Auckland 1996,

Garnier Tony, *Business Auckland*, Auckland 1998.

Katolička Crkva i Hrvati izvan domovine, Zagreb 1980.

Keene Florence, *Kaitaia & Its People*, Whangarei 1989.

Maddock Shirley, *Far As A Man May Go*, Auckland 1974.

Marinović Jure, *Appeal Podgora*, Auckland 1974.

Marinović Jure, *Bilješke, rukopis u Arhivu Hrvatske katoličke misije u Aucklandu.*

Marinović Jure, *The public presentation*, Auckland 1948.

Marinović Jure, *Spomen knjižica, Auckland 1975.*

McEwen J., *The First New Zealanders*, Wellington 1969.

N. N., *A Brief History of the Land*, Auckland 1995.

Nelson Anne, *Nga Waka Maori (Maori Canoes)*, Auckland 1991.

New Zealand Catholic Directory, Wellington 1999.

New Zealand Encyclopedia 5, Auckland 1995.

New Zealand Official Yearbook 1998, Auckland.

Pavlinović Milan, *Zgodopisje - dnevnik 1929.-1937.*, rukopis u Arhivu Hrvatske katoličke misije u Aucklandu.

Price David, *Prikaz života dr. Palića*, rukopis u Arhivu HKM.

Reed A. H., *The Gumdiggers - The Story of Kauri gum*, Dunedin 1972.

Reed A. W., *A Boy's and Girl's History of New Zealand*, Wellington 1961.

Trlin Andrija, *Now honoured once despised*, Palmerston North 1979.

Whaanga A., *Once was a Maori and Croatian*, Auckland 1999.

Novine i časopisi

Catholic Herald, London.
Central Leader, Auckland.
Dom, Zagreb.
Evening Post, Wellington.
Glas Koncila, Zagreb.
Hrvatska riječ, Šibenik.
Hrvatski narod, Buenos Aires.
Jubilarni listić, 1989, Arhiv HKM.
Marija, Split.
Marist Messenger, Wellington.
Messanger, Pompallier College, Wellington.
Narodni list, Zadar.
New Zealand Herald, Auckland.
New Zealand Tablet, Auckland.
Remuera Lions Club Inc., Newsletter.
Slobodna Dalmacija, Split.
Slobodna riječ, Buenos Aires.
Spremnost, Melbourne.
Hrvatski vjesnik, Melbourne.
Tršćanski Lloyd, Trst.
West Weekly, Auckland.
Western Leader, Auckland.
Zelandia, Auckland.
Zora, Auckland.

KAZALO OSOBNIH IMENA

A

Alać Josip, 109
Ančić dr. Ante, 15
Angland Fr. Desmond, 204
Anrata, 317
Antunović dr. Ante, 371
Antunović Ivan Mihovil, 373
Arahill msgr. Brian, 262, 270, 271, 272, 281, 283, 296, 297, 298
Arlov Julko, 113, 115
Ashby, biskup, 356

B

Babić Josip, 376
Babić Petar, 376
Bačić Jasmina, 15
Bačić Slaven, 15, 144, 387
Badrov Nikola, 387
Badrov Karolina, 292
Bajurin Ivo, 259
Balić Josip, 375
Bakalić Ivan, 385
Bakarić Marija, 203
Baloković Zlatko, 165
Bancroft Fr. Michael, 174, 284
Baničević don Božo, 277
Banks Joseph, 52
Baran Petar, 224, 374
Barbalić Fra Slavko, 264
Barbarić Toni, 379
Barbić Jasna, 102
Barnet Michael, 367
Bartulović, 116
Bartulović Ivan, 372
Bataillon Rev. Pierre, 27
Batinica Miomir, 383
Batistić Amelia, 70, 369
Batistić Marija, 149, 264, 373
Batistić Mile,157, 259, 381
Batistić Zdenka, 157, 381
Batistić Miro, 271, 292, 381
Baxter Jakov, 350
Beban Arthur, 345
Beban Ivan, 345, 356
Beban don Jakov, 267, 312, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352
Beban Maureen, 345, 356
Beban Margareta, 345
Beban don Marko-Albert, 267, 296, 312, 356, 357
Beban Katarina, 345
Bebić don Josip, 248
Beban Stjepan, 345
Begin dr. Jack, 349
Begović Jim, 372
Belić, braća, 383
Belić Jakov (Jam), 383
Belić J., 370
Beljo Ante, 166
Benković Božidar, 113
Berković Rafo, 180, 385
Bezić don Srećko, 319
Biondić Brigita, 144, 372
Biondić Damir, 15, 144
Biršić fra Gracijan, 15, 296, 297, 298
Blaškić Tihomir, 280
Bolger Jim, 22
Bolland Fr. Bruce, 15
Bonefačić dr. Kvirin Klement, 183, 185 396
Bonković Nikola, 372
Borić Pavao Leo, 373

Borić Toni, 372
Borić Mate, 218
Borićević Milan, 189
Botica dr. Flora, 371
Botica dr. Frank, 371
Botica Frank, 367, 372
Botica Frano, 372, 380
Botica dr. Petar, 371
Botica Ivan, 54, 65
Bourne, nadbiskup, 174
Bozanić msgr. Josip, 128, 145, 174, 281, 282, 283, 284
Božić Emilija, 230, 385
Božić Petar, 77, 147, 230, 234, 251, 259, 330, 385
Brady Fr. Chris, 282, 283, 284
Brady Fr. Patrick, 333
Bradanović, 380
Bragato Romeo, 375
Brajković Mate, 376
Brajković Melba, 376
Branimir, hrvatski knez, 220, 339
Brčić Jakov, 70
Brđanović Mate, 272, 330, 368, 385
Brđanović Simon, 373
Brđanović Veronika, 120
Bret Fr. C., 27
Brhanović Lucijan, 383
Brhanović dr. Ružica, 139, 371, 387
Brooks-Pinčević Suzanne, 15, 161, 162, 163, 164, 381
Browne msgr. Denis, 17, 124, 150, 159, 240, 241, 254, 256, 257, 259, 269, 330
Bryant John, 97
Bugler rev. Martin, 303
Bukić Slobodan, 383
Bulat Antun, 131
Buljan Mate, 377
Burus Karlo, 350
Busuladžić Nedim, 270
Buxton dr. Leonard, 112, 179, 189

C

Carde msgr. John, 343
Carrol Sir James, 40
Carter Mark, 380
Caw Greamme, 48
Chanel sv. Petar, 26, 27
Cibilić Linda, 329
Cleark Fr. Paul, 228
Cleary, msgr Henry, 172, 176, 177, 178, 385, 396
Colgan Fr. G., 180
Colin, svećenik, 26
Collins Tudor, 48
Colomban Michael, 27
Cook James, 20, 52, 54
Cooper Greg, 380
Corban Asside, 149, 223
Crkvenac dr. Miroslav, 72, 134, 164, 302, 315, 370
Crothall Gabriela, 381
Cullinane msgr. Piter, biskup, 344
Curać Marin, 70
Curley Fr. M., 195

Č

Čapkun fra Petar, 319
Čekada dr. Smiljan, 312
Čizmić Ivan, 14, 76, 79, 94, 96
Čović Ivan, 341
Čović Mirko, 290, 299, 384
Čović Toni, 103, 153, 224, 271, 283
Čule Mate, 201

Ć

Ćorić fra S. Šito, 152, 275
Ćulav Ante, 15, 111, 112, 113, 114, 136, 146, 171, 203, 204, 206, 212, 214, 221, 224, 239, 241, 242, 258, 327, 330, 331, 334, 374, 385, 387
Ćulav Dragomir, 111, 214, 374
Ćulav Petar, 120, 124
Ćulav Tomislav, 214
Ćulav Živka, 385
Ćupić Bjelimir, 201
Ćurin Elvira, 292
Ćurin Eugenija, 116
Ćurin Veljko, 12, 15, 97, 118, 125, 129, 144, 151, 152, 156, 158, 241, 243, 245, 259, 261, 329, 369

D

Dabčević-Kučar Savka, 80
Dallas Maria, 383
Dean Louis, 97, 98, 99, 100, 101, 151
Delany Mary,230, 309, 325, 332, 338
Delargey Regionald John, kardinal, 202, 203, 206, 207
Delegat J., 377
Delija Zvonko, 150
Delorme Mario Nizier, 26
Dereany William, 157
Dernaj Ivica, 146, 238, 258, 385
Dernaj Kristina, 385
Devčić Nikola, 372
Didović Jerko, 157, 174, 259, 385, 386
Didović Tereza, 292, 385, 387
Diemen van Maria, 19
Divić Frana, 373
Divić, 373
Dobrec Ivan, 189
Dominiković dr., 371
Domjanić Dragutin, 57, 58
Dorotić Denis, 369

Dorotić Jure, 148, 150, 156, 157, 159, 234, 258, 385
Dorotić Lidija, 369
Dorotić Petar, 259
Dorotić Vilma, 157, 158, 385, 387
Doyle Fr. Bernard, 348
Doyle Fr. Leo, 124, 237, 252, 253, 256, 258, 259, 283, 284, 303, 329
Dragićević Bobby, 380
Dragićević M., 375
Dragićević Ivan, 264
Dragićević Mate, 111, 376, 385
Dropulić Pavao, 299
Dropuljić Petar, 385
Druškoviċ Ferdinand, 201
Dugonjić-Hercog Anđelka, 137
Dujmović Davor, 387
Dujmović dr. Marina, 371
Duka fra Tomislav, 99
Dunn Patrick, msgr., 17, 27, 141, 161, 264, 266, 269, 274, 281, 333
Duvnjak Marina, 267, 380
Duvnjak Marko, 378, 387

E

Erceg Miro, 99
Erceg Manda, 377
Erceg N., 61

F

Farac, braća, 377
Farac I., 377
Farac Louis-Anton, 381
Fenton, 48
Ferega dr. Ivan, 136, 310, 338
Ferri Mate, 60, 131, 170, 173
Filipović Rudi, 380
Fistonić Cameron, 373
Fistonić Ivan-L.eonard, 373
Fistonić Juraj, 377
Fitzpatrick Fr Ference, 328
Flanagan Fr. J., 194
Fle-Danijelović Nikša, 383
Ford Dan, 117, 213, 214
Fox dr. Thomas, 181
Franić Cecilija, 362
Franić dr. Frane, 10, 123, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 205, 207, 208, 229, 318, 319, 320, 327, 330, 337, 339, 359, 396
Franić Josip, 205, 362
Franić č.s. Kathleen, 197, 221, 282, 312, 327, 362
Franić Kathleen, rođ. Keane, 362
Franić Mate, 60, 282, 362
Franković A.P., 373
Franković Mirjana, 383
Franković Tony, 373
Franković-.Perić Mate, 156, 203, 257, 302, 330, 373
Franzoni, kardinal, 27
Fredatović P., 377
Freer Lyndsay, 271
Fumasoni Biondi, kardinal, 193

G

Gabrić O. Ante, misionar, 215, 225
Gaines msgr. Eduard, 213, 215
Gašpić Ivan, 383
Gilić Leo, 116, 144, 148, 150, 378, 385
Gilić Tea, 150, 378, 385
Gilić Vicko, 378, 385
Gjaja Nikola, 378
Gjurić, ministar, 182
Glamuzina G., 372
Glamuzina Petar, 205
Glamuzina Sharon, 205
Glasnović dr. Serafin, 192, 312
Glavačević Zvonko, 139, 141
Glavaš Linda,125
Glavor Ante, 277
Glučina Marin James, 373
Glučina Mate, 385
Gnječ don Stjepan, 145, 328, 329, 330
Gošnjak Ivan, general, 80
Goodin George, 387
Grbić Fred (Ferdo), 137, 229, 383
Grbin Marija, 292
Grubišić Radoslav (Rodney), 367, 373,
Grubišić Viktor, 367

H

Hajek Katica, 378, 385
Hajek Miroslav, 115, 116, 117, 311, 378, 385
Harmat Franjo, 277
Haurahan Paul, 349
Hebib Sulejman Suky, 268
Hladilo R., 377
Hlevnjak fra Miroslav, 217, 218
Hobson, kapetan, 39
Hochsteller von Ferdinand, 59
Hockenos Paul, 268, 269
Hogg Br. Gerrard, 15
Honey Jan, 48
Hongi Hika, 39
Horvat Eržika, 138
Hrstić Linda, 373
Hugh, Brother S.M., 351

I

Ibler dr. Mladen, 384
Ivančić Stjepan, 117, 228
Ivan Pavao II, papa, 41, 43, 119, 120, 121, 323
Ivanković Ružica, 142, 152, 278, 283, 300, 352, 384

Ivičević Marin, 109
Ivičević Toni, 377, 385
Ivičević V., 377

J

Jakas Bill, 51
Jakas Nick, 282
Jakas Nikola, 15, 48, 51
Jakas Pera, 271, 283
Jakić Ivan, 369
Jakić Mate, 380
Janović Ivan, 379
Janović Mate, 379
Jelaš Marko, 376
Jelaš Moskov, 205, 377
Jelaš Stipe, 377
Jelavić dr. Ante, 15, 156, 371
Jelavić dr. Ivo, 203
Jelavić Jelena, 374
Jelavić Jelena Vlatka, 374
Jelčić Ivan, 70
Jeličić Neda, 75
Jeličić Nikola, 70
Jeličić Stjepan, 59, 369
Jerković Tanja, 137
Joblin Jan, 48
Jolić K., 340
Jović Veseljko, 223, 379
Jukić Anđelko, 385
Jujnović Mate, 156
Juraj IV, engleski kralj, 39
Juraković Jerko, 379
Juran Mate, 379
Jurica Neven, 100, 101, 102, 103, 153, 384
Jurić msgr. Ante, 82, 100, 127, 263, 330, 337
Juričević Jakov, 70
Jurišić č.s. Andrijana, 312, 364
Jurišić Hedi, 144
Jurišić Nikola, 364
Jurjević Marko, 329, 330. 384
Jurjević Nora, 337
Jurlina Ivan, 15, 63, 70, 72, 73, 259
Jurković Steven, 373

K

Kabalin Andrijana, 189
Kačić dr. Hrvoje, 166
Kaleb don Mate, 248
Kanižaj don Vinko, 217, 218, 223
Karađorđević Aleksandar I., 183
Karađorđević knez Pavle, 183
Karađorđević Petar II., 183
Karapandža, veleposlanik, 92
Katavić Jack (Ivan), 237
Katavić Vera, 237
Katavić dr. Kris, 372
Katić dr. Dragica, 371
Keating Coling, 97
Kelly Albert, 349
Keeling, gradonačelnik, 205
Kenny Danny, 87
Kenny Lidia, 87
Kertesz Julius, 327
Kirk T.W., 46
Kitchin Petar, 348
Kljaković Marian, 373
Kljaković dr. Marko, 371
Klarić don Ante, 11, 17, 82, 101, 124, 138, 144, 145, 150, 153, 158, 207, 229, 230, 233, 234, 236, 238, 240, 247, 253, 254, 255, 256, 258, 259, 260, 270, 272, 274, 276, 277, 281, 283, 284, 289, 291, 293, 296, 303, 319, 321, 328, 329, 331, 332, 333, 334, 339, 385, 396
Klarić Frane, 17
Klarić Jure, 230
Klarić Mara, 17
Klarić Mladenka, 372
Kokić Marinko, 372
Kokić Paško, 384
Kolić dr. Mate, 121, 145, 151, 191, 192, 193, 195, 196, 201, 202, 210, 216, 224, 231, 232, 255, 259, 273, 276, 278, 300, 312, 318, 331, 333, 334, 339, 385, 396
Kordić dr. Marija, 371
Koren Paul, 383
Kosović Ante, 70, 370
Kosović Ivan, 96, 132
Kostanić Ivan, 381
Kostanić Nedjeljko Milan, 373
Kovačević John Steven, 373
Kozina Filip, 148, 369
Kraljević dr. Marko, 371
Kranjčec dr. Darko, 139
Krišković Marija, 189
Križanac don Mate, 145, 276, 303
Kučić, prof, 13
Kuharić dr. Franjo, kardinal, 10, 119, 123, 155, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 225, 229, 254, 288, 327, 330, 339, 340, 355, 359, 396
Kuiz Andrija, 59
Kulaš Pavao, 117
Kumarići, iz Sućurja, 70
Kušalić Nikola Pavao, 373
Kustura Roland, 369
Kustura dr. Nataša, 372
Kustić dr. Živko, 201, 217, 225, 339
Kušt Florijan, 214, 385
Kušt Gloria, 214
Kušt Katica, 385
Kušt Ljiljana, 156, 214, 385
Kušt Marija, 214

Kušt Petar, 214
Kušt Sonja, 214
Kušt Valent, 258, 385
Kuzmičić Stjepan, 384
Kvesić Marinko, 387
Kvesić Darija, 281
Kvesić Zrinka, 281

L

Lacković Ivan - Croata, 161
Lampalov Eufemija, 141, 280, 294
Lasić dr. Vjekoslav, 238
Lauš Petar, otac, 70
Lauš Petar, sin, 70
Lav XIII. Papa, 26
Lauš Toni, 381
Lehman, biskup, 134
Lenihan, biskup, 169, 171
Letica Ivan, 372
Lisec dr. Antun, 165
Liston dr. James-Michael, nadb, 165, 178, 180, 184, 185, 190, 191, 308, 312, 316
Lončar Branimir, 125, 140, 142, 152, 158, 161, 270, 271, 274, 278, 384
Lovelle Fr. 302
Lovoković Fabijan, 277
Lozić Ivan, 285
Lukas Vinka, 383
Luketina Ivan, 375
Lukšić Petar, 131
Lunjević Damjan, 173
Lunjević don Ivan, 173, 175, 195, 202, 206, 213, 214, 216, 228, 240, 259, 267, 281, 283, 284, 296, 303, 312, 318, 327, 328, 329, 330, 357, 358, 359, 360, 383, 396
Lunjević Matija, 357
Lunjević Tona, 357
Luzy Joseph Xavier, 27
Lyons dr., biskup, 134

M

McAloom Fr. Brian, 344
McGregor, 48
McKeefry Peter-Thomas B. kardinal, 134, 201, 347
Mackey dr. John, biskup, 173, 216, 217, 240, 263, 283, 284, 288, 327, 333, 339
McKinnon Don, 97, 102
Maggee msgr. John, 121
Maguoni msgr.Antonio, pap. nuncij, 224, 225
Mahnič dr. Antun, 285
Maić Mate, 361
Maić Matija, 361
Majka Terezija, 225
Mair Gilbert, 53
Mak fra Euzebije, 210
Malcom, 48
Mannix don Ivan, 351
Mairu Max Takuira msgr.
Matthew, biskup, 44
Marquez M. Gulliermo, 119
Marić, 182
Maretić Tonči, 383
Maretić Vanja, 368
Marinović don Jure, stariji, 306
Marinović msgr. Jure, 15, 72, 74, 94, 95, 110, 112, 114, 119, 123, 124, 133, 134, 135, 136, 145, 150, 173, 184, 185, 186, 187,188, 189,190, 191, 192, 194, 195, 196, 198, 200, 202, 204, 205, 206, 210, 211, 212, 213, 215, 216, 217, 218, 224, 228, 229,230, 231, 232, 236, 238, 240, 243, 254, 256, 259, 264, 267, 305, 306, 307-340, 355, 358, 359, 360, 385, 386, 396
Marinković Ljubica, 222
Marinović Ivan, 306
Marinović Lovre, 176, 306, 340
Marinović Marko, 330
Marinović Mara, 203, 306
Marinović Mate, 385
Marinović Nora, 306
Marinović Moris, 378
Marinović Paul, Tonka, 330, 331, 385
Marinović Stanko, 385
Marinović Toni, 306, 322, 337
Markić don Tomislav, 281, 283, 284
Marsden Samuel, 43
Marshall R., 72
Maršić Ivan, 381
Maršić Wally, 381
Martin Josip, 59
Martin John, 27
Martinović Lucija, 223
Martinović Mladenka, 367
Mataković Stjepan, 136, 137, 138, 139, 141, 146, 148, 150, 214, 215, 217, 229, 232, 240, 253, 267, 276, 331, 385, 386
Mataković Zora, 385
Matthews Peter, 48
Matić Ivana, 371
Matić Pero, 383
Matić dr. Moris, 223, 371
Matić Milica, 223
Matić Nick, 204
Matijašević M., 378
Matković dr. Lucija, 15, 371
Matković Josip, 138, 139
Matković Luka, 285, 381

Mažuran George, 376
Menđušić fra Ivan, 163
Merčep Ivan, 368
Merčep Jure, 78, 155, 157
Merčep Šimun, 203
Mesić Stipe, 153, 264
Meštrović Luka, 101
Meter dr. Josip, 102, 136, 140, 276, 293, 384
Mihajlović Draža, 92, 93
Mihaljević George, 103
Mihaljević Luka, 125
Mihaljević Lovro, 372
Mihotić Moris, 378
Miljak Dajana, 265
Mikuličić J., 181
Milat Toni, 126
Miličić Barica, 238, 385
Miličić Grgur, 373
Miličić R., 372
Milić Žarko, 152, 156, 158, 202, 302, 377
Milinović Marina, 141, 299, 387
Mišić Kate, 375
Mišić Marija, 369
Mišić Petar, 369
Mišić Stjepo, 378
Misur dr. Filip, 371
Misur dr. Helen, 371
Misur dr. Martin, 371
Modrić Stjepan, 380
Montiljo Mihajlo, 166, 259
Moretti Vesna, 368
Moore Mike, 102
Mrkušić Z., 101
Mrkušić Milan, 382
Mudrinić Ivica, 102
Mumbašić Fadil, 319
Musumusu, 26
Mutnik fra Toni, 145, 328, 329, 330
Murphy Fr.Matthias, 296, 298
Murphy T., 158
Musović Avdo, 270

N

Nagy O. Božidar, 250
Nazor Vladimir, 242
Nevill, biskup, 46
Nikolić Vinko, 113
Ninić dr. Brankica, 371
Ninić Željko, 365, 383
Niuliki, 26
Nižić Ante, 213, 214
Nižić Rodney, 214
Nižić Romana, 214
Nobilo Frank, 381
Nobilo Nikola, 224, 376
Nobilo Žuva, 224, 376
Nola Coking, 378
Nola Elsie May, 363
Nola, ing., 135
Nola č.s. Marija-June, 221, 362, 363
Nola Mate, 111, 134, 315, 363
Nola Ned, 378
Nola dr. Paul, 371
Nola Petar, 378
Nola Ray, 381
Nola Suzane Hilary, 373
Novak fra Vladimir, 230
Nuić dr. Sofija, 375
Nuić Marko,148, 258

O

O'Leary Fr. Lewis, 180
O'Nell, biskup, 134
O'Reilly Fr. Patrik, 239
Oliver dr. W.R., 46
Oršulić Ivan, 54
Oršulić Karlo, 134, 311, 315
Ozić, braća, 377
Ozić Davor, 125, 149, 158
Ožura Slavica, 139

P

Palić dr. Sebastijan, 11, 123, 146, 173, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 206, 209, 210, 211, 213, 214, 216, 222, 228, 231, 232, 234, 236, 238, 239, 240, 246, 255, 267, 293, 312, 318, 327, 338, 358, 359, 360, 385, 396
Palinić Vida, 136
Pandžić Ivan, 144
Pandžić dr. Leo, 125, 150, 290, 372
Pandžić Tomislav, 136, 280
Panico dr. John, nuncij, 187, 338
Parun Oni, 381
Paskiević-Čikara P., 89, 131, 132
Pio IX., papa, 25
Pio XII., papa, 26
Pašalić Marija, 380
Paunović Branko, 158
Paunović Irena, 387
Paunović Klaudija, 158, 387
Pavletić Ana, 352
Pavletić Bernard, 355
Pavletić Leander, 60, 352, 355
Pavletić Leonard, 60, 352, 355
Pavletić Toma, 60, 352, 354
Pavlin Antun, 137, 142
Pavlinović don Mihovil, 306, 320
Pavlinović don Milan, 15, 63, 69, 92, 108, 132, 154, 169, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 191, 224, 306, 307, 340, 385, 396
Pavlinović don Šimun, 319
Pavlinović Živko, 179
Pavlišić msgr. Josip, biskup, 155
Pavlović dr. Eduard, 166

Pecar S., 377
Pentek Stela, 139
Perić Ivo, 137, 214, 383
Peričić Paulina, 189
Perinović dr. Davor, 144
Perinović Dalibor, 286
Perinović Danijel, 286
Pervan Frane, 370
Pervan Ivan, 156, 378
Pervan Mirko, 378
Petherik Margarite, 60, 352, 355
Peterson Olaf, 48
Petranović Helena, 303
Petrašić Kristina, 38
Pezić Anđelka, 385
Pezić Mladen, 385
Pezić Stana, 369
Pinčević Gašpar, 162
Piskulić Z., 377
Pivac Juanita, 373
Pivac Mate, 380
Pivac Toma Michael, 373
Pocrnić John, 158
Pocrnić Mandica, 385, 387
Pocrnić Mate, 385, 387
Pogančić, 181
Pokos dr. Vanda, 138
Poljanić Antun, 288, 375, 383
Poljaković Ivan, 140, 141, 142, 144, 280, 282, 298, 374, 387
Polo Marko, 58
Pompallier msgr I. Kr. Franjo, biskup, 26, 27, 43
Popović Mijo, 319
Poyton Toma, 27
Posa Nikola M., 373
Prendergast Fr. John, 350
Price dr. David, 15, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 239, 240, 242, 244, 245, 328
Prodan Stipe, 381
Pucak Vlado, 148, 277
Puljić msgr. Vinko, kardinal, 128, 145, 183, 268, 272, 273, 274, 275, 288
Pušić Vlado, 234

R

Rabuzin Ivan, 161
Radić Ivan, 108
Radić Marija, 164
Radić P.avao Jakov, 373
Radić Peter Josip, 374
Radonić Ante, 327
Rahela Mate, 273
Rankin Fr. Paul, 354
Ranković Aleksandar, 80
Reed Alfred, 48
Reed A.H., 14, 55, 388
Rigo S., 56, 58
Rodger msgr. John, biskup, 333
Roje Blaženka, 368
Roje Damir, 368
Rojnica Ivo, 118
Rosandić fra Vice, 306
Rudeš Ivan, 381

S

Sargent Liliane, 328
Sabljak, 280
Scansie Ivan, 385
Scansie Juraj, 90, 107, 131
Scheibel O. Josip Egon, 217, 218, 339
Scully Kenneth, 348
Sebalja Ivan, 189
Seddon Richard John, 32
Selak Ivan, 155, 372
Selak Ivan, 371
Selak Mate, 377
Selak Mihovil, 377
Selak Milka, 372
Selak dr. Vanesa, 372
Selak dr. Tanja, 372
Senčić Nikola, 59
Servant Fr. L.C., 27
Shanahan Fr. Frank, 239
Shadbolt Tim, 137
Sharplin Noeline, 361
Sharplin Robert-Henry, 361
Sharplin Fr. Robert-Jakov, 267, 296, 298, 312, 361
Shirres Ivan, 60, 352
Shirres May, 60, 352
Shirres vlč. Pavao-Mihovil, 60, 173, 216, 218, 265, 267, 312, 352, 353, 354, 355
Simson John, 303
Sinković Andrija, 362
Sinković Bara, 362
Sinovčić Marin, 174
Sinovčić Zlatko, 368
Sisarić Diana, 383
Sivac Zinka, 155
Sivac Sefer, 155
Smith Bosa, 214
Sneddon msgr. N, 194, 201
Sokolić Tereza, 189
Sonntag Frank, 311
Stalworthy John, 54
Sorić dr. Ivan, 139
Spencer, braća, 377
Srhoj Milivoj, 222, 384
Srhoj Vladimir, 384
Stanić Bob, 384
Stanišić Marija, 290
Stanišić Marko, 126
Stanković George, 380
Stanković msgr. Vladimir, 10, 15, 17, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 217, 218, 225, 254, 339, 359, 396
Stanković Mate, 15, 76, 116, 117, 148, 152, 158, 159, 292, 293, 329
Stepinac bl. Alojzije, 190, 195,

220, 338
Stevens D., 204
Stipišić Ljubo, 296
Stoffel Hans, 97, 299
Stojanović Ružica, 139
Sumić dr. John, 372
Sumić dr. Miro, 372
Sumić Nik, 378, 385
Sunić Helen Linda, 374
Suštek, č. gen. majka, 312
Sušnjak Teo, 381
Suvaljko T., 131

Š

Šain Marija, 259, 292
Šain Pavao, 259, 292
Šain Petar, 381
Šarić, 73
Šaravanja dr. Vjekoslav, 157, 158
Šegedin Anton Frano, 374
Šegedin Mate, 375
Šegedin Ivan, 131, 378
Šepetar Srđan, 174
Šimić Klement, 384
Šimić Marin, 134, 315
Šimić Mate, 176, 385
Šimić Marko, 385
Šimunić Boris, 383
Šimunović Ivo, 156, 379
Šimunović dr. Ivo, 103, 104
Šimunović Lujza, 234
Škarić Ivo, 103
Škrinjarić Željko, 15, 99, 144, 148, 149, 158, 286
Šoljak Filip, 135, 375
Šoljan, braća, 377
Šoljan Frances Lisa, 374
Šorak Ivan, 380
Špika dr. Ivica, 371
Špika Antonio, 381
Štula Mate, 67
Šudić dr. Ivan, 273
Šulenta Mate, 131
Šulenta Petar, 154
Šunde Goran, 104
Šunde Filip, 385
Šunde Ivan, 180, 385
Šušak Gojko, 150
Šutić Ivan, 361
Šutić Jakov, 361
Šutić Marija, 361
Šutić Noelina, 361
Švogor fra Vinko, 145, 328, 330

T

Tafra Helena, 264, 292, 387
Tafra Neven, 383, 386
Tamati Waka Nene, 39
Tarle Tuga, 141, 277
Tasman Abel, 19
Tate Fr. Henare, 354
Te Awhitu Fr. Wiremu Hakopa
Toa, 44
Thomas, odvjetnik, 116
Thomas dr. Williams, kardinal, 224 225, 343
Tikvanović T., 132, 175
Timi Kara, 40
Tito - Josip Broz, 80
Tokić Ante, 167
Tolley Leon, 49
Tolić čs. Barbara, 312, 364
Tolić čs. Benedikta, 221, 312, 364
Tolić Ivan, 363
Tolić Margareta, 364
Tolić Marko Nikola, 374
Tolić Nikola 375
Tolić Tonko, 378
Tomas dr. Ivan, 193, 230
Tomašević don Ivan, 269, 274
Tomić R., 372
Torbarina Branko, 259
Totić Ivan, 92, 108, 109, 134, 178, 180, 181, 183, 309
Trbuhović Goran, 387
Trbuhović Marija, 140, 292
Trbuhović dr. Ronald-Valentin, 370
Tripalo Miko, 80
Trlin dr. Andrija, 14, 370
Trogrlić Josip, 174
Truby dr. King, 42
Trupinić dr. Alma, 371
Tudor Robert, 383
Tuđman dr. Franjo, 102, 103, 153, 299
Tvrdeić Anthony, 270
Tvrdeić Ivan, 147, 377

U

Ujdur Šimun-Mijo, 164, 165, 375
Ulman Lojzika, 320
Unković Ivan, 70
Unković Mate, 70
Unković Milenko, 70
Unković Pavica, 385
Unković Smiljan, 259, 385, 386
Unković Tanja, 369
Unković Željan, 374
Urlić Elen-Jane, 355
Urlić vlč. Erik, 267, 296, 312, 355, 356
Urlić Frana, 355
Urlić J. Katarina, 374
Urlić Josip, 355
Urlić MArgarita, 383
Urlić Moris, 355
Urlić Roberta, 264
Urlić Ron, 380
Urlić R. M. Juraj, 374
Urlić Šimun, 355
Urlić Zora, 355
Urlović Paul, 381

V

Vegar Milan, 378
Vegar Vinko, 378
Vela vlč. Bernard-Frano, sm., 195, 267, 312, 318, 328, 329, 341
Vela Elvin, 369
Vela Florida, 370
Vela Ivan, 341
Vela Ivan, 341
Vela Judita, 341
Vela Kate, 341
Vela Marija, 341
Vela Paulina, 341
Vela Rony, 369
Vela č.s. Stanislava (Ruta), 312, 341, 365
Vela č.s. Stjepanka (Marija), 312, 341, 365
Vela Stjepan, 341
Vela Šimun, 341
Vežić Linda, 271
Vežić Nenad, 148
Vežić Željka, 158, 292
Vicelić Ivan, 381
Visković Nikola, 59
Vitasović D., 377
Vlašić Anita, 259, 264, 303, 369, 387
Vlašić Julijana, 264
Vlašić Mate, 385
Vlašić Neda, 385, 387
Vlatković Ante Stanko, 374
Vlatković David Stanko, 374
Vodanović, 372
Vodanović Ivan, 380
Vodanović John Milan, 374
Vodanović Simun Gerard, 374
Vodanović Wilim, 374
Vogel Julius, 32
Vrančić dr. Vjekoslav, 118
Vranješ don Josip, 145, 276, 303
Vrdoljak Damir, 383
Vrdoljak Goran, 174
Vujčić Patrik, 329, 330, 382
Vujnović Frank, 99
Vukšić Ray, 259, 378
Vuletić James P., 374
Vuletić M., 376
Vuletić M., 377
Vuletić Rade, 120

Z

Zanić Josip, 189
Zanna vlč. Josip, 134, 169, 170, 171, 172, 174, 384, 396
Zangerl vlč. Andrija, 169, 174, 175, 358, 396
Zonić Ivan, 367, 381
Zoričić Chris, 381
Zoričić Michael, 381
Zovko fra Jozo, 268
Zrinski Slavica, 139

Ž

Žanko Dražen, 166
Žanko Gordana, 166
Žarnić Siniša, 383
Žarnić Slavko, 370
Žutelija Grgo, 124, 148, 152, 154, 234, 251, 257, 258, 259, 267, 329, 386

W

Wade W. R., 53
Walsh Johanna, 87, 139
Ward Fr. Patrik, 15
Wech Elen, 48
White msgr. Thomas, apost. nuncij, 270, 272

Y

Yate William, 52

CM 2386/2000

9106600244
9105230565

Tada ga msgr. Jure Marinović, prijatelj iz Novoga Zelanda, poziva u Auckland, kako bi promijenio klimu i istodobno bio od pomoći bolesnom hrvatskom dušobrižniku dr. Sebastijanu Paliću. Nadbiskup dr. Franić to je dopustio i don Ante Klarić je 6. lipnja 1988. stigao u Auckland. Nova je klima donekle pogodovala njegovu zdravlju, pa duhovno, kulturno, društveno i socijalno još i danas radi u Hrvatskoj katoličkoj misiji u Aucklandu. Jedan od rezultata njegova dušobrižničkoga djelovanja u Novome Zelandu je i ova knjiga o povijesti Hrvatske katoličke misije u aucklandskoj biskupiji.

NACIONALNA I SVEUČILIŠNA
BIBLIOTEKA ZAGREB
UPOTREBA U ČITAONICI
675605





NACIONALNA I SVEUČILIŠNA BIBLIOTEKA ZAGREB
990359193

ISBN 953-6151-50-2
9 789536 151509